ספר

נועם אלימלך

זה החיבור אשר חיבר ה"ה הרב המקובל החסיד המפורסם איש אלהים קדוש יאמר לו אשר מעייניו יצאו חוצה ותורתו אומנתו תורת אמת על חמשה חומשי תורה. כאשר עיניכם תחזינה מישרים. גם כמה לקוטים על פסוקים וגמרות ודרושים מיוסדים על אדני פז להורות לעם ה' דרך ה' ואת המעשה אשר יעשון:

בהוצאה החדשה הזאת הוספנו טעמי מצות וסודות להרב החכם המקובל כמהור"ר יוסף, גיקטיליא זללה"ה ס"מ תפלין ציצית שבת ודיניו ושעטנז. ועוד הוספנו הנהגות האדם, והצעטיל קטן מהרב המחבר זצללה"ה. וגם כמה מכתבים מהמחבר ומבנו הק' מוה' אלעזר זצללה"ה:

בהוצאות האברך ה' מ' שלום שכנא בן הרבני המופלג מוה' יהושע גרשון מונק נ"י

וואַרשא

שנת תרמ"א לפ"ק

НОАМЪ ЕЛИМЕЛЕХЪ

Правоученіе по Пяти Книжію Моисееву

съ Лембергскаго изданія 1874 года

ВАРШАВА

1880

Дозволено Цензурою. 14 Іюля 1880 г. Вильно.

Въ Типографіи Н. Шрифтгиссера Налевки № 13

ברא אלקים כו'. עיין פי' רש"י בראשית בשביל ישראל שנקראין ראשית ובשביל התורה הנקראת ראשית. ובמדרש נמי איתא בשביל מצות ביכורים שנקראין ראשית. וי"ל דכולם לדבר אחד נתכוונו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דאיתא במשנה על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ואיתא במשנה על ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום. וי"ל נמי דלדבר אחד נתכוונו דהנה לפנינו ג' מדריגות בעבודת הבורא יתעלה האחד התורה ללמוד לשמה ובאמת התירו לנו חז"ל אפי' שלא לשמה כמאמרם לעולם יעסוק אדם כו' אם לא הגיע למדריגות לימוד לשמה עכ"פ מזה אל תנח ידך כי לא במהרה יגיע אדם ללמוד לשמה כ"א ע"י התאמצות גדול בעבודתו ית"ש בכל המדות טובות: ומדרגה שני' עבודה היא התפלה שהיא עיקר עבודה שבלב כמ"ש ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה כי הלב מבין ובזה יוכל לעלות לדביקות הבורא ולקשר עצמו בו ית' דתפלה הוא לשון קשר שמדבק עצמו בבורא ב"ה בדביקות גדול. וזה מרמז לנו קשר של תפילין של יד לקשר המחשבה שבלב בו יתעלה. ולזה צריך ההתאמצות יותר להתפלל תמיד להשי"ת ב"ה שיהי' בעוזרו לבל יפרידו היצה"ר מדביקות הבורא. כי טבע האדם שעלול הוא במחשבותיו בעניני ועסקי העה"ז. וזהו פי' הפסוק וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. רצונו לומר כל זמן שהוא בארץ ורבה רעת האדם ועי"ז גם הרוצה לעבוד השי"ת ואינו עושה רע אף על פי כן מחשבתו מושכתו רק רע כל היום. וינחם ה'. פי' נחמה היה לו ית' בזה שיש לו לאדם התגלגלו' לפניו ית'. כי עשה את האדם ר"ל כמאמר חז"ל אלמלא שלשה מקראות כו' והאחד מהם ואשר הרעותי את לבם שנתתי להם יצה"ר. ויתעצב אל לבו. פי' שהשי"ת התעצב בשביל לבו של אדם שנתן לו לב אבן כזה. ונח מצא חן. פי' שנח היה צדיק והפך א"ע מטבע העלול להפרידו מדביקות הבורא יתעלה והתחזק להתדבק בבורא ומצא חן. נח בהיפוך אותיות חן להיות לו חן בעיני השי"ת. מדרגה שלישית גמילות חסדים דהנה בעולמות העליונים שם רחמים שהיא אהבה ורחימא שהשי"ת אוהב את הצדיק לפי מעשיו הקדושים אשר בארץ עשה אך בעה"ז נקראים חסד דהוא אף לפי שאינו הגון הש"י עושה לו חסד חנם לתת לו די מחסורו. אך הצדיק שהגיע למדריגה שיוכל להעלות כל הדברים הגשמיים למעלה דהיינו להעלות מחומריות הניצוצות הקדושות שיש בהם דהיינו במאכלו ושתי' וכדומה וכל מחשבותיו בעת שעושה הדברים הגשמיים אינן רק להעלות הנ"ק שבהם וצדיק כזה אין צריך לחסדים פי' חסד חנם כנ"ל לתת לו דברים הנצרכים בעוה"ז מצד החסד כי השי"ת משפיע לו כל צרכו ע"פ שורת הדין הראוי' לו ע"י מעשיו הטובי'. וזה פי' וגמילות חסדים מלשון ויגמל את יצחק בנו שאין צריך למדריגות חסדים כ"א מגיע לו ע"י אהבת השי"ת אותו. ועי"ז הצדיק מקשר א"ע למעלה למעלה בחיים הנצחיים אפי' כשהוא בעוה"ז שגיע לתענוג עולם העליון מחיים הנצחיים. וזה פי' הגמ' עולמך תראה בחייך. פי' שעי"ז שכל מעשיו ותנועותיו שעושה הכל בקדושה ובטהרה ודביקות ושמחה ובאהבה וביראה מזה יגיע לו תענוג עולם העליון בזה העולם. וי"ל נמי כוונת הפסוק ואתם הדביקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום פי' ע"י הדביקות שתדבקו עצמכם בהבורא ב"ה יהיה לכם חיים נצחיים גם היום בעה"ז כנ"ל. וזה נמי פי' הפסוק תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב רמז נמי לג' מדריגות הנ"ל. תורה צוה לנו פי' לכלנו צוה ללמוד תורתו אפילו שלא לשמה וזהו לנו כ"א לפי מדרגתו שנית מורשה זה מדריגה שנית הנ"ל להעלות הנ"ק שהם נקראים נחלת אבות כידוע ונתן לנו השי"ת בחינת נחלה וירושה זו להעלות הנ"ק למעלה וזהו מורשה. וזה כוונת ומקיים אמונתו להם להעלותם מעפר אל הקדושה. ומדריגה שלישית קהלת יעקב היינו הדביקות גמור שיש לצדיק עי"ז הוא משפיע לכל ישראל כל טוב והרי הוא מורשה קהלת יעקב שהם מסתופפים תחת צל כנפיו להשפיעם. ובזה יבואר מאמר הגמרא שבת אמר השטן תורה היכן היא אמר לו הקב"ה לך אל הארץ ואמרה הארץ אין בי לך אל הים והים אמר אין בי לך אצל בן עמרם. ויש להבין האיך יאמר הש"י דבר שאינו. והנ"ל דהנה הש"י אמר אל השטן המקטרג לך אל הארץ דאפי' לימוד תורה בארציות (והומר) היינו שלא לשמה ג"כ מקובל לפני ואין לך להשטין על בני ישראל. והארץ אמרה אין בי פי' דהעיקר התכלית אין בארציות כנ"ל רק לך אל הים היינו הצדיק שהוא מעלה הניצוצות אל הים העליון שלשם הוא עלייתן הצדיק שהגיע אל המדריגה זו הוא עיקר התכלית. וז"א כל הנחלים הולכים אל הים פי' הנחלים לשון נחלה וירושה דהיינו העלאת ניצוצות קדושות נקראים ירושה כנ"ל הולכים אל הים העליון. והים אמר אין בי לך אצל בן עמרם פי' שיש עוד למעלה מזו מדרגה שלישית כמו מדרגת משה רבינו ע"ה שהגיע למעלת הדביקות בבורא ית' בחיים הנצחיים:

ונחזור לענין ראשון על שלשה דברים העולם קיים על הדין זו תורה כדאיתא תורה נמי אקרי דין באיזה אופן שיהיה כנ"ל. ועל האמת היינו למדריגת יעקב שהוא הממוצע שהוא רחמים כמ"ש תתן אמת ליעקב דע"י שמעלה נ"ק מעורר רחמים ואין צריך לחסדים כנ"ל. ועל השלום היינו דביקות שדבוק בבורא ב"ה ששמו של הקב"ה שלום. ובזה יובן מקראי קודם פרשה זו ויצו ה' כו' מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. הדקדוקים רבו. א) כפל הלשון אכול תאכל. ב) דתיבת ממנו הוא מיותר. ג) כפל מות תמות. ד) מה שפירש רש"י ז"ל ע"י שהוסיפה על הציוי באה לידי גרעון דקשה הלא היתה יודעת באמת שלא צוה עליה השם איסור הנגיעה מעולם. וא"כ אין ראיה מנגיעה אל אכילה כי על אכילה באמת היא מצווה ועומדת. ונ"ל שורש הענין הוא כך דהשי"ת ב"ה אמר מכל עץ הגן אכול תאכל רמז להתורה שהוא עץ החיים אכול הוא ל' נסתר פי' לימוד לשמה דזה הוא השורש ועיקר שהזהיר הש"י ב"ה. ועכ"פ אם לא הגעת עדיין ללמוד תורה לשמה עכ"פ תאכל ר"ל להנאתך תלמוד דהיינו שלא לשמה. וזהו תאכל לנוכח ולא תמוש מתורתי. ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו דייקא ר"ל דברי הגשמיות אשר נתוכם

מעורב ג"כ טוב דהם הניצוצות הק' אשר בכל דבר גשמי לא תאכל ממנו פי' שלא יהיה כוונתך מחומריות ומגשמיות לבד רק מרוחניות שבו היינו הנ"ק שבו מזה תאכל. כי ביום אכלך ממנו מות תמות פי' מות בעה"ב בחיים הנצחיים ולשון מות הוא ג"כ נסתר רמז לעה"ב חיים הנצחיים תמות בעה"ז. והנה חוה שמעה שני מדריגות דהיינו לימוד התורה באיזה אופן שלומד כנ"ל וגם העלאת הניצוצות אז הבינה ממילא שיש עוד מדרגה אחת דהיא הדביקות גמור בבורא ית"ש. וז"ש לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פי' נגיע' בעלמא היינו הפסקה בעלמא מהדביקות שהיא סברה שגם על מדריגה שלישית דהיא דביקות ג"כ נצטוות ובאמת הדביקות ממילא בא ע"י שני מדרגות הנ"ל שהיא לא היתה עדיין במדריגה הזאת. והנחש דחפה עד שנגעה בו ואמר כשם שאין מיתה בנגיעה זו פי' שאין אתה נפסק ע"ז מדביקות כך אין מיתה באכילה פי' גם אם לא תאכל בכוונה הנ"ל להעלות הרוחניות לא מות תמותון. וזהו פי' בראשית ברא בשביל תורה כו' כנ"ל ובשביל ישראל כו' רמז על דביקות הבורא ית' ויתעלה שידבוק בו ית' ע"י שירות ותשבחות וזה רמז ישראל יש"ר א"ל ובשביל ביכורים שנקראים ראשית רמז על מדרגת העלאת נ"ק כמ"ש ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' כו' דהיינו הניצוצות שנפלו למטה תביא בית ה' להעלותם מעפר כנ"ל. השם יורנו דרך האמת לעבדו בשלימות באמת ובתמים אכי"ר:

בראשית ברא פירש רש"י ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל כו'. נראה לפרש דרש"י ז"ל כיוון בדברים אלו להראות אחדותו ית"ש שהוא יחיד בנפלאותיו ובורא אמת. דזה האות וראי' מעמו ישראל הצדיקים. אשר אור שכלם ולבם רחב מאד במעלות ומדות טובות עד אין קץ אשר עינינו רואים מעלתם הגדולה מכל האומות. והתורה הקדושה אשר נתן להם האל הטוב ברחמיו. שני האלו יתנו עידיהן ויצדקו על רוב נוראותיו ונפלאותיו אשר ברא עולמו לבדו בלי עזר וסיוע בלעדו. עד"ש ג' מעידין זה על זה הקב"ה והתורה וישראל. וזהו שמע ישראל ה' רמז שמע על התורה כי שמע היא התורה ששמענו מפיו יתברך. וישראל הם עדות על השם שהוא הוא הבורא. ולזה כיון רש"י ג"כ באומרו בשביל התורה ובשביל ישראל לומר ששני אלו הם ראיה על בראשית וק"ל:

ברא אלהים את השמים ואת הארץ כו'. יבואר עד"ז ונקדים לפרש הפסוק כי צדיק ה' צדקות אהב הפי' כך הוא. דהנה עינינו רואין דרך בני אדם הדבר שיש להם כבר אינו חביב בעיניהם אלא משתוקקים תמיד לדבר שחוץ להם. אבל הבורא ב"ה אינו כן אע"פ שצדיק ה' בכל דרכיו ונותן צדקה לכל בשר אעפ"כ מתאוה ומשתוקק בצדקות אדם ואף אם צדקנו מה נתן לו רק להטיב לנו באחריתנו. לזה אמר הכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב אע"פ שצדיק ה' בעצמו ואינו חסר במדותיו כלום אעפ"כ צדקות אהב. וזה שבח גדול להבורא יתב"ש ויתעלה שמקבל העינוג ואינו צריך לנו. או יאמר כי צדיק י"י גו'. דהנה הבורא ב"ה יחיד במדותיו שכל מדותיו הוא אצלו ית' אחדות גמור והנהו עמו ישראל כל אחד חלוק במדותיו ועובד שמו ית' לפי בחינתו. וזה פי' הפסוק כי צדיק ה' לומר אע"פ שהבורא ית"ש יחיד בצדקתו והכל אחדות גמור אצלו ית' אעפ"כ צדקות אהב ר"ל כל מיני צדקות אוהב ומקבל מאתנו אע"פ שכל א' נותן צדקה בבחינתו יש שכוונתו לשמים לבד למען שמו ית' ויש מכוונים לטובתם אעפ"כ מקבל מהם כי מתוך שלא לשמה כו'. וזהו צדקות אהב ל' רבים שאוהב מאתנו הכל כל מיני צדקות. וזהו בראשית כו' את השמים ואת הארץ שזה העובד לש"ש הוא בבחינת שמים והעובד שלא לשמה הוא בבחינת הארץ את הכל ברא ית' שמו ובכל רצונו ית'. וזה שמפרש הכתוב והארץ היתה תוהו כו' פירוש אעפ"י שהעובד שלא לשמה הוא מדרגה שפילה אעפ"כ חפץ בו ית' ג"כ. והטעם אמר הכתוב ורוח אלקים מרחפת על פני המים ע"ד דאיתא במדרש רוחו של משיח ור"ל כשיבא משיח יהיה הכל מתוקן:

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. לכאורה מה רבותא שאמר הש"י שיהיה אור ויהי אור מה חידוש הוא שאמר ויהי. וגם יש לדקדק מה שארז"ל מתחלה עלה במחשבה כו' וראה שאין העולם מתקיים כו' וכבר דקדקו חלילה לחשוב ולומר על הבורא הפשוט אמיתי שמתחלה עלתה במחשבתו כך ואח"כ שום השתנות חלילה וחלילה. ונראה לפרש דאיתא בכתבים ורוח אלהים מרחפת אותיות רפ"ח מ"ת רמז על רפ"ח ניצוצות שנפלו בשבירת הכלים והיא עבודתינו לתקן להעלות אותן הניצוצות וזהו ויאמר אלקים כו' וירא אלהי' את האור כי טוב. דלכאורה ג"כ אינו מובן וכי שייך אצלו יתברך שאחר שראה הבין שהוא טוב ולא קודם חלילה לומר ולחשוב כך אצל הבורא ית'. אך הענין והפירוש הוא כך שהדבור של הבורא ית' היוצא מפיו ית' נשלם הכל בו ואין צריך עוד לשום תיקון כלל כי נתקן הכל במאמר פיו ית' נמצא בעת נפילת הרפ"ח ניצוצין אם היה אומר כביכול ברוח פיו דברים אלו יהי אור היה מיד חוזר האור לקדמות וכמו שהיה בעת שהאציל קודם שבירה והש"י ב"ה חפץ דוקא בעבודת הצדיקים שהם יעלו אותם הניצוצות ואם היה אומר בדיבורו כנ"ל לא היה צורך לעלייה הצדיקים. ואם לא היה עושה הש"י שום פעולה כביכול לא היה ביכולת הצדיקים לפעול כל זאת כמשרז"ל לולא הקב"ה עוזרו כו' ולכן עשה הש"י ברוב רחמיו הגדולים ובחכמתו הרמה וראה והביט באור ההוא פי' באותן הניצוצות בראייתו והשגחתו פעל עוזר לצדיק שיהא יכולת ביד הצדיק להעלותם. זהו פי' הכתוב ויאמר כו' ר"ל אם היה אומר הש"ת יהי אור מיד ויהי אור פי' היה חוזר האור לקדמותו כנ"ל ולא היה לו לצדיק שום עבודה. והש"ת היה רוצה דוקא בעבודת הצדיקים שהם יפעלו כל זאת: לכך וירא אלהים את האור פי' שהביט וראה באור ההוא למען יהא עזר וסיוע לצדיק להעלות הניצוצין כנ"ל. וזהו כי טוב כמשאחז"ל זה צדיק הנק' טוב. וז"ש גנזו לצדיקים לע"ל פי' גנזו אותן אורות לצדיקים שעתידין לבוא שיעלו אותן. ויקרא אלהים לאור יום כו' ר"ל כפשוטו. ולחושך דהיינו מה שהצדיק צריך לתקן ועדיין לא נתקן כ"ז שאינו בתיקונו נקרא חושך וקרא אותו לילה. ואי"ה בביאת משיחנו שאז יתוקן הכל יהיה אחדות גמור. וזהו שרמז הכתוב ויהי ערב ר"ל כשיצמח משיח צדקנו במהרה ויהיה הלילה לערב. פי' ערב לשון מתיקות גם לרמוז על השכינה הקדושה שהיא במערב. והיה לעת ערב יהיה אור יתוקן הכל ויבא לאחדות גמור כמו שהיה קודם שבירת הכלים. ויהי בוקר יום אחד שיבא הכל אל האחדות שגם הלילה יהיה ליום ויהיה הכל אחד. וזהו מתחלה עלה במחשבה לבראו במדה"ד פי' קודם הנפילה הנקרא עולם המחשבה היה במדה"ד כי שם אין צריך לרחמים. וראה. פי' אחר הנפילה שהוא צריך לראיה כנ"ל לפי שאין העולם מתקיים בלא צדיקים כנ"ל שהם צריכים להעלות אותן הניצוצין.

ושיתף

ויתוסף מדה"ר שהצדיקים צריכים לרחמים והבן היטב :

והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין. לכאו' מלת ידע אינו מובן פירושו דהיה לומר והאדם בא אל חוה כו'. אך הענין הוא ע"ד דאיתא באברהם אבינו ע"ה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. ושמעתי דאיתא בספר דמחמת שבא אברהם למצרים שאם היו שטופים בזימה ומחמת מחשבותם בהרהורי זנות הכניסו ג"כ הרהור בלבו לאשתו ולכן אמר הנה נא ידעתי. ושמעתי באורך אך תספתי הקילור כי כן הוא דרך הצדיק האמיתי שאין לו שום מחשבה והרהור ותאוה אפי' לאשתו ואפילו בעת שמזדקק לאשתו צריך לחשב אז בעולמות העליונים ולא ידע כלל שהוא עם אשתו. וזה הוא והאדם ידע את חוה אשתו. ר"ל שהיה נותן דעתו וידע שהיא אשתו אז בשעת תשמיש ולכן ותהר ותלד את קין כדאיתא בזוהר קינא דמסאבותא. וזהו דאיתא בגמ' עלו למטה שנים וירדו שבעה. מטה הוא רמז למדריגה עליונה ע"ד הנה מטתו שלשלמה. ומחמת שעלה למדריגה עליונה בשנים דהיינו בב' מחשבות שהיה במחשבתו גם זה העול' כנ"ל אזי וירדו שבעה. היינו ז' מדרגות עליונות שעי"ז גרם ירידה לז' מדרגות עליונים והאדם אשר מתנהג עצמו בקדושה הוא מעלה את ז' מדריגות עליונים והבן :

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. דהנה העולמות העליונים נקראים עדן. והצדיק האמיתי הגמור המופרש מכל עניני עוה"ז והוא מצוחצח בכל גופו ואבריו אזי הצדיק הזה נקרא עדן מל' עדנה כמ"ש אחרי בלותי היתה לי עדנה ופירש"י ז"ל לשון צחצוח בשר והוא מקושר תמיד בעולמות עליונים כאלו אינו כלל בעוה"ז. וזה פי' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך דאיתא בספרים הטעם מפני מה לרוח צפון אין לו מחיצה רק אויר ואמרו הטעם שאם יבא אחד ויחזיק עצמו לאלקים הלילה אזי אומרים לו שיעשה מחיצה רביעית לצפון. וכל זה הוא בזה העולם שיש בו שייכות היל"ד לכן ברא הקב"ה העולם ולא עשה מחיצה לרוח צפון כנ"ל. אבל הצדיק הגמור כנ"ל שהוא תמיד מקושר בעולמות עליונים שאם אין שייכות ונגיעה לסטרא אחרא שם רוח צפון כמו שאר רוחות העולם כי שם אין שייך הטעם הנ"ל וזהו מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ר"ל שליראים האמיתים יש להם בחמת הצפון כי הם בעולמות העליונים. וזהו ונהר לשון אור כמו ממי' שרי נהורא. יוצא מעדן ר"ל מהצדיק האמיתי יוצא אור גדול. להשקות את הגן פי' להשפיע לעוה"ז הנקרא גן. ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. פי' ולא כל הצדיקים שווים אך יש בהם חילוק לד' מדריגות שהם עובדים כולם לתקן הד' עולמות להעלותם לעולם האמיתי. שם האחד פישון פי' פישון לשון נוטריקון פי שונה הלכות ר"ל ששונה הלכות. דאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. הסובב את ארץ החוילה פי' הצדיק הזה מתקן את העולם שיש בו קצת חבילות דב' בו' מתחלפין באותיות בומ"ף. דהיינו אשר שם הזהב כי מחמת הזהב שעולם צריך לו יש בו קצת חבלה ונזק שאין העולם מתנהגים במשא ומתן באמונה ח"ו וצריך הצדיק הזה לתקן ולסבב להשפיע להם זהב טהור. וזהב הארץ ההוא טוב פי' הזהב הזה שהצדיק משפיע להם הוא טוב. שם אבן הבדולח ר"ל שהוא בקדושה גדולה כמ"ש במן כעין הבדולח. ואבן השוהם רמז ג"כ לקדושה. ושם הנהר השני גיחון רמז להצדיק השני שהוא בהכנעה גדולה שיף עייל ושיף נפיק ע"ד מ"ה וכל הולך על גחון. הוא הסובב את ארץ כוש דאיתא שגיון לדוד על דברי כוש ודרשו חז"ל מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו. ואיתא בן שנה שאול במלכו ודרשו חז"ל כבן שנה שלא טעם טעם חטא ומקשה הגמרא ואימא כתינוק בן שנה שהוא מלוכלך ע"ש. נמצא כמו שיש לפרש מלת כוש לטובה שהיה משונה במעשים טובים כמו כן יש לפרש בהיפך מלת כוש כמו שהקשו ואימ' כתינוק כו'. וזהו הסובב את ארץ כוש ר"ל הצדיק הזה הוא סובב ומשבר כח האיש הרע שהוא משונה במעשיו לרעה ח"ו וצדקת הצדיק מגין בפני המקטרג שלא ישלוט מחמת רשעתו. והנהר השלישי הוא חדקל כפי' רש"י ז"ל חד קל ר"ל פי' מי שתופס ומחזיק בעבודת הבורא בחידוד גדול ובזריזות ובתמימות אזי באלו עבודות הבורא בקלות. הוא ההולך קדמת אשור פי' הצדיק הזה הוא המתנגדות והולך כנגד זה שהוא ישר בעיני עצמו ע"ד כי אשרוני בנות שהוא מתפאר בעיני עצמו שהוא שלם במעשיו. והצדיק הנ"ל הוא משבר כחו. והנהר הרביעי הוא פרת :

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. ר"ל דהנה האדם העוסק בעבודת הבורא יתברך ויתעלה בכל מעשיו דהיינו אפי' בדברים הגשמיים כמו אכילה ושתיה שאוכל ושותה בקדושה עכ"פ בכוונה לדחות את הפסולת ולהעלות את הניצוצות שבו אזי בכל פעם שעולה ובא בבחינה אחרת יתירה זה נקרא בשם דור דהבחינה הראשונה שהיה מתנהג בה כל ימי נהוגו בה הוא כמו דור ואחר שנופל מבחי' זאת ונופל לבחינה אחרת הרי הוא כמו שבא בדור אחר. וזה הוא דור הולך ודור בא פי' כנ"ל שזה נופל מבחי' ראשונה שהיה מתנהג עד הנה הבחי' הזאת הולכת ממנו זה דור הולך ודור בא ג"כ כנ"ל שבא לבחי' אחרת. ואמר הכתוב אך צריך שיהיה באופן והארץ לעולם עומדת פי' שהארציות דהיינו הגשמיות צריך להעמידם שיהא מתנהג בהם בקדושה כנ"ל והיינו לעולם עומדת ר"ל לעולם העליון. והאדם המתנהג כנ"ל בא כל פעם בבחי' אחרת אבל מי שאינו מתנהג בקדושה לא שייך בו כל זאת שאין עולה כלל לבחי' אחרת. וזהו דור לדור פי' אדם הרוצה לצאת ולבוא מדור לדור דהיינו מבחי' לבחי' כנ"ל ישבח מעשיך פי' צריך לקדש עצמו אף בגשמיות ג"כ עד שגם מעשיו הגשמיים ישבחו להשי"ת ב"ה. וזהו נח איש צדיק תמים היה בדורותיו פי' בכל בחינותיו שהיה בו בכל פעם היה צדיק תמים בהם. וכל זה היה לו מחמת שאת האלקים התהלך נח ר"ל שכל מעשיו לא היה רק לשמו הגדול ית' לכך הלך בכל פעם מבחי' לבחי' :

אלה תולדות נח כו'. ע"פ הפסוק אני בצדק אחזה פניך אשבע' בהקיץ תמונתך. לפי שכשהאדם סובר בעצמו שהוא צדיק אז הוא נופל ממדריגה אף אם היה באמת צדיק ע"י המחשבה הזאת הוא נופל ממדריגה שלו אבל כשאדם אף שהוא צדיק הוא סובר במחשבתו שלא יצא עדיין י"ח כל צרכו והוא בעצמו ולבו כדבר הדמיון ותמונה שלא בא עדיין אל השורש והעולם העבודה אז הוא שבע ודשן במדריגתו יעמוד חזק וקיים ומוסיף והולך. וזהו מאמר דוד המע"ה אני בצדק פי' כנ"ל כשאני בעצמי בצדקת תם וישר אז אחזה פניך ע"ד הכתוב בזוהר הקדוש במחזה לאמר הוא לשון תרגום לפי שלא היה נימול ולא היה שלם במדריגתו נגלה אליו בלשון

תרגום

תרגום. וזהו גם כאן אחזה פניך ל' תרגום פי' אני נופל מן המדריגה שהיה בי מתחלה רוח אלקים דבר בי בלשון חיבה. אבל אשבע' בהקיץ תמונתך פי' כשאני סובר שאני בתמונתך פי' בדמיון העבודה אז אשבעה בהקיץ כי שתמכני בימין צדקך להשביעני ברב טובך מדרגות גדולות למעלה ולמעלה עד א"ס. וזה רמז לנו הפסוק גם כאן שאם תסבור אתה בעצמך שצדקת עדיין לא פעלת כלום כיון שנפל לך זאת שמחשבה עדיין לא נכנסת אל העבודה העיקרית אלא כמו תולדה במקום אב אבל לא השורש הצריך הנרמז אל האב וזהו אלה תולדות נח ר"ל שאינו אלא תולדה כנ"ל באם יסבור בעצמו נח איש צדיק תמים וק"ל:

או יאמר צדיק תמים היה בדורותיו. דהצדיק ע"י מעשיו הקדושים שעושה איזה דבר קדושה הוא ממשיך את הבורא ב"ה יתעלה לעוה"ז נמצא עושה טובה לדורותיו שמזכה להם ששכינתו ית' עמהם ע"י הצדיק וכשהצדיק עולה במדרגה יתירה אזי הוא גורם לקשר ולהמשיך את שמו יתעלה בכל העולמות. וזהו איש צדיק תמים היה בדורותיו ר"ל שתמימות צדקתו היה מועיל לדורותיו. וגם זאת הועילה צדקתו את האלקים התהלך נח פי' גם לעולמות העליונים היה משפיע להם. וזהו את אלקים פי' עם אלהים דהיינו עולמות עליונים גם שם היה מתהלך נח והבן:

או יאמר בדורותיו. לכאורה בדורו היה ראוי לכתוב. אע"פ (שלא היה) [שהי'] חי כמה דורות אעפ"כ עיקר בא לאשמועינן כפירש"י ז"ל יש דורשין כו' ואם היה נא' בדורו היה ג"כ נשמע הדרש זה. ונ"ל דבא לאשמועינן עוד דבר אחר דהנה בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצות למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית יותר משאר מצות וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצוה מיוחדת יותר משאר מצות ובא הכתוב לאשמעינן שהיה נח איש צדיק תמים בדורותיו ר"ל בכל דור שהיה חי היה מחזיק ומתקן אותו שורש המצוה המיוחד יותר לאותו הדור. וזהו יהללו ה' דורשיו יחי לבבכם לעד. דהנה כשהצדיק עושה מצוה ומקיים אותה בשורשה מביאה אותו המצוה הזאת לידי חימום והתלהבות הבוער בו ע"י המצוה הזאת לזמר שירות ותשבחות להשי"ת. וזהו יהללו ה' בשירות ותשבחות דורשיו ר"ל הדורשים המצוה לעשותה בשלימות בשורש'. יחי לבבכם לעד ר"ל הכתוב נותן טעם למה להם נאה לשבח מחמת שלבבם חי לעד דהיינו שהם דורשים כל מצוה מיוחדת לכל דור לעד לעולם וק"ל:

או יאמר נח כו' בדורותיו. דהנה הצדיק השלם ההולך תמיד באחדות האמיתי הוא משפיע שפע טובה וברכה לכל ישראל ולזה מרמז אות צ' נכתב כזה צ דהיינו נו"ן ויו"ד וראש עליון של הנון הוא קצר רמז אל האחדות שהצדיק הולך בו ורגל התחתון הוא רחב רמז שהצדיק צריך להשפיע להרחיב ולפשט ההשפעה על כל ישראל ויו"ד הנכתב מאחורי הנו"ן כמו על הכתף רמז שהוא מקבל ההשפעה על שכמו מהיו"ד שמשם באה עיקר השפעה וזהו יודוך ה' כל מעשיך ר"ל כל מעשיך הוא ע"י היודי"ן. וזהו וישכם אברהם בבוקר ר"ל שהמשיך השפעות חסדי' דבוקר רמז לחסדים להמשיך ע"י השכם. וישכם הוא לשון שכם. ויחבוש את חמורו ר"ל החומרות הם הדינים היה חובש וכובש אותם והמתיקם. וזהו שנאמר גבי שאול המע"ה משכמו ולמעלה היה גבוה מכל עם רמז להנ"ל שהיה שאול כבן שנה נקי מכל חטא והיה במדריגה זו להמשיך השפעות ע"י השכם יותר מכל עם היה מעולה וגבוה במדריגה זאת. וזהו נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. ר"ל שהיה תמים בצדקתו באחדות האמיתי והמשיך השפעות לדורותיו והבן היטב:

ויולד נח שלשה בנים את שם כו'. נ"ל ע"ד הרמז דהנה הצדיק צריך לתקן עצמו בשלש מדריגות דהיינו שילך בהדרגה ממדרגה למדרגה דהיינו מתחלה צריך לעבוד להש"י ב"ה ביראה דהיינו לתקן את מעשיו וחטאת נעוריו בתשובה שהוא תשוב ה' שהוא מתקן בתשובתו מה שפגם בשמו הגדול ית'. וזהו ויולד נח רמז להצדיק נקרא בשם נח כמו דאיתא במדרש נח נח למטה ונח למעלה דהיינו שהוא גורם השפעות למטה ולמעלה בעולמות והוא מוליד ג' בנים. את שם פי' שהוא מתקן מתחלה ביראתו את השם הקדוש מה שפגם בו כנ"ל וזה סימן לבעל תשובה גמור כשהשם הקדוש שם הוי"ה ב"ה עומד לנגד עיניו הוא סימן שתיקן ביראתו כל חטאיו. את חם פי' ואח"כ צריך להחזיק במדריגת אהבה שהיא מביאה תמימות לאדם לכן נרמז אהבה במלת חם שהוא לשון תמימות רק שעדיין אין זה אהבה שלימה כי מחמת שהיה לו מתחלה אהבה גרועה ושפלה כמו אהבת ממון ותאות נשים ושאר אהבות השפלים ומחמת זה כשנתעורר לו אהבה להש"י גורמים לו אהבות הגרועות הראשונים שבא לידי פני' באהבה זו. ולכן מטעם זה רומז ג"כ מלת חם לשון חימה דהיינו שצריך להרגיז היצ"ט על היצה"ר לשבר כח הפניות עד שיזכה שיהיה אהבתו שלימה ועי"ז הוא מעלה גם את האהבות החיצונות שהיה בו מתחלה מעלה אותם ג"כ אל הקדושה כמ"ש חז"ל הזדונות נעשים כזכיות. וזהו שאנו אומרים אהבת עולם אהבתנו. פי' גם אהבת עוה"ז שהיה לנו מתחלה אהבתנו כלומר גם הם אהובים לפניך כשאנו מעלים אותם אל הקדושה. חמלה גדולה ויתירה כו'. ר"ל שזה הוא חמלה גדולה ויתירה למקום עלינו. וזהו וחם אבי כנען דכנען רמז לשפלות כמש"ה כנען בידו מאזני מרמה. וע"י התמימות שע"י מעלה את אהבות הגרועות הראשונים אל הקדושה כנ"ל הרי התמימות הזאת נקרא בשם אב כי היא המוליד אותם ומביאם להקדושה. וזהו ג"כ יש לומר הרמז בדברי חז"ל יש אם למקרא ר"ל יש מי שהוא במדרגת אם בקריאתו להש"י ב"ה. ויש אם למסורת ר"ל גם בזה שמוסר השפלות הקודמות אל הקדושה יש גם כן בני אדם שהם במדריגת אם רמז מדריג' קטנה ממדריגת אב כנ"ל. וזהו רמז ארמי אובד אבי ארמי רמז להשפלות ופניות שבאות לאדם בתוך אהבה הנתעורר בו להש"י אובד אבי הוא מאבד תמיד את המדרגות הנ"ל. ולכן נאמר אובד לשון הוה ולכאורה היה לו לומר אבד אבי רק שהוא רמז ג"כ כנ"ל וצריך האדם להתחזק ולהתגבר בתשוקה רבה והתמימות גדול להיותו במדרגת אב כנ"ל. ואת חם כו' ואת יפת רמז שאח"כ בא הצדיק למדרגת התפארת שזה רמז יפת לשון יופי והתפארת שכל מעשיו יפים ומקובלים בעיני הבריות ובעיני כל רואיו ואז כשיגיע לו מדריגות הנ"ל נקרא הצדיק הזה בשם שרף שהוא שורף באהבתו תמיד בלי הפסק בלי שום פניה. וזה רמז והאופנים וחיות הקודש מתנשאים לעומת שרפים. אופנים רמז למדריגה ראשונה שהיא מדריגת יראה שלפעמים נופל לגמרי מיראתו כמו אופן המתגלגל ממעלה למטה כן הוא מתגלגל לפעמים וחיות הקודש רמז מי שהוא קצת במדריגת אהבה שאז אינו נופל ממדריגתו לגמרי גם לפעמים אם יפול לא יפול לגמרי. וזהו רמז והחיות רצוא ושוב ר"ל שב

מיד

שייך למדריגתו ובשני מדרגות האלו צריך להשתוות כ"כ עד לעומת שרפים ר"ל עד שיבא למדרגת שרפים שנשרף באהבתו שבלבו תמיד בלי הפסק. והשם יזכנו להיותינו דבוקים ביראתו ובאהבתו בכל לבנו תמיד אמן:

צהר תעשה לתיבה פירש"י אבן טוב. י"ל הרמז תיבה היינו המלה ותיבה שאדם מוציא מפיו צריך לראו' שתהיב' הזאת תאיר אור גדול כאבן טוב. ואל אמה תכלנה מלמעלה רמז אמה הוא רמוז על האחדות גמור שהצדיק צריך לילך באחדות גמור בעולמות עליונים:

בענין אחר צוהר תעשה לתיבה. פי' שהצדיק ע"י תיבת התורה שלומד בה הוא מהפך הצרה לצוהר. תחתיים שניים ושלישים תעשיה. בדרך רמז לשלשה מיני צ"א צדיקים גמורים ורשעים גמורים ובינונים. תחתיים רמז לרשעים וזהו שכתב רש"י ז"ל לזבל שהם עוסקים בדברים העשוים לזבל המה העבירות. שניים למדור המה הבינונים העוסקים במדור העוה"ז ותענוגים הגשמיים אע"פ שאין עושין עבירות. שלישים. העליונים לאדם הוא הצדיק הגמור ההולך תמיד בעולמות העליונים והצדיק גמור הוא צריך לתקן כולם במעשיו הקדושים. ולכן כתוב אצל שלישים תעשיה פי' אתה הצדיק תעשם ותתקנם. גם רמז אלה אדם בעצמו שבנערותו הוא עוסק בדברים שפלים ומאוסים. ואמצע שניו הוא עוסק בעניני עה"ז. צריך לתקן הכל עכ"פ בשלישים המה סוף שניו לבל יאסוף עם חטאים נפשו:

או יאמר ואל אמה כו'. בהקדים לפרש הגמרא כל המתפלל ואומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה שנאמר ויכולו אל תקרי ויכולו אלא ויכלו. ונראה לפרש דהנה הצדיק הוא מבטל הדינים ע"י שמעלה אותם לשורשם שם הם נמתקי'. וזהו כל המתפלל ואומר ויכולו ר"ל הצדיק שהוא מתפלל ואומר לכלות הדינין שיהיו בטלין נעשה שותף להקב"ה הקב"ה גוזר והוא מבטל שנאמר ויכולו א"ת ויכולו אלא ויכלו ר"ל שהגזירות והדינים בטלים ע"י שהצדיק מעלה אותם השמים למעלה אל הקדושה. וזהו ואל אמה תכלנה מלמעלה דהיינו שתעשה צוהר לתיבה ר"ל שתאיר תפלתך כאבן טוב לבטל הדינים והגזירות מישראל וע"י מה תוכל לבטל הדינים אמר הכתוב ואל אמה ר"ל אמה לשון אם דהרחמים העליונים נקראים אם המרחפת על בנים ומרחמת עליהם והיינו ואל אמה ר"ל אם העליונה לשם תכלנה את הדינים בהעלותם למעלה:

ופתח התיבה בצדה תשים. רמז שהצדיק צריך להיות תמיד בתשובה ע"ד דאיתא בגמ' למה כרעיה דה"א תלוי מאן דבעי למיעל כו'. וזהו בצדה תשים דהיינו שיכנס באותו פתח שהוא מן הצד אל הה"א שהוא רמז לתשובה:

או יאמר ופתח התיבה בצדה תשים. ר"ל שהתורה מלמדת אותנו העיקר התחלת והחיזוק לבא בקדושה וגם שנראה לאדם קשה מאד אעפ"כ ידחוק עצמו בעל כרחו עד שמן השמים ירחמוהו. ע"ד שאמרתי כבר כל האותר הקב"ה וותרן יוותר מעוהי ופירשתי כך הרוצה שיוותר לו הש"י עונותיו וחטאיו יוותר מעוהי ר"ל צריך לוותר את מעיו דהיינו שלא למלאות כריסו באכילה ושתיה ותענוגי עה"ז רק כדי היותו והיינו כאלו מוותר המעיים שאינו משגיח עליהם ומסגף אותם בכל מה דאפשר ואיתא בגמ' למה כרעא דה"א תלוי מאן דבעי ליעול בהאי ליעול דהיינו בפתח קטן צריך הבעל תשובה לדחוק עצמו עד שמן השמים ירחיב לו זה. וזהו ופתח התיבה היינו הפתח של התבודדות בצדה תשים דהיינו שתכנס בפתח קטן ודחוק ותתחזק עצמך בכל פעם יותר עד שתתקן עצמך בכל שלש העולמות שצריך האדם לתקן דהיינו עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם המלאכים. וזהו תחתים שנים ושלישים תעשיה וק"ל:

תחתים שנים ושלישים תעשי'. פירש"י ז"ל עליונים לאדם אמצעים למדור תחתים לזבל. יש לומר הפי' כך דעיקר צריך הצדיק לתקן בעבודתו שלש עולמות והם מרומזים בגוף האדם דהיינו ראש האדם הוא כסא ומרכבה וזהו ומראה דמות כמראה אדם יושב על כסא ר"ל עם הכסא דהיינו דמות מראה אדם כו' שהוא הצדיק גמור שהוא כסא ומרכבה כמו כסא העליון והבן. וזהו עליונים לאדם כנ"ל שיהיה מרכבה וכסא. אמצעים למדור והתחתים לזבל שצריך האדם להתנהג באכילתו בכונה עכ"פ להוציא הניצוצות הקדושות שבתוך המאכל ולדחות הפסולת. וזהו רמז שניים דהיינו אמצע הגוף לקבל המאכל להוציא הנ"ק ותחתים לזבל לכוון לדחות את הפסולת:

ותנח התיבה בחודש השביעי כו'. רמז שעיקר הוא לאדם לתקן את מעשיו בחודש השביעי הוא תשרי ואז תפלתו רצויה יותר מאשר ימות השנה כמו שדרשו חז"ל דרשו ה' בהמצאו אלו עשי"ת שאז הוא יותר כח השראת הקדושה. וזהו ותנח התיבה כו' בשבעה עשר לחודש דהיינו לאחר שעברו ג"כ ימי החג שני ימים הראשונים וקיים בהם מצות סוכה ולולב. ואז יש כח להקדושה לשלוט על הרי אררט. רמז להקליפות לשבר אותם ע"י הקדושה:

והמים היו הלוך וחסור עד החודש העשירי. פי' המים התורה הקדושה נקראת מים ע"ד כל צמא לכו למים היא הקדושה והדביקות שבאדם שהוא בלתי אפשרי להיות בתמידות רק לפעמים הוא הולך בהדביקות ולפעמים הוא חסר דהיינו שנפסק מהדביקות ע"ד מטי ולא מטי. עד החודש העשירי ר"ל עד שנתחדש בו מדרגה העשירי שהיא הקדושה העליונה עשירי יהיה קודש. באחד לחודש נראו ראשי ההרים ר"ל אע"פ שבא אל המדרגה זו שבא אל אחדות גמור אעפ"כ לא נראו בו אלא ראשי ההרים דהיינו שלא בא עדיין אלא למקצת הקדושה שעבודת הבורא ב"ה הוא דבר שאין לו סוף:

ויהי מקץ ארבעים יום פי' אחר שיזכה האדם לבוא לתוכן התורה הקדושה שנתנה למשה רבינו ע"ה למ' יום. ויפתח נח את חלון התיבה אשר עשה. פי' אז הש"י ב"ה הנקרא נח ע"ש ששוכן ונח בעולמו להשגיח על בריותיו פותח להצדיק שער בקדושתו שיהא הולך ומתגבר בקדושה רבה. וישלח את העורב פי' הכתוב מונה ותושב מדרגת צדיקים שברא הקב"ה בעולמו. ופי' וישלח כו' דהיינו ששלח הצדיק בעולם את העורב רמז שיש בני אדם שברא אותם הקב"ה שיתעסקו במשא ומתן באמונה לפרנס בניו ובני ביתו והם נקראים בשם עורב ע"ד דאיתא בגמרא על אותם ב"א שאינם רוצים לפרנס את [illegible]יהם היו מכריזים עליהם עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני. וגם עורב הוא לשון מתיקות שזה הוא ערב ומתוק בעיני הש"י ב"ה ובעיני הבריות בעוסקם במשא ומתן באמונה. וזהו וישלח את העורב היינו הצדיקי' הנ"ל הנקראי' בשם עורב כנ"ל. ויצא יצוא ושוב פי' וצריך האדם הזה שתיכף ומיד שיצא יצא לעסקיו אזי ישוב מיד דהיינו שיבחן שיהא כוונתו לשמים וישוב כוונתו להש"י ב"ה. עד יבושת המי' כן יהי' דרך הזה מתנהג עד שיבא מעיה לדקנו במהרה. מדריגה הב' הוא וישלח את היונה

מאתו

מאחו זה רמז על הצדיק השלם הנקרא בשם יונה כאשר אכתוב לקמן. לראות הקלו המים מעל פני האדמה. פי' שירצה לשבר כח הקליפות ולהפרידם מהקדושה הנק' בשם מים כנ"ל ויעלה הקדושה מעלה מעלה בקל. כי אחרי הפרד הקליפות מהקדושה יש כח להקדושה לעלות. ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה. פי' הצדיק הזה אינו מוצא מנוחה להדברים הרגליות והחומריות הנעשים בעה"ז וכל עצמו מגמתו ותשוקתו אינו אלא לעלות אל הקדוש' ותשב אליו. פי' אליו להש"י. אל התיבה ר"ל אל הקדוש'. כי מים ע"פ כל הארץ. פי' שהצדיק רואה שהקדושה היא למטה על הארץ ונפשו חשקה מאד להעלותה מה עושה הקב"ה וישלח ידו ויקחה פירוש הש"ת עושה רצונו של צדיק שולח ידו לסייעו כאוות נפשו של הצדיק:

בענין אחר וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב כו'. כי אמרו שצריך האדם הרוצה להחזיק בתורה להיות אכזר כעורב על בניו שלא יבא לו שום מחשבה גשמי נמצא הצדיק הוא נמשל לעורב ועבודת הצדיק צריך להיות תמיד ברצוא ושוב כמו חיות הקודש הנאמר עליהם והחיות רצוא ושוב כו'. וזהו וישלח את העורב פי' החזיק עצמו במדרגת עורב ויצא יצוא ושוב כנ"ל:

ויוסף שלח כו' ותבא לעת ערב. פי' בשעה שהוא עת ערב לעולם שהם צריכים לרחמים ולפרנס' אזי הצדיק הוא מעורר רחמים ומביא עליהם. ומביא לפני הש"ת עלה זית רמז על האור הנקרא בשם שמן שבא מזית. טרף בפיה טרף היינו פרנסה הוא פועל להם ע"י תפלתו שבפיהו. וידע נח כי קלו המים כו' פי' וידע נח קאי על הש"י שהי' נותן דעתו כב"י בעצמו להפריד הקליפו' מהקדושה וכו'. וייחל עוד כו' ולא יספה שוב אליו כו'. וייחל פי' מל' קול גדול ולא יסף שפירש"י ולא פסק. והיינו שיש עוד מדרגה בב"א שאינו פוסק מתשובה כל ימיו כי מעשיו אינם מוכשרים בעיניו ומוצא בהם חסרונות והוא תמיד בתשו'. וזהו ולא יספה פי' לא פסק ממדת שוב אליו עוד רק תמיד הוא בעל תשובה:

פרשת לך לך

ויאמר ה' אל אברם לך לך כו'. נ"ל דהנה צריך האדם לעבוד את הבורא ב"ה בשלש מדרגות זא"ז. דהיינו מתחלה צריך לשבר כח התאו' המוטבע באדם מדרך הטבע כגון אכילה ושתיה וכיוצא בהם שיהא אכילתו בקדושה ובטהרה ועי"ז הוא מבטל כח אלהים אחרים דאלהים בגימט' הטבע ואחר שמשבר כח אלהים אחרים זוכה לבא למדרגת יראה שהוא אלהים חיים. ב' שצריך האדם לשבר המדות השפלות שבו שהם אלו בתולד' מיום צאתו מרחם אמו. יש בנ"א שבמדותיה' יותר גרועים מאחר ב"א במדה זו דהיינו למשל מדת כעס וכדומה שאר מדותיו גרועים מחבירו בתולדה. ואחר שמשבר כח המדות השפלות והגרועות הוא זוכה לבוא לאהבת הבורא ב"ה. ואחר כל זאת צריך לבא למדרגה ג' בחי' התפארות כמו שמבואר לעיל בפ' נח שכל מעשיו יהיו יפים ומפוארים כמו שאמר התנא כל שהיא תפארת כו' ותפארת לו מן האדם. וזהו רמז לך לך מארצך רמז למדרגה ראשונה שהיא התאוה הארציות הגשמיות שהוא מוטבע בהחומר וצריך לצאת ממנה. וממולדתך רמז למדרגה ב' שהם המדו' הגרועות הנולדים עם האדם. ומבית אביך רמז למדרג' ג'. דהנה עיקר התפארות השפלות באים לאדם ע"י שהוא מתגאה ומתפאר באבותיו שהוא בן גדולים וצריך לצאת מהמדה הגרוע הזאת להתפארת אחרת הטוב בעיני ה' ואדם כנ"ל. אל הארץ אשר אראך רמז לארץ עליונה. וזהו השתחוו לה' בהדרת קודש פי' להדר ולפאר בהפארת את הקדושה שהיא מדרגת התפארת: וזהו נופת תטופנה שפתותיך כלה כו' רמז גם כן לשלש מדרגות הנ"ל. נופת תטופנה רמז למדרגה יראה. נוטפת מור ודרשו חז"ל אל תקרא מור כו'. ושפתותיך כלה רמז למדרגת אהבה ככלה האהובה לארוס שלה. דבש וחלב תחת לשונך רמז למדרג' ג' שכל מעשיו הם כדבש ומפוארים לכל אדם. או יאמר נופת תטופנה דהנה בהתחלת האדם לעבוד ה' יתברך וית' צריך להיות ביראה ומחמת שעדיין אינו מתוקן כל צרכו לכן לפעמים מדבר דברים בגילוי בלא בושה ואח"כ כשעולה במדריגה יתירה הרי הוא מתבייש מלדבר לגלות את מעשיו בדבוריו כלה שמעשיו בחשאי וזה הוא בעבור כי יראתו על פניו. ואח"כ כשעולה למדרגה יתירה הרי הוא צנוע בכל מעשיו. וזהו נופת תטופנה רמז שהתחיל בהתחלת עבודתו אזי הוא מטפטף דברים כנ"ל כי עדיין אין יראתו שלימה. ואחר כך שפתותיך כלה ר"ל שדבריו נאמרים בבושה ומעשיו הן בחשאי ככל'. ואח"ז דבש וחלב פי' דברים המתוקים כדבש וחלב הם תחת לשונך שהוא הצנע לכת לגמרי:

או יאמר לך לך. נ"ל ע"ד הרמז שצריך האדם לחקור ולדרוש ולהבט לראות רוממות אל דבר אשר יראו עיניו ועי"ז יזכה שיתן לו הש"י שכל ובינה להבין ולהשכיל בעולמות העליוני'. והאופן אשר יגיע למדרג' הנ"ל להסתכל ברוממות אל צריך האדם מקודם לתקן את מדותיו כי הש"ת ב"ה ברא את האדם בכל מיני מדות וכל מדה ומדה שבאדם יש צד וחלק באותה מדה אל הקדוש' וכן להיפך לרע ח"ו כידוע וצריך האדם לשבר עצמו בבחירתו להפך את המדות רק אל הקדושה לבדה ואז יוכל להבין ולהשכל ברוממות אל. והש"י ב"ה פותח לו מעיינות החכמה להבינו ולהשכילו בכל פעם בשכל עליון יותר ויותר מה שלא ראה עינו ושכלו מעולם וזו לך פירוש לעצמך כפשוטו דהיינו שתסתכל על עצמך תמיד שתסרום ממדות ארציות שבך שתהפכם לטובה כנ"ל. וזהו מארצך ותביאם אל הקדושה לבדה. וממולדתך פי' דאדם שהוא מתנהג במדו' מגונות אזי יוצא ממנו הולדות רעות חלילה שמדה אחת מולדת את חברתה ע"ד עבירה גוררת עבר' וזהו וממולדתך. ומבית אביך פי' דלפעמים מוטבע באדם מדות על פי טבעות הבאות לו מכח אביו שהכניס בו המדות הללו צריך לצאת מהם ולהכניס' אל הקדושה. וזהו ומבית אביך ואז תזכה אל הארץ אשר אראך. שתזכה לשכל העליון ולהארץ העליונה שאראך אשר מעולם לא ראית. וזהו גול על ה' דרכך פי' גם כן כנ"ל כי גול הוא לשון התגלות שתגלה דרכך ומדותיך שתסתכל בהם ותראה שיהיו כולם לה'. ובטח עליו פי' מה שאדם מסתכל ברוממות אל זה נקרא בטחון. והוא יעשה פי' ואז יעשה לך הש"ת ב"ה עשיות חדשות מה שלא ראית מעולם ולא הבנת מעולם והוציא כאור צדקך והבן:

או יאמר לך לך כו'. דהנה באדם הראשון כתיב מכל עץ הגן אכול תאכל קשה למה לוה מה שיאכל כי אכול תאכל לשון צווי ועוד הרי מתחלה נאמר מכל עץ הגן כו' משמע גם מעץ החיים יאכלו ומה טעם אחר כך כשאכלו מעץ הדעת טוב ורע נאסר להם לאכול מעץ החיי'. ונראה לפרש דמתחלה הי' לו מדריגה גדולה בעולם העליון הנק' עץ החיים ומזה הטעם ציווהו הש"י שמעה"ח יאכל כדי שישאר בקדושתו לעולם ומעץ הדעת טו"ר נצטוה

שלא יאכל שהם עולמות התחתוני כדי' שלא יתגשם. ואחר כך כשאכל מעץ הדעת טו"ר נפל ממדריגה העליונה ונתגשם. לכן ציוהו הש"י שלא יאכל מעץ החיים שכיון שכבר נתגשם והי' בהם טו"ר ואין ראויה לנגוע בעה"ח עד שיעלה ממדריגה תחתונה לעליונה בהדרגה. והיוצא מזה שאחר חטא אדה"ר צריך האדם לעבוד להשי"ת בהדרג' ממדריגה תחתונה לעליונה. וזהו פי' הפסוק לך לך מארצך פי' לך לך ר"ל לארצך העליון אשר משם חוצבת. מארצך. פי' ועיקר התחלה שתוכל לבא לשורש העליון הוא ההכנעה שתחשוב את שפלותך כי עפר אתה כו'. וממולדתך ומבית אביך. פי' גם ממולדתך כו' אם תכנים הכל במחשבת רוממות אל ית' עי"ז תזכה שתוכל לבא אל הארץ אשר אראך דהיינו לארץ עליונה. וזהו אשריכ' זורעי על כל מים כי יש מים עליונים ומים תחתונים והם נקראים מים הזדונים וגם נקראים מים רבים. וזהו פי' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וצריך האדם לעבוד מתחלה לעילא להעלות המים התחתונים הנקראים מים בוכים שהם מספרא דקליפה להעלותם אל הקדושה ורמזה ברוך כבוד ה' ממקומו ר"ת בכים. וזהו אשריכם זורעי כו' דזריעה הוא המחשבה הנק' בשם זריעה ואשרי להזורעים אשר מחשבתם על כל מים. רמז ר"ל גם על המים התחתונים להכניסם אל הקדושה:

או יאמר לך לך כו'. דהנה יש שהוא צדיק מחמת זכות אבותיו או מחמת שהוא תמיד בין הצדיקים. אבל באמת צריך האדם שלא להשגיח על זה. הן הצדיק בן צדיק לא ישגיח על זכות אבותיו לאמר שזכות אבותיו יעמוד לו ולא יתאמץ בעבודת הבורא מחמת זה לא ישגיח על זה רק צריך אימוץ וחיזוק גדול בעבודתו ית'. והן הצדיק שאינו בן צדיק אל יתייאש עצמו לומר מאחר שאין לי זכות אבות לסייע לא אוכל להגיע לעבודת הבורא יתברך. אל יאמר כן רק יעבוד הש"י באמת והבא לטהר מסייעין לו מן השמים רק לחשוב שהש"י עושה לו כל זאת שמסייע לו. וזהו לך לך מארצך כו' שלא תשגיח על ארצך ועל בית אביך והלך לשרשך אל הארץ העליונה אשר אראך. ר"ל כנ"ל שלא תחשוב רק שאני מראה אותך כל זאת שהכל הוא מהבורא ית'. וזהו טוב עשית עם עבדך ר"ל הטוב שעשית עם עבדך שהוא צדיק שהצדיק נקרא טוב. ה' כדברך. ר"ל שאין זה כ"א ע"י דבורך שהכל הוא ממך:

ואעשך לגוי גדול כו' והיה ברכה ואברכה מברכיך ומקללך אאור. ולכאורה יש לדקדק דאצל הברכה נא' ואברכה כו' ואצל הקללה נא' המלות בהיפך הי' לו לומר ג"כ ואאור מקללך. ונ"ל דהנה הצדיק אשר מקדש ומטהר עצמו נעשה הוא בעצמו ברכה דהיינו בריכה עליונה להשפיע לכל. אך אותם הרוצים לקבל השפעה ע"י הצדיק צריכים להסכים עם הצדיק ואז הם ממילא מתברכים בשפע רב אבל מי שאינו מסכים עם הצדיק בודאי לזה בלתי אפשרי שיושפע לו ההשפעה ע"י הצדיק. וזהו והיה ברכה. היינו שאתה בעצמך תהי' בריכה להשפיע. ואברכ' מברכיך. ר"ל מיד אותו שיסכים עמך אברך אותו כי הכל הוא מוכן כנ"ל הצדיק הוא הברכה עצמה וזהו כמו מברכך פי' מהבריכה שלך. ומקללך אאור פירוש אבל הקללה אינה באה ממילא כמו הברכה רק אחר מעט' עד שאאור אותו אחר קללתך. וזהו טוב עשית עם עבדך פי' הטוב היינו ההשפעה נתת ביד עבדך שהוא המשפיע לכל העולם כנ"ל רק באופן ה' כדברך דהיינו שיסכימו עמו הכל ויאמרו כולם על הצדיק שה' מסכים כדברך ואז כולם נשפעים ע"י הצדיק בשפע רב וברכה:

ויהי רעב בארץ כו'. נ"ל ע"ד המוסר כמאמר הכתוב לא רעב ללחם ולא צמא למים כו' כי אם לשמוע דבר ה'. ונמצא זה עיקר הרעב אם ח"ו עם בני ישראל אינם מתנהגי' כשורה והולכים שובב בדרך לבם ח"ו ועי"ז הם גורמים גם להצדיק השלם במעשיו שירד ממדריגתו הגדולה הקדושה ע"ש הכתוב ויהי רעב בארץ כנ"ל וירד אברם מצרים'. פי' עי"ז יורד הצדיק הנקרא בשם אברם יורד ממדרגתו ואעפ"כ כי יפול לא יוטל לגמרי ח"ו רק שירד מצרימה דהיינו נוטריקון מיצ"ר י"ם שנעשה לו צר ודוחק בקדושתו העליונה שהיתה לו מקדם י"ם רמז לקדוש' עליונה ים העליון וכל זאת אין עושה הש"י ב"ה להצדיק שיפול ממדריגתו מחמת רשעת הרשעים רק גם לטובתו דהיינו לגור שם דאלולי זאת שיפול ממדריגתו קלא אפש' שיגב' לבו קלא להתגדל במדריגתו וקדושתו. ועתה עי"ז שרוא' הצדי' שנפל ממדריגתו הוא מתבייש מאד ומתחרט ואינו מחזיק עצמו רק כגר בארץ דהיינו שמחזיק עצמו שהוא גר בעה"ז ובעוה"ב מאחר שנפל ממדריגתו. ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה פי' אחר שרואה הצדיק כי קרוב הוא אל המדרג' הנקרא מצרימה. ויאמר אל שרי אשתו. דהנה ב' גוונים יש בעבודת הצדיק דהיינו דרך אחד לעבוד ברוחניות ודרך השני שגם בהגשמיות צריך להתקדש ולטהר עצמו מאד מאד והבחינה של עבודת הרוחניות נק' בשם אברם דהיינו מלד דוכרא ובחינת עבודת הגשמיות נקרא בשם שרה וזהו ויאמר אל שרי אשתו דהיינו הצד הנוקבא נק' אשה. ויאמר לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. ר"ל מאחר ואני רואה שאני יודע שאשה יפת מראה את ואלו הייתי בקדוש' עליונה היאך הייתי יודע זאת. והי' כי כו' והרגו אותי כו'. ר"ל אם לא נשגיח על עצמינו להתגבר בקדושה אזי ח"ו והרגו אותי דהיינו כח הגשמיות יתגבר. לכן אמרי נא אחותי את פירוש נתגבר מאד בקדושה ובדביקות גדול בתורה הקדושה ע"ד אמור לחכמה אחותי את. למען ייטב לי. ר"ל עי"ז ייטיב לי בקדושה עליונה שיתגבר כח הרוחניות. וגם זאת וחיתה נפשי בגללך לשון גללים ע"ד כאשר יבער הגלל ר"ל שיבא חיות קדושה גם בהגללים דהיינו בהגשמיות וק"ל:

ואברם כבד מאד כו'. נ"ל דהצדיק כשנשפע לו שפע מהש"י מתירא מזה מאד ע"ד קטונתי כו'. ואעפ"כ הוא מתגבר יותר בעבודת הש"י. לזה אמר וישכם אברהם בבוקר. ר"ל דהחסדים נקראים בוקר ולזאת כשהי' מגיע אללו החסדים גדולים אז ביותר הגביר לזרז א"ע והלך למדריגה שיותר גבוה וחבש חמורו זה חומר הגוף. וזה ואברם כבד מאד במקנה ר"ל שהי' לו למשא מה שהשפיע לו הש"י מקנה וכסף וזהב. וילך למסעיו. פי' לשורשו וזהו פי' רש"י ז"ל שפרע הקפותיו. דהנה אנו מברכים בכל יום מלביש ערומים וזוקף כפופים כי כל אדם תוקף בחיצוניות של עוה"ז וכשהוא במדריגה גדולה אז הוא מופשט מחיצוניות של עוה"ז ונשאר ערום וזה אמרם הוי ערום ביראה עד שמלבישין אותו בחלוק' דרבנן מעולם העליון וזה שאנו מברכין מלביש ערומים אימת כשהוא זוקף כפופים דהיינו שהולך לעולם העליון. וזה פי' רש"י ז"ל פרע הקפותיו מלשון ופרע את ראש האשה דהיינו הקפותיו שמוקף מחיצוניות:

או יאמר לך לך כו'. דהנה הצדיק שהוא יודע שהוא משפיע ומחמת זה הוא רוצה לפעמים להשפיע לקרוביו ולתלמידיו אבל באמת רצונו של הש"י שלא יעלה על מחשבתו כלל שהוא משפיע רק שיעבוד הש"י ב"ה והשפע ממילא בא וזהו ויאמר כו' לך לך מארצך פי' ר"ל

שאל

שלא יעלה במחשבתך כלל דבר הנוגע לארצך כו' רק אל הארץ אשר אראך ר"ל שכל עבודתך יהי' רק אל הארץ העליונה והשפע ממילא יבא וק"ל:

וילך אברם כאשר דבר אליו כו'. נראה לפרש דכבר דקדקו קמאי על המשנה משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע למה שינה הלשון דאצל משה נאמר לשון קבלה ואצל יהושע נאמר לשון מסירה. אך הענין הוא דהתורה שניתנה על הר סיני לא קבלו ישראל בבחינה אחת דהנה השי"ת ב"ה בחר בהר סיני מכל ההרים ליתן עליו את התורה מחמת שהוא נמוך מכל ההרים דעיקר הוא לעסוק בתורה בהכנעה ומשה רבינו ע"ה הי' עניו מכל אדם והי' מוכשר ומוכן לקבל התורה ע"י הכנעה שבו מהר סיני שהי' ג"כ בבחי' הכנעה כדאי' במדרש כשראה הר סיני את משה הי' רץ לקראתו. והטעם מחמת שהיו שניהם בבחינת הכנעה ולכן נאמר משה קיבל תורה מסיני ר"ל ממדריגת סיני שהוא הכנעה ולא כן שאר ישראל שלא היו בבחי' הכנעה. ולכן היו קולות וברקים כדי לשבר אותם ולהביאם אל הכנעה מחמת הפחד והמורא. ולכן יהושע שלא הי' כל כך בבחינת משה ע"ד דאיתא פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה לכך נאמר לשון מסירה. וזהו וילך אברם כאשר דבר אליו ה'. ר"ל שהוא היה מוכן לקבל דבר ה' מיד כשידבר אלא שהיה צדיק גדול ואף עפ"כ וילך אתו לוט הוא היצה"ר שנקרא לוט דהצדיק אף שהוא בבחינה גדולה צריך ליזהר מהיצה"ר שלא יחטיאו חלילה. ואברם בן חמש כו'. ר"ל שהיה מתקן הה"א של השם הקדוש. ושבעים רמז שהיה במדריגת עיי"ן. ע"ד שפירשתי עיני ה' משוטטות בכל. דהצדיק נקרא כל. ר"ל עיני ה' הם מתלבשים בכל דהיינו בהצדיק ובידו לפתוח עיני פקיחא מהבורא ב"ה על ישראל. וזהו עיני כל אליך ישברו. ר"ל העינים המלובשים בכל דהיינו הצדיקים הם המשברים ומבטלים הגזירות שנגזר מאתו. וזהו אליך ישברו לשון שבירה שהקב"ה גוזר והצדיק מבטל. ונחזור לביאור הכתוב ואברם בן כו' בצאתו מחרן פי' ואז יצא מהחרון דהיינו שביטל הגזירות והחרון. ויקח אברם את שרי אשתו. ר"ל שלקח גם המדריגה של נקיבות והעלה אותה. ואת לוט הוא היצה"ר הפך גם אותו לטוב עד שהי' גם הוא בן אחיו דהיינו תולדה של יצ"ט הנקרא אחיו ע"ד שאמרו חז"ל בכל לבבך בשני יצריך:

או יאמר וילך אברם כאשר דבר כו'. ר"ל הצדיק רצונו לילך בדרכי השם בבחינה זאת כאשר דבר ה'. דהיינו באותה הבחינה ממש שדיבר ה' בודאי הדיבור ההוא בקדושה ובטהרה ובדביקות כן דרך הצדיק הרוצה לעשות ולקיים מצותיו ית' שיעשה גם כן בבחינה זו. וילך אתו לוט. ר"ל החלק הרע שבאדם המעורב בטוב ורע מעת חטא אדם הראשון מתחיל להתגבר עליו להדיחו מדרכו הטוב והעצה להכניע חלק הרע שיהיה האדם שפל מאד בעיני עצמו כלא נחשב רק כדבר הנוסף. וזהו ואברם כלומר כדבר הטפל והנוסף. ע"י זה פועל בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן. דעיקר שנותיו של אדם שעובד האדם את בוראו התחלתם מחמש שנים למקרא עד סוף שנותיו והם שבעים שנה כי החמש שנים של מקרא רומזי' לדברים גדולים לרמז ה' חסדים הממתיקים ה' גבורות כידוע לי"ח. ואמר הכתוב שע"ז שיכניע וישבר כח הרע שבו יהיה טהור בכל שנותיו מה' ועד שבעים. וזהו בצאתו מחרן ר"ל מן החרון הוא החלק הרע שבו.

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם. ר"ל שאברהם היה עובר והולך בקדושה עד מקום שכם. רמז להתורה שזכה להשיג כל התורה ע"ד ויט שכמו לסבול עול תורה: עד אלון מורה. דהנה באילן יש כמה וכמה ענפים וכל הענפים הם מחוברים אל עיקר האילן כן כל מצוה ומצוה יש לה שורש ועיקר למעלה באילן העליון. וצריך האדם להשכיל לדעת שורש העיקר של המצות ולא כמצות אנשים מלומדה. וזהו עד אלון מורה שהשיג כל מצוה ומצוה עד השורש שהוא עיקר האילן. וז"ש התנא ההולך בדרך פי' בדרך ה' והיה מכיר אילן שהיה מכיר שורש האילן של המצות. או גדר פי' והיה מכיר הגדרים שצריך האדם לעשות גדרים לעצמו בדבר המותר כדי שלא יבא אל האיסור. ואמר שביתתי תחתיו. ר"ל שאומר שישבות תחת האילן אבל אינו משכיל להשיג השורש לעשות המצוה בשורשה. לא אמר כלום. ואם אמר שביתתי בעיקרו. פי' שהוא משכיל לדעת לעשות המצוה בעיקרה ושורשה יש לו אלפים כו'. רמז שלהצדיק הזה יש לו ב' אלפין דהיינו שעושה יחוד גמור באלפין דהיינו א' של אדנ"י וא' של אהי"ה כידוע ליודעי חן והבן:

או יאמר ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם. לכאור' מלת מקום הוא מיותר. וכ"ל מקודם דהנה אנו אומרי' הכל יודוך והכל ישבחוך כו' דהיינו שיש עולמות הנקראי' הכל ויש עולם ששייך בו הודיות ויש עולם ששייך בו שבחים וכן כולם מרומזים על עולם השייך בו ונוגע אל שרשו. וזהו דעת קנה הכל קנה ר"ל שמתחלה צריך האדם שיהי' לו ידיעה ע"י לימוד כל העולמות ואז הכל קנה. ר"ל שיוכל להעלות ולבא למדריגה לכוין העולמות הנקראים הכל. וזהו עיקר בתפלתו דהיינו שיתפלל בשורש השייך לאותו תפלה. וזש"ה וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו. ולכאו' קשה בודאי כאשר קרא להם שמו' כך הי' שמם. אלא הפי' הוא כך הוא שמו בעולם העליון בשורש השייך לאותו חיה או לאותו בהמה שאדה"ר כיון לקרותם באלה שמות שיש להם שורש בהשם הזה בעולם העליון. וזהו ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם שעלה בתפלתו שהתפלל על בני יעקב כפירש"י ז"ל והי' מכוין ועולה בתפלתו עד עולם העליון שהוא נגד שכם והיינו מקום שכם כי כל דבר למטה יש לו שורש למעלה. עד אלון מורה. כבר פירשתי. והאדם הוא נקרא אילן. ע"ד שאמרו למה אדם דומה לאילן הנוטע כו'. והיינו מחמת שאדם שורשו למעלה וכל דבור ודבור היוצא מפיו בקדושה ובטהרה הדבור הזה נעשה גם כן אילן דהיינו ענפים לשורש האילן. והיינו וישב באלוני ממרא. פי' ממרא הוא לשון אמירה דהיינו כל אמירה ואמירה שיצא מפיו הי' נעשה מהם אילנות. וזהו עד אלון מורה הוא לשון יראה. ר"ל שע"י יראתו שהי' מקדש עצמו ומטהר נעשה מהם אילנות. ויעתק משם ההרה. הוא רמז לעולמות העליונים הנקראים אבות דאבות נקראים הרים. והיינו שבמדריג' הנ"ל היה מתגבר והולך עד לעולמות העליוני'. מקדם לבית אל. ר"ל שהי' משתוקק כ"כ ומתחזק עצמו לבא אל מדריגה גדולה הקודמת בקדושה יותר מבית אל דהיינו יותר מקדושת בית המקדש ששם הי' עיקר הקדוש' כי כן צריך האדם להשתוקק ולהתאוות שיגיע בעבודת הבורא עד אין קץ ותכלית. ויט אהלו. פי' שאברהם אבינו הי' נוטה אהלו דהיינו יראתו ועבודתו שהי' עובד להש"י הי' נוטה לכאן ולכאן להכריע בהכרעה אמיתית אם הוא בשלימות או לאו. ורואה בית אל מים. ר"ל וחושב בעצמו שהקדושה רחוקה ממנו מאד. והעי מקדם. פי' שזה הי' לפני אברהם תמיד שאינו עובד הש"י ב"ה כראוי והי' מוצא חסרונות ועונות בעצמו דהעי רומז על עונות שמשם נמצא עון שמעל עכן בחרם כי כן דרך

הצדיק שאין מעשיו נחשים בעיניו ורואה תמיד בשפלותו. וזהו שנאמר באברהם והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. ולכאורה מה רבותא בזה שהאמין בה'. ועל פי דברינו הנ"ל יבואר גם כן דויחשבה לו צדקה קאי על אברהם דהיינו שאברהם הי' רואה ומשתדל על עצמו תמיד ורואה תמיד חוב לעצמו וכאשר אמר לו הש"י כה יהי' זרעך כו' האמין בה' והיה מתמה על עצמו באיזה זכות יגיע לו זה וחישב שאין זה אלא צדקה מה' והבן:

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם כו' אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד כו' ואנכי הולך כו' ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע כו'. ולכאורה ויאמר השני הוא מיותר שנראה' כאלו הוא דבר בפני עצמו. ונראה דהנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והשכר הבא לו לאדם ע"י איזה מצוה שעשה למשל כשהש"י נותן לאדם ממון עבור איזה מצוה שעשה אין זה עיקר השכר כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא רק שנתן הש"י הממון הזה כדי שיעשה עוד מצוה. וזהו פי' שכר מצוה מצוה ר"ל כנ"ל כדי שיעשה עוד מצוה אחרת וכשנותן הש"י לאדם בנים עבור איזה מצוה הוא ג"כ כדי שיעשה עוד מצוה לגדלם לתורה לעבוד הש"י ב"ה: והנה אברהם ע"ה הי' תמיד מדבק ומקשר עצמו להבורא ב"ה כאדם הנותן מגן בפניו דבוק עליו כן היה מדבק את הש"י על עצמו תמיד. וזהו אנכי מגן לך. פי' עבור שעשית אותי כמגן לך שהמשכת והדבקת אותי עליך לכן שכרך הרבה מאד. ויאמר אברם ה' מה תתן לי. פי' איזה שכר יכול להיות לי בעה"ז הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא רק כנ"ל שכר מצוה מצוה ומה הוא השכר שלי ואנכי הולך ערירי שאין לי בן. ואם תאמר זה שכרי שבן משק ביתי ר"ל אליעזר שהי' משקה מתורתו לאחרים שזה נחשב לי לבן. ע"ד שאמרו המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו. משק הוא לשון משקה מתורתו. זה אינו דהוא דמשק אליעזר. פי' זה שאליעזר הוא צדיק ודולה ומשקה מתורתו לאחרים אין זה מחמתי רק שלפעמים שמא גורם היינו השם שהוא נקרא בשם אדם כשר וישר זה גורם לאדם שיהיה צדיק. למשל מי ששמו אברהם ורוצה לעבוד הש"י ב"ה אזי השם הזה גור' לו ומסייעו שיהי' צדיק. זה הי' טענה אחת. ועוד בא בטענה ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע. דאיתא בגמרא מי שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה ואמר אברם גם הממון שנתת לי אין זה נתינה לטובה לשכר מאחר שאין לי זרע ובן ביתי יורש אותי ומי שאין מניח בן הקב"ה מלא עליו עבר'. והנה דבר ה' אליו לא יירשך זה ויוצא אותו החוצה כו' לספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר כה יהיה זרעך. ולכאו' הי' לו לומר בקיצור כאשר לא תוכל לספור הכוכבים כן יהיה זרעך. אך דהנה אתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא וצריך האדם להתחיל מתחלה בדבר גשמי קצת. ע"ד שאמרו תשובה תפלה צדקה הוא דבר גשמי קצת דהיינו שמסגף עצמו בתענית ואח"כ תפלה היינו דביקות ואח"כ צדקה. וזה שאמר לו הש"י וספור הכוכבים דהיינו התחלה יהי' מלמטה ע"י ספירת הכוכבי' ואברהם הי' רוצה לעלות מיד למדריגה גדולה למעלה מן הכוכבים. וזהו והאמין בה' מלשון ויהי אומן את הדסה דהיינו שהי' מדבק עצמו וממשיך א"ע למדריגה גדולה לה' מיד ויחשבה לו צדקה. ר"ל שהש"י עשה לו רצונו מיד והעלה אותו אל העולם העליון שהוא עולם המחשב' ושם הוא צדקה. והבן:

עוד יש לפרש אנכי מגן לך כו'. פי' ע"ד דאיתא בגמרא מצוה בעידנא דעסיק בה מגינא ומצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסק בה מגינא ומצלא. וכמלא כשלומד תורה פעם אחת התורה מגינה עליו גם בשעה שאינו לומד וכשלומד שוב אזי מגיע לו שכר בעד הלימוד הזה כי מה שלמד כבר הוא מגין עליו ואין צריך הלימוד השני להגן עליו. וזהו אנכי רמז להתורה הקדושה הוא מגן לך. ולכך שכרך הרבה מאד. כנ"ל עבור כל לימוד ולימוד שמגיע לך שכר. וק"ל:

והנה דבר ה' אליו לאמר. יש לדקדק על הלשון והנה דבר ה' דהוי ליה למכתב ויאמר ה' אליו כדרך הכתוב בכל התורה וגם מלת לאמר הוא מיותר דאין שייך כאן לפרש מלת לאמר כפירושו בכל מקום שאמר לאחרים. ונראה לפרש דהנה כשאמר הקב"ה לאברהם שכרך הרבה מאד היה סובר שכוונת הש"י הוא על עניני עוה"ז דבהם שייך לשון ריבוי דכל עניני עוה"ז הם דברים נפרדים ושייך בהם לשון הרבה שאמר לו הש"י. ולא כן בענייני עה"ב דאין שייך לשון הרבה על דבר רוחני. ולכן היה סובר אברהם שהוא על ענייני עה"ז. ועל זה אמר אברהם מה תתן לי. פי' למה לי עניני עה"ז מאחר שאין לי בן וירד ממדרגתו והתחיל להתפלל על בן והש"י אינו מניח להצדיק שיטה א"ע לירד ממדרגתו. לכן נאמר והנה דבר ה' אליו לאמר. פירוש הנה כדבר המוכן מיד. ר"ל מיד הכניסו הקב"ה למדריגתו שיהיה מוכן לאמר דבר ה'. וזהו והנה דבר ה' אליו לאמר שיהיה מיד במדריגה זאת שלא יהיה רק דבר ה' אליו לאמר תמיד ולא עניני גשמות עוה"ז כמו שעשה מתחלה. ואמר לו הש"י לא יירשך זה כו' ויוצא אותו החוצה ר"ל שהוציאו אותו הש"י לחוץ ממדריגה הזאת שהיה ירד מתחלה. ואמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים ר"ל שאמר לו הש"י אל תשפיל עצמך לירד ממדריגתך לעניני עוה"ז רק הבט נא השמימה והיינו להסתכל ברוממות אל וביותר יוכל האדם לראות רוממות אל בהביטו השמימה ורואה הכוכבים במסלותם על משמרותם מזהירים בזוהר אורם ומזה יבא לאדם יראה להבין רוממתו ית'. וזהו וספור הכוכבים. ואגב אורחא נבאר מה שהקשה העולם דאיתא בגמרא הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלקי והדר בחוץ לארץ כו' ומקשים העולם הדיוקים אהדדי דמתחלה אמר הדר בא"י דומה כו' משמע אבל באמת אין לו והדר אמר הדר בחוץ לארץ דומה כאין לו כו' משמע אבל באמת יש לו. וע"פ הנ"ל יבואר דאיתא בגמרא העומד בח"ל ומתפלל יכוין לבו כנגד א"י. והעומד בא"י יכוין כנגד ירושלים ונמצא כל תפלות ישראל הולכים דרך שער אחד. ונמצא האדם הרוצה שתהא תפלתו נשמעת צריך לכוין כאלו הוא מתפלל בא"י ובית המקדש בנוי ומזבח על מכונו ובהיכלו והרי הוא כאלו דר עתה בא"י ועי"ז הוא בא לבהירות ודביקות גמור להתפלל בכוונה שלימה ביראה ובאהבה כאלו עומד בבית קדשי קדשים. וזהו דוגמא למה שכתבנו לעיל שצריך אדם להסתכל רוממות אל בראיות כוכבים ומזלות מי ברא אלה כאלו רואה הכל בחוש הראות כן צריך לצייר במחשבתו בעת תפלתו כאלו הוא ממש בא"י ובבית המקדש ורואה הכל בחוש הראות: וממילא מובן פירושו הדר בא"י כנ"ל שמצייר לעצמו כאלו עומד בא"י וע"י זה בא לו הבהירות בתפלתו דומה כמי שיש לו אלקי. ר"ל הוא דומה לאותו האדם המסתכל רוממות אל להשיג את הבורא ב"ה ע"י פעולותיו המה הכוכבים כנ"ל ובא לאמונה שלימה במציאות האל ית' ולא

סדר

הדר בחוץ לארץ ואינו מתנהג בעת תפלתו להשגיח כנ"ל דומה כמי שאין לו אלקי ר"ל כמי שאינו משגיח לדעת אם יש לו אלקי. ונחזור לביאור הכתוב שאמר לו השי"ת וספור הכוכבים דהיינו שתשגיח לרוממות אל ויאמר לו כה יהיה זרעך. דלכאורה ויאמר לו הוא מיותר. אך זה הוא אמירה אחרת דהיינו שגם כוונת התפלה על הזרע יהיה ג"כ בדרך הכוונה זו שתגיע לרוממות האל ב"ה. או יאמר כה יהיה כו' ר"ל שגם זרעך תראה שיתנהגו במדרגה זו. והאמין בה' פי' שמיד פנה אברהם אל דברי השי"ת להחזיק באמונתו ית' ע"י הסתכלותו ברוממתו יתברך ויתעלה. ויחשבה לו צדקה פי' ויחשבה קאי על אברהם וגו קאי על הזרע שמיד קיים ועשה מצות ה' שחישב במחשבה על הזרע על הכוונה הנ"ל שיהיה הזרע כנגד עולם הצדקה שצדקה וזרע הם בעולם אחד ע"ד זרעו לכם לצדקה דעיקר רוממות אל הוא במחשבה שהוא אחד מג' מדרגות שצריך האדם לעבוד להשי"ת בדבור ובמעשה ובמחשבה הדבור היינו התורה הקדושה ומעשה הם המצות ומחשבה הוא רוממות אל ית' ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים אמן:

ויאמר אליו כו' להת לרשתה ויאמר במה אדע כו'. לכאורה איך עלה על דעת הצדיק אברהם שישאל אות. ורש"י ז"ל הרגיש בזה אך אין הלשון במה אדע עולה שפיר. אך נראה דמלת אדע הוא לשון התגלות על הדבר שיקום כן לעולם וזהו שאמר באברהם עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולכאורה אין שייך אצל השי"ת ב"ה היודע מחשבות לומר עתה ידעתי אלא פי' ג"כ עתה נתגלה הדבר כי ירא אלהים אתה לעולם. דכל הדברים הם אצל השי"ת ב"ה בכח. ובנסיון העשירי הזה נתגלה הדבר שיהיה ירא אלקי'. לעולם וכאן ג"כ הפי' במה אדע באיזה אופן הוא הזכות להתגלות על הדבר כי אירשנה שתהא הירושה זו לעולם בלי הפסק. כמו שדרשו חז"ל תינח בזמן שבית המקדש קיים כו'. ויאמר לו קחה לי עגלה משולשת. פי' נגד זה שעשו ישראל ג' עגלים אחד במדבר וב' בדן נגד זה יש ג' פרי' לישראל כפירש"י ז"ל. ועז משולשת פי' ג"כ בדרך זה שעז הוא רמז לס"א. ולעומת זה יש בקדושה ג"כ עז כפירש"י רמז לג' שעירי'. ואיל משולש רמז לאילו של יצחק שהוא כחוט המשולש אשר לא במהרה ינתק שאפרו של יצחק צבור לעולם. ותור רמז שיש צדיקים בכל דור ודור כאשר אכתוב לקמן שתור הוא רמז להצדיק המשפיע. וגוזל ע"ד שאמרו חז"ל כל העולם ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע. ויקח לו את כל אלה כו' ויתן איש בתרו לקראת רעהו. דהיינו שהעמיד הכל זה לעומת זה כנ"ל. ואת הצפור רמז לישראל. לא בתר. ר"ל נגד כללות ישראל אין לך דבר שישוער נגד זכותם שגם רשעים מלאים מצות כרימון. ונבאר הפסוק כי יקרא קן צפור כו'. פי' יקרא לשון קריאה ר"ל בעת שיצטרכו ישראל להקרא לפניו יתברך ע"י תפלות. ואמר הכתוב לפניך בדרך פי' תדע שהדבר הזה מוכן לפניך להתפלל עליהם באיזה מדרגה שאתה עומד בה רק שיהיה בדרך דהיינו בדרך ה'. בכל עץ רמז בין שאתה במדריגה עליונה. או על הארץ ר"ל בין שאתה במדריגה התחונה. אפרוחים או בצים רמז ג"כ לב' מדרגות דהיינו בין שיש לך כנפים דהיינו יראה ואהבה דהם נקראים כנפים לפרוח בהם בקדושה עליונה. או בצים ר"ל בין שעדיין אינך במדרגה זו רק שאתה מוכן למדריגה זו כמו הבילה המוכנת לצאת ממנה אפרוח אעפ"כ יש לך להתפלל על כללות ישראל ויועיל תפלתך. ונחזור לביאור הכתוב וירד העיט על הפגרים. ר"ל הקליפה ירדה בשביל לעשות הכל לפגרים ח"ו. וישב אותם אברם. דהיינו שהגביר החסדים על כולם:

פרשת וירא

וירא אליו ה' כו'. נקדים לפרש פסוק ואברהם זקן בא בימים. דהנה העולמות העליונים נקראים ימים והצדיק בקדושתו מגיע עד העולמות העליונים. וזהו ואברהם זקן זה קנה חכמה. בא בימים. ר"ל עד שהגיע אל העולמות העליונים וכן בדוד המע"ה נאמר ודוד זקן בא בימים כו' וזהו חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים. דהנה הצדיק החיים שיש לו בעוה"ז אינו אלו רק כמו דבר הנשאל לפי שעה ומחמת זה הולך ומתגבר תמיד בקדושה מחמת שמחשב תמיד שמא היום הוא החזרת שאל'. וזהו חיים שאל ממך פי' הצדיק שמחשב שהחיים אינם אלא שאלה שמאל ממך. לכן נתת לו אורך ימים עי"ז זוכה לאריכות ימים הוא עה"ב. וזהו וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב כו' כחום היום. ר"ל הגם שהיה אברהם למטה אבל עיקר ישיבתו באמת היה בעולמות העליונים. וזהו רמז כחום היום ר"ל שהיה בתמימות קדושה ודביקות כמו התמימות והדביקות של עולם עליון הנקרא יום כנ"ל וק"ל:

או יאמר וירא אליו ה'. ונקדים לפרש פסוק כי צדיק ה' צדקות אהב כו'. דאיתא בגמרא האי דנחית קמיה דרב חנינא אמר האל כו' האמיץ כו' ע"ש אמר לו סיימתא לשבחי' דמרא. ולכאורה הלא אנו משבחין להשי"ת שבחים רבים גם מה שלא אמרו אנשי כנסת הגדולה. אך נראה דהנה השי"ת ב"ה נקרא בשם רחום וחנון וצדיק ובמדה שעובד אדם את הבורא מעורר המדה זו למעלה בעולמות ונקרא הבורא בשם אותו המדה וצריך האדם לעבוד את הבורא בכל המדות כדי לעורר את המדות למעלה וכאשר מעורר האדם המדה הנק' צדיק אז השי"ת נקרא בשם צדיק וכדומה בכל העולמות ואז נתעורר רחמים גדולים על כל העולם וכל הדינין נהפכין לרחמים ע"י הצדיק הזה. וזהו צדיק ה' ר"ל בעת שהשי"ת נקרא בשם צדיק ע"י המשכת הצדיק בעבודתו אז צדקות אהב דהיינו רחמים וצדקות לעולם ישר יחזה פנימו פי' הכתוב מפרש מי הוא זה הגורם זאת ישר כו' ר"ל הוא הישר אשר יחזה תמיד להמשיך הבורא ב"ה להפנימיות של העולמות אבל האי דנחית קמיה דרב חנינא שהיה מזכיר שבחים בכינוי אשר לא ברא הבורא ית' עולמות כאלו לכן אמר סיימתיה לשבחח דמרא. וזהו אליו ה' באלוני. אליו ר"ל בשבילו ע"י עבודתו היה נראה ה' במדת רחמים באלוני היינו העולמות העליונים כאשר כתבתי לעיל. ממרא ר"ל ע"י אמרות הטהורות של אברהם אע"ה שהיו כדי להמשיך הבורא יתעלה לעולמות כנ"ל וק"ל:

או יאמר וירא כו'. דהנה כשעלה ברצונו יתברך לברוא את העולם להטיב לברואיו צמצם הקב"ה א"ע ולהיכן צמצם את עצמו שמעתי מפי מורה ז"ל שצמצם עצמו בתוך אותיות התורה שבהם ברא העולם ואמר שזה הפירוש שאמרו חז"ל כביכול ב"ה ר"ל ע"י כ"ב אתוון יכול הקב"ה להיות בזה העולם והצדיק העוסק בתורה לשמה בקדושה הוא ממשיך את הבורא ב"ה ויתעלה בתוך האותיות של התורה כמו בשעת הבריאה. וזהו וירא אליו ה' באלוני ממרא ממרא הוא לשון אמירה כנ"ל ואילן הוא התורה והמצות הם ענפים ואמר הכתוב שע"י אמרות הטהורות

ספירות שעסק בתורה המשיך את הבורא אל תוך האותיות. וזהו באלוני ממרא ר"ל באילן של אמירותיו נראה ה' אליו. ואמר הכתוב מהיכן זכה זאת שנראה ה' אליו ע"י עסק תורתו זאת היתה לו מחמת הכנעה גדולה שהיה בו. דהיינו והוא יושב פתח האוהל. דהיינו אף שהיה צדיק גדול אעפ"כ החזיק עצמו בהכנעה גדולה שעדיין יושב בפתח והתחלה של הקדושה. דאהל רמז על הקדושה. כחום היום. ר"ל שיש בנ"א שנראים שהם מוכנעים אבל אין תוכו כברו. ואמר הכתוב שאברהם היה מוכנע גדול באמת בלב שלם ממש וברור כשמש בעיניו שאינו אלא מתחיל בעבודתו ית'. וזהו כחום היום. וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. רמז שראה אברהם שמוטל עליו לתקן ג' עולמות דהיינו יראה אהבה ותפארת. כי הצדיק צריך לתקן את הששה קצוות שהם ששה ימי חול והם ג' וג' דהיינו ג' לפני השבת וג' לאחר השבת ולכן תפס הכתוב בלשונו רק ג' אנשים הוא כולל יחד כלל ששה קצוות אותן שלפני השבת עם אותן שלאחר השבת. וזהו שאנו אומרי' ותן בלבנו לאהבה וליראה. הגם שבאמת צריך האדם להקדים היראה לאהבה אך אנו מתפללים על היראה הבאה מתוך אהבה דהיינו שלשת ימים שאחר השבת. הם אהבה שהם שייכים לשבת העבר וג' הימים שלפני השבת הם יראה שמתוכם באים אל אהבה שהוא השבת ועל זה אנו מתפללים לאהבה וליראה כסדר ימי החול שמתחלה אהבה והדר יראה לתקן הששה קצוות. וירא וירץ לקראתם כו'. פי' דאחר שמתקן הג' עולמות כנ"ל עי"ז באה ההשפעה לעוה"ז והעיקר צריך להיות אתערותא דלתתא. וזהו וירא וירץ לקראת' דהיינו בזריזות שזה עיקר כמו שאמר התנא זריזות מביא לידי נקיות כו'. לקראתם ר"ל נגד העולמות לתקנם והיינו אתערותא דלתתא. וישתחו ארצה. דהשתחואה הוא כדי להמשיך השפעות למטה. וזהו וישתחו ארצה ר"ל שהמשיך השפעות למטה. ויאמר אל נא תעבור מעל עבדך. פי' שהתפלל להש"י תפלה קצרה שאל יעבור מאתנו. יוקח נא מעט מים. פי' שיקח מלעילא לתתא חסדים מעט שכן דרך הצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה. ורחצו רגליכם פי' שלא יהיה שום נגיעה ואחיזה להרגלים דהיינו להחיצונים להגות מהקדושה. והשענו תחת העץ ר"ל שלא יהיה להם השפעה רק מהתמצית וכל השפעה יהיה לישראל והבן:

או יאמר וירא אליו ה'. דהנה הגם שענר אשכול וממרא היו בעלי ברית אברם אעפ"כ היו כנענים. וזה שמתמה הכתוב וירא אליו ה' באלוני ממרא ר"ל היאך אפשר שנתראה' הש"י אליו באלוני ממרא שהיה מן הכנענים ואין הקב"ה משרה שכינתו במקום הגוים ואמר הכתוב אל התמה על זה. כי והוא יושב פתח האוהל. פי' שכן דרך הצדיק הגם שהוא למטה אבל עיקר ישיבתו הוא למעלה בעולמות העליונים דהם נקראים אוהל מועד מחמת שהם תמיד בחדוה ושמחה כמו יו"ט והצדיק המשתוקק תמיד עם מחשבתו ומתגבר לעלות עם מחשבתו לעולם העליון נקרא יושב פתח האוהל. ואם תאמר היאך אפשר שיהיה למטה ולמעלה בעולמות לזה אמר הכתוב קא לך ראי' מחום היום דהיינו מהשמש שהיא למעלה בשמים ואורה מזריח למטה ונדמה כאלו היא למטה כן צדיק הוא כחום היום שהוא למטה ואור תורתו וקדושתו מזריח למעלה בעולמות העליוני'. וזהו אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך ר"ל בעולם העליון:

או יאמר אשרי תבחר כו'. דהנה יש ג' גווני צדיקים יש צדיק אשר נפשו חושק ומתלהב לעבוד הש"י ב"ה אלא שאין ביכולתו להעלות עצמו ולהתחזק בעבודתו ית' מחמת איזה מניעה שבו ויש צדיק שעובד באמת להש"י ובכל עבודתו שעובד מחזיק עצמו שאינו עובד כלל שאינו אלא כמתחיל בעבודתו יתעלה. וזהו וירא כנ"ל והוא יושב פתח האהל כנ"ל. שהיה נדמה בעיניו שאינו אלא פתח האהל הקדושה. כחום היום פי' ג"כ כנ"ל שהיה מותלש אצלו בתום לבבו שאינו אלא כמתחיל. וזהו אשרי תבחר ותקרב ר"ל שאתה השם בוחר בו ומקרבו ואעפ"כ בעיני עצמו אינו חשוב ודומה לו שאינו אלא שוכן חצריך היינו בחצר שלפני הבית שלא נכנס כלל אל הקדושה כן חושב הצדיק האמיתי תמיד וק"ל:

או יאמר אשרי תבחר ותקרב כו'. ע"ד שאמרתי הפי' על מה שדרשו חז"ל שמעו נא אבירי לב אלו הצדיקים כולם ניזונים בצדקה והם נוטלים בזרוע. ואמרתי הפי' בזרוע הצדיקים שהם קרובים לעולמות העליונים ומוכן לפניהם ליטול השפעות בידם כאדם שהוא קרוב אל איזה דבר ונוח לו בקל ליטול בידו כן הצדיקי'. וזהו ישכון חצריך דהיינו הצדיק הוא שוכן בחצרות קדשך העליונים ונוטל משם השפעות להשפיע לנו וזהו נשבעה מטוב ביתך שעי"ז גם אנחנו נשבעים בכל טוב ביתך העליון והבן. ונחזור לביאור הכתוב שהצדיק חושב תמיד שאינו עובד השם כנ"ל ואחר זה זוכה למדריגה גדולה דהיינו וישא עיניו וירא. פי' ע"י ראייתו שרואה ומסתכל תמיד על עצמו כנ"ל זוכה יותר. והנה ג' אנשים נצבים עליו רמז לשלשה המדריגות שצריך הצדיק לעבוד בהם דהיינ' יראה ואהבה והתפארת דהיינו שמפאר הש"י במעשיו ברוממותו וגדולתו יתעלה והג' מדריגות אלו עומדים נצבים על עמדם ומכונים ולא יזוזו ממנו וזהו הפי' אלקים נצב בעדת אל ר"ל שהצדיק מהפך מדה"ד עד שהשם אלקים שהוא מדת הדין עומד נצב על עומדו בעדת אל שהוא חסד אל כל היום ועוד יש לומר נצב הוא לשון כלי כמו וילך הנצב אחר הלהב דהיינו שהשם אלקים נעשה כלי של חסד וע"י שלש המדריגות הנ"ל ממשיך הצדיק השפעות חיי מזוני בני דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא דהיינו העולם העליון הנקרא מזלא נתעורר ע"י הצדיק ומשפיע השלש אלה הנ"ל. וי"ל הפי' הכתוב לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם ר"ל לא על הלחם גי' מזלא חושבנא דדין כחושבנא דדין אמר הכתוב לא על זה בלבד שהצדיק מעורר עולם העליון הנקרא מזלא מושך השפעות חיי כו' כי על כל מוצא פי ה' פי' אלא גם אם הצדיק מוצא בפיו שם הקדוש כראוי בקדושה ובטהרה אזי ג"כ מושך השפעה כנ"ל. ונחזור לביאור הכתוב וירא וירץ לקראתם פי' אחר שהצדיק מתגבר עוד ורואה ומסתכל על עצמו יותר ולכן נאמר וירא שני פעמים וירץ לקראתם ר"ל אזי בלתי אפשרי להצדיק הזה להשקיט ולנוח ולהפסיק עצמו מאהבתו ויראתו ותפארתו ית' רק תמיד רודף רץ אחר רץ לקראת המדרגות האלו תמיד וכל זה זוכה מפתח ע"י שמחזיק עצמו בהכנעה. וישתחו ארצה כו' כנ"ל ויאמר אל נא תעבור. פי' אחר כל העבודות ומדריגות האלו שיזכה צריך חיזוק בתפלה ובתחנונים לחלות ולחנן מהש"י ב"ה שאל יעבור ממנו ולא יסור ממנו לעולם כי בכל יום צריך לדאוג על יום המחרת שלא יפול ח"ו מקדושתו כי עבודתו ית' הם כהררים התלוים בשערה שאם לא יזהר בעבודתו ויחסר בה כחוט השערה אזי מיד והשטן על ימינו לשטנו ח"ו ומפילו ממדרגתו ולכך צריך חיזוק

מאוד בתפלה ובתחנונים יומם ולילה להש"י שיעזרהו ולא יעבור ממנו ואחר שיזכה הצדיק לכל המדרגות הנ"ל אזי הוא מוכרח להוכיח אחרים והמוכיח אחרים אזי הוא דרך שהמחשבות זרות של אחרים נופלים על המוכיח הזה ולכן אמר בלשון הזה יוקח נא מעט מים דהיינו כמו ע"י שליח ולא התקרב אליהם בתוכחתו בכל גופו ומדרגתו רק היה זהיר ונשמר שלא יפול מקדושתו ורחצו רגליכם דהיינו האבק שברגליכם הם החטאים והדקדוקים הקלים שהם כאבק ואעפ"כ צריך כפרה וידוי וחרטה. וזהו שנא' ביעקב אבינו ע"ה ויאבק איש עמו ודרשו חז"ל שהיו מעלים אבק עד כסא הכבוד יש לומר שכוונו ג"כ לדברינו הנ"ל שהיו מעלים החטאים שהם כאבק עד כסא הכבוד רמז ע"י תשובה וחרטה כמו שאמרו חז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. (והשענו תחת העץ ע"ד שאמרו לו עולמך תראה בחייך יש לומר ע"י שיתקדש אדם בקדושה גדולה אזי הוא מרגיש תענוג עוה"ב בחייו וזה והשענו תחת העץ ר"ל שתתענגו ותרגישו גודל התענוג שתחת עץ החיים). ואקחה פת לחם וסעדו לבכם. דהצדיק הרוצה להשפיע על ידי צדיקים אחרים בהתחברו עמהם ועל ידי אכילה שמאכיל אותם בקדושה נמשך השפעה גדולה על ידו וזה שאמר ואקחה פת לחם וסעדו לבכם דהיינו שתסעדו לבכם בקדושה ע"י אכילה זאת דלב הוא מקום לשכון בו הקדושה ע"ד שאמר הכתוב ונביא לבב חכמה ואז כשתעשו כן תשפיעו השפעות לאחרים וזהו אחר תעבורו ר"ל שתעבירו השפע' לאחרים ג"כ והבן:

ויאמר שוב אשוב אליך כעת כו' ושרה שומעת פתח האהל ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי כו' ותכחש שרה כו'. הדקדוקים מפורסמים איך עולה על דעת ששרה אמנו תצחק ח"ו על דבר ה'. ונוסף לזה איך עולה על דעת שתכחש שרה נגד ה'. אך הענין הוא לאדם שצריך להסתכל על עצמו תמיד בכל מעשיו ותנועותיו בלי הפסק ואז כאשר יתמיד בהסתכלותו על עצמו יראו עיניו גם אם הוא צדיק גמור דלפעמים יעבור על מחשבתו איזה מחשבה לא טובה כמו עוף הפורח ברגע אחד כן המחשבה הזאת פורחת ועוברת על מחשבת הצדיק אך הצדיק דוחה ומרחק את המחשבה הזאת ואינו רוצה בה חלילה אך אעפ"כ לא טוב הדבר הזה. והרוצה לדעת זאת שאמת אתי יסכיל מאד להסתכל בתמידות על כל תנועותיו ויראו עיניו כי דברי באמת אבל מי שאינו משגיח ומסתכל על עצמו לא ידע מזה כלל ויסבור שלא עלתה על מחשבתו מחשבה הזאת. וזהו ושרה שומעת. פי' שהיתה מאמנת באמת לדברי שליחות מלאך ה'. פתח האהל. פי' שהיה שומעת במדרגה זאת שהיא פתח האהל העליון שזה אשר ישמע האדם לקול דברי ה' גורם לעצמו שעושה פתח לאהל העליון לכנוס בו לג"ע. וזה היה צדקת של שרה אמנו באמת שהיתה מאמנת. אך מחמת שהאדם נברא בגוף הגשמי ועכור בלתי אפשרי שלא יבא לו איזה נדנוד מחשבה לא טובה העוברת עליו כנ"ל מחמת אחוריים שבו כידוע ליודעי חן שממקום אחוריים נמשך קצת מחשבות לא טובות. וזהו שאמר הכתוב והוא אחריו פי' הגם שצדקה באמונתה באמת אעפ"כ היתה לה מחשבה קצת מאחוריים דהיינו שהיה עובר ופורח עליה המחשבה ואדוני זקן הגם שלא חששה למחשבה זאת ודחתה אותה ולא רצתה בה אעפ"כ לא טוב הדבר. וזהו פי' הפסוקים ותצחק שרה בקרבה. פי' שאינו לשון שחוק והיתול ח"ו רק לשון שמחה כמו שפירש"י גבי אברהם ויפול על פניו ויצחק שהיה שמח שנעשה לו נס כזה לבן מאה שנה יולד וכמו כן הפי' כאן שהיתה משמחת עצמה על הנס גדול כזה שנעשה לה שאחרי בלותי היתה לי עדנה ובודאי הוא אמת שיהיה לה בן רק ואדוני זקן דהיינו שהיה עובר על מחשבתה המחשבה זאת ואדוני זקן ודחתה המחשבה הזאת כדרך הצדיקים וסברה שאין זה חטא מאחר שאינה רוצה במחשבה זאת. ויאמר ה' למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד פי' הגם שהיתה מאמנת באמת שתלד אעפ"כ זה נחשב לצחוק והיתול העברת המחשבה כנ"ל והיא לא עלתה על דעתה שזה נחשב לנדנוד עבירה וחטא כנ"ל מאחר שלא חששה ודחתה המחשבה הזאת. לכן ותכחש שרה לאמר לא צחקתי. פי' שהיתה מתגללת לאמר שלא צחקתי כי יראה פי' מחמת שראתה שהיתה יראה ממחשבה זאת ולא היתה חוששת עליה ודחתה אותה וסברה שאין זה חטא ולא נחשב לצחוק והיתול ח"ו. ויאמר לא כי צחקת. פי' לא כמו שאתה סובר שאין זה חטא אלא גם זה נחשב לצחוק שגם זה לא טוב לצדיק שיעבור על מחשבתו ויפרח איזה מחשבה לא טובה רק צריך לעבוד הצדיק עד שיזדכך ויטהר מחשבתו בזיכוך גדול וטהור בלי שום סיג:

או יאמר ותצחק שרה. דהענין הוא כך שהצדיק צריך לקדם עצמו כ"כ ולהכיר נפלאות וגדולות הבורא ב"ה עד שיבא למדרגה כזו שגם אם יראה איזה פלא לא יפלא בעיניו לחידוש גדול נגד נפלאות הבורא יתעלה שבידו לעשות פלאי פלאות יותר ויותר אין קץ ונמצא מה שיתפלא האדם על איזה פלא שהוא חידוש גדול בעיניו הוא מיעט קלוס המקום ב"ה. ע"ד שאמרו חז"ל סיימתיה לשבחא דמרא משל למלך שמקלסין אותו כו'. וזהו ותצחק שרה פירוש לשון שמחה שהיתה משמחת על גודל הפלא שעשה לה הש"י ב"ה דהיינו אחרי בלותי כו'. ויאמר ה' למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד. פי' מה זה חידוש ופלא גדול בעיניה הדבר הזה. היפלא מה' דבר. ר"ל וכי יש לך דבר שיהא פלא לנגד כחו שיש בידו לעשות נפלאות גדולות יותר ויותר ושרה היתה יראה שלא יהא סובר אברהם שהיא היתה משחקת ומהתלת דצחקה היא ג"כ לשון שחוק והיתול. לכן ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה. דהיינו שלא היתה לשחוק בעיני' והאמת כן היה רק שהיתה משמחת על גודל הפלא שנעשה לה כנ"ל. ויאמר אברהם לא כי צחקת. ר"ל גם השמחה שהיית משמחת נחשב לשחוק והיתול ח"ו כי אין זה חידוש לפניו יתברך. וכאלו סיימתיה לשבחא דמרא ואין זה דרך הנכון להצדיק שיתפלא כנ"ל וק"ל:

ויען אברהם כו' אולי יחסרון כו' ויאמר כו' ארבעים וחמשה. יש לדקדק הלשון אולי יחסרון כי היה לו לומר אולי ימצאון ארבעים וחמשה כמו שהשיב הש"י: ונראה דכבר כתבנו דהצדיק הוא המשפיע לישראל את שלש אלה בני חיי ומזוני. אך ברצותו להשפ"ע צריך הצדיק שירד קצת מדביקותו ולהטות עצמו לראות צרכי העולם ולזה נוכל לומר טעם למה שאמרו חז"ל כל תפלה שאין בה מפושעי ישראל אינה נשמעת וצריך לתת טעם לשבח ע"ז למה הוא כך. אך ע"פ הדברים הנ"ל יבואר דהיינו שהצדיק כשהוא בדביקות גדול אז בלתי אפשר לו שיפסיק מדביקותו להשפיע לישראל וכשיש פושעי ישראל דהיינו שפשע במדרגות ישראל אף שאינו רשע גמור כ"א שפשע באותה מדרגה הנקרא ישר' אל אז הוא גורם להפסיק הצדיק מדביקותו וגורם בזה שמטה הצדיק עצמו לצרכי העולם מה שהן צריכין להשפיע להם ואז תפלתו נשמעת

עבורם לכל צרכיהם. נמצא בכל תפלה צריך פושעי ישראל אחד למנין עשרה כדי שיפעול את ההשפעה בנשיית הצדיק וזה שאמר אברהם בצחות לשונו אולי יחסרון. ורמז על אותם המחסרים הצדיקים. ולזה אמר חמשים פי' להחמשים בודאי יחסרון חמשה כי לכל עשרה יש א' שהוא מדרגת פושעי ישראל. ולזה דייק בלשונו הטוב אולי יחסרון פי' שלא תביא אותם בחשבון החמשים צדיקים מחמת שאינם במדריגות הצדיקים גמורים וע"ז השיב לו השי"ת אף שלא אחשוב אותם אעפ"כ לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה:

וזהו שמש בשבת צדקה לעניים. דהנה עיקר ההשפעות הם הולכים ע"י הצדיקים הגדולים במדרגתם מאד בדביקות גדול ובהירות תמיד לא יפסיק. וזה הצדיק נקרא בשם שבת ששבת רמז לדביקות ובהירות הגדול השורה על הצדיקים. אך כשהצדיק הוא כ"כ בהפשטתו מן העוה"ז והוא דבוק תמיד בעולמות עליונים אינו יודעי צרכי העולם כלל ומה להשפיע להם. ולזה הטביע השם הטוב ברחמיו בחי' בצדיק הנ"ל שיהיה לו ג"כ איזה תענוג ורצון בעוה"ז ונותן לו קצת הנאה גשמיות ג"כ כדי שידע צרכי העולם וכשהצדיק הוא במדרגתו אז נקרא בשם שמש כשם שהשמש היא בבהירות ותענוג ג"כ שבא ממנה הנאה לבו"א כן הצדיק הזה הוא בבהירתו ומשפיע להעולם ג"כ. וזה הוא שמש בשבת ר"ל מה שהשי"ת ב"ה הטביע בנפש הצדיק הגדול הנקרא שבת שיהיה לפעמים בבחי' שמש הוא בשביל צדקה לעניים שיעשה צדקה עם עניי עמו להשפיע להם כל צרכיהם ע"י הצדיק הגדול שהשפעות הולכין על ידו:

וזהו וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים כו'. יבואר ג"כ בדרך הנ"ל. גם מלת וירא שני פעמי' יבואר היטב. דהיינו שאברהם אבינו ע"ה היה נושא עיניו לזה שלשה אנשים ר"ל בני חיי ומזוני המרומז במלת שלשה אנשים. נצבים עליו ר"ל שזה מוטל עליו להשפיע לישראל. אלא שלזה היה צריך לירד מדביקותו והיה מסופק בדבר אם מותר לו להפסיק מדביקותו בשביל צרכי ישראל או לאו. וי"ל שלזה כוונו חז"ל בלשונם כד חזו דהוי שרי ואסר ר"ל כנ"ל שהיה מסופק אי שרי להפסיק או אסור. מיד פירשו הימנו ר"ל המדרגה הזאת לפעול שלא אלא הנ"ל להשפיע לישראל פירש ממנו שלא היה יכול לפעול כנ"ל. שבלתי אפשרי להשפיע כי אם בהפסיקו לירד קצת מדביקותו. מיד וירא וירץ לקראתם ר"ל מאחר שראה שאינו יכול זאת כי אם שצריך להטות עצמו לראות מה שהעולם צריכין להשפיע להם די צרכם לזה התחזק עצמו לעשות כן. וזהו וירא ר"ל מה שצריך לעול'. וירץ לקראתם ר"ל להשפיע להם כל צרכ' וק"ל. וזהו שאמר דוד המע"ה ה' רועי לא אחסר כו' ר"ל שהי' מתפלל ה' יהי' רועי דהיינו במה שמוטל עלי להשפיע זה יעשה השי"ת לבדו שישפיע לישראל בלעדי. ולכן לא אחסר ר"ל שלא אהי' צריך להחסיר עצמי לירד ממדרגתי ומדביקותי. אלא בנאות דשא כו' על מי מנוחות ינהלני ר"ל בעולמות העליונים ודביקותי כנ"ל:

ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה ויאמר אברהם אלקים יראה לו השה לעולה בני. כבר דקדקו קמאי מדוע מייחס העקידה לאברהם ולא ליצחק. ונראה לפרש דהנה באמת אברהם ויצחק ידעו שלא היה דעת הקב"ה לשוחטו ואברהם שהיה מדתו מדת חסד הלך בבטחונו שישובו שניהם כמ"ש ונשתחוה ונשובה אליכם רק שאעפ"כ היו הולכים במסירת נפשם כאלו לשחוט אותו באמת. וזהו וירא את המקום מרחוק. פי' המקום רמז הגם שהיה רואה שיצא ממנו יעקב שאמר בו ויפגע במקום אף עפ"כ היה מרחיק בלבו מחשבה זאת מחמת שהיה הולך בשלימות כנ"ל. וזה שאמר יצחק הנה האש והעצים ר"ל מאחר שעשית עבודתך וכוונתך בשלימות כראוי לפי מדתך. ואיה השה לעולה היכן הוא השה שהיה ראוי להיות מוכן כבר. ויאמר אברהם אלקים יראה לו כו'. דהנה יצחק הלך במדתו מדת גבורה והיה רוצה שיהא אפרו צבור לעולם ואמר לו אברהם אז יראה השה כאשר יהיה לעולה בני ר"ל לפי מדתך שאתה הולך בגבורה לא יראה השה עד שתעלה ע"ג המזבח לעולה אז יגמור מחשבתך שיהיה אפרך צבור לעולם והכרח לעקוד אותך ע"ג המזבח ותשחט צווארך. ולכן מייחס הכתוב העקיד' לאברהם מחמת שהוא השיא ליצחק שיעשה עבודתו בהתגברות גדול יותר ממה שהיה במחשבת יצחק מתחלה ועקידת יצחק ברחמים יזכור לנו אכי"ר:

או יאמר פי' הפסוקים בדרך אחר. דלכאורה יש לדקדק בפסוק ויאמר יצחק כו' הנה האש והעצים למה אמר בה' הידיעה היה לו לומר הנה אש ועצים כו'. אך נראה דהנה עוד יש להבין למה היה לו לאברהם ליקח עצים מביתו לשאת המשא הזאת דרך ג' ימים וכי לא היה עצים בכל הדרך הזה. גם א"ת שהיה חושש פן ואולי לא יהיה מצוי עצים בכל הדרך עכ"פ למה היה לו לבקע את העצים כאן היה לו לבקע במקום שהעלהו לעולה. גם למה אמר יצחק ואיה השה לעולה היה לו לומר שה ואיה עולה. אך הענין הוא דהנה הבורא ב"ה וב"ש יתעלה אשר קדשנו במצותיו וצונו לקיים מצותיו אין צרך לו ית' בעשיות מצותיו רק שזה ריח ניחוח לפניו יתברך שאמר ונעשה רצונו. שעיקר רצון הבורא יתברך הוא שיהיה לאדם רצון מלא ושלם לעשות רצונו יתברך. ונמצא אחר כוונת הלב הן הן הדברים אם כיון לעשות איזה מצוה לשמו ית' ברצון מלא ושלם חשוב לפניו יתברך מיד כאשר כבר עשא' מאחר שכוונתו שלימה. ואעפ"כ ההכרחי לאדם לעשות ולגמור המצוה במעשה כי זה בלתי אפשרי לאדם שיעמוד על כוונתו בבירור שיהא בכוונה שלימה ברצון מלא. גם אם ידמה לו לאדם שכוונתו כוונה שלימה לעשות המצוה לשמו יתברך לא יאמין לעצמו עד שיגמור המצוה. כי כן טבע חומר גוף האדם למונעו מלהיות מחשבות ברצון מלא ושלם. ובאמת אמרו חז"ל חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. והטעם הוא כדברינו הנ"ל שעיקר הוא כוונת הלב והבורא ב"ה הבוחן לבבות וחוקר כליות יודע מחשבו' זה האדם שהי' כוונתו לשמו ברצון שלם לכן חושב לו כאלו עשאה. בשלמא מלך בשר ודם שרוצה לבחון את עבדיו ומצוה להם איזה עבודה לעשות אם יעשו בשלימות לא יבחון את לבבם אם כוונתם שלימה לבדו באמת וברצון רק אחר שיעשו ויקיימו את מצות עבודתו אשר צוה עליהם יראה לפי המעשה אשר עשו ויבחון קצת כוונתם. אבל הבורא יתעלה החופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב יודע תוכן כוונתו אם היא שלימה אזי חשוב לפניו ית' כאלו עשאה. וכן להיפוך אם יעשה אדם מצוה במעשה ולא יכוין לבו לעשות בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא. והנה מדרך בני אדם כשיעלה על מחשבתם לעשות איזה מצוה תחלת המחשבה הוא בחשק גדול כל א' לפי מדרגתו והצדיק גמור אשר יעלה מחשבתו ורצונו לעשות מצוה הוא ג"כ לפי גודל צדקתו כן גודל חשקו והשתוקקותו בחמימות והתלהבות אש ה' תבער בו לעשות המצוה בתוכן השלימו'. וזה היה כוונת אברהם אבינו ע"ה כאשר אמר לו הש"י

קח נא את בנך כו' והעלהו לעולה הי' מתחיל לבו לבער כגחלת אש ושלהבת. אך אחר המשכה ועכבה שיתמהמה האדם לעשות המצוה ולגומרה במעשה נופל האדם מתשוקתו הגדולה שהיה לו מתחלה בעלותו על מחשבתו. ומזה הי' מתירא אברהם שיפול מתשוקתו הגדולה מאש הגדולה הזאת הבוער בלבו בהתמהמה בדרך שלשה ימים לכן מיד ויבקע עצי עולה כדי שיהיה המעשה מיד ג"כ בשלהבת הגדול. וזהו ג"כ שאמר לו יצחק הנה האש בה"א הידועה כלומר מאחר שראיתי שהיה לך האש שגדלת שזה הידוע כדרך הצדיקים. והראיה שאש ה' בוער בך: דהנה והעצים דאני ראיתי בבקיעת העצים שבקעת מיד לכוונה זאת שתעשה מעשה מיד כאלו נכון לפניך להעלות עולה מיד. וזהו והעצים בה"א הידועה. ואיה השה לעולה. ר"ל למה לך לקחת אותי לעולה די היה בשה. ויאמר לו אברהם אלהים יראה לו השה לעולה בני. ר"ל אז יראה השה כאשר תעשה גם אתה מעשה רב שתהיה לעולה:

פרשת חיי שרה

ויהיו חיי שרה כו'. פירש"י בת ק' כבת ך' כו' כבת ז' ליופי. ולכאורה מה נפקא מינה שהיתה כבת ז' ליופי. ונראה דרש"י ז"ל כיון בדבריו לרמז על ג' מדריגות שמחויב האדם להתנהג בהם כל ימי חייו. דהיינו האחד להזהר ולהשמר במאד מאד מכל חטא ועון שלא יעבור ח"ו על שום מ"ע ול"ת. ומדריגה ב' דהיינו גם דברים המותרים כמו אכילה ושתיה ומלבושים וכדומה צריך להכניס הכל אל הקדושה לכוין בהם לשמים. דהיינו אדם שמלביש עצמו ומקשט עצמו במלבושים וקישוטים יפים ונאים יהיה כונתו לקשט דיוקנא דמלכא כמבואר בגמרא וכן בכל דבר יהיה כוונתו לשמים. וכאשר יתנהג כך אזי כל מה שיהי' לו הן ממון והן מלבושים יספיק א"ע במה שיש לו וישמח בהם וחייו חיים שלו. אבל אם אין כונתו בכל הנ"ל לשמים אז תמיד יחסר לו ולא יהיה לו די וסיפוק לעולם. ונמצא חייו אינם חיים ואין החיים שלו. וזה רמז פשוט בת ק' כבת ך' שלא היה בהם שום חטא ממצות עשה ול"ת. ובת ך' כבת ז' ליופי רמז למדריגה ב' דהיינו כמו תינוק שהוא מקשט עצמו ואין יודע להתפאר עצמו ולחשוק להתקשט בקישוט יקר. כך היתה שרה כשהיתה בת כ' שאז הוא עיקר התגברות לאדם להאוות ליפות עצמו ולהתקשט ושאר עניני עולם והיא היה כל כוונתה בכל קישוטה והתיפותה רק לשמים:

או יאמר ויהיו חיי שרה כו'. ע"ד דאיתא בגמרא חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום מקרא מה ה' שואל מעמך כו' א"ת מה אלא מאה. וי"ל הפי' דעיקר השורש לאדם שיהיה בהכנעה גדולה ושפל בעיני עצמו ובמה נחשב ואז יוכל לפעול במעשיו כמו בזמן המקדש. וזה הרמז מאה ברכות נגד מאה אדנים שהיו במקדש. וזהו פירוש הגמרא אל תקרי מה אלא מאה. ר"ל כאשר תהי' במדריגת מה בהכנעה תתקן ג"כ מאה האדנים שתפעול במעשיך כמו בזמן המקדש. וזהו ויהיו חיי שרה מאה שנה. שרה רמז כשהצדיק הוא במדרגת נוקבא יראה עכ"פ להיות שפל ומוכנע. לזה רמז מאה שנה נגד מאה אדנים כנ"ל. ועשרים שנה (חסר כאן) ושבע שנים רמז שיתקן ז' ימי הבנין כי שנה בגי' ספירה והבן:

או יאמר דרש"י ז"ל מרמז בדבריו ללמוד לאדם דרכי ה'. דהנה יש שני מדרגות בדרכי בני אדם. דהיינו אחד האדם בילדותו הוא מתחזק בלימודו ולומד בהתמד'. והלימוד נקרא יופי שזה הוא היופי של הבורא ב"ה. וכאשר האדם בא בשנים דהיינו מעשרים ולמעלה שאז שכלו של אדם מתגבר לדעת את ה' אז הוא מתחיל לפשפש במעשיו ורואה ומבין בעצמו שלא יצא י"ח כלל בשום עסק תורתו ומצותיו שעשה ולמד עד הנה ומבין שחיסר וחטא בהם. דהיינו שלמד לאיזה פניה או להתפאר או באיזה אופן אחר להנאת עצמו. ויחרד האיש ומתחרט על הקודם ומתחזק לתקן עצמו בכל מעשיו ולימוד התור' שיהיה הכל שוין לטובה לשמו ית' וית' ולא להנאת עצמו. והנה ידוע דאיתא בספר הקדוש חובת הלבבות אין לך חסידות כתחלתו. כי כל דבר בהתחלה ראשונה נעשה בחשק ואימוץ רב בכל התאמצות האפשרי. וזה שפירש רש"י ז"ל בת ק' כבת כ' לחטא. ר"ל כמו כשהיתה בת כ' שאז הוא דרכו של אדם לפשפש במעשיו ומוצא בהם חטאים שחיסר בעבודתו ית"ש ותופש בדרך הזה בחיזוק גדול שהוא ההתחלה ראשונה כנ"ל: כך כשהיתה בת ק' היתה ג"כ במדרגה זאת. ובת כ' כבת ז' ליופי הוא גם כן על דרך הנ"ל דהיינו בלימוד צריך גם כן להיות התפיסה מרובה להגות בתורתו הקדושה כמו בעודו בילדותו בשנים הרכים. והצדיק הזה שמתנהג עצמו כך כנ"ל זוכה לחיים הנצחיים. וזהו ויהיו חיי שרה לשון הויה וקיום בחיים הנצחיים. שני חיי שרה כולן שוין לטובה. רמז אחר שיזכה הצדיק למדריגה זאת אזי הכל שוה לו לטובה הן שמגנים אותו או משבחים אותו הכל שוה לו לטובה. והנה יותר צריך האדם להתחזק לקדש עצמו באכילתו ושתיתו בקדושה ובטהרה שע"י זה הוא מוצא ניצוצות קדושה ועי"ז זוכה לחיים הנצחיים: וזהו שאמר אברהם אבינו ע"ה להמלאכים והשענו תחת העץ. ר"ל תחת העץ החיים. ע"י זאת ואקחה פת לחם. דהיינו ע"י אכילה כנ"ל. וזהו ויאמר ה' הן האדם כו' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. י"ל הפירוש כך. דהנה הש"י ב"ה ברוב רחמיו רוצה בתשובה שיתקן אדם את אשר קלקל. ואמר הש"י ועתה ר"ל עתה שחטא אדה"ר ובמה יתקן את חטאו פן ואולי יהיה לו תקנה שישלח ידו ליקח ולאחוז בעץ החיים ע"י סיבת אכילה שיוציא ניצוצות קדושות באכילתו בקדושה. וזה ואכל וחי לעולם. ר"ל ע"י אכילה יהיה לו אחיזה בחיי עולם הנצחיים. ולכן וישלחהו ה' מגן עדן לעבוד את האדמה. כי עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה. כ"א בזה העולם יוכל לתקן להוציא ניצוצות קדושים כנ"ל. והצדיק הזה המתנהג בקדושה בתורה ובאכילה ובשתיה ובכל מעשיו הוא מושך השפעות חסדים לעולם. וזהו ואברהם זקן בא בימים. ר"ל זקן זה קנה חכמה ובא למדריגת ימים להמשיך השפעות חסדים הנקראים ימים ע"ד יומם יצוה ה' חסדו. וה' ברך את אברהם בכל. דהצדיק המושך השפעות צריך שיהיה כל כוונתו רק לכללות ישראל ולא יחוש על עצמו כלל כאלו אינו בעולם. רק הש"י הוא המשגיח על הצדיק ומברכו בכללות ישראל הגם שהוא אינו משגיח על עצמו. וזהו וה' ברך כו' בכל. פי' בכללות ישראל. והנה הצדיק גמור כנ"ל הוא הולך בהתגלות אבל מי שאינו עדיין במדריגה הנ"ל צריך להיות הצנע לכת לתקן כל פנימיותיו. וזהו ויאמר אל עבדו זקן ביתו. פי' הצדיק גמור הנ"ל אומר אל הצדיק השני שעדיין אינו במדריגה זו ואינו אלא כעבד במדריגה זאת. שצריך להיות עוד הצנע לכת כנ"ל לתקן הפנימיו'. וזהו זקן ביתו המושל בכל אשר לו. פי' ועכ"פ הוא

במדריגה זו שהוא מושל במדה זאת שלא להתקנא עצמו בחבירו שאינו חומד ומתאוה להתקנא בממון של אחרים שזה הוא עיקר מי שרוצה לילך בדרכי ה' להוציא מלבו הקנאה וחמדת ממון שהוא עיקר המונע מעבודת הבורא. וזהו המושל בכל אשר לו. שדי לו במה שיש לו ואינו חומד בשל אחרים. והצדיק הגמור הרוצה להביאו ג"כ במדריגה גדולה אומר לו שים נא ידך תחת ירכי. ר"ל שיתקשר עמו. וזהו רמז ירכי הנק' יסוד שהוא התקשרות כידוע. וזה שנאמר ביעקב אבינו ע"ה ויזרח לו השמש כאשר עבר את פניאל. ר"ל השמש היא הבהירות והקדוש' רבה היה זורח ומאיר לו כאשר עבר את פניאל פירוש פניאל לשון פנו אל. והוא כשאדם מסיח דעתו מהקדוש' אז מיד והוא צולע על ירכו. היינו שיש לו חסרון בהירך. כאשר עבר את פניאל ר"ל שאינו מסיח דעתו כלל מהקדושה. אז ויזרח לו השמש. נמצא שצריך האדם לקשר עצמו עם צדיקים גמורים בקדושתם ובהירתם וישמור עצמו לבל יפנה אל מדעתו ולקדש עצמו בכל המדו' כנ"ל. והשם יעזרנו לעבדו באמת ויהיה עמנו כאשר היה עם אבותינו. אכי"ר:

ויען עפרון כו' אדוני שמעני ארץ ארבע מאות כו' וישקול אברהם לעפרון כו'. נראה לפרש דהנה האמת הוא השורש שיהיה האדם כעפר לכל. אך היסוד העפר הוא המושך את האדם לעצלות ושפלות גם אם הוא צדיק באומרו היצה"ר אליו שאינו צריך לעבוד עוד כי כבר תיקן את עצמו במה שהוא במדריגת עפר ועי"ז מביאו לעצלות בעבודת הבורא יתברך. וצריך האדם להתחזק נגדו אז בשמעו את דברי היצה"ר המביאו לעצלו' להתחיל בעבודת הבורא מחדש כאלו לא עשה עדיין כלום. וזה שאנו מתפללין ונפשי כעפר לכל תהי' ובמצותיך תרדוף נפשי. ר"ל שלא יביאני היצר לעצלות לבטל מצותיך חלילה אלא אדרבה במצותיך תרדוף נפשי. לזה אפשר רמז הכתוב ג"כ כי אברהם רמז לצדיק ועפרון רמז ליצר הרע של מדריגת עפר כנ"ל. וזהו ויען עפרון כו' אדוני שמעני ארץ ארבע מאות כו'. פי' שהצדיק אומר לו היצה"ר שהוא אדון בדבר עבודתו ית"ש שכבר תיקן הכל. וזה רמז ד' מאות שקל כסף הם ת' עלמין דכסופין שהצדיק צריך לתקן. אומר לו היצה"ר כבר תקנת הכל ומה זה ביני ובינך. וצריך הצדיק להתחזק נגדו. וזהו וישקול אברהם. ר"ל שצריך לשקול הדרך ה' בעבודתו מחדש. לתקן ד' מאות שקל כסף. הם ת' עלמין כו' כנ"ל. וזהו עובר לסוחר מלשון סחור סחור לכרמא. שצריך לסבב את דרכו מחדש. וק"ל:

ואברהם זקן בא בימים כו'. י"ל ע"פ דאיתא בגמ' כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני כו'. ושמעתי אומרים הפירוש בשביל ר"ל ע"י שרבי חנינא בן דוסא עשה שביל ודרך ופתח הצינורות ועי"ז ניזון כל העולם. וי"ל ג"כ לפי דרכינו בענין עבודת הבורא ב"ה שאנו רואים כמה צדיקים מסגפים עצמם בסגופים גדולי' כמה שנים ובאים למדריגות חסידות. ויש בני אדם שאינם מסגפים עצמם כ"כ ואף עפ"כ זוכים לחסידות ושלימות. זה ג"כ ע"י סיבת הצדיק שסיגף עצמו והסיר המסך המבדיל הגדול החרולים והקוצים והברקנים החיצונים המעכבים את האדם לבא לדרכי ה' ועושה שביל ודרך בעבודתו ית' אזי בקל יוכל לקרב אל הקדושה לילך בדרכי ה'. וזהו והחליל מכה לפניהם. ר"ל ע"י המצוה של הבאת ביכורים הכו החליל ואויר העולם שהוא מלא היצונים הכו ובערו אותם ע"י מצוה זאת. חליל הוא ל' חלל ואויר. וזהו כל העולם ניזון בשביל חנינא בני. דהיינו שע"י מעשיו הקדושים כבר נתעורר רחמים ופתח שער הקדושה ע"י שהסיר המסך המבדיל כנ"ל והיה קל לכל אדם לעבוד השי"ת ב"ה. וחנינא בני די לו בקב חרובים. רמז די כאדם האומר יש לי די דהיינו כמו רב לי שמחה וחדוה בדבר זה. שהי' כח בידו לשבר הקב חרובים. המה המקטריגים. שמרמז קב חרובים לעולם החרוב. והוא במעשיו הקדושים הפכם לרחמים: וזהו מה דאי' ברבי חנינא בן דוסא שהלך בדרך ואתא מטרא אמר כל העולם בנחת וחנינא בצער פסק מטרא וכשבא לביתו אמר כל העולם בצער וחנינא בנחת אתא מטרא. ולכאורה וכי לא ניחא ליה לר"ח שיהיה העולם בנחת שאמר כל העולם בנחת ולא היה לו לומר רק חנינא בצער כדי שיפסוק המטר שלא יהא לו צער בדרך. ולפי דרכינו הנ"ל יבואר היטב. דהיינו שדבריו היו בלשון תימה איך אפשר שזה הוא גשמי ברכה וכל העולם בנחת ממטר הזה הלא חנינא בצער והכל הוא בשביל הצדיק כנ"ל וראוי הוא שיהי' הנחת מקודם להצדיק. ואח"כ אמר כל העולם בצער וחנינא בנחת. ר"ל היתכן שיהי' אפשר שיהיה העולם בצער מאחר שחנינא בנחת ובידו הכח לשבר המקטריגים והחיצונים ולהפכם לרחמים. והכרח שיהי' עולם בנחת ולא בצער. וזהו ואברהם זקן בא בימים. זקן זה קנה חכמה. בא בימים. פעל ועשה רחמים שיהי' תמיד בלי הפסק: ימים רמז לרחמים כידוע. וה' ברך את אברהם בכל. דהנה את זה לעומת זה עשה ה' דיש בהקליפה הנקרא כלב ויש נק' בהמה שהוא ג"כ גימ' כלב. וע"י השם הקדוש הנק' בכל נשברים הקליפות הנ"ל. נמצא אחר שתיקן אברהם אבינו ע"ה שהסיר המסך המבדיל הי' בקל לאחרים לבא לעבודת הבורא. וזה חשקו ותשוקתו של הצדיק שכולם ילכו בדרכי ה'. וזהו ויאמר אל עבדו. ר"ל שהוא מורה דרך ה' להעבד הזה העובד ע"י והיינו זקן ביתו שקנה חכמה ע"י ביתו ואומר לו שים נא ידך תחת ירכי כנ"ל ויתקשר עמו. וק"ל:

או יאמר ואברהם זקן כו'. דהתורה הקדושה הורה לנו דרכי הצדיקים איך יתנהג לעורר רחמים וחסדים והשפעות לעולם. ונקדים לפרש אלה תולדות כו' בהבראם ודרשו חז"ל בה"א בראם. דהעולם הזה נברא בה"א כי ביה ה' צור עולמים. ועוד דרשו בהבראם באברהם. ושני מדרשות עולה בקנה אחד ע"ד שפירשתי עמ"ש חז"ל מתחלה עלה במחשבתו לבראו במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים ושיתף בו מדת הרחמים. וחלילה לחשב אצל הבורא האחד הפשוט האמיתי שום השתנות חלילה. אך נראה כוונת חז"ל דבאמת העולם העליון נברא במדה"ד. וזהו מתחלה. ר"ל תחלה עלה במחשבה. ר"ל לעולם המחשבה הוא העולם העליון ובראו במדת הדין. וראה שאין עולם מתקיים כו'. ר"ל אבל העה"ז ראה שאין מתקיים במדה"ד שיתף בו מדת הרחמים. דעולם חסד יבנה. ובזה מבואר דברי חז"ל בה"א בראם. היינו שעוה"ז נברא בה"א. וגם רמז באברהם הוא מדת חסד. והנה החסדי' הם מתעוררים ע"י הצדיקים שהם ממשיכים החסד לעוה"ז ע"ד שפירשתי גומל נפשו איש חסיד. גומל הוא לשון ויגמל יצחק ר"ל מי שגומל את נפשו מתאוות הגשמיות איש חסיד. פי' הוא בעל החסדים שחסדים הם בידו להמשיכם לכל ישראל והעיקר היא ע"י התורה העוסק בה לשמה יכול הוא להשפיע. וזהו ואברהם זקן בא בימים ר"ל אברהם הוא מדת חסד. זקן רמז להתורה

הקדושה

הקדושה דהקב"ה אצל הר סיני הי' נראה כזקן מלא רחמים. וימים רמז לעוה"ז נקרא ימים מפני שהוא בזמן. ויהי' שיעור הכתוב ואברהם. ר"ל החסדים באו בימים היינו לעוה"ז ע"י הזקן. ר"ל ע"י התורה הקדוש'. וה' ברך את אברהם בכל. ר"ל השם הוי"ה ב"ה מסכים ומייחד את מדת החסד עם העולם הנקרא כל ונמצא כל העולמות ביחוד. ויאמר אברהם אל עבדו. ר"ל דהחסדים הם כמדברים אל הצדיק. וזהו ויאמר כו' אל עבדו הוא הצדיק העבד נאמן. זקן ביתו. דהנה התורה הקדושה היא אצל כל אדם בהעלם דקודם יציאת אדם לעולם מלמדין אותו כל התורה ובא מלאך וסטרו על פיו ונשכח ממנו כל זאת למה הוא למען תהי' תורת ה' בכח בהעלם באדם ואח"כ בעסוק האדם בתורה לשמה אזי הוא מעיר אמתיות התורה הנרשמת בו. ונמצא התורה היא באדם מכבר קודם יציאתו לעולם ולכן יש לקרות התורה בשם זקן. וזהו זקן ביתו היינו שהוא משיג האור' הנעלם שבביתו. או יאמר דהצדיק גם כשהוא בילדותו דומה בעיניו תמיד כאלו הוא זקן וחושב אפשר היום ישוב לביתו ומנוחתו כבוד. ונמצא הוא תמיד בתשובה. ולכן נקרא הצדיק זקן ביתו. המושל בכל אשר לו. ר"ל שמושל ביצרו ומושל בהקב"ה כמו שאמרו חז"ל מי מושל בי צדיק. ואומרת מדת החסד אל הצדיק הזה. שים נא ידך תחת ירכי. דהנה בעולמות העליונים שם אין שום שייכות אחיזה להקליפה כ"א בעולם התחתון. וצריך הצדיק להפריד הקליפות משם לבל יתאחזו. וזה שאנו מברכים בכל יום פוקח עורים. והכוונה לפקוח עינים למעלה להשגיח על ישראל. וזהו עיני ה' אל צדיקים: ר"ל ביד הצדיקים הוא לעשות עינים להש"י להשגיח על ישראל. וברכת מלביש ערומים. הכוונה להלביש ולכסות העולם התחתון בפני הקליפות לבל יתאחזו. וזהו השמים כסאי. לשון מכוסה דהיינו השמים העולמות העליונים הם מכוסים בפני הקליפות שאין להם אחיזה כנ"ל. רק והארץ הדום רגלי. ר"ל בעולם התחתון אצל הרגלים שם הוא מקום הקליפות. וצריך האדם לראות לבל יתאחזו. וזהו השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. פי' עולם התחתון נתן לבני אדם להפריד הארציות מהקליפות. וזהו שים נא ידך. פי' כחך תשים. תחת ירכי. הם הרגלים רמז לעולם התחתון שם תראה להפריד הקליפות. ואשביעך באלהי השמים כו' אשר לא תקח אשה לבני. פירוש גם זאת אומרת מדת החסד אל הצדיק התחזק מאד בשבועה שלא תקח אשה. היינו השפעות הגשמיות שתשפיע לישראל שהם נקראים בשם אשה. לא תקח אותה להשפיע לבני. לבני בכורי ישראל אל תשפיע מבנות הכנעני. ר"ל שלא יתערב תאוות ותרמות ע"ד כנען בידו מאזני מרמה. לפי אשר אנכי יושב בקרבו ולא אוכל און ועצרה. ויאמר אליו העבד. ר"ל הצדיק הוא משיב אל מדת החסד. אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי. ר"ל אם לא ירצו ההשפעות לילך אלי'. ההשב אשיב את בנך. פי' אם יש לי רשות לתלות החטא על בנך ישראל שהם צריכין לתשובה על עונותיהם וגורמי' לעכב ההשפעות מחמת עונותיהם. ויאמר אליו אברהם. פי' הוא מדת החסד השמר לך פן תשיב את בני שמה: ר"ל חלילה לתלות החסרון בהם רק אתה עשה את שלך. וישם העבד את ידו כו' וישבע לו. מובן ממילא שהצדיק עושה ומקיים כנ"ל: ויקח העבד עשרה גמלים. ונקדים לפרש פסוק בפרשת לך לך ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין. ר"ל שזה רמז אל מדת מלכות שדרך

שם נשפעים כל השפעות טובות לישראל ולכל העולם. והוא כהן לאל עליון. שמשם נשפעים כל החסדים שבעולמות העליונים. ויאמר ברוך אברם כו'. הנה בעת אשר יקבל מדת מלכות השפעות וטובות להשפיע לישראל אזי הוא מרבה שמחה והדור ונותנת שבח והודיה וברכ' לעולמות העליונים. וזהו ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון. ר"ל יחוד מדת החסד לעולם העליון. וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך. ר"ל בעת הזאת שמתברכת מדת מלכות להשפיע אזי אין רשות לשום צר ואויב לשלוט על ישראל חלילה ואדרבה הם נמסרים ביד ישראל ויד ישראל תקיפ' עליהם. וזהו גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גליות. ר"ל יום השפעות הגשמיות לעולם כיום קיבוץ גליות. שאז האומות יהיו נכפפים תחת ישראל. ויתן לו מעשר מכל. פי' כל הנ"ל הגורמת צדקת הצדיק המתנהג בקדושה רבה בכל דרכיו הן באכילה ושתיה וכדומה הוא מכניס הכל אל הקדושה. וזה רמז מעשר. רומז אל הקדושה הנקרא עשר. וזהו פי' ויקח לו העבד עשרה גמלים. הוא הצדיק העבד נאמן המשפיע לישראל כנ"ל הוא לוקח לעצמו עשרה גמלים. רצה לומר כל העשיות ועבודות וגמילות חסדים דכל העבודות נקראים גמילות חסדים הוא מכניס הכל אל הקדושה המרומז בעשר. וזהו עשרה גמלים מגמלי אדוניו. שהוא מדבק עצמו במדת הקב"ה אדון הכל. ע"ד שאמרו חז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום כו'. וכל טוב אדוניו בידו. ר"ל אז הש"י נותן בידו ורשותו של הצדיק ומוסר לו כל הטובות והשפעות שישפיע לישראל. ויקם וילך אל ארם כו' והוא פועל בקדושתו שגם הדברים הגשמיי' מוליך ומביא אל אורות הגדולים. וזה רמז ארם לשון רמאות. נהרים הוא לשון אורות. ויברך את הגמלים. ר"ל שכל זה הוא ע"י שהוא משבר עצמו על כל גמוליו ומדותיו. ויברך הוא לשון הברכת אילן שכופף ומשבר עצמו כנ"ל. מחוץ לעיר. עיר נקרא הגוף ע"ד עיר קטנה ואנשים כו' דהיינו שאינו הגוף החומר נהנה מזה שהוא חומד ומתאוה תאות הגשמיות הגופניות. וזהו מחוץ לעיר. אל באר המים. פי' והמדריגה הזאת בא לו הכל בשביל באר המים היא התורה הקדושה שעוסק בתורה לשמה ונעשה כמעיין המתגבר הנובע. לעת ערב. פי' שהוא מקדש ומטהר עצמו על ידי התורה הקדושה לשמה עד שנעשים אצלו ערב ומתוק מדבש וכל טעם. לעת צאת השואבות. עד שמשפיע השפעות גדולות וטובות רבות לישראל בלי הפסק. וה' יזכנו לעבדו באמת ביראה ובאהבה רבה. אמן:

או יאמר ואברהם זקן בא בימים. דהנה קודם שברא הקב"ה את עולמו והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך והבורא ב"ה הביט בראייתו הקדושה ונתהווה האור. וזהו וירא אלקים את האור כו'. ר"ל ע"י ראייתו נתהווה האור בתוך החושך והבדיל בין האור ובין החושך: וקבע לזה תחומו ביום ולזה בלילה. אבל בעולמות עליונים שם כולו אור ולילה כיום יאיר. והצדיק כאשר מתקן עצמו אזי הוא קשור ודבוק בו ית' וית' בעולמות העליונים ונמצא גם אצל הצדיק הוא כולו יום כי בא למעלה מן הזמן. וזהו ואברהם זקן בא בימים. וה' בירך את אברהם בכל. ודרשו חז"ל בת היה לאברהם ובכל שמה. יש לומר הרמז דכשהצדיק הוא במדריגת דוכרא אז הוא נהנה מזיו השכינה. ובירך ה' את אברהם גם כאשר לא יהיה במדרגה הגדולה כ"כ שיהיה ראוי להשראת השכינה אזי עכ"פ ישתמש בבת קול. וזה רמז בת היה לאברהם ובכל שמה. כלומר בכל המדרגות שהיה היה משמש

בב"ק. ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו שים נא ידך תחת ירכי כו'. דהנה כשהצדיק הוא במדרגה גדולה בתורה ומצות ודביקות גדול נקרא בן למקום אבל כשהוא חושב בעניני ביתו בעסקי העוה"ז כמו משא ומתן וכדומה אף שהוא מצוה גדולה אעפ"כ אז אינו אלא במדרגת עבד ואז צריך זריזות ושימור גדול שיהיה כל עסקיו לשמו ית' שלא יכשל ח"ו בשום דבר אפילו בדבור קל לבטלה. כי על ידי זה גורם לעצמו ח"ו להכשל בלילה בטומאת קרי הלילה. כי הצדיק גם שאינו מהרהר בהרהור אשה רק שמוציא איזה דבור לבטלה אזי ג"כ שולט בו הרע להטיאו חלילה במקרה לילה וצריך שימור גדול. וזהו ויאמר אל עבדו. ר"ל שהצדיק מדבר לעצמו כשהוא במדריגת עבד ומפרש הכתוב אימת הוא במדרגת עבד. זקן ביתו. פי' כשהוא זקן זה קנה חכמה. ביתו כלומר בשביל צרכי ביתו כנ"ל. שים נא ידך תחת ירכי. פי' שתשים כחך והשגחתך על הירך שלא תכשל ח"ו במקרה לילה. כי בודאי כשהוא בדביקות גדול אין צריך לחוש לכל זה כי הלא מחשבתו קשורה בעולמות העליונים אלא כשהוא עוסק בצרכי העוה"ז אז צריך שמירה גדולה כנ"ל. המושל בכל אשר לו. ר"ל שאז צריך למשול בכל עניניו ודבוריו שיהא הכל בקדושה. וזהו ואשביעך באלהי השמים ואלקי הארץ. פי' שתהיה תמיד קשור בו ית' בכל מדרגתך. באלקי השמים. רמז למדרגת עליונים. ואלקי הארץ. רמז לעניני העוה"ז. בכל צריך אתה להיות בקדושה. וק"ל:

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם כו'. פירש"י ז"ל יעקב ועשו האמורים בפרשה. יש לפרש ע"ד הרמז דיצחק רמז לדין ואברהם רמז לחסד כידוע. ואיתא צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלוה ורשעי' להיפך. וזהו אלה תולדות יצחק בן אברהם. ר"ל שאחר הדין נולד חסד. ואברהם הוליד את יצחק. ר"ל אחר החסד נולד דין. ופירש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה כו'. ר"ל הרמז הזה האמור בפרשה נא' על יעקב ועשו דהיינו ליעקב תחלתו דין וסופו שלוה כנ"ל ולעשו להיפך:

או יאמר ג"כ ע"ד הרמז דהנה אנו רואים מעשה בני אדם דהיינו הרשעים העושים רע תחלת הסתת היצה"ר בהם הוא שאומר להם שזה הוא מצוה לעשות ובאמת הוא עבירה גדולה. והצדיקים הנשמרים מעבירות לפעמים עושים עבירה לשמה. כמו שמצינו מותר לשנות מפני דרכי השלום. וזהו ואלה תולדות יצחק דהיינו הדין הבא ע"י עבירות הסיבה של עבירה הוא מחמת בן אברהם רמז למצוה דהיינו שהיצה"ר אומר לו שהוא מצוה. ויש צדיקים שעושים עבירה לשמה כנ"ל. לזה רמז אברהם הוליד את יצחק. ר"ל הצדיק הגדול לפעמים הוא מוליד את יצחק דהיינו דין שעושה עבירה לפעמים לשמה מחמת רוב צדקתו וק"ל:

או יאמר ואלה תולדות יצחק כו'. ונקדים לפרש הפסוק ויזרע יצחק בארץ כו' וימצא מאה שערים. יש לומר הרמז דהנה עבודת הצדיק הוא תמיד להרים את השכינה הקדושה שהוא ה"א אחרונה. וזהו שפירש"י אומד זה במעשר. רמז בדבריו לדברינו הנ"ל שהיה יצחק אומד עצמו למעשר דהיינו תרומה דהכתוב קרא לתרומה מעשר כדאי' בכמה דוכתא תרומה פי' תרום ה"א. ועיקר העבודה להשי"ת על ידי אהבה ויראה. שזה רמז תרומה תרי ממאה דחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום וצריך לברכם באהבה וביראה. וזה נק' זריעה אצל הצדיק שע"י אהבה ויראה נזרע בו אור גדול. וזהו אור זרוע לצדיק. ועי"ז ממילא נמצאים המאה שערים דהיינו שע"י כל ברכה שהוא מברך הוא פותח שער אחד מק' שערים העליונים שהם נקראים מאה ברכות דהיינו בריכות העליונים. וזהו ויזרע יצחק כנ"ל וימצא מאה שערים כנ"ל. והנה ידוע דיש יראה הקודמת לאהבה דאהבה בא מתוך היראה. ויש יראה עליונה הבא מתוך אהבה. וזהו רמז ואלה תולדות יצחק. דהיינו יראה שע"י נולד בן אברהם דהיינו אהבה. ויש יראה הבא מתוך אהבה ולזה רמז אברהם דהיינו אהבה הוליד את יצחק שהוא יראה. וזהו שפירש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה. ר"ל מה נ"מ בזה ופירש"י דהנ"מ הוא שע"י היראה ואהבה נתעורר רחמים ונשברים הדינים דהיינו יעקב רמז לרחמים ועשו רמז לדינים. וזהו רמז ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו. פי' הגם שלפעמים מתגברים האומות ח"ו ורוצים להרע לישראל ח"ו ונראה כמעט שהדבר מוכן ח"ו לבא. ולא כן הוא שאחר הגעת סוף הדבר ח"ו שנגמר אזי יצא כח הצדיק ואוחז בסוף הדבר שלא יבא כלל. וזהו וידו דהיינו כחו אוחזת בעקב דהיינו בסוף של עשו הרוצה כמעט לגמור הדבר אזי אוחז ואינו מניחו ונתעורר רחמים גדולים על ישראל אמן:

ויעתר יצחק כו'. נ"ל דהנה ג' אלה בני חיי ומזוני צריך אתערותא דלתתא שיתן הצדיק את דעתו עליהם שהם צורך לעולם ועי"ז יוכל הצדיק להשפיע אותם לעולם אבל אם לא יהיה אתערותא דלתתא בלתי אפשרי שיושפעו לעולם גם אם יהיה צדיק בכל מחשבותיו וקדושתו לה' כ"א שצריך הצדיק לירד קצת ממדרגתו לחשוב עליהם שהם צרכי עולם אז הם נשפעים לעולם וז"ש חז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא ר"ל לאו בזכות וצלולות של אדם לבד תליא מילתא אלא במזלא לשון יזל מים מדליו. רצה לומר אלא ע"י הצדיק הממשיך השפעות שנותן דעתו ומחשבתו להזיל ולהמשיך אלו חיי בני ומזוני. וזהו על כל קרבנך תקריב מלח. מזלא גימ' לחם דהיינו מזוני ולחם אותיות מלח. ואמר הכתוב על כל קרבנך. ר"ל בכל זאת שאתה מקרב את העולמות העליונים ע"י צדקתך וקדושתך על כל זאת תקריב מלח. פי' תתן דעתך להקריב ולהשפיע להם היינו מזונ'. והנה יצחק אבינו ע"ה היה כל מחשבותיו קדושים כולו לה' דהיינו לשבח ולתהלה להשי"ת ב"ה דאצל הצדיקים גם התפלה שהם מתפללים נקרא תהלה ולא היה עלה על מחשבתו להתפלל על זרע בעולם באופן הנ"ל רק כל מגמותיו ותפלותיו היה לה' כנ"ל. וזהו ויעתר יצחק לה' לנוכח ר"ל זה היה ההנגדות למחשבת אשתו שהיא היתה חושבת בכונ' הנ"ל שהזרע הוא צורך לעולם. וזהו כי עקרה היא. ר"ל שהיתה מעלה המחשבה זאת על דעתה. ויעתר לו ה'. פי' שהשי"ת הפך את רצון יצחק מכונתו הראשונה לכונה הנ"ל. ויעתר הוא ע"ד שאמרו חז"ל למה נמשלו הצדיקים לעתר מה עתר מהפך התבואה בגורן. ונמצא עתר הוא לשון הפך שהשי"ת עושה רצון להצדיק. וזהו רצון יראיו יעשה. ר"ל שעושה רצון ליראיו ואז כאשר הפך ה' את רצון יצחק שיהא כוונתו על הזרע כנ"ל ותהר רבקה אשתו. ר"ל אז ידע שהורתה אשתו ולא כן מתחלה לא ידע מזה כלל כי היה דבק כולו לה'. ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי. דהנה רבקה היתה יודעת שבניה יקבלו התורה הקדושה ובראותה כשהיתה עוברת על פתח בית הכנסת יעקב היה מפרכס לצאת ובעברה

ע"ז היה עשו מפרכס לצאת כמו שדרשו חז"ל והיא לא היתה יודעת שיש לה שני עוברים במעיה רק היתה סוברת שזה עובר אחד שהוא מתגבר עתים לטובה ועתים לרעה והיתה מצטערת ואומרת אם כן. ר"ל אם חלילה באופן זה יהיה בני וחלילה בקבלת התורה הקדושה יהיה בהם תערובות טוב ורע. למה זה אנכי. למה לי קבלת התורה שפתח באנכי ה' כי התורה הקדושה צריכה להיות הכל בקדושה בלי תערובות חלילה. ותלך לדרוש את ה'. דאיתא בגמרא שיתא דינוקא או דאבא או דאמא והוא מחמת שהם שותפין בו וכל אחד מכניס בו חלקו לפי מהותו ומדרגתו. והיתה תולה החסרון בעצמה שהיא גורמת זאת לכך והלך לדרוש את ה' לתקן את חלקה כדי שיהיה כולו לטוב לה'. ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך. זה נפנה לרשעו וזה לצדקו בשלימות. וזהו שבעתנו בבוקר חסדך. בוקר הוא לשון ביקור דהקרבן היה צריך ביקור למען תהיה אתערותא דלתתא שבורש הקרבן היה בדביקות גדול בכונת קדושים עליונים והביקור היה למען אתערותא דלתתא. וזו שהתפלל דוד המלך ע"ה שבעתנו בבוקר כו'. ר"ל מה שצריך האדם לחשוב ולהעלות על דעתו את צרכי העולם דהיינו ביקור החסדים הצריכין למען אתערותא דלתתא אתה תעשה הרצון הזה כנ"ל. רצון יראיו יעשה ולא מאתנו יבא הרצון רק אנחנו נהיה דבוקים בך ונרננה ונשמחה בכל ימינו. דהצדיק העובד ה' באמת הוא מתקן בכל יום ויום עולם אחר ואין יום א' דומה לחבירו. וזהו ואברהם זקן בא בימים. ר"ל שהיה לו ימים הרבה. שכל פעם עלה ותיקן עולם הגבוה מחבירו. וזהו ונרננה ונשמחה בכל ימינו. פי' כאשר נהיה דבוקים בך בדבק טוב אזי נרננה ונשמחה בכל ימינו והבן:

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון. לכאורה מה בא הכתוב להשמיענו בזה באומרו מלבד הרעב הראשון. אך נראה דהנה אצל אברהם נאמר ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה כו' ולכאורה הלא הרעב שהיה אז בארץ היה א' מעשרה נסיונות ולמה הלך משם מפני הרעב והיה לו להתעכב שם בימי הרעב לעמוד בנסיונו. אך הענין הוא דהנה כשיש רשעים בדור שהם מעכבים ההשפעות אזי הצדיק הרוצה להשפיע לעולם צריך לירד ממדרגתו עד סוף מדרגתו תחתונה ע"ד שאמר הכתוב ממעמקים קראתיך. ולכן בימי אברהם שהיה דורו רשעים והיה צריך לירד ממדרגתו לגמרי לכן הוכרח לירד מצרימה שמם הוא מקום רע ומגושם ביותר כדי שיטה עצמו גם הוא ממדרגתו העליונה שיהא יכול להשפיע ע"י תפלתו תפלה לעני כו' דהמתפלל צריך להיות כעני העומד על הפתח. אבל יצחק הגם שהיה דורו רשעים לא היה צריך לירד מצרימה כדי לגשם עצמו. דהנה ידוע דאותו דבר אשר כבר תיקן איזה צדיק בתפלתו אזי אח"כ אם יארע לצדיק שהיה אחריו ג"כ אותו הדבר בקל הוא לו לפעול הדבר הזה מחמת שכבר תיקן הצדיק הקודם לו. ולטעם הזה אמר הכתוב מלבד הרעב הראשון כדי לתת טעם לזה שלא היה צריך לירד יצחק למצרים וק"ל:

ויזרע יצחק בארץ ההוא כו'. דהנה דוד המלך ע"ה אמר אור זרוע לצדיק כו'. יש לפ' דאור הוא זרוע אצל הצדיק. דהיינו הקדושה והאור שבו הוא כמו זריעה שעושה פירות שהוא גורם בקדושתו התעוררות יראה על כל העולם וזורע בבני אדם האור הקדושה. ולישרי לב שמחה. ר"ל ואותם שאינם רק ישרי לב יש להם מדרגת שמחה דהיינו שבני אדם שמחים עמהם בראותם אותם אבל אינם יכולים להזריע אורות קדושים באחרים. וזהו ויזרע יצחק בארץ ההיא כנ"ל שהזריע בבני אדם יראה וקדושה. וימצא בשנה ההיא מאה שערים. דהייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום והם נתקנו נגד מאה נפשות שהיו מתים בכל יום ותיקן דוד המלך ע"ה נגדם מאה ברכות והצדיק הזה המזריע קדושה ויראה בבני אדם הרי הוא כאלו מחיה אותם ועי"ז הוא גורם תיקון למאה שערים הידועים. כי לכל איש ואיש יש שער מיוחד לו והמקיימו הוא מתקן השער המיוחד:

וכל הבארות אשר חפרו עבדי אברהם כו'. ולכאורה היאך מקושר הפסוק הזה לכאן. וגם מה בא להשמיענו בזה. וגם יש לדקדק שאמר לו אבימלך לך מאתנו כו' ונאמר בפסוק וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר ונמצא איך מובן הפסוק וישב ויחפור את בארות המים כו' הלא הלך משם. ורש"י ז"ל הרגיש בזה ע"ש. וע"פ דרכינו הנ"ל הורה לנו התורה הקדושה דרכי ב"א הנתעוררים ביראה ע"י הצדיק ואח"כ אם תסיר מהם היראה ע"י שלא התמידו עליה בתמידות להתגבר בדרכי השם אזי נדמה להם שהם יראים ושלימים יותר מהצדיקים העובדים באמת. וזהו הפי' כאן שראו שיצחק הי' מתגבר ביראתו וקדושתו היה נדמה להם שאין מעשיו כראוי שאינם כמעשיהם שהם טובים ממנו. וזה הטעות בא להם מחמת שהחזיקו ביראה בימי אברהם ואח"כ היו נרפים ממנה. וזהו שאמר הכתוב וכל הבארות דהיינו מעיינות היראה והקדושה אשר נתעוררו ונחפרו ונפתחו ע"י אברהם אביו סתמום פלשתים. דהיינו אחר כך נסתם מהם המעיינות היראה. וימלאום עפר. ר"ל בגשמיות את היראה במצות אנשים מלומד'. לכן ויאמר אבימלך לך מעמנו כי עצמת כו'. ר"ל שהיה נראה להם יראת יצחק דבר חדש ותימה ואינה מתוקן כמעשיהם. מה עשה יצחק וילך משם ויחן בנחל. דהנה צדיק הנ"ל שיש לו אור גדול בכדי שיוכל להודיע לאחרים אזי עליו הדבר מוטל להתאמץ בכל אופן בכל יכולתו כדי להכניס יראה בלב בני אדם. וזה יש לומר רמז הכתוב כי יפתח איש בור כו'. כי. הוא לשון אשר. דהיינו שהחיוב מוטל על הצדיק הנקרא איש שיפתח את הבור. רמז למעייני היראה והקדושה לפתוח לבות בני אדם ביראה וקדושה רבה. או כי יכרה איש בור. יכרה הוא לשון חפירה. שמתחיל לחפור ולחקוק בלבות בני אדם יראה וקדושה. ונפל שמה שור או חמור. ר"ל אז בודאי יפול שמה הקליפות. בעל הבור ישלם. ר"ל זה שכרו של הצדיק הזה שהשי"ת ב"ה שהוא בעל ואדון לכל הקדושות והיראות ישלם לו שכרו לעוה"ב. ולא עוד אלא כסף ישוב לבעליו פי' דגם זה שכרו שהיראה והקדושה הזאת שגורם לבני אדם תשוב אליו ויוסיף בו עוד יראה ואהבה ותשוקה לעבודתו ית"ש. וזהו כסף כו'. לשון נכסוף נכספת דהיינו התשוקה והאהבה ישוב לבעליו. ועל דרך הזה פרשתי דברים היוצאין מן הלב נכנסים ללב. פי' לאותו לב עצמו שיצא ממנו באמת אותן הדברים חוזרין ונכנסים בלבו ומוסיפים לו עוד קדושה. ומקשו בגמרא אם על הפתיחה חייב על הכרי' לא כ"ש. פי' לפי דרכינו הנ"ל אם החיוב על הצדיק לפתוח לבות בני אדם במעייני היראה כ"ש על הכרי'. ומשני להביא כורה אחר כורה. דהיינו אם בפעם אחד יפעול לעורר לבם יחזור ויוכיח ע"ד הוכח תוכיח. וזהו ויחן בנחל גרר. ר"ל כאשר ראה יצחק שאינם פונים אל יראתו ללמוד ממנו היה הוא מתגבר והולך בקדושתו עד הנחל העליון שהוא נחל ה' והמשיך

משם

אשם יראה והתעוררות עליהם. כי כן דרך הצדיק להמשיך התעוררות יראה רוממות מעולמות העליונים על כל בני אדם. וזהו וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם ויסתמום פלשתים שיה הוא חוזר והעיר את רוחם ביראה שלימה והעיר היראה הקודמת שהכניס בהם אאע"ה:

או יאמר ויזרע יצחק בארץ כו' מאה שערים. רמז לעולמות העליונים כאשר מבואר לעיל. דהיינו ע"י שהיה משפיע לעולמות העליונים. ויברכהו ה' עי"ז הי' גורם שיתברך ע"י השם הקדוש. דעיקר השפעות באים ע"י שם הקדוש. וזהו תהלה לדוד ארוממך כו'. פי' ע"י שאני מרומם אותך וגורם השפעות בעולמות עי"ז והברכה שמך לעולם. אני גורם שית' שמך להשפיע ע"י השם הקדוש וק"ל:

ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר. כבר דקדקו קמאי על מלת לאמר אין לו שהר כאן כמו בכ"מ שפירושו לאמר לזולתו וגם לאמר ב"פ. ונ"ל לפרש לאמר הראשון ויתורץ ממילא האידך עפ"י דאיתא בספרי שאיך עולה על דעת שיצחק אבינו ע"ה ירצה לברך את עשו ולא את יעקב. ופירושו דבאמת היה רוצה לברך את עשו בעוה"ז בגשמיות ואת יעקב היה רוצה לברך בעוה"ב. והיה רוצה יצחק שכל ד' גליות יהיו תחת יד עשו יעו"ש. והנה רבקה אמנו היתה רוצה לקיים את בניה בגלות שיהיה להם ג"כ מעט בעוה"ז ודרך הצדיק אף שמדבר בגשמיות אבל כוונתו בעולמות העליונים ברוחניות. וזהו ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר. ר"ל מה שאמרה אל יעקב שיקבל ברכות גשמיות מאביו היתה כוונתו בעולמות העליונים בשביל הרוחניות שבתוך הגשמיות כי אין לך גשמיות שאין בו ניצוצות רוחניות. וזהו לאמר. דהיינו שהיה כוונתה על אמירה אחרת בשביל הרוחניות כנ"ל. מדבר אל עשו אחיך לאמר. שהנה רבקה היתה מעלה מורא על ראשה פן לא ירצה יעקב לקבל ברכות הגשמיות כי אין חפץ לצדיק בגשמיות. ולכן אמרה רבקה שמעתי את אביך כו' ג"כ לאמר. דהיינו מה שאביך מדבר שרוצה לברכו בגשמיות והוא ג"כ כוונתו לאמר אמירה אחרת בשביל רוחניות כנ"ל. שיהיה בגשמיות ג"כ ניצוצות רוחניות כי אין לך דבר גשמיות בעולם שיהא לו היות בלא כ"ק מעולמות העליונים. וזהו שאמר עשו ליעקב יש לי רב. פירוש שאמר לו רב היינו העוה"ז הוא שלי וחלקי דעוה"ז הוא עולם הפירוד לכן נקרא רב ואין לך חלק בעה"ז. יהי לך דהיינו חלקך העוה"ב השייך יהי לך ולא עוה"ז. והשיב לו יעקב אבינו ע"ה יש לי כל. רמז לו על הכוללת שבתוך הגשמיות שהוא החיות המקיימו שייך לי כנ"ל שאין לך דבר גשמי שיהיה לו חיות וקיום בלא קדושה. ואם תקח את חלקי דהיינו הנ"ק שבתוך הגשמיות אזי אתה בטל כעפרא דארעא לגמרי. לכן גם לי שייך בחלקך העוה"ז עבור חלקי שיש לך מחלקי הרוחניות. וזהו כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. ר"ל כל עצמותי דהיינו הגשמיות שאני מדבר בהם הוא ג"כ באותו כוונה ה' מי כמוך. דהיינו שכוונתי להעולמות העליונים לפעול פעולות רבות רפואות והשפעות. ע"ד שאמרו חז"ל באומות אין כמוך אבל בישראל יש כמוך הקב"ה מחיה מתים אף הצדיק כן כמו שמצינו באלישע ע"ש. וזהו זאת מנוחתי עדי עד. ר"ל שאמר דוד המלך ע"ה שגם מנוחתי זאת שאני חונה למטה הוא עדי עד דהיינו לעולמות העליונים כנ"ל. שגם בגשמיות כוונת הצדיק לרוחניות העליונים והבן:

או יאמר ורבקה אמרה כו'. דאיתא בזוהר הקדוש דהשכינה נקראת רבקה ועם בני ישראל נקראים בשם יעקב. ויש לפרש בדרך הזה דיצחק היה רוצה לברך את עשו בגשמיות בעוה"ז. והשכינה הקדושה היא האם המרחמת על בני ישראל ובכל צרתם לו צר והיה תשוקתה מאד שיברך יצחק את יעקב גם בעוה"ז כי האיך תוכל לראות בעני עמה בצר להם בעוה"ז. ולכן אמרה אל יעקב שילך ויקבל הברכות מיצחק. ויעקב היה מתירא מאוד שיתברך בעניני גשמיות כי מורא עלה על ראשו פן ואולי ע"י הגשמיות יתגשם' ויופרד ח"ו מעבודתו יתברך כמו שאמר הכתוב פן תאכל כו' ורם לבבך. לזה אמר אל רבקה אמו היא השכינה הקדושה. האיך אוכל לקבל ברכות עוה"ז. הן עשו איש שעיר. ר"ל לו ראויה עוה"ז לפי מדתו שהוא איש מעורב בערבוביא הולך בדרך לבו וכל הבא לידו לא ימנע עצמו מלעשות אם טוב ואם רע. אבל אנכי איש חלק. ר"ל שאני צריך להיות חלק ומצוחצח לה בעבודתו יתברך ויתעלה בלי שום סיג ופסולת ופן ואולי ח"ו ע"י הגשמיות יומשך לבי מעבודתו יתברך כנ"ל. ואולי ימושני אבי שבשמים הבורא יתעלה ימשמש ויפשפש במעשי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה. שע"י זאת הברכה יצמח קללה חלילה וחלילה. ותאמר לו אמו. היא השכינה הקדושה עלי קללתך בני. ר"ל עלי מוטל לשמור אותך מקללה. אך שמע בקולי ולך קח לי. ר"ל שתקבל הברכות מעוה"ז ג"כ שיהיה לי. ר"ל ג"כ לעבודתי לשמו הגדול שתהיה כוונתך בכל ענייני עוה"ז הן באכילה ושתיה ושאר גשמיות רק לשמים להוציא ניצוצות קדושות מתוך המאכל בהולכך בקדושה ובטהרה ושיהיה לך כח לעבוד לו ית' ולעסוק בתורתו ובמצותיו וכן בכל דבר יהיה כוונתך לשמים. וילך ויקח ויבא לאמו. מובן ממילא שעשה מצות השכינה לקבל הברכות באופן הזה לשמו הגדול ית' ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים אמן:

ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירוש סמכתיו ולכה איפה מה אעשה בני ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי ברכני גם אני אבי כו' ויאמר אליו הנה משמני הארץ כו'. ויש לדקדק למה המתין יצחק עד שאמר עשו הברכה אחת וכו' ולא בירך אותו מיד כשאמר לו עשו הלא אצלת לי ברכה. גם לכאורה כמו זר נחשב שיצחק ירצה לברך את עשו ולא את יעקב. אך הענין דיצחק היה רוצה לברך את עשו בגשמיות ואת יעקב ברוחניות כידוע וכשראה עשו שבירך יצחק את יעקב בברכה הראויה לו לעשו צווח ואמר לאביו הלא אצלת כו' עכשיו שברכת את יעקב בגשמיות דהיינו שהם נשפעים מג' עולמות אב"י הלא ברכה שהוא מעולם אצילות מגיע לי. וזהו אצלת לי כו'. והשיב לו אביו הן גביר שמתיו כו' ואת כל אחיו כו' ודגן ותירוש כו'. רמז השלשה ברכות הוא נגד שלשה עולמות הנ"ל נתתי ליעקב אחיך. ולכה איפוא מה אעשה בני. פי' היא הברכה מעולם העשיה שיברך אותו בה וזהו מה אעשה דייקא ר"ל מעולם עשי'. ואמר לו עשו בנו הברכה אחת היא לך אבי. פירוש שגם בגשמיות בעולם עשי' תמלא עוד ברכה לברכני ג"כ. ומיד ברכו בברכות גשמיות. אבל כשאמר לו תחלה לברכו בברכות רוחניות כנ"ל הלא אצלת. לא היה פונה כלל לדבריו ולא השיב לו כלום ועשה עצמו כלא ידעו והשיב לו מה אעשה. וק"ל:

פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע כו'. נ"ל בהקדים לפרש פסוק ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. היות שסיבת השליטה של עשו על עם הקדוש הוא שכל כך מצות כיבוד אב שעשה וכמה היה כיבודו בחרבו שהיה צד בפיו של יצחק. ולזה אמר לו על חרבך תחיה. פי' בשביל מצות שעשית בחרבך על ידי כך יהיה לך חיות קצת. ולזה לא כתב בחרבך תחיה כ"א על. פי' כמו בשביל. וישראל כשרוצין להחליש כחו של עשו אינם צריכים לעמוד נגדו בכח כל תרי"ג מצות שמקיימין תמיד כי אפילו בכח (כל) מצותו אין לו שליטה עליהם. כי הם קיימו כיבוד אב יותר ממנו. כמבואר בתורה הקדושה שיעקב כיבד את אביו יותר. כדאיתא במדרש שעשו לא נצא ליד להביא וצד כלב ורצה להאכיל לאביו. וגמצא מני' וביה אבא ליזיל ביה נרגא. וזהו ויחלוש יהושע כו' לפי חרב. פי' לפי מדריגתו וכחו של חרבו אשר לזה המציא עצמו ללחום עם ישראל בזה עצמו החליש אותו כנ"ל. וזהו ג"כ פי' ויצא יעקב מבאר שבע. שידוע שבאר שבע רמז למדריגות גדולות אשר היה ליעקב אבינו שתיקן כל השבע מדות כמבואר בספרי קודש לזה כשהצריך להתיצב נגד עשו ולבן לא הלחים נגדם בכל מדריגות הגדולות אלא יצא מבחינה זאת הנקרא באר שבע. וילך חרנה. פי' שהי' הולך בכח שלהם. וזהו וילך חרנה ועשה והצליח נגדם. וק"ל:

או יאמר ויצא יעקב מבאר שבע ויפגע במקום כו'. נ"ל דהנה הצדיק הגמור אף שהולך ממדרגה למדרג' צריך שידמה בעיניו כאלו הוא אינו עושה כלום כ"א הכל הוא מהשי"ת ב"ה. וזהו כי עמך מקור חיים כו'. פי' דוד המע"ה אמר מה שאני מתפלל על החולה ונתרפא זו אינו מחמתי אלא כי עמך מקור חיים. ובאורך נראה אור ר"ל והאור הנראה הוא הכל אורך שאתה נותן בחסדך הגדול. וזהו ויצא יעקב מבאר שבע דהצדיק מתחלה מתקן הששה קצוות ונק' הוא שבע. ויצא ממדריגות אלו וילך חרנה. ר"ל שמוליך ומבטל החרון אף מישראל. וגם פי' וילך כו' שמוליך ומביא חירות. ויפגע במקום ר"ל אף שהי' בכל המדריגות האלו הי' חושב שכל תפלותיו שהוא מתפלל הכל הוא מאת המקום ב"ה. או י"ל הפי' ויפגע במקום שכל תפלותיו לא הי' רק על השכינה שנק' מקום. וילן שם כי בא השמש. ר"ל בכל עת אשר בא לו השמש דהיינו הבהירות ודביקות הי' עושה לינה דהיינו לילה וחושך בחשבו שאין זה מעצמו ומחמתו בא לו הבהירות כ"א הכל מאתו ית'. ויחלום והנה סולם כו'. דהנה הצדיק הוא מושך השפעה ופרנסה וצריך שיהא הפרנסה והלחם אצלו כחלום דהיינו שלא יהא הלחם אצלו רק מצד ההכרח שבלתי אפשרי לעולם בלא לחם. ולזה אותיות לחם הוא חלם. וגם צריך להיות תמיד נגד עיניו שפלות עצמו ורוממות אל יתברך ואז תפלתו עולה לפניו ית' וגורם לעצמו שיבא לו קדושה. ע"ד שפירשתי לעיל בפ' תולדות דברים היוצאים מן הלב כו'. דהיינו שדברי קדושה היוצא מלב האדם נכנסין ללב אותו אדם עצמו ומרבין ומוסיפין קדושה רבה יתירה וכן להיפוך ח"ו. וזהו ויחלום ר"ל שהי' אצלו השפעות הלחם כחלום. ועוד והנה סולם מוצב ארצה ר"ל התפלה שהיא עולה למעלה לזה רומז סולם. הנה מוצב ארצה. דהיינו שמתחלה הי' מוצב ארצה שהיה מסתכל בשפלותו וראשו מגיע השמימה היינו רוממות אל. ופעל עי"ז והנה מלאכי אלהים עולים ר"ל התפלות והדבורים הקדושים שעולים למעלה לעולמות העליונים שהם נקראים מלאכים. ויורדים בו ר"ל אותם הדבורים עצמם ירדו בו דהיינו בקרבו שנתוסף לו קדוש' כנ"ל. וק"ל:

וישא יעקב רגליו כו'. ע"ד הרמז דהנה צדיק הוא כוללת ישראל והוא מעלה כל השפלות אשר נעש' בישראל חלילה להביאם אל הקדושה. וזהו וישא יעקב רגליו. ר"ל דגם פושעי ישראל מלאים מצות כרמון רק שאין כח בהמצות שיעלו במעלות קדושה מחמת עבירות המעכבים אותם ומורידים אותם לרגלים למטה. והצדיק העובד באמת מוציא הקדושה מהקליפה ומעלה אותה להשי"ת ב"ה. וזו היא וישא יעקב הוא הצדיק הנקרא בשם יעקב הוא מעלה ומנשא למעלה את רגליו. ר"ל הקדושה שנפלה אל הרגלים: וילך ארצה בני קדם. ר"ל נעשה הולך על הארציות. בני קדם ר"ל הנוגע להבורא ב"ה שהוא קדמונו של עולם. וירא והנה באר בשדה. דהנה הכתוב מורה לנו את הדרך אשר יבא בו הצדיק אל המדריגה הנ"ל הוא ע"י שהצדיק רואה תמיד על הפנימית התורה הקדושה דהתורה נקראת באר. באר חפרוה שרים. והפנימיות נקראת שדה שהוא חקל תפוחין. וזהו וירא והנה באר בשדה. ר"ל עיקר התורה היא בשביל השדה שהוא הפנימית הנקרא שדה חקל תפוחין כנ"ל. והסבה אשר על ידו ישיג פנימיות התורה היא ע"י ג' בחי' שנתן הש"י באדם דהיינו נפש רוח ונשמה. והיינו אחר שישבר האדם הנפש הבהמיות יזכה לנפש השכליות ואחר זה יזכה לרוח ואחר אשר יחזיק במעוזו בעבודת הבורא באמת יזכה לנשמה וע"י ג' בחי' אלו יזכה להשיג פנימיות התורה הקדושה. וזה רמז שלשה עדרי צאן רובצים עליה כו'. רמז לג' בחינות הנ"ל אשר ע"י יזכה לפנימיות התורה. ועוד נוסף לזה שישפיע השפעות טובות לישראל. וזהו כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים הם ישראל הקדושים עדרי צאן קדשים. והאבן גדולה על פי הבאר ר"ל דהכתוב מפורש דשורש מקום קדושה הוא למעלה. והאותיות הקדושים נקראים אבנים כדאיתא בספר יצירה. ובעולמות עליונים שם האותיות גדולים ולנו נתן הש"י אותיות זעירין כדאיתא בזוהר הקדוש אית אתוון רברבין ואתוון זעירין ואנו מחוייבים לקדש ולטהר עצמינו ולקשר אותיות זעירין באתוון רברבין העליונים והוא ע"י נפש רוח נשמה שיזכה האדם. וזהו והאבן גדולה. ר"ל האותיות גדולים הוא על פי הבאר. ר"ל בעולם העליון הנקרא פי הבאר שם הוא שורש הקדושה. ונאספו שמה כל העדרים. ר"ל אחר אשר יאספו יחד כל הג' בחינות נפש רוח ונשמה הנ"ל אז וגללו את האבן. ר"ל גלילה והפיכה דהיינו שעם הקדושה הזאת הם מהפכים מדת הדין למדת הרחמים וממתיקים הדינים בשורשם. והשקו את הצאן. פי' אזי גורמים השפעות לישראל צאן קדשים. והשיבו את האבן למקומ'. ר"ל שגם גורמים קישור ויחוד האתוון זעירין לאתוון רברבין העליונים ששם הוא עיקר מקומם. ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם. דהנה הצדיק רעיוניו סליקו עלי' תמיד לחשוב תמיד יראת ה' ולדרוש ולחקור כל אופני יראת ה' ועבודתו ית' וית' כאלו מחשבותיו מדברים זה לזה לומר לו איזה סיבה ופעולה היא לאדם שיתעורר לבו לעבודתו ית'. וזהו ויאמר כו' אחי מאין אתם. היינו מאיזה אופן וסבה בא לכם התעוררות לעבודתו ית'. ויאמרו מחרן אנחנו דהיינו סעיפיו ומחשבותיו ישיבוהו שבא להם עיקר התחלת התעוררות יראה מחמת שהזכרנו

הארץ שהכעסנו שמו הגדול ית' ויתעלה ובפרט בעון המצוי בעוה"ר כאשר יכשל האדם בטומאת קרי אזי יחרד האיש וילפת אחזתו חיל ורעדה ופלצות ועי"ז יתעורר לב האדם לעבודתו ית' באומרו איך הכעסתי את שמו הגדול והנורא במעשי הרעים וכשלתי בעוני. וזה שאמר התנא הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת מטפה סרוחה פי' מאין באת להתחיל בעבודת הבורא יתברך דהיינו שתזכור איך נכשלת בעונך במקר' בלתי טהור וזהו מטפה סרוחה. ולאן אתה הולך ר"ל איזה סבה ואופן יביאך שתהי' הולך בעבודתו יתברך בזכרך שתשוב לעפר רמה ותולעה הסבה הזאת מביא לאדם הכנעה גדולה והיא העיקר ושורש לאדם שעל ידי הכנעה יהי' הולך ומתגבר ביראת ה' ובתורתו הקדושה. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון כו'. דהיינו אחר שתזכור לשני דברים הנ"ל תזכה לרוממות אל ית'. וזהו וירא והנה סולם מוצב ארצה כו'. סלם בגלא וי"ו גימ' סיני. דהיינו הסבה הגורמת לאדם שישיג את התורה הנתנה בסיני הוא העיקר הכנעה. וזהו מוצב ארצה רמז להכנעה גדולה. וראשו היינו הקדושה שישיג עי"ז מגיע השמימה. וצריך שיהי' השתוקקותו מאד שיגיע בקדושתו למעל' למעלה עד אין קץ ותכלית וישתוקק תמיד לאמר מתי אגיע למקום אבותי. והנה מלאכי אלהים עולים כו'. דהנה הדבורים של אדם המדבר בקדושה נברא מכל דבור ודבור שיצא בקדושה מלאך קדוש. וזהו מלאכי כו' עולים. ר"ל המה מעוררים אתערותא דלתתא ויורדים בו היינו אתערותא דלעילא בהשפעות טובות על ישראל. ונחזור לביאור הכתוב ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור. ר"ל שמחשבותיו שואלים זל"ז אם נתנו לב לדעת המחשבות ופניות שבאים לאדם בשעת הלימוד התורה הקדושה הנתנה אש שחורה ע"ג אש לבנה. וזהו רמז לבן דהיינו התורה בן נחור לשון בני אמי נחרו בי דהיינו הפניות והסתות המחשבות זרות שבא בתוך לימוד. ויאמרו ידענו שמחשבותיו ישיבוהו אמנם כן הוא ידענו שנתננו לבנו להסתכל תמיד ע"ז. ויאמר להם השלום לו. פי' הן אמת שאתם נותנים דעתכם להסתכל על הפניות והמחשבות זרות. אבל זאת אני שואל אתכם אם תקנתם והשלמתם את המדה הזאת להיות הלימוד שלכם בשלימות בלי שום פניה. ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן. ר"ל עי"ז שהנהגנו תמיד מזדעזעים ויראים כרחל לפני גוזזה בזה השלמנו מדותינו בלימוד תורה הקדושה. ולזה רמז רחל בתו רומז ליראה הנקרא בת. דאהבה נקרא בן. ויאמר הן עוד היום גדול. ר"ל דגם זאת אומר הצדיק פן תאמר הן עוד היום גדול לעסוק בעבודתו ית' כאשר אפנה מעסקי עניני עוה"ז אז אתחיל בעבודתו יתברך. אל תאמר כן כי לא עת האסף המקנה. ר"ל שאין עת לאסוף קנייני עוה"ז כי צל ימינו עלי ארץ. אך כך תעשו והצליחו. השקו הצאן. ר"ל עניני עוה"ז דברים הגשמיים יהיה לכם כמו נשיקה כדרך המנשקים שאינו אלא נגיעה בעלמא כן יהי' מחשבותיכם על עסקי עניני העולם הזה כמו נגיעה בעלמא ודבר הכרחי. ולכו רעו פי' ועיקר לדבק עצמו בבורא ית' בדביקות ושלימות גמור. וזהו ותשק ערפה לחמותה. רמז לדברים הגשמיים הנקראת בשם עורף יהי' כמו נשיקה. ורות דבקה בה רמז בעניני עבודתו דהיינו לרוותו בשירות ותשבחות צריך לזה דביקות גמור. ויאמרו לא נוכל עד כו'. ר"ל שמחשבותיו ישיבוהו כי תאמר הרי לא נוכל להתחיל בעבודתו יתברך עד אשר יאספו כל העדרים

כנ"ל כ"א בג' בחינות נפש ר"נ והדבר קשה עלינו עד מאד. אני נותן לך עצה דהיינו עודנו מדבר עמם. ר"ל בעת שתתחיל לדבר בדברי תורה. ורחל באה עם הצאן. ר"ל אז תראה לדבר ביראה ופחד כנ"ל. אשר לאביה. היא היראה השלימה יראת הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה הוא אבינו שבשמים יעשה עמנו חסד וישם בלבנו אהבתו ויראתו לעד ולנצח נצחים. אמן:

או יאמר וירא והנה באר בשדה כו'. דהנה אנו אומרים אלהי אברהם כו' ואח"כ האל הגדול כו' וזה אחד. כי אין אבות אלא שלשה ובשרשם בעולם האצילות נקראי' גדולה גבורה תפארה. וזהו הגדול כו' כי תפארת נקרא נורא כידוע וכל מעשינו בתורה ובמצות הוא כדי להשפיע כל השפעות מלמעלה למדת מלכות הנקראת באר מים חיים. וזה הוא פי' והנה באר בשדה והנה שלשה עדרי צאן כו'. שהאבות הם נקראים עדרים המשפיעים לגו ע"י מלכות. וזהו מן הבאר ההוא ישקו כו' רק והאבן גדולה על פי הבאר. כי ידוע שהחיצונים נקראים אבן נגף הם מעכבים השפע. וזהו וגללו האבן מעל פי הבאר שמסלקים החיצונים מהבאר כדי שתלך ההשפעה. והשיבו את האבן למקומה. כי לעתיד ישחט היצה"ר היינו שהקליפה יבוער מן הארץ והרוחניות שבו ישאר והכל יוחזר להקדושה במהרה בימינו אכי"ר:

ויעקב היה רועה את צאן לבן הנותרות. נ"ל לפרש דלבן רמז ללובן העליון וצאן רמז לישראל צאן קדשים. ויעקב אבינו ע"ה היה רוצה לתקן לישראל בגלות המר להמתיק הדינים מעליהם. וזהו הנותרות רמז לגלות המר שאנחנו נותרנו מעט מהרבה. וזהו רועה את צאן היינו ישראל הנותרים בגלות המר היה רועה אותן. וממתיק הדינים מהם לרחמים. ויקח מקל רמז לדינים ע"ד שבטך ומשענתך דהיינו השבט והמקל הם הדינים השולטים חלילה. והלך יעקב להמתיקם ע"י ד' פרשיות תפלין הקדושים המרומזים בארבע תיבות אלו לבנה לח לוז וערמון דארבע פרשיות של תפלין הם רומזי' על החסד ורחמים ודין וגבורה דהיינו ואהבת הוא אהבה וחסד. והיה אם שמוע הוא רחמים דכתיב בה ונתתי מטר ארצכם שהוא ע"י הרחמים. קדש הוא דין שהכה בכורי מצרים. והיה כי יביאך הוא גבורה שנאמר בה כי ביד חזקה כו' וד' תיבות אלו רומזים ג"כ רמזים הנ"ל. דהיינו לבנה רמז לחסד כולו לבן. לח רמז למים היינו רחמים. לוז וערמון רמז לדין וגבורה. כמ"ש בזוהר. וע"י הד' פרשיות היה ממתיק הדינים. ויפצל בהם פצלות לבנות. ר"ל שפיצל בהדינים פצלות היינו חסד ורחמים. מחשוף הלבן דהיינו שהמתיקם עד שנתגלו החסדים המגולים. אשר על המקלות ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים. ר"ל שהציג ופצל שיהי' אנחנו גם כן יכולים להמתיק הדינים ע"י התורה. והיינו ברהטים בשקתות המים רמז להתורה הקדושה הנקראת ברהטים כדאיתא בזוהר הקדוש. אשר תבאנה הצאן לשתות. ר"ל כאשר יבואו הצאן קדשים דהיינו ישראל לשתות התורה וללמדה. לנוכח הצאן. אז יהי' לנוכח פניהם כל המאורעות והצטרכות ישראל בגלות המר הזה. ויחמנה בבואן לשתות דהיינו שיהי' חימום גדול בלימוד הזה. ויחמו הצאן אל המקלות. ר"ל שיבא להם חימום על הדינים ועל המאורעות אשר לא טובים. ותלדנה הצאן עקודים כו'. דאי' בספרים הקדושים שיש עולמות נקראים כן עקודים כו' שבראם הבורא ב"ה בתחלה והם היו דין ואחר כך החריבן ובראם מחדש ומזגם ברחמים. והצדיק בתורתו

הקדושה הוא בורא שמים חדשים . וכבר אמרתי הטעם שהצדיק יכול לבטל הדינים הקב"ה גוזר והצדיק מבטל הוא ע"ז מחמת שהגזירה נגזרה באיזה עולם והצדיק עושה שמים חדשים ונמצא לא הי' הגזירה בזה העולם וממילא הגזירה בטילה . וזהו ותלדנה הצאן עקודים . ר"ל שהם עצמם מולידים ועושים עולמות ועושים אותם רחמים גמורים . והכשבים הפריד יעקב . ר"ל כבש וכשב הוא אחד . והוא כאלו נכתב כבשים . והיינו רמז לאותן שבאים בסוד עליון כלשון בהדי כבשי דרחמנא כו'. אותם הפריד יעקב דהיינו שיהא כל עבודתם על השכינה שיהי' לה עליה ולא ירידה כנ"ל . ויתן פני הצאן אל עקוד . דאיתא כל האומר העקידה ומכוון כאלו עוקד עצמו ע"ג המזבח אזי הקב"ה מצרף מחשבתו למעשה וזוכר זכות עקידתו לישראל . וזהו ויתן פני הצאן אל עקוד אל זה שעוקד עצמו כנ"ל . וכל חום בצאן לבן . ר"ל אותן הצדיקים שהם בין צאן לבן הם ישראל כנ"ל שבאו בסוד לובן העליון ומחממים עצמם לעלות את השכינה. וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן . ר"ל שלא שתם על ישראל שע"י יהי' ההשפעות לישראל . רק יהיה בכל יחם הצאן המקושרות לשון התקשרות ר"ל כ"א ע"י אותם הצדיקים שיש להם התקשרות עם כללו' ישראל ומחממים עצמם לבטל כל הדינים מישראל הם משפיעים להם כל צרכיהם . וישם יעקב את המקלות היינו הדינים כנ"ל שם אותם לעיני הצאן ברהטים . ר"ל שהם ימתיקו הדינים על ידי התורה הקדושה . ליחמנה במקלות . ר"ל בשביל שהם משגיחים על ישראל ומחממים עצמם עליהם להמתיק הדינים . ובהעטיף הצאן לא ישים . ר"ל אותם הצדיקים העטופים בכל מגמותיהם רק להעלות את השכינה לא שם עליהם הדבר הנ"ל . והיה העטופים ללבן ר"ל שאותם הצדיקים לא השגיחו רק לתקן לובן העליון להעלות השכינה. והקשורים ליעקב כנ"ל אותם שיש להם התקשרות עם כללות ישראל הם פועלים כל הצטרכות ההשפעות הנצרכים ליעקב היינו לכל עם בני ישראל משפיעים להם כל טוב לעולם . אמן :

או יאמר והיה העטופים ללבן והקשורים ליעקב . דהנה כתיב תפלה לעני כי יעטוף דהנה הצדיק צריך להעלו' העולמות התחתונים מלמטה למעלה עד שורשם וזה נק' עיטוף דהיינו שכל עולם נעשה לבוש ועיטוף לעולם השני לו וכן עד סוף כל המדריגות . ותפלה הוא לשון חיבור כמו נפתולי אלהים ומדת מלכות נקראת עני דלית לה מגרמה כלום כדאיתא בזוהר . ולפני ה' ישפוך שיחו פי' שהצדיק צריך להעלות במחשבתו בדביקותו עד רום המעלות שהוא מקום הלובן שכולו רחמים וזהו לפני ה' כו' . וזהו והי' העטופים ללבן כו' . והנה כתיב ומשה יקח את האהל ונטה לו וכו' וקרא לו אהל מועד . כי הצדיק מתדבק בשרשו ברום המעלות בהתבודדתו ובמחשבתו ומקשר נפשו בעולמות העליונים וממשיך השפע למטה . וזהו אהל מועד מלשון מועד ויום טוב ושבת כי בי"ט ושבת הוא עת רצון כי רעוא דרעוין אשתכח וכל דינין מתכפיין . וזהו הקשורים ליעקב ע"י שהם מקשרים עצמם במחשבתם כנ"ל הם ממשיכים השפעות ליעקב . ויהושע שהי' במדריגה פחותה ממנו כתיב ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל כידוע שבימי החול השכינה מלובשת במט"ט הנקרא נער וכל העולמות מקבלים על ידו . ובזה יבואר הפסוק ותקרא שמו משה כי מן המים משיתהו . פי' כי כוונת מצרים הי' שהי' ידוע להם שמשה הוא משורש כל החסדים ולכן השליכו אותו למים

כדכתיב ויהי מבדיל בין מים למים ובת פרעה החזירו לשורשו דהיינו שהסירה אותו ממים התחתונים ונתדבק בשורשו . והבן :

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים לפניו כו'. נ"ל ע"ד הרמז דהנה הצדיק כל עבודתו הוא להיות דבוק בו יתברך ויתעלה ולדבק נשמתו תחת כסא הכבוד מקום שרשו והצדיק המזכך את גופו ומטהר עצמו מכל התאוות החיצונים אזי גם גופו הטהור דבוק בו ית' וזהו הוא לשון תפלה דהיינו דביקות כמו נפתולי אלהים כו' שע"י התפלות הזכות והצלולות במחשבות טהורות נתדבק בו ית'. וזהו וישלח ל' לויה כמו ויצו פרעה אנשי' וישלחו אותו תרגום וישלחו ואלויאו . ר"ל שהצדיק מלוה את המלאכים הנשלחים לפניו . דהיינו הדבורים היוצאים מפי הצדיק נברא מהם מלאכים והיינו שגם גופו הטהור הוא מסייע להמלאכי' שלו שיעלו למעלה . לפניו אל עשו אחיו . ר"ל עי"ז גורם שעשו נעשה אחיו . ארצה שעיר שדה אדום . פירוש שנעשה אחיו למטה לזה רמז ארצה שעיר וגם נעשה אחיו למעלה דהיינו בעולם שלו הנקרא שדה אדום השר של אדום נעשה ג"כ אחיו . ויצו אותם לאמר . פי' צו הוא לשון זירוז כדאיתא אין צו אלא זירוז דהיינו שהצדיק מוציא דבריו מפיו הקדוש בקדושה ובזריזות כ"כ עד שהם נעשי' חזקים כ"כ . לאמר פי' שיהא נאמר ממילא הדבר הזה שיתהפך עשו לאחיו . כי בודאי אין מן הנכון לעשות זאת עיקר התפלה רק ע"י הדביקות באמר תפלותיו ודבוריו של הצדיק במחשבות טהורות וצלולות וממילא יוצא הדבר הזה לפעולתו שגם אויביו ישלים עמו . וזהו רמז שלוה ירמיהו הנביא ולא תוציאו משא מבתיכ' ביום השבת. דהנה כפי הנהגתו של אדם כל ימי השבוע ימי החול במחשבות טהורות בצלילה אזי בשבת קודש נתוספה בו קדושה יתירה יותר ויותר וכן להיפוך ח"ו אם הולך שובב בדרך לבו במחשבות זרות ומעורבות אזי ביום השבת כל המחשבות של ימי החול במחשבות הון ופיגול וח"ו נסתמי' שערי תפלות מלעלות תפלות ישראל דהיינו שעומדים על פתח השערים העליונים ומעכבים תפלות שאר ישראל . וזה שהזהיר אותם הנביא ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת דהיינו המחשבות זרות שהם כמשא גדול ועוברים לפניו ביום השבת מחמת שחשב בהם כל ימי החול . ותביאו אותם בשערי ירושלים דהיינו שלא תביאו אותם התפלות המתפללים במחשבות זרות בשערים העליונים ועומדים על פתח השער ומעכבין תפלות ישראל לעלות דרך השערים . ואיך לא יעלה מורא על ראשו וחרדה גדולה בלב האדם השפל עד היכן גורם בעונו לו ולאחרים. כה תאמרון לאדוני לעשו . הנה התורה הקדוש' מלמדת אותנו איך להתנהג בגלות המר הזה אשר אנחנו נתונים תחת יד האומות ואנחנו מוכרחים לקבל הגלות באהבה עד ירחם ה' עלינו ויגאלנו גאולת עולם במהרה ובעבור שאנחנו בגלות המר אנו מוכרחים להיות נכנעים לפניהם ולקראם אדונים . וזהו כה תאמרון לאדוני לעשו. ר"ל שתקראו אותו אדון בדברכם עמו ואז כאשר יוסיף להרע לכם יותר מן הראוי במסים וארנוניות גזל יהי' בידם וע"י זה ירחם ה' עלינו כי די לנו בזה שאנחנו נכנעים לפניו וחולקים לו כבוד . עם לבן גרתי ואחר עד עתה . דהנה לבן אותיות נבל דהיינו היצה"ר נקרא נבל ואחר שיזכה האדם לעבוד בשני יצרים כאמור בכל

לבבך

לבבך בשני יצריך אזי היצה"ר נהפך ללבן דהיינו לובן העליון ואימת יזכה אדם לזה העיקר ע"י הכנעה שיחזיק עצמו בזה העולם כגר. וזהו עם לבן. פי' שזכיתי שיהי' היצה"ר נהפך מנבל ללבן היתה הסבה לזה. גרתי לשון גירות דהיינו שהחזקתי עצמי כגר בהכנעה גדול'. ובכל זאת לא עלתה בידי בימים מועטים כי אם ואחר עד עתה פי' שאחרתי בעבודה הזאת יום אחר יום ושנה אחר שנה. וזהו שאמרו וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו. פי' שזמן ארוך צריך האדם לצעוק אנא השם עזרני שאזכ' לעבדך באמת ואז נשמע קולו אבל לא בימים מועטים. ואם תאמר ומהיכן יהי' פרנסתו של אדם. לזה אמר ויהי לי שור וחמור דהיינו שהפרנסה באה ממילא אם עושים רצונו של מקום. ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך. ר"ל כי כן דרך האומות בראותם כבוד ועושר ישראל אזי הוא חביב ונושא חן בעיניהם ואף שאינו נהגה מישראל אעפ"כ נושא חן בעיניהם. וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך כו'. ר"ל הרמז הגם שהדבורים של הצדיקים פועלים ונכנסים בלב עשו שיתהפך לאחיו כנ"ל אעפ"כ הוא מתנגד והולך לקראתך ומעשיו הם מתנגדות והיפך מעשיך הטובים. וארבע מאות איש עמו. רמז שגם שעושה כל מעשים רעים אעפ"כ אומר שהוא בן עולם הבא שיש לו ת' עלמין דכסופין. וזהו עמו שאומר שעמו הם ארבע מאות רמז לת' עלמין כנ"ל:

או יאמר ויהי לי שור וחמור. דהנה כתיב ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ. י"ל הרמז שע"י התורה הקדושה הנקרא מים יזכה האדם לנפש חיה דהיינו לנשמה עליונה. ועוף יעופף על הארץ ר"ל שמעופף עם מחשבתו בעולמות העליונה. ויברא אלהים את התנינים הגדולים ופירש"י ובדברי אגדה הוא לויתן שבראם זכר ונקבה. יש לומר שרש"י ז"ל רומז בדבריו לתרץ לשון הכתוב ויברא שהוא מיותר לכאורה וגם השינוי לשון שהי' לו לומר ג"כ ויאמר יהי תנינים כו'. אך לפי הענין הנ"ל יבואר שזה רמז על הצדיק הדבוק בו ית' הנקרא לויתן לשון לויה ודבוק בהש"י ב"ה שזה בלתי אפשרי שיבא לאדם כ"א מאתו ית"ש דמעיקרא לוה הש"י שיעבוד אדם מעצמו במדריגה הזאת שיזכה לנשמה ולכך נאמר ויאמר כו' אבל במדריגה השנית שיזכה אדם לדביקות בו ית' שיהא נקרא בשם לויתן שיהיה בדביקות כ"כ שכמעט יהיה בטל מהמציאות עד שהשי"ת מגנן אותו. וזהו לכן את הזכר רמז הדביקות הנ"ל שהש"י מגנן בו הדביקות שלא יתבטל מהמציאות. והרג את הנקבה רמז שהוא צדיק כזה שהצד הנקבות שבו הוא היצה"ר הרג אותו לגמרי. ומלחה לצדיקים לעתיד לבא רמז שהצדיקי' הבאים אחריו קל להם לעבוד השי"ת ע"י שגורם הצדיק הנ"ל במעשיו. ומלחה לשון המתקה שהמלח ממתיק את הבשר כמו כן המתיק הצדיק הנ"ל את היצה"ר עד שהוא קל לצדיקים העתידים לבא לעבוד השי"ת בלי שום עמל ויגיעה. והב' מדריגות האלו נותן הש"י להצדיק במתנה:

וזהו ויהי לי שור וחמור דהיינו שבא לי המדריגה הזאת ממילא שנתן לי הש"י. דשור הוא לשון הסתכלות וראיה דאחר שהצדיק מזכך גופו לגמרי אז נותן לו הש"י שרואה ומסתכל תמיד בשמו הגדול והשם הוי"ה ב"ה הולך לפניו תמיד. וזהו ויהי לי שור דהיינו מדריג' עליונה הנ"ל הי' לי ממילא בחסד הא-ל יתב' שמו. וחמור רמז שגם גוף החומר נזדכך היטב. צאן כו' רמז לכל מיני מדריגות כאשר נזכר בדברינו פעמים רבות.

ואשלחה להגיד לאדוני. פירוש ובזה אני פועל המשכה להמשיך לב עשו למצוא חן בעיניו. להגיד הוא לשון המשכה. ויירא יעקב כו' ויצר לו. דהנה הצדיק השלם העובד ה' בתמימות בכל לבו אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בו להרע לו ח"ו וכאשר רואה הצדיק שהוא מתירא ומפחד אזי ויצר לו הדבר הזה לצער הוא לו. וזהו ויירא יעקב פירוש שהי' מתירא ולכן ויצר לו דאין זה מדרך הצדיק שיפחד ויירא משום דבר. ומה עשה ויחץ את העם דהיינו שמיד חזר בתשובה והודה לפניו יתברך. דהנה אנחנו אומרים בהוידוי אנחנו ואבותינו חטאנו ויש ליתן טעם למה אנו מזכירים חטא אבותינו. וי"ל הענין הוא דגם אם חטא אדם אין לעשות עצמו רשע ממש נגד המקטרג רק ירשיע עצמו במקצת ויצדיק עצמו במקצת. וזהו שאנו תולים קצת החטא באבותינו דהיינו מה שאנחנו חטאנו הוא ע"י אבותינו שלא קדשו אותנו בקדושה שלימה וגם זה גרמה לנו שחטאנו. ובאמת אבותינו כבר הם בג"ע ולא יזיק להם הקטרוג רק שאנו תולין בהם כדי שלא ליתן פתחון פה להמקטרג שאנחנו עצמינו חלילה עושים עצמינו רשעים. ונמצא בהתודות אדם חטאיו עושה עצמו בינוני. וזהו שאמר כגון אנו בינונים]. וזהו ויחץ את העם פי' דהיינו שלימד את העם אשר אתו שיתוודו ויעשו עצמם בינונים כנ"ל דהיינו מחצה על מחצה כי להצדיק את עצמו בודאי א"א רק להעשות בינונים. ואחר הוידוי והחרטה של הצדיק אזי הוא חוזר לאיתנו הראשון לקדושתו ומדריגתו לדבורו בקדושה ומחשבתו בקדושה וזה נקרא שני מחנות דהיינו מחנה אחת למטה הוא הדבור הקדוש ומחנה השנית למעלה בעולם המחשבות:

וזהו אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והי' המחנ' הנשאר לפליטה. ולכאורה מלת לפליטה הוא מיותר שהי' לו לומר השנית תשאר. אך הענין יבואר ע"י הפסוקים המאוחרים והיינו שהתחיל יעקב אבינו ע"ה להתפלל קטונתי מכל החסדים כו' כי במקלי עברתי כו'. רמז במקלי הוא לשון קול שמתחלה לא הי' לי רק הקול קול יעקב ולא זכיתי עדיין לעולם המחשבות. ועתה הייתי לשני מחנות רמז כנ"ל שזכיתי עתה לשני מדריגות לעולם הדבור ולעולם המחשבות. ולכן אני מתפלל הצילני נא כו' פן יבא והכני אם על בנים. דהנה הצדיק צריך לעבוד הש"י בכלל ובפרט. הכלל הוא היראה שהיא השורש והיא נקראת **אם** וגם המחשבה נקרא **אם** והמצות והדבורים של הצדיק נקראים בנים והם הפרט שכל דבור ודבור הוא פרט בפני עצמו. וזהו פן יבא והכני אם על בנים. פי' שאני מתירא שלא יבא ח"ו ויבלבל את מחשבותי ויראתי שהם האם על הבנים כנ"ל. וזהו ביאור הכתוב הנ"ל ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו. פי' הגם שיכה אותי במחנה אחת דהיינו במחשבה שיבלבל אותי ח"ו והי' המחנה הנשאר ר"ל ואז עכ"פ ישאר לי מחנה אחת דהיינו הדבור ואז על ידי הדבור אתחזק לחזור למחנתי הראשונה דהיינו לעולם המחשבה. וזהו לפליטה. לשון דבר הנפלט מבליעתו דהיינו ע"י הדבור אוכל לפלוט המדריגה הראשונה. וזה שפירש"י ז"ל ע"כ כי אלחם עמו דהיינו עם הדבור אוכל להלח' ולהתחזק ולחזור לקדושתי ולמחשבתי כבתחל' כן דרך הנהגת הצדיק ואעפ"כ הוא מתפלל תמיד שלא יפסוק מקדושתו וממחשבתו העליונה לעולם. וק"ל:

או יאמר וישלח יעקב מלאכים פירש"י ז"ל מלאכי' ממש. אל עשו כו' ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני

לעשו. כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי פירש"י ז"ל לא נעשיתי שר וחשוב דבר אחר גרתי תרי"ג מצות שמרתי ויהי לי שור וחמור פירש"י ז"ל אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ וזו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ. ובתנחומא איתא שור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו חמור זה משיח בן דוד שנאמר עני רוכב על החמור ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך. הדקדוקי' המה רבים (א) שפירש"י ז"ל מלאכים ממש יש להבין למה באמת שלח יעקב מלאכים ממש אל עשו והי' די לו בשליחות אנשים ולשים דבריו בפיהם איך יאמרו לעשו ולא הי' לו להטריח מלאכים. (ב) כה תאמרון לאדוני לעשו. למה לו ליעקב לאמר בביאתו בדברו עם המלאכים לאדוני בשלמא מה שהם יאמרו לעשו ניחא שיאמרו כה אמר עבדך כו' אבל מה שדיבר עם המלאכים בביאתו למה לו להזכיר לקראו אדוני. (ג) לעשו. הלמ"ד אין לו שחר. כך הי' לו לומר כה כו' לאדני לעשו. (ד) עם לבן גרתי פירש"י ד"א תרי"ג מצות שמרתי. וא"כ מה זה שאמר למצוא חן בעיניך. וכי בשביל זה ימצא חן בעיניו אדרבה יכעיסו בדבר שהוא מתפאר בעצמו שאמר תרי"ג מצות והוא כדי שיבין עשו שאינו מפחד ממנו. בשלמא לפירוש ראשון שפירש"י ז"ל לא נעשיתי שר וחשוב הם דברי הכנעה עי"ז ימצא חן בעיניו אבל לפי דבר אחר אינו עולה כהוגן למצוא חן בעיניך. וגם לפי המדרש שפי' שור זה יוסף כו' ג"כ אינו עולה כהוגן למצוא חן בעיניך שדברים אלו הם ג"כ אזהרה שאין לו פחד כלל שזכות הצדיקים יעמוד לו. אך הענין הוא דהנה דרך הצדיק בדברו עם אנשים אזי הוא מדקדק בדבריו להשכיל שיהיו דבריו נשמעים במשמעותיהם. אחד דברים כפשוטן לאיש המדבר עמו. שנית הוא עיקר תוכן דבר שמכוין באותן הדבורים שיהיו תפלה ותחנונים לפני המקום ב"ה וב"ש והכוונה בזה שמסתיר דבריו של התפלה בהדבורים שמדבר עם האדם. ואינו מתפלל תפלתו הצורך לו בפירוש. הוא למען המקטרג שלא יבין כוונתו בדבריו שמכנים בהם תפלה ולא יקטרג עליו כי אינו יודע שזה הוא מתפלל. וע"פ הדברים האלה יעלה הכל על נכון. זה ששלח מלאכים ממש ולא אנשים שלוחים. כי כוונתו של יעקב הי' שהמלאכים ידברו אל עשו דברי' כאלה שיהיו דברי ריצוי אל עשו וגם שיהיו דברי רצון בתפלה ובתחנונים לפני המקום להיות מליצי יושר לפני המקום ב"ה עבורו ולכן הי' נוח לו וטוב ליעקב לשלוח מלאכים ממש. כי מי האיש שיוכל להיות מליץ יושר לפני ה' כמלאך ה' צבאות. וכדאי' באמת במדרש שהמלאכים האלה היו מיכאל גבריאל רפאל שהם מליצי יושר תמיד על ישראל. וזהו שאמר יעקב אל המלאכים כה תאמרון ר"ל באופן זה ובכוונה זאת תאמרון כל דבריכם אשר תדברון דהיינו לאדוני ר"ל שתהיה כוונתכם לאדון הכל את הבורא יתעלה זכרו לעד וגם דברים כפשוטן לעשו שיהיו דברי רצוי לעשו. וזהו שאמר שיאמרו כה אמר עבדך כו' עם לבן גרתי. שמלת גרתי משתמע לתרי אפי דהיינו שהוא דברי מליצה לפניו ית"ש שמשמר תרי"ג מצות וזכות זה יעמוד לו שינצל מעשו. וגם דברים כפשוטן דברי רצוי והכנעה לעשו שלא נעשיתי שר וחשוב. וזהו דבר אחר כו' תרי"ג כו' ר"ל שתכניסו ותכוונו בדבריכם שתאמרו לעשו עם לבן גרתי שהוא יבין כפשוטו כנ"ל ואתם תכוונו עוד ד"א דהיינו להמליץ עבורי שתרי"ג מצות שמרתי. וכן ויהי לי שור וחמור ג"כ על הכוונה שלעשו יהיה משתמע כפשוטו שלא נתקיים בי ברכות אבי

אבל אתם תכוונו להזכיר לפניו ית"ש זכות הצדיקים הגדולים יוסף ומשיח בן דוד. ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן. ר"ל ויעקב היה ג"כ מתפלל לפניו עתה בדברו עם המלאכים ואמר זה שאשלחה הוא העיקר כוונתי להגיד לאדוני בוראי ויוצרי להזכיר לפניך זכותי וזכות הצדיקים למצוא חן בעיניך והזוכר חסדי אבות יעלה זכרוננו לפניו לרחמים ולרצון אמן:

או יאמר וישלח כו'. דאי' בגמרא לעתיד יהיה היצה"ר לצדיקים נדמה כהר. ולרשעים כחוט השערה. ומדקדקים העולם למה נדמה לכל אחד היפך האמת דלצדיקים מהראוי שידמה להם כחוט השערה כי להם היה קל לכבוש את יצרם ולרשעים בהיפך היה קשה להם לכבוש את יצרם כהר. ואמינא לפרש שכן הוא האמת לצדיקים כהר ולרשעים כשערה. דאיתא בגמרא לא כאברהם שקרא לבהמ"ק הר בהר ה' יראה ולא כיצחק שקראו שדה ויצא יצחק לשוח כו' אלא כיעקב שקראו בית. ולהבין באמת הטעם שאברהם קראו הר ויצחק קראו שדה י"ל דהנה האבות רמזו על מקדש ראשון ושני ועל העתיד שיבנה במהרה בימינו דהיינו אברהם קראו הר זה המקדש ראשון שאז היו צדיקים גדולים ההולכים תמיד בדביקות ע"ד שאמרו חז"ל טובים צפורנן של ראשונים מכריסן של אחרונים והר הוא רמז לעולמות העליוני' אשר לית בהם תפיסה כלל כ"א במחשבה ודביקות הוא עולם המחשבה. ולכן אמר אברהם בהר ה' יראה דהיינו הצדיקים שיהיו במקדש ראשון יהיו יכולין לתקן הכל בדביקות שלהם שזה רמז ראיה דהיינו עיוני שכליות ודביקות. וזהו אשא עיני אל ההרים ר"ל לעולמות העליונים. מאין יבא עזרי. ר"ל מעולם המחשבה הנקרא אין יבא עזרי. וזהו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. דאת זה לעומת זה עשה אלקים. ובמדרגת הר ציון ישפוט את הר עשו. ובזה יתורץ מה שיש לדקדק בפסוק ויקרא אברהם כו' בהר ה' יראה. שלכאורה מתחלה היה ראוי לומר בכתוב השני שליחות של שני המלאכים בזה אחר זה. ואח"כ ויקרא אברהם כו'. ולפי דרכינו ניחא דכוונת אברהם אע"ה היה שיהיו יכולים לתקן הכל בדביקות. ולכן קראו הר כנ"ל. ויקרא מלאך ה' שנית ויאמר הרבה ארבה את זרעך ובודאי לא יהיו יכולים להיות כולם במדריגה אחת גדולה וצריכין איזה אופן אחר לתקן במדרגה קטנה לפי מדרגתם. וזהו שקראו יצחק שדה דהיינו בהמ"ק שני שלא היו צדיקים כראשונים היו צריכין לתקן שיהיה להם קיום ע"י הדבור ובבית שני היה בם שנאת חנם ועי"ז היה כח בעשו להיות לו אחיזה בהשדה דהיינו בבהמ"ק ע"ד ועשו יודע ציד איש שדה. וזהו שהיה עשו איש שעיר הוא רמז שכחו היה ע"י שנאת חנם כמו שמצינו שאמר איוב להקב"ה שמא נתחלף לך בין איוב לאויב. והשיב לו הקב"ה מי פלג לשטף תעלה ודרשו חז"ל בין שער לשער לא נתחלף לי שאלמלי שני שערות יוצאות בגומא אחת היו מכחישים מאור עינים ע"ש. וזה רמז השער לשנאת חנם דהיינו פירוד כמו השערות שהם מפורדים כל אחת בגומא לעצמה והיה יצחק אע"ה רוצה לתקן לישראל לשבר את כח עשו ע"י הדבור. וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה. שוח הוא לשון דיבור מחמת שבבית שני לא היו צדיקים כ"כ כראשונים והיו צריכין לתקן במדרגה שהיא למטה מהראשונה ולכן קראו שדה רמז למדרגה התחונה הנקרא שדה שהיא למטה ממדרגת הר הנ"ל. וזהו וישלח יעקב מלאכים ר"ל דבורים של הצדיק נקראים מלאכים. לפניו

רוצה

רוצה לומר במדרגה תחתונה שהיה לפניו תיקן יעקב. אל עשו אחיו רמז שהיפך הדינים לרחמים ע"י הדבור שלו. ארצה שעיר ר"ל שע"י שנשא חנם בעוה"ז הנרמז במלת שעיר כנ"ל היה לו אחוזה בהשדה להיות שדה אדום. ונמצא צדקו דברי חז"ל צדיקים נדמה להם כהר דהיינו הצדיקים הגדולים שעבדו את השם בדביקות תמיד הנק' בשם הר כנ"ל נדמה להם כפי מדרגתם כהר. ולרשעים שקלקלו ונתנו כח להשעיר הוא עשו נדמה להם כשערה לפי מדרגתם שקלקלו. וזה שאמר יצחק ראה ריח בני כריח שדה. דלכאורה מלת ראה אינו מובן כלל פירושו. אך לפי דרכינו יבואר ג"כ פירושו בדרך הנ"ל. דהיינו יצחק אבינו ע"ה היה רוצה ג"כ לתקן בגלות המר אם יהיה צדיק כזה שיעבוד בדביקות שזה נקרא בן להש"י והיה כח בידו לתקן את השדה ע"י הראייה היינו בדביקות כנ"ל. וזהו ראה ריח בני ר"ל ע"ד הכתוב הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וזהו שאמר יעקב כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה כו' דרש"י ז"ל פי' התקין עצמו לג' דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. ולכאורה הוא בהיפך שמתחלה היה מתפלל ואח"כ לקח דורון לשלוח. ואם לא יועיל הדורון יעשה עמו מלחמה. אך כוונת יעקב היה ג"כ לתקן לדורות הבאים וללמדם איך יתקיימו בגלות המר בין האומות דמעשה אבות הם סי' לבנים שיעשו כמותם. וכיון יעקב בשליחות הדורון במינים הללו עזים רחלים כו' שיהא מרומז בדורון הזה כוונת תפלה שלימה להש"י ברוך הוא:

וזהו כי יפגשך עשו אחי כו'. ר"ל אם ירצה הקטרוג לקטרג חלילה על ישראל לאמר למי אתה: ר"ל מי בכם בישראל שיוכל לומר אתה דהיינו שיברך ברכה כתקנה דהיינו ברוך אתה. ואנה תלך ר"ל אנה הוא המעשים טובים אשר תהיה בהם הולך בעבודתו ית' שמו. ולמי אלה לפניך ר"ל מי בכם שיוכל לשבר את כח הע"ז המרומז במלת אלה אלהיך ישראל. ואמרת מנחה היא שלוחה. ר"ל דבר גדול יש לנו דהיינו תפלת מנחה שאנו שלוחים להשי"ת ב"ה דאליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה. לאדוני לעשו ר"ל בעת תפלת המנחה אז הוא התגברות כח הדינים שרוצים להיות אדונים עלינו חלילה. וזהו לאדוני לעשו דהיינו הדינים המכונים בשם עשו רוצים להתגבר ולהיות אדונים אנו משברים אותם ע"י תפלת מנחה. והנה גם הוא אחרינו. ר"ל עוד דבר גדול יש לנו בעת תפלת מנחה שאז הוא הזיווג העליון למעלה למעלה בקומה שלימה כידוע. ואף שהזיווג הוא אחור באחור כידוע דבבוקר הזיווג הוא פנים בפנים אבל הוא למטה. אבל בעת תפלת מנחה היא בקומה שלימה. ובזה יפה כחנו לשבר כח הקליפות והדינים. וזהו והנה גם הוא אחרינו ר"ל הגם שהזיווג הוא אז באחורים כנ"ל אבל הגא במדרגת הוא. דהיינו זיווג עליון הנקרא הוא והבן. וזהו שרמז יעקב בהדורון ששלח עזים מאתים דאיתא בגמרא מאי טעמא עזין מסגין ברישא. י"ל שרמזו חז"ל על ראשי עם המתגאים על הצבור שלא לשם שמים. וזהו עזים לשון עזי פנים מסגין ברישא. ר"ל שהן ראשי עם כבריאתא של עולם חשוכא והדר נהורא דהיינו בביאת משיח צדקינו אז יהיה נהורא דהיינו צדיקים והוא יהיה לנו לראש. וזה הפי' כאן עזים ר"ל זה שענה לשבר כח הקליפות כח הקטרוג דהיינו שהם עזי פנים מאתים ר"ל יש בנו כח להמתיקם. דהנה הקליפה היא עשתי עשר וכל המוסיף גורע דהיינו העי"ן הנתוסף אל תיבת עשתי נעשה מנין פחות. וגם כאן תיבת מאתים אם נוסיף לו אות אלף בתחילתה יהיה אמתים ונמצא האל"ף הוא מגרע שפירושו ב' אמות דהיינו סך מועט דעם אות אלף נמתקים הדינים דהיינו אל"ף של אדני נמתקים הג' אותיות די"ן. או יאמר מ"ט עזים מסגין ברישא דהנה קודם כל מעשינו שאנו עושים להש"י צריכין אנו מתחלה להתוודות על עוונותינו וזהו עזים ר"ל הנאים העזים הן מסגין ברישא אנו מתוודים בתחלה כברייתא של עולם חשוכא והדר נהורא. וזהו ג"כ הפי' עזים ר"ל החטאים הם נמתקים ע"י מאתים כנ"ל ע"י אות אל"ף הם נמתקים. רחלים רמז שיש בישראל יראים ושלמים רמז רחלים שהם כרחל לפני גוזזה ביראה שלימ'. גמלים מניקות ר"ל גם יש בנו הפשוטי עם שהם גומלי חסדים המניקים ללומדי תורה ומחזיקים אותם וזהו ובניהם אל תקרי בניהם אלא בוניהם הם הלומדי תורה הנקראים בונים. פרות רמז להצדיקים השלימים ההולכים בגבורה וממתיקים הגבורות בגבורה כדאיתא פרה אדומה אשר אין בה מום ר"ל שאין בהם מום ומנוקים מכל חטא הם ממתיקים את הפרה אדומה הם הדינים. אתונות רמז למשיח צדקינו שיבוא במהרה בימנו ע"ד הכתוב אוסרי לגפן כו' בני אתונו שדרשו חז"ל שקאי על משיח עני רוכב על החמור דהיינו זכות המאמינים באמת בביאת משיחנו ומחכים בכל יום יעמוד לנו לשבר כח הקליפות והדינים ולקומם בית מקדשינו במהרה בימינו כמו שקראו יעקב אבינו ע"ה בית אל שיבנה במהרה בימינו אמן:

או יאמר וישלח כו' בצירוף הפסוק ויאבק איש עמו כו' ופירש"י ז"ל שהיו מעלים אבק. ואיתא בגמרא חד אמר כו' נדמה לו וחד אמר כחכם נדמה לו. ולכאורה היא פלוגתא רחוקה. ונראה לפרש בהקדים לפרש הכתוב צרופה אמרתך מאוד ועבדך אהבה. דהנה הצדיק נענה בתפלתו כשהוא מתפלל על החולה וכדומה. ולכאורה הוא כמו השתנות אצל הבורא הפשוט אמיתי חלילה. אך השורש הוא דהנה הש"י ב"ה ברא את האותיות והם בכח אצל הבורא ב"ה והצדיק הוא מצרף את האותיות האלו שיהיו נקראים כרצונו דהיינו התפלה שהצדיק מתפלל הוא ע"י צרופי אותיות שהוא מצרף אותם ונמצא אין כאן שינוי חלילה שהאותיות היו ג"כ מתחלה רק שהוא מצרף אותם. ואם תרצה לומר למה דוקא הצדיק נענה בתפלתו כמו שאמרו חז"ל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויתפלל א"כ כל האדם יתפלל ויהיו האותיות מצורפים. אמנם מחמת שהתורה הקדושה נבראת באהבה. כנאמר הבוחר בעמו ישראל באהבה. והצדיק ג"כ אוהב את השם ואת כל אדם בעולם. ע"ד שאמר ר' יוחנן מעולם לא הקדימני אדם שלום בשוק אפי' נכרי ולא כן הוא מדת כל האדם. ולכן גם האותיות אינם נצרפים אלא ע"י הצדיק האוהב לכל. וזהו צרופה אמרתך מאד ר"ל האותיות העליונים הם מצורפים ממילא בכחו על ידי הצדיק האוהב לכל מצורפים לפועל. וזהו ועבדך אהבה. וזהו וישלח יעקב מלאכים ר"ל האותיות והדבורים שלת יעקב דהאותיות והדבורים נקראים מלאכים כנ"ל. לפניו ר"ל שגם מלפנים היו האותיות האלו בכח אצל הבורא ב"ה ויעקב היה מצרפם מחמת אהבתו שהיה אוהב הכל. וזהו אל עשו אחיו ר"ל גם עשו היה שלום עמו כאחיו ע"ד אפי' נכרי בשוק. וזהו ויאבק איש עמו ר"ל כמו אבק רבית דהיינו שבודאי אין כל אהבו' שוים כאחד כישראל כעובד כוכבים רק שאהבה לישראל היא אהבה שלימה

שלימה ואהבה לעובד כוכבים אינה שלימה מחמת שיש בו אבק עובד אלילים. ולכן ויאבק עמו שהיה כמו אבק. וחד אמר כחכם נדמה לו ואעפ"כ לא היה אהבתו שלימה עמו מחמת שהיה יעקב מבין בו שעדיין אין שלם במדותיו. והיה אוהב אותו רק מחמת החסרונות לא היה אהבתו שלימה עמו. וזהו ויאבק איש עמו עד עלות השחר ר"ל עד אשר יסיר השחרורית שבו ואז יהיה אהבתו שלימה. נמצא אין כאן פלוגתא רחוקה שכל מ"ד השמיענו מעלות יעקב איך היה אהבתו שלימה עם כל אדם וק"ל:

או יאמר ויותר יעקב לבדו ויאבק כו'. דהנה הצדיק השלם העובד ה' באמת הוא מסתכל תמיד ברוממות אל וגדולתו ית' ומתבודד עצמו במחשבתו לעלות במחשבתו ממדריגה למדריגה עד רום המעלות וגם רואה תמיד בשפלות עצמו וזוכר חטאת נעוריו כמו שכתוב וחטאתי נגדי תמיד ואפי' החטאים שאינם חטאים גמורים רק כמו אבק כמו שאמרו חז"ל שלשה דברים אין אדם ניצול בכל יום אבק לשון הרע כו' הם לזכרון לפניו תמיד והם בעיניו כחמורות שבחמורות ומתחרט עליהם ושב בתשובה שלימה מאהבתו ית' ותשובתו עולה עד כסא הכבוד ונעשה הכל זכיות כמו שאמרו חז"ל שזדונות נעשות לו כזכיות בעושה תשובה מאהבה וזהו ויותר יעקב לבדו ר"ל בעת שהיה יעקב אבינו ע"ה בהתבודדות מחשבתו בבדידות גמור אז ויאבק איש עמו. ודרשו חז"ל שהיו מעלים אבק עד כסא הכבוד פי' ויאבק איש היינו אבק החטאים שהם עם כל איש כל זה היה עמו לנגד עיניו כנ"ל. והיה מעלה האבק עד כסא הכבוד ע"ד שארז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כה"כ. עד עלות השחר פי' עד שהעלה הכל לפני השכינה כ"י הנקראת אילת השחר:

או יאמר ויאבק איש עמו. שזה המלאך היה המקטרג שלו שהיה רוצה ללחום עמו ותופסו באיזה חטא ולא מצא בידו שום חטא ועון התחיל לקטרגו באבק אשר בידו ויעקב אע"ה עשה תשובה תיכף כדרך הצדיקים ובזה נתעלה האבק ההוא עד כסא הכבוד. וזה שאחז"ל מלמד שהעלו אבק עד כסא הכבוד. וכך הוא תמיד שהבע"ד מחזר למצוא עילה בהצדיק והוא צריך לזה תמיד הרהורי תשובה להעלות אותו אבק עבירות. וזהו עד עלות השחר. פי' שכך הוא תמיד שמאבק היצה"ר עם האדם ועומד עליו צופה רשע לצדיק כו' ה' לא יעזבנו כו' עד אי"ה עלות ישראל למעלה ויבא גאולתינו מהרה ואז יעביר רוח הטומאה מן הארץ ויבטל אז המלחמה בין אדם ובין יצרו. עד עלות השחר. שחר הוא מלשון דרישה שידרוש ה' אותנו. וירא כי לא יכול לו כו' ויגע בכף ירכו כו'. להיות שכתבו הפוסקים על מה שאין מברכין על הביאה הלא אסור להנות מעוה"ז בלא ברכה ואמרו ע"ז שא"א להיות בלא תערובת היצה"ר בתוכה לכך אין מברכין עליה. ונמצא הסכימו שאי אפשר שיהיה זיווג בלא תערובות. וזהו ויגע בכף ירכו שם היה לו אחיזה מחמת שאי אפשר להזהר בה. ויאמר שלחני כי עלה השחר. פי' לעתיד יבקש הבע"ד מישראל לאמר הניחה לי בזה ותשלחוני מאתכם כך כמו שהוא כי כבר לא ישלוט בנו וירצה להפטר כך. ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. פי' שתחזיר לנו את כל הברכות שהפסדתני שע"י לא היה לנו הברכות האלה מחמת שהיית לנו לשטן ולמקטרג. ויברך אותו שם שעשה כרצונו:

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת. נ"ל דהנה כתיב גומל נפשו איש חסיד. דהיינו הצדיק העובד השם באמונה הוא גומל לנפשו. ואמת הוא מדריגת יעקב כמו שאמר תתן אמת ליעקב. ואמר יעקב קטונתי מכל החסדים ומכל האמת. פי' קטונתי ממדרגה זאת שהייתי איש חסד ואמת ועכשיו נפלתי ונחסרתי ממדריגות זו. כי במקלי כו'. פי' וכל זה היה לי שקטונתי ממדריגות אלו מחמת שהייתי מיקל לעצמי באיזה דבר. עברתי את הירדן. פי' וגם זאת שעברתי ממדריגה זו שהיה בידי להמתיק הדינים לזה רמז ירדן ירד דין ועכשיו שעברתי ונפלתי ממדריגה זאת שאינני יוכל להמתיק הדינים. וזהו שנאמר יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו הנאמר בלויתן. דלויתן רמז על הצדיק השלם שהוא דבוק ונלוה להש"י ב"ה. וזהו יבטח פי' הצדיק הזה הוא בטוח. כי יגיח ירדן ר"ל שיגיח לירד הדינים אל פיהו ר"ל בפיו הק' וק"ל:

ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו כו'. נ"ל דהנה שתי נשים יש לאדם. אחת היא האשה אשר ציוהו הבורא יתעלה לקחת לפרות ולרבות. והשנית היא נשמתו הקדושה היא הנפש השכלית אשר נתן הש"י באדם וכל תשוקתה אינה רק לעבודת הבורא לעלות לשורשה למקום מחצבתה העליון והיא נקראת אשת חיל אשה טובה מתנה טובה לבעלה שע"י יכול האדם לבא למדריגות גדולות לאין קץ ותכלית. והשוקד בעבודת הבורא באמת אין לו שום מניעה בעבודתו ית"ש אפי' אשתו ממש אדרבא היא ג"כ מסייעתו כמאמר ברצות ה' דרכי כו' ישלים עמו זו אשה. והם נקראים שתי נשיו של אדם. וגם יש לאדם שתי שפחות הם הנפש הבהמיות והיצה"ר ושתי אלה הם מניעה לעבודת הבורא יתעלה. אבל כשאדם מקדש ומטהר עצמו ומשבר תאות הגשמיות והיצה"ר אזי הכל מסייעין לו והוא מוציא יקר מזולל וגם היצה"ר נעשה טוב ועובד ה' בשני יצריו ביצ"ט וביצה"ר וגם הנפש הבהמיות המביאים אותו להתאוות הגשמיות היא מסייעתו כי הוא מקדש עצמו במותר לו באכילתו ושתייתו ובכל תנועותיו נמצא הוא מעלה הכל אל הקדושה העליונה. וזהו ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו רמז להם"א כידוע דהקליפה הוא י"א בסוד עשתי עשר יריעות עזים ואת זה לעומת זה כו' ציונו הש"י להקריב י"א סימני קטורת כדי לבטל אותם וכל הנ"ל היה יעקב אע"ה בצדקתו בתולדות המעשים טובים אשר עשה היה מעלה את הכל לעולמות העליונים. וזהו ויעבר את מעבר יבק רמז לג' שמות הקדושים הוי"ה אהי"ה אדנ"י שמספרם יב"ק וזהו ג"כ הפי' ויעבירם את הנחל היינו נחל העליון והבן:

ויקח מן הבא בידו מנחה. יש לרמז היות שבמנחה התגברות הדינים ר"ל. וצדיק כאשר צריך להציל עצמו מאיזה רשע אשר קם עליו אזי משרה עליו הדינים היוצאים בעת מנחה. ולזה אליהו ג"כ עשה נקמה בנביאי הבעל בזמן ההוא וזה היה ג"כ כוונת יעקב במנחתו להשרות הדינים על עשו לבלתי יוכל לעשות לו רע ולא זה בלבד היה כוונתו כ"א גם שמנחה הוא אותיות מנוחה והיא אותיות מחנה שיהיו מחנות וכתות מלאכים מסייעים אותו להצילו מיד עשו אחיו ויהיה לו מנוחה ממנו. וזהו ויקח מן הבא בידו מנחה כו' מכל מה שבידו פי' בכחו ורשותו לרמוז במנחה את הכל כיון בה ובזה הצליח נגדו וק"ל:

ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית. פי' עיקר עבודתו של יעקב אע"ה היה תמיד ביחודים והדביקות הנרמז בתיבת סכותה המרמזת על היחוד כידוע. ואף

שהיה

שהיה צריך לחשוב בעניני ביתו והוצו לא היה מעיין בהם בעיקר מחשבתו אלא בהבנה בעלמא. וזהו ויבן לו בית הבנה. ולמקנהו עשה סכות פי' עיקר קנינו דהיינו לקנות עוה"ב היה רק יחודים והדביקות והבן. משנה ההוטש בגדים לעשות לו סוכה. כי ידוע שסוכ' היא יחוד ואמר כשהצדיק הגדול רוצה לקרב ולהתחבר לעצמו את הכל בשוים כדי לעשות יחוד עמהם זה אינו יכול לפעול כי כל אחד צריך לעבוד בעצמו היטב לבא אל היחוד האמת. וזהו החוטט בגדים לרמוז על כל העולם הנקרא גדים פסולה משום העשה. פי' אהה העשה בעצמך ולא מן העשוי ע"י אחרים וק"ל :

פרשת וישב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו כו'. נ"ל בצירוף הפסוק יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. דאיתא בגמרא מיום שנברא העולם לא היה אדם שקרא להקב"ה אדון עד שבא אאע"ה וקראו אדון. לכאורה מה רבותא בזה שקראו אדון. אך נראה דהנה אנחנו צריכין ליחד השני שמות הוי"ה ואדנ"י ואז נקרא שמו ית' אדון ע"ד שאנו אומרים אל אדון על כל המעשים דאל הוא חסד כמש"ה חסד אל כל היום וע"י שאנו מיחדים שמו ית' אנו גורמים וממשיכים החסדים ורחמים לעולם. וזהו אל ר"ל כאשר אנו מעוררים החסדים ע"י שאנו מיחדים שמו ית' אז הוא אדון על כל המעשים. וזהו וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ שהשם אדני הוא היכל להשם הוי"ה ב"ה כידוע ובשעה שמתיחד שמו הגדול בהיכל קדשו דהיינו היחוד בשם אדנ"י הס מפניו כל הארץ ר"ל ה"ס בגימ' אדנ"י היינו שאז נקרא אדון כל הארץ. וזהו ואדם אין לעבוד האדמה. פי' אדמה הוא לשון אדמה לעליון שצריך האדם לדמות הצורה ליוצרו ליחד כל העולמות למעלה לייחדה לאחד ית"ש ויתעלה. וזהו ואדם אין לעבוד האדמה. פי' שלא היה עדיין אדם שיוכל לייחד העולמות כנ"ל. לכן ואד יעלה מן הארץ רמז שלא היה נקרא הקב"ה אז אדון. ולזה רמז א"ד שהוא רק ב' אותיות משם אדני עד שבא אאע"ה והשכיל בשכלו הזך ועבד את השם באהבה וזכה ליחד שמו ית"ש הוי"ה באדנ"י כנ"ל ואז היה נקרא אדון כנ"ל. והנה עיקר העבודה שע"י יתיחד שמו ית' הוא ע"י הסתכלות ברוממות אל ית' וגדולתו במורא ופחד הבא לאדם ממילא בהסתכלות נוראותיו ונפלאותיו. וא"ת למה נתן הש"י כל התרי"ג מצות לעסוק בהם לעבוד אותו במורא ופחד ע"י הסתכלות ברוממותו ית"ש כיון שזה הוא עיקר העבודה במחשבה. אך אם היה האדם מסתכל ברוממותו תמיד בלי הפסק היה בטל מהמציאות מהמורא ופחד ורעדה הבא לאדם עי"ז. לכן השם ברחמיו נתן לנו התרי"ג מצות שנעסוק בהם בגופינו לעבודתו והם תועלת לאדם שיהיה אפשר לו לקיים בדביקותו ית'. וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו. מגורי ל' ויגר מואב דהיינו שהיה לו ישיבה ועכבה במדריגה זאת תמיד להיותו ביראה ופחד יראת ה' אביו שבשמים. בארץ כנען ר"ל ע"י שהיה עובד בגופו ועסק בתורתו ובמצותיו ית' תמיד ארץ כנען רמז להגוף. עי"ז היה באפשר לו שיתקיים בדביקותו והסתכלות ברוממות אל ית' במחשבה. וזהו יהי שלום בחילך ר"ל שתראה שיהיה השם שלם ליחדה לאחד כנ"ל. חילך רמז לעולמות העליונים נקראים חיל ע"ש שהם כל חיל צבא מרום. ושלוה בארמנותיך ר"ל ע"י שיהיה שלוה בארמנותיך דהיינו בגופך בכל אברים לעסוק במצותיו ית' עי"ז תהיה דבוק בו ית' ליחד שמו ית' וית' לעד ולנצח נצחי' אמן והבן :

אלה תולדות יעקב יוסף. נראה לפרש ע"ד הרמז דהנה אנחנו בגלות המר הזה דווין וסחופים ודחוקים בדוחק השפעות שנתמעטה מישראל בעו"ה והש"י ברוב רחמיו כביכול עמו אנכי בצרה והשכין שכינתו בתוכנו והיא המקיימת אותנו בהשפעה הניתן על ידה כמו שהבטיח הש"י לאאע"ה כה יהיה זרעך. פי' השכינה נקראת כה תהיה עם זרעך תמיד וזהו שאמר הש"י לאדם הראשון איכ"ה א"י כ"ה דהיינו איך גרמת גלות השכינה ואיה תפנה עצמך בגלות. וזהו אלה תולדות יעקב ר"ל ההשפעות הבאות מעולם הנקרא יעקב הם באים ע"י השכינה הנק' יוסף והוא תפלת מוסף לשון הוספה מחמת שהשפעה באה בקושי בכח גדול שאנחנו מוסיפים כח על כח להוריד השפע אלינו. בן י"ז שנה ר"ל בגלות המר אשר בכל צרתם לו צר שצער גדול לשכינה שאנחנו דחוקים כנ"ל והשם הוי"ה הוא בקטנות גימ' י"ז ואעפ"כ הוא גימט' טו"ב להשפיע עלינו כל טוב. וזהו ויוגד לתמר לאמר כו'. דהשכינה נקראת תמר דאיתא בזוהר הקדוש דהתמר הוא דכר ונוקבא. וי"ל דמש"ה נקראת תמר ע"ש תמר דהשכינה היא המשפעת לעולמות העליונים המעשים טובים של ישראל ואח"כ מקבלת השפעה מעולמות העליונים ומשפעת לישראל ולכן נקראת תמר דהוא דכר ונוקבא שמשפעת לעולמות העליונים ומקבלת השפעה לישראל וזהו שרמזו חז"ל מועכת של בית רבי תמר שמן: דרבי ע"ה היה דואג תמיד ולא היה נהנה מעוה"ז דאיתא בגמרא יומא דמהיך רבי אתיא פורענותא על שונאי ישראל. ר"ל והוא מחמת שבימי רבי היה צריך להיות התיקון להשכינה באופן זה והצדיקים ההולכים בעקבותיו שהם ממעכים עצמם ונדחקים ומצטערים על גלות השכינה וצרות ישראל הם נקראים ע"ש בית רבי. וזהו מועכת של בית רבי. ר"ל לשון מעוך וכתות תמר שמן שהם משתתפים עצמם בצער השכינה הנקראת תמר כנ"ל. וזהו ויוגד לתמר לאמר הנה חמיך עולה תמנתה דהנה היחוד והזווג השמות הקדושים הנקראים אבא ואמא עתה בעוה"ר אינו יחוד וזיווג גמור אלא כמו חיתון עד שיבא משיח צדקינו במהרה בימינו אז יהיה הזיוג שלם: וי"ל שמטעם זה נאסר לנו חיתון עובדי אלילים למען לא יזיק לנו לזה שאנחנו צריכין ליחד קב"ה ושכינתיה ע"י חיתון בגלות. וזהו הנה חמיך ר"ל בגלות עולה תמנתה. תמנתה הוא ל' תמנה דהיינו דרוש הרוצה להקים ידרים שהם במדת חכמ"ה היא שורש הרחמים. והיינו שהשי"ת עולה למדה זאת להתנהג עמנו במדת הרחמים הגם שאנו דחוקים ונגושים בגלות. וזהו לגוז צאנו רומז לישראל הנקראים צאן קדשים הם כרחל לפני גוזזו מדוחק הגלות אעפ"כ הוא ברחמים גדולים שאינו אלא למען ליראנו ולא בפועל ממש חלילה והשכינה תשוקתה מאד באהבה אותנו שלא יחסר לנו כל טוב וגם בזאת אין רצונה שיעלה מורא על ראשינו ולא יעלה עלינו קול נוגש. וזהו ויגד לתמר לאמר ר"ל שזה קשה כגידין להשכינה הנקראת תמר. לאמר הנה חמיך עולה תמנתה לגוז צאנו. ר"ל גם זה שהשם הטוב עולה ברחמיו לגוז צאנו למען ליראם כנ"ל. גם זה קשה לה מאוד כגידין ותמיד היא מעוררת רחמים ומלמדת זכות עלינו. ותסר את בגדי אלמנותה. דאיתא בגמרא אלמנה על שם מנה דהנה עם בני ישראל הקדושים הם

שלשים מצות כרמון רק זה לפעמים חסרונם קצת על עסקי ממון יש ביניהם פירוד קצת מחמת ממון והשכינה מסירה מישראל הקטרוג שעל הבגידה זאת ע"י שהיא מלמדת זכות עליהם בהראותה את מעשיהם הטובים והקדושים לפני השי"ת. וזהו ותסר בגדי אלמנותה שהיא מסירה הבגידה שהוא החסרון של ממון ותכס בצעיף תרגומו רדידין כמו וירקעו פחי הזהב שהוא לשון דקות דהיינו שהיא מתלבשת בקדושה מהדברים הדקים והרוחני' של ישראל הקדושים הפועלים במעשיהם הקדושים שזה יש לה תענוג. ותתעלף ל' עייפות מל' ולא יכנס למרחץ שמא יתעלף: והיינו דהשכינה בגלות המר הזה היא עייפה ויגיעה וע"י התפלות והתורה והמצות ומעשים טובים אנו נותנים חיות ותענוג להשכינה כדאיתא בכתבים למשל החולה שהוא חלש מאד ומריחים לו ריח בשמים למען לא יתעלף כן השכינה בגלות המר הזה כביכול מתעלפת ואנו נותנים לה ריח ניחוח בתפלותינו ובתורתנו הקדושה. וזהו ותתעלף ותשב בפתח עינים דהיינו שהיא מחזרת תמיד על לומדי תורה לשמה. וזה רמז עינים שהם לומדי תורה הנקראים עיני העדה והיא יושבת בפתחיהם לקבל ריח ניחוח להשיב את נפשה כביכול ע"י תורתם לשמה ליחד קב"ה ושכינתיה. וזה רמז אל יתפלל אדם אלא א"כ יכנס שיעור שני פתחים. רמז לייחד שני שמות הוי"ה ואדני. וזה אשר על דרך תמנתה. ר"ל על איזה לומדי תורה מחזרת לישב בפתחיהם הם ההולכים בדרך תמנתה. רמז שלומדים תורה לשמה והולכים בדרך הכמה כנ"ל תמנתה הרוצה להחכים ידרים. כי ראתה כי גדל שלה. ר"ל שהשכינה רואה שגדול השכחה שאנו נשכחים בגלות המר זה ימים ושנים רבים. שלה מל' שול תשולו ופירש"י ז"ל לשון שכחה. וגם י"ל הפי' שני של רש"י ז"ל מלשון וישל זיתך. דהנה בגלות הזה בעוה"ר שנתמעט השפעה מישראל וכל השפעות נוטלים האומות ואין אנו יונקים אלא מהתמצית דהיינו בדוחק כמו זריקה שזורקים לנו השפעה קצת. וזהו כי גדל שלה שגדול אריכות הגלות ומיעוט ההשפעה לישראל בעוה"ר. והיא לא נתנה לו לאשה ר"ל שזה זמן רב שהשכינה בגלות שאינה ביחוד הגמור האמיתי כ"א ע"י תיקון כנ"ל. ויראה יהודה ויחשבה לזונה. דאיתא בזוהר הקדוש ע"פ נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל ואיתא בגמרא במערב' מתרלי הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל. ובזוהר הקדוש פי' בענין אחר ומאריך שם בדרך המשל למלכות שהיה לו מטרוניתא ומחמת שלא היה בניו מתנהגים כשורה גרש אותם מאתו וגרש אתם את המטרוניתא ואח"כ נכמרו רחמיו עליהם ושלח ולקח אותם בהסתר מחמת בושה שעדיין לא היו מתנהגים כשורה ואח"כ הוסיפו בסרחונם וגרש אותם עם המטרוניתא ואמר אל המטרוניתא לא אשוב לקחת אותך בהסתר כאשר בתחלה עד אשר אראה שתקנו מעשיהם אז אבוא בעצמי אליך. כן הנמשל בימי עזרא שהיה ראוי לישראל לעשות להם נס כבימי משה רק מחמת החטא שהיה להם נשים נכריות לקח אותם מגלות בבל בהסתר ע"ש הלשון בזוהר הקדוש. וזהו נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל ר"ל לא אוסיף עוד להקים את ישראל כאשר בתחילה שלקחתי אותם בהסתר רק כאשר יתקנו את מעשיהם אז אבוא בעצמי אליהם ע"ש. וזהו ויראה יהודה ויחשבה לזונה ר"ל שהשי"ת ראה שעדיין אין מעשיהם מתוקנים שהיו להם נשים נכריות. כי כסתה פניה פי' והוכרח ליקח אותה בהסתר מחמת בושה. לכן ויט אליה אל הדרך. פי' השי"ת הטה עצמו אליה ויאמר הבה נא ר"ל תראה להיות מוכנת אז כאשר יתקנו את מעשיהם אבוא אליך ר"ל אז אבוא בעצמי אליך כנ"ל לא כבתחלה שלקחתי אותך בהסתר. כי לא ידע כי כלתו היא. ידע מל' כי ידעתיו לשון אהבה. פירוש שהש"י ברוך הוא אין לו בזה אהבה כי כלתו היא ר"ל שהיא אצלו כלה דהיינו בגלות המר שהיחוד הוא ע"י תיקון כנ"ל. ותאמר מה תתן לי כי תבא אלי. פי' השכינה אומרת להקב"ה מה תתן לי אז יותר כי תבא אלי במהרה שאתה מבטיח לי ואיזה דבר טוב תתן לי אז יותר מקיבוץ הגלות הראשון. ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן. פי' כי אז אשלח ואסיר כל הקליפות והס"א המרומז בגדי עזים אסיר הכל מהצאן. פי' מישראל צאן קדשים. ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך. ר"ל השכינה היא מבקשת מהש"י שיתן לה איזה עריבות ומתיקות בתוך כך בגלות המר קודם שיגיע העת שתשלח הס"א. ויאמר מה הערבון אשר אתן לך. פירוש הש"י אומר להשכינה באיזה מתיקות היא מבקשת. ותאמר חותמך כו' פי' זה ערוב לי שנהיה אנחנו התומים ורשומים בך כחותם על לבך כחותם על זרועך. ופתילך. ונקדים לפרש הפסוק הכנף פתיל תכלת כו' וזכרתם כו' למען תזכרו כו'. ולכאורה כפל הזכירות למה. אך נראה דאי' בגמרא תכלת דומה לים כו' כבר פרשתי באופן אחר. ועתה אמרתי לפרש תכלת רמז דהמצות דומה לים דהיינו שאין להם סוף כמו הים שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. וים דומה לרקיע ורקיע היא לשם רקועי פחים. רקיע דומה לכסא הכבוד ר"ל הגם שעסק במצות שאין להם סוף צריך לזה לראות בדברים דקים רוחנים דהיינו במחשבה ובכל זאת שמקיים המצוה ועוסק בדברים רוחנים בכל זאת צריך תשובה בכל פעם. וזה רמז רקיע דומה לכסא הכבוד ע"ד גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. וזהו הכנף פתיל תכלת והיה לכם לציצית ר"ל ציצית ל' מציץ מן החרכים דהיינו שע"י מצות ציצית שיש בהם תכלת עי"ז תסתכלו לראות שהמצות אין להם סוף כנ"ל תכלת דומה לים וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. פי' ואחר שתסתכלו כנ"ל בציצית התכלת וגם אמנם אם תזכרו ותסברו שכבר עשיתם את כל מצות ה' אעפ"כ ועשיתם אותם. פי' צריכים אתם לחזור ולעשות מחדש כנ"ל שהוא דבר שאין לו סוף. ולא תתורו כו'. דהיינו שצריכין אתם לעשותה בלי שום פניה והרהור. למען תזכרו. פי' הזכירה השניה הוא לאחר שתעשו כן כנ"ל אזי תעלו את כל המצות שעשיתם עד הנה תעלה למעלה למעלה לרצון להם לפני הש"י ב"ה. וזהו ופתילך ר"ל שהשכינה מבקשת מהקב"ה שהוא יעזור להם לישראל שיהיה להם לזכרון הפתילים שיבואו למדריגה הנ"ל לקיים מצותיו ולהיות תמיד בתשובה כי קשה להם מאוד לבא למדריגה זאת מעצמם ובפרט בגלות אין נכון תכלת רק הוטי לבן רמז שאנחנו צריכין לעבוד הש"י בכל כחנו לעורר רחמים דהיינו לובן ולזה צריכין סעד לתומכם. ומטך רמז שאמר אלישע לעבדו קח את המטה להחיות הילד. וזה רמז שהשכינה מבקשת שיתן הש"י המטה הזה ביד הצדיקים שיהיה בהם כח לרפאות ולהחיות בתפלתם. ויתן לה שהש"י הסכים על ידה ותנתן לה כל השלם הנ"ל. ויבא אליה ותהר לו. פי' אז היא מתעברת מהמעשים טובים של ישראל ומביאם לפני השי"ת על ידי זה נתעורר רחמים והשפעות גדולות על ישראל

לעולם

לעולם אמן ואמן וסבן :

אר יאמר וישב יעקב בארץ מגורי כו'. דהנה כתיב שויתי ה' לנגדי תמיד כו'. דהנה הצדיק אשר לפעמים יבא לו איזה נדנוד קל שנפל ממדרגתו גם זה הוא לטובתו כי עי"ז הוא מתחזק ומזרז עצמו יותר בעבודתו ית"ש. וגם שמביאו לידי הכנעה ושפל בעיני עצמו ומונע אותו מגדלות וכל מעשיו הקודמים הם רצויים לפניו ית'. וזהו שויתי ה' לנגדי כו'. דמלוה הוא הוי"ה ב"ה כידוע. והפי' כך שויתי ה' לנגדי ר"ל גם מה שהוא התנגדות לי שאני נופל ממדרגתי גם זה הוא השם הויה ב"ה גם זה למצוה יחשב כנ"ל. כי מימיני בל אמוט פי' עי"ז לא אמוט מהימין שלי שאני מוכרח להיות יותר זריז ומוכנע ושפל כנ"ל. וזהו פי' ה' עוזי ומגיני. ר"ל הן הדבר שעוז שהוא התנגדות לעבודתו ית"ש והן הדבר שהיא מגיני דהיינו המצות שהם מגינים הכל הוא השם הוי"ה ב"ה כנ"ל שמביאני לקיים מצותיו בזירוז יותר. וזהו כי בו בטח לבי בו דייקא דהיינו עי"ז אני מתדבק בו ית' יותר בזריזות. וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו. ר"ל שהיה בירא רוממות יראת ה' אבינו שבשמים וגם בארץ כנען ר"ל שהיה בהכנעה. אלה תולדות יעקב יוסף. ר"ל התולדות המעשים טובים האלה היראה גדולה והכנעה גדולה גם אם נפל לפעמים ממדרגתו הגדולה למדריגה קטנה לזה רמז יעקב שהיא מדריגה קטנה. יוסף פי' עי"ז גורם לו שניתוסף לו עוד מדריגה גדולה מהראשונה כנ"ל מחמת שהוא מתחזק ומתגבר בעבודתו ית' ויתעלה בזירוז ובהכנעה יותר וק"ל :

אר יאמר וישב יעקב בהקדים לפרש הפסוק שאמר דוד המע"ה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי כו'. דלכאורה אינו מובן מלת ירדפוני שלשון רדיפה שייך במי שבורח ורודפים אותו. אך הענין הוא דהנה יש בני אדם שמעשיהם מקולקלים רק מחמת שיש בהם איזה מדה טובה מצד הטבע דהיינו שהוא לב טוב גומל חסד ועושה טובה עם בני אדם זה מועיל להם שחוזרים למוטב. וזהו שאמר דוד אך הוא לשון מיעוט ר"ל המעט הטוב והחסד שבזה ירדפוני כל ימי חיי ושבתי כו' שאשב בבית ה' לאורך ימים. וזהו וישב כו'. דאדם העובד ה' תמיד נופל בו לשון ישיבה שמתיישב בעבודת הבורא ית"ש וה' עמו ע"ד שמצינו באברהם אע"ה ביקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב ואת' סימן לבניך שאני עתיד לעמוד בעדת הדיינין והם יושבים. ונמצא מצינו ישיבה במקום שהשי"ת שוכן שם בעדת קדושים העוסקים במצוה. ואמר הכתוב דאדם גם ע"י מדה אחת שבו דהיינו שיהיה שפל בערכו כדבר הנדש בעקב. ולזה רמז יעקב לשון עקב שמחזיק עצמו לשפל גם עי"ז יזכה שיהי' לו ישיבה בעבודת הבורא ויעשה טוב בעיני ה' כנ"ל. וזהו וישב יעקב. ר"ל ע"י מדת עקב הוא ענוה ושפלות יזכה לישיבה כנ"ל. ואמר הכתוב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. פי' אפי' אם הוא כבר מורגל במעשים מקולקלים ע"י הרגל שראה אצל אביו. וזהו מגורי אביו שאביו היה מתנהג במעשים מקולקלים ולזה רמז ארץ כנען כאשר ראה כן עשה גם הוא כאביו. אעפ"כ ע"י מדת ענוה ושפלות שיחזיק עצמו יזכה לשוב לה'. אלה תולדות יעקב יוסף. פי' אלו הן התולדות של זה האיש שהוא שפל בערכו. יוסף ר"ל שבכל יום ויום יוסיף הנהגות ישרות ומדות טובות ומצות ושלימות דהיינו אחר שיחזיק באיזה מדה טובה או איזה מצוה יום או יומים ויראה בעצמו שכבר מוחזק בה אזי ביום המחרת יוסיף עוד להחזיק באיזה

מדה טובה או מצוה אחרת. ואמר הכתוב כל זאת שיא העבודה בקטנות. וזה רמז בן י"ז שנה כי הויה ב"ה בקטנות במספר קטן גי' י"ז והיינו השם שנקרא בן למקום ב"ה אעפ"כ היא קטנות. ואחר שיבא למדריגה יתירה שיחזיק בקדושה יתירה יזכה לרעות את אחיו בצאן דהיינו שרבים ישיב מעון ויחזירם למוטב. וזהו והוא נער את בני בלהה כו'. ונקדים לזה לפרש כמה דקדוקים לפי דרכינו הלא המה הכתובים וירא ה' כי שנואה לאה כו' ותהר ותלד בן ותקרא שמו ראובן וכו' ותהר עוד כו' ותקרא שמו שמעון כו' כי שמע ה' כי שנואה אנכי כו' ותקנא רחל כו' ותאמר הנה אמתי בלהה בא כו' ואבנה גם אנכי ממנה ותהר בלהה ותלד בן ותאמר רחל דנני כו' וגם שמע כו' ותהר כו' ותאמר רחל נפתולי כו' ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זלפה כו'. ונתחיל לדקדק א' איך עולה על דעת שיעקב אע"ה יהיה שונא לאשתו. ב' שקראה בן השני שמעון מטעם כי שמע ה' כי שנואה אנכי והלא הדעת נותן שבן הראשון יקרא שמעון מטעם זה כי השנאה היה מתחלה כמ"ש וירא ה' כי שנואה לאה כו'. ג' ותאמר רחל דנני כו' וגם שמע בקולי ויתן לי בן וכי בנה הי' והלא בן שפחתה היה וכל כוונתה היה כדי שתלד גם היא ועדיין לא ילדה. וגם כשילדה בלהה את נפתלי אמר' רחל נפתולי כו' גם יכולתי. גם זה אינו מובן לכאורה. ד' ותרא לאה כו' ותקח את זלפה כו'. מה היה כוונת לאה בנתינה הזאת הלא היא כבר ילדה. אך הענין הוא דהנה האמהות ידעו שיצא מהן י"ב שבטים שמהם ישתכלל ויתיסד כל העולם כולו מהם יהיו אנשים צדיקים עליונים בארבעה מדרגות. ועליהם רמזה לאה בקוראה שם ארבעה בנים שלה רמז לד' מדריגות צדיקים אשר יהיו בין עם ישראל הלא המה האחד קראה שמו ראובן לשון רא"ו ב"ן רמז שהוא בן למקום ב"ה והיינו הצדיק העובד את ה' מאהבה ומשמח את המקום ב"ה בחדוה ושמחה נקרא בשם בן. וזה שאמרו חז"ל כאן בזמן שעושים רצונו ש"מ נקראים בנים למקום. כוונת' עושים רצונו שמשמחים את המקום במעשיהם הטובים נקראים בנים ואחר שהוא צדיק כזה שנקרא בן אזי בא למדריגה יתירה שעולה קנאת אדם עליו שמתקנאים בו ושונאים אותו כמו שמצינו בדברי חז"ל האי צורבא מרבנן דרחמי לי' בני מתא לא משום דמעלי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. ונמצא המשמעות בשביל דמוכח להו במילי דשמיא שונאים אותו. והצדיק הזה השי"י שומע כל תפלותיו כמ"ש והאלקי' יבקש את הנרדף. וזה רמזה לאה בקראה שמו שמעון כי שמע ה' כי שנואה אנכי פי' שמע ה' כל תפלותיו מחמת שהוא שנוא והוא צדיק גמור כנ"ל. והשם השלישי קראה שמו לוי רמז שאחר זה יבא למדריגה גדולה שיבא לדביקות גדול וזה רמז לוי כאשר כתבנו מזה כמה פעמים שהוא לשון לוי' ודביקות. והבן הרביעי קראה שמו יהודה לשון הודאה רמז שהוא מודה ומשבח להשי"ת ב"ה בשירות ותשבחות ובזה נשלם ומתוקן השם הויה ב"ה ד' אותיות שבשם יהודה ואות ד' דבשם יהודה רמז לשכינה הקדוש' נקראת ד' כידוע שע"י השם הקדוש הוא מעלה את השכינה : וגם רמז לדוד כידוע וסבן : וזה אחז"ל מאן דלא כרע במודי' אחר ז' שנים נעשה שדרתו נחש רמז מאן דלא הגיע עדיין למדריגה זאת שיהא כורע במודים דהיינו שיהא מלא בשירות ותשבחות להודות ולשבח לשמו הגדול אזי עדיין אינו מתוקן כל צרכו ואף אם הלך בכל ז' מדרגות ידועים אעפ"כ יש בו עדיין מסיג הנחש הקדמוני. וזה שרמזה לאה שהיא

עלמא דאתכסיא על ארבע מדרגות הנ"ל שעל ידם יתוקן השם הק' ומעלים את השכינה. וגם את זה ידעו האמהות שלעומת ד' מדריגות הצדיקים הנ"ל יהיה ג"כ בין ישראל ד' מדריגות אנשים פחותים ושפלים ב' ופשוטי עם ב'. ולזאת היתה כוונת רחל בנתינתה את בלהה שפחתה ליעקב כדי שהשמות המרומזים להמדריגות הפחותים יצאו מהשפחות. ולזה קראה שמו דן שהוא ל' דין לרמז על בני אדם הפחותים שהם תמיד כולו דין דהיינו שפיהם מלא קללות וארורים שוא ושקר וכדומה. ואת בן השני של בלהה קראה שמו נפתלי רמז לבני אדם הפחותים אשר אומרים נופת לי דהיינו כל מתיקות העה"ז ראויה לי ולא לאחרים הלומדים העניים ודלים. וזה רמז נפתלי נופת לי. ולזה היה כוונת רחל בראותה שכבר ילדה לאה ד' המרומזים לצדיקים והיתה יראה שלא יצא ממנה לעומת זה ד' המרומזים לנ"ל כי ידעה שיהי' י"ב שבטים ויהיה לחלקה שנה ולכן מסרה לו השפחה. וגם לאה ראתה שעמדה מלדת שהיה לה ד' כנ"ל והיתה יראה שלא יהיה עוד לה ב' המרומזים לפשוטי עם המגיע לחלקה עוד ב' ולכן גם היא מסרה את שפחתה זלפה ליעקב כדי שממנה יצא הב' הנ"ל. ולכן קראה שם האחד גד ותאמר בא גד כפירש"י ז"ל מזל טוב רמז שיהיה בין ישראל בני אדם שיהיה להם מזל טוב בעשירות. והאחר עוד ותקרא שמו אשר כי אשרוני בנות רמז על מדריגה ד' שיהיה בין ישראל ב"א המתנהגים בדרך העולם שאינם לומדי תורה רק שהם מתנהגים כשורה וישרים הם בעיני ב"א הפשוטים הנקראים בנות שהם מצד הנוקבא והם משבחים אותם. ואחר שראו האמהות שיצאו ד' מדרגות הנ"ל מהשפחות והיו יודעים שיהיה עוד ד' מדרגות אחרים שע"י יהיה קיום לפשוטי עם ושיכניסום לעבודתו יתברך להחזיר בתשובה להשפלים ולזה קראה לאה את שם בנה החמישי יששכר לשון יש שכר רמז שכוונתה היה לתקן שיהי' קיום לבן השפחה שקראה אותו גד לרמז שיהי' לו מזל בממון ועשירות וצריך שיושפע לו ע"י הצדיק הגם שיש לו מזל אף עפ"כ אין השפעה באה כ"א ע"י הצדיק וקראה אותו יששכר כי שכר שכרתיך בדודאי בני דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא רק הפירות של המצוה אדם אוכל בעוה"ז והפירות של המצוה הוא ע"י שאדם עושה המצות בשמחה ובחדוה. וזה שרמז זה בדבריה בדודאי בני לשון דודים וחיבה של בני דהיינו ע"י אהבה והשמחה של המצוה ראוי' השכר העוה"ז. ולשני קראה זבולן רמזה שע"י הבן של השפחה שקראתו אשר דהיינו שהוא מתנהג כשורה יהי' השראת שכינה על הצדיק שלא יעוכב השראתה בעבורו. וזהו הפעם יזבלני אישי ר"ל שיהי' דירת הש"י אצל הצדיק ע"ד ששמעתי משל מתוק מפי אדמ"ו הרב המגיד דק"ק ראווני זלה"ה והוא שאנו רואים שכעת אשר אנחנו בגלות המר יש ב"א שזוכים לרוה"ק בקל יותר מבימי הנביאים שהיו צריכין השבעות והתבודדות רב כידוע כדי שישיגו הנבואה ורוה"ק ואמר משל נפלא ומתוק למשל המלך שהוא במקום כבודו בביתו בהצירו בפלטין שלו ויבא איזה אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו אזי בודאי יכעוס עליו המלך כי אין זה כבוד של מלך לצאת מפלטין שלו לבית אחרים גם אם יהי' הסעודה גדולה עד למאד ובלתי אפשרי שיזמין את המלך לביתו עד שיכין כל הכנות ויעמיד מליצים ופרקליטין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבא לסעודתו אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא נקי אף אם בית המלון הוא בכפר אם הוא רק נקי אזי זה בית מלונו ללון שם. והנמשל מובן ממילא בזמן שבית המקדש קיים והיה שכינת כבודו בבית קדשי קדשים אזי אם הי' אדם רוצה לשאוב רוה"ק או נביאות הי' צריך עבודה גדולה כמו שמצינו בשמחת בית השואבה ששם היו שואבים רוה"ק. אבל עתה בגלות שגם השכינה קדושה גלתה עמנו ותשוקתה מאד למצוא מקום דירה לשכון בה. ואם מצאה מנוח ומקום נקי אדם שהוא רק נקי מעבירות וחטאים אזי שם היא דירתה ודפח"ח. וזהו הפעם יזבלני כו' לשון דירה דהיינ' בגלות המר יהי' לה דירה לשכינ' ורחל אמנו היתה רוצה לתקן את שני המדריגות הנולדים משפחתה בלהה ולכן קראה שם בנה יוסף ותאמר אסף אלהים את חרפתי כו' לאמר יוסף ה' לי בן אחר. ולכאו' הי' לה לקרותו אסף כמו שאמרה אסף אלהים את חרפתי. אך היא רמזה בקראה שמו יוסף שני דברים כאחד כי היא ידעה שתמות בלדתה את בנימין ותקרא אותו בן אוני ובלתי אפשרי לרמוז בשמו להנ"ל ולכן רמזה הכל בשם בנה יוסף. דהיינו שהוא יתקן את המדריגה הפחותה של בני אדם אשר רמזה בשם דן כנ"ל שהוא לשון דין שפיהם מלא בקללות וארורים וע"י הצדיק הזה אסף אלהים את חרפתי שהוא יחזירם למוטב והוא גם הוא יתקן את המדריגה השפלה של ב"א שרמזה בשם נפתלי כנ"ל ולכן קראה שמו יוסף רמז למדריגה גדולה כי יוסף הוא תפלת מוסף שאז הוא העלאת העולמות כולם למעלה עד מדריג' החכמה כידוע ליודעי חן. ואמרה יוסף כו' בן אחר רמז שיהי' במדריגה גדולה יותר מאותו הבן שרמזה לאה שקראה אותו ראובן ר"ת ב"ן כנ"ל והוא יתקן הכל. ונחזור לביאור הכתוב והוא נער את בני בלהה רמז אחר זה יבא למדריגה גדולה כי נער רמז למדריגה גדולה כמו שמצינו ביהושע שנקרא נער וכמש"ה כי נער ישראל ואהבהו. והוא מחזיר את בני בלהה דהיינו בני אדם הפחותים השפלים המרומזים בשם ב' בני בלהה כנ"ל הוא מחזירם למוטב ומכניסם להקדושה. ואחר זה יבא עוד למדריגה יותר גדולה ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם דהיינו כל דבר רע שיארע ח"ו לשום בר ישראל אזי מביא אותו הדבר לפני אביהם שבשמים ומתפלל עליהם שיסיר מהם כל דבר רע. וישראל אהב את יוסף כו' כי בן זקנים הוא לו. רמז אחר שיזכה למדריגה העליונה שנקרא בשם ישראל שהוא מעורר ומיחד את העולם הנקרא ישראל סבא כידוע. וזהו שמע ישראל לשון וישמע שאול שהוא לשון כניסה ויחוד והיינו שהוא מייחד ישראל דלתתא עם ישראל דלעילא והבן. ואז הקב"ה שנקרא גם כן בשם ישראל כידוע לי"ח אהב את יוסף שמעלה את השכינה ממלכות עד חכמה כנ"ל. אהב אותו מכל בניו. כי בן זקונים הוא לו ותרגום כי בר חכים הוא רמז להנ"ל שמעלה עד החכמה. וזהו אם אין אני לי מי לי רמז אני היא השכינה נק' אני וחכמה נק' אין וזהו אם אין אני כו' ר"ל כשמעלה השכינה עד חכמה אזי יונק מהם שם מי שהוא רחמים גדולים. וזהו אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ר"ל ע"י היחוד השכינה למעלה הוצאתי את ישראל להיות לכם לאלהים ר"ל שיהי' שם אלהים בידכם והבן. ועשה לו כתונת פסים פי' הש"י עושה לו לבושין קדישין מלובן העליון לעוה"ב. והבן:

או יאמר ויבא יוסף את דבתם כו'. דהנה כתיב ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהי' בו. כי נ"ל דהנה צריך האדם לעבוד הבורא ב"ה ביראה ובאהבה כל ששת ימי החול דהיינו שיראה את שפלות

עצמו ורוממות אל ית' ועי"ז הוא מעלה ניצוצות הקדושות שנפלו לחיצונים. וזהו ששת ימים תלקטוהו. רמז ללקט הנ"ק כל ששת ימי החול ואז ביום השביעי שבת לא יהי' בו. ר"ל ממילא כשיגיע יום השבת נופלים כל הקליפות החיצונים לנוקבא דתהומא רבא ולא יהיה להם שום אחיז' בהקדושה. וזש"ה שבו איש תחתיו כו'. דהיינו ביום השבת שהחיצונים נפלו למטה והם מתחת לאדם צריכים אתם לישב עליהם לכבוש אותם שלא ליתן להם להרים ראש בכלל מעתה על השבוע הבא. ואמר שכתוב בכל זאת אינו יוצא ידי חובתו רק צריך אדם לעלות למדריגה יתיר' מזו דהיינו אל יצא איש ממקומו ולמדו חז"ל מכאן לתחום שבת אלפים אמה דהנה השכינה נקראת מקום. וזהו כל הקובע מקום לתפלתו ר"ל עם תפלתו הוא מעלה את השכינה תתאה לקובע' לשכינתא עילאה ואז כשהצדיק עולה למקום העליון אזי המלאכים שואלים מה פעל אל וזהו איה מקום כבודו. ולזה צוה הכתוב אל יצא איש ממקומו דהנה כל ימי החול העולמות הם מטי ולא מטי וכמו כן הצדיק מוכרח להיות כל ימי השבוע בסוד מטי ולא מטי שצריך לצאת ממדריגת אהבה ליראה ומיראה לאהבה אבל ביום השבת קודש שהעולמות יש להם עליה כמו קודם החטא שהוא עולם התיקון וצריך הצדיק ג"כ להיות במדריגה זאת שלא יצא ממקומו העליון. וזהו עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. שהעול' של חול הוא בסוד מטי ולא מטי כנ"ל דהיינו עולה ויורד אבל עולת שבת הוא בשבתו למעלה ולא נטי כלל. וזה שרמזו חז"ל שלמדו מפסוק אל יצא כו' ב' אלפים אמה רמז לב' אלפים דהיינו אלף חכמה אלף בינה דהחכמה נקרא אין. וזהו אם אני כו'. ר"ל כשהצדיק עולה למדריגת חכמה נק' אין. פי' אז אין צריך לירד להיות מוכנע ושפל כאין ונק' אני כאדם האומר אני הוא ע"ד אני ואפסי כו' ואני הם אותיות אין אתוון דדין כאתוון דדין. ואמר אם אין אני שאני היא באין דהיינו במדריגת חכמה מי לי פי' אז תקנתי כל צורכי את העולם הנק' מי שהוא מעולם בינה שאם נמתקים כל הדינים בשורשם ולא ישלוט שום דין בעולם. וזהו אם אני כאן הכל כאן. ר"ל אם אני במדריגת אני הכל כאן ר"ל אזי מתוקן מדריגת הכל שהוא צדיק יסוד עולם ואין כח להדינים לשלוט בזה העולם. וזהו שויתי ה' לנגדי תמיד פי' מה שתקנתי את השם הוי"ה ב"ה למעלה עי"ז גרמתי שגם בזה העולם יהיה תמיד רחמים גמורים וזהו לנגדי רמז לזה העולם שהוא לפני לנגדי. וזהו אלף חכמה אלף בינה פירושו מובן ממילא כשהצדיק הוא במקומו העליון כנ"ל שעלה למעלה למדריגת חכמה אזי מתוקן האל"ף בינה כל צרכו ואין שום פגע. וזהו שאמרו חז"ל היוצא חוץ לתחום יש לו ד' אמות לכל רוח ר"ל אם עולה במדרגתו עד למעלה ממדריגת חכמה שהוא סוד מוסף יש לו ד' אמות של הלכה לכל רוח. פי' שגם הרוח צפון שהוא בלי מחיצה כדאיתא הטעם הוא פועל ג"כ מה שאמר הכתוב ואת הצפוני ארחיק מכם שאז יעבור רוח הטומאה מן הארץ ואין צורך לרוח צפון שיהא פרוץ בלי מחיצה. וזהו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. פי' הצדיק הזה הנק' יוסף רמז שהוא במדריגה גדולה הנ"ל אזי מביא כל המעשים המקולקלים אל אביהם שבשמים שאם הכל בטל ומבוטל ואין בהם ממש. וישראל אהב את יוסף כו'. הקב"ה נק' ישראל כמו שנא' לעיל עיקר אהבתו הוא להצדיק שעולה למדריגת מוסף. וזה שאמרה רחל אסף אלהים את חרפתי ותקרא שמו יוסף ולכאורה היה לה לקרותו אסף כמו שאמרה אסף אלהים. אך שרמזה הוא לצב"ל דהיינו אסף אלהים את כל החרפות והשפלות ונתבטל הכל ותקרא שמו יוסף רמז על ידי השורש המדריגה שהוא מדריגת מוסף כנ"ל. וזה שפירש"י ז"ל ביקש יעקב לישב בשלוה דהיינו שהוא במדריגה זו שכפה כל הדינים תחתיו ורצה לישב בשלוה. קפץ עליו רוגזו של יוסף. פי' ע"ד שאמרנו הפי' ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנוא אותו. י"ל שכוונת אחי יוסף הצדיקים הי' לטובת יוסף כששמעו שאמר חלום חלמתי ואותיות חלם הוא אותיות מחל והבינו שיעלה לגדולה כדאי' אין אדם עולה לגדולה אא"כ מוחלין לו כל עונותיו ולכן ויוסיפו עוד שנוא אותו למען עי"ז יתחזק יותר לעלות למדריגה גדולה. וזהו ג"כ קפץ עליו רוגזו של יוסף ר"ל בכדי שיעלה למדריגה גדולה שהוא מדריגת מוסף. וזהו וישראל אהב את יוסף עיין לעיל. וזהו בונה בשמים עליותיו רמז לצדיקים בני עליה שע"י מעשיהם הם בוני' שמים חדשים פועלים ואגודתו על ארץ ר"ל כל האגודות שיש על הארץ יסדה ר"ל הוא מיסד אותם ברחמים מאין פגע והכל רחמים גמורים. והבן:

ויאמרו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו כו' ע"ד הנ"ל שיוסף הי' מעלה את מדת מלכות כנ"ל. וזה הי' תשוקתם ג"כ וכוונו בדבריהם להעלאת השכינה ע"י. ואמרו המלוך תמלוך ר"ל ה' מלך כו' רמז לה"א אחרונה שהוא מדת מלכות מלך שמלוך עליה להעלותה למעלה. אם משול תמשול בנו דהנה הצדיק כשרוצה לפעול איזה דבר צריך להמשיל את הדבר הצריך ע"פ משל וכוונתו שע"פ המשל יתוקן הנמשל שהוא הדבר הצורך לו. וזהו שאמרו אם משול תמשול כו'. וזהו שנא' בשלמה המלך ע"ה וידבר שלשת אלפים משל פי' שלשת אלפים דהיינו ג' אלפין שע"י הג' אלפין של שם אהי' יתוקן כל דבר הצורך ותיקן שלמה המלך ע"פ המשל את האלפין הנ"ל ויהי שירו חמשה אלפין רמז אחר שבא אל מדריג' גדולה להודות ולשורר להש"י בשירות ותשבחות עי"ז פעל להעלות את השכינה היא ה"א אחרונה עד חכמה שהיא רמז אלף שהוא פלא חכמה. והבן:

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם כו' פירש"י ז"ל נקוד על את ללמדך שלא הלכו אלא לרעות את עצמן. ודבר תמוה מאד לומר זאת על קדושי עליון שבטי יה אשר בצילם אנו חיים וקיימים בגלות המר הזה. ונראה שהפי' הוא כך מפני שכוונת השבטים לא היה רק תמיד על ישראל לתקן להם קיום בגלות המר והנמשך שבזכותם נחיה בגוים. וידוע שצאן נקראו ישראל וע"ז נאמר וילכו לרעות את צאן אביהם דהיינו ישראל שהלכו לרעותם וליתן דעתם עליהם איך שיהי' להם קיום ע"ז אמרו מה פעולה עשאו להדבר הזה: שהלכו לרעות את עצמם. ר"ל לתקן את נפשם שיהיו כולם ברורים לעבודת הבורא ב"ה ויעמוד זכותם לישראל בגלות המר הזה. וזהו פי' ג"כ יוסף בן שבע עשרה שנה הי' רועה את אחיו בצאן ר"ל שגם הוא במדריגה זאת אעפ"כ והוא נער את בני בלהה. פי' אעפ"כ הי' שפל בעיניו יותר מבני בלהה שהם בני השפחות ויעקב אע"ה הי' ג"כ כוונתו בעבודת הצאן כך שנאמר וישת פני הצאן אל עקוד. כי ישראל נקראים צאן כנ"ל כדכתיב צאן מרעיתי אדם אתם ואיתא שאפרו של יצחק צבור ע"ג המזבח לזכרון תמיד עקידת יצחק. ולזה אמר וישת פני הצאן אל עקוד דהיינו שיגין תמיד עליהם עקידת יצחק. וגם כוונתו שעבד י"ד שנה עבור נשיו לאה ורחל לתקן הי"ד שנה שראה פרעה

בחלום

בחלום שני שובע ורעב שיהי' מוזין ע"י יוסף ולא ע"י פרעה שיהי' דרך קדושה ולא שיבא ח"ו השפע דרך הקליפה שפרעה אותיות העורף וידוע דלאה ורחל הם שני עולמות עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא ומטעם זה הי' צריכה לאה לבא אליו באתכסיא ולא ידע שהיא לאה. ובשביל זה היו רוב השבטי' מלאה לפי שכל השפעות באים מעלמא דאתכסיא. לזה הי' לה ששה בנים כנגד ו' קצוות ובת אחת כידוע. ופרעה ג"כ ראה עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא שאלו הפרות הנבלעות הם כנגד עלמא דאתכסיא ופרות השניים הם כנגד עלמא דאתגליא. ומה שפרעה ראה עוד י"ד שבלים יכול להיות שראה כנגד כ"ח עתים שאמר שלמה המע"ה בס' קהלת שהם י"ד וי"ד י"ד ימין וי"ד שמאל זה לעומת זה יד ימין בקדושה יד שמאל בקליפה. ופרעה באמת ראה שניהם ויוסף הצדיק לא רצה בזה שיהי' לפרעה ח"ו בקדושה איזה אחיזה ובשביל זה אמר לו ועל השנות החלום פעמים כי ממהר אלהים לעשותו ולא כמו שאתה סובר שיש לך ג"כ אחיזה בקדושה ולא היא אלא שאין לך רק ביד שמאל שאתה פרעה אותיות העורף והם ס"א ואין לך אחיזה בקדושה כלל. ועוד נ"ל מה שפתרו החרטומים לפרעה שבע בנים אתה מוליד כו' ולא נכנסו הדברים באזנו. גם זה אמת שהרא' לו בני ומזוני דהיינו מה שפתרו החרטומים הוא בני ומה שפתר לו יוסף הצדיק הוא על מזוני. והשלישי שהוא חיי לא הראה לו. וזה נטל יוסף ואמר לאחיו למחיה שלחני אלהים לפניכם פי' דהיינו חיי. ויעקב אע"ה ראה בראייתו הזכה שיש במצרים השלש אלה דהיינו בני חיי ומזוני ואמר לבניו שובו שברו לנו מעט אוכל דהוא מזוני ונחיה הוא חיים ולא נמות הוא בני כמו שאמרו חז"ל מי שאין לו בנים חשוב כמת. ורצה באמרו שובו שברו לנו ר"ל לנו יהי' שלשה הדברים האלה הנ"ל ולא להם שלא יהיה למצרים בשלשה דברים כלל. ויוסף לא הי' כוונתו רק להכניע קליפת מצרים ולזה שלח לאביו עשרה חמורים ושאר אתונות נושאים בר רמז בזה ששלח לו כל העשר מס"א כדי שיכניע אותם יעקב בהיותו בארץ כנען עדיין שאם נוח להכניעם מצד קדושת א"י. ולזה היו נושאות בר וידוע שהקליפות נקרא בור וזה פי' הפסוק וכי יכרה איש בור ונפל שמה שור או חמור. וידוע שהצדיק נקרא איש שהצדיק צריך לחפור בור להפיל שמה שור או חמור שהם שני קליפות הנקרא שור וחמור ומפרש בגמרא שור ולא אדם חמור ולא כלים וכידוע והבן:

וישבו לאכול לחם וישאו עיניהם כו' וגמליהם נושאים נכאת וצרי כו'. הנה רש"י ז"ל פי' למה פרסם הכתוב את משאם. ולענ"ד נ"ל דהנה אברהם ע"ה אמר לאליעזר עבדו ואשביעך כו' אשר לא תקח אשה לבני מבנות כנען כ"א אל ארצי ואל מולדתי תלך. לכאורה יש לדקדק הלא עיקר כוונת אברהם לא הי' רק שישא לו אשה ממשפחתו והי' לו לומר בקיצור שתלך למשפחתי ולקחת אשה לבני משם. ונראה דהנה כל דבר שאדם רוצה לשבר כחו צריך לשבר בדוגמתו מיניה וביה ע"ד שמצינו שעובדי' הנביא מתנבא על אדום ודרשינן עובדיה גר אדומי הי' אמר הקב"ה מהם אביא עליהם מיניה וביה אבא ליזל נרגא. וזהו הי' כוונת אברהם אע"ה שהיה רוצה לשבר את כח כנען מה עשה אמר לאליעזר אשר לא תקח אשה לבני מבנות כנען מפני שאליעזר הי' עבד כנען והי' רוצה אברהם שמהם עצמם ישבר את כחם דהיינו אליעזר שהי' מכנען ישבר הוא את כנען. ויקח אליעזר עשרה גמלים כו' וכל טוב אדוניו בידו. והנה רש"י פי' מגמלי אדוניו שהיו ניכרים כו'. ולפי דרכינו נראה דאיתא בגמרא הרואה גמל בחלום מיתה נגזר עליו וניצול ממנה. ולכאו' יש ליתן טעם לשבח למה באמת ראיית הגמל בחלום ירמז על הצלה ממיתה. ונראה דהנה המרכבה טמאה הוא גמל וגמל הוא לשון גומל דהיינו גמילת חסד והיינו שע"י גמילת חסד הוא משבר כח הגמל של המרכבה טמאה. וזהו שמראין לו בחלום גמל רמז רמזו לו שע"י גמילת חסד הוא משבר כח הגמל מס"א וניצל ממיתה. וזהו ויקח עשרה גמלים פי' דכל דבר מצוה הוא נכלל בעשר ור"ל גמלים היינו גמילות חסדים של אדוניו וזהו מגמלי אדוניו. וכל טוב אדוניו בידו ר"ל כל המעשים טובים של אדוניו לקח בידו כדי לשבר את כחו של כנען. וזהו פי' המשנה גמל טעון פשתן ר"ל הצדיק שהוא משבר כח הגמל של המרכבה טמאה ע"י ג"ח שלו הצדיק הזה הוא ממשיך השפעות לעולם וזהו טעון פשתן שטוען ע"ע ההשפעות של העולם דפשתן הוא רמז להשפעות ע"ד נותן לחמי ומימי פשתי וצמרי. נכנס לחנות והדליק בנרו של חנוני דהקב"ה נקרא חנוני והתורה נקראת חנות ע"ד שאמר התנא החנות פתוחה והחנוני מקיף. נכנס לחנות ר"ל הצדיק הזה שעוסק בג"ח הוא עוסק גם כן בתורה וזהו והדליק בנרו של חנוני דהיינו שהדליק א"ע בקדושה גדולה ע"י התורה והצדיק הזה שעוסק בתורה וג"ח יכול לפעול הכל. והיינו החנוני פטור ובעל הבית חייב ר"ל בעיקר החיוב הוא על הצדיק שהוא מחוייב לפעול הכל והוא נקרא בעל הבית שהוא משפיע לעולם כמו בעל הבית שמשפיע לבני ביתו והקב"ה כביכול אין החיוב עליו מחמת שהצדיק לבד ע"י מעשיו הקדושים יכול לפעול הכל. אבל הנית חנוני נרו מבחוץ ר"ל אם ח"ו אין עושין רצונו ש"מ ואז הקב"ה צריך להדר לחזור אחריהם שיעסקו בתורתו הקדושה כי הקב"ה משתוקק שילמדו בני ישראל תורתו וצריך להמציא להם נרו ואור תורתו לחוץ. החנוני חייב ר"ל אז החיוב על הש"י ב"ה שהוא ישפיע להם בחסדו הגדול. וזהו וישבו לאכול לחם ר"ל שהשבטים רצו לפעול ולהמשיך השפעות ע"י אכילתם. וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים וגמליהם נושאים נכאת וצרי כו' ר"ל שגם הס"א והמרכבה הטמאה גם הם נושאי' כל מיני בשמים רמז כל מיני השפעות שגם הם נמתקים להטיב עם ישראל. והבן:

פרשת מקץ

ויהי מקץ כו'. נ"ל ע"פ דאיתא שנו חכמים בלשון כו'. ולכאורה מה משמיענו בזה וכי באיזה לשון אחר היה להם לשנות. אלא נראה לפי שכשהאדם עוסק בלימוד תורה או במצות צריך להניח בה שני בחינות והם האחד העסק שעוסק בדבר ההוא שהוא בעצמו קדושה ולהוסיף בה מחשבה עליונה של יראה ואהבה להמשיך בעסק ההוא אור העליון מעולמות העליונים. וזהו שנו מלשון כפל כמו שנו שלשו. פי' כשהיו לומדים המשנה היו לומדים אותה בשני בחינות הנ"ל. וזהו גם כן מה שאמרו כל השונה הלכות כו' והי' לו לומר כל הלומד הלכות כיוונו בזה לרמוז על הכוונה הנ"ל. וזהו מקץ שנתים ימים כו'. ימים הוא רמז על הקדושה שנקרא יום ואמר הכתוב אם יעלה על דעת ומחשבת אדם שכבר הוא גמור במדריגה זו של הב' בחינות הנ"ל. וזהו מקץ שנתים ימים. ר"ל כאשר יאמר האדם שכבר הוא בשני בחינות הנ"ל ידע נאמנה שאין מחשבתו אמת רק המחשבה הזאת באה לו

מצד

מצד הגוף החומר המר שלו בעבודה וסובר שהוא נגמר בכל טוב. וזהו ופרעה חולם פרעה הוא באותיו' עורף רמז על הגוף הוא המעלה לו ההרהור ההוא שאין בו ממש כמו החלומות שוא ידברו. והנה עומד על היאור. יאור פי' כמו אור היינו שמחשבתו הוא שכבר עומד על האור אבל באמת צריך התאמצות גדול בב' בחינות הנ"ל בלי הפסק. והנה מן היאור עולות שבע פרות כו'. י"ל דהכתוב מרמז על דברים גדולים היות שיוסף ג"כ ראה ב' חלומות חלום אחד של תבואה והנה אנחנו כו' וחלום של שמש וירח. ולהיות שיוסף הוא מדריגת היסוד שהוא הצדיק אשר רצונו וחפצו תמיד להשפיע לישראל כל טוב הראוי להם כרצונו והחלום הראשון של תבואה לרמז על הפרנסה שהצדיק צריך להמשיך לישראל רחמים שיהיה פרנסתם מזומנת להם בריוח. ואח"כ ראה מה שהצדיק פועל בצדקו בעולמות העליונים המרומזים בשמש וירח וי"א כוכבים. ובכאן ג"כ פרעה ראה ב' חלומות אלו על אותן רמזים. ולהיות שהאומות הי' להם יניקה מן הפרים שהיו ישראל מקריבים אלא שפרעה היה מצד הנוקבא ולכך ראה בדמותו פרות. וידוע ששבע הוא רמז לשבע' ימי הבנין. וז' פרות בריאות וטובות רמז לאומות היושבים שלוים ושקטים. ושבע פרות דלות ורעות תואר רמז על ישראל הדווים והסחופים בגלות המר. ותאכלנה הפרות רעות המראה כו' את הבריאות והמלאות. רמז שיכלו ישראל את האומות מרוב קדושתם. ומפרש הכ' מהיכן באו לזה שיכלו ישראל את האומות. ולזה אמר ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנ'. פי' היות שנטע ה' הטוב ברחמיו בקרב הצדיקים בתוך לבם שבוער בקרבם אש היראה והדבקות ומוצנע ומכוסה בהם הדבר והם כמשתגעים בפני העולם אשר לא יודעים מזה. וכפי אשר אמרתי פי' בימים הקדמונים ע"פ מה רב טובך כו' נגד בני אדם ג"כ כפירוש הנ"ל שנצפן בלב הצדיקים רב טוב האהבה ויראה והתלהבות. וזהו נגד בנ"א היינו שהוא התנגדות לאותן בנ"א יושבי חושך אשר אין יודעים מרב טוב היראה והחשק האהבה של בוראנו ית' ויתעלה. וזהו שאמר ותבאנה כו' פי' שבא לתוכם דבר טוב. ולא נודע כי באו אל קרבנה. פי' דבר שאין יודעים בו רוב הטמון והם יראה ואהבה ודבקות שלו. וחלום ב' היו השבלים לרמוז על הפרנסה שצריך הצדיק להשפיע לישראל בצדקתו והוא גם כן על הדרך הנ"ל. ותבלענה פירוש שישראל בולעים את כל חפץ טוב האומות כי הכל לא נברא אלא בשביל ישראל. וזהו ג"כ מה שאמר יוסף לאחיו מרגלים אתם. פירוש שרצה שיכניסו עצמם במדרגת רגלים והוא לחשוב תמיד צורך פרנסות ישראל. והם אמרו כנים אנחנו והתרגום פי' כוונין אנחנא פי' אנחנו רוצין לילך במדריגות גדולות בעולמות עליונים ובכוונות גדולות ביחודים תמיד. והוא אמר להם בזאת תבחנו חי פרעה אם כו' כי מרגלים אתם. פי' אמר להם שע"י השכינה הנקרא זאת תבחנו פי' תבואו לבחינה זו. חי פרעה שתקחו את חיות מפרעה הם הקליפות כי מרגלים אתם ותשפיעו בכחכם לישראל. ויאסף אותם אל משמר שלשה ימי'. פי' להיות שמכאן למדו שישראל אינם שרוים בצרה יותר מג' ימים וזהו ג"כ הי' כוונתו בעצמו בזה הפעולה שאסף את אחיו במשמר שלשה ימים לפעול זאת בפעולתו הקדושה שתמיד לא יוסיפו לישראל בעת צרה יותר מג' ימים וכן דרך הצדיקים שעושים עובדות ופעולות ומחשבין באותן העובדות כוונות גדולות ופועלין במעשיהן טובה לדור דורים: והבן:

5

וזהו שאמרו לו שנים עשר וגו' הקטן את אבינו כו'. ג"כ על הדרך הנ"ל שהשיבו על מה שאמר שירצו להשגיח על פרנסת ישראל הרומז בתיבת מרגלים שפירוש על הרגלים כנ"ל לזה אמרו לו אנחנו הולכין במדריגות גדולות כי כוונתינו לתקן הי"ב גבולי אלכסון ומחשבותינו קשורה בשמות קדושים עליונים. והקטן היום את אבינו רמז למלך המשיח הוא דוד הקטן שהוא יושב בעולם העליון הנקרא קן צפור כמבואר בזוהר. והוא השיב להם אם תצאו מזה כ"א בבוא אחיכם הקטן הנה. פי' לא תצאו מזה המדריגה של מרגלים פירוש לחשוב תמיד עבור ההשפעה בתחתונים עד ביאת המשיח במהרה בימינו ואז לא תצטרכו לחשוב זה ואז תצאו מזו המדריגה אל מה שלמעלה דהיינו לחשוב בעולמות העליונים ובשמות הקדושים כנ"ל. והבן:

או יאמר ויהי מקץ שנתים ימים כו'. לכאורה הי' לו לכתוב מקץ שתי שנים. ונראה לפרש ע"ד הרמז דהנה הצדיק צריך לעבוד תמיד להשי"ת ב"ה ולקשר הגשמיות ברוחניות דהיינו בכל דבר שעושה הן אכילה ושתיה והן כל דבר גשמי צריך להיות כוונתו למעלה בעולמות העליונים בכוונת יחודים עליונים וגם למטה צריך להיות אכילתו בקדושה ונמצא היא עבודה כפולה למטה ולמעלה וכן צריך להתנהג כל הימי' ואז יקרא היום יום ואם לאו אין היום קרוי יום שאין זה יומו וזהו שנא' באברהם ואברהם זקן בא בימים ר"ל בימים שהי' מתנהג בקדושה בא אל קדושה גמורה למדריגת זקן זה קנה חכמה. וזהו ויהי מקץ שנתים ימים פירושו כפול ור"ל אחר שיגיע למדריגה זאת שיבא אל סוף התיקון עבודתו של הימים שהיא עבודה כפולה כנ"ל ויהי' גמור בקדושה ובמדריגה זאת אזי יזכה עוד למדריגה יתירה דהיינו ופרעה חולם. פרעה לשון גילוי כמו ופרע ראש האשה דהיינו שנתגלה לו השגה עליונה שיוכל להשיג השגות גדולות ועולמות עליונים. ולזה רמז חלום דחלום הוא א' מס' בנבואה והוא השגה מעולמות העליונים א' מס' ודיבר הכתוב בהווה מחמת שבשעת השינה נחסר מן האדם כל החושים המעכבים אותו להשיג השגות עליונים ולכן אמר הכתוב שנתגלה לו החלום. אבל באמת הצדיק המופרש ומובדל מעניני עה"ז ואין חושיו בענין עוה"ז אזי יוכל להשיג תמיד השגת עליונים בין ער בין ישן. והנה עומד על היאור. פירוש הצדיק הזה עמידתו תמיד אצל אורות העליונים. היאור הוא ל' אור שאין אנו יכולים לכנות את העולמות העליונים רק בשם אור כדי לשבר את האוזן בדבר החשוב להשגותינו הוא האור שהוא יותר דבר חשוב אצלינו והיו"ד של יאור הוא רומז לעולמות העליונים שנבראו ביו"ד כמש"ה כי בי"ה ה' צור עולמים עוה"ז נברא בה"א ועוה"ב נברא ביו"ד. והנה מן היאור עולות שבע פרות פרות הוא לשון פירות שהצדיק עושה פירות ומלות ומרמז הכתוב שיש כמה גווני צדיקים שאין אחד דומה לחבירו שכל אחד יש לו אחיזה בפני עצמו בעולם אחד משבעה מדריגות העליונים. העוסק במשנה לשמה אחיזתו בעולם המיוחד למשנה. והעוסק בתלמוד נאחז בעולם המיוחד לתלמוד וכן כל אחד ואחד לפי דרכו ועניינו בלימודו באיזה אופן יהי' למודו כן הוא אחוזתו בעולם א' מז' מדריגות. וכן כל דבר אשר יעשה לשמה יש לו אחיזה בעולם באיזה מדריגה עליונה השייך לאותו דבר. יפות מראה ובריאות בשר רמז יפות מראה לצדיקים אשר אור עיניהם תאיר לעיני כל אדם חכמת אדם תאיר פניו. ובריאות בשר רמז גם אם אינו למדן רק שהוא

מתנהג

מתנהג עצמו ביושר לפי יכלתו ושומר את בשרו שיהיה בריא שלא יתקלקל ע"י עונותיו ח"ו בפרט שומר הברית קדוש שהוא העיקר גם זה אחיזתו באחד ממדריגות העליונים. וזהו שרמזו חז"ל אבר קטן יש באדם משביעו רעב כו'. י"ל הפי' רעב כמ"ש לא רעב ללחם כי אם לשמוע דבר ה'. והיינו גם אם הוא רעב שאינו כ"כ למדן שיוכל לעסוק בתורה תמיד אעפ"כ יכול להיות שבע אם שומר את האבר שהוא ברית המעור וברית הלשון והעיני' מהסתכל בנשים. שבע רעב רמז ההיפוך מזה אם אינו שומר הברית ומטמא עצמו ח"ו בניאופים וטומאת שונות בהסתכלות בנשים ושאר דברים כדומה אשר על ידיהם יטמא את בשרו ברית הקודש מה זה מועיל אם הוא שבע בתורה אעפ"כ הוא רעב ממנו כי יבלענו הקליפות ח"ו. וצריך האדם להתאמץ מאד ולשמור את נפשו ע"י בשרו שלא יטמא את בשרו כנ"ל. ויהי' יפות מראה בריאות בשר מצדיקים הנאחזים באחד מז' מדריגות עליונים. ותרענה באחו רמז שהצדיקים יש להם אהבה וריעות ואחוה זה לזה. באחו ל' אחוה ואמר הכתוב ולעומת זה יש ג"כ בני אדם. והנה שבע פרות אחרות כו'. רמז שיש רשעים אשר מעשיהם כמעשה צדיקים לפי ראות עיני אדם ושבע תועבות בלבו וזהו פרות אחרות פירות אחרים מעשה רשע. עולות אחריהן שעולין עם אחוריים רמז למעשה קליפות. מן היאור ר"ל מן האור של תורה עושים ח"ו מעשה קליפות אם מטמאים עצמם ח"ו בעבירו'. ואמר הכתוב רעות מראה. פי' הגם שהם עושים עצמם כצדיקים לעיני בני אדם אעפ"כ יודע תוכן לבבם לבני אדם והכרת פניהם ענתה בם שהשי"ת נותן לב להבין את מעשיהם הרעים וזהו רעות מראה ודקות בשר שקלקלו את הבשר כנ"ל. וזהו שאמר יוסף והי' האוכל לפקדון. רמז שצריך ליזהר מאד מאד בכל עניני הגשמיות שיהי' בקדושה לקשר גשמיות ברוחניות כנ"ל כדי שע"י זה מה שיפקוד ויגזור אומר כן יקום שהצדיק גוזר והשי"ת מקיים. וגם נאמר שם ותעש הארץ לקמצים. רמז שצריך האדם להזהר מאד ממדות קמצנות וכילות כמו דאיתא בספר הישר לר"ת אם יהי' אדם כילי היינו קמצן אין זאת המדה הרעה לבדה בו רק אחרת מלבד אלה וזאת עלתה על כולנה וסוף דבריו ע"כ אי אפשר לכילי להיות עובד ה' עיין שם דברים המתוקים האמיתים באורך. וזהו ותעש הארץ כו' דהיינו יוסף הי' מתקן את הארץ בשבע שני שבע את מדת הקמצנות שבהם. וזהו לקמצים כי אין לך אדם נמלט ממדה זאת אם לא כולו יש בו מקצתו ויש אשר בהם אפס קצת קצתו דבר מהקמצנות וצריך האדם להסיר עצמו ממדה זאת:

או יאמר ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם כו'. נוכל לו' שהתורה הקדושה רמזה על גלות המר הזה. אשר עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם. והוא ע"פ שכתוב יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. דהיינו שהשי"ת יחיינו מיומים משני חורבני' וביום השלישי היינו בבנין בהמ"ק האחרון שיבנה ב"ב יקימנו ונחיה לפניו. וזה מקץ שנתים ימים. ר"ל בסוף השנתיים ימים דהיינו הגלות המר הזה. ופרעה חולם דכל מלך המחדש גזירות נקרא בשם פרעה אבל הקב"ה מצילנו מידם וכל גזירותיו בטלין ואינן רק כחלום. וזהו ופרעה חולם והנה מן היאור עולות שבע פרות כו'. דהנה האבות היו רוצים תמיד לתקן את שבע מדריגות העליונים להעלות את השכינה דהוא באר שבע וצריך כל צדיק לילך בדרכי אבו' הראשונים. וזהו כי שבע יפול צדיק וקם. פי' כל מגמתו של הצדיק הוא לתקן את שבע המדריגות וקם ואז הוא קומה שלימה. יפול הוא לשון שוכן כמ"ש מי גר אתך עליך יפול. וזהו והנה שבע פרות עולות הוא רמז לז' מדריגות בתיקון השכינה שהצדיק צריך לתקן. **ותרענה** באחו. פי' ועיקר הוא האחוה דהיינו אחדות עי"ז יוכל לתקן הנ"ל. והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן. הנה התורה הקדושה מרמז את הצדיק שצריך להשתמר מאד לבל יפול חלילה באיזה שפלות דבהקליפה יש ג"כ ז' מדריגות והיא תמיד עומדת מאחוריו של אדם להכשילו חלילה. וזהו עולות אחריהן לטרוף הקדושה. וזהו ותאכלנה הפרות הרעות כו' ר"ל שלפעמים ח"ו טורפים הקדושה מאדם. ולא נודע כי באו אל קרבנה ר"ל ואינו מרגיש כלל לדעת זאת שנטרף חלילה אל הקליפות. ע"כ צריך הצדיק ליזהר מאד. והא בחלומי והנה שבע שבלים עולות בקנה אחד. רמז אל הפרנסה והמשא ומתן של אדם צריך להיות ג"כ בקנה אחד דהיינו באחדות וצריך ג"כ שימור גדול לבל יכשל ח"ו כנ"ל. לכן צריך האדם בכל מעשיו להזהר ולהשמר לבל יפסוק מהקדושה וק"ל:

ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו ויען יוסף. נקדים לפרש בחלומות של שר המשקים כתיב איש כפתרון חלומו חלמנו ואחר כך כתיב איש כחלומו פתר וצריך להבין שינוי הלשון דהל"ל גם כן ויפתר לנו איש כפתרון חלומו. ונרא' לפרש דהנה כשהצדיק רוצה להמשיך איזה שפע על אדם פרנסה או השפעה אחרת הצדיק לאדם לאיזה דבר רחמים אזי מקשר נפש אותו אדם בנפשו ומוליך הדברי' שצריך לו אל העול' המיוחד לאותו הדבר. וז"ש שר המשקים איש כפתרון כלומר שחלום שלנו הי' כפתרון דהיינו דברי' פשוטים ולא סתומי' ואין צריך לפתרון אך יוסף הי' יודע השורש העליון של החלום והי' מעלה הדברים לשורשו לפותרו כפי רצונו כאשר הי' צריך שאת שר האופים יתלוהו ואת שר המשקי' ישיבו על כנו כדאיתא במדרש. וז"ש פרעה שמעתי כו' לאמר תשמע חלום כו'. פי' שאתה משמיע הדברים למעלה לשורשו כנ"ל. ויען יוסף כו' בלעדי כלומר שאיני רוצה לקשר נפש הרשע בנפשי כנ"ל אך בלעדי אלקים יענה כו' והבן:

ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה כו' את אשר האלהי' עושה הגיד לפרעה שבע פרות הטובות כו' ושבע שבלים הרקות כו' הוא הדבר אשר דברתי כו' אשר האלהים עושה הראה את פרעה. ויש לדקדק מפני מה בשבע שבלים הרעות אמר יוסף לפרעה יהיה שבע שני רעב ובשבע שבלים הטובות לא אמר יהיה שני השבע. ועוד הוא הדבר כו' הוא מיותר כי כבר אמר לו אשר כו' הגיד לפרעה. ועוד הוא הדבר כו' ה"ל למכתב אחר הנה שבע שנים באות שבע גדול כו'. ונראה לפרש דהנה בזאת ידע האדם אם הולך בדרך האמת בעבודתו ית"ש. בראותו שאין תפלתו ודבוריו חוזרין ריקם וכל דבר אשר הוא עושה ה' מצליח בידו והוא דואג ומצטער תמיד על גלות השכינה וכללות ישראל. וזה הפי' הדריכני באמתך ולמדני. ר"ל למדני דהיינו שאדע שכן הוא שאני הולך בדרך האמת ע"י שאראה כי אתה אלהי ישעי. וגם אותך קויתי כל היום. פי' אותך דייקא היינו גלות השכינה לקוות עליה כל היום תמיד בזאת אדע שאני הולך בדרך אמת. נמצא הצדיק האמיתי גורם טובות לעולם וכן להפוך אדם רע יכול להמשיך רעות. וז"ש אשר כו' הגיד לפרעה ר"ל דברים רעים וקשים כגידים זה שייך לפרעה הגיד לשון גידים דהיינו שבע שבלים הרקות יהיו שבע שני

הרעב. הוא הדבר כו'. מיעוט הוא ר"ל זה לבד אשר האלהים עושה הראה את פרעה אבל הטובות בלתי אפשרי שיבא ע"י אדם רע ולכן בשבלים הרקות אמר לו יהיו שני הרעב והוא הדבר כנ"ל אבל בשבלים הטובות לא אמר לו יהיו שני הרעב רק אמר הנה שבע שנים באות שבע גדול אבל לא על ידך כי אם על ידי:

או יאמר הדריכני באמתך כו'. ר"ל שדוד המלך ע"ה היה מתפלל על עצמו לבל יתגאה לבו בעבודתו ית' שמו שיתן לו הש"י לב להבין שהכל הוא מאתו ית' שהוא ברחמיו עוזר לו לילך בדרך האמת. וזהו הדריכני באמתך ולמדני כי אתה אלהי ישעי שאותך קויתי כנ"ל:

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם כו' ויאמר להם מרגלים כו'. לכאורה אינו מדוייק. וכי בשביל שזכר את החלומות יאמר להם מרגלים אתם וכי מה ענין ושייכות זה לזה. ונראה דהנה השי"ת נתן להצדיק מתנה שהצדיק יתן חיות לכל העולמות בכח חלק אלקי ממעל שיש בו וזהו אתה ה' לבדך כו' ואתה מחיה את כולם. דלכאורה ה"ל לומר ומחיה את כולם שהרי קאי אדלעיל. אך נראה שזה קאי ג"כ על הצדיק כנ"ל' הצדיק נקרא ואתה שהוא חלק ממך וזה הוא ו' הפעולה ור"ל שהצדיק בכח חלק אלקים מחיה את כל העולמות. ועי"ז צבא השמים לך משתחוים. פי' כיון שהוא נותן חיות ושפע לעולמות העליונים עי"ז גם הם משפיעים אליו לעוה"ז השפעות הגשמיות. וזהו לך משתחוים הוא ל' הכנעה שהם מכניעים עצמם להשפיע לעולם. וידוע דיוסף היה במדריגת צדיק ונתן חיות ושפע לעולמות העליונים ולכן חלם לו שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים רמז לעולמות העליונים משתחוים לו להשפיע אליו לעוה"ז כנ"ל ע"י שהוא נתן להם חיות. ולכן כתיב ויזכור יוסף את החלומות כו' שאחד עשר כוכבים משתחוים לו דהיינו שזכר שהם צריכין להשפיע אליו שהם רומזים לאחד עשר כוכבים והם משפיעים אליו מעיל' לתתא. ולכן אמר מרגלים אתם מלשון רגלים שאתם צריכין להשפיע לרגלים דהיינו העוה"ז נקרא רגלים ע"ד ש"ה והארץ הדום רגלי. ויאמר להם ערות הארץ באתם לראות. פי' שאתם באתם לראות צורך הגשמיות הנקרא ערות הארץ כדי להשפיע להם. וזהו טוב ה' לכל כו'. פי' טוב ה' הוא החלק אלקי שיש להצדיק הוא לכל העולם שע"י נשפעים העולמות העליונים ע"י אתערותא דלתתא ומ"ן ועי"ז נעשין מ"ד להשפיע לעולם העשי'. ורחמיו על כל מעשיו פי' זה הרחמים של הבורא ב"ה כי אם היה השי"ת בעצמו משפיע לא היה כח בעולם המעשה לקבל השפעה אלא ע"י הצדיק נעשין מ"ן ונוכל לקבל השפע:

או יאמר טוב ה' לכל. שכל מה שהקב"ה עושה הכל לטובה אפי' ח"ו שמענים האדם הוא לטובתו. אעפ"כ ורחמיו על כל מעשיו. שאף שהעונש הוא ג"כ לטובתו כדי לצרפו ולזכותו לחיי עולם הבא אעפ"כ הוא מרחם עליו ונוטל ממנו היסורים והעונש ומוחלו ומודה ועוזב ירוחם:

או יאמר ויאמר להם מרגלים אתם כו'. לכאורה יש עוד לדקדק וכי יוסף הצדיק יאמר דבר שאינו. ונראה דהנה יוסף הצדיק היה במדריגה גדולה כנ"ל שהיה משפיע לעולמות עליונים ועי"ז בא השפעה לעולם התחתון. וזה שראה בחלומו והנה אנחנו מאלמים אלומים והנה קמה אלומתי. רמז להשפעות פרנסה. ויאמר אליהם מרגלים אתם. כלומר אתם אינכם במדריגה גדולה רק במדריגה קטנה מרגלים דהיינו מעולם התחתון: לראות את ערות הארץ באתם. פי' שיש מדרגות בני אדם שבאים לעולם להוכיח את בני אדם על מעשיהם הרעים ח"ו וזהו לראות את ערות הארץ. ואמרו ועבדיך באו לשבור אוכל. שאנחנו ג"כ במדריגה גדולה שאנו משברים תאוות הגשמיו'. לא היו עבדיך מרגלים אין אנו מעולם התחתון. בני איש אחד נחנו במדריגה גדולה בהאחדות עליון. וק"ל:

וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף כו'. ר"ל ע"ד המוסר והנהגה ישרה איך דרך האנשים כשרים שיראים וחרדים מהרדת יום פקודתם תמיד ומעלים על זכרונם יום המיתה ועונש העונות והחטאים בעוה"ב ועי"ז הם תמיד בתשובה ומתחרטים ומתודים על חטאתיהם ומבקשים על נפשם מאת הבורא יתעלה. וזהו וייראו האנשים. ר"ל אנשים כשרים מתייראים תמיד בחושבם כי הובאו בית יוסף. פי' שמא הגיע היום וזמן לבא אל עולם העליון הנקרא יוסף. ויאמרו על דבר הכסף השב באמתחותינו. פירוש על דבר כל התאוות הגשמיות אשר נכסוף נכספנו בעוה"ז להשיב הכל אל החומר למלאות הכרס במאכלים יתרים. אנחנו מובאים להתגולל פי' נהיה מוכרחים לבא בגלגול ח"ו. ולהתנפל עלינו. ר"ל משום שאפשר שיש בני אדם שאינם מתיראים מהגלגול שיתגלגלו במאמרם שגם העוה"ז טוב לפניהם ולזה אמר ולהתנפל עלינו ר"ל אבל מי יודע אם יהיה הגלגול לטובה אולי יהיה הגלגול בנפילה דהיינו שיהיה שפל ובזוי בגלגלו בעניות ודוחק ובשפלות גדול ונהיה מוכרחים להתגלגל גלגול בתר גלגול עד שיזדכך הגוף והחומר ג"כ לעבודת הבורא. וזהו ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו. ר"ל שיקח גם הגוף והחומר להיות עבד נאמן להבורא ב"ה שזה הוא ההכרח וסופו של אדם. ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף ר"ל אחר שמעלים על לבם וזכרונם את כל הנ"ל אזי הם מתחילים להתודות על עונותיהם וקלקוליהם ומתפללים אל הבורא יתעלה. וזהו ויגשו הגשה לתפלה. אל האיש זה הקב"ה הנקרא איש ה' איש מלחמה. אשר על בית יוסף שהוא למעלה מכל העולמות. וידברו אליו פתח הבית ר"ל בעוד שהם בזה העולם שהוא פתח אל הבית בית מנוחתם לעולמים. ויאמרו בי אדוני ירד ירדנו בתחלה לשבר אוכל. ר"ל שהם מתודים רבש"ע באמת שירדנו לעוה"ז למען הכונה שנשבר האוכל דהיינו תאות הגשמיות והתענוגים ומאכלים יתירים כנאמר ומשביעין אותו הוי צדיק ואל תהי רשע וקבלנו עלינו את השבועה. ויהי כי באנו אל המלון ר"ל העוה"ז שאינו אלא בית מלון ללון. ונפתח את אמתחותינו ר"ל הכרס והבטן. והנה כסף איש בפי אמתחתו ר"ל היה כל תאותינו בשביל החומר. ונשב אותו בידינו פירוש ועתה נשוב בתשובה בכל כחינו. וכסף אחר הורדנו לשבר אוכל. ר"ל ונתחזק שיהיה לנו תאוות אחרים תאוות קדושות. לא ידענו מי שם כספינו באמתחותינו. פי' גם אותה התאוה שיהיה לנו היה בלא ידיעה כלל אלא מהמת היצה"ר והוא גרם לנו כל זאת ואחרי שובינו נחמנו והצילנו וכפר לנו על כל חטאתינו אמן:

ויאמר כו' כספכם בא אלי. וקשה איך נכתב בתורה דבר שאינו שהרי לא בא הכסף שלהם אליו. ונראה דהנה ידוע שיוסף ליקט כל הכסף כמש"ה וילקט יוסף את כל הכסף כו' וכונתו היה ללקט בשביל ישראל כדאיתא בגמרא שלשה אוצרות הן. וכך אמר להם עבד יוסף כספכם בא אלי ר"ל שלא כל הכסף הבא אלי מכל העולם היא כספכם הכל בשבילכם וא"כ ל"ל הכסף

שלכם

שלכם. רק שאמר להם בדרך חכמה שהם לא יבינו כונתו. וק"ל:

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני. נקדים לפרש הפסוק בתהלים ויראתך עברתך וכו'. דהנה הבורא ב"ה אין שייך בו שום יראה רק היראה הזאת יש לו להשם יתעלה שמיירא שלא יחטא האדם מחמת אהבתו שאוהב את האדם להטיבו באחריתו כי דרכו ית' להטיב לכל ברואיו ולכן מתיירא שלא יחטא. ונמצא יראת הבורא ב"ה היא יראה מתוך אהבה. וכן העונש שמעניש לאדם הוא ג"כ מחמת שרוצה להטיבו באחריתו הוא מצרפו ביסורין בעוה"ז כדי שיוכל לקבל הטוב לעוה"ב. וזהו וכיראתך עברתך. פי' כמו שיראה שלך הוא מתוך אהבת האדם כן עברתך שאתה מעניש לאדם הוא ג"כ מחמת אהבה להטיבו באחריתו. למנות ימינו כן הודע. כי האדם צריך לדבק במדותיו ית' כמו שהשי"ת יראתו מתוך אהבה כן האדם צריך להיות ירא כזה מחמת אהבת הבורא יתעלה שיעלה מורא על ראשו לחטוא מחמת אהבה שאוהב להבורא ב"ה והאיך יחטא ויפריד אהבתו ממנו חלילה. כי הבורא הדבר הוא שיראה אין שייך אלא ממה שעיניו רואות אבל ממה שאינו נראה אין שייך יראה כי ממה מתיירא אבל אהבה הוא בלב ובלב יכול לצייר עצמו אפי' דבר שאינו נראה כלל. ולכן הבורא ב"ה הוא בוודאי הרואה ואינו נראה וצריך האדם לצייר בלבו את גודל ממשלתו וגדולותיו ונפלאותיו ית' ועי"ז יבא לו אהבה רבה בלבו להבורא ית'. ומה גם שבמחשבה יכול האדם להשיג השגות גדולות לאין קץ כי המחשבה היא ג"כ א"ס וא"כ צריך האדם לקשר עצמו בעבותות האהבה ומתוך אהבה יהיה לו היראה להטוא חלילה פן יפריד אהבה חלילה. וזהו פי' את שבתותי תשמורו ולכאו' היל"ל את שבתי תשמרו מה זה כפל הלשון. ונרא' כי השבת הוא רק אהבה והאדם צריך לקשר ימי החול בשבת כי ימי החול הם יראה וכתבנו שהיראה צריכה להיות מתוך אהבה ולכן מטעם זה אנו מונים ימי החול ע"י השבת היום יום ראשון בשבת וכן כל יום ויום כדי לקשר השבת בימי החול שגם בימי החול יהיה אהבה ויהיה יראה מתוך אהבה וכשהיראה היא מתוך אהבה אזי גם ימי החול נקראים שבת כי הם גם כן מדרגות אהבה אבל אינם כמו השבת עצמו כי השבת הוא רק אהבה לבד אבל ימי החול הם יראה מחמת אהבה וזה נקרא מקצת שבת. וזה רמז בפסוק את שבתותי כו' ר"ל שני שבתות היינו ימי החול ויום השבת כי ימי החול נקראין ג"כ שבת כנ"ל ומרמז ימי החול בכפל הלשון להראות שאינם כמו שבת עצמו שהוא כולו אהבה. תשמורו רמז על המחשבה כמו ואביו שמר את הדבר דהיינו דעיקר אהבה היא במחשבה בלב כנ"ל. והיוצא לנו מזה שאנחנו צריכין לקשר ימי החול בשבת כדי להמשיך אהבה משבת על ימי החול ויהיה יראה מתוך אהבה. וזהו למנות ימינו כן הודע. ר"ל שהשי"ת הודיע לנו ברחמיו שנמנה ימי החול עם השבת היום יום ראשון בשבת כו' כדי שיהיה יראה מתוך אהבה כמו מדת הקב"ה שיראתו הוא מתוך אהבת האדם. וזה פי' ויאמר בי אדוני ר"ל גם הדין דשם אדנ"י רמז על הדין הוא ג"כ לטובתו כנ"ל. וכיראתך עברתך. והכל הוא לטובה כדי להנחיל שכר טוב לעוה"ב. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

או יאמר ויגש כו' כי כמוך כפרעה. ויש לומר מאחר דשהם הכ' ולא נאמר אל מי גש רק אליו סתמא נוכל לומר דקאי על הקב"ה. שהצדיק נקרא יהודה והוא מגיש אליו ית"ש בתפלה להתפלל על עצמו ויאמר בי אדוני כו' ואל יחר אפך בעבדך רק תמיד תגדל חסדך עמי ואל תדקדק אחר מעשי. כי כמוך כפרעה. פי' למה תדקדק עמי מאחר שבלתי אפשרי לכוון את מחשבותי לדבר אחר ולפעמים תחזק מחשבתי לעלות במחשבותי למעלות גדולות העליונים במדרגת צדיקים שהם כמוך שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים ולפעמים תהלך מחשבתי ולהבל דמה מעשה תעתועים כפרעה שהוא אותיות עורף שהוא רמז לקליפה וכי על זה תפקח עיניך לדקדק אחר מעשי לכן עשה עמי צדקה וחסד וק"ל:

או יאמר ויגש אליו יהודה כו': ונקדים לפרש פסוק פרשת ויצא וידר יעקב כו' לאמר אם יהיה אלקים עמדי כו' וכל אשר תתן לי עשר כו'. והוא תמוה דיעקב אע"ה מובהר שבאבות יהא מתנה עם השי"ת ב"ה כאשר יעשה לו כל הטובות האמורים בפרשה יתן לו מעשר. אך כ"ל דהנה דוד הע"ה אמר שמש ומגן ד' אלקים. י"ל הפי' כמו שהשמש כשהיא מאירה בבהירות גדול בלתי אפשרי להסתכל בה ולקבל אורה כ"א ע"י מגן דהיינו חלוני הבית החוצצים בפניה והם להשמש כמו צל ועי"ז אנו יכולים לקבל השגת אורה להסתכל בה. כמו כן השם הוי"ה ב"ה וב"ש מחמת גודל הרחמים והקדושה לא היה באפשרי לקבל השפעות הרחמים הגדולים והקדושים רק על ידי שם אלקים שהוא הצל להשם הרחמים שם הוי"ה ב"ה על ידו אנו מקבלים השפעות הרחמים והקדושה. והיינו שהצדיק ממתיק לשם אלקים ומהפכו ומכניסו לרחמים. וזהו ה' שומרך ה' צלך. פי' השומר ישראל הוא השם הוי"ה ב"ה שם הרחמים ה' צלך פי' וגם הצל שהוא השם אלקים שהוא הצל להשם הוי"ה ב"ה גם הוא נעשה מדת הרחמים ע"י הצדיק הממתיקו וגם הוא מסכים לשמור אותנו. וזהו שאמר יעקב אע"ה אם יהיה אלקים עמדי דהיינו שיסכים עמדי שאמתיקנו. ושמרני בדרך כו' שגם הוא יהיה לי לשומר כנ"ל. ונתן לי להם לאכול. דהנה הגשמיות נקראים דינים ולכן ניתן רשות להנות מעוה"ז מענייני גשמי דהיינו אכילה ושתיה ושאר ענייני גשמי כדי שהצדיקים ימתיקום ויוציאו מהם ניצוצות קדושות להכניסם אל הקדושה ואלולי זאת לא היה רשאי הצדיק להפסיק ולהפריד אף רגע אחת מהקדושה והדיקות ולהטות עצמו לדברי גשמי רק כדי להכניסם אל הקדושה רשאי קצת לירד ולהפסיק קצת מדביקותו וה"נ אין רשאי להפריד עצמו רק מעט אל הכוונה הנ"ל ועיקר הוא לאחז עצמו בקדושה ודביקות. וזהו ונתן לי לחם לאכול באופן ושבתי בשלום אל בית אבי. פירוש שח"ו לא אפריד א"ע מהקדושה עי"ז רק שאוציא הניצוצות הקדושה מהם ומיד להשיב אל אבי שבשמים בשלום. וכל אשר תתן לי עשר כו' ולמדו הז"ל מכאן המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. ולכאורה מה זה הלשון המבזבז היה לו לומר הנותן. ולפי דרכינו יבואר בעז"ה דהמבזבז הוא לשון בזיון דהיינו שהצדיק מבזה א"ע להפסיק מהדביקות אל דברי הגשמי אל יבזבז יותר מחומש. ר"ל שלא יפסוק מכל וכל רק מעט דהיינו ארבעה חלקים ישאר בהקדושה ודביקות רק חלק חמישי ניתן לו רשות לפסוק רמז דבר מועט וגם זה יעלה ויכנים אל הקדושה כנ"ל להעלות נ"ק כנ"ל. ויליף לה הגמרא מיעקב אע"ה שאמר וכל אשר תתן לי דהיינו מענייני גשמיות לא אסה א"ע כ"א מעט כנ"ל. וזהו עשר אעשרנו

דהיינו חומש כנ"ל. ומדלא נכתב חומש רמז ג"כ בדבריו שגם המעט הזה תעלה לך ג"כ אל הקדושה. כי עשר רמז להקדושה. וז"ש יוסף ה"א לכם זרע. כי ידוע דיוסף היה מל ומגייר את המצרים ואמר להם הזריעה שלכם דהיינו העובדות שלכם תעשו לשם ה"א אחרונה היא השכינה. ונתתם חמישית לפרעה. פי' כשתתנו עצמיכם לדברי גשמי' אל תתנו רק חלק חמישית. כי פרעה אותיות העורף רמז לעוה"ז לענייני גשמיות. וארבע הידות יהיה לכם שתשארו בהקדושה ותאחזו ארבע ידות בהקדושה ולא תפסיקו לגמרי ואח"כ תכניסו הכל אל הקדושה. וזהו ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני. פירוש שהשם אדני הוא בי דהיינו שהמתקתיו לרחמים. ואל יחר אפך כו'. שלא יוכל לבא לידי חרון אף ח"ו כי גם השם אדני הומתק לרחמים וק"ל:

או יאמר ויגש כו'. דאיתא במדרש הגשה למלחמה הגשה לתפלה. וי"ל הפי' דהנה הצדיק תגזר אומר ויקם הקב"ה גוזר והצדיק מבטל ובאיזה סיבה יכול לבטל הוא מחמת הגבורה שבו שהוא גבור ואיש מלחמה ללחום מלחמת ד' ומחמת התפלה. וזהו הגשה למלחמה הגשה לתפלה. ויגש אליו יהודה רמז להצדיק הנקרא בשם יהודה הוא יגש להקב"ה במלחמה דהיינו בגבורה ובתפלה. ויאמר בי אדוני דכבר כתבתי מזה דאיתא בגמרא לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו. ולכאורה מה רבותא שקראו אדון. אך הענין הוא דאיתא לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב בי"ה ונקרא בא"ד: והענין הוא דעוה"ב מתנהג ע"י הוי"ה ב"ה ועוה"ז מתנהג ע"י שם אדנ"י. וזה שאנו אומרים אל אדון על כל המעשים דהיינו כל המעשים הנעשים בזה העולם הוא ע"י אדנ"י ועפ"י חסד אל כל היום. והנה הצדיקים הקודמים לאברהם דהיינו מתושלח ונח ובניו היה עבודתם ע"י השם הוי"ה ב"ה ואברהם אע"ה בא למדרגה שהוא הנהיג את העולם ע"פ אדנ"י כרצונו ויגזר אומר ויקם. וזהו ויאמר בי אדני פי' שהיה מתפאר עצמו שהשם אדנ"י מתנהג ע"פ שכן דרך הצדיק שהוא אומר תמיד בהכנעה גדולה אבל כשרוצה לפעול איזה דבר או לבטל איזה גזירה אזי מתלבש עצמו בהתפארות שהוא צדיק. וזהו שאנו מתפללים ה' שפתי תפתח. פירוש שם של אדני שהוא המנהיג עוה"ז יהי רצון ע"י שפתי ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני דהיינו הגשה לתפלה שמתפלל להש"י שיקבל תפלתינו ברחמים. כי כמוך כפרעה דהנה העולמות בשעה שיש להם עליה אזי הם מתגלים ומשפיעים למטה. וז"ש הצדיק תשוקתי להיות כמוך בשעת שהעולמות מתגלים ונותנים השפעה. וזהו כפרעה לשון גלוי' כמו כן תשוקתי תמיד להשפיע למטה על ידי שם אדנ"י שפע ברכה והצלחה וחיים לנו ולכל ישראל אמן כן יהי רצון:

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך כו' ופירש"י ז"ל יכנסו דברי באזניך. וקשה מה זה לשון הכנסה באזנים ולא מצינו בכל התורה שאמר משה לישראל או באמר דברים שיכתוב הלשון הזה הכנסה לאזנים. ונראה דהנה מצינו שאמר הקב"ה למשה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע. ולכאורה יש להבין כיון שיהיה כתוב בספר א"כ כל מי שירצה יקרא בו והאיך שייך ושים באזני יהושע. וכן מה זה ל' באזני כו' וכי יניחום באזניו. ונראה לפרש דהנה כתיב ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. ולכאורה הלא יכול להבין אם זה קול חדוה שהוא קול נצחון או אם הוא קול חלושה שהוא בכיה וזעקת הוי. אלא נראה שיהושע היה משמר אזניו שלו שלא ישמע דבר שאינו הגון כלל. והנה גבורה נקראים פסוקי דזמרה שהוא כדי לזמר עריצי' והגבורות וצריך להתחזק ג"כ בגבורה בשורשם לזה נקראו גבורות. וחלושה רמז לתפלה ע"ד שאמרו חז"ל המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו שהוא חלישת כח כמ"ש ויחל משה מלמד שהחלה עצמו. וז"ש יהושע למשה קול אני שומע במחנה אין זה קול ענות גבורה דהיינו זמר עריצים שהוא המתקת הדינים ואין כו' קול חלושה הוא תפלה שצריך להחלה עצמו רק קול ענות אנכי שומע ר"ל שאיני מבין שמעולם לא שמעתי קול כזה שהיה משמר אזניו שלא ישמע דבר שאינו הגון. והנה יש ליתן טעם לשבח מה זה ל' ספר שהתור' נק' ספר. ונראה שספר הוא ל' מדינות העומדים על הספר כמו שהספר שומרת את המדינ' שלא יבא שום שונא על המדינ' ואם צריך אדם למדינה צריך לילך דרך הספר כך התורה היא הספר שלנו שהיא משמרת אותנו וכו' וכשצריכין אנחנו לדבק עצמינו בהבורא יתעלה צריכין אנחנו לדבק עצמינו דרך התורה שהיא הספר. וידוע דזאת נקראת השכינה וז"ש הקב"ה למשה כתוב זאת זכרון בספר ר"ל כשתלמוד בתורה תראה שתשרה השכינה בתורה הנקראת ספר כנ"ל ושים באזני יהושע ר"ל שלא תלמוד התורה עם מי שאין לו אזנים ברורים אלא כמו יהושע. והוא דרך רמז כמו באזני יהושע. וזהו ג"כ הפירוש כאן כי יהודה ראה בראייתו הזכה שזה הוא מדרגת יוסף אע"פ שלא ידע שזה יוסף עצמו אעפ"כ ראה והבין בעין השכל קדושתו הגדולה. לפיכך אמר לו בי אדוני פי' דבר עמי. ואם יקשה לך איך אתה יכול לדבר עמי שאני מדבר במדרגתי הגדולה עד מאוד ואיך אפשר שתדבר עמי. לז"א לו ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. פי' אני רואה שיש לך אזנים ברורים ויכנסו דברי באזניך. כי כמוך כפרעה. ולכאורה למה לא אמר כי אתה כפרעה. אך הענין כך אמר לו שהקדושה שלך הוא זה לעומת זה (של פרעה) כמו שפרעה היא בקליפה כך אתה לעומתו בהקדושה ולכן יודע אני שיכנסו דברי באזניך והבן:

ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו גושנה פירש"י ז"ל לתקן שם בית תלמוד שמשם תצא הוראה. נר' לפ' דאיתא במדרש בשעה שלקח פרעה את שרה והחזיר אותה לאברהם כתב לה ארץ גושן בכתובתה. ואגב נבאר הענין שאמר אברהם אבינו עליו השלום לשרה אמרי נא אחותי את וחיתה נפשי בגללך ותלקח שרה בית פרעה כו' ואח"כ באבימלך חזר ואמר לה אמרי לי אחותי את וישלח אבימלך ויקח את שרה ויצחק אמר אל רבקה אמרי לי אחי הוא וכתיב וישקף אבימלך והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו. לכאורה יש להבין הענין מה שנלקחה שרה שני פעמים לפרעה ולאבימלך ואצל יצחק נתוודע לאבימלך שהיא אשתו ולא לקחה. גם השינוי לשון שאמר לה אמרי לי אחי הוא ולא אמר כאברהם. אכן הענין הוא שהתורה רמזה לנו האיך אבותינו הקדושים נתנו דעתם עלינו לתקן לנו להיות לנו קיום בגלותינו. דהיינו אברהם תיקן על ב' גליות דהיינו גלות מצרים וגלות בבל. וזהו ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה ר"ל כאשר ראה שגלות מצרימה היא קרובה לבא כמו שאמר לו הש"י ידוע תדע כו' התחיל אברהם להתפלל שיהיה לנו קיום בגלות שתהיה השכינה עמנו. וז"ש אברהם אמרי לי אחותי את. ע"ד שפירש האלשיך הקדוש על פסוק מי יתנך כאח לי כו' אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי. פי' ע"ד המשל

דהנה אהבת איש לאשתו אין אהבתו בפרסום לכל לחבקה ולנשקה בחוץ כי בוז יבוזו לו אבל אהבת אח לאחותו גם אם יחבקנה וינשקנה בשוק לא יבוזו לו. וזהו מי יתנך כאח לי כנסת ישראל אמרה מי יתנך כו' ע"ש הלשון: וי"ל לפי דרכינו הפירוש כך אמצאך בחוץ הוא רמז על גלות השכינה אומרת לישראל מי יתנך כאח לי שאמצאך בחוץ ר"ל בגלות בחוץ לארץ אשקך כו'. דהנה בזמן שישראל שרוין על אדמתם השכינה נקראת אשה בעולת בעל ולא כן בח"ל. וזהו מי יתנך כאח לי עכ"פ. וז"ש אברהם אמרי לי אחותי את ר"ל שאמר אל השכינה אמרי לי אחותי את בגלות מצרים ואח"כ באבימלך אמר ג"כ אמרי לי אחותי כו' רמז על גלות בבל ובאותן ב' גליות היה כח לפרעה ולנבוכדנצר שהיו עושין עצמן אלקות מחמת שבמצרים היו עובדי ע"ז בישראל כדאי' בגמ' הללו עובדי ע"ז והללו כו' ובגלות בבל היה להם נשים נכריות וגם שהשתחוו לצלם ונתנו כח לאלהותם והוא גלות השכינה עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה. וזה רמז שנלקחה שרה היא השכינה הנקראת שרה ונלקחה ב' פעמים לפרעה ולאבימלך שנתפשה ונאחזה השכינה שני פעמים ואברהם אע"ה היה רוצה לתקן גם גלות בבל ע"ד שפירשתי כבר לעיל שאברהם קראו לבה"מ הר שרמז על מקדש שנחרב. וזה הענין נתינת גושן לכתובת שרה רמז אף שנתפשה השכינה אל פרעה אעפ"כ נשאר לה מקום קדושה לאחוז בקדושתה בארץ גושן. ונמצא זה רמז בלקיחת שרה ב"פ והחזירה דהיינו ע"ד חיל בלע ויקיאנו. ויצחק אע"ה תיקן לנו להיות לנו קיום בגלות השלישי הוא גלות אדום. וז"ש אמרי לי אחי הוא ולא אמר כאברהם אמרי לי אחותי את מחמת שעתה בגלות המר הזה אף שקשה עלינו השעבוד ועול הגלות אף עפ"כ השכינה היא בינינו ויש בנו כח לדבק עם השכינה. וזה רמז שלא נלקחה רבקה לאבימלך לרמז על השכינה הנקראת רבקה לא נלקחה ר"ל שאין להם אחיזה בה. ואמר לה אמרי לי אחי ר"ל שהשכינה ישתעשע עמו כמו אח. וזהו ויהי כי ארכו לו הימים ר"ל אחר שאנחנו בגלות המר הזה ימים רבים. וישקף אבימלך בעד החלון רמז ע"פ מה דאי' בספרים אל סיסרא ונשקפה בעד החלון ואיתא בספרים שהיה לה ראיה על זה שנתפס במלחמה. וזהו ג"כ הפי' כאן וישקף אבימלך ר"ל שגם החיצונות יש להם ראי' על זאת שהיה יצחק מצחק את רבקה אשתו. שהם רואים שגם בגלות המר יש לנו שעשועים עם השכינה ואנחנו דבוקים בה והיא בנו. וזהו ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים כל השומע יצחק לי. דיצחק רמז על הגלות שהוא אותיות קץ חי. שאנחנו קיים בחיינו בגלות המר. ואומרת השכינה כל השומע ר"ל מי שישמע לי להחזיק בי ובקדושתי יכול לבא לידי שחוק ושמחה וחדוה וקדושה גם בגלות המר. וזהו מאימתי קורין את שמע בערבית ר"ל אימתי אפשר לנו שנוכל יכולים לקרות להש"י שישמע לנו את כל תפלתינו בערבית ר"ל בגלות המר שהוא חשך וערב לילה. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. פי' הכהנים היינו צדיקים בשעה שיכנסו במדריגה זאת לשאוב קדוש' ודביקות בתרומתן שיעלו את השכינה שרמז תרומה תרו"ם ה"א וזה נקרא אכילה ע"ד שנא' באברהם אע"ה והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו דהמלאכים לא ניתנ' להם תורה וכשבאו אל אברהם שהיו שומעים מפיו דברי תורה שהוא עץ החיים ויאכלו. פי' הקדושה הזאת שהיו שואבים הי' אכילתם. ומקשה הגמרא מכדי כהנים אימת אוכלים בתרומה משעת צאת הכוכבים. ר"ל אימת יהי' המדריגה זאת שיהיו שואבים קדושה ודביקות גמור משע' צאת הכוכבים. פי' כשיבא משיח צדקינו ויתנשא מזלם של ישראל ע"ד דרך כוכב מיעקב שזה רמז על משיח צדקינו שיבא במהרה. ליתני צאת הכוכבים כי גם שעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתם היא בשעת צאת הכוכבים כנ"ל. ומשני מילתא אגב אורחא קמ"ל. פי' התנא משמיענו שע"י שילך אדם באורח מישור בדרכי ה' ותורתו הקדושה וזה אגב אורחא ר"ל אגב שילך באורחות הצדיקים יכול ג"כ לשאוב קדושה גדולה ולהגיע לרוח הקודש גם עתה בגלות. וזהו אימת הכהנים כו' משעת צאת הכוכבים. ר"ל באמת עיקר הקדושה והדביקות יהי' אי"ה בביאת משיח צדקנו אז יהי' עיקר הקדושה ע"י תרומה תרו"ם ה"א ואז יהי' שפה ברורה יחד בקדושה ודביקות. והא קמ"ל ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומ'. פי' זה שאינו הולך באמת בדרכי ה' שאין לו בהירות השמש דהיינו הקדושה זה מעכבו מלאכול בתרומה. אין כפרתו כו' ר"ל כפרה רמז על ביאת משיח שהוא על ידי תשובה וכפרה על עונותיו כדאיתא בזוהר הקדוש דבתשובה תליא מלתא זה אין מעכבו מלאכול בתרומה דהיינו לשאוב הקדושה והדביקות כי גם בגלות המר אם יחזיק לעבודתו יתברך וישוב בתשובה שלימה על עונותיו לתקן את כל איבריו וגידיו לקדש ולטהר אותם במאכלים כשרים ושלא להכניס לתוך מעיו מאכלים אסורים ויקדש איבריו בכל אופני' יזכה גם עתה בגלות לידי רוח הקודש. וזה דאמרינן תפלות אבות תקנום ואיתא כנגד תמידין תקנו והכל אחד דאברהם תיקן תפלת השחר ויצחק תפלת מנחה והן כנגד התמידין. את הכבש אחד תעשה בבוקר כו' דהיינו שהם תיקנו לנו שיהי' לנו קיום בגלות ע"י כבשי דרחמנא. דהיינו סודות התורה ואורות גדולים שנלך בהם להגות בהם תמיד יומם ולילה. ויעקב תיקן תפלת ערבית כנגד איברים ופדרים. רמז אחר שנתקן את איברים החיצונים והפנימים במאכלים כשרים כנ"ל נוכל ג"כ להתקיים ולאחוז בהקדושה. היוצא לנו מזה שאנחנו צריכין לדבק עצמינו בהשכינה הקדושה על ידי מעשים טובים וע"י התורה הקדושה ללמדה לשמה. וזהו ואת יהודה רמז לשם הקדוש שם הוי"ה ב"ה וב"ש שלח להורות לפניו גושנה דשם הי' מקום וחלק בשכינה שורש שכינתא כאשר פירשנו דברי המדרש שנתן לה לכתובתה. והיינו שיעקב אע"ה היה מדבק עצמו בהשכינה על ידי מעשיו הטובים שהי' מקדש עצמו לשמו הגדול. וזהו שפירש"י לתקן לו בית תלמוד ר"ל שיהי' הלימוד מתוקן לשמה שמשם תצא הוראה ועי"ז אנחנו חיים וקיימי' בגלות. וזהו כי בי ירבו ימיך ר"ל אם ירבו ימיך בגלות הלילה ויהי' באופן שתהיו דבוקים בי כנ"ל אזי ויוסיפו לך שנות חיים דאיתא בגמרא שיתא אלפי שנין הוי כו' שני אלפין ימות המשיח ובעו"ה יצאו מה שיצאו ומבשר לנו הכתוב שיתוספו לנו השנים אי"ה בביאת משיחנו במהרה דהיינו שנה אחת יתגדל ויאריך כמו שנים הרבה ושנות חיים ושלום יוסיפו לנו בגאולתינו קרובה ב"ב אכי"ר:

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים. נ"ל ע"פ דאיתא בגמ' אמרו עליו על ר"ח ב"ד כשהיה מתפלל על החולה היה אומר זה חי כו' אמרו לו מנין אתה יודע אמר אם תפלתי שגורה בפי הית מקובל'. לכאורה מלת שגורה בפי אינו מובן היה לו לומר אם תפלתי יוצא מפי בלי גמגום בידוע

שהיא מקובלת. אך הענין הוא דהנה לכאורה יש להבין הסיבה הזאת שהצדיק מתפלל על החולה והוא מתרפא ונראה הדבר כמו השתנות חלילה אצל הבורא הא' הפשוט האמיתי וחלילה לחשוב ולומר כן. אך הענין דהנה כל העולמות וכל הנבראים היה מתחלה קודם בריאת העולם בכח ה"ש ב"ה ואחר כך כשעלה ברצונו הפשוט לבוראם הוציאם מכח אל הפועל וכל מה שיהי' הוא שהיה בכח הא"ס ב"ה וב"ש. ונמצא אין כאן שום השתנות כי כל זאת היה בכח הא"ס שזה יהי' חולה והצדיק יתפלל עליו ויעתר בתפלתו. והוא שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקי' שע"י התפלה הצדיק מתדבק בהבורא יתעלה וזה תענוגו של מקום שהצדיק עולה ומתדבק בו. והיתא בספרים הטעם שאנו רואים שלפעמים באים שני בני אדם ואוהבי' זא"ז מאד גם שלא היו מכירים זא"ז מקודם כ"א עתה מקרוב באו ונתועדו יחד ושניהם דבקו יחדיו באהבה רבה. והטעם מחמת שהיו שכנים זא"ז בישיבתם בג"ע יחד ועתה בבואם להדדי נתעורר בהם אהבה הישנה שהי' בהם בג"ע. וזה שאמר ר"ח ב"ד אם שגורה תפלתי בפי ר"ל התפלה הזאת שאני מתפלל עתה היא שגורה בפי כמו דבר הרגיל שהורגל בה כבר ומה הוא הרגל היינו מה שהזכרנו לעיל שהי' הדבר הזה והתפלה הזאת והצדיק היו כולם בכח הא"ס ע"ד שני צדיקים שאוהבים זא"ז מחמת שהיו ביחד בידוע שהיא מקובלת מחמת שכבר הי' בכח הא"ס ב"ה ואין השתנות לפניו חלילה ואם אין תפלתי שגורה בפי נמצא שלא היתה התפלה הזאת בכח הא"ס רק האדם מעצמו הוא מתפלל בידוע שהוא מטורף. והנה עיקר החיות של הצדיק הוא ע"י התפלה שעל ידו הוא מתדבק בהבורא יתעלה כנ"ל. וידוע שע"י שם הקדוש היוצא מפסוק "את "השמים "ואת "הארץ נברא העולם והוא גימטריא טו"ב ועיקר תפלת הצדיק הוא על השכינ' הקדושה. וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים. מצרים לשון מיצר יש דהיינו ע"י שהי' מצער עצמו על גלות השכינה הנקראת יש ע"י זה הי' לו היות שהיה מתדבק בהבורא ב"ה. שבע עשרה שנה. פי' שכל זאת היה בכח הא"ס בתחלת הבריאה כשברא כל הנבראים וכל העולמות ע"י שם הקדוש שהוא גימ' י"ז כנ"ל שבו נברא העולם. וזהו ברוך ה' אשר לא הסיר תפלתי שאני מתפלל לא הסיר אותה ממני מחמת שהי' אז בכח הא"ס ב"ה וממילא היא מקובלת. וחסדו מאתי פי' ועל כל זאת אודה יה מאחר שהי' התפלה הזאת בכח הא"ס נמצא שאין זה מאתי מצד פעולתי שיהי' ראויה להנתן לי שכר על זה ואעפ"כ נותן לי הש"י שכר כאלו היתה הפעולה ממני וזהו וחסדו מאתי שאודה לו ית"ש על חסדו הגדול שמעלה עלי כאלו היה מאתי. והבן:

או יאמר ויחי כו' ע"פ הפסוק זמרו כבוד שמו שימו כבוד תהלתו. נראה פי' היות התחלות אדם בעבודת הבורא ב"ה בודאי אינו יכול תיכף בהתחלתו עלות במדריג' עליונה כי עדיין שבבוהו זרים במחשבתו הדבוקה בעה"ז השפל ובהבלו אבל צריך אדם מקוד' לפנות מחשבתו ולזמר עריצים המה הקליפות המבלבלים אותו מעבודתו ולזה צריך עבודה רבה ואח"כ יפנה עצמו לעלות במחשבות קדושים ביחודים ובכוונות עליונים ואז נחשב לו אותה העבודה שעבד בתחלתו והיא לזמר עריצים באותה העבודה החשובה העיקרית שעולה בה לתכליתו כיון שכוונתו הכל לש"ש והכל אחד. וזהו זמרו כבוד כו' פי' כנ"ל שהעבודה של זמיר עריצים הוא חשוב כמו שימו כבוד תהלתו שתהלה נקרא המדריגה הגדולה של הצדיק שמאיר לעולמות עליונים ותהלה הוא ל' אור כמו בהילו נרו עלי ראשי. בהלו אור. וזהו ג"כ הפי' כאן ויחי יעקב בא"מ. שגם היה עבודתו במדריגת קטנות. וזה הרמז שבע עשרה שנה גימט' טו"ב שהוא השם הקדוש במ"ק מחמת שהי' בארץ מצרים מקום הקליפות והי' עיקר העבדות לזמר עריצים אעפ"כ הי' נחשב לו זה כשאר שנותיו שהי' עובד בהם במדריגות גדולות. וזהו ויהי ימי יעקב שני חייו פי' שזה הי' נחשב לו במנין שאר שנותיו בשוה כנ"ל:

או יאמר ימי יעקב שני חייו כו'. לפי שעיקר החיות של הצדיק הם אותן הימים שמוסיף בהם אור העבוד' והם נקראים ימים ע"ד שנאמר ויקרא אלהים לאור יום. וזהו ויהי ימי יעקב. פי' הימים שהיה מוסיף בהם אור הם היו עיקר שני חייו. וק"ל:

או יאמר ויחי כו'. ונקדים לפרש הפסוק הודו לה' כי טוב כו'. דהנה הצדיק ע"י תפלתו הזכה והצלולה הוא ממשיך את הבורא ב"ה וב"ש לעה"ז והרי הוא כמו שמביא שמו הגדול אל הקטנות. כי עיקר גדולתו על השמים כבודו וגדולתו על כל העולמות והצדיק ממשיכו לזה העולם הוא כמו קטנות והשם הקדוש בקטנות גימ' י"ז. אך עי"ז שממשיך את הבורא לעוה"ז אזי מלאה הארץ חסדו בהשפעות וברכות וטובות הרבה. וזהו הודו לה' היינו שתתפללו לפניו. והודו לו כי טוב ר"ל הגם שתביאו אותו ית"ש ויתעלה שמו אל הקטנות דהיינו שם הקדוש הוי"ה ב"ה בקטנות גימטריא טו"ב כנ"ל. כל"א ר"ל כי עי"ז שפעלו להמשיך לעוה"ז חסדו היינו השפעות חסדים וטובות. וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. ר"ל ע"י שם הקדוש שהמשיך למטה והוא גימ' י"ז כנ"ל עי"ז הי' לו חיות והשפעות טובות בארץ מצרים. וזהו ברוך ה' אשר כו' וחסדו מאתי. דהיינו שע"י תפלתי אני גורם להמשיך חסדו לעולם כנ"ל וק"ל:

או יאמר ויחי יעקב כו'. דהנה ראוי להשכיל ולהבין על קבלת שכר המצות הנה מצד השכל והדין אינו מחמת קיום המצות כי מאחר שהבורא ית"ש וית' בראנו לכבודו ואין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף כו' על הטובות כו' שעשה עמנו וראוי ונכון היותינו מקיימים מצותיו הקדושים כמאמר התנא אם למדת תורה הרבה אל תחזיק כו' כי לכך נוצרת אך עיקר קבלת שכרינו הוא מצד שהבורא ית"ש נותן בנו יצה"ר המסית אותנו בכל עת ורגע ומתגבר עלינו להתאוות תאוה ולהרהר חלילה בעביר' וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום והאדם עומד כנגדו ובתחבולות יעשה מלחמה נגדו להזהר ולהשמר מכל דבר רע מהניפות ושקרים וליצנות לשון הרע ותאוות והרהורי' והדומה להם לזה צריך מלחמה ועבודה רבה לשבר כח תאוות היצה"ר וזה עימי וסיגוף גדול ע"י זה הקב"ה מקדשו ומטהרו כאלו עשה מצוה כי על ידי המצות אנו מתקדשים ומתטהרים כאמור אשר קדשנו במצותיו. וזהו דאמרינן בגמרא היושב בטל ואינו עובר עבירה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה מצוה. והיינו כנ"ל ע"י שהוא משבר כח התאוה של היצה"ר שלא להטות חלילה עי"ז הוא מתקדש כאלו עשה מצוה. וזה שהתפלל מרע"ה שמחנו כימות עניתנו. פי' שתשמחנו בקדושתך כימות עניתנו ע"י היצה"ר שאנחנו מוכרחים לשבר כח תאותינו. שנות ראינו רעה פי' כל השנים אשר ראינו והסתכלנו ברעה להזהר ולהשמר ממנו עי"ז ירא' אל עבדיך פעלך ר"ל נחשב לפניך כאלו עשינו כל מצותיך ופעליך כנ"ל שע"י עינוי וסיגופים מהיצה"ר לשבר כוחו יחשב כאלו עשיתי כל המצות. וזהו תאוה לבו נתת לו כו'. זה שנתת לאדם

בבחירה שיעשה כתאות לבו וארשת שפתיו בל מנעת סלה שלא מנעה ממנו לדבר בשפתיו כרצונו כל זאת עשית לטובת האדם. כי הקדמנו ברכות טוב פי' עי"ז שהבחיר' לאדם והיצה"ר מסיתו והוא כובש את יצרו עי"ז יקדמנו הש"י ברכות ושכר גדול ע"י שם הקדוש שם הוי"ה ב"ה שהוא גימ' טוב. והיינו אפילו בגלות המר שהשם הוא בקטנות כי לעתיד שיהי' השם בגדלות בודאי אין קץ וסוף להשפעתו. וזהו הודו לה' ר"ל להשם הוי"ה שמו הגדול ית"ש כי טוב ר"ל אף בגלות המר שהשם הוא בקטנות אעפ"כ הוא בגימ' טוב. וזהו כל"ח. וזהו יששכר חמור גרם כו' פי' י"ש שכ"ר לאדם ע"י שהחמור הוא הגוף החומר החומד ומתאוה והאדם משבר כח תאוותו הוא גורם לו לשכר הגדול. רובץ בין המשפתים פירוש הלשון שהוא רובץ בין השפתים שהבחירה בידו לדבר בלשונו כרצונו. וירא מנוחה פי' והאדם משבר כח תאוותו ואין רוצה רק שיהי' לו מנוחה מהתאוות והמחשבו' זרות עי"ז גורם לו כי טו"ב. פי' שיש לו השפעות משם הרחמים שהוא גימ' טוב. וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים פי' ע"י שהיה משבר כח התאוות היצה"ר הנקראים ארץ מצרים שהוא הקליפה עי"ז היה לו חיות והשפעה מהשם הרחמים שהוא גימטריא שבע עשרה כנ"ל וק"ל:

או יאמר ויחי יעקב בארץ מצרים כו'. דאיתא בגמ' שהירח היתה טוענת לפני הקב"ה היאך אפשר לב' מלכים להשתמש בכתר אחד אמר לה הקב"ה לכי מעטי עצמך אמרה לפניו רבש"ע בשביל שאמרתי דבר הגון לפניך אתה אומר לי כך אמר לה הקב"ה עתידין צדיקים שיקראו בשמך דוד הוא הקטן שמואל הקטן ראה שאינה מתפייסת אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח עכ"ל הגמרא. ונראה לפרש כי ידוע שהשמש והירח הם שני עולמות שני שמות הקדושים ואיתא אשר נשיא יחטא ודרשו חז"ל אשרי הדור שהנשיא יחטא ולכאו' אינו מובן. ונראה פירושו כי הצדיק נקרא נשיא ע"ד נשיא אלהים אתה בתוכנו והנה הצדיק הוא במדריגתו הגדולה למעלה מן העם. וידוע דשני מעלות יש קטנות וגדלות וקטנות היא מדריגה קטנה והעיקר הוא הגדלות כמשל התינוק כשהוא בקטנות אין רוח אביו נוחה הימנו כ"כ שעדיין אינו יכול להבין כלום וכשהבן בא אל הגדלות אזי רוח אביו נוחה הימנו שיוכל להבין וללמוד ולפלפל. כן בירא' הבורא ית"ש כשאדם הוא בקטנות אין יראתו ואהבתו שלימה אלא כשבא אל הגדלות אזי נתחזק אהבה ויראה שלו. ורוב המון עם אינם יכולים להגביר עצמם לעבודת הש"י מגודל הגשמיות שלהם שמגושמים ביותר והצדיק הולך ומתגבר תמיד בגדלות וביראה. ואי' בגמ' על פסוק טבעו בארץ שעריה שמהו בני קרח משל לשפח' שאבדה קיתון של חרס בתוך הבאר ואח"כ הלכה בת מלך והפילה קיתון של זהב בתוך אותו הבאר שמחה אותה השפחה ע"ש כן הוא הנמשל כאן שהעול' אינם יכולי' להגביר עצמם לעבודתו ולכן הקב"ה ברחמיו שולח איזה חטא להצדיק כדי שיבא גם הוא בקטנות ואחר שהצדיק יתגבר להעלות א"ע לקדושתו יגביה גם את העולם עמו. וזהו אשרי הדור אשר נשיא יחטא למען עי"ז יתנשאו כל העולם עמו בחזירתו להגביה עצמו בקדושתו. וזהו פי' הגמרא ר"ע כשהיה מתפלל היה מקצר ועולה. ר"ל שהיה מקטין א"ע אל הקטנות והחזיק עצמו שהוא מקצר בעבודת הבורא ועולה אח"כ ומגביה את העולם עמו. וכשמתפלל ביחיד ר"ל כשהי' במדריגה גדולה באחדות העליון אדם מניחו בזוית זו. ר"ל שהעולם היו סוברים שהוא בעוה"ז ומצאו בזוית אחרת שעמד בעולמות העליונים שהי' כל כך בגדלות. והנה הירח הוא אחד משמותיו של הקב"ה וטענה לפניו ית' האיך אפשר לשני מלכים כו' דכל העולמות הם דכר ונוקבא משפיע ומקבל והיתה רוצה שגם הוא תהיה כדכר ונוקבא דהיינו מקבל ומשפיע והשיב לה הש"י לכי מעטי עצמך דהיינו שתהא היא המקבל אמרה לפניו רבש"ע בשביל שאמרתי דבר הגון כו'. והיינו שהיה רצונה שתהא היא המשפיע. והשיב רצונך להשפיע אני אתן לך השפעה היינו שהצדיקי' יקראו על שמך. ור"ל דהנה כתבנו שהצדיק צריך לבא אל הקטנות בשביל העולם כנ"ל וכדי שלא ישאר גם הוא בקטנות ולכן כאשר יקראו בשמך דוד הקטן כו'. היינו כאשר יהיו בקטנות ויהי' להם אחיזה בך ויוכלו להגדיל א"ע לחזור לקדושתם העליונה ע"י אחיזתם בך ויעלו את העם עמם. ראה שעדיין לא נתפייסה. ולמה באמת לא נתפייסה לפי שסברה אין באפשר להצדיק לעשות כדבר הגדול הזה לעלות כל העם עמו מאחר שהמשא כבד יכבדו אותו היינו הגשמיות והטאים יעכבם לעלות במעלו' קדושים לזה אמר לה הש"י הביאו עלי כפרה ר"ל אל תחוש לזה רק עליכם מוטל להביא עלי דהיינו אתערותא דלתתא ועלי כפרה ועלי מוטל לכפר הכל על כל חטאת' ולא יעכבם שום חטא ועון להגבי' עצמם לעבודתו:

היוצא לנו מזה מהמת שהצדיק צריך להעלות את העם עמו לכן בשביל זה הי' מיעוט הירח כדי שיהיה להם אחיזה בהירה ויוכלו להגדיל עצמם אל מדריגות גדולה כנ"ל. וז"ש דוד המע"ה גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו. פירוש מה לכם שאקטין א"ע לבא אל הקטנות בשבילכם כדי להעלות אתכם וצריך מיעוט הירח כדי שיהיה לי אחיזה מוטב תבואו גם אתם אל מדריגות גדולות ונרוממה שמו יחדיו דהיינו הירח שהוא אחד משמותיו של הקב"ה כנ"ל ונרוממוהו ולא יהי' צריך שום מיעוט ויהי' אור הלבנה כאור החמה. ובאמת הצדיק יש לו אחיזה בשם אי"ה ית' ושם הוי"ה במספר קטן עולה בגי' טו"ב ונמצא אפילו בקטנות נשאר טו"ב ולכן גם בעת שהצדיקים הם בקטנות אעפ"כ יש להם אחיזה בטו"ב. וזש"ה הודו לה' כי טוב. ר"ל אפילו כשהוא בקטנות הוא טו"ב. ונמצא לעולם חסדו שהצדיקים יש להם אחיזה בשמו הגדול הן כשהוא בגדלות הן בקטנות. וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים ר"ל אף כשהיה בקטנות בארץ מצרים אעפ"כ הי' לו חיות מכח שהיה לו אחיזה בטוב. וזהו שבע עשרה שנה רמז לטוב כנ"ל וק"ל:

ויקרבו ימי ישראל כו'. ונקדים לפרש הפסוק שבענו בבוקר חסדך. ולכאורה הלא טוב לנו להתפלל שישביענו בחסדו חסד אל כל היום. אך נראה דהנה החסדים נקראים בוקר וזהו וישכם אברהם בבוקר. פי' דאאע"ה שהי' צדיק גדול והקדים ע"י מעשיו הטובים להשכים ולהקדים את הבוקר היינו לעורר החסדים הנק' בוקר. אבל אנחנו דלי מעש וחסרי לב אנו מתפללין להשי"ת ב"ה שהוא ישביענו בבוקר חסדיו שהוא יעורר עלינו החסדים והשי"ת ברוב רחמיו שומע תפלת עמו ישראל ומקבל ברחמים וברצון את תפלתינו. ויש לכוין הפירוש במה שתיקנו לנו בג' ברכות דאשונות לומר גומל חסדים טובים ר"ל חסדים טובים היינו החסדים שהשי"ת נותן לצדיקים הנקראים טובים. וגומל הוא מל' ויגמל אברהם וכו'. פי' הש"י הוא גומל את החסדים טובים ואינו ממתין עד שיתעוררו החסדים ע"י צדיקים. רק קונה הכל פירוש הש"י ברוב רחמיו מקבל את כולנו.

ולא

ולא עוד אלא וזוכר חסדי אבות דשלש ברכות הראשונות נקראים אבות והם השלש מוחין הנקראים ראש . והאותו שלש ברכות אין שם תפלה כמבואר בש"ע א"ח . ויש ליתן טעם לשבח לזה מפני שג' ברכות הראשונות הם בעולמות העליונים ושם אין קטרוג כלל לכן אין צריך שום תפלה רק תהלות ותשבחות כי אין תפלה אלא במקום קטרוג . וזהו וזוכר חסדי כו' פי' תיכף ומיד בהתחלותינו שבחין הם הג' ראשונות מיד הוא זוכר את חסדיו לעשות כל צרכינו מיד באבות היינו ג' ראשונות קודם גמר תפלתינו הוא יענכו טרם נקרא . וזהו פי' תאות לבו נתת לו דהתאוה והתשוקה של הצדיק תמיד שיהיו כל ישראל מלאי' ושבעים כל טוב והשי"ת נותן התאוות האלו בלב הצדיק כדי שיתפלל לפניו שהקב"ה מתאוה לתפלתן כו' . וארשת שפתיו בל מנעת סלה פי' והש"י שומע תפלתו של הצדיק. ולא עוד אלא כי תקדמנו ברכות טוב פי' וקודם שיתפלל עדיין הוא מקדים כל ברכות טוב ע"י שתשים לראשו עטרת פז פי' מחמת שמיד בהתחלת ראשונות הנקראים ראש אתה עושה מהם עטרת פז . ולכן טרם נקרא אתה תענה כי שם אין צריך לתפלה כנ"ל . וזהו התהללו בשם פי' בעולמות ששם רק תהלה וממילא ישמח לב מבקשי ה' מיד קודם שיתפללו. וזהו ויקרבו ימי ישראל למות פי' יעקב אע"ה הי' מחשב תמיד את יום המיתה שהוא קרוב ושמא ימות היום . וזהו ויקרבו כו' ר"ל שכל ימיו היו בעיניו קרובים למיתה ועי"ז הי' מזכך את גופו והיו כל מחשבותיו לעולמות העליונים . וזהו ויקרא לבנו ליוסף פי' זה רמז אף כשהי' בעניני עוה"ז דהיינו לבא וכדומה אעפ"כ היו כל מחשבותיו ליוסף דהיינו עולם העליון הנקרא יוסף :

או יאמר ויקרבו ימי ישראל כו' שים נא ידך תחת ירכי. נראה דהנה העיקר ליחד שמו הגדול באמת והוא שימסור אדם נפשו על קדושת שמו הגדול ית' ויתעלה . ולכן מצות עשה בתורה לקרות ק"ש ערב ובוקר שזה יחוד שמו שאנו מוסרים נפשנו לשמו הגדול ית' רק שצריך האדם לדמות בנפשו באמת כאלו עתה מסר נפשו על יחוד שמו הגדול וכן הוא דרך הצדיקים . וזהו ויקרבו ימי ישראל למות פי' שתמיד הי' מוסר נפשו כ"כ באמת שהי' קרוב למיתה . ויקרא לבנו ליוסף לכאורה הי' לו לומר לבנו יוסף. אך הענין הוא מה שהאדם מקיים התורה שאינו עובר על מצותיו אינו אלא במדריגת עבד שאינו עובר על מצות אדוניו אבל להיות נקרא בן למקום צריך לעשות לעצמו גדרים וסייגים ולהוסיף בעבודה לפי שכלו הזך ממדריגה למדריגה . וזהו ויקרא לבנו . פי' מי הוא בנו ליוסף שמוסיף תמיד כנ"ל . שים נא ידך לפי שהצדיק הגדול שמוסיף תמיד בעבודה צריך לשמור עצמו שלא יפול לגאות מחמת שיסבור שהוא טוב ומטיב בעבוד' להוסיף בה תמיד . והתקנה לזה הוא לזכור תמיד ולחשוב שכל זכיותיו אינם כדאי להציל פעם אחד מחטא קרי ר"ל אם נזדמן לו ובזה יכנע וישפל . וזהו ויקרא לבנו ליוסף כנ"ל . שים נא ידך פי' כל כחך הם התורה והמצות שאתה מקיים שים הכל תחת ירכי רמז על החטא הנ"ל אם ח"ו נזדמן לך אז הכל הלך ועבר ח"ו ובזה תנצל מן הגאוה . וזהו אל תקברני במצרים הם הקליפות הנקראים מצרים וק"ל :

ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו כו' מימין ישראל ויגש כו' והוא הצעיר כו' שכל את ידיו כי מנשה הבכור . ויש לדקדק שלא עיקר כוונת הכתוב הוא לפרש שהבכור הי' מימין ישראל והצעיר משמאלו וימין ושמאל של יוסף מיותר הוא. אך נראה שעיקר מחשבת יעקב אע"ה הי' להמשיך לישראל אחריו כל הימים ההשפעות והברכות כולם נהיותם קיימים תמיד ורצה להמשיך ע"י ב' צדיקי' הללו אפרים ומנשה כאומרו בך יברך ישראל כו' כאפרים וכמנשה והטעם למה דוקא ע"י הצדיקים . היות שהעולם צריך תמיד לב' מיני צדיקים האחד הוא שיתשב תמיד בעולמות העליונים וביחודים להוסיף אור תמיד למעלה למעלה והאחד לחשוב בצרכי עולם מה שעולם צריכין פרנסה וברכה וחיים ושאר הצטרכותם ובב' מיני צדיקים הללו הוא קיום העולם . ולזה רצה להמשיך ולפעול זאת על ידם כי מנשה הבכור הי' במדריגתו לעלות תמיד ממדריגה למדריגה ולא לחשוב בעניני העוה"ז כלל ואפרים הי' צעיר ממנו בעבודה שלא הי' כ"כ הולך במדריגות כ"א שהי' חושב תמיד המשכת השפע על ישראל . וזה הי' חשוב בעיני ישראל אבינו יותר כי עיקר מגמתו הי' למשוך טוב על ישראל וכוונת יוסף הי' היפך שהי' סבור שמנשה חשוב מחמת רוב כוונתו ועלייתו ולזה לקח את אפרים לימין עצמו כי כוונתו הי' ג"כ בשביל ישראל להמשיך הברכות ע"י ב' הצדיקים הללו אך שסבר שדי לאפרים כח ימינו במה שהעמידו לימין עצמו בזה יהי' די לפעול הברכות לישראל כנ"ל ועיקר הי' אצלו מנשה לפי שהי' עובד במדריגות גדולות ולכך העמידו לימין אביו ולא כן הי' דעת יעקב אבינו ע"ה אדרבה להיפך שהי' אפרים הצעיר לכך שכל את ידיו לברכו בימין כי זה הי' עיקר פעולת יעקב להטיב אחריו לדורותיו שיהיו מזומנים כל טוב השפעה ורחמים וזה הי' מדריגת אפרים . וזה שאמר יעקב ידעתי בני ידעתי . פי' שאמר ליוסף הידיעה של בני ידעתי מזה ג"כ שמנשה הוא היותר גדול במדריגתו ואולם אחיו הקטן במדריגתו יגדל ממנו וזרעו יהי' מלא הגוים שיהיה כל העולם מלא מהשפעותיו וטובו ולכך הוא חביב בעיני יותר לזה וישם את אפרים לפני מנשה . וזה סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם . פי' היראים הם הצדיקים הממשיכים השפעות צריכין לעשות בסוד בהסתר מפני הקטרוג שלא יקטרג על הטוב ההוא ובריתו הוא הצדיק המתנהג ע"פ הברית והתורה להודיע' פי' שיודיע זאת לבנ"א שילמדו ממנו הדרך הטוב ההוא :

שכל את ידיו כי מנשה הבכור . ולכאורה הטעם הוא ההיפך של עשיה . אלא למדך תורה דרך ארץ שינהוג אדם כבוד בחבירו לפי הראוי לו ואע"פ שהיה יכול יעקב אבינו ע"ה לחזור ולהעמידם כרצונו זה לימינו וזה לשמאלו אלא שכוונתו הי' שלא לבייש את מנשה ולכך שכל את ידיו בראשם . וק"ל :

שמעון ולוי אחים כו' . ע"ד הרמז נ"ל דהנה יש שני מדריגות צדיקים יש צדיק העובד ה' בדביקות וזה נקרא בשם לוי שהוא מתלווה ומתדבק להבורא ית' והצדיק הזה אין דבורו חוזר ריקם והכל יכול לפעול בדבורו. וזהו שאמרו חז"ל ולוי אמר תומיך ואוריך ודרשו חז"ל שמשלימים דבריהם רמז על הנ"ל שהצדיק הזה משלים דבריו שאינן חוזרין ריקם : ואוריך שמאירים דבריהם דהיינו שמביאים ישועה ואורות גדולים על ידי דבריהם לבני אדם . ויש צדיק שהוא מתפלל תמיד כל צרכו והשי"ת שומע כל תפלותיו וזה נקרא בשם שמעון ע"ד שאמרה לאה כי שמע ה' כו' . ואמר הכתוב שמעון ולוי אחים דהיינו שניהם מדובקים כאחד כלי חמס מכרותיהם דהצדיקים הרוצים לפעול ע"י דבורם ותפלתם צריכין לפרוש עצמם מכל תענוגי ותאוות עסקי עוה"ז וצריך לעשות הפקר כל גופו להתמכר כל האבריות ואז נופלים

בשפעות

השפעות בזרוע ע"ד שאמרו חז"ל שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מן הצדקה אלו צדיקים כל העולם ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע. וזהו כלי חמס ר"ל שיש להם כלי חמס ליטול בזרוע ומהיכן הוא להם הכלי הזאת על ידי מכרותיהם שהם מתמכרים כל גופם וכל החומריות ואין משגיחים כלל על עסקי עוה"ז. וזהו שרמז התנא המוכר את הספינה מכר את התורן. דהגוף נקרא ספינה ע"ד דאיתא בזוהר הקדוש ויונה ירד אל ירכתי הספינה יונה זהו הנשמה ירדה אל הגוף ע"ש גם הגוף הוא כמו ספינה המטורפת בים דעוה"ז הוא כמו ים כאדם המשוטט כן צריך האדם להשוב תמיד שאין לו בעוה"ז רק לשוט אותו כמו השט בים. ואמר התנא המוכר את הספינה הוא הגוף כנ"ל שאין חושש כלל על הגוף החומר מכר את התורן דהיינו שאין צריך להיות עוד כתורן בראש ההר כי מאחר שאינו חושש על עסקי עוה"ז הוא מדובק בהשכינה ואינו כתורן בראש ההר. בסודם אל תבא נפשי. דאיתא בספרים דהתפלות עולות למעלה דרך מערת המכפלה והוא מעורר את האבות והיינו עם הפנימיות של אדם כפי מדריגתו דהיינו אם יש לו מדריגת נפש והוא מתפלל עם פנימיות נפשו הוא מעורר הנפש של אבות. ואם יש לו מדריגת רוח הוא מעורר הרוח שבאבות. ואם יש לו מדריגת נשמה הוא מעורר נשמה שבאבות. ועיקר לעורר את יעקב שהוא המובחר שבאבות והעיקר התעוררות הוא ע"י ענוה. וזה רמז ויחי יעקב שלכאו' למה לא נכתב ויחי ישראל. אך הרמז ע"י עקב שוא ענוה כמש"ה עקב כו' עי"ז הוא עיקר החיות מהיו"ד. לזה רמז יעקב היינו יו"ד עקב והי' יעקב מתפלל בסודם. ר"ל כשיבואו לעורר אותי בתפלתם ע"י פנימיותם אל תבא נפשי ר"ל לא יהיו במדריגה זאת לבד לעורר רק את נפשי אך יהיו עכ"פ במדריגה לעורר הרוח. בקהלם אל תחד כבודי. דהנה הצדיק המתפלל על כללות ישראל הרי הוא כמקהיל ומכניס את כל ישראל יחד וע"י התפלה הזאת הוא גורם יחוד למעלה בעולמות העליונים והיה מתפלל יעקב שלא יגרמו בתפלתם זאת לבד יחוד בעולמות העליונים אלא שגם זאת תפעול תפלתם להמשיך השפעות גדולות. וזהו אל תחד כבודי. ר"ל שלא יגרום דבר אחד לבד דהיינו יחוד קוב"ה ושכינתיה אלא שגם יגרמו השפעות. וזהו כינוס לצדיקים נאה להם ר"ל שהם ממשיכים השפעות לעולם ונאה לעולם היינו עולם העליון ליחד קב"ה כו'. כי באפם הרגו איש ע"ד דאיתא דיצה"ר נקרא מתחלה אורח ואחר כך הולך ואח"כ איש שהוא כבעל בית ואז צריך כח גדול לשבר אותו ולהרוג אותו כמ"ש חז"ל על פסוק ולבי חלל בקרבי שהרג את היצה"ר. והיינו באפם ר"ל שהיו מרגיזים יצר טוב על יצר הרע והרגו אותו אף שהיה איש. וברצונם עקרו שור היינו שור המועד גם שהי' מועדי' בדבר עקרו אותו ורצויים הם להשפעה. וזהו שרמזו חז"ל במסכת שבת המוציא ס"ת בשבת פי' האדם הרוצ' להוציא את הס"ת אשר חתם ידו בו על עונותיו ורוצה להוציאו לקרוע אותו שימחול לו הקב"ה על עונותיו. בשבת ע"י שמכניס עצמו בהקדושה הנקרא שבת וחוזר בתשובה עליהם. אם עד שלא פרעו דאיתא בגמרא גדולה תשובה שזדונות נעשין לו כשגגות ואיתא שזדונות נעשה לו כזכיות ואחז"ל כאן מאהבה כאן מיראה. וזהו עד שלא פרעו מל' ופרעה פרוע דהיינו ר"ל אם לא עשה תשובה רק מיראה וזדונות נעשין כשגגות אעפ"כ עדיין אינן מגולים ויבוש בהם כי על כל פנים שגגה הוא וגם שוגג צריך כפרה חייב. פירוש חייב לשוב עוד בתשובה שלימה מאהבה לעשותם זכיות שיהא מגולים בלא בושה. ומשפרעו פטור מובן ממילא שעשה תשובה מאהבה אזי הוא פטור. רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך לו. ר"ל הגם שעשה תשובה מאהבה ונעשין כזכיות אעפ"כ אינם כשאר מצות מתחלה רק הם מצוה הבאה מעבירה וצריך ליתן להם תמיד חיות קדושה להעלותם לפניו ית'. וזהו חייב מפני שצריך לו. ר"ל להעלותם לו ית' ויתעלה:

או יאמר אם עד שלא פרעו כו'. דהנה כל אדם יש בו חלק אלהי ממעל וגם בשעה שעושה עבירה חלילה אלולי החלק אלהי שבו לא היה בו כח להתנענע בשום תנועה בשום אבר לעשות והכרח לחלק אלהי להתלבש בלבושים על גבי לבושים לסבול הצער הגדול של העביר'. וזהו סוד גלות השכינה ואח"כ כשאדם חוזר בתשובה ובוכה על עונותיו זהו שבוכה על גלות השכינה וע"י זה הוא משבר את הלבושים שהוכרח החלק אלהי להתלבש בהם ונתגלה בתיקונו כשמתקן עונו. וזהו עד שלא פרעו ור"ל שעדיין לא הכיר וגילה את הלבושים מחלק אלהי שעדיין לא עשה תשובה כהוגן חייב ואם משפרעו פטור כנ"ל ר"י אומר כנ"ל:

יהודה אתה יודוך כו'. דהנה אנו מתפללים בברכת אהבה רבה ותן בלבנו לאהבה וליראה את שמך ולכאורה הוא היפוך דיראה מביאה לידי אהבה. אך אמנם האמת שניהם צדקו יחדיו דאית יראה ואית יראה אית יראה תתאה הנקרא אימא תתאה ומדריגה זו בא לידי אהבה ואהבה זו נקראת בשם אח שעדיין אינה אהב' שלימה וממדריגת אהבה זאת בא לידי אהבה שלימה הנק' בשם אב וממדריגת אהב' זאת בא לידי יראה עילאה הנק' בשם אם. וזהו שנא' איש אמו ואביו תיראו רמז ליראה תתאה נאמר אם קודם לאב ואצל כיבוד שהיא אהבה נאמר אב קודם לאם. וז"ש אאע"ה לאבימלך וגם אמנם אחותי בת אבי היא. פי' מחמת שהי' בדרך לא היה יכול להשיג מדריגת אהבה עילאה הנק' בשם אב ולא הי' כ"א במדריגת אהבה תתאה הנק' בשם אח שהיא כמו בת למדריגת אהב' עילא' אך לא בת אמי שאינו במדריגת אהבה שהוא כמו בת ליראה עילאה הנק' בשם אם. ואומר לה בכ"מ אשר נבא שמה אמרי לי אחי הוא. רמז שאני במדריגת אהבה הנק' בשם אח. וזהו יהודה אתה דהיינו כשאתה בנגלה דהיינו במדרגת אתה שהוא הנגלה כמו שאנו אומרים ברוך אתה הוא הנגל' אשר קדשנו הוא הנסתר. ובמדריגה הזאת יודוך אחיך. ר"ל אותם שהם במדרגת אח כנ"ל. אבל ידך בעורף אויביך. פי' כשתהי' במדריגה עליונה שיש כח בידך לכלות האויבים והדינים אז וישתחוו לך בני אביך אותם שהם במדריגת אב. והבן מאד:

יששכר חמור גרם כו'. נר' לפ' דהנה הצדיק המתפלל צריך להסתיר דבריו בכדי שלא יבין המקטרג לקטרג חליל' ואלולי הקטרוג הי' הצדי' יכול להוציא בשפתיו כל דבריו שירצה רק מחמת הקטרוג צריך לכחד דבריו תחת לשונו ושפתיו. וזהו יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים. פי' הגוף הוא החומר גורם לצדיק שמוכרח להיות רובץ את דבריו בין המשפתים. משפתים ל' שפתים. היינו כנ"ל שצריך להסתיר את דבריו בין שפתיו שלא לדברם בפירוש מפני המקטרג שיכול לקטרג על הצדיק מחמת גוף החומר. ולכן חכם בדעת ידבר ויתפלל ותפלתו תעלה לרחמי' ולרצון אמן: **לא** תראה חמור אחיך רובץ תחת משאו כו'. דהאדם העוסק בעניני ועסקי עוה"ז הרי העולם עליו כמשא ורובץ תחת משאו. ואמר הכתוב לא תוכל להתעלם. אמרה הצדיק שיתפלל עליו. וק"ל:

שמות בני ישראל הבאים מצרימה כו' איש וביתו באו. לתרץ השינוי לשון שמתחלה אומר הבאים בלשון הוה וסיים בלשון עבר באו. גם מתחלה קראם על שם ישראל ולבסוף קראם ע"ש יעקב. הכוונה בזה היות שהצדיק הגדול הנתחזק ונתיישן בצדקו ימים רבים אז אף שעושה דברים גדולים וצדקות רבות אעפ"כ הוא ניצול מגדלות כי אדרבא הוא מוצא בעצמו חסרונות לומר שהוא מקצר עדיין בעבודה והוא מיצר עצמו על זה. ומה גם שמצער עצמו על צורכי ישראל וגלותם המר במסים וארנונות וכל התלהבותו ודבקותו בעבודה אינו שוה לו כלל מרוב דאגתו עליהם כנ"ל. והמה עמודי עולם הנקראים בשם ישראל. ואותם הצדיקים המתחילים בעבודה הדשים מקרוב באו בהיותם עושים איזה דבר קדושה נתלהב בקרבם הגדלות והמה סוברים שכבר הגיעו לתכלית העבודה האמיתי ואע"פ שהם צדיקים המה נכשלים בעון הגדלות המה אשר בשם יעקב יכונה. וזהו רמז הכתוב באומרו בני ישראל הבאים מצרימה. לומר שהצדיקים הגדולים המה תמיד במיצר ודאגה על העבודה לומר שהם מקצרים עדיין ובזה הולכים למעלה תמיד בלי הפסק. וזה הבאים בלשון הוה. את יעקב איש וביתו באו בעבר. לרמוז על אותן הסוברים שכבר שלמו בעבודה מבלי שום חסרון אליהם הגיע. שלא כן מדרגת האמת אלא להשגיח תמיד על שפלותו למען ינצל מגדלות ואז טוב להם וק"ל:

או יאמר ואלה שמות בני ישראל כו'. ומתחלה נפרש הגמרא כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים והיה לו לומר המענג עצמו בשבת. גם השכר שנותנים לו נחלה בלי מצרים מה מדה כנגד מדה הוא. גם מה שדרשו חז"ל נשמה יתירה נותנין לו לאדם בשבת ולמוצאי שבת נוטלין ממנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש. והקושיא מפורסמת מה אומרים כיון ששבת כו' הרי איבוד הנפש היתירה הוא אחר השבת כאמרם ולמוצאי שבת נטלה הימנו. אך הענין הוא דאיתא בזוהר הקדוש דהצדיק נקרא שבת מחמת שיש לו בחול נשמה כשאר בני אדם בשבת. אך מה יש בו תוספות מעלה בשבת. יש לומר דהנשמה נתוספ' בקדושה יתירה עד שהוא מענג להבורא יתברך. וזהו כל המענג את השבת דקב"ה נקרא שבת ע"ד דאיתא שם מהו שבת שמא דקב"ה. נותנין לו נחלה בלי מצרים דהצדיק הזה הוא תמיד מקושר ודבוק בעולמות העליונים אשר אין להם סוף ומיצר וגבול דעולם הזה יש לו גבול. וביד הצדיק הזה לקשר כל העולמות עד אין סוף ב"ה. וזה שאמרו חז"ל כיון ששבת פירוש האדם שאין לו נשמה יתירה בחול רק בשבת נותנין לו נשמה יתירה ווי אבדה נפש פי' ווי שהנפש נאבד בחול שאין לו בחול הנפש הזה ולא זכה להקדושה הנוספת בשבת להצדיק שיש לו נשמה יתירה בחול. והנה יש צדיק שאינו דבוק תמיד בעולמות עליונים מחמת שצריך עדיין לתקן מדותיו ביראה וענוה וצריך לירד מדביקותו כדי לתקן אך אעפ"כ הוא תמיד בפנימיותו שאינו נכשל חלילה בשום חטא ביורדו למטה ממדריגתו. וזהו ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה כי הצדיקים הנקראים בשם ישראל היורדים לפעמים ממדריגתם ובאים אל מצרימה דהיינו בירידתם למטה נקרא מצרים שהוא כדי לתקן את מדותיו ביראה וענוה. וזהו את יעקב רמז לענוה ויראת חטא כמו שאמר הכתוב עקב ענוה יראת ה' כו'. איש וביתו באו: פי' הצדיק הזה הוא בטוח שלא יכשל בשום חטא ויבא יחד איש וביתו. דאיש נקרא הדבוק וביתו היינו פנימיות דהיינו היראה והענוה ששניה' יחד יבאו בשלום וכאלו כבר באו. וזהו ויעקב איש תם יושב אהלים ופירש"י ז"ל מי שאינו יודע לרמות נקרא תם. רמז לדברינו הנ"ל שהצדיק שהוא ביראה וענוה הוא איש תם בשני אוהלים דהיינו אז ביורדו מדביקותו למטה אעפ"כ הוא איש תם שאין יודע לרמות שאינו נכשל בשום חטא. דיש צדיק אשר לפעמים כשנופל ממדרגתו יכול להכשל באיזה חטא חלילה. אבל הצדיק היורד בכדי לתקן את ביתו ביראה וענוה לא יכשל לעולם. וזהו פי' המשנה איזה תם ואיזה מועד כו' י"ל שהתנא מרמז לדברינו הנ"ל איזה תם ר"ל התם הנקרא בשם תם יושב אוהלים ואיזה מועד כבר כתבנו מועד הוא רמז לעולמות העליונים ל' מועד בחולם. ואמר איזה מועד פי' איזה הוא הצדיק שהוא תמיד מקושר ודבוק בעולמות העליונים: מועד כל שהעידו בו שלשה ימים. דאיתא במקרא ומשנה ותלמוד שהם מעוררים את הנפש ורוח ונשמה. וזהו רמז שהעידו בו כו'. פי' שנתעורר בו הנפש רוח ונשמה לעלות לעולמות להיות תמיד דבוק בהם. ותם משיחזור בו שלשה ימים דהיינו כנ"ל גם שיורד ממדרגתו הוא חוזר לתמותו שאינו נכשל חלילה וצד תמותו במקומה עומדת וק"ל:

או יאמר ואלה שמות כו'. דהנה יש שני מדרגות צדיקים יש צדיק שאינו משגיח כלל על העולם רק כל עבודתו כדי לזכך ולתקן את נשמתו להעלותה לשורשה למקום מחצבתה. ויש צדיק קדוש וטהור שהוא דואג ומיצר תמיד על צרות ישראל וכל מגמותיו ומחשבותיו לעולם להשפיע כל טוב. ואיתא בגמרא ברכות כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ולא תעשה כו' ומקשה הגמרא אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב יהא עובר בל"ת דכתיב לא יקרא כו' ומשני שאני התם דאהדרי' קרא. גם זה יש להבין למה באמת אהדרי' קרא. ועוד איתא במס' תענית דף ה' יעקב אבינו לא מת ומקשה הגמרא וכי בכדי חנטוהו וספוד ספדינהו א"ל מקרא אני דורש שנא' ועתה אל תירא עבדי יעקב כי הנני גואלך מרחוק וזרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. ומקשים מ"מ קשיא וכי בכדי חנטוהו כו'. ונראה דכך הוא פי' הגמרא דאיתא בבבא בתרא גבי דוד נאמר וישכב דוד לפי שהיה מניח בן ממלא את מקומו ע"ש והכי פירושו מה זרעו בחיים דהיינו שהם צדיקים הנקראים חיים כמש"ה ועמך כולם צדיקים אלא מי מעכב שאור שבעיסה מעכב ושעבוד מלכיות אף הוא בחיים כאלו לא מת. וכמו שיעקב אע"ה היה לו צער גידול בנים וכל מגמותיו היה על בניו להשפיע להם כל טוב למען יהיו צדיקים גמורים שלא יהיה להם שום מניעה בעבודת הבורא ית"ש כן הצדיק ההולך בעקבותיו המשגיח על העולם להשפיע להם תמיד נק' בשם יעקב. ונוכל לומר להכי אהדרי' קרא וקראו יעקב לרמז שצורך גדול הוא המדרגה הזאת להשפיע לישראל כל צרכיהם. אבל אברהם כשהוסיף לו הב"ת אות ה' על שמו כיד

נשאר קשור בעולמות העליונים ולא ירד שום מדרגתו. ואיתא בגמרא מנלן דשמא גרים שנא' לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות. ואיתא בזוהר הק' דשם זה שקוראים לאדם ביום המילה הוא השם עצמו שבשרשו. ונמצא הצדיק שאינו משגיח על העולם להשפיע להם אלא על נשמתו להעלותה לשורשה הוא נק' בשם ישראל שזה הוא עיקר השם בשורשו. וזהו ואלה שמות ר"ל הצדיקים הללו שאינם משגיחים אלא להעלותם לשורש משם באו להם נשמתם. ושמותם בני ישראל הם מכונים בשם ישראל לבד. אבל הבאים מצרימה דהיינו אותם הצדיקים הבאים במיצר ודאגה תמיד על כללות ישראל. את יעקב פי' הם ג"כ במדרגת יעקב כנ"ל. איש וביתו באו פי' כל איש ישראל וביתו דהיינו בני ביתו באו כלם כאחד שוין לטובה לפניו להשגיח עליהם ודעתו ומחשבתו על כלם להתפלל עליהם ולהשפיע להם ברכה ורחמים וחיים וכל טוב וק"ל:

או יאמר ע"פ דאיתא דהרוחניות והנשמה של אדם נקראים בשם שמות דעיקר השם הנקרא לאדם כגון ראובן או שמעון זה השם הוא להנשמה ולא להגוף. והחקירה לזאת הוא שאנו רואים אדם שהוא ישן ורוצים להקיצו משנתו אם דוחפים את גופו לבלתי יקראו אותו בשמו הוא יותר בקושי להעירו מאם היו קוראים אותו בשמו וזהו מחמת כשאדם ישן אזי נשמתו עולה למעלה יוצאת מגופו ולכן בקושי להקיצו משנתו ע"י דחיפת הגוף משא"כ אם קוראים אותו בשמו. וזה שמתמה הכתוב ואמר ואלה שמות בני ישראל. ר"ל הצדיקים הקדושים אשר בשם ישראל מכונים שהוא מדרגה גדולה. הבאים מצרימה פי' מאחר שהם במדרגה גדולה מהיכן בא להם זאת שנופלים לפעמים ממדריגה ובאים אל מצרימה רמז שבאים אל מדרגה קטנה. ואמר הכתוב את יעקב פי' בשביל יעקב דהיינו הפשוטי עם הנקראים בשם יעקב בעבורם הוכרח שיפול ממדריגתו שיהא לו שייכות וחיבור עם פשוטי עם כדי להעלותם אל קדושה דאלולי זאת לא היה שום שייכות להצדיק עמהם. ואמר הכ' באיזה סיבה יכול להעלותם אל הקדושה דהיינו איש וביתו באו ר"ל הצדיק נקרא איש וביתו היינו פנימיותו. דהיינו ע"י שהוא מעורר הפנימיות שלו נתעורר ג"כ הפנימיות שלהם ובאים יחד אל הקדושה וזהו איש וביתו באו. וזהו אודה ה' מאוד בפי. דהנה הכל הולך אחר המחשבה ויכול האדם לחשוב במחשבתו דברים הרבה מה שאין הפה יכול לדבר. ואמר דוד המלך ע"ה אודה ה' בפי. ר"ל הגם שאי אפשר להוציא בשפתים כל מה שבמחשבותי אעפ"כ אודנו בפי שהיא מדריגה קטנה. כי כוונתי ובתוך רבים אהללנו. פי' כדי שיתהלל שמו בתוך רבים כנ"ל כשהצדיק הוא במדריגה קטנה יכול להעלות גם את פשוטי עם אל הקדושה וק"ל:

או יאמר ואלה שמות ולהבין הדקדוק שהיה לו לומר הבאי' עמו. דהנה יש לדקדק בפסוק ותקרא שמו ראובן כי ראה ה' בעניי. ופירשו רבותינו ז"ל שאמרה לאה ראו מה בין בני לבן חמי. ולכאורה הלא הטעם מפורש בפסוק כי אמרה כי ראה כו' מה ראו אבותינו לדרוש טעם אחר בדברים. אך נראה כוונת רז"ל דהנה כל הנשמות הנבראים צריכין להיות מקושרים למעלה בעולם העליון וגם למטה בעולם התחתון דכל נשמת אדם בשעת ביאתה לעולם נברא עמה עולם למעלה למען תהיה קשורה באותו עולם למעלה וגם צריכה להיות קשורה למטה בעולם התחתון. והטעם צורך קשירתה למעלה הוא למען יעלו למעלה כל העבודות והתורות והתפלות ממטה למעלה ע"י התקשרותם בעולם העליון. והצורך שתהא קשורה למטה הוא ממילא דאלולי זאת לא היה באפשרי שתהיה הנשמה העליונה הרוחני בעולם השפל לכן צריך לה קישור בעולם השפל והתורה שבכתב היא כנגד עולם העליון ותורה שבעל פה היא כנגד עולם התחתון ולכך קראה שמו ראובן בכדי שיהא מקושר בשני עולמות כנ"ל. וז"ש בתורה כי אמרה כי ראה ה' כו' הוא התקשרותם בעולם העליון כמ"ש כי ראה ה' דייקא והוקשה לרבותינו ז"ל הלא גם בעולם התחתון צריך התקשרות והאיך נתקשר ע"י שם זה. ולכן אמרו שבשם זה נכלל גם התקשרות העוה"ז ופירשו ראו מה בין בני כו'. כי בעוה"ז אנחנו רואים שיש הפרש בין ישראל ובין האומות אבל בעולם העליון אין להאומות שום אחיזה ואין ניכר ההפרש שביניהם ונמצא ע"י שם זה נתקשר בשני עולמות. וזה נקרא פי שנים מה שאמרו חז"ל בכור נוטל פי שנים. רצה לומר הצדיק נקרא בכור בני בכורי ישראל הוא נוטל פי שנים פי' שיש לו אחיזה בשני עולמות אבל צריך לזה שיהא צדיק גמור בכל מעשיו ומוחזק בצדקו לבל יתמוטט עוד וזה נקרא חזקה. וזה רמז מה שאמרו חז"ל שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק וע"י דבר מה יהיה מוחזק בצדקתו הוא ע"י שמרגיל עצמו בכל מדה ומדה שעושה ובכל נדר אשר יגדור לעצמו עד שנעשה אצלו כטבע אז הוא מוחזק במעשיו הישרים. וזה פי' מה שאמרו חז"ל מאימתי הוי חזקה מכי דייש אמצרי ר"ל אחר שמורגל בגדריו שגדר דייש הוא ל' כיון דדש דש. ואחר שיהיה הצדיק מקושר בשני עולמות ומוחזק במעשיו הקדושים אזי כל התורות והתפלות והעבודות שלו הולכים אל הים העליון הנקרא ים התלמוד. אך באופן שבכל זאת ידע בבירור שעדיין לא עשה כלום להבורא ית' כראוי לעבוד אליו ית"ש הגדול. שאם ח"ו יחשוב בנפשו איזה דבר טוב שעשאה בתכלית השלימות ויהנה במעשיו אזי כל מעשיו נחשבים לכלום. וזהו פי' כל הנחלים הולכים אל הים. ר"ל כל המדות טובות הנקראים נחל שעל ידם הולכים כל השפעות והחסדים כנחל המתפשט ממעלה למטה כל המדות האלה הולכים אל הים העליון. ובאופן והים איננו מלא. פי' שיחשוב בעצמו שפלותו ולא יהיה מלא ממעשיו. וזהו ואלה שמות כו'. דידוע דישראל הוא מדרגה עליונה הנקרא ישראל כידוע ויעקב הוא מדרגה תחתונה. וזהו שאמרו חז"ל לא שיעקר שם יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר כו' ע"ש דשני השמות הוצרכו שם ישראל בשביל קישור העולם העליון ושם יעקב בשביל קישור עולם התחתון כנ"ל. והצדיק גמור אשר בשם ישראל יכונה הוא מקושר בעולם העליון: והצדיק שאינו במדרגה ישרה יש לו אחיזה בשם יעקב שהוא מדרגה תחתונה ובלבד שילך עכ"פ בתמימות אע"פ שאינו יכול להשיג מדרגה העליונה הנקרא ישראל. וזהו ואלה שמות בני ישראל. ר"ל אותן הצדיקים שבשם ישראל מכונים שיש להם אחיזה בשם ישראל. הבאים מצרימה פי' הם באים ע"י המיצר דהיינו ע"י הגדרים שגדרו לעצמם והם מוחזקים בהם בכשרותם בטבע ועולים במדרגתם אל הים העליון וגורמי' השפעות טובות לעולם. וזהו מצרימה מיצ"ר ים מיצר לשון מכי דייש אמצרי כנ"ל. וים רמז לים התלמוד. את יעקב. פי' אותן הצדיקים שיש להם אחיזה בשם יעקב שהיא מדרגה התחתונה. איש וביתו באו. פי' צריך שיבא בכל ביתו דהיינו בכל גופו ותמימותו כנ"ל. וזהו והאכלתיך

נהלת יעקב אביך. ר"ל שהש"י ברוב רחמיו מבטיח לנו שגם מי שיחזיק במדרגת יעקב אעפ"כ יגרום השפעות מנחל העליון. כי פי ה' דבר פי' רק שיהיה בתמימות שכל אשר יצא מפיו יהיה דבר ה' דהיינו התמימות ואז גם הוא ישפיע השפעות טובות וברכות מנחל העליון לישראל לעולם אמן:

ובני ישראל פרו וישרצו וכו'. פרו. יש לומר הוא לשון פירות דהיינו ע"י קדושתם עשו פירות. וישרצו דהנה כתיב ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ. יש לומר הפי' דעיקר הוא באדם יסוד המים מהארבע יסודות שבאדם ומים נקרא התורה ור"ל שצוה הש"י שהעוסק התורה יהיה בהכנעה. וזה רמז ישרצו דהיינו דבר השורץ על הארץ בנמוך והכנעה. נפש חיה פי' ועי"ז יבא לו היות לנכש:. ועוף יעופף על הארץ. ר"ל שגם הגוף והחומר של אדם יעופף ויעלה בקדושה רבה. וזהו וישרצו היינו שהיה להם הכנעה כנ"ל:

אז יאמר וישרצו ופירש"י ז"ל שהיו יולדות ששה בכרס אחד. נוכל לומר שזה רמז שעשו הולד' בששה קצוות בהצדיקים ע"י קדושתם עושים הולד' בששה קצוות הנקראים ומכונים בשם כרס שיהיו מתגדלים ע"י והבן זה. וירבו ר"ל שהמשיכו השפעות עוה"ז שזה נקרא רב דעוה"ז הוא עולם הפירוד לכן נקרא בשם רב. ויעצמו במאוד מאוד. דאמר התנא מאוד מאוד הוי שפל רוח. ולכאורה היה לו לומר מאוד תשפיל רוחך. אך הפשוט שהתנא הזהיר שיהא האדם תמיד שפל רוח בלי הפסק וזהו מאוד מאוד הוי שפל רוח. הוי לשון דבר ההוה תמיד וזהו ויעצמו במאוד מאוד ר"ל שעשו עצמיות במדה הזאת שלא היה מקריות אלא לפעמים כך ולפעמים כך רק תמיד היו במדת שפלות בעצם הנקרא עצמיות. ותמלא הארץ אותם ר"ל שגם הארציות דהיינו החומר והגוף שלהם מילא אותם את קדושתם שהיו כ"כ צדיקים וקדושים עד שהיה הגוף מזכירם ומסייעם לעבודת הבורא ית' וק"ל:

ויבן ערי מסכנות לפרעה. נ"ל ע"ד המוסר דל' מסכנות הוא לשון הנאה כמו דדרשינן בגמרא לך נא אל הסוכן כו' ויליף לה מקרא ותהי לו סוכנת. וזהו הפי' כאן מי שהוא בעל הנאות אזי הוא בונה ערים לפרעה דהיינו להקליפה שנק' פרעה אבל מי שמסגף עצמו ומענה עצמו מהנאות יתירות אזי יכול לבא למדרגה גדול'. וזהו וכאשר יענו אותו ור"ל כנ"ל שמענה עצמו. כן ירבה וכן יפרוץ בקדושה ובכל העולמות וק"ל:

וייטב אלהים למילדות וירב העם ויהי כי יראו המילדות כו' ויעש להם בתים. יש לדקדק הלא הטובה היתה למילדות שעשה להם בתי כהונה ולוי' כפרש"י ז"ל ולמה הפסיק בוירב העם. נראה לפרש דהנה כתבנו מזה פעמים הרבה דהצדיק צריך להיות עובד השם באהבה וביראה אהבה היא רוממות אל ית' ונקרא בשם ישראל שמודה ומשבח להבורא ית' ויתעלה בשירות ותשבחות וזהו יש"ר א"ל והיראה נקרא בשם יעקב כמבואר לעיל. והצדיק הנקרא בשם יעקב המשגיח תמיד על העולם להשפיע להם כמדת יעקב כנ"ל הוא יכול להשפיע לעולם את שלש אלה דהיינו בני חיי ומזוני והמשכת שלשתם הוא ע"י מדרגה הנק' בשם יוסף כמ"ש ברחל יוסף ה' לי בן אחר דהיינו שהיתה מרמזת למדרגה זו להמשיך לאותו מדרגה בני. ויוסף אמר העוד אבי חי רמז להמשיך חיי על ידי מדרגה זו. כי למעלה מזו יש מדרגה הנקרא בשם אב והיא ממשיך משם חיי. ונא' ויכלכל יוסף את אחיו היינו מזוני הוא ג"כ ע"י מדרגה זו ושלש אלה הם נשפעים ע"י הצדיק הנקרא בשם יעקב. והנה רש"י ז"ל פי' אלה תולדות נח עיקר תולדותיהם הם מע"טם. יש לומר הכונה דע"י שהם מתקנים את העולמות העליונים הנקראים טובים עי"ז הוא עיקר התולדות בעולם שהם ממשיכים והוא ע"י אהבה דהיינו שירות ותשבחות כנ"ל אבל הצדיק שהוא ג"כ במדרגת יעקב הנק' בשם יראה והוא תמיד משגיח ומטה את עצמו לעולם להשפיע להם יכול להשפיע להם כל השלש הנ"ל דהיינו בני חיי ומזוני וזהו וייטב אלהים למילדות דהיינו כשהיו המילדות במדרגה זו של הטבה שהיו מתקנים את העולמות העליונים כנ"ל וירב העם ויעצמו מאוד. פי' היה זה לבד שהמשיכו תולדות לעולם. אבל ויהי כי יראו המילדות פי' שירדו ממדרגתם קצת להטות את עצמם להשגיח ג"כ על העולם והיינו מדרגת יראה הנקרא בשם יעקב כנ"ל ויעש להם בתים כהונה ולויה ומלכות דהיינו שהמשיכו כל הנ"ל כהונה רמז לבני דעל ידי הכהן הוא ונקתה ונזרעה זרע לויה רמז למזוני דלוים ניתן להם את המעשר מלכות רמז להיי והתורה היא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא וק"ל:

ותתצב אחותו מרחוק כו'. איתא בגמרא כל הפסוק הזה נאמר על השכינה. ותתצב אחותו שנא' אמור לחכמה אחותי את מרחוק דכתיב מרחוק ה' נראה לי. נ"ל ע"פ הדברים שכתבנו לעיל דהצדיק צריך להיות ג"כ במדרגה זו להשפיע על ישראל ולבטל מהם כל הרעות והשפלות. והוא ע"י שהצדיק מעלה אותו הדבר עד מדריגת חכמה ושם נעשה אין וכלא היה. וזהו החכמה מאין תמצא. והצדיק הזה נקרא בשם דוכרא. כי כל דבר שבקדושה יש לו דכר ונוקבא והצדיק המשפיע נקרא בשם זכר אבל הצדיק שאינו במדרגה זו להשפיע נקרא בשם נוקבא. וזה שאמר פרעה כל הבן הילוד כו'. כי פרעה אמר לי יאורי דהיינו שהיאור היה לו לאלקות והקליפה אין כח בידה להיותה יונקת מהקדושה רק מצד הנוקבא של הקדושה כי הקליפה נקרא ג"כ בשם נוקבא אבל מצד דוכרא אין לה רשות כלל וכלל לנגוע ולינק והיה פרעה רוצה להכריח חלילה להיות יונק מצד דוכרא ואמר כל הבן הילוד דהיינו צד דוכרא היה רוצה לכפות ולהכניע חלילה. וזהו היאורה תשליכוהו. וכל הבת תחיון. דהיינו צד הנקבות משם הוא מקום חיותו:

ונחזור לענינינו דהצדיק שהוא במדרגה לבטל כל הרעות והשפלות מישראל הוא ע"י שמעלה את הדבר עד החכמה ונעשה אין. וזהו דאמרינן בגמ' אחות לנו קטנה זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. והיינו כנ"ל כי הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה פירוש שזוכה לפעול דברים הרבה להטיב ולהשפיע ולבטל גזירות רעות ושפלות ועילם לא זכתה ללמד דהיינו להטיב לאחרים. זהו אחות לנו קטנה זו עילם שהיה לימודה בקטנות. ושדים אין לה שלא היתה יכולה להשפיע לאחרים. ואמר שלמה המע"ה מה נעשה לאחותינו פי' שאנחנו צריכין לעשות את אחותינו דהיינו למודינו עד שיעלה למדרגת מ"ה דהיינו חכמה. ביום שידובר בה פי' כשאנו צריכין לדבר לפעול איזה דבר ידובר בה באותה מדרגה. וז"ש משה רבינו ע"ה ונחנו מ"ה כי תלינו עלינו דהיינו שהוא היה מדבר עמהם למטה ונחנו היה אף כי תלינו עלינו אנחנו יכולים להביא את הדבר עד מדרגת מ"ה ונמצא שם בטל ומבוטל ונעשה אין. וזהו ותתצב אחותו זהו שנאמר אמור לחכמה אחותי את

פי'

פי' שהיה במדרגה זו להעלות התורה עד החכמה. מרחוק דכתיב מרחוק ה' נראה לי. פי' ע"י זה הוא בא לאותו המדרגה הנ"ל שידאג תמיד ומחשב שעדיין ה' רחוק ממנו ומחמת זה הוא מוסיף והולך בקדושה יתירה. לדעת מה יעשה לו. דהצדיק שרוצה לבטל ומעלה אותו בדבר עד מדרגת חכמה צריך מתחילה להעלות עד מדרגת דעת ומדעת להחכמה. וזה דעת קנה הכל קנה. דהצדיק נקרא הכל שהוא כללות ישראל להשפיע להם והיינו דעת כשבא למדרגת דעת הכל קנה פי' הצדיק הנקרא כל קנה הכל ר"ל שפועל ועושה הכל. וזהו לדעת מ"ה פי' כשמעלה את דבריו עד דעת ומדעת להחכמה הנקרא מ"ה אז יעשה לו הכל מה שחשקה נפשו ורצונו והבן:

ויהי בימים ט' וימת מלך מצרים. נ"ל דמלך מצרים נקרא היצר הרע ואמר הכתוב שמדרך בני אדם ברוב הימים אשר יגיעו ויתעורר לבבם בקרבם ויהרהרו בתשובה ויתחרטו על מעשיהם ורוצים להמית היצה"ר ויש שאינו משכיל לעשות תשובה כהוגן ולתקן העיקר הם המדות רעות ולטהר מחשבותיו שיתפלל בלי מחשבות זרות רק אחר שיהרהר בתשובה אמר יאמר בלבו שבזה הוא מתוקן כראוי ומרפה עצמו מן התורה ומן התפלה שהוא עיקר עבודה שהיא בלב זו תפלה. וזהו שנאמר ויאנחו בני ישראל מן העבודה כאדם המתייגע ועומד לפוש אזי הוא מאנח מיגיעתו ואינו עושה כלום. ויזעקו ר"ל רק ביום כפורים ותענית שאומרים סליחות אז זועקים ובוכים אבל בשאר הימים אין מתאמצים כלל בתפלה ואין זו תשובה נכונה. אף על פי כן הש"י ברוב רחמיו וחסדיו מקבל צעקתם כאלו הם מתפללים בכוונה שלימה. וזהו ותעל שועתם אל האלקים מן העבוד'. פי' כאלו היה עבודה בלב זו תפלה שלימה. וישמע אלקים וכו' ויזכור את בריתו. פי' אם יש לו לאדם איזה זכות אזי זוכר לו ואם לאו את אברהם כו' פי' אעפ"כ הוא מזכיר לו זכות אבות. וירא אלקים את בני ישראל וידע אלהים. ר"ל וגם מי שתמה זכות אבותיו אעפ"כ הש"י ברוב רחמיו הוא היודע עתידות ורואה מה שעתיד האדם הזה לעשות תשובה שלימה ומקבל צעקתו עתה עבור העתיד להיות וק"ל:

וירא אליו ה' בלבת אש מתוך הסנה כו'. נראה לפרש דהנה השורש הוא לאדם שישבר את מדותיו כמו השנאה והקנאה והגאוה והתאוה והחמדה וכדומה כל המדות המגונות צריך שיתקנם ומתוך כך יכול האדם לבוא למדרגה גדולה ולמראות גדולות והתלהבות ודבקות גדול בעבודת הבורא ית"ש. וזהו וירא כו' בלבת אש מתוך הסנה. פי' מתוך המדות המגונות שהם כקוצים בא אל מדריגה שהיה לו התלהבות אש. וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל. פי' שראה שהיה לו התלהבות גדול ואעפ"כ לא נפרד ממנו כל המדות המגונות לשרוף אותם לגמרי. ויאמר אסורה נא ואראה פי' אסורה נא לגמרי מן המדות המגונות ואראה את המראה הגדול אז אבא אל מדרגות גדולות לראות מראות גדולות. מדוע לא יבער הסנה. יבער לשון ובער בשדה אחר ור"ל מדוע לא יכלו ויסירו לגמרי המדות המגונות שהם כסנה. וזהו פירוש מראות נגעים ר"ל נגעים הם המדות המגונות וכשמתקן האדם מדותיו יכול לבא למדרגות גדולות כנ"ל. בהרת עזה כשלג פי' אם יש לו איזה מדה מגונה שהיא נגע בגופו של אדם כבהרת. עזה פירוש צריך להיות עז כנמר להתגבר מאד עד שיתקנם שתהיה כשלג ע"ד אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. שניה לה כסיד כו' ר"ל אחר זה יכול לבא עוד למדרגה כסיד ההיכל רמז לקדושה עליונה. וירא ה' כי סר לראות. שהש"י ראה שמשה רבינו ע"ה רוצה להסיר כל המדות לגמרי. כדי לראות כנ"ל שיוכל לבא לידי ראיה מראות גדולות וזה בלתי אפשרי עד שיבא משיח צדקינו ואז יעביר ה' רוח טומאה מן הארץ לגמרי. ויאמר אל תקרב הלום פי' שאמר לו הש"י זה בלתי אפשר שתקרב אל המדרגה הזאת אלא של נעלך מעל רגליך. של היא לשון שלה היינו שזה יהיה אצלך כדבר המושאל ובלתי אפשרי להסיר לגמרי עד ביאת המשיח במהרה. כי המקום כו' אדמת קודש היא. פי' אלא שצריך אתה לראות להתאמץ בכל המקומות שיש בו איזה תמריות לקדש אותו הדבר וק"ל:

או יאמר וירא אליו כו' מתוך הסנה והנה הסנה בוער כו' איננו אוכל ויאמר כו' מדוע לא יבער הסנה. יש לדקדק על השינוי לשון שאמר והסנה איננו אוכל ואח"כ אמר מדוע לא יבער הסנה והיה לו לומר מדוע לא נאכל הסנה. ונראה ע"ד המוסר דהנה הצדיקים גם היצר הרע נהפך עליהם לטוב כמו שכ' בכל לבבך בשני יצריך אך אעפ"כ אין להאמין לעצמו רק צריך תמיד להזהר ולהשמר ממנו. וזהו וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. דהיצר הרע נקרא ג"כ מלאך ה'. פי' והוא מראה עצמו להצדיק בהתלהבות גדול כנ"ל שנהפך גם הוא לטוב מתוך הסנה שהיה בו מתחלה כמו סנה. וירא והנה הסנה בוער באש. פי' ואמר הכתוב אע"פ שרואה שהסנה הוא היצה"ר ג"כ בוער באש התלהבות לעבודת הבורא ית"ש אעפ"כ והסנה איננו אוכל ר"ל וצריך להזהר ולהשמר ממנו עד יום מותו. ויאמר אסורה נא ואראה דהצדיק עולה תמיד ממדרגה למדרגה וכאשר יתמיד בעבודתו ית' שמו באמת ובתמים אזי זוכה לבא לידי ראי' שכליית כמבואר בחובת הלבבות שומע בלי אזנים ורואה מבלי עינים. ואז כאשר הוא במדריגה זאת כל מה שעושה בעבודת הבורא ית' דומה בעיניו שהוא ממעט בעבודתו יתברך שמו. וזהו ויאמר משה אסורה נא ואראה כו' ר"ל הצדיק מתמיה על עצמו ואומר בל' תימה מאחר שבאתי לידי ראיה שכליית מדוע לא יבער הסנה פי' כנ"ל שמוצא בעצמו חסרונות שממעט בעבודת הבורא ויש בו עדיין יצה"ר ואומר מדוע לא יבער הסנה בעבודתו ית' ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים אמן:

ויאמר ראה ראיתי כו' וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותם מן הארץ ההיא אל ארץ טובה כו' ועתה הנה צעקת בנ"י באה אלי כו'. ולכאורה היה ראוי לומר ראה ראיתי את עני עמי כו' וצעקת בני ישראל באה אלי וארד להצילו כו'. ועוד מה צורך שהבטיח להם הש"י ג"כ להביאם אל ארץ טובה כו' היה די שיאמר להם שיוציאם ממצרים. כדאי' בגמרא שאמרו ישראל באמת הלואי שנצא בעצמינו משל לעבד ע"ש. ונראה לפרש דאיתא בגמרא העומד בחוץ לארץ ומתפלל יכוין לבו כנגד א"י העומד בא"י יכוין לבו כנגד ירושלים העומד כו' יכוין כנגד בהמ"ק והעומד כו' יכוין כנגד קדשי קדשים. ולכאורה אם בכונה תליא מלתא גם העומד בחוץ לארץ יכוין לבו כנגד בית קדשי קדשים. אך נראה דרבותינו ז"ל הורו לנו דרכי התפלה באופן שיעלו לרצון לפני הש"י ב"ה וב"ש. דהיינו העומד בח"ל דקדושת א"י הוא יותר מח"ל וקדושת ירושלים הוא יותר מא"י וכן כולם קדושת' זו למעלה מזו וזה בודאי א"א לאדם שיאחוז בקדושה הבא העליונה [illegible] רק צריך לילך ממדריגה למדרגה

ואמרו חז"ל מי שהוא עדיין בח"ל יאמץ ויקדש עצמו בקדושה יתירה שיבא לקדושת א"י ואחר שיזכה לקדושה יתירה והיינו העומד בא"י יכוין לבו לאמץ עוד בקדושה נוספת כנגד ירושלים וכן כולם וכשיתנהג אדם כך אזי באיזה בחי' שיהיה תפלתו רצוי לפניו ית' ויתעלה אבל בודאי מי שעומד בח"ל דהיינו שהוא עדיין לא נתקדש כלל והוא מלא מחשבו' זרות ותאוות גשמיות בלתי אפשרי שתעלה תפלתו לפניו ית'. והנה כשהיו ישראל במצרים במקום טומאה ונתגשמו מאוד מחמת צרות עול שעבוד וסבלות מצרים בלתי אפשרי היה שתעלה צעקתם לפני הש"י ב"ה. ולכן אמר הש"י וארד להצילו כו' ולהעלותו אל **ארץ** טובה ר"ל שאעלה אותם ואביא אותם אל קדושת א"י ועתה הנה צעקת בנ"י באה אלי וק"ל:

ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כו' וכי אוציא את בנ"י כו'. ולכאורה הלשון כפול כמו שהרגיש רש"י ז"ל בזה. גם בפסוק ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות בהוציאך כו' תעבדון את כו'. גם זה אינו מובן לכאורה שאמר לו הש"י אות שיהיה אח"כ ורש"י ז"ל פי' בטוב טעם. ולענ"ד נראה ע"פ הפסוק ויירא יעקב מאוד ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי כו' ולכאורה מלת אין הוא מיותר והיה לו לומר מה נורא המקום הזה זה בית אלקים. ונראה דהתורה הקדושה מורה לנו בכל זה איך להתנהג בעבודתו ית"ש ויתעלה דהנה האדם הבא לו אהבה והתלהבות בלבבו בתפלתו או בלמודו וכן בכל מעשיו אשר יעשה לשמו ית"ש ראוי לו שיחשוב מי יודע אם אין זו התלהבות אש זרה חלילה וחלילה ואם לבו מתלהב עוד בפעם אחר פעם יחשוב אפשר המקום גורם קדושה והתלהבות הזאת דהיינו שעומד עם צדיקים ולא יתלה בעצמו כלל וכלל רק שיהיה שפל מאוד ויחשוב איך אפשר שאיש שפל כמוני יזכה לזאת ואם יוסיף עוד ולא יפסוק יחשוב אמת בודאי זה הוא דבר אלקים שנתן לי הש"י מתנה והלואי שיהיה לבבי זה כל הימים ויתפלל תמיד להש"י שיעזור לו וישמור אותו שלא יכשל ח"ו בשום נדנוד חטא שלא יגרום החטא ח"ו לכבות את התלהבותו בעבודת הבורא ית"ש. וזהו ויירא יעקב מאוד כו' דהיינו כאשר ראה סולם מוצב ארצה ומלאכים עולים ויורדים בו וראה המראה הגדול הזה שהש"י ב"ה עם כל המרכבה עליונה נצב עליו ויירא מאוד ויאמר מה נורא. ר"ל מי יודע מה הוא המורא הזאת כי מי אנכי שאזכה למראה הגדול הזה ואח"כ חשב ואמר המקום הזה אפשר המקום גורם הקדושה הגדולה הזאת ואח"כ אמר אין זה כו' כיון שראה הקדושה הזאת בלי הפסק אמר בודאי אין זה רק בית אלקים. והתחיל להתפלל להש"י ב"ה וידר יעקב נדר אם יהיה אלקים כו' ושמרני כו' דהיינו שלא יגרום החטא ח"ו להפסיק ממני הקדושה הזאת. וזה שאמר מרע"ה מי אנכי כי אלך כו' שהיה עניו מכל אדם ושפל בעיני עצמו ואמר איך אפשר שאגיע למדרגה הזאת. וכי אוציא כו' פי' וגם אם יהי' באפשרי שאבא למדרגה זאת שאלך אל פרעה איך אני ראוי למדרגה גדולה כזאת להוציא את בנ"י. ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות בהוציאך כו' תעבדון כו'. דהנה סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה לשמו ית' באמת אם באותו הפעם לבו חושק ומתלהב מאד מאד שיזכה גם הוא לעבוד הש"י באמת זה הוא סימן טוב שהשם עמו וזה דבר ה'. וזהו וזה לך האות שאני אומר לך בהוציאך כו' תעבדון כו' על ההר הזה וזה יהיה לך לסימן ולאות אם יהיה לבך בוער ומתלהב

לעבודתו בשומעך זאת בזאת תדע שאני עמך. וזהו שהתפלל דהמע"ה השיבה לי ששון ישעך. ר"ל זכני להשיבני אליך ושיהיה לי סימן טוב דהיינו ששון ישעך ר"ל כשאשמע מספרים ישעך דהיינו מעוסקי תורתך ומצותיך שזה הוא הישועה להש"י כאשר יהיה לי זאת לששון ולשמחה בזה אדע כי אתה עמדי וה' יזכנו להיות מעובדי ה' באמת ולשמוח עם הצדיקים אמן:

ויאמר משה כו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ויאמר לו אלקים כו' אהיה אשר אהיה ויאמר אהיה שלחני כו' ויאמר עוד כו' ה' אלקי אבותיכם כו'. ופירש"י ז"ל שאמר משה רבינו ע"ה די לצרה בשעתה כו'. ופירשו קמאי לא שהשכיל משה מה' כו'. וגם אנכי אענה חלקי דאיתא במדרש דשמותיו של הקב"ה הם רבים והשי"ת אמר שמי הוי"ה היה הוה ויהיה שדי שאמרתי לעולמי די ע"ש. והנה כל עבודתינו הוא לתקן ולטהר העולמות ולקשרם יחד ולכן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בשלש ברכות הראשונות אלקי אברהם כו' מחמת שהאבות בחרו להם ועבדו ותקנו שלש מדרגות וע"י זה אנו מקשרים עצמינו בהם ועל פיהם אנו חיים. ולמעלה מהם יש עוד שלש מדריגות כידוע וזהו כל מעשיך יהיו לש"ש ר"ל לתקן העולמות העליונים. וזהו שאמר משה רבינו ע"ה ואמרו לי מה שמו פי' אם יאמרו לי באיזה בחינה נעבוד אותו ית' ויאמר אלקים אהיה אשר אהיה היא המדריגה העליונה כידוע ליודעי חן מלת אשר וכתיב עוד ויאמר כו' אהיה היא מדריגה למטה מזו ויאמר עוד כו' כה תאמר ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם כו' זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור. דהיינו באותה מדריגה אנחנו חיים וקיימים לעולם ע"י שכבר תקנו לנו אבותינו המדריגה הזאת ואנו מקשרים עצמינו כנ"ל ועל פיהם אנו חיים לעולם בכל דור ודור והבן:

ויאמר ה' בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המופתים אשר שמתי בידך כו' ואני אחזק את לב פרעה. ולכאורה אינו מובן ורש"י ז"ל פי' לפי דרכו. ואענה גם אנכי את חלקי דהנה הצדיק המדבר דברי הבורא יתעלה בלתי אפשרי שלא ישברו הדברים האלו את לב השומעים והנה השם יתברך ב"ה היה רוצה שיחזק פרעה את לבו איך אפשר שיחזק את לבו מאחר שישמע דברי השי"ת מפי משה ולכן אמר לו השי"ת ראה את כל המופתים ואיתא בסנהדרין מחשבה מועלת אפי' לדברי תורה ופי' רש"י ז"ל אדם האומר שילמוד כך וכך דפין אזי בודאי אי אפשר שיקיים את דבריו ולכך אמר לו הש"י בלכתך לשוב מצרימה ראה את כל המופתים דהיינו בלכתך בדרך תחשוב הכל שכן תעשה המופתים לפני פרעה ועי"ז תשבר לבו ובאמת שמחשבה מועלת ולא תועיל דבריך לשבר את לבו לכן ואני אחזק וק"ל:

וישב משה אל ה' כו' ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת. לכאורה הצל לא הצלת הוא כפל לשון כיון שאמר הרע לעם הזה ממילא לא הציל אותם. ונראה כך פירושו דהנה אנחנו בגלות המר הזה אשר בצרותינו לו צר וגלות השכינה עמנו אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על צרותינו כ"א על צער וגלות השכינה ואלו היה מגמותינו וצערינו רק על צער השכינה ולא על צערינו בודאי היינו נגאלים מיד אך כי בשר אנחנו ובלתי אפשר לנו לסבול צרותינו ומכאובינו לכן ארכו לנו הימים בעונינו הרבים בגלות המר מחמת שאנו משתתפים צערינו עם צער השכינה ואנו חושבים על צערינו ואלו היה צדיק א' כנ"ל היה מציל

אם

את כל העולם כולו מן הגלות . וזה שאמר משה רבינו ע"ה ומאז באתי לדבר בשמך פי' כל דבורי לא היה רק בעבור שמך הגדול והקדוש שהוא בגלות ולא בשביל גלותינו והסימן והראיה שאמת אתי שכונתי לא היה רק בעבור שמך הקדוש כי אני רואה שפרעה הרע לעם הזה. שזה סימן לאדם הרוצה להוכיח את חבירו או לדבר דברי קדושה איך ידע שכונתו היה רק לשמים בלי מחשבה ופניה אחרת אם רואה בדברו לפני אנשים שאינם מהוגנים והם כועסים על דבריו בודאי היו דבריו בכונה שלימה לשמים לבד ובעזה"י דבריו יעשו רושם. וז"ש משה רבינו ע"ה כל דברי לא היו לשום כונה אחרת רק בשמך ממש והראיה שהרע לעם הזה ומאחר שהיו דברי רק למען קדושת שמך מן הראוי היה שיגאלו ישראל מיד ומדוע הצל לא הצלת. וז"ש דוד המלך ע"ה השיבה לי ששון ישעך פי' גאל אותנו והשיבנו מהרה לארצנו כי כל כונתי אינו אלא למען ששון ישעך שתגאלנו גאולה קרובה למען ישועתך להשיב את שבותך היא השכינה הקדושה ולא למענינו כ"א למענך והשם ינחמנו במהרה ונגילה ונשמחה בישועתו אמן :

פרשת וארא

וידבר אלהים אל משה כו'. נראה לפרש דאיתא בגמ' רשעים תחלתן שלוה וסופן יסורין וצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוה. י"ל הפי' דהצדיק צריך לעבוד את הבורא ב"ה מתחלה ביראה לשמור עצמו מיצה"ר ולשבר כל תאות הגשמיות וזהו תחלתן יסורין ואחר שזכה לשבר כל התאוות ואויבו הוא היצה"ר השלים עמו אז סופו שלוה. וזהו וידבר אלהים שדיבור הוא לשון קשות ואלהים הוא מדריגת יראה ופירושו וידבר לשון קשות אלהים ר"ל אז כשהיה במדריגת יראה ויאמר אליו אני ה' פי' כשבא במדריגת אהבה דהיינו ה' אזי הי' אמירה בלשון רכה. ויש לומר זהו כוונת רש"י ז"ל וידבר אלהים דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה וכדאיתא במדרש שהטיח דברים כלפי מעלה. ובאמת שח"ו שמשה רבינו ע"ה יטיח דברים נגד הש"י רק זה הי' מחמת גודל אהבת ישראל וזה מורה על גודל אהבת הבורא ית"ש. והפי' כך וידבר אלהים כו' כלומר אע"פ שהי' ראוי לדבר אתו משפט על שהקשה לדבר כו' אך מחמת שהי' מגודל אהבת ישראל שהיא אהבת הבורא ית"ש לכן ויאמר אליו אני ה' שהיא אמירה רכה באהבה. וזהו שהתפלל דוד המלך ע"ה הקם לעבדך אמרתך כו'. פי' שהשי"ת יסייע לו לבא למדריגת אהבה המרומז בלשון אמירה. אשר ליראתך ר"ל אהבה כזו שמתוך אהבה אבוא ליראה שהיא היראה הרוממות וק"ל :

וארא כו' כתב רש"י ז"ל וארא אל האבות. ולכאורה מה בעי רש"י בזה הלא בפסוק מפורש אברהם יצחק כו' וידענו שהם נקראים אבות. ונראה כוונת רש"י בזה כי אברהם הוא מדת הסד ויצחק בחינת גבורה ויעקב תפארת והיו משונים זה מזה בבחינה וא"כ איך שייך שלכולם יתראה אליהם באל שדי הלא הדרך הוא שכפי מדריגתו באה עליו הקדושה מלמעלה. אך שהשורש הוא בדבר הזה כך שמצד הבורא ב"ה אין שום השתנות אלא שהאדם בעבודתו לפי מדריגתו כך ממשיך עליו. נמצא אברהם המשיך על עצמו המדה של חסד וכן יצחק מדתו וכן יעקב אבל מצד הבורא ב"ה הכל א' הפשוט.

ולזה פירש"י ז"ל וארא אל האבות לומר שאצל הבורא ב"ה אין הפרש וחילוק ביניהם כלל והכל אחד לכך נראה אליהם בבחינה אחת באל שדי וק"ל :

וארא כו' באל שדי ושמי ה' כו'. ונראה לפרש דאיתא בגמרא שדי שאמר לעולמו די. ולכאורה יש להבין מה יוצא לנו מזה שאמר לעולמו די שלא יתפשט יותר. אך הענין הוא שחז"ל משמיענו הטובה הגדולה שעשה עמנו הבורא ית' דידוע שהנאצל מה שהוא רחוק יותר מהמאציל הוא נתגשם ביותר ונמצא אלולי שאמר לעולמו די היה העולם מתפשט לאין קץ והיו הקליפות מתהוין בעולם מנוקבא דתהומא רבה ועכשיו שאמר לעולמו די הוא הטובה שלא נתהוו הקליפות כ"כ. ועוד איתא שדי ע"ש שהוא משדד מערכות דהיינו שהשם הזה משדד הטבע לעמו ישראל. וזהו וארא כו' באל שדי פי' כשנראיתי לאבות להבטיח להם על א"י הבטחתי להם בשם אל שדי שהוא משדד מערכות בכדי שלא יהי' אחיזה לקליפות בא"י גם אם ח"ו לא יהיו ראוים ישראל. ושמי ה' לא נודעתי להם ר"ל שלא הבטחתים בשם הויה ב"ה וב"ש פן ח"ו יגרום החטא ויהיה כח להקליפות לינק מאחוריי' ויהיה לאומות אחיזה ח"ו בא"י. לכן נראה להם באל שדי והבן זאת :

או יאמר שדי הוא לשון שדים שמשם זה יונקים ישראל השפעות ואב הוא ג"כ משפיע לבן. וזהו וארא כו' באל שדי ופרש"י ז"ל וארא אל האבות לרמז שמשום זה נר' להם באל שדי שהוא המשפיע. וי"ל שזה רמזו רז"ל מאמר שלישי אשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ר"ל כנ"ל לרמז שבעת הזאת יונקים ישראל משדי אמם היינו משם שדי המשפיע ואיך לא יעלה מורא ופחד ואימ' על בני אדם לספר אז עם אשתו רמז להיצה"ר דהיינו לעסוק אז בדברים בטלים והבלי עולם והוא לשון תימה אשה מספרת כו' ואינו משגיח שתינוק יונק משדי אמי ופריך הגמרא מאי קהשיב אי סוף אשמורה כו' יממא הוא ר"ל וכי נמצא איש כזה שידבר אז בדברים בטלים ולא ישים אל לבו כי עת להכנה ובא מועד להתפלל תפלת השחר ומתרץ לא נריכה אלא למאן דגני בבית אפל. מובן ממילא הוא הכסיל אשר בחושך הולך וגני באפילות באין משים אל לבו יראת הבורא ב"ה וק"ל :

או יאמר וארא כו'. ע"פ דאיתא בש"ע אם לא כיון באבות חוזר לראש ויש להבין הטעם מה טעם דוקא חוזר לראש. אך הענין הוא אברהם תיקן מדת חסד כו' כנ"ל וזהו האל הגדול הגבור והנורא ויעקב הוא מדת אמת תתן אמת ליעקב והרוצה לילך באמת צריך להיות במורא גדול. וזהו שאמר יעקב מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים. ולפי דרכינו י"ל הפירוש כך מחמת שהולך במדת אמת צריך לזה עבדות גדול ומורא ופחד ואימה בכל אופנים ואמר יעקב מה נורא המקום הזה ר"ל באיזה אופן אפשר לבא למדריגה אמת. אין זה ר"ל שבלתי אפשרי לבא למדריגת אמת שהוא מדריגת נורא כ"א באופן זה דהיינו כי אם בית אלהים פי' שצריך לאחוז ב' מדריגות א' שידמה בעיניו כאלו עומד למעלה בעולמות העליונים בבית אלהים ממש לפני הש"י ומדריגה הב' שיאחוז במדת הכנעה מאד מאד דהיינו וזה שער השמים פי' יחשוב תמיד כאלו הוא מתחיל בעבודת הבורא עתה ועומד על השער ופתח התחלת עבודת השמים וצריכין אנו בתפלתינו תפלת ש"ע לילך מתתא לעילא דהיינו שמתחלה אנו אומרים אלהי אברהם כו' שהיא מדריגה התחתונה ואחר כך אנו אומרים

באל

האל הגדול כו' שהוא מדריגה עליונה. והנה פי' שדי הוא שאמר לעולמו די שמתחלת הבריאה היו העולמו' מתפשטי' עד שאמר להם די ונשתלשלו העולמות למטה. ועוד פי' שדי שאומר לצרותינו די. ואמר וארא אל אברהם ופרש"י ז"ל אל האבות שהי' מדריגה תחתונה דהיינו שהם תקנו למטה והעלו רחמים בעולם וזהו באל שדי כפי' השני של שדי שאומר לצרותינו די ממילא הי' רחמים וחסד אל בעולם. וזהו ושמי ה' לא נודעתי להם ר"ל שם הויה שהוא מדת הרחמים לא הוצרכתי להכיר להם במדת השם הקדוש הזה כי הם פעלו רחמים ממילא. וזהו אם לא כיון באבות פי' אם לא כיון לתקן המדריגה התחתונה צריך לחזור לראש לתקן מתתא לעילא כנ"ל. וזהו כשאמר משה רבע"ה למה הרעותה לעם הזה אז וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פי' שזה מוטל על הצדיק להפוך מדה"ד לרחמים שגם אני מדת אלהים יהי' ה' דהיינו מדת הרחמים ע"י הצדיק. וזהו אליו דייקא וזהו ה' אלהי תשועתי פי' גם מדת אלהים נהפך להויה שהיא מדת הרחמי'. תרגן לשוני לדקדק ר"ל ע"י שלשוני תרגן לדקדק דהיינו שאני גורם לדקות בעולם למטה כנ"ל מתתא לעילא. וק"ל:

או יאמר וארא כו' ושמי ה' לא נודעתי להם. דהנה השם של שדי הוא מצד מערכות והפנימיות הוא השם הויה ב"ה ולכן נכתב במזוזה שם שדי מבחוץ. והצדיק הוא ממשיך את הפנימיות שהוא השם הוי"ה ב"ה לכל דבר חיצוניות אפילו במאכל ובמשתה ובכל דבר גשמי הוא ממשיך קדושת השם לתוכו. וזהו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא דהשם הויה ב"ה נקרא כבוד וכמ"ש ברוך כבוד ה'. והיינו כל מה שברא הוא כדי להמשיך את שמו הגדול לתוכו וזהו לכבודו ברא. אבל המלאכים שאין בהם לא אכילה ולא שתיה לכן אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו מפני שאין להם שום דבר חיצוני להמשיך את שמו הגדול לתוכו ומברכים ממקומו אשר הוא. וזהו ושמי ה' לא נודעתי להם כמ"ש רש"י ז"ל לא הודעתי כו' ולא קיימתי' שלא נתתי להם הארץ. ונמצא שלא היו יכולים להמשיך את השם הוי"ה ב"ה לתוכו שלא הי' להם עדיין הארץ שהיא החיצונית. וזהו לא נודעתי בנפעל שלא היו יכולים להמשיך. והנה הצדיק לפעמים צריך לעשות דבר חיצוני ולהמשיך לתוכו הפנימיות. למשל מי שצריך פרנס' או רפואה אז אומר לו הצדיק שיהיה לו רפואה ופרנסה שהם דברים חיצונים וממשיך לתוכו השם הויה ב"ה ע"י כוונתו ותפלתו והוא מסכים שכן יקום. וזהו בפרקי צדק בקהל רב ר"ל שאני מבשר כל מי שצריך דבר שיהי' לו כן כמו שצריך ושפתי לא אכלה אליו לכל הצטרכות מלדברו ואפילו חיצונית הוא מחמת ה' אתה ידעת פי' שאתה נותן דעתך והסכך עמי להסכים ע"י שכן יקום ואני ממשיך הפנימיות שם קדשך בהדבורים הנ"ל וק"ל:

או יאמר וארא אל אברהם. ע"פ מה שאנו אומרים בברכות אבות אלהי אברהם כו'. ואח"כ אנו אומרי' האל הגדול כו' כאשר כתבנו לעיל מזה. דהנה אברהם תיקן מדת חסד והמשיך את הבורא ב"ה במדת חסד לזה העולם. יצחק המשיך מדת גבורה כו' ומחמת שאין כח בנו לקשר עצמינו מיד בעולמות לכן מתחלה אנו מקשרים עצמינו באבות אברהם יצחק ויעקב ואחר כך אנו עולים מתתא לעילא לעולמות עליונים שהם הגדול הגבור והנור' אבל האבות שהיה כחם גדול והי' כח בידם לקשר עצמם מיד בעולמות העליונים והי' עבודתם מעילא לתתא שהמשיכו את הבורא ב"ה לזה העולם כל א' תיקן מדתו כנ"ל. וזהו וארא אל אברהם כו' באל שדי הוא שאמר לעולמו די והוא השם המשתמש בזה העולם. והיינו שהשי"ת הי' נראה להם אחר שהמשיכו לזה העולם דכאן נקראים אבות ושמי ה' לא נודעתי להם ר"ל אבל בעולמו' העליונים שם שמי ה' לא נודעתי להם עד אחר שתיקנו המדות העליונים והמשיכו למטה וכנ"ל. וזהו שפירש"י ז"ל וארא אל האבות. היינו בזה העולם אחר שהיו נק' אבות הייתי נראה להם וק"ל:

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה ויאמר משה לפני ה' הן בני ישראל לא שמעו אלי כו'. ודקדקתי מה זה ק"ו הן בני ישראל כו' ואיך ישמעני פרעה הלא מפורש בקרא דבני ישראל לא שמעו אל משה מקוצר רוח כו' אבל פרעה אפשר שישמע לו. אך הענין הוא דהנה יש בן אדם שהוא ארך רוח פי' שיש לו נשמה קדושה עליונה ויודע שצריך לעבוד השי"ת ב"ה בכל מיני עבודות ולא יספיק לו כל ימי חייו כל מעשה עבודתו אשר יעשה להשי"ת. ויש אשר הוא קוצר רוח פי' שאין נשמתו ורוחו יקר כל כך ודומה בעיניו שיוצא ידי חובתו בעבודתו ית"ש בכל עניניו. ויש אשר עבודתם קשה דהיינו שהם מסגפים עצמם בתענית או סגופים. והיינו כשבא משה רבע"ה ואמר להם הגאולה ולא שמעו אל משה מקוצר רוח פי' מחמת שהי' נשמתם ורוחם קצרה. ומעבודה קשה דהיינו שהי' ביניהם אנשים שהיו מסגפים עצמם והיו סבורים איך שמשה יביא את הגאולה הלא גם הם עובדים להשי"ת בכל עבודתם ומדוע לא באה הגאול' על ידיהם. והנה משה רבע"ה תלה חסרון השמיעה שלא שמעו בני ישראל אליו תלה בעצמו מחמת שהוא אינו ראוי לכך שאינו צדיק גמור ולכן אמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה מאחר שדברי לא נכנסו באזני ישראל ואיך יכנסו דברי באזני פרעה. וזהו ויאמר לפני ה' דייקא. דהנה לפעמים יאמר האדם שתולה החסרון בעצמו ובאמת לבו אינו נכון כ"כ באמת גמור שכן הוא שהחסרון בו אבל משה רבינו ע"ה הי' צדיק גדול וזה הדבר שתלה החסרון בעצמו הי' אומר לפני ה' ממש שהי' לבו נכון באמת לפי דעתו שהוא הגורם חסרון השמיעה. ויאמר משה הן אני ערל שפתים לכאורה הי' לו לומר הן אני ערל שפה. אך הענין הוא דמשה הי' תולה שני חסרונות בעצמו אחד הי' תולה שאינו צדיק גמור ולכן לא שמעו בני ישראל אליו והשני תלה בעצמו שפרעה לא ישמע מחמת שהוא ערל שפה דלפעמים אם ידבר אדם לפני שלטון בלשון לא אזי דבריו נושאין חן בעיניו ומשה אמר שפרעה לא ישמע לו מחמת שהוא ערל שפה וזהו ערל שפתים כפול בערלות שפתים וק"ל:

וידבר משה כן כו' ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה. ויש לדקדק לפי פירש"י ז"ל שהקוצר רוח הי' מחמת עבודה קשה אם כן לכתוב רק מעבודה קשה. וגם ומעבודה קשה משמע שהקוצר רוח הי' מניעה בפני עצמו ועבודה קשה בפני עצמו. אך הענין ע"פ מה שדקדקתי לעיל על הק"ו שאמר משה רבע"ה הן בני ישראל לא שמעו כו' ואיך ישמעני כו'. ועוד מה שאמר משה הן אני ערל שפתים הלא כבר אמר לו השי"ת מי ישים אלם כו'. ויש לפרש דלא כפירש"י ז"ל דבאמת מה שלא שמעו היה מחמת שני דברים דאי' דברים היוצאין מן הלב נכנסין אל הלב והנה יש ב' מניעות מצד המקבל שגם הדברים היוצאים מלב אין נכנסין אל הלב דהיינו א' אם השומע איש בליעל ב' מצד עצבות ג"כ אין יכול לקבל דברי המוכיח. וזהו באמת שלא שמעו

אל משה מקוצר רוח כמו דאיתא במדרש שהיו ביניהם עובדי ע"ז. ומעבודה קשה היינו מחמת עצבות: אך יש חילוק בין השני מניעות הנ"ל דהיינו אם המניעה הוא שאינו יכול לקבל מחמת שהוא איש בליעל אזי גם אם צדיק גמור ידבר דבריו אעפ"כ לא יקבל אבל אם המניעה היא מצד עצבות שבו אזי אם המשמיע הוא צדיק גמור דבריו נכנסין גם ללב העצב וזהו שאמר משה רבע"ה הן בני ישראל כו' דהיינו שהוא היה תולה החסרון בעצמו מחמת שאינו צדיק גמור לכן אין נכנסין דבריו באזניהם מחמת עצבותם. וזהו ואני ערל שפתים ר"ל שאיני צדיק גמור ואיך ישמעני פרעה שמניעתו הוא מצד שהוא איש בליעל. ונמצא עולה הכל כהוגן. וק"ל:

או יאמר ולא שמעו אל משה כו'. דהנה האדם מה שהוא עושה צריך להיות בלי שום פניה רק יהי' כוונתו לשמים לבד ולא להנאת עצמו כלל וישראל היו צדיקים ועיקר צערם בגלותם הי' על גלות השכינה ולא על צרת עצמם שהיו בקושי השעבוד ולפיכך לא הטו אזנם לשמוע אל משה כדי שלא יבא להם איזה תענוג להנאת עצמם שיגאלו מצרת השעבוד ויהי' שמחתם בשמוע הגאולה לשום פניה דהיינו הנאת עצמם. וזהו ולא שמעו אל משה ר"ל שלא הטו אזנם לכך. ומפרש הכתוב הטעם מקוצר רוח ומעבודה קשה שלא יבא להם איזה תענוג ופניה והם רצו שלא יהי' להם שום פניה אחרת רק על גלות השכינה לבד. והכלל בזה הוא כך כשרוצים להכניע הקליפה צריך להיות האדם בשמחה כי כשהוא שמח אין שם עצבות ותוגה כשזה קם זה נופל. ומשה רצה להכניע הקליפה היינו פרעה ע"י שיכניס בישראל השמחה של גאולה והם לא רצו לקבל השמחה כדי שלא יבא להם איזה תענוג. ונמצא לא באו אל השמחה. לזה אמר משה הן בני ישראל לא שמעו אלי. כלומר זה טוב שלא שמעו אלי כדי לעשות העבודה שלהם בשלימות בלי שום הנאת עצמם אבל ואיך ישמעני פרעה ר"ל שהקליפה לא הוכנעה בזה כיון שלא באו ישראל אל השמחה. וזהו פי' אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. ר"ל כשאני מברך השם בכל עת דידוע שיש כ"ח עתים י"ד ימין וי"ד שמאל וכיון שאני עושה פעולה בכל עתים דהיינו אף בקליפה להכניע את הקליפה אזי תמיד תהלתו בפי אפילו כשיש איזה הנאת עצמו כיון שצריך הנאה ושמחה כדי להכניע הקליפה ובזה אני נופל מן המדריגה שהיה לי תמיד תהלתו בפי. וזהו הפי' עצמו רצון יראיו יעשה ואת שועתם כו' שומר ה' כו' תהלת ה' כו': כי לכאורה איך אפשר שיהי' לצדיק איזה תאוה גשמיות כי הלא צריך שלא יעשה להנאת עצמו שום דבר. אבל האמת הוא שהצדיק צריך שיהיה מחשבתו צלולה וברורה רק לכבוד שמים ולא להנאת עצמו אבל איך יוכניע הקליפה כיון שלא הוגבר השמחה אצל הצדיק כדלעיל. לזה עושה לו הש"י רצון שהוא תאוה שירצה הצדיק איזה דבר והקב"ה ברחמיו עושה לו רצונו והוגברה השמחה אצל הצדיק ובזה מכניע הקליפה. והפירוש הוא כך רצון יראיו יעשה שהקב"ה עושה רצון להצדיק כדי ואת שועתם ישמע ויושיעם והוגברה השמחה אצל הצדיק. ולזה שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד היינו שמכניע הקליפה. ובזה תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו. פירוש אפילו כשעושה ג"כ להנאה עצמו כיון שבזה עושה פעולה להכניע הקליפה ע"י השמחה הזאת. והבן היטב כי נכון הוא בעזה"י:

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים. לפי פשוטו אינו מובן פירושו ורש"י ז"ל פי' בטוב טעם. ולפי עניננו י"ל דהנה כשבאים בני אדם אל הצדיק בדבר הצטרכותם למשל שיפעול להם איזה דבר אצל אדון ושלטון אזי אומר הצדיק לאדם הזה השלטון ימלא משאלותיך ולא יהי' באופן אחר והוא כמצווה מפי הצדיק שלא יעשה באופן אחר. וזהו ויצוום אל בני ישראל ואל פרעה כו' פירוש זה שתאמר הגאולה לישראל היא הציווי בעצמו אל פרעה אע"פ שלא יאמרו משה ואהרן רק לישראל לא יהיה באופן אחר ויוכרח להוציאם ע"י הדבור והצווי שתאמרו לישראל וק"ל:

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל כו' הם המדברים אל פרעה כו' הוא משה ואהרן. י"ל הפי' כך שהכתוב מתמיה היאך אפשר שאהרן ומשה שפי ה' דבר עמהם האיך הי' אפשר שהם ידברו אל פרעה ערל טמא. ומתרץ הכתוב הוא משה ואהרן. כלומר שהם היו דבוקים שניהם יחד כמו שנאמר והוא יהי' לך לפה והי' הדבור יוצא מבין שניהם ולא אל פרעה וממילא נשמע אל פרעה וק"ל:

ראה נתתיך. יש להבין מה זה הלשון ראה גם מלת אלהים. ונראה דהנה הצדיק הרוצה להעלות את אדם השפל ולהסירו משטותו ושפלותו בלתי אפשר לשבר את דבר שטותו כ"א בדבר הדומה קצת דהיינו שצריך הצדיק לירד ממדריגתו ולהטות אליו בדבר הדומה. והנה פרעה אמר שהוא אלהי כפירש"י ז"ל הנה יוצא המימה כו'. לכן אמר הש"י למשה ראה נתתיך אלהים לפרעה פי' שצריך אתה לעשות אותות ומופתים לפני פרעה כמעשה אלהות ועי"ז תשבר את שטותו שמחזיק עצמו לאלהות שהוא יסבור שאתה אלהים ולכן ראה שתסתכל בדבר זה מאד שלא תתגאה ח"ו. וזהו גדולה עבירה לשמה כנ"ל שצריך הצדיק לירד ממדרגתו לשבר את שטות אדם השפל ועושה עביר' לשמה למשל מי שהוא רגיל לשונו לדבר שקר צריך הצדיק ג"כ לשבר אותו בדבר הדומ' ובודאי ח"ו שהצדיק יאמר שקר. אך מינו שהתירו חז"ל לשנו' במס' כו' או כדומה בענין זה שהצדיק אומר על עצמו שאינו צדיק וזה שקר שהוא צדיק ועושה עבירה לשמה כדי לשבר כח המשקר. ואי' בגמ' אמת אמר לא יברא שמיקרא בעלמא צדק אמר יברא. וזה בשרתי צדק בקהל רב פי' כשיש קהל רב אזי בלתי אפשרי שלא יהי' שקרן א' והצדיק הוא מעלה אותו משטותו ושקרותו ע"י שהוא מטה עצמו אליו ג"כ בדבר הדומה כנ"ל ונמצא הוא בשורה לצדק שטוב אמר שיברא. וק"ל:

כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת. הנה מלת לכם אינו מדוקדק תנו לי הי' לו לומר שבודאי רצה פרעה שיתנו לו מופת. ועוד יש לדקדק אחר שהראו לפניו מופת שהמטה נהפך לתנין ויעשו גם החרטומים כן מה היה צריך פרעה חיזוק הלב כמ"ש ויחזק לב פרעה הלא ממילא מאחר שראה שגם החרטומים עשו כן אין צריך חיזוק לזה. אך נראה פשוט דהנה האדם המלומד בנסי' שהש"י עושה לו נס בכל עת אזי הוא תמיד חידוש ונפלא בעיניו הנס שרואה שהש"י עושה לו תמיד נסים אעפ"כ הוא מפליא הדבר לחידוש גדול אבל העושה דבר חידוש פעם א' ע"י כשוף וכדומה אזי בפעם שנית אין חידוש בעיניו כלום מאחר שעשה בעצמו פעם אחד וזהו שאמר הש"י ב"ה כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת פירוש שתעשו מופת כזה שגם לכם יהיה למופת ולחידוש זה יהי' ודאי דבר ה' ולכן כתיב וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו וגבי החרטומים כתיב ויעשו גם הם בלטיהם כן ולא כתיב לפני פרעה משום דהשלכת מטה אהרן הי' חידוש לפני פרעה שהבין שהוא דבר ה' מחמת

נראה שגם בעיני משה ואהרן הי' לחידוש אבל בחרטומי' לא היה שום חידוש לא להם ולא לפרעה כי ידעו שעושים ע"י שטותיהם . ולכן נאמר שפיר ויחזק לב פרעה שהיה צריך חיזוק הלב כי הבין שאין בהם ממש ואעפ"כ הי' מחזק את לבו . וזהו בשרתי לדק בקהל רב ר"ל כשאני מבשר איזה דבר חידוש בקהל רב אעפ"כ בהיות הדבר הזה כבר הנה שפתי לא אכלה מלשבח ולהודות על הדבר הגדול אף שאני מלומד בכך וזהו הוא מחמת שזה דבר ה'. וק"ל :

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי כו' למען תדע כי אין כה' אלהינו . נראה לפרש דהנה האומות עובדי אלילים בראותם איזה סבה הבא עליהם לטובה או לרעה הם תולים בע"ז שלהם אבל אין להם השקות יותר לפאר' ולשבח' מחמת הסבה הזאת . ולא כן ישראל עם הקדוש העובדים את האל חי וקיים מכירים נפלאותיו ומשבחים ומפארים אותו ע"י פעולותיו . וזהו שאמר משה רבינו ע"ה לפרעה התפאר עלי כו' למען תדע כו' . כלומר בזאת תדע כי אין כה' אלהינו שכאשר תהלה בו יתברך הפעולה ישא לבבך לפארו בהסבה הזאת . וק"ל :

פרשת בא

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כו' . הדקדוק מפורש בזוה"ק לך אל פרעה הי' לו לומר . ועוד מה זה נתינת טעם כי אני הכבדתי את לבו אדרבה מאחר שהכביד את לבו למה לו לילך בחנם הלא בודאי לא ישמע לו . ונראה לפרש דהנה בראות הצדיק נפלאות הבורא או כשישמע מחבירו הצדיק דברים קדושים אזי הוא מתלהב לעבודת הבורא ית' ויתעלה משא"כ הרשע אף כשרואה נפלאות הבורא או שהצדיק מדבר אליו פעם א' אזי הוא חוזר לפי שעה אבל אינו מתקיים בקרבו איזה זמן והוא ככלב שב אל קיאו אבל כשהצדיק מדבר אליו יום יום או בראותו נפלאות הבורא יום אחר יום אז יכול להיות מתקיים בידו זמן רב . וזהו בא אל פרעה בקביעות יום אחר יום ולא בדרך ארעי ולכן לא נאמר לך שהוא לשון ארעי . וזהו הנתינות טעם כי אני הכבדתי כו' למען שיתי אותותי ר"ל אותיות הקדושים שתדבר אליו יום יום אשים בקרבו דייקא כלומר שיתקיימו בקרבו זמן רב ולא כן כשישמע אליך בפעם הראשון יחזור לסורו כנ"ל ולזה לא נאמר מופתי לרמז במלת אותותי שני משמעות לשון אותות כפשוטו וגם לשון אותיות כנ"ל . ולמען תספר באזני בנך כו' פי' דהנה כשהצדיק רואה נפלאות ה' פעם א' אזי מתלהב לבו זמן רב וכשיחזור ויראה עוד נפלאות אזי בא למדריגה יתירה לספר גדולותיו יתברך לדורי דורות . ונמצא גם זה נתינת טעם לזה שלא ישמע אליך בפעם ראשון הוא למען תספר כו' שתבא למדריגה נוספת לספר באזני בנך לדורי דורו' וק"ל :

בא אל פרעה כו' פירש"י ז"ל והתרה בו . ולכאורה מה בעי רש"י בזה . ונראה לפרש דהנה נקוט האי כללא בידך דהבורא ב"ה ויתעלה זכרו לנצח זהו תענוגו להטיב ולהשפיע לכל העולמות ולכל הברואים אך מחמת השפעות הבורא ב"ה רב מאד ובלתי אפשרי לקבל השפעתו כ"א ע"י ממוצע הוא הצדיק המקבל השפעה מלמעלה והוא משפיע לכל גם לשאינו הגון ומוכשר לקבל אעפ"כ הוא משפיע לו ונמצא ההשפעה שהצדיק משפיע אינו אלא כגומל חסד עם כל העולם שהוא מקבל השפעה מלמעלה ומחלק לכל אבל העיקר הוא מהבורא ב"ה. וזהו לעושה נפלאות גדולות לבדו פי' מה שהקב"ה עושה נפלאו' עם עמו ישראל אינו אלא לבדו . כי לעולם חסדו פי' כי לעולם כלומר המשכת השפעה הבאה לעולם חסדו . ר"ל ע"י חסד של הצדיק שגומל חסד עם כל אדם כנ"ל. והנה הצדיק המשפיע ברצותו לקבל השפעה מלמעלה צריך להקטין עצמו בהכנעה גדולה ואחר כך בעת השפעתו לעולם הוא מתפשט עצמו ומתרחב להשפיע לכל העולם כאדם המתפשט עצמו בכל הדריו ועליותיו להכניס בהם כל אשר לו למלאות אותם כל טוב . ורמז לזה אות צ' את רמז על הצדיק המקבל ומשפיע דאות צ' נכתב נו"ן יו"ד כזה צ' יו"ד מאחוריו של הנו"ן והראש העליון של הנו"ן הוא קטן והרגל התחתון הוא רחב . וכל זה הוא רמז על הצדיק המקבל השפעה הוא ע"י חכמה והיו"ד הוא חכמה וצריך הצדיק להקטין ולהכניע עצמו בעת קבלתו כמ"ש והחכמה מאין תמצא פי' מי שהוא בעיניו כאין בצדיק הזה תמצא חכמה לקבל משם השפעה . ולכן הראש העליון של הנו"ן הוא קטן רמז בעת קבלתו השפעתו מהיו"ד צריך להקטין עצמו שיהי' בעיניו כאין כנ"ל והרגל התחתון הוא רחב רמז כנ"ל דהיינו בעת שמשפיע לעולם הוא מתרחב ומתפשט לחלק לכל כנ"ל . ולכן מהדר אפי' דנו"ן מן היו"ד לרמוז לזה שכתבתי שגם למי שאינו הגון כ"כ לקבל הוא משפיע לו ומטה עצמו אליו להשפיע גם לו . וזהו זמרו ה' כי גאות עשה . פי' זמרו להשם הטוב שעשה וברא גאות כנ"ל שהצדיק מתפשט ומתרחב עצמו כעין אדם המתגאה . מודעת זאת בכל הארץ. ר"ל שהוא משפיע לכל הארץ גם לשאינו הגון כ"כ . ולפי דרכינו ההשפעה נק' בשם נפלאות דהיינו הטובות שהש"י עושה עם עמו ישראל הקדושי' נק' נפלאות אבל מה שהקב"ה מביא פורעניות ועונשים על הרשעים נק' אותות כמ"ש מאותות השמים אל תחתו שאין לישראל להתירא מאותות וגם המשכת עונשים ורעות על הרשעים הוא ג"כ ע"י הצדיק כי מפי עליון לא תצא הרעות . וזהו פי' הפסוק גדול כבודו בישועתך פי' שהצדיק נתגדל ונתפשט ונתרחב כבודו בעת השפעתו לעולם שזה הוא ישועתך דמה שישראל מלאים ושבעים כל טוב הוא הישועה להשכינה . ומפרש הכתוב הוד והדר תשוה עליו כי תשיתהו ברכות לעד . ר"ל שמסרת לו הברכות לברך את בית ישראל לעולם תחדהו בשמחה את פניך פי' וגם המדריגה זאת נתת להצדיק שאתה משמחו בזה שהוא ע"י דבורו הקדוש ממשיך עונש ורעות על הרשעים והיינו את פניך לשון רוגז ממשיך הצדיק כי מאתך לא תצא הרעות. וזהו ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה פירש"י והתרה בו כלומר שע"י דבורך תמשיך עליו האותות כי אני הכבדתי כו' אלא מאתי לא תצא הרעות . לכן צריך אתה להתרות בו . למען שיתי אותותי אלה בקרבו. שאתה תמשיך האותות כי מפי עליון לא תצא הרעות . והבן :

או יאמר בא אל פרעה כו' למען שיתי כו' . דהנה כתיב אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים ומקשים העולם למה מזכיר יציאת מצרים יותר מבריאות עולם שזה הוא חידוש והטבה גדולה יותר . אך האמת שעיקר בריאות העולם הי' בשביל התורה הקדושה כדאיתא בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ואז ביציאת מצרים התחיל חידוש התורה לכן אמר אני ה' אשר הוצאתיך שזה העיקר שהי' התחלת התורה אשר בשבילה היה עיקר הבריאה . והנה הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ולפעמים הש"י ב"ה גוזר גזירה כדי שיתפלל הצדיק ויבטלה . וזהו בא אל פרעה כי אני הכבדתי כו' שלא ישלח את ישראל ותתב

תבטל

הבטל זאת למען שיתי אותותי ר"ל אותיות של התורה שיהי' בעת צאתם מארץ מצרים שהי' אז התחלת התורה הקדושה . וק"ל :

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך כו' . נראה לפרש דאיתא בגמ' בשמחת בית השואבה היו אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו דהיינו שהיו מתנהגים מיד בנערותם בשורה ולא היו מתביישים בזקנותם ממעשה נערותם שהיו ג"כ בקדושה אבל מי שאינו מתנהג בקדושה בנערותו אזי לעת זקנותו הוא מתבייש ממעשיו הקודמים וצריך לסור מדרכו ע"כ טוב שיתקדש עצמו מיד . וזהו שאמר הכתוב חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו. כלומר שלא יצטרך לסור מדרכו הקודם ויוכל לילך בעקבות נעוריו כמו שהיה מתנהג עד עתה ובקל יוכל לעבוד הש"י ב"ה . וזה בנערינו ובזקנינו נלך רצה לומר שנתנהג ונלך בקדושה הן בנעורינו והן בזקנתינו. בבנינו ובבנותינו נלך היינו שנדריך אותם בקדוש'. בצאנינו ובבקרינו נלך רמז גם בעבוד' הגשמיות. כמו משא ומתן ואכילה ושתיה וכדומה נלך בכל זה להש"י . כי חג ה' לנו ר"ל כי התלהבות הם בוער בנו לעבודתו ית' שמו ויתעלה זכרו . וק"ל :

או יאמר בא אל פרעה כו' ולמען תספר כו'. נראה כי עיקר כוונת הבורא ית' בהכות את פרעה ועבדיו למען יהיה אות לבני ישראל ושיתרבו אותיות התורה על ידו באלה הדברים הנאמרים בו ולא יהי' הספר תורה חסר אפילו אות א' . והנה האיש משה כשהלך אל פרעה לא הי' הולך ברצונו הטוב כי לא הי' חפץ להסתכל בדמות אדם רשע לכך אמר לו השי"ת ב"ה בלשון בא ר"ל שתבא אליו ברצונך כי יש לי על ידו להתוסף קדושה ע"י אותיות התורה הנאמרים עבורו . ולזה אין שייך כאן לומר לשון לך כי הליכה מיקרי אף שאדם הולך שלא ברצונו כי אע"פ שהולך שלא ברצונו אעפ"כ המעשה הליכה ברגליו נעשית. וביאה הוא שייך כשאדם בא ברצונו ומחשבתו הוא המביא' לאדם אל הדבר ההוא וזהו למען שיתי אותותי הוא מלשון אותיות כנ"ל :

ולמען תספר באזני בנך. היות שהקב"ה ברחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפי' לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול צרה או מלך אז הקב"ה עושה נקמה בו כיון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לבל יוכלו להיצר לכם כלל . והבן :

ויאמר ה' אל משה נטה ידך על ארץ מצרים בארבה . ויש לדקדק על הלשון בארבה . ונראה לפרש עפ"ז פסוק בפ' וארא דכתיב גם במכת ברד כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך בדבר ואולם בעבור זאת העמדתיך כו' . ויש לדקדק למה דוקא במכת ברד אמר לו זה . אך הענין הוא כי כל המכות שבאו על פרעה היו על איזה זכות שהי' להם לישראל או שיהי' להם ועל אותו זכות במכוון בא המכה כנגדו . וזהו פי' הפסוק הנ"ל כי מכת ברד הי' בא בזכות הדבור שמדברים ומודים תמיד להשי"ת ב"ה וכיון שכן הי' הדין נותן שיבא במקומו מכת דבר כי הם האותיות ממש של הדבור כנ"ל. וע"ז אמר כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך בדבר תחת מכת ברד כי כך הדין נותן כנ"ל ואולם בעבור זאת העמדתיך למען ספר שמי הפכתי את האותיות דבר לאותיות ברד ולא לאותיות דבר . וזהו בארבה בשביל שאמר תי הרבה ארבה את זרעך כנ"ל וק"ל :

ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים ויהי חושך על ארץ מצרים . ונראה בהקדים הפסוק יוצר אור ובורא חושך וכבר דקדקו קמאי למה כתיב באור ל' יצירה ובחושך לשון בריאה . ולי נראה כי השי"ת ב"ה ותורתו הקדושה נקראו אור א"ס וזש"ה וירא אלהים את האור כי טוב פי' האור הוא נק' התורה הקדושה וכשלומד אדם את התורה לשמה נקרא אור כי טוב משא"כ אם לומדה שלא לשמה חלילה . וזהו פי' וירא אלהים פירוש הקב"ה הוא משגיח על התורה הזאת שאדם לומד לשמה ולא כשלומד שלא לשמה כי הבורא ב"ה אינו כבשר ודם שאף שהדבר הוא לפניו ואינו נסתר מנגד עיניו יכול הוא שלא לראות אותו הדבר . וזהו הפי' יוצר אור כי התורה הקדושה הוא אור פשוט א"ס בלי צורה וכשאדם לומד התורה ומלבש עצמו בהאור א"ס אזי לפי מדריגתו של הצדיק ההוא יש לו צורה לאור הזה לפי מדרגתו של הצדיק ההוא המלובש בו . וזהו יוצר אור כי קודם בריאת עולם הי' האור התורה מתפשט בלי צורה אבל אחר בריאת עולם כשאדם לומד את התורה ומלבש עצמו בהאור אזי האור ההוא יש לו צורה כנ"ל וזהו יוצר לשון צורה כי הצדיק עושה' לו צורה . ובזה מובן מה שרגילים לומר זכותו יגן עלינו ולמה יתן הצדיק זכותו לאחר שלא טוב לו שיקח לו לעצמו לעוה"ב שהוא א"ס . אלא יש לפרש שזכות הוא לשון זך דהיינו מה שלומד תורה לשמה אזי זכות האור שהוא מושך על העולם היא העומדת לדורו ומגין עליהם . וזה פי' נטה ידך על השמים שתטה מכאן האור שלך שלא יגין עליהם אזי ממילא יהי' חושך על ארץ מצרים . וק"ל :

ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק ה' את לב פרעה . ויש לדקדק מה בא הכתוב להשמיענו אלא יש לפרש שזה קאי על הפסוק שלאחריו שבשביל זה נענש פרעה שחיזק ה' את לבו בשביל שלא שם על לבו שמהשם היו הנפלאות האלה כי כשהצדיק עושה נפלאות אזי שורה עליו רוח הקודש וקדושה והכל יכולין להבין שמה' היתה זאת ופרעה הרשע לא רצה לשים על לבו זאת וזה שאח"כ ומשה ואהרן כו' לפני פרעה רצונו לומר שאדם אחר הי' יכול להבין שמשה ואהרן לא עשו כלום אלא שמה' היתה זאת . רק לפני פרעה ר"ל בעיניו הי' שמשה ואהרן עשו זאת מעצמם ולא רצה לשים על לבו שמה' הוא זאת ולכך נענש שחיזק ה' את לבו :

החודש הזה לכם כו' ראשון הוא כו'. נראה לפרש דאיתא במדרש הקב"ה ברא עולמות ומחריבן ואח"כ ברא עולמות ואמר הדין הני' לי והדין לא הני' לי. ואיתא בספרים הטעם של בריאת העולמות שהחריבן ואח"כ בריאות העולמות העולם התיקון היה למען יהיה שכר ועונש . וזהו מתחלה עלה במחשבה לבראה במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף בו מדה"ר . היינו מתחלה היו בריאת עולמות החריבין ואח"כ היו בריאת עולמות התיקון שהוא מדה"ר . וזה מה שאמרו חז"ל כשברא הקב"ה עולמו היה נמלך בנשמות הצדיקים . ולכאורה אינו מובן מה זה שהיה נמלך בצדיקים . אך הענין הוא לפי דברינו דהנה הצדיק צריך ג"כ להיות עבודתו תמיד כמו שהיה בריאת העולמות שהיה מתחלת עולם החרובין ואח"כ עולם התיקון וכל מה שברא הוא נצחיות תמיד בלי הפסק וצריך להיות תחלת עבודתו כענין עולמות החרובין דהיינו ע"י סיגוף ותענית תחלתן יסורים

יסורים וסופן שלום דהיינו אח"כ כשמתקן א"ע במעשיו הקדושים כל איבריו וגופו ורוחו ונשמתו אזי עבודתו בעולם התיקון דהיינו כל דבר ודבר שהצדיק עושה אז פועל ומתקן בו פעולות ותיקונים גדולים ואיתא בגמרא כל מה שברא הקב"ה לצביונם נברא ולדעתם נבראו דהיינו שהיה השי"ת שואל את דעתם אם הם רוצים להבראות על תנאי זה ועל עבודה זאת והסכימו כולם : וזה הפי' שהיה נמלך בנשמות הצדיקים דהיינו שהיה נמלך עמהם אם דעתם להיותם נבראים על תנאי העבודה זאת בענין עולם החריבין ועולם התיקון כנ"ל . והיתא בספרים שבריאת עולם התיקון שהוא מדת הרחמים היה בשם הנקרא מ"ה החד"ש שע"י השם של מ"ה נתחדשו עולמות התיקון וזהו החודש הזה לכם פי' החודש דהיינו שזה מסורה בידכם לעורר רחמים ע"י השם של מ"ה החדש כענין הבריאה ראשונה ודרשו חז"ל לכם שיהא קידוש החודש כשירה בקרובים וחד אמר לכם השוים כמותכם . ולפי דברינו מר אמר חדא כו' ולא פליגי דהיינו לעורר רחמים צריך השוים כמותכם צדיקים גדולים . וחד אמר רמז שצריך אחדות ואהבה וקרבות. וזהו מה ה' אלהיך שואל מעמך פי' זה התעוררת הרחמים שגם אלהיך דהיינו מדה"ד נעשה מדה"ר דהיינו שם סוי' ב"ה שהוא רחמים והוא ע"י שם של מ"ה הדבר הזה שואל מעמך שאתה תפעול כל זאת ראש חדשים . ראשון הוא לכם לחדשי השנה. פי' זה תפעלו ע"י מעשיכם לחדש תיקונים בעולם התיקון בעולמות העליונים שהם נקראים ראש זה יפעול לכם רחמים בזה העולם שהם נקרא שנה כדאיתא בספר יצירה :

דברו אל כל עדת בני ישראל בעשור לחודש הזה . פי' העיקר לעורר רחמים הוא ע"י יו"ד שהוא חכמה עליונה . וזהו פותח את ידך קרי ביה יודיך שהשי"ת ברא ב' יודין שהוא חכמה עילאה וחכמה תתאה שזה גיל' השי"ת . ומשביע לכל חי רצון ר"ל וזה מסר השי"ת להצדיק הנקרא חי כמש"ה בן איש חי שהצדיק יפעול הרצון הזה והשביע את הצדיק שע"י יתעורר הרצון הזה דהיינו הרחמים . ויקחו להם איש שה לבית אבות כבר פרשתי שכל זאת צריך הכנעה גדולה שזה רמז שה . ואם ימעט הבית מהיות משה ודרשו רבותינו ז"ל מהיותו דשה דהיינו אם ימעט ממנו ההיות דשה שאינו יכול לקבל הכנעה . ולקח הוא ושכינו שיתקרב אל הצדיקים שיהיה לו אחדות עמהם . במכסת נפשות פי' ואז גם הוא יהיה בחשבון נפשות הצדיקים . וזהו ונגלה כבוד ה' רצונו לומר שהש"י עשה התגלות כבודו . וראו כל בשר פירוש ואפשר לכל אדם גם מי שהוא בכלל בשר שאינו צדיק כ"כ יכול לבא לראות את כבוד ה' ע"י התחברות הצדיקים ואחדותם.וזהו יחדיו דהיינו שיהיו באחדות וק"ל:

או יאמר דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. דהנה השורש כל השרשים לאחוז במדת ענוה וזה מרומז במלת שה שהוא מוכנע מכל הצאן. ויש שני בחינות שצריך האדם לשמור ולזרז עצמו במדת ענוה . האחד כמו שאמר הכתוב ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפיך . פרשתי כבר דהיינו אם מבוא למדריגה זאת ששכח מאיזה עם אתה ומאיזה בית אב אתה מיוחס אז יתאו המלך מלכו של עולם את יפיך . וזהו הפי' כאן שה לבית אבות דהיינו שיהא מוכנע מיחוסו ומבית אבותיו . שה לבית שצריך לשמור עצמו מהגיאות הבא מהפנימיות שנקרא בשם בית דהיינו עיון תפלה שמחשב שמתפלל בכוונה או מה שלמד תורה לשמה וצריך לשמור עצמו מזה שלא יהיה במחשבתו זאת שידע שלא הגיע עדיין לתפלה בכוונה או לתורה לשמה . ואם ימעט הבית מהיות משה פי' ואם לא בא עדיין למדריגה זאת שיבחין שעדיין לא בא למדריגה הנ"ל ואין לו מדת ענוה. אזי ולקח הוא ושכינו פי' היצ"ט שהוא שכינו. הקרוב אל ביתו דהיינו שהוא מסייע לפנימיותו . במכסת נפשות ר"ל שיספר תמיד מהצדיקים הגדולים וימנה תמיד את מדותם הישרים. ונפשות הוא רומז על הצדיקים ומדותם. איש לפי אכלו תכוסו פי' הכ' מזרזו לזה שרוצה לאחוז במדה זו שלא יגזם במדת הצדיק רק לפי אכלו תכוסו על השה ולא יגזם במדתו כי מזה לא תבא לך הכנעה כשתגזם במדתו . שה תמים זכר . פי' שיש ענוה שהוא גאות גדול דהיינו שמראה עצמו שהוא עניו ובפנימיותיו יש לו מזה גאוה גדולה באומרו שהוא עניו . וע"ז אמר הכ' שה תמים זכר דהיינו שתהיה ענוה בתמימות גדול מצד הזכרות . בן שנה פי' שיהיה כבן שנה בלא חטא . מן הכבשים ומן העזים תקחו פי' המדת ענוה תקחו מן הכבשים דהיינו שתראה כמה הוא מאוס מדת גאות באדם שהוא עולה במעלות מה שלא מגיע אליו . כבשים הוא מל' עלה בכבש ומשם תראה כמה הוא מאוס מדת גאות וקח מדת ענוה . ומעזים דהיינו מעזי פנים שבדור תקח ג"כ ראיה כנ"ל . והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש פי' שצריך אתה לשמור עצמך במדה זאת ולידע שעדיין לא תקנת עצמך עד ארבעה עשר יום לחודש דהיינו עד שיבא משיח צדקנו ותהיה הלבנה במילואה וחידושה וק"ל :

או יאמר דברו אל בני ישראל בעשור לחדש הזה כו' . נראה כי דהתורה הקדושה רמזה לנו בזה דרכי השם לעבודתו. דאיתא בעשרה מאמרות נברא העולם כו' וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם וכו' . דהיינו שהצדיק הוא יסוד עולם ונותן השפעות אל העשרה מאמרות ע"י מעשיו הקדושים שהוא הולך ומתגבר בכל יום בעבודת הבורא וכל מה שהצדיק מקרב עצמו אל הקדושה יתירה בכל פעם אזי הוא מחדש השפעות יתירות אל העולמות בכל פעם וזהו מדותיו של הקב"ה כמ"ש ובטובו מחדש כו' מעשה בראשית . ר"ל שבכל יום מחדש השפעות במעשה בראשית דהיינו בהעולמות וזהו בעשור ר"ל בעשרה מאמרות הנ"ל לחודש ר"ל שהצדיק מחדש עצמו בקדושה יתירה כנ"ל וע"י זה הוא מחדש במאמרות הנ"ל השפעות גדולות . ויקחו להם איש שה פי' לזה צריך האיש הצדיק הרוצה להשפיע כנ"ל להחזיק עצמו במדת הכנעה שהוא מרומז במלת שה כמ"ש שה פזורה ישראל . פי' זה אשר בשם ישראל יכונה שהוא צדיק גמור צריך להיות מוכנע ושפל בעיניו כשה. ועוד שתהא נשמתו פזורה בכל הענינים הנוגעים לדבר ה'. וכל' הזה מצינו בספר חובת הלבבות שאמר חכם אחד השם יצילני מפיזור נפש פי' אדם שיש לו נכסים במקומות הרבה נמצא נפשו פזורה בכל המקומות שנכסיו שם להשוב ולדאוג עליהם כמאמר התנא מרבה נכסים מרבה דאגה כמו כן הפי' כאן שה פזורה דהיינו כנ"ל שיהא מוכנע ושפל בעיניו ונפשו פזורה בכל אופנים בתורה ובמצות ובגמילות חסדים בגופו ונפשו וממונו וכדומה אז בשם ישראל יכונה והרי הוא צדיק גמור. וזהו פי' הפסוק וכל פטר חמור תפדה בשה . פי' מי שרוצה לפטור את עצמו מחומריות יפדה את עצמו בשה דהיינו מוכנע ושפל בעיני עצמו כנ"ל וזה יועיל לו שיהיה פטור מכל מיני חומריות ואז יוכל להשפיע לישראל את שלש אלה בני חיי ומזוני .

וזהו ג' משמורות הוי כו' משמורה א' חמור נוער כו'. ולכאורה מה הודיעונו הז"ל בזה. ונראה שדבר גדול דברו לנו חז"ל בזה ומלמדים אותנו באיזה עת וזמן אנחנו נדע מה לעשות ולעבוד על שלש אלה הנ"ל. והיינו משמורה ראשונה חמור נוער פי' אז הוא התגברות הקליפ' הנקרא חמור על בנ"י הלילה ואז צריך הצדיק להתגבר ולהתפלל אז להבורא ב"ה לשבר כח הקליפה הזאת. וי"ל שזה רמז בפ' עקידה שנאמר שם וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו דבוקר נקראים חסדים ואברהם עצמו הוא ג"כ חסד כמ"ש תתן אמת ליעקב חסד לאברהם וכשהלך אברהם לשחוט את בנו הי' הולך בשמחה רבה ובהתלהבות גדול לעשות רצונו של מקום אך אעפ"כ כן היה רוצה בזה שישאר חי וכוונתו היה להתפלל להבורא ית"ש שישאר חי כדאיתא במדרש וירא את המקום מרחוק פי' שראה יעקב עתיד לצאת ממנו דגבי יעקב כתיב וישכב במקום ההוא. וזהו שאמר ונשתחוה ונשובה אליכם והיאך אמר ונשובה הא הלך לעקוד אותו אלא שסמך ובטח בעצמו על תפלתו שישאר חי וזהו וישכם אברהם ויחבוש את חמורו. דהיינו עם החסדים כבש את החמור ג"כ שיסכים עמו שישאר בנו חי. אבל יצחק אבינו היה תשוקתו דוקא שיעקד וישחט ע"ג המזבח ולכן תולה הכ' באברהם כמ"ש יען כו' ולא חשכת כו' משום שאף שהיה תשוקתו שישאר חי אעפ"כ לא חשך ומנע אותו ועשה את ציווי הבורא בשמחה רבה. ולכך בכל דור הש"ת מזכיר את העקידה שעקד אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח. אבל יצחק אבינו היה מדתו גבורה ורצה לעשות כמדתו לשחטו ואינו חידוש כ"כ כמו באברהם אעפ"כ אפרו צבור לדורות. ונמצא היוצא לנו מזה דמשמורה ראשונ' צריך הצדיק לעבוד ולהתפלל על בני דאז חמור נוער. שני' כלבים צועקים דאיתא מה"מ בעיר כלבים צועקים ואז במשמר השני הוא ח"ו התגברות על חיי וצריך הצדיק להתגבר לפעול להמשיך כנ"ל. וזהו ותהי צעקה גדולה במצרים כו' ולבני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. היינו כנ"ל שהם פעלו והתגברו על הקליפה להמשיך חיי. משמורה שלישית תינוק יונק משדי אמו היינו מזוני שאז צריך להמשיך מזוני. וזה שאמרו בגמ' בסופו נפקא מינה למאן דגני בבית אפל ליקום וליקרי ק"ש נוכל לומר דהכי פי' כ"מ מכל הני תלת שהודיעו לנו חכמינו ז"ל הלא בודאי הצדיק בכל עת ובכל רגע הוא מתפלל על הנ"ל ואמר למאן דגני בבית אפל דהיינו שכסיל אשר בחושך הולך ובאפילה ליקום וליקרי קריאת שמע. פי' ילמוד הקריאה שהשמיעו חז"ל:

וזהו יפיפית מבני אדם הוצק חן כו'. דהנה אבותינו אברהם יצחק כו' הם נקראים בני אדם מחמת שהם נבראו לתקן חטא אדה"ר והיינו יפיפית היפוי כמו שיש לך שאתה יכול להמשיך ולתקן כל הנ"ל הוא מב"א דהיינו אבותינו אברהם יצחק כו' שהם תקנו את כל הנ"ל מתחלה וע"כ יכול אתה בקל להמשיך את כל הנ"ל. הוצק חן בשפתותיך פי' אלא שבשפתותיך יש בהם חן ע"כ ברכך אלקים לעולם שתמשיך אתה השפעות לעולם. נחזור לענינינו ויקחו להם איש שה ר"ל הצדיק שנקרא איש שרוצה להשפיע כנ"ל צריך ליקח לעצמו להחזיק במדת הכנעה שהיא מרומז במלת שה כמ"ש שה פזורה ישראל כדרך שפי' לעיל. לבית אבות ר"ל שיכניע עצמו בזה שלא יתגאה ביחוס אבותיו אם הוא ממשפחה מיוחסה רק יחשוב שזה הוא סיוע לו לעבודת הבורא שזכותם עומדת לו ולזרעו אבל לא להנאת עצמו ולגאותו. או כלך לדרך זה. לבית אבות פי' שתמיד ידאג ויחשוב מתי אגיע למקום אבותי שאהיה צדיק כמותם. שה לבית פירוש הכנעה זו יכניס תמיד לביתו דהיינו בקרבו יוכיח עצמו תמיד. או פי' שה לבית אבות שלפעמים אדם מתגא' ע"י הדרגת והנהגת ביתו שיש לו בנים ועושר וכבוד. ע"ז מזהיר הכ' להכניע עצמו גם בזה שלא להחזיק עצמו במעלה יתירה ע"י זה. ואם ימעט הבית פי' אם לא יהיה במדרגה זו של הכנעה. מהיות משה פי' הכתוב נותן לו עצה טובה להדבק בצדיקים והיינו מהיות משה כפירש"י ז"ל מהיותו דשה ר"ל שיוכל לקבל קדושה מהיותו וקדושתו של הצדיק תמים. ולקח הוא ושכנו פירוש אם הוא שפל וגרוע כ"כ שהצדיק הוא אצלו כנסתר שאין משגיח כלום על הצדיק והיינו מלת הוא ל' נסתר ואעפ"כ ולקח הוא פי' שצריך הצדיק ושכנו הקרוב אל ביתו פי' עם השכינה הקדושה השוכנה בביתו ובקרבו וקרובה אליו צריכים לרחם על האדם הגרוע ההוא ועל נפשו לבל ידח ממנו נדח. דהיינו במכסת בשביל השבון הנפשות שלא יחסרו ח"ו. איש לפי אכלו תכוסו. פי' שצריך הצדיק להשפיע גם לו די פרנסתו ולהדריכו בדרך ישרה עד שובו אל הבורא יתברך ויתעלה:

או יאמר ואם ימעט הבית מהיות משה. פי' באם שיהי' שמועט ממדריגות הכנעה באמרו שהוא צדיק גמור. ולקח הוא ושכינו ופו' דאיתא בספרים למה פעמים בני אדם יש קרבות גדול ביניהם ומאהבים זא"ז עד למאוד ולפעמים כרוכים רבים אחר איש אחד ויש בני אדם אף שהם עומדים מרחיקים עצמם זה מזה. הטעם הוא מחמת שבודאי בג"ע היו יושבים זה אצל זה והיו שכנים ומקורבים לכן גם בעוה"ז הם מקורבים ומחובבים זה לזה וזהו ולקח הוא ושכינו ר"ל זה יהיה לו לכי' אם הוא צדיק יש לו בני אדם שמתקרבים אצלו ושוכנים עמו באהבה גמורה. הקרוב אל ביתו מפני שהיה קרוב אל בית מושבו בג"ע. וזהו אומרו במכסת נפשות ר"ל הכ' מפרש ואומר על איזה בית אני אומר הקרוב אל ביתו שזה הוא הדר שמו גוף כידוע שהם הנפשות מצויים ויושבים בהם עד הגעת עת שיבראו ויבואו לעוה"ז. וזהו במכסת נפשות וזה יהיה לו לסי' אם בני אדם כרוכים אחריו אזי הוא צדיק. איש לפי אכלו תכוסו על השה פי' כל איש לפי מה שקלקל ועיוות ח"ו דאכלו רמז לקלקול כמ"ש אכל' ומחתה פיה. לפי הוא ל' חידוד כמ"ש לפי חרב פי' כל אחד לפי חדודו בקלקולו יתגבר מאוד וימסור נפשו דהיינו תכוסו פי' הוא מל' שחיטה על השה פירוש עד שיגיע אל הכנעה שיכניע עצמו מאוד כנ"ל. שה תמים ר"ל שיהא תמים במדת הכנעה בלי הפסק בהתמידות. זכר ר"ל שיהא במדת זכר דהנה המחשבה נקרא בשם נוקבא דהמחשבה הוא מוליד הדיבור דכשאדם רוצה לדבר הוא מחשב מתחלה את הדיבור השוא במחשבתו ונמצא המחשבה מוליד דיבור והדיבור נקרא בשם זכר וצריך האדם לטהר מחשבתו ודבורו. וזהו פי' הגמרא זכור ושמור בדבור אחד נאמרו ר"ל זכור הוא רמז לדבור כנ"ל ושמור הוא רמז למחשבה ע"ד ואביו שמר את הדבר ובין המחשבה ובין הדיבור צריכים להיות שניהם אחד בקדושה ובטהרה דהיינו אם הוא מחשב לעשות מצוה צריך ג"כ להוציא בפיו בדיבור שהוא רוצה לעשות מצות זאת ויאמר לשם יחוד קב"ה ושכינתי'. וזהו פי' הפסוק לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. ר"ל במה שהוא מוציא מפיו שהוא עושה לשם ה' יחיה האדם זה הוא עיקר החיות של אדם. נחזור לעניניו זכר הוא רמז להנ"ל שיוציא

וידבר בפיו שהוא עושה לשם קב"ה ושכינתיה. בן שנה פי' שצריך אדם להזדכך עלמו עד שיהיה כבן שנה נקי בלא חטא כדדרשינן בגמרא על בן שנה שאול במלכו כבן שנה בלא חטא כדפי' לעיל. מן הכבשים ומן העזים תקחו נ"ל דהנה כתיב את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש כו' י"ל הפי' כך דהתורה רמזה לנו שני מדרגות אשר יעשה האדם וחי בהם כבש הוא ל' דרגא ומעלה והיינו הדרגא האחד יעשה בבוקר דהיינו החסדים דבוקר הוא חסד שצריך הצדיק לעורר החסדים עליונים ואת הכבש כו' בין הערבים דהיינו דרגא ב' בתשובה על עונותם אשר יעבור הלילה דערבית הוא ל' חושך. ועד"ז נוכל לומר שרמזו חז"ל מפני מה עזים מסגי ברישא וכו'. דעזים הוא ל' עוז וגבורה שצריך האדם להתגבר מאוד על יצרו לשוב בתשובה שלימה קודם שירצה לילך במדרגת עבודת הבורא יתעלה. וזהו מ"ט עזים מסגי ברישא דהיינו תשובה מסגי ברישא צריך להיות קודס ואמר כברייתא של עולם השוכא והדר נהורא דהיינו שצריך לתקן מתחלה החושך של עבירות ואח"כ נהורא מאי טעמא הני מכסיין והני מגליין הני דמכסיין מינייהו מכסיין. פי' כך דאיתא בגמרא הליף עלי מאן דמפרש חטאי' דכתיב אשרי נשוא פשע כסוי חטאה. והנה הבעל תשובה כשרוצה להמשיך השפעות צריך לילך באתכסי' מחמת הקטרוג ח"ו והצדיק גמור מעיקרא הוא הולך באיתגלי' ואומר שהוא מתפלל על כל אדם די צרכו ומחסורו וכן הוא תמיד מתגלל לפני בני אדם ושואג כארי' תמיד שהוא מחסר בעבודת הבורא ומחזיק עצמו כחוטא חלילה וזהו מ"ט הני מכסיין ר"ל שצריך להיות כסוי חטאה הטעם הוא דמינייהו מכסיין דהיינו השפעות הבאים ע"י הבעל תשובה הם באיתכסיא מחמת הקטרוג כנ"ל והני מהגליין ר"ל הצדיקים גמורים דמעיקרא שהם הולכים באיתגליא כנ"ל. מינייהו מגליין. ר"ל השפעות הבאים ע"י ג"כ הם באים באיתגלי' שהם אינם מתייראים מהקטרוג. וזהו כבשים ללבושך ר"ל שתראה שיהיה לך מדרגות שלא תצטרך להסתיים. וזהו ללבושך ר"ל שהיא גושריקון לצ"א בוש"ה: וזה פי' הפסוק מן הכבשים ומן העזים תקחו רמז לכל הנ"ל וק"ל:

ולקחו מן הדם ונתנו על המשקוף וכו'. נ"ל דאיתא בגמרא דם ניקף מרצה כדם עולה. ונראה לי דהנה כשאדם מוסר נפשו להש"י בשלימות והוא גומר בדעתו כאלו הוא נשרף וזה נקרא בשם ניקף דהיינו ל' הקפה דבר שאינו במזומן והיינו דם ניקף דהיינו מסירת נפש מרצה כדם עולה. וזהו ולקחו מן הדם דהיינו מסיר' נפשם. ונתנו על המשקוף. פי' דעי"ז ישגיח וישקיף הקב"ה עלינו בעינ' פקיח'. ועל שתי המזוזות. מזוזות אותיות ז"ז מו"ת. ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש. דהנה הבשר רמז על הדינים כנודע בלילה הוא הגלות. וזהו הפי' ואכלו את הבשר בלילה הזה. שיבטלו את הדינים ויכלו אותם בגלות הזה ע"י צלי אש. צלי הוא ל' תפלה. והיינו ע"י תפלה בתמימות. וזהו אש. על מצות ומרורים יאכלוהו. דאיתא חנם בלא מצות ופירשו המפרשים מצוה שבאת באה לו בחנם בלי טורח ובלא מעות לאו מצוה הוא בשלימות וזהו הפירוש על מצות קרי ביה מצוות. ומרורים יאכלוהו דהיינו שיעשה מצות שבאים לו בטורח ובקושי כמרור. אל תאכלו ממנו נא פי' שתראו שתשלמו המצוה כי המצוה אינה נקראת אלא על מי שגומרה. ובשל מבושל במים רמז על המים הזדונים שלא תעשה המצוה בפניות כ"א צלי אש פי'

שיהיה כולו צלול כאש מן השמים. ולא תותירו ממנו עד בוקר פי' שלא ידחה את המצוה והתשובה עד בוקר שהוא לאחר זמן. ראשו על כרעיו ועל קרבו פי' שיהא מוכנע. ועפ"ז נ"ל הגמרא אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה הרמז האומר שהקב"ה יאמין לו שיעשה תשובה לאחר זמן אינו נאמן ופריך בגמרא דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה דהיינו האדם פשיטא כל כמיניה כי אין יודע מה יולד יום אלא דקאמר מלוה דהיינו הש"י ב"ה תבא עליו ברכה על שהוא מאריך אפו. אלא דקאמרי עדים רמז על הצדיקים שהם מכונים בשם עדים כדאיתא הקב"ה וישראל מעידים זע"ז פי' שהצדיקים אומרים זאת שהם עושו קנא כי אין צדיק אשר יעשה טוב כו'. אי כתב ידם יוצא ממקום אחר. פי' החטא הזה שהוא מוטל על הצדיק לשלם ולתקן אותו הוא ממקום אחר דהיינו הטא נעורים שאינו נוגע לצדקתו פשיטא דלא מהימן וצריך לעשות תשובה ע"ז מיד. אלא דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר פי' שכבר תיקן עצמו מהטאת נעוריו לגמרי אך שעתה בעשיית מצות יש לו מעט פניות וגאות ועל אלו הקלקולים אומר שיתקן אותם לאחר זמן כנ"ל אמאי לא מהימן כי בודאי אינם יכולים לתקן אותם בפ"א רק מעט מעט הוא משבר עצמו מכל הפניות ואז יכול לתקן מה שעוות כבר. אמר רבא לעולם דקאמר לוה וכדאמר רב הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. ר"ל האדם שהוא מודה ומתודה על חובותיו וחוזר בתשובה אין צריך לקיים פי' אף שלא קיים עדיין הסיגופים והתעניות אעפ"כ הוא הצדיק גמור ואשמועינן הכא אע"פ שהודה והתידה על חטאיו אין נאמן לומר שיאמין לו הקב"ה על הסיגופים עד אחר זמן כ"א שיתחיל מיד לסגף עצמו. אביי אמר לעולם דקאמר מלוה פי' הקב"ה כנ"ל וכגון במקום שתב לאחרים מאי דקאמר אינו נאמן דהיינו שהרשע הזה הוא מסור או מלשין והוא מיצר לצדיק ולרשע כזה אין הקב"ה מאריך אפו וכדר' נתן שמוציאין מזה ונותנין לזה פי' שמוציאין מהרשע זכיותיו ונותנין לצדיק. רב אשי אמר לעולם דקאמרי עדים וכו' וכדרב כהנא דאסור לו לאדם לשהות שטר אמנה בתוך ביתו וצריך להתחזק מיד לתקן הפניות במצותיו וק"ל:

ויקרא משה כו' משכו וקחו לכם כו'. רש"י ז"ל פי' הפסוק על אופניו והתורה כפטיש יפוצץ סלע. ויש לפרש דהנה הצדיק בתפלתו כשרוצה להתפלל או לעשות מצות הבורא ית' צריך להכין עצמו בשלש מדריגות א' כדאיתא בגמרא חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים והיינו שחשבו רוממות אל טרם התפללם ושוהין מל' והאיש משתאה דהיינו בחושבם רוממות אל וגדלותו הם מתמיהים על גודל תפארתו וכ"א צריך שיחשוב רוממות אל עד מקום שידו מגעת בעולמות העליונים לפי מדרגתו ועי"ז הוא ממשיך את נשמתו למעלה בעולמות העליונים ומקבלת משם השפעת קדושה ויורדת למטה. וזהו הפי' בזוה"ק מטי ולא מטי. וזהו פי' אין לך אדם שאין לו שעה. פי' אדם כזה שאין לו שעה זו לחשוב רוממות אל כנ"ל לא יהא נחשב בעיניך כאדם. הבחינה הב' צריך להכין א"ע להשפיע השפעות גדולות לכל ישראל די פרנסתם. בחי' ג' בעת עשיית המצות לעשותם בשלימות ובכונה ובשמחה ובתמימות גדול. וזהו ויאמר אלהים משכו. פי' שתמשיכו את נשמתכם למעלה לחשוב בעולמות עליונים קודם עשותכם המצוה הזאת של קרבן פסח. וקחו לכם פי' עי"ז תקחו

לכם מלמעלה קדושה רבה בירידתם למטה: קחו למשפחותיכם. היינו בחינה ב' פי' שתכינו עצמיכם להשפיע ולהמשיך פרנסה לכל משפחות ישראל. ושחטו הפסח היינו בחינה ג' בעשיית המצוה כנ"ל. וזהו פי' הפסוק גדול כבודו בישועתך. היינו ג"כ שלש מדרגות הנ"ל דעשיית המצות הוא ישועה לשכינה שהוא מיחד קב"ה ושכינתיה ע"י עשיית המצות וזהו גדול כבודו דהיינו שמתגדל כבודו של הצדיק בקדושתו כנ"ל שממשיך את נשמתו למעלה ומקבל משם השפעות קדושה והיא ע"י ישועתך כנ"ל. הוד והדר תשוה עליו כי תשיתהו ברכות לעד. היינו בחי' ב' להשפיע לכל ישראל. תחדהו בשמחה את פניך בחי' ג'. דהיינו עשיית המצות בשמחה דהשמחה נקראת פנים שנברא על ידם מלאך הקדוש וק"ל:

פרשת בשלח

ויהי בשלח פרעה את העם. נראה לפרש דהנה פרעה נקרא יצה"ר שהוא אותיות העורף שמקשה ערפו של אדם. והנה לפעמים יתעורר אדם בתשובה ומתחרט על מה שעשה ומודה ועוזב את חטאיו. וזהו בשלח פרעה פי' בשלחו מחטאיו. את העם רמז לפשוטי עם. ולא נחם אלקים פי' אעפ"כ אין הנחם לפניו ית"ש ואין נחמה לפניו על עזבו את חטאיו מחמת שאוחז את החבל בשני ראשין שאעפ"פ שאוחז במדות טובות אינם בשלימות'. וזהו דרך ארץ פלשתים רמז שמצינו שהפלשתים היו בדרך ארץ קצת יותר משאר אומות שהיו מקרבים את יצחק כמ"ש אבימלך הנה ארצי לפניך כו' ואעפ"כ נאמר ויקנאו אותו פלשתים שלא הי' טובתם בשלימות כמו כן זה שעוזב את חטאיו ואינו עוזבם לגמרי. כי קרוב הוא. פי' כי האדם הזה קרוב לחזור לסורו. כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה. ר"ל כאשר יקים עליהם מלחמת היצה"ר ושבו מצרימה. פי' ישובו אל שמיצ"ר י"ס דהיינו לשורש הראשון לגמרי. ויסב אלקים דרך המדבר ים סוף. פי' הש"י ברוב רחמיו הוא פועל סבות להסב את העם לדרכו הטוב. דרך המדבר היינו ע"י התבודדות במדבר. ים סוף פי' וגם ע"י התורה שנקרא' י"ס. וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. פי' אבל הצדיקים הגמורים המכונים בשם ישראל עולים ממצרים בכלי זיין מזויינים שלא ישלוט בהם היצה"ר. ויקח משה את עצמות יוסף. רמז על הצדיק הגדול הנקרא בשם משה הוא לקח בעצמו המד' של יוסף דהיינו שמחזיק עצמו בחיזוק ועצמות בעבודת הבורא ית'. עצמות לשון חיזוק וק"ל:

אך יאמר ויהי בשלח כו' ואיתא בגמרא ההולך בדרך ואין עמו לוי' יעסוק בתורה. ולכאורה הלא בלאו הכי הוא מחויב תמיד לעסוק בתורה כמאמר התנא במהלך בדרך ומפנה לבו כו'. ונראה לי ליתן טעם למצות לוי' כשהצדיק מלוה את חבירו הם מתקשרים זה בזה בקדושתם ונעשים כאחד וקדושתו של זה הצדיק העוסק בתורה בביתו הוא משמר את חבירו בדרך כאלו הוא עצמו עוסק בתורה מחמת התקשרותם. אבל מי שאין עמו לוי' צריך בעצמו לעסוק בתורה. זה הוא כשהצדיק הוא המלוה אבל אם הוא איש נבזה וריקן אין תועלת לזה במה שזה מלוהו ואדרב' הוא מכניס בו עצבותו ומפסיקו יותר מקדושתו שיש בו. וזהו ויהי בשלח פרעה ר"ל מחמת שפרעה שלח את ישראל מחמת הצרות שנגעו בו דכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צרה ומחמת זה הכניס את ישראל ג"כ בעצבות ולכן ולא נחם אלהים כו' כי אם לא היה פרעה מלוה אותם היה הש"י מוליכם דרך ארץ פלשתים כי קדושתם היה משמרת אותם אבל מחמת שפרעה הפסיקם מקדושתם בעצבותו לא רצה הש"י להוליכם דרך ארץ פלשתים. כי קרוב הוא ר"ל זה קאי אפרעה מחמת שעתה מקרוב הלך פרעה מאצלם והיה עדיין רושם עצבותו בהם. ולכן ויסב כו'. וק"ל:

ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בנ"י כו'. כי הנה רז"ל אמרו בגמ' ויבא הביתה לעשות מלאכתו חד אמר כו' וחד אמר לעשות צרכיו ממש נכנס אלא שראה דמות דיוקנו של אביו כו'. והדבר תמוה הלא חוש השכל אינו כך כשאדם רוצה לעשות עבירה ח"ו וכי יזכה להיות לו מדרגת הראיה כזה הלא צריך לזה קדושה ופרישות גדול ואיך שייך שאם הוא הלך ח"ו לעשות צרכיו שיזכה לראי' כזאת לראות את אביו. ועוד תמיה גדולה וכי יוסף הצדיק יסוד עולם שבזכותו אנו חיים וקיימים בגלות המר הזה לומר עליו שח"ו ירצה לעשות כזאת. אלא נראה שאמת הדבר כך הוא שאבות הקדושים היו כל אחד ואחד על מדרגתו כנודע אברהם בחסד יצחק בגבורה יעקב בת"ת. והנה יעקב אבינו ע"ה היה עובד הש"י במדתו שהוא ת"ת וכל דבר שהיה רואה או שומע או עושה והוכל לקח ממנו התפארות להבורא ב"ה למשל אם היה אוכל איזה דבר הטוב לחיך חישב בדעתו זה המאכל הוא נברא ומי נתן טעם הטוב בזה המאכל הלא הבורא ב"ה ואם זה המאכל הוא כ"כ טוב טעם הלא בודאי שכל טוב טעם הוא בבורא ב"ה ית"ש אין קץ ותכלית וכך היה חושב בכל דבר. ובזה הוא מובן הפסוק וישק יעקב לרחל גם הוא תמוה שיעקב אבינו ע"ה יעשה כזאת. אלא הפי' הוא כך כאשר כתבנו שכל דבר הטוב שראה יעקב אע"ה בא מכח דבר ההוא אל הדביקות ית"ש ויתעלה ובכאן שראה את רחל שהיתה יפת תואר עד מאוד הדביק עצמו בו ית' על ידה כנ"ל. וזהו הפי' וישק יעקב לרחל. שהדביקות נקרא נשיקה התדבקות רוחא ברוחא ומלת לרחל כמו בשביל רחל. ויוסף הצדיק היה רוצה להתנהג עצמו במדת אביו. וזהו לעשות צרכיו דהיינו לראותה בלבד ואם תאמר האיך הכניס עצמו בסכנה גדולה כזו שמא יכשל ח"ו. התירוץ הוא להוציא את הקדושה מבין הקליפות עשה זאת כדלקמן ולא כיון רק לראותה שעי"ז יבא לדביקות בבורא ית' כנ"ל. והפעיל באמת פעולתו שבא לדביקות גדול: וזהו ונראה דמות דיוקנו של אביו. ר"ל שבא למדרגתו של אביו כנ"ל. וכאשר פעל יוסף הצדיק זה ועשה המתקת הדינים מאוד כי הוציא יקר מזולל ע"י מחשבתו הטהורה ודבקותו ועיקר מחשבתו היה בזה כדי להביא הגאולה לישראל להוציא הקדושה מהטומאה. וזה הוא כלל גדול כשרוצה צדיק לעשות טובה לאיזה איש אז צריך מקודם להכניס במקבל הטובה אמונה שיאמין בזה שיהיה לו טובה עי"ז הצדיק. וזהו פי' כי השבע השביע כו' לאמר פקוד כו'. מלת לאמר אינו מובן. אך הפי' הוא כי השבע מל' שביעה ר"ל שהוא הכניס בהם אמונה כ"כ עד שהיו שבעים ורגיל בפיהם מאוד ואמרו זה לזה פקוד יפקוד כו' וזהו לאמר. וידוע כי הדינים הם נקראים עצם הקש' וכשממתיקין את הדינים הם עצמם מסייעים אל הרחמים ואל החסדים. וזהו פירוש הגמרא עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל איסור. פי' ע"י הביטול אזי יומתקו הדינים והם מצטרפים אל הרחמים הגמורים ולזה נקבר יוסף

במצרים

במצרים כדי שיהיה להם זכותו כנ"ל ולזה לא היה צריך יעקב להקבר במצרים כי ממילא היה להם זכותו ע"י יוסף הצדיק הנקבר שם שהוא הלך במדתו של אביו כנ"ל. וזהו ויקח משה את עצמות יוסף עמו. ר"ל המדרגה של יוסף שהמתיק את העצמות היינו הדינים כנ"ל לקח עמו כלו' עם הפעולות שלו להמתיק הדינים למען יגאלו ישראל ממצרים. וז"ש הים ראה וינוס מה ראה ארונו של יוסף ראה. פי' משה גם הוא הדביק עצמו במדרגתו של יעקב כמו יוסף. וזהו ארונו של יוסף פי' מדרגתו של יוסף. ובזה נגלו ישראל ונמתקו בזה כל הדינים שהיה בים סוף כמ"ש חז"ל שטען השר של מצרים הללו עע"ז והללו כו'. כי לא היה עוד פה לקטרג כי כבר נמתקו כל הדינים ונתהפכו לרחמים וחסדים וק"ל:

ויסעו מסוכות ויחנו באיתם. רמז סוכות הוא יחוד הוי' ואדני סוכ"ה בגימ' הכי הוי והיינו ע"י התפלה שהי' עיקר ליחד כנ"ל. ואחר התפלה צריך להיות באיתם אותיות אמת שצריך להחזיק במדת אמת. בקצה המדבר. דקודם התפלה צריך התבודדות כמ"ש חז"ל חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפלה ושעה אחת אחר התפלה. ונמצא עד אחר התפלה צריך התבודדות במחשבתו. וזה נקרא קצה המדבר. מדבר הוא התבודדות. וה' הולך לפניהם יומם. פי' כשהוא במדרגה גדולה שזה רמז יומם אז וה' הולך לפניהם יומם בעמוד הענן רמז לרוח הקודש דהיינו שנותן להם רוח הקודש להנהותם דרך האמתי. ולילה בעמוד אש להאיר כו'. פירוש ואם הוא במדרגת לילה דהיינו שאינו במדרגה גדולה שנפל ממנה אז צריך סיוע מהש"י שיאיר לו. וזהו ויאמר משה ואהרן כו' ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים. ר"ל בעת שיהיה במדרגת ערב שנפל ממדרגתו אז צריך לדעת דברים הנראי' ממנו רוממות אל דהיינו יליא"מ. ובוקר ר"ל כשאתם במדרגה גדולה אז וראיתם כבוד ה'. וק"ל:

ואתה הרם את מטך ונטה את ידך כו'. נראה לפרש בהקדים הפסוק ויאמר ה' אליו מזה בידך ויאמר מטה כו'. דאיתא בגמ' ששאל א' את חבירו במה אביך זהיר טפי. ולכאורה מה שאלה זאת הלא צריך אדם ליזהר בכל המצות. אך זה בלתי אפשרי שיזהר אדם בכל המצות לקיימה בכל פרטיהם ודקדוקיהם רק כשאדם נזהר במצוה אחת לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה התלויים בה זה הוא מסייע לו שהש"י יהיה בעזרו לקיים כל המצות. וזהו שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפלתו כו'. רמז על מצות תפילין ותפלה הוא לשון קשר. וזהו דאמרינן בגמרא מלמד שהראה לו הקב"ה קשר של תפילין ר"ל התדבקות וקישור בעולמות העליונים. וזהו כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם יהיה בעזרו. פי' שהוא קובע מקום בשורש העליון לתפלתו ר"ל בהתקשרותו והתדבקותו במצות לקיימה בכל דקדוקיהם אפי' מצוה אחת כמו תפילין כנ"ל אזי אלקי אברהם יהיה בעזרו שיקיים כל המצות. וז"ש הכתוב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. רמז ג"כ כנ"ל שע"י מצות ציצית שתקיימו כתקנה תזכו שיסייע אתכם הש"י לקיים את כל מצותיו. וזהו דשאל אביך במה זהיר טפי. וזהו ויאמר אליו ה' מזה בידך. פי' איזה מצוה אתה מחזיק בידך ליזהר בה טפי ויאמר מטה פי' מה שאני נזהר במדת הכנעה ושפלות מאוד. מטה ר"ל הכנעה ושפלות. ויאמר השליכהו ארצה. פי' מה שאתה סובר שאתה תקנת אותה המדה צריך אתה להשליך ארצה המחשבה הזאת שכן דרך בני אדם כשאוחזים באיזה מדה והוא עומד בה במדרגה אחת סובר שכבר תיקן כל המדה הזאת והוא שלם במדה זאת ולא כן הוא אלא שצריך לעלות באותה מדה למדרגה גדולה הימנה. וזהו וישליכהו ארצה ויהי לנחש. פי' כיון שהתחיל לעלות ולהתגבר במדה זאת הבין שמתחלה היה לנחש. ע"ד ששמעתי מאדמו"ר שרפים עומדים ממעל לו פי' הצדיקים נקראים שרפים ע"ש התלהבות אש משמים והדביקות שבהם והם צריכים לילך תמיד ממדרגה למדרגה. והיינו שרפים עומדים היינו הצדיקים עומדים בבחינה זאת. ממעל לו פי' שיעלה למדרגה היותר מעלה הימנו. ונמצא הצדיק נקרא שרף וחלילה אם אינו מתקן מדותיו כראוי לפעמים יגרום במעשיו נחשים שרפים חלילה. ויאמר שלח ידך ואחוז בזנבו פי' הש"י נתן לו עצה לאחוז ולהתחבר עם הצדיקים ע"ד שאמרו חז"ל הוי זנב לאריות ומחמת זה תזכה למדרגת הכנעה. וישלח ידו ויחזק בו. ר"ל שהתגבר והחזיק בה ויהי למטה בכפו. כפו רומז לכללות היד כמו כן רמז כאן שהבין מרבע"ה שעדיין לא בא למדרגת ענוה בפרטות בכל ענינים רק בכללות ענוה. וזהו ומטה האלהים בידו דאמרו חז"ל כ"מ שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו. פירוש דהמינים אומרים מחמת שהש"י הוא גדול בעליונים אינו משגיח חלילה בתחתונים. ולכן אמרו חז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו ר"ל כשהש"י עושה לנו נסים ונפלאות וע"י זה נתגדל שמו הגדול אתה מוצא ענוותנותו פי' כמו אנו רואים ענוותנותו שמשגיח בהשגחה פרטיות על עולם השפל ופיהם שוא ידברו שחלילה הש"י אינו משגיח על עולם השפל מחמת גדולתו והפוך הוא. והנה מה שהש"י עושה לנו נסים ונפלאות הוא ע"י הצדיק ע"ד שאמרו חז"ל צדיקים מהפכים מדת הדין למדת הרחמים. וזהו ומטה האלהים פי' הענוה של הבורא ב"ה שהוא מטה עצמו להשגיח בתחתונים שבזה נראה ענוותנותו. בידו ר"ל זה בידו של הצדיק שהוא גורם זאת כנ"ל. ונחזור לביאור הפסוק הרם מטך. דאיתא בפסוק ויחנו לפני פי החירות לפני בעל צפון ופי' רש"י ז"ל הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותן שיאמרו קשה יראתן. ולכאורה הלא ראו המצריים כל המכות שבאו עליהם ואיך יטעו על ע"ז זאת. ונראה פי' דהכתוב הורה לנו דרכי ה' ויראתו דאדם צריך להיות כל ימיו בתשובה ולהתגבר בתורתו הקדושה לשמה. וזהו וישובו פי' שעשו תשובה ויחנו פי' שעשו חן בהתורה הקדושה שלמדו לשמה שהיא מעלה חן ולא כן הלומד שלא לשמה. לפני פי החירות. דכל העוסק בתורה נק' בן חורין חירות ממלאך המות חירות משיעבוד מלכיות והיינו לימוד תורה לשמה. בין מגדול ובין הים דהתורה נקראת י"ם דהיינו הנסתר של התורה נקרא י"ם והנגלה נקרא מים רבים מחמת שמצותיה רבים. וזהו יורדי הים באניות פי' אותם היורדים בים התלמוד העליון בעניות בעי"ן דפי"ן באל"ף מתחלפים באותיות אחה"ע דהיינו בהכנעה גדולה. עושי מלאכה במים רבים ע"ד דאיתא כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר וגו'. והיינו שעושים מעשיהם בחכמה ומלאכה. וזהו עושי מלאכה במים רבים ר"ל בנגליות התורה הנקרא מים רבים כנ"ל עושים בה מלאכה לדעת אם לומר או שלא לומר ע"ד הנ"ל כשם שמצוה לומר כו'. המה ראו מעשי ה'. ר"ל הם זוכים לראות מעשי ה' דהיינו סודות התורה. אך בהסודות התורה יש ג"כ שני מדריגות דהיינו קטנות וגדלות וזהו שאמר הש"י

לבנה לכי ומעטי א"ע ורצה לפייס' אמר לה לצדיקים יקראו על שמך שמואל הקטן ולא רצתה מחמת שהוצרך שעיקר ושורש העליון גדלות של התורה. וזהו בין מגדול ובין הים פי' שתחזיקו באותה מדריגה של התורה שהיא בין מגדול ובין הים הוא מדרגות גדולות מגדל הפורח באויר. לפני בעל צפון דאיתא הרוצה להעשיר יצפין וי"ל הפי' הרוצה שיתקיים עושרו מה יעשה יצפין פי' יתגבר מאוד לשבר כח הצפון דמצפון זהב יאת' וצפון בחי' סיטר' דרע כמאמר הכתוב מצפון תפתח כו' וצריך להתאמץ להתנהג בממונו כראוי לשמים לבל יהי' עושר שמור לבעליו לרעתו חלילה וזהו לפני בעל צפון דכל המכות שבאו על המצרים היו יודעים שראויה להם לפי מדתם מדה כנגד מדה אך כשראו שישראל שאלו מהם כלי כסף וכלי זהב וינצלו את מצרים היו סוברים שמחמת זה יהי' להם כח לרדוף אותם מחמת שהיו סוברים ששאלו שלא כהוגן וכדת ובזה יתגבר כח הצפון שהוא מסיטרא דרע להרע את ישראל חלילה לכן צוה השם יתברך למשה שיזהיר את ישראל לבל יתנו כח לסטרא דצפון וזהו נכחו פי' לשון נגד הסטרא הזאת דהיינו לשבר כח הצפון. תחנו על הים ר"ל אז תזכו להיותכם חונים על הים כנ"ל שתזכו לסודות העליונים הנקראים ים התלמוד. וזהו הרם את מטך. פי' שתראה שתעלה במדריגת הכנעה להרים אותה לשורשה העליון. ונטה ידך על הים. ר"ל שתראה להתגבר בכחך לבוא לסודות העליונים הנקראים ים. והשם יזכנו במהרה שנזכה כולנו לסודות העליונים ויקוים בנו ומלאה הארץ דעה אכי"ר:

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. רש"י ז"ל הקשה בודאי כאשר לא ישים למה לרפואה. ונראה לפרש דהנה כתיב אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים ומקשים למה לא אמר אשר בראתי שמים וארץ שלפי הנראה זה חידוש יותר. אך נראה דבאמת זה חידוש יותר שהוציאנו מארץ מצרים דהנה בריאת עולם הי' מחמת שהשי"ת ב"ה רצונו להטיב לברואי' ואין הבריאה חידוש נגד השי"ת ב"ה כי טבעו להטיב אבל יציאת מצרים שהכה השי"ת את מצרים במכות מופלאות וזה נגד רצון הבורא יתברך ב"ה כי מפי עליון לא תצא הרעה. אך מחמת שזה הי' הטבה לישראל מה שהכה את מצרים ועיקר הטובה הי' לישראל עשה השי"ת נגד הטבעיות להכות אותם וזה חידוש יותר גדול. וזהו כל המחלה לא אשים. אך איך הכה אותם הלא מפי עליון לא תצא הרעה. לזה אמר כי אני ה' רופאך ונמצא היה ההכאה הזאת הטבה לישראל. אבל להשים חלילה שום מחל' על ישראל זה בלתי אפשר כי מה הטבה יצא מזה וק"ל:

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם להם מן השמים. פי' הנני פי' בדבר ההוא תמיד כלומר שהשי"ת אומר מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו מהשמים. ויצאו העם ולקטו כו' פי' אך כשאדם הוא מחוסר הבטחון ויוצא מהגדר הנכון והראוי לבטוח בה'. ולקטו דבר יום ביומו פי' שצריך להתאדם אליו בבקשה מחדש כ"א הי' בוטח בלב נאמן היתה פרנסתו מזומנת לו שלא בצער ועבדות כלל כ"א כמטר הזה ההולך שלא ביגיעה וזהו ויצא העם ולקטו כו':

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו. להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד אז בהיר הוא כשחקים ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא אף שלא עשה עדיין הכנסת יוה"ש רק המעש' של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו להרגיש את יוה"ש קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו ביראה ואם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נחת לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו. וזהו והיה ביום הששי והכינו פי' כשיהי' לכם ביום הששי הכנה דרבה אליכם בפנימיות. את אשר יביאו פי' קודם שתכינו צרכי השבת יהיה לכם הכנה עצמיות. זהו סימן והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. פירוש שתדעו נכון שכל ימי החול הי' לכם משנה זו תור' פירוש עסקיכם מסתמא הי' בתורה עצמה כיון שאתם במדרגה זו הקדושה. וק"ל:

ויאמר משה ואהרן ערב וידעתם כו' בוקר וראיתם כו' עד והנה כבוד ה' נראה בענן. רמז בכאן היות שאדם לא נגמר עדיין בעבודת הש"י על מכונו אז הוא מעורבב במחשבתו לפעמים מטיב דרכיו ולפעמים חלילה להיפך והוא בעולה ויורד. וערב הוא סובל כמה משמעות. לפעמים לשון מתיקות ועריבות ופעמים לשון ערב לילה וגם הוא לשון ערבוב. ולכן נק' האדם ההוא בלשון ערב ועכ"פ אע"פ שהוא במדריגה זו אעפ"כ יודע היטב באמונת הש"י אלא שלפעמים יצרו תקפו. וזהו שהזהירו את ישראל ערב מי שהוא בבחינת ערב כנ"ל וידעתם כי הוציא ה' אתכם כו' עכ"פ תהיו זכים וברורי' באמונת ה'. ובוקר פי' הצדיק הגמור הנרמז לבוקר כי הוא ל' ביקור שדורש ומבקר עצמו תמיד אם הוא חוטא ח"ו אפי' באיזה חטא קל או כדוד חטא ומי שהוא בבחי' הזאת יזכה וראיתם את כבוד ה'. וזהו מדרגות גדולות עד אין קץ לפנים ממחיצת מלאכי השרת השואלים איה מקום כבודו כנזכר בזוה"ק. וגם עוד זאת תזכו בשמעו את תלונותיכם כי התפלה שאדם מתפלל להש"י הוא נק' כמו תלונה כדאיתא בזוה"ק קובלנא דעני יעו"ש שהתפלה כמו קובלנא שאדם מפיק את לבו להמשיך רצונו להש"י. וזהו שבשרו להם משה ואהרן לישראל שיקובל תפלתם תמיד וזהו בשמעו את תלונותיכם וק"ל:

ויאמר משה בתת ה' לכם וכו' ולחם בבוקר לשבוע. והוא ג"כ ע"ד הנ"ל היות מי שהוא במדריגת ערב אעפ"כ יכול להגין בצדקו להמתיק הדינים והדינים נרמזים לבשר. וזהו בערב לאכול. פי' לכלו' את הבשר להמתיקו. ולחם רמז להחסדים כידוע בבוקר לשבוע. שמי שהוא במדריגת בוקר הוא משביע העולם בהמשכתו החסד והרחמים עליהם. וק"ל:

ויאמר משה אל אהרן וכו' קרבו לפני ה' כו' תלונותיכם עד נר' בענן. להיות שכן מדריגת הצדיק הגדול האמיתי להרבות תפלה בעת שהוא עת רצון לפניו ומי לנו גודל ממשה שידע בירור האמיתי עת רצון לפניו לקבל התפלות לכך כשראה הטוב ההוא פקד את אהרן לאמר הגבה את לב בני ישראל בדבריך אליהם לאמר שעתה עת רצון לקבל תפלתם. וזהו ויאמר משה אל אהרן אמור אל כו' קרבו לפני ה' כי שמע את תלונותיכם. שתפלה נקרא תלונה כמו שכתבתי לעיל. ויהי כדבר אהרן כו' ויפנו כו'. ומפרש שעשו כן והכינו את עצמן להתפלל. והכנה לתפלה הוא עיקר התבודדות. ולזה הטעם הסיבם דרך המדבר למען יתבודדו עצמם ובלי מחסור כל כדי שיחדו מחשבתם לדבר אחד והוא עבודתו ית"ש ויתעלה ויזכה לקבל דברי קדשו מאמר פיו כאשר עשה והטיב עמנו בקבלת תורתינו הקדושה. וזהו שאמר ראש החסידים

אליהם

אליהם שיכינו את עצמם להתפלל שהוא עת רצון כן עשו אלא שלא היו במדריגתן כ"כ עדיין שיהיו ברורים היטב בלי שום פניה ואפילו בעת התבודדותם. וזהו ויפנו אל המדבר פי' שאל המדבר הוא התבודדות הי' עדיין להם פניות ולכך והנה כבוד ה' נראה בענן באספקלריא שאינה מאירה שאם היו ברורים ככל הצורך אז ישר יחזו פנימו. ושים מחשבתך לדברים הללו. וק"ל:

זכור את אשר כו'. דאיתא וילכו שלשת ימים כו' בלא מים בלא תורה וע"י זה בא עמלק וילחם בישראל. וזה רמזה לנו התורה שלא יהיה אדם מישראל ג' ימים בלא תורה ח"ו. כי ע"ז יתגבר היצה"ר ח"ו במאד. ולכן צריך האדם להתחזק מאד ולעסוק בתורה תמיד. וזהו זכור את אשר עשה כו' שהי' לו כח ע"י ביטול תורה מישראל ומהראוי הי' להתגבר ולהתחזק מאד ללמד תורה לשמה. ואתה עיף ויגע. פי' שאעפ"כ עדיין אתה עיף ויגע מלעסוק בתורה ולא ירא אלהים. והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב. פי' דאויבים של אדם הם עונותיו וצריך האדם לשוב אל הבורא ב"ה למען יניח ויסלק את אויביו מעליו שלא יבואו ביום פקודתו ולא יניחו אותו לבא לג"ע כי הם המסבבים הג"ע כמ"ש וישכן מקדם לג"ע את להט החרב המתהפכת. וכאשר תזכה לשוב בתשובה שלימה והי' בהניח ה' וכו' מכל אויביך מסביב בארץ. פי' שתהיו סביב לארץ עליונה היא הג"ע. אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה שהוא עיקר הנחלה בלי מצרים. לרשתה שתזכה שתהי' לך ירושה. אז תמחה את זכר עמלק היינו שתמחה את היצה"ר מעליך מתחת השמי'. אך אעפ"כ לא תשכח שיהיה תמיד על זכרונך שלא יכשיל אותך ח"ו. וק"ל:

פרשת יתרו

וישמע יתרו. פירש רש"י ז"ל מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. לכאורה הלא מפורש בפסוק כי הוציא וכו' ומה בעי רש"י בזה שפירש עוד טעמים על ביאתו. אך נראה דהנה אין אדם מתעורר לשוב בתשובה ולקרב עצמו לעבודתו ית"ש ע"י שרואה נסים נפלאות הנעשים לאחרים כי מי שיש לו לב אטום ומטומטם בעונותיו אין מכיר בנס ולא יבין כלל להשגיח על גדולת הבורא יתברך ורוממותו. אך עיקר התעוררו' בתשובה ולהכיר גדולתו ית' הוא בא ע"י הצדיק העובד השי"ת ב"ה באהבה רבה ויראה ודביקות ומיחד שמו הגדול באמת אזי השי"ת ב"ה משפיע לו לצדיק עוד שפע קודש ומביאו אל אחדות האמיתי. ע"ד שאמר הקב"ה אתם עשיתם לי חטיבה אחת בעולם. פי' שעשיתם לי החטיבה הזאת ליחד שמי וזהו אחת. ר"ל אל האחדות. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת. ר"ל גם אנכי אביא אתכם אל האחדות לעורר לבבכם והפנימיות שבכם בדביקות וקדושה אל האחדות. וע"י שהש"י משפיע שפע קדושה בהפנימיות של הצדיק דבר זה הוא הגורם ג"כ את לב בני אדם שיתעוררו בתשובה לעבודתו ית"ש כי הם גם חלק אלהי וזהו לא יהי' לך אלהים אחרים על פני ע"ד דאיתא לא יהי' בך אל זר היצה"ר והזהיר לא יהי' לך אלהים אחרים פי' מחשבות זרות. על פני ר"ל שהוא נגד הפנימיות וזה התנגדיות שלא תוכלו לעורר הפנימיו'. וז"ש רש"י ז"ל מה שמועה וכו' שבודאי ע"י שראה ישראל שיצאו לא נתעורר לבו לבא להתגייר כי זה הנס לא היה ע"י התעוררות ישראל כאשר באמת הי' הקטרוג הללו עובדי ע"ז וכו' ולכן פירש"י ז"ל מה שמועה שמע ובא פי' איזה דבר הי' מעוררו שיבוא. קריעת ים סוף שזה הי' על יד התעוררות הצדיק כשראה הים ארונו של יוסף הים ראה וינוס ומלחמת עמלק שזה גם כן ע"י התעוררות דלתתא כמש"ה כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק כפי' רש"י. וזה יהי' א"ה במהרה ע"י אתערותא דלתתא של הצדיקים וזה גרמא לו ליתרו שבא לחסות תחת כנפי השכינה. וזהו לך אמר לבי בקשו פני פירוש שדוד המלך ע"ה הי' מרמז שעיקר התפל' הוא שיתפלל האדם כשמתעורר לבו בדביקות וקדושה והיינו לך ר"ל בשבילך אמר לבי בקשו פני דהיינו שנתעורר לבו בדביקות וכאלו אומר בשבילך בקשו פני את פניך ה' אבקש. וק"ל:

כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. להיות שאנו אומרים בנוסח ברכת הגאולה הוציאנו מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול ונעיין בהשינוי ל' ומה בא להורות. ונראה היות שכל א' הבין מעלת הגאולה ההיא לפי מדריגת גלותו שהי' בו דהיינו מי שהוא עובד בחומר ובלבנים הקשה הכיר טובות הבורא ב"ה שהוציאו משעבוד הקשה. ויש אשר לא שעבדו בהם כמו שבטו של לוי אלא שהיו מוכנעים כעבדים והבינו מעלת הגאולה על אשר יצאו בה לחירות. ויש אשר היו במעלה העליונה ולא חשבו לא לזה ולא לזהרק עיקר מגמתם הי' שיגאלו למען יעבדו הש"י בלי שום מניעה כי בהיותם במצרים במקו' הטומאה הי' הענן והאופך של מסך המבדיל עליהם ואחר כך כשיצאו אור נגה עליהם להוסיף בעבודה הולך ואור למעלה למעלה זה הי' עיקר שמחתם בצאתם ממצרי'. ולזה בא השינוי ל' למדריגה א' אמר משעבוד לגאולה. כנגד הב' אמר מעבדות לחירות. וכנגד החלוקה הג' אמר מאפילה לאור גדול. וזהו גם כן בכאן שיתרו הבין שמשמחת יציאת מצרים הוא הטובה המתחלקת לפי מעלת אנשים וזהו אשר עשה למשה ולישראל שלמשה עשה בודאי באופן אחר מבשאר ישראל אלא שבזה השוו כולם בכללות יציאת מצרים. וזהו כי הוציא כו'. וק"ל:

או יאמר כי יש לדקדק: א' למשה הוא מיותר ורש"י ז"ל פירש דשקול כנגד כולם. ב' כי הוציאם מבעי ליה למימר. אך נראה בהקדים לפרש פסוק אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים ופירשו על אשר נאמר הוצאתיך ל' יחיד. ולענ"ד נראה דהנה בהיותם תחת שעבוד מצרים לא הי' דעת כולם שוה כנ"ל וזהו אשר הוצאתיך לשון יחיד כנ"ל לכל אחד וא' הי' הגאולה לפי דעתו ומדרגתו. ומשה רבע"ה בודאי כל דאגתו הי' שלא הי' יכול לעבוד הש"ת ע"י שהי' לו צער גדול על ישראל. וזהו וישמע יתרו פירוש שהבין את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל דהיינו למשה במדריגה אחרת היתה הגאולה לעבוד הש"י בלי שום מניעה וצער ולישראל הי' הגאולה ג"כ באופן אחר לקנתם לבלתי עבוד למצרים. כי הוציא ה' את ישראל ממצרים פי' ההוצאה והגאולה הי' לכללות ישראל אך לכל אחד ואחד לפי מדרגתו. וק"ל:

או יאמר דהנה כתיב קדושים תהיו כי קדוש אני ה' כו'. י"ל הפי' דהנה עם בני ישראל קדושים בלתי אפשרי להיותם תמיד במדריגה אחת רק בכל יום ויום הולכים ממדריגה למדריגה בעבודתו ית"ש ויתעלה מחמת שיש בהם חלק אלהי ממעל והחלק הזה מעורר האדם לעבודת הש"י ב"ה ובכל יום מתגבר החלק הזה בתוך האדם ע"י העבודה שעובד היום נותן בו התגברות להתעורר למחרתו בעבודה ותורה וכן בכל יום תמיד כי אין סוף וקץ לעבודתו ית"ש וכן אם ח"ו פוגם נופל ממדריגתו

צריך התגברות מחדש. וזהו קדושים תהיו פי' בכל יום יהי' נראה בכם הוי' אחרת בקדושתכם כנ"ל. כי קדוש אני וכו' ר"ל מחמת שאני קדוש ה' שוכן בקרבכם ומעורר אתכם תמיד ובלתי אפשרי שתהיו עומדים רק הולכים בעבודתו ממדריגה למדריגה. וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ר"ל תהלות ישראל הם ע"י שאתה קדוש יושב בהם. וזהו וישמע יתרו כו' דאיתא בגמ' לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים ולכאורה וכי בשביל הגרים יהיו ישראל גולים ומן הראוי הי' שיבואו האומות לא"י מעצמם ויתגיירו שם. אך הענין הוא שניצוץ הקדוש שבהם הוא מעורר אותם להתגייר ומחמת שניצוץ הקדוש שבאומות הוא קטן מאד ואין כח בהנ"ק הזה להביא את לבם שיבואו בעצמם לארץ ישראל להתגייר רק ע"י ראיתם והסתכלותם את ישראל מהקדושה של ישראל נותן כח וגבורות התעוררות לניצוץ הקדוש שבהם שיתגיירו ולכן הוכרחו ישראל לגלות. וזש"ה הכתוב וישמע יתרו כו' חותן משה כו'. ר"ל ע"י הקדושה של משה נתעורר לב יתרו שנותן בו התגברו' לשמוע את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל. וק"ל:

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו ויאמר לו יתרו כו'. ויש לדקדק דהוי ליה למימר באים אלי דהוא לשון הוה שהיו באים תמיד אליו כי בא הוא לשון עבר ואין שייך כאן לשון עבר. וגם כי מתחיל כי יהיה להם דבר בל"ר ומסיים בל' יחיד בא אלי. גם תשובת יתרו היה אתה לעם מול האלהים מה לשון מול שייך כאן. ונראה כי משה רבינו ע"ה היה מדרגתו גדולה למאוד ראיה שמיעה וריח וכל מעלות הנבואה וכשהיה לישראל הצטרכות אזי ראה משה ההצטרכות קודם שבא אליו האדם לשאול ממנו ההצטרכות שלו. וזהו פי' כי יהיה להם דבר כשיש להם איזה דבר בא אלי דבר ההוא כבר וצריך אני לתקן הדבר ההוא. וזה אמר ושפטתי ר"ל שאני שופט איך שיהיה הדבר הצדיק מושל ביראת אלהים ע"ד ומי מושל בי צדיק וכמו שהצדיק שופט כך הקב"ה מקיים. ואמר לו יתרו מה העבודה גדולה כ"כ שאתה צריך לענין הצטרכות בני אדם ולפעול לכל א' ההצטרכות שלו מוטב היה אתה לעם מול האלהים ר"ל כנגד אלקים היינו התנגדות למדת אלקים שהוא מרומז על הדינים לבטלם וממילא יהיה כל הצטרכות ישראל כיון שלא ישלטו הדינים ויהיה רק רחמים ויהא כל הצטרכותן והבן:

או יאמר כי נמצא בספרי קודש שלעתיד יהיה השם הקדוש יהי"ה כי לע"ע הוא הוי"ה ולעתיד כולו ביו"ד. ונראה הטעם כי י"ה הוא נגד עולם הבא ו"ה נגד עוה"ז ולעתיד יהיה יום שכולו שבת ויהיה כולו עוה"ב ויהיה הכל בי"ה. וזהו הפירוש והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. כי אצל הצדיק צריך להיות דוגמת הגאולה כי כל מה שעתיד להיות בעת הגאולה ב"ב צריך להיות עכשיו אצל הצדיק דוגמתו. וזה הפי' והיה ה' למלך. דלכאורה היה לו לומר והיה ה' מלך כו'. אלא ר"ל כשהקב"ה נותן מלוכה על הארץ דהיינו לצדיקים שיהיה הצדיק כמלך למשול ביראת אלקים כמ"ש לעיל מי מושל בי צדיק ביום ההוא יהיה ה' אחד. ר"ל שהשם יקרא יהיה כמו שיהיה אי"ה לעתיד כשיבא הגאולה ב"ב. ובמה זוכה צדיק למדריגה זו שימצא דוגמת הגאולה אצלו. ונראה שהוא ע"י הדבור הקדוש כי כשהצדיק מתחיל לומר דבורים אזי עושה פעולה בכל העולמות וזה דוגמת הגאולה. וז"ש הפסוק ודבר דבר אז תתענג על ה'. ר"ל כשתדבר דבורים קדושים אז תתענג על ה' ר"ל כמו עם ה' ר"ל שיהיה לך תענוג של השם כמו שיהיה לעתיד במהרה בימינו כשיקרא השם יהיה. וזהו ושמו אחד דאיתא עתידין צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה שנאמר כל הכתוב לחיים בירושלים קדוש יאמר לו וא"כ לעתיד יהיה ה' אחד שיקרא השם יהיה וזהו לשון אחד ושמו אחד שהוא הצדיקים יהיה ג"כ אחד שיבואו לאחדות גמור וזהו כי יהיה להם דבר ר"ל כשהם צריכים שיקרא השם יהיה דבר בא אלי ר"ל שבא אלי הדבור וכשאני מתחיל לדבר אז יעשה אצלו דוגמת הגאולה וכנ"ל ודבר דבר והבן:

עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלקים עמך וכו' ואתה תחזה מכל העם וכו'. נ"ל דכך אמר יתרו למשה רבע"ה איעצך כו' דהנה הצדיק הדבוק תמיד בדביקות אמתי ושלימות בעבודת הש"י בלתי אפשרי שיפנה א"ע שיעסוק עם בני אדם תמיד בכל עתים רק בעתים ידועים בהפסיק את עצמו מן הדביקות אז יכול להתערב עמהם. ולכן אמר למשה איעצך שתהיה דבוק תמיד באלהים ולא תצטרך לפסוק מהדביקות. דהיינו שאתה תחזה מכל העם כו' ע"ד דאיתא בזוהר הקדוש היה דבר ה' אל אברם במחזה ואיתא שם שהיו המלאכים מקטרגים על אברהם שהיה ה' נראה אליו ועדיין לא נימול ולכן נראה אליו ה' במחזה. מחזה הוא ל' תרגום שאין מלאכי השרת מזדקקין לו דהיינו כדי להעלים ולהסתיר בפני המלאכים כאלו ההתראות של הש"י אל אברהם אינו ע"פ אמיתית גמור רק במחזה כמו לשון תרגום שאינו באמת כלשון הקדש. וזהו שאמר יתרו ואתה תחזה מכל העם פי' שתבחר אנשים כאלו שלא יהיו דבוקים לגמרי בו ית"ש באמת גמור כי האנשים כאלו לא יהיו יכולים להתערב עם העם לשפוט אותם בכל עת רק אנשים כאלו תבחר שהם צדיקים וקרובים להדבקות ואינם דבוקים באמת לגמרי. ולזה רמז בדבריו שאמר תחזה לשון תרגום רמז כמו התרגום שהוא קרוב ללשון הקודש ואינו באמת כלה"ק. וזהו מכל העם שיהיו מקובלים לכל העם שישפטו אותם בכל עת. ואתה תשאר תמיד בדבקותך ויהי אלקים עמך. וק"ל:

היה אתה לעם מול האלהים. פי' כנ"ל שתהיה אתה נגד הדינים שלא יהיו יכולים לשלוט. והבאת הדברים אל האלהים ר"ל רק שלא תתגרה עם הדינים אך כן תעשה שתמתיק את הדברים בחכמה עד שתביא את הדברים גם אל הדינים שגם להם יומתקו הדברים ויסכימו עמך לרחמים והבן:

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים וכו': נראה לפרש ע"פ דאיתא בגמרא והטוב בעיניך עשיתי זה הסומך גאולה לתפלה. ולכאורה האיך מוכח מכאן סמיכת גאולה לתפלה. אך נראה דהנה כבר פירשתי על פסוק ה' ילחם לכם ואתם תחרישון הפי' כך. דהנה יש להבין הסבה שאנו רואין האומות שהם שונאי ישראל וגם רשעי ישראל הם שונאים הצדיקים ואמרתי הטעם מחמת שאין לך נברא בעולם שלא יהיה בו ניצוץ קדושה הנותן בהם חיות שאלולי הניצוץ קדושה לא היה יכול לחיות והנ"ק שבהם מתקנא בצדיקים וכן הניצוץ הקדוש שבאומות מתקנא בכללות ישראל וזה הסבה הגורמת שנאה עליהם. וז"ש מרע"ה ה' ילחם לכם: פי' הניצוץ הקדוש שבהם שהוא חלק אלקי הוא הנלחם בכם. ואתם תחרישון. פי' לשון חרישה ועבודה דהיינו שתראו לעבוד בכדי שתקחו נה"ק שבהם וממילא יפלו. וזהו כל עבודתינו להוציא הניצוצות הקדושות

מהחיצונים

שהחיצונים וממילא הם נופלים והשכינה מתעלה שזהו גלות השכינה שהוא עמנו בצרה בגלות המר הזה ועומדת ומצפה שיתעלה ויוגבהו כל הנה"ק ואז יהיה גאולת ישראל במהרה. וזה היה ג"כ גלות מצרים שהוציאו הניצוצות הקדושות ממצרים ונגאלו. והנה אנו אומרים פסוקי דזמרה קודם התפלה הוא ג"כ כוונה הזאת דהיינו לזמר עריצים החיצונים להוציא הנ"ק וזה נקרא מסמיך גאולה לתפלה. וזהו הטוב בעיניך עשיתי ר"ל מה שטוב בעיניך דהיינו בעיני השכינה שהיא מתאוה ומסתכלת בעיניה תמיד על הנ"ק שיוגבהו. עשיתי. פי' שעשיתי הפעולה הזאת: ושפיר נלמד מכאן סמיכת גאולה לתפלה. ואיתא בגמרא למה נקרא הר סיני שנעשו נסים לישראל ומקשה הגמרא א"כ הר ניסי מיבעי' ליה אלא שירדה שנאה לאומות. ולכאורה הלא מצינו כמה פעמים שאמרו חז"ל אל תיקרי כו' ה"נ מה מקשה הגמרא הר ניסי מבעי' ליה היה יכול לומר אל תקרי סיני אלא ניסי כמו בשאר דוכתי. אך הענין הוא דהמקשה לא ניחא ליה בהאי תירוצא דהניסים הנעשים לישראל היא מצד חסד כשאין ראוים לפי מעשיהם השי"ת עושה ברוב רחמיו ע"פ נס אבל לפי התירוץ שירדה שנאה לאומות עולם אזי לפי הטבע ראוים ישראל לכל הטובות מהבורא יתעלה כי השנאה לאומות הוא מחמת שהבורא ב"ה רואה מעשיהם הרעים וממילא מעשה ישראל טובים הם נגד מעשיהם. ולכן מהרץ שירדה שנאה וכו' כי ניחא ליה בהאי תירוצא שיהיו ראוים לפי דרך הטבע ולא על פי נס דלאו בכל יומא מתרחיש ניסא. והנה כשאנחנו עובדים את הבורא ב"ה ואנו מוציאים הניצוצות הקדושות מן האומות ממילא ירדה שנאה עליהם ואח"כ אנו מתפללים ח"י ברכות. ואיתא בגמרא לעולם יסדר אדם שבחי' דמריה כו' דהיינו ג' ברכות הראשונות שהם שבחי דמריה כדי לעשות הש"י לראש דשלש ראשונות נקראין ג' רישין ועי"ז הוא עושה עמנו טובות. וזהו שאמרו חז"ל אם לא כיון באבות יחזור לראש. ר"ל שצריך לחזור לעשותו ראש מחמת שלא כיון בתחלה לעשותו ראש. וזהו בחודש השלישי פי' אחר שאדם מחדש בברכה שלישית שהוא עיקר לעשותו את הבורא ית"ש לראש. לצאת בני ישראל מא"מ. ר"ל ומקודם עשה את פעולתו כמו שהיה ביציאת מצרים דהיינו שהוציא ניצוצות קדושות ע"י פסוקי דזמרה כנ"ל. ביום הזה באו מדבר סיני. פי' ביום הוא לשון בהירות כיום ועם הבהירות הזה באו מדבר סיני דהיינו שנאה לאומות העולם כנ"ל. ויסעו מרפידים. פי' גם עי"ז יכולים ישראל לעורר שנאה על האומות ע"י שמונעים את עצמן מרפיון ידים מעצלות וזהו מרפידים דהיינו ל' רפיון ידים. ויבואו מדבר סיני. ר"ל עי"ז הם באים למדבר סיני דהיינו להוריד שנאה על האומות. ויחנו במדבר. פי' שגם זוכים שיחול חן גדול על דבורים. ויחן שם ישראל נגד ההר. פי' גם זה זוכים שזריחת השכינה הנקרא' הר זורחת עליהם שהם חונים נגד השכינה ואור זריחתה זורח עליהם. ומשה עלה אל האלהים דהצדיק הגדול נקרא בשם משה והוא יש לו מדריגה יתירה מהצדיקים הנזכרים לעיל שעולה לעולמות העליונים. ויקרא אליו ה'. ויקרא הוא ל' חבה. כה תאמר לבית יעקב. דהיינו הצדיקים שעדיין אינם במדרגה עליהם לתקן השכינה הנקרא' כה. ותגיד לבני ישראל. דהיינו הצדיקים האמיתים אשר בשם ישראל יכונה עליהם חובה לעשות עבודה יתירה וכבדה שקשה כגידין. וזהו והמן כזרע גד. דהנה ע"י המן שנתן להם השי"ת היו באים להזדככות גדול למדרגות גדולות רמז גד כנ"ל ותגיד לבני ישראל. ויקראו שמו מן ר"ל מיין נוקבין שהיו מעלין מ"כ ע"י המן. ואמר השי"ת אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים דהיינו שהתחלת' ממדריגה למדרגה. דהנה כתיב מה ה' אלהיך שואל מעמך ודרשו רז"ל אל תקרי מה אלא מאה שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. י"ל הפירוש כך דהנה מ"ה רמז לעולמות העליונים שם של מ"ה ואמרו חז"ל שלא יתחיל לעלות מיד למדרגה עליונה לסוף יראה מעולמות עליונים כ"א מתתא לעילא דהיינו שיתחיל ממדריגה תחתונה לראות רוממות אל ממאה ברכות כי מכל ברכה יש לראות רוממות אל עד שיעלה אח"כ למדרגה עליונה. וזהו אל תקרא מה אלא מאה דחייב אדם לברך מאה ברכות כו' כנ"ל מתתא לעילא. וזהו אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. ר"ל שהתחלתם לראות רוממות אל ממדרגה התחתונה דהיינו ממה שעשיתי למצרים. ואשא אתכם על כנפי נשרים פי' עבור זה זכיתם לשאת אתכם על כנפי נשרים מלשון פירות הנושרים דהיינו עולמות שהם נשורים מכל מגע חיצונים ופגם ח"ו ואביא אתכם אלי:

ועתה אם שמוע כו'. שמוע הוא שם דבר שהוא ל' נסתר שאינו לנוכח והיינו אם תהיה כדבר הנסתר והנעלם היינו שלא תחוסו על עצמיכם כלל להחזיק א"ע לשום דבר מה רק תהיו נכנעים כאילו אינכם כלל אז תשמעו בקולי פירוש תזכו לשמוע קולי דהיינו קולות וכרוזים עליונים סוד ה' ליראיו. ושמרתם את בריתי פי' שאתם תשמרו את כל העולם ע"ד אם לא בריתי יומם ולילה כו'. נמצא כל העולם נקרא בשם ברית. והייתם לי סגולה סגולה הוא ל' אוצר דהיינו שעולם נקרא אוצר ור"ל שאתם תקראו בשם כל העולם כולו ע"ד כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה וק"ל:

או יאמר בחודש השלישי לצאת בני ישראל כו'. רמז כשאדם פונה עצמו מהבלי זמן והוא יוצא מבין הקליפות תיכף בא למדריגה גדולה ונק' צדיק גמור ע"ד שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדין כו'. וזה רמז לנו הפסוק שתיכף לצאת בני ישראל מארץ מצרים המה הקליפות. ביום הזה באו מדבר סיני. מדבר רמז להתבודדות גדול שהצדיק מתבודד בעצמו ומדבק א"ע בו ית'. סיני ג"כ רמז להקדושה כדרך שאמרו חז"ל למה נקרא שמו סיני ע"ש שנעשו ניסים לישראל וירדה שנאה לאומות העולם:

ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני. היות שאדם כלול מד' יסודות אש רוח מים עפר וכשנתעורר באדם הכח העפר אז הוא עצל גדול בעבודה ומרפה עצמו מדברי תורה ועבודה אבל כשאדם מתגבר על עצמו וננער מעפרו לצאת ממנו ומתאמץ בעבודה אז בא למדרגה גדולה הנקרא מדבר סיני כנ"ל. וזהו ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר. פי' ויחנו הוא מלשון חן שיש חן גדול בעבודתו ובקדושתו ובכל מה שיעסוק ועושה. ויחן ישראל שבאים לאחדות גדול ובזה הם מתגברים נגד ההר הוא היצה"ר הנקרא הר. ומשה עלה אל האלהים הוא הצדיק הנקרא בשם משה כל מעשיו הוא להמתיק הדינים וזהו ומשה עלה אל האלהים להמתיקו ולהעלותו ולהפכו לרחמים. ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר פי' שפועל בצדקו להמתיק הדין שאפי' מדה"ד הנקרא בשם הר ע"ד שאמרו הר קשה אפי' הוא מסכים עמו בכל השפעות והחסדים:

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. היות שבמלת כה נרמז כל הברכות כמ"ש כה תברכו כה יהיה

ארעך. ולהיות שרוב העולם צריכין לפרנסה ושפע ולזה אמר לו בוראינו ית"ש כה תאמר לבית יעקב אלו ההמון המכונים בשם יעקב תמשיך להם שפע ממדת כה אשר משם בא הברכה והשפעה גשמי. ותגיד לבני ישראל אלו הגדולים הנקראים בשם ישראל תמשיך להם אור העליון אהבה רבה ויראה בלבם תכנים מעולמות עליונים. ותגיד הוא לשון המשכה תמשיך להם מעולמות עליונים מה שהם צריכים למדרגתם לעבודת הש"י וק"ל:

ויבא משה ויקרא לזקני ישראל וכו' ויענו כל העם וכו' וישב משה את דברי העם כו' ויאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן וכו' וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם וכו'. ויש לדקדק. א' בכפל לשון וישב משה את דברי העם ואח"ז נאמר ויגד משה כו' ולא נאמר מה אמרו ישראל למשה רבינו לומר להשי"ת רק מה שאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וכו' ועל זה כבר נאמר וישב משה וכו' ומה זו הגדה שניה שאמר משה להשי"ת. וגם שינוי ל' מהשבה להגדה. ב' בעב הענן ג"כ כפל דהא עב נמי שם ענן כמה דכתיב והנה עב קטנה ככף איש ורש"י ז"ל הוכרח לפרש זהו ערפל. ג' מה זו הבטחה שאמר לו השי"ת וגם בך יאמינו לעולם. ויש לפרש דהנה הצדיק המדבר בקדושה אל צדיקים דבורו פועל ועושה יחוד בעולמות העליונים ולא כן הוא כשמדבר עם פשוטי בני אדם כאשר הדבר ידוע לכל ברבות הצדיקים רבות הטובה וזהו שנאמר ויבא משה ויקרא לזקני ישראל וישם לפניהם כל הדברים ולא קרא לכל ישראל לאמר להם יחד כי היה כונת משה ע"ה לדברינו הנ"ל כדי שיפעול ויעשה יחוד גדול בדברו עם הזקנים אשר לא יוכל לפעול לעשות יחוד זה בדברו עם כל העם יחדיו ולכן לא קרא רק לזקנים וכאשר ראה משה רבינו ע"ה שענו כל העם כמו שנאמר ויענו כל העם יחדיו כל אשר דבר ה' נעשה כו' לא הוטב בעיניו בהומרו שלא יפעול דבורו יחוד גדול כנ"ל לכך כתיב וישב משה את דברי העם. פי' העם הוא פשוטי עם דהיינו ששיב את דברי העם כמו אדם המשיב דבר לאחריו ואין חושש ופונה אל הדברים ר"ל שאין הפי' וישב שהגיד דברי העם אל ה' רק הפי' שהשיב הדברים וממילא ישמע דבריהם אל ה' שהכל גלוי לפניו אך הוא לא הגיד מחמת הכונה הנ"ל שחשש אולי לא פעל את יחודו האמיתי מה כתיב אח"ז ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן פי' שיהיה השתלשלותי בהשתלשלות רב בעב הענן בכפל עבה כמ"ש רש"י ז"ל במעבה הענן זה הוא הערפל שהוא עב יותר מענן. בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. דהיינו שע"י פשוטי עם הוכל לפעול ולעשות יחוד אמיתי בעולמות עליונים. ואל תתמה על הדבר ותפלא בעיניך איך אפשר שיהיה יחוד ע"י פשוטי עם כמו ע"י הזקנים אל תתמה שע"י זה שיאמינו בך יעשו יחוד גדול. וכאשר שמע משה הדבר הזה מפי השם יתברך אז ויגד משה את דברי העם אל ה'. מאחר ששמע שע"י פשוטי העם נעשה ג"כ יחוד אמיתי. והשם ברחמיו יזכנו לירא שמו הגדול ית' ויתעלה לעולם והבן כי קצרתי קצת והמשכיל יבין וק"ל:

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר. ע"ד הרמז י"ל דהנה ישראל הקדושים אינם בצרה יותר מג' ימים:

ע"ד ביום השלישי יקימנו ונחיה. ואמר הכתוב ויהי דכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צרה. ביום השלישי פי' מיד ביום השלישי בהיות הבוקר אזי בודאי נתהוו החסדים דבוקר רמז להסדים ויהי קולות וברקים. דהנה יש כמה מיני צדיקים יש צדיק העובד מיראה אלא שגבה לבו עליו ואינו מחזיק עצמו לשפל אזי אין איש הזה יראתו מתקיימת ואינו אלא כמו ברקים וקולות לפי שעה. וזה שמנה הכתוב במדרגת צדיקים זה למעלה מזה דהיינו אחר קולות וברקים כנ"ל. ויש צדיק שמחזיק עצמו לשפל תמיד וזהו נרמז וענן כבד על ההר דדרך עננים להיותם יורדים ומשפילים עצמם למטה כמו כן הצדיק הזה ההולך בכובד ראש ובהכנעה גדולה. ויש צדיק שיוכל לבטל הדינים שלא יהיה בהם כח לשלוט חלילה. ולזה מרמז הכתוב וקול שופר חזק מאוד. דידוע דשופר רמז לדינים ומלת שופר הוא ל' הנותן אמרי שפר. ואמר הכתוב שקולו של זה שמשפר מעשיו הוא חזק מאוד לעכב הדינים שלא ישלטו. ויחרד כל העם אשר במחנה. רמז שכל אלו מדרגות אינם אלא מדרגת יראה. ויש צדיק העובד מאהבה שיכול להפוך הדינים לרחמים גמורים שגם הם נעשים רחמים. ולזה מרמז הכתוב ויוצא משה את העם לקראת אלהים. פי' שהוציאם מדין לרחמים שהרחמים הם נגד הדין. מן המחנה ר"ל מן המחנה של הדינים ועושה אותם רחמים. ויתיצבו בתחתית ההר דהנה השי"ת יש לו נחת רוח מפנימיות התורה. וזהו וישכון כבוד ה' בראש ההר ר"ל שכבודו של השי"ת הוא לשכון על הראש שהוא הפנימיות של התורה שהיא שורש וראש והשפעות נשפעות ממדרגות התחתונים. וזהו ויתיצבו ר"ל שעשה להם מעמד ומצב דהיינו השפעות מתחתית ההר:

וזהו רמז התנא ביצה שנולדה בי"ט. די"ט הוא יומא דדינא דבפסח נידון על התבואה: בעצרת על פירות האילן וכו'. והצדיק בתחלתו עושה הולדה ביום הזה דהיינו שמשבר כח הדינים דכל דבר שאינו כתחלתו נקרא הולדה. ולזה רמז ביצת בר יוכני ששברה ששים כרכים דדרשינן בגמרא ששים גבורים סביב לה אלו ששים מסכתות ואת זה לעומת זה עשה אלקים וע"י ס' מסכתות נשברים כחות הדינים. וזה ביצת בר יוכני שברה ששים כרכים. ונחזור לענינינו ביצה שנולדה ביו"ט פירוש אותה הולדה שנעשה בי"ט משבר כח הדינים עם הגבורות כאשר כתבנו מזה במ"א. ב"ש אומרים תאכל פי' רמז שדי בזה שנשבר כח הדינים לבל ישלטו. וזה רמז לשון אכילה שהיא הנאה להשביע כמו כן הפעולה הזאת היא ג"כ הנאה ודי בזה. ובית הלל אומרים לא תאכל פי' שזה עדיין אינו מספיק ואין זו אכילה והנאה ממש עד שיהפכו הדינים לרחמים שגם הם יהיו רחמים גמורים וזהו ואכלתם אכול ושבוע דהיינו שאנו צריכים לכלות אויבינו הם הדינים. וזה פי' ואכלתם אכול ר"ל שתכלו אתם את האוכל פי' את הדינים הרוצים לכלות אתכם. ולא עוד אלא ושבוע שיבא שביעה מהם שיעשו הם עצמם רחמים וזהו ואכלתם את אויביכם. בית שמאי אומרים שאור בכזית שאור הוא מחמץ דבר אחר דהיינו איש רשע החוטא ומחטיא אחרים זה מר מאוד זית שמעורר דינים. והמחמץ שאין כח לחמץ לאחרים בכותב' דכותבת מיתבא דעתה. דהיינו אדם רשע שעושה לתיאבון ח"ו כדי ליתביה דעתיה זה אינו חמור כ"כ כמו המחטיא. וזהו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה שאומרים זה וזה בכזית מחמת שמעביר את הרחמים. השוחט חיה ועוף בי"ט ר"ל גם זה רמז לדינים והרוצה לשוחטם לבל ישלטו ב"ש אומרים יחפור בדקר ויכסה. ר"ל כנ"ל כי די רק לכבות הדינים לבל ישלטו ודי שעושה איזה חפירה בדינים איזה פעולה טובה וב"ה אומרים לא ישחוט שלא

א"כ הי' לו עפר מוכן מבעוד יום פי' שצריך לעשות עצמו כעפר מוכן מקודם בכדי שיעשה רחמים גמורים ע"ד שמצינו באברהם אע"ה שהתחיל להתפלל ולומר ואנכי עפר ואפר דהיינו שימסור עצמו כל וכל עבור ישראל. ונחזור לביאור הכתוב וקול שופר הולך וחזק מאד. דיש צדיק הממשיך ברכות והשפעות לעולם וזה נקרא הולך שהולך מדרגא לדרגא. וזהו הולך וחזק מאד רמז להצדיק הזה הממשיך השפעות. ולכן נאמר בבלעם שהלך ואמר שילך לברך את ישראל כמ"ש רש"י ז"ל ויחר אף ה' כי הולך הוא שאין זו מדריגה הראוי לו להיות הולך. משה ידבר דהצדיק הרוצה להמשיך השפעה צריך לדבר בחזקה וגבור'. וזהו משה ידבר. והאלהי' יעננו בקול לשון נענע לי בראשו. דהיינו שהשי"ת הסכים ע"י ונענע לקולו. וק"ל:

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. איתא בזוהר הקדוש את כל. זה אברהם. ונראה לפ' דאיתא קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה כולה עד שלא נתנה ולכאורה מהיכן הי' יודע התורה. אך באמת שהי' אברה' אבינו ע"ה מקדש א"ע ומדבק עצמו בהבורא ב"ה בדביקות גדול והי' מסתכל בעולמות העליונים תמיד ע"י זה הבין והשיג שלעולם זה שייך מצות ציצית. דהיינו שהשורש רוחניות שלמעלה מורה על עשיית מצוה זאת. ולעולם זה שייך מצות תפלין. וכן כל עולם ועולם השיג ע"י דבקותו. אבל אנחנו משיגים השורש מצות ומקורה על ידי התורה הקדושה כשאנו עוסקים בתורה הקדושה לשמה. והוא מחמת שהש"י ברוב רחמיו דיבר והכניס הדביקות בהתורה הקדושה ונתן לנו התעוררת הדביקות בהתורה למען נוכל להתעורר אחר כך מלמטה למעלה בהתדבקות להשיג השורש ומקור כל מצוה ומצוה. וזהו וידבר אלהים את כל זה אברהם. פי' שכל השגות התורה שהשיג אברהם ע"י דביקותו ובמדריגות התדבקות זאת דבר הש"י לנו את כל הדברים האלה לאמר. פירוש שגם אנחנו נוכל אחר כך לומר בדביקות ולעורר מלמטה למעלה. וק"ל:

או יאמר וידבר כו' לאמר כו'. דהנה ע"י התורה אדם בא לידי דביקות וזהו את כל הדברים לאמר אנכי ה' הוא הדביקות ואמונה:

לא יהי' לך אלהים אחרים על פני. מובן ע"פ הגמרא ויסב חזקיהו פניו אל הקיר מכאן למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. ויש לדקדק היאך מוכח מכאן שלא יהא חציצה בינו לבין הקיר. וי"ל דהנה בבלעם כתיב ותלחץ רגל בלעם אל הקיר ואיתא בלעם הי' נכד לבן הארמי וי"א בן לבן הי' והי' בבית לבן וראה את יעקב אע"ה שהי' הולך ממדריגה למדריגה והי' למד ממנו בלעם שאף הוא יהיה הולך בקליפה ממדריגה למדריגה. וזהו ויחר אף ה' כי הולך הוא וכו' ותלחץ רגל בלעם אל הקיר. דהיינו הרגליות והקליפות שלו לחץ אל הקיר אל הקליפה דהקליפה נקרא קיר. וזהו ויסב פניו אל הקיר דהיינו שהי' משגיח ומסתכל לבלתי ח"ו יאחוז בו הקליפה בשום אחיזה בעולם. מכאן שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר פי' שלא יהיה חציצה מלהסתכל על הקיר הקליפה שלא יהי' לה שום אחיזה בתפלתו רק ישמור את עצמו תמיד. וזהו לא יהי' לך אלהים אחרים על פני פי' שלא יהיה בך אל זר כו' ותשמור עצמך מהקליפה לבלתי אחוז בתפלתך שתתפלל על פני. וזהו פנים אל פנים דבר ה' עמכם שאז במעמד הר סיני פסקה זוהמתן ולא הי' בהם רק הפנימיות והיינו פנים אל פנים פני ה' היה אל פנימיותן. וק"ל:

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם וכו'. כבר דקדקו קמאי דגבי אלהי כסף כתיב אתי וגבי אלהי זהב כתיב לא תעשו לכם. ונ"ל דאיתא הרוצה להעשיר יצפין. ונ"ל הפי' כך דאיתא בעירובין א"ל רבנן לר' אבהו הצפינו היכן ר' אלעאי צפון א"ל עלץ בנערה אהרונים כו' אמרי לה מסכתא פירש"י ז"ל שהיה לומד מסכת בסדר קדשים וזהו הרוצה להעשיר יצפין פירוש אם יבא לאדם מחשבה על עשירות שיעשיר יצפין פי' ילמוד תורה ותבא לו העשירות ממילא וזכות התורה תעמוד אם מה' הוא שיעשיר. וזהו מצפון זהב יאתה פי' עי"ז שילמוד תורה ממילא תבא לו זהב ועשירות. וזהו לא תעשון אתי היינו בלימוד תורה ותפלה לא תעשון אתי אלהי כסף. דהנה כתיב לא יהי' בך אל זר ודרשינן בגמרא איזהו אל זר שהוא בתוך לבו של אדם הוי אומר זה יצה"ר וכסף הוא ל' תאוה מל' נכסוף נכספת. והיינו בהתעסקו בתורה ובתפלה לא תעשון אלהי כסף שלא יהיה בכם שום תאוה שהוא אל זר כנ"ל. ואלהי זהב לא תעשו לכם היינו דבר השייך לכם היינו מחשבה של עשירות לא תעשו גם כן שהעשירות ממילא בא אם מה' הוא שיעשיר כנ"ל. מזבח אדמה תעשה לי פירוש אני נותן לך עצה שתזבח את היצה"ר ע"י שתעשה עצמך אדמה כעפר ואפר. וזבחת עליו את עולתיך ואת שלמיך. פי' עי"ז תזבח את הרצוני' לעלות ולהתגבר עליך. ואת שלמיך פי' כל מיני מדריגו' אדם ישלימו עמך: ואם מזבח אבנים תעשה כו' דאיתא בספר יצירה דאותיות נקראים בשם אבנים. פירוש אם תרצה לזבוח היצה"ר על ידי עוסקך בתורה לא תבנה אתהן גזית. פי' לא תהי' לימודך ח"ו להראות פילפולך שהיא כאבני גזית. כי חרבך הנפת עליה פי' אם תגבה את חריפתך ופלפולך לכבודך ולגבהותך ותהלה אז תחלל את התורה ח"ו. ולא תעלה במעלות פי' שלא תחזיק עצמך במעלות. אשר לא תגלה ערותך עליו כי ע"י זה יתגלה חרפתך ושטותך רק יהיה כל כוונתך לכבוד הבורא ב"ה יתעלה ויתהלל. וק"ל:

פרשת משפטים

ואלה המשפטים כו'. לפרש הסמיכות לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו ואלה המשפטים. נ"ל דכתיב אהללה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתודה. דהנה יש שני בחינות במדת הצדיקים דהיינו יש צדיק שהולך תמיד במדריגה בדביקות בהש"י ומשבח תמיד בשירות ותשבחות וכשמזדמן להצדיק הזה טובה מאתו יתברך אזי מתדבק יותר בהש"י ומכיר יותר בגדולתו ית' ומשבח להבורא ב"ה ביותר התדבקות בו וביותר חשקות ואינו מודה לו ית' עתה בשביל הטובה שעשה עמו יותר מקודם רק בשביל הטובה הוא מכיר בגדולתו ית' ומשבח לו בחשקות ודבקות יותר. ויש שאינו במדריגה זו אבל הוא מכיר בטובתו ית' ומשבח להבורא ב"ה על הטובה שנעשה לו וכפי הכרתו הטובה הוא משבח יותר. ויש חילוק בין השבחות של הצדיקים הנ"ל דהיינו הצדיק שהוא בא אל התדבקות יותר בשביל הטובה ומשבח להבורא ב"ה יותר בדביקות כנ"ל. הוא מדריגה גדולה ואינו רשאי לעלות יותר ממדריגתו שהוא כעת בשעת השבח והתהלה דכשיגביה א"ע יותר ממדריגתו אזי מגביה שפלותו כנגדו ונופל לו פניות ומחשבות זרות ר"ל. אבל כשהוא משבח בשביל הכרת טובתו אזי כפי הכרתו יותר הוא יוכל לשבח יותר ואינו מזיק לו. וזהו לא תעל' במעלות

במעלות על מזבחי ר"ל שהשירות והתשבחות בדביקות והכרת גדולותיו הוא במקום קרבן דהיינו שהוא מקרב עצמו אל הבורא ב"ה ולעולמות עליונים ונק' בשם מזבח. וזש"ה ולא תעלה במעלות דהיינו בשעת שירות והתשבחות שהם במקום קרבן על מזבחי . לא תעלה במעלות יותר ממדריגתך כדי שלא תגלה ערותך עליו דהיינו שלא יגביה שפלותך כנגדך ויפול בך פניות כנ"ל . וסמך לו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ור"ל אלה המשפטים הנ"ל שאמרתי לך אשר תשים לפניהם פירוש לפני הצדיקים שאינם במדריגה גדולה רק שהם מכירים בטובת השי"ת אשר לפניהם תוכל לשום המשפטים הנ"ל דהיינו שהוא יכול לעלות במדריגה יותר ויותר כפי הכרתו :

וזהו אהללה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתודה . ור"ל שאני מחזיק תרתי לטיבותא דהיינו כשאני במדריג' זו לשבח בשירות ותשבחות ולא בשביל הטובה כנ"ל כ"א מחמת הכרת גדולתו ית' אזי אני מחזיק במדריגתי ואין אני משבח יותר ממדרגתי . וזהו אהללה בשיר ולא יותר ממדריגתי . ואגדלנו בתודה דתורה . רמז על אדם שהוא משבח בשביל טובתו כדאיתא בגמרא ד' צריכין להודות . ור"ל כשאני בבחינה זאת לשבחו בשביל הכרת טובתי אזי אני אגדלנו בתודה יותר כפי הכרתי . וזהו שאמרו חז"ל אז ישיר משה כו' שר לא נאמר אלא אז ישיר מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה . ויש לתת טעם למה דוקא כאן רמז על תחיית המתים . ויש לפרש ע"פ הנ"ל דהיינו שאז ביציאת מצרים היו במדריגה קטנה שהיו משבחים בשביל הכרת הטובה , וזש"ה אז ישיר ר"ל אז בעת התחייה אזי יהיו משבחים במדריגת שיר כנ"ל : וק"ל :

או יאמר ואלה המשפטים . דהנה כתיב מלך במשפט יעמיד ארץ . דהנה יש צדיק אשר בידו הדינים להמתיקם ולהפכם לרחמים . וזהו מלך במשפט ר"ל מי שהוא במדריגה זאת שהוא מלך על המשפט דהיינו על הדינים יעמיד ארץ . ואיש תרומות יהרסנה דיש צדיק שהוא מנשא ומרים את העולם תמיד להש"י ולעבודתו ית' שמו והצדיק הזה הוא יהרוס את הדינים שלא יבואו כלל וכלל ואינו צריך להמתיקם . וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם . ר"ל הדינים תשים לפניהם או להמתיק' לרחמים או בדרך השני לעכבם שלא יצאו ולא יבואו כלל וכלל . וק"ל :

כי תקנה עבד עברי כו' פירש"י ז"ל עבד שהוא עברי . רמז ג"כ לשני צדיקים דהנה צריך לדעת בראותינו צדיק גדול אזי ידוע שהוא מגולגל מנשמת צדיק גדול מנשמה עליונה והצדיק הזה יש לו אבר כנשרים לעופף בכל עולמות . וזהו עברי מלשון אבר דעי"ן מתחלף בהאלף וגוא ל' כנפים . והיינו כי תקנה עבד עברי מובן ממילא שיש לו כנפים לעופף באהבתו ויראתו בעולמות עליוני'. שש שנים יעבוד . רמז לשנותיו של אדם דהיינו ששה עשריות שנים צריך לעבוד . ובשביעית יצא לחפשי חנם . אז אין צריך עבודה בכח רק שהוא ממילא דבוק בו ית' והוא חפשי מיצה"ר ומגשמי העוה"ז . אם בגפו יבא בגפו יצא . פי' אם בכנפים מגולגל מנשמת הצדיק בגפו יצא דהיינו שגם הוא יוסיף בקדושתו ויבא לעולם העליון . ואם בעל אשה הוא . דאיתא בזוהר הקדוש דגוף האדם שמסייע לעבודת הש"י הוא יקום עמו לתחיית המתים . דהנה לפעמים יש לנשמה א' הרבה גופים שבאתה בגלגול כמה פעמים ואין כל הגופים עומדים לתחיית המתים רק הגוף שהי' מסייעו לעבודתו יתברך . וזהו אם בעל אשה הוא . רמז למי שתיקן את גופו לעבוד להשי"ת . ויצאה אשתו עמו. ר"ל שגם הגוף יחנה עם הנשמה. וק"ל :

או יאמר דהנה כתבנו במ"א דהצדיק צריך להיות בהכנע' גדולה. וזהו שהורה לנו התנא הדרך אשר נלך ואמר עשה לך רב פי' אם יעלה על דעתך את צורכך המרובים דהיינו פרנסה ועשירות ובנים וכבוד וכדומה . והיינו רב . דברים הרבה . עשה לך לשון יחיד . תכניס הכל אל האחדות . וקנה לך חבר . דהנשמה נקראת חבר לאדם והנשמה אינה באה לאדם כ"א ע"י טורח ויגיעה בעבודת הש"י . והיינו וקנה . מל' קונה שמים וארץ . פי' שתעבוד את הבורא ב"ה בשלימות עד שתקנה לך חבר היינו הנשמה . וזהו כי תקנה כשתרצה לקנות לך נשמה. עבד פירוש ע"י עבודת הש"י . עברי פי' תחזיק עצמך בהכנעה שהצדיק נקרא בשם ישראל אבל אתה תחזיק עצמך בשם עברי . כמ"ש ואקח את אביכם מעבר הנהר. ואז כשיעשה ויתנהג כך כנ"ל . שש שנים יעבוד . פי' שהששה קצוות נקראים שנים ויהי' לו יכולת לעבוד בהם להמשיך משם השפעות וכל הטובות לעולם . ובשביעית פי' אם יבא למדריגה שביעית שמשם הוא החירות יצא לחפשי חנם אז יכול לתקן ולפעול את כל ע"י דבורו . והיינו חנם בלי שום עמל וטורח רק כאשר ידבר כן יקום. וזהו אגורה באהלך עולמים . פי' כשאני מוכנע ושפל בעיני עצמי כגר בארץ נכריה . אגורה ל' גירות. באהלך ר"ל אני יכול להשפיע לעוה"ז השפעות גדולות דעוה"ז נקרא אוהל . עולמים ר"ל מעולמות עליונים . וק"ל :

או יאמר ואלה המשפטים ופירש"י ז"ל למה נסמכה פ' דינין לפרשת מזבח לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח . י"ל כוונת רש"י ז"ל דשם נאמר בפ' מזבח ולא תעלה במעלות על מזבחי . י"ל שרמז לנו התורה דרכי התשובה איך יתנהג האדם דבזמן שב"ה הי' קיים היו הקרבנות מתכפרים ועכשיו בעוה"ר שאין לנו מזבח התור' הקדושה מכפרת . ע"ד שאמרו חז"ל הרגיל ללמוד דף אחד ילמוד ב' דפין ונמצא התורה נקראת מזבח שמכפרת כמו מזבח . ואמר הכתוב ולא תעלה במעלות על מזבחי. פירוש כשתרצה לעלות על מזבח דהיינו לשוב על עוונך לא תעל' עם מעלות שתחשוב בדעתך שיש לך איזה מעלו'. וגם לא תעלה מיד בהתהלך במעלות ומדריגות צדיקים גמורים . רק מתחלה הרגיל את עצמך בהדרג' ממדרגה למדרגה בהכנעה גדולה . אשר לא תגלה ערותך עליו ר"ל דאל"כ סופך להתגלה קלונך וערותך . וי"ל כוונת רש"י ז"ל עם הסמיכות ג"כ בדרך הזה דהדן דין אמת לאמתו נעשה כו' ובודאי המקיים עסקי הדינים כהלכתו אזי הוא גם כן מזבח כפרה להגין עליו . וזה שפירש"י ז"ל לומר לך שתשים סנהדרין אצל מזבח . ר"ל שיתנהגו ג"כ בדרך הזה כנ"ל כמו שנאמר אצל מזבח. והוא רחום יכפר עון לנו ולכל ישראל אמן :

או יאמר כי תקנה עבד עברי כו'. דעברי הוא ל' כנפים כמ"ש הכתוב באברתו יסך לך דאל"ף מתחלף בעי"ן באותיות אהח"ע. ור"ל כי תקנה כי תרצה לעלות במדרג' זו שתהיה עבד שהוא עברי שיהי' לך כנפים לעלות בדביקות הבורא ב"ה. אזי שש שנים יעבוד ר"ל ששים שנה תמימים צריך אתה לעבוד ועדיין לא תקנת א"ע בשלימו' אבל בשביעית ר"ל כשתגיע אחר ששים אזי אינך צריך לעבוד כ"כ . אם בגפו יבא. גפו הוא ג"כ לשון כנפים כתרגומו . דהנה יש צדיק שהוא קדוש מרחם ולא בא לעולם בגלגל רק לתקן קצת מה שלא תיקן בבריאה הראשונה ואמר הכתוב הצדיק הזה שבא בגפו דהיינו באברתו

דכנפיו שהוא צדיק גמור מרחם אזי הוא בשוה שבגפו יצא לעולמו ולא יכשל ח"ו בשום חטא בהיותו בעוה"ז. ואם בעל אשה הוא פי' ואם אינו קדוש מרחם ויצה"ר יכול להחטיאו שהוא מגרה אותו בתאות הגשמיות הנק' בשם אשה דהיינו נוקבא כמש"ה האשה אשר נתתה עמדי כו' השיאני ואוכל אבל הוא מתגבר על היצה"ר והוא בעל אשה שהוא מתגבר על תאותיו שלא לעשותם. ויצאה אשתו עמו פי' שכרו יהי' לעה"ב שתצא אשתו עמו דהיינו בתאוות שהתגבר עליהם יהי' לו לשכר. ואם אדוניו יתן לו אשה פי' שיש צדיק גמור ושלם שאין היצה"ר יכול להחטיאו רק השי"ת מזמין לו איזה כדנוד חטא קלת כדי שעי"ז יחרד לבו בכדנוד חטא הזה שבא לידו וירבה בתשובה וחרטה ויעלה למדריגה יותר. וזהו וילדה לו בנים או בנות. רמז כנ"ל שעי"ז יבא למדריגה גדולה שיהי' לו מצות הרבה שזה תולדות הצדיקים מעשים טובים. האשה וילדיה תהי' לאדוניה פי' מובן ממילא שזה נחשב לו לזכיו' לפני אדון הכל. והוא יצא בגפו ר"ל שלא יזיק לו למדריגתו הכדנוד חטא הזה רק יצא בגפו כנ"ל. וק"ל:

וכי ימכור איש בתו לאמה וכו'. ע"ד הרמז יש לפרש דהשכינה נקראת בת כידוע. ואמר הכתוב כי ימכור איש זה הקב"ה שנקרא ה' איש מלחמה. לאמה חלילה שפחה כי תירש גבירתה. לא תצא כצאת העבדים. בראשי איברי' פי' אם ח"ו תקלקל את האברי'. שן באכיל'. העינים בראייה. ושאר האיברים וגיד האמה בכלל צריך שימור גדול שלא ליתן מקום לאחוז כחות הטומאה חלילה ואם ח"ו תקלקל ותשחית האיברים. הוי. איך גרמת גלות השכינה שלא תצא מן הגלות המר. ובמדרש תצא אמרו חז"ל ודרשו מן המקרא שתצא בשש ויובל רמז לששה קצוות וליובל העליון. דהיינו כאשר יתקנו ישראל את הששה קצוות והיובל אז תצא השכינה מן הגלות. ועוד מוסיף עליו אמה עבריה שתצא בסימני'. רמז על התורה הקדושה אם תקנה אותה בסימנים ע"ד שאמרו חז"ל אין התורה נקנית אלא בסימנים כו' סימנים הוא ל' סמני הקטורת. וי"ל הפי' בדברי חז"ל אין התורה מתקיימת ומקובלת לפניו ית"ש לעשות נחת רוח להשי"ת אלא בסימנים. פי' אלא כשמעלה ריח ניחוח כל מיני בשמים קדושה וטהרה ופרישותו זהירות וזריזות שנא' שימה בפיהם שהפה הלומד תורה תעלה בשמים לריח ניחוח לפניו שיהי' שומר פיו ולשונו מכל דבר רע התורה הזאת עושה נחת רוח ליוצרו להעלות השכינ' מהגלו' ויגאלנו גאולת עולם במ"ב אכי"ר:

וכי יריבון אנשים וכו'. ע"ד המוסר נראה לפרש דהנה השי"ת ב"ה נתן באדם שני יצרים יצר טוב ויצה"ר ושניהם נקראים אנשים היצ"ט נק' איש כידוע והיצה"ר כשמתגבר ח"ו נק' ג"כ איש כידוע דמתחלה נקרא הלך ואח"כ אורח ואח"כ איש. ואנחנו צריכין לעבוד השי"ת בשני יצרים כמש"ה בכל לבבך כדאיתא בגמ' בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר וזהו כי יריבון אנשים. פי' היצ"ט והיצה"ר כשיתגברו זה על זה והכה איש היצ"ט שזה בודאי נק' איש. את רעהו היינו היצה"ר כי אחר שיכבוש אותו לכפות אותו ג"כ אל הקדושה נקרא רעהו של היצ"ט כנ"ל שעובד בשני יצרים. וע"י איזה דבר יוכל לכבוש את יצרו ואמר הכתוב באבן פי' על ידי התורה כאשר כתבנו לעיל דאותיות התורה נק' אבנים דע"י התורה הוא מתיש כח היצה"ר. וזהו דאמרינן בגמ' לעולם ילמוד אדם תורה אפי' שלא לשמה כו'. דעיקר הלימוד צריך להיות לשמה פי' לשם ה' אחרונה היא השכינה ליחדא עם הג' אותיות ראשונות אך אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יכול ללמוד אף שלא לשמה פי' שיכול להיות כוונתו כדי לכבוש היצה"ר. וזהו לעולם יעסוק בתורה אפילו שלא לשמה כנ"ל לכבוש את יצרו שמתוך שלא לשמה כזה בא לשמה יבא ללמוד לשם ה' אחרונה כנ"ל. וזהו אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד. פי' דוקא צריך אתה ללמוד כדי לכובשו. וזהו אם אמר יאמר העבד דהיינו כנ"ל דהאדם המתחיל להלוך בעבודת השי"ת נקרא עבד ואם אמר יאמר אהבתי את אדוני פי' אני אוהב השי"ת ב"ה ואת אשתי פי' וגם אני אוהב את ענייני עוה"ז. לא אצא חפשי עי"ז אינני אוכל לצאת חפשי שכל העוסק בתורה נקרא בן חורין וזה מעכבני שאינני בן חורין ואמר והגישו אדוניו פי' יעסוק בתורה לשמה כדי להגיש וליחד אדוניו אל הדלת היא השכינה הנקראת דלת ליחד קב"ה ושכינתי'. ורצע אדוניו פי' שיראה להתקשר מאד לעבודת השי"ת ועבדו לעולם. ונחזור לביאור הכתוב באבן או באגרוף פי' מלשון בעלי אגרופין דהיינו גם בזה יכול לכבוש את יצרו שצריך להתחזק ולהתגבר ולהרגיל א"ע במדות טובות כדי שע"י זה יהי' בעל אגרוף לנצחו. וזהו בא דוד והעמידן על י"א בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה פי' בא דהמע"ה והעמיד על י"א מדות הולך תמים ופועל צדק וכו' וחבקוק העמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי' מלשון ויהי אומן את הדסה דהיינו הצדיק המרגיל א"ע להתגדל במדות טובות יחיה יש לו חיות קדושה והיינו אחת שהכל בא אל האחדות. ואמר הכתוב ואם יכה איש את היצה"ר באבן היינו בתורה כנ"ל. או באגרוף היינו במדות טובות כנ"ל. ולא ימות שעדיין לא המית אותו לגמרי. ונפל למשכב פי' מה שיבא ח"ו מכשול עבירה לאדם זה נקרא בשם נפילה והיינו שיכשל חלילה בטומאת קרי ר"ל וזהו ונפל למשכב. ואמר אם יקום פי' דהעולמות עליונים נקראים קומה ואם יש לו קומה שהוא במדריגה זאת. והתהלך בחוץ פי' שהוא הולך במדריגה שכל החיצוניות מביא אל הקדושה. על משענתו היינו שכבר יש לו משען גמור ע"י התורה ומדות טובות בלי שום סיג ופסולת. ונקה המכה פי' אז הוא נקי המכה היינו היצ"ט שתמיד הי' צריך להכות א"ע עם היצה"ר ולא יצטרך עוד לזה וישלים עמו לעבוד' השי"ת והצדיק כזה רק שבתו יתן דהצדיק בעוה"ז ושבתו הוא בעולמות עליונים שכל מחשבותיו ועליותיו בעולמות עליונים וכאשר רק שבתו יתן בעוה"ז ורפא ירפא דהיינו השפעתו יחלק לעולם. וק"ל:

וכי ינצו אנשים כו'. נ"ל דהנה כתיב ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדום האדום כו' ויאמר יעקב מכרה כיום וכו'. י"ל שזה רמז על היצה"ר נקרא עשו ויצ"ט נקרא בשם יעקב דהיינו היצה"ר הוא מסית לאדם תמיד הלעיטני נא מן האדום רמז האדם אפר דם מרה הולך אחר התאוות הגשמיות והחומריות. ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי דהמצות נקראים בכור מלשון בקור ודרישה דכ"ף בקו"ף מתחלפים באותיות גיכ"ק דהיינו קודם שיעשה אדם מצוה צריך לבקש ולדרוש לעשותה כמצותה ותקונה בלי שום פניה ולחזור בתשובה קודם עשייתה. והנה לפעמים היצה"ר מסית לאדם ג"כ שיעשה מצות כדי שיהי' לו אחיזה ר"ל גם כן בהמצות שאינו עושה אותן כתקנה ויש לו כח לאחוז בהם. וזהו טענת היצ"ט נגדו. מכרה כיום כו' פי' מה לך עוד להסיתני לעשות מצות שאינם נצולים רק מעורבים עם פניות די לך שאתה מסיתני לעבירות ח"ו ומעתה הנח לי המצות שלא יהי' לך חלק בהם. וזהו מכרה כיום את

בכורתך

בכורתך לי פי' מכור אותם לי שיהיו נצולים כיום בלי תערובות שאור ומצילא בלאי אפשר לעשות מצות בשלימות כ"א בהקדים לתקן עונות :

וזהו ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור. דהנה כתיב זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל. ויש לפרש ע"פ דאיתא בגמרא לעולם יראה אדם א"ע כאלו כל העולם כולו מחצה זכאי ומחצה חייב זכה מכריע כל העולם לכף זכות לא זכה מכריע וכו'. וזהו כל העובר על הפקודים פי' מי שירצה שיהיה הוא ג"כ נמנה במנין הצדיקים העוסקים בתורה ומצות אזי יראה תמיד מחצית השקל דהיינו שהעולם הוא שקול להצאין כנ"ל מחצה זכאי וכו' ואז יהיה ירא וחרד לעשות מצות וליזהר מכל חטא. וזהו שרמזו חז"ל שור זה קרן וי"ל דשור הוא לשון הבטה והסתכלות דהיינו שהצדיק מסתכל על העולם תמיד שהוא מחצה כנ"ל וזה הוא קרנות וגבאות ישראל. ואמרו הז"ל תם משלם ח"נ דתם הוא רמז שהוא תם יושב אוהלים שמסתכל על כל אוהלים דהיינו על המצות שיהיו בשלימות ועל עבירות שלא לעשותן ח"ו אזי הצדיק הזה הוא משלם חצי נזק דהיינו מה שהעולם הוא חצי צריך הוא להשלים החצי זאת שלא יבא לידי נזק ח"ו בהמנע א"ע מהמצות. וזהו משונה קרן בחצר הניזק פי' הצדיק שהוא משנה ומחבר א"ע לדור בין רשעים דהיינו בחצר הניזק משלם נזק שלם רמז אף שהוא צדיק גורם נזק שלם ח"ו. וזהו ויהי בחצי הלילה דעוה"ז נקרא לילה. ואמר הכ' האדם הזה שהוא רואה תמיד שהוא חצי הלילה דהיינו שהעולם מחצה זכאי וכו'. וה' הכה כל בכור בא"מ פי' הקב"ה בעזרו ברוב רחמיו הוא מכה כל בכור בא"מ ר"ל דהיינו המצוה הבאה מצד היצה"ר. וזהו רמז ארץ מצרים דהיינו מיצר יש שהוא מיצר להשכינה. הקב"ה בעוזרו להכות היצה"ר לבל ישלוט בו דהיינו שאדם הזה מבין בעצמו ליזהר ממצות כאלו הבאים מצד היצה"ר וזהו שאמר רבה כגון אנו בינונים א"ל א"כ לא שבק' חיי לכל ברי' ר"ל כגון אנו בינונים דהיינו שהעולם הוא מחצה על מחצה וצריך זהירות גדול לשמור מחטא כל דהוא שלא להכריע ח"ו לכף חובה א"ל א"כ לא שבקת כו' דהנה לפעמים הצדיק נכשל בנדנוד חטא קל מאוד יש' כדי ליתן חיות לחיצונים וא"ל לא שבקת חיי לכל בריה ר"ל שלא יהיה חיות לחיצונים מאחר שצריך ליזהר כנ"ל. חשו ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ופי' שדה רמז לחקל תפוחין והיינו ובשר בשדה ר"ל המצוה שתעשו. טרפה לא תאכלו צריך זהירות גדול שלא יהיה בהם פריצות דהיינו תערובות שאור שע"י זה כח היצה"ר לטרוף אותה: לא תשא שמע שוא דהיינו שהיצה"ר מסית אותך לעשות מצות בתערובות שוא לא תשמע לו. אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס פי' אם תעשה ח"ו המצות בשיתוף עם היצה"ר אזי יהיה הוא עד חמס ע"ד שאמרו עולה ומסטין ויהיה עד להמוס את המצוה הזאת שלא נעשית כהלכה. וזהו וכי ינצו אנשים יחדיו רמז על יצ"ט ויצה"ר כי ירינון שניהם ויתווכחו יחד כנ"ל. ויאמר יעקב מכרה כיום כו' ונגפו אשה הרה. דאדם כזה שעושה מצות עם היצה"ר מעורב בטוב ורע אזי בטנו מלא מצות שאינו מצא בהם שום חסרון. ועל עונותיו אינו משגיח לעמוד עליהם והוא כאשה הרה ע"ד ש"ה הרה עמל מאח"כ אם משגיח שיעשה המצות בשלימות אזי הוא נוגף את האשה הרה היינו העמל. ויצאו ילדיה פי' שיוציא ילדים דהיינו מעשים טובים שהם עיקר תולדות הצדיקים וק"ל :

אם חבול תחבול שלמת רעך וכו'. דהנשמה נקראת שלמה דהיינו לבוש והבורא ב"ה נק' רעך כדאיתא במדרש לא זז מחבבן כו' עד שקראן אמי אחותי רעיתי ואמר הכתוב אם ח"ו חבול תחבול את הנשמה שנתן לך הקב"ה הנקרא רעך דהיינו שתחטא ותקלקל ותפגום בנשמתך ותתמשכן חלילה נשמתך בין הקליפות ר"ל. עד בא השמש תשיבנו לו. פירוש לא תתחיל מיד להחזיק במדות חסידות בהתלהבות אש ובבהירות רק מתחלה צריך לתקן את אשר עוות ולכבס כתמיו אשר עשה בהנשמה. והוא דומה למשל למבשל איזה מאכל טוב בכל מיני תבלין רק שלא היה נזהר מלשמור המאכל מלהתערב בו פחמין או אפר. והנה התבשיל הוא טוב למאכל רק בהגיע הפחמים והאפר בכל פעם לתוך הפה ויגרס בחצץ שיניו אז בוודאי האדם האוכל המאכל הזה זורק את המאכל מתוך ידו כן הדבר הזה האדם שעיוות וקלקל ורוצה לעשות מאכל טוב להבורא ב"ה עם התערובות המן טורפין לו בפניו אוי להותה בושה וכלימה אלא כיצד יעשה עד בא השמש קודם שיבא לו הבהירות והתלהבות תשיבנו לו. פי' תשיב את הנשמה להבורא ב"ה לתקן ולכבס אותם :

וזהו שלמה אהיה כעוטי' על עדרי חבריך. דהצדיקים נקראים עדרי וגם נקראים חבירים להבורא ב"ה. וזהו שהשכינה מהלל' ומשבחת הצדיקים להבורא ב"ה שהם עשו לה שלמה ומלבוש להתעטף בה ע"י התורה ומצות שעושים בשלימות. והיינו שלמה אהיה וכו' הפי"ן בשמאל. על עדרי חבריך היינו ע"י הצדיקי' שהם חבריך :

וזהו לא תשחט על המץ דם זבחי. פי' דזבח נקרא ע"ש דם דעיקר הזבח הוא הדם ואמר כשתשחט זבח לי לא תהיה עם חמץ כנ"ל. ולא ילין חלב חגי עד בוקר. דדוד המע"ה אמר זה דרכם כסל למו פירש"י ז"ל זה דרכם של רשעים כסל למו שיש להם חלב על כסליהם ומכסים אותם ואינם יועצות אותם לשוב מרעתם. ואחריהם בפיהם ירצו סלה יש לומר הפי' כן שתמיד הוא בפיהם שבאחריתם דהיינו לעת זקנותם ירצו את אשר קלקלו ועוותו. וי"ל ג"כ הפי' כאן כך. ולא ילין חלב פי' התלב שהוא על הכסלים לא יהיה מלין את חגי דהיינו קדושתי דהיינו אש התלהבות לשוב בתשובה. אל ילין עד בוקר היינו עד הזקנה שלא תאמר עוד יש לי זמן לשוב אלא תשוב מיד כי מי יודע מה יולד יום ישוב היום שמא ימות למחר :

ונחזור לביאור הכתוב הנ"ל עד בא השמש דהיינו קודם שבא לך הבהירות והקדושה תשיב את הנשמה לו להקב"ה שתשוב בתשובה מיד. והנה הכתוב מלמד אותנו מה היא עיקר תשובה. ואמר כי הוא כסותה לבדו פי' דמצינו באבימלך שאמר לשרה הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך כסות עינים לבל יאמרו שהתעללתי בך בעבירה ח"ו והממון שנתתי לך יכסה זאת שלא יאמרו כך. והוא הפי' כאן כי הוא כסותה לבדו פי' העיקר התשובה שע"י זה יכוסו העבירות. לבדו פירוש ילך בבדידות בזווית הבית וישים אל לבו איך חטא לפני ממ"ה הקב"ה ויבכה בדמעות שליש על עונותיו בחרטה גמורה ולקבל על עצמו שלא ישוב עוד לכסלה וככה יעשה בכל יום תמיד ובודאי בעזה"י הוא מכסה השגות בזה. ב' שמלתו לעורו פי' אח"כ יעשה שמלה להשכינה לאור העליון ע"י התורה והמצות שיעשה דאותיות אחה"ע מתחלפין: ג' במה ישכב פי' ישכב בהשקט על מטתו שלא יבא לו שום הרהור ומחשבה. במה לשון ונחנו

מה

מה ואם יאמר איך אפשר שיהיה לי תקנה על עונותי ע"י התשובה הזאת ואמר והיה כי יצעק אלי בבכי' וזעקה ושמעתי כי חנון אני וק"ל :

אלהים לא תקלל וכו'. נראה לפרש דהנה התורה הקדושה מלמדת אותנו את הדרך אשר נלך בה להנצל מן הדינים שלא ישלטו בנו דהיינו שצריכין אנחנו להמתיק הדינים שגם הם יסכימו עמנו לרחמים וחלילה להתגרות עמהם לקללם ח"ו רק להמתיק אותם. וזה ש"ה אלהים לא תקלל ר"ל הדינים לא תקלל. וזהו זובח לאלהים יחרם כו' פי' כשתרצה לזבוח הדינים יחרם בלתי לה' לבדו. יחרם הוא לשון הקדש ע"ד דאי' בגמ' סתם חרמים להקדש. וזהו יחרם לה' כו' פי' העיקר להביאם אל הקדושה לה' לבדו ולהפכם לרחמים ממילא:

וזהו ואלה המשפטים אשר תשים וכו' וי"ו מוסיף על ענין ראשון הנאמר בפ' יתרו עשרת הדברות שנצטוו ישראל וכאשר תשמור כל הדברים אזי כל המשפטים תשים לפניהם שיהיו הדינים נמתקים ממילא:

ונשיא בעמך לא תאור. דהצדיק גמור ההולך תמיד בקדושה נקרא נשיא. וזהו והנשיאים הביאו את אבני השוהם. דאבני החושן היו נגד י"ב צרופי הוי"ה ב"ה והנשיאים שהיו צדיקים גמורים הם הביאו את האבנים האלה דהיינו שפעלו ותקנו והביאו את י"ב צרופים הנ"ל ואל הצדיק האמיתי הזה הנ"ל אנחנו מחויבים להתחבר אליו בכדי להוסיף לו אור גדול מקדושתו שהתפשט אורו על כל העולמות. וזהו נר ה' נשמת אדם. ר"ל האור ה' צריך אתה להכניסו אל הצדיק הגמור אשר לו נשמת אדם דהיינו נשמה עליונה וגבוהה. ואמר הכתוב ונשיא בעמך וכו'. דהנה הנביא הוכיח את ישראל ועמך כמריבי כהן: יש לומר פירושו דאיתא בגמרא דהז"ל הקנו לכהנים גט מקושר מחמת שהם קפדנים ובתוך כך יתרצה לה שלא יגרשנה. ולהבין באמת מה שהכהנים קפדנים הוא מחמת שהכהן יש בו צד קדושה יתירה ואורייתא הוא דמרתחא ליה כדאיתא כל ריתחא בישא בר מריתחא דרבנן דהוא טב והוכיח הנביא ועמך כו' ר"ל הפשוטי בני אדם הנקראים בשם עם. כמריבי כהן פי' הם רתחנים וקפדנים ככהן. וזהו ועמך שהם פשוטי עם ככהן אומרים שאורייתא הוא דמרתחא להם ואין לך עון גדול מכועס שהוא כעובד ע"ז ר"ל וצריך הרחקה גדולה מאד מאיש נבל כזה. וזהו ונשיא בעמך ר"ל כשהנשיא עושה מעשה עם ומעורב במדות העם כנ"ל ועמך כמריבי כהן. לא תאור פי' הרחק תרחיק ממנו כמשור המועד ואל תתחבר אליו להאיר בו באורך אור ה'. מלאתך ודמעך לא תאחר פי' וגם אם תזכה שתהיה מלא מיראת ה' וקדושתו וזהו מלאתך. ודמעך לשון דמעות דהיינו הבכי' ודמעות. לא תאחר פי' תרצה מאוד שלא יהיה בהם שום פניה ח"ו כדי שלא יהיו נתונים לאחרים ר"ל אל הקליפות ח"ו. וזהו לא תאחר ל' אחרים נכרים. ואמר הכתוב בכור בניך זה רמז על הצדיק הקדוש מרחם אמו כמו בכור שהוא קדוש מרחם שנתקדש ע"י אביו במחשבות קדושות בשעת תשמיש והוא נקרא בן למקום ב"ה. ואמר בניך פי' מה שאתה נקרא בשם בן הוא לטובתך ע"ד אם צדקת מה תפעל לו יתברך. וזהו בניך דייקא ר"ל המדרגה הזאת שאתה נקרא בן הוא לך לטובתך. ואומר השי"ת אל הצדיק השנם מרחם אמו בכור בניך תתן לי ר"ל שתרצה ליתן לי מה ששייך לי ור"ל ליחד קב"ה שהוא דבר הראוי ושייך לי. כן תעשה לשורך וכו'. דאיתא בגמרא ב"ק ארבעה אבות נזיקין השור וכו' ואיתא בס"י רמז לארבעה כוחות הקליפות ר"ל שהם נגד אבות הקדושים ע"ה. ולכאורה הלא האבות הם רק שלשה ואת זה לעומת זה עשה ה' ולמה האבות נזיקין הם ד' אך באמת דוד המע"ה רגל ד' ונמצא גם בהקדושה הם ד' אבות:

וזהו הפי' שאמר התנא בתולה נשאת ליום הרביעי. רמז על השכינה שנקראת בתולה כמש"ה קום בתולת ישראל דהוא היחוד הגמור בעת התחלת מלכות בית דוד שהוא רגל ד' כשהיה מאיר מלכותו כיום אז היה היחוד האמיתי הגמור. ואלמנה ליום חמישי רמז על השכינה הק' בגלות המר הזה שנקראת אלמנה גלמודה אזי היחוד הוא ע"י הצדיק שהוא רמז חמישי דאי' בי' ברכה לדגים הוא הצדיק הנקרא כן שהוא מדרגה עליונה וע"י אור קדושתו הזכה והצלולה כיום זוכה וגורם יחוד קב"ה ושכינתיה בגלות המר הזה. ואמר התנא שפעמים בשבת ב"ד יושבים בעיירות. רמז על ב' מקדשים שהיה הדינים שורה בעיירות א"י ובעוה"ר נחרבו. שאם היה לו טענת בתולים ר"ל כאשר תמצא צדיקים כאלה שיהיה להם טענות לעשות את השכינה שתהיה בתוליה חוזרים להקרא בתולה במהרה כמאז. היה משכים לב"ד ר"ל אזי יהיה מוקדם להדינים וידו על העליונה ותקיפה על הדינים. וזהו שהתורה הקדושה מלמדת אותנו אשר נוכל ליחד השכינה ביחוד האמיתי הוא ע"י התורה הקדושה הלומדת לשמה:

וזהו כי יפתה איש בתולה יפתה לשון יופי דהיינו האיש הצדיק אשר מיפה את השכינה להקרא בתולה. אשר לא אורשה רמז על לימוד תורה לשמה. ע"ד דאיתא בגמרא כל הלומד תורה בפני עם הארץ כאלו בועל ארוסתו בפניו שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה. ולהבין כוונת דברי חז"ל הקדושים י"ל שרמזו על הלומד תורה עם איזה פניות ח"ו לשום כוונה אחרת שלא לשם שמים והיינו בפני עם הארץ דהיינו שלומד כדי להנות ממנה להתגאות ולהשתרר על ע"ה אזי הוא כבועל ארוסתו. אבל הצדיק הלומד תורה לשמה שלא לשום פניה אחרת אזי הוא מיחד שם הוי' ב"ה. וזהו אשר לא אורשה פי' שלא למד באופן זה ח"ו שיהיה כבועל ארוסתו רק שלמד לשמה אזי הוא מיפה השכינה. ושכב עמה רמז לקבה"ו. ואמר הכתוב מהר ימהרנה פי' העיקר צריך שיהיה מהיר וזריז במלאכתו מלאכת שמים ע"ד שאמרו הז"ל זריזות מביאה כו' ולידי רוח הקודש עד תחה"מ וצריך זירוז ביותר. לו לאשה רמז שיפעול בעבודתו שיביא לימין דהשמאל נכלל בימין הנקרא בשם זכר והשמאל נקרא בשם נוקבא. וזהו לו לאשה פי' שיכניע הנוקבא לו ר"ל לדוכרא. וזהו בכל מקום אשר אזכיר את שמי. לא נאמר אשר תזכיר את שמי רמז על הכנסת שמי בדוכרא שהם רחמים גמורים אזי אבא אליך וברכתיך. וזהו זכור את יום השבת לקדשו שכל קדושת שבת הראה להביא למדרגת זכר:

ונחזור לביאור הגמרא. מבעה רב אמר זה אדם ושמואל אמר זה שן. וי"ל דמר רמז חדא ומר רמז חדא ולא פליגי וכ"ע סברי מבעה זה שור דאיתא בגמרא ג' אבות נאמרו בשור קרן שן ורגל ולכאורה לפ"ד הנ"ל שהאבות נזיקין הם לעומת האבות הקדושים והרי בשור לבד הם שלשה ונמצא יתירים מהקדושה. אך הרמז הוא על ענין ג' מדרגות אשר בהם יתוקן השור רמז על סטרא דשמאלא כמאמר ופני השור מהשמאל וצריך לתקן סטרא דשמאל להכניס בימין והוא הגורם לביאת

משיח במהרה בימינו הנקרא שור בכור שורו הדר לו פי' הצדיק הנקרא בכור כנ"ל ההדר לו שיתוקן השור כנ"ל והם שלש מדרגות א' קרן והוא רמז על ביאת המשיח בעתו ע"ד זכה אחישנה לא זכה בעתה ע"ד הרמז במשוך היובל המה יעלו בהר פי' במשוך אם יהיה נמשך זמן הגאולה היובל המה יעלו בהר יובל היינו כשיבא זמן היובל דהיינו בעתה אז יעלו בהר דהיינו ע"ד ועלו מושיעים בהר ציון וזהו רמז קרן דיובל היינו קרן. ב' הוא רגל רמז על הצדיק המרגיל א"ע בקדושתו יכול לפעול שיהיה אחישנה. וזה כי יבער איש שדה או כרם. דהנה יש שני מיני שדות כמש"ה ראה ריח בני כריח שדה וזהו ישראל הקדושים המשולים לשדה חקל תפוחים ולעומת זה עשה אלקים כמש"ה ועשו בא מן השדה נקרא שדה אחר וגם ישראל נקראים כרם היה לידידי כרם ה' צבאות ואמר הכתוב כי יבער איש ל' הבערה והדלקה דהיינו איש צדיק שיבער א"ע בהתלהבות אם על השדה או כרם הם ישראל. ושלח את בעירה ודרשו חז"ל זו רגל ר"ל כנ"ל שעם ההרגל יפעול. ובער בשדה אחר פי' שיבער ויכלה השדה אחר. מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם כל המיטב של השדה והכרם ישלם לשון ישלים ויתקן הכל על מכונו. ג' הוא שן רמז על התעוררות החסדים שנתעורר ע"י הצדיק שיש לנו ל"ב שינים כנגד ל"ב נתיבות פליאות חכמה ועם היחוד הזה נתעורר חסדים. דהנה יש ב' מיני חסדים חסדים מגולים וחסדים מכוסים ולזה רמז שלפעמים מגולה ופעמים מכוסה כדאיתא בגמרא למה נקרא מבעה שן משום דפעמים מגולה וזהו לעושה נפלאות גדולות לבדו כי החסדים הם מכוסים והם אצל השי"ת לבדו הוא עושה עמנו נפלאות כל"ח :

וזהו הפלוגתא רב ושמואל רב אמר מבעה זה אדם דאדם נוטריקון אדם דוד משיח דהיינו שהצדיק יכול לפעול הכל ויכול לפעול לגרום ביאת המשיח. ושמואל אמר מבעה זה השן דאיתא בגמרא שמואל סבר אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות. וזהו מבעה זה שן ר"ל שיכול לפעול חסדים כנ"ל :

וזהו ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. פי' שיהי' אכילתכם בקדושה כדי שלא תתנו כח לשדה טרפה דהיינו של הקליפה ר"ל דהוא שדה אחר כנ"ל. בשר רמז לגשמיות לכלב תשליכון אותו. דאי' מעולם לא לן אדם בירושלים ועבירה בידו דתמיד של שחר היה מכפר על עבירות של לילה ושל בין הערבים על עבירות היום. לכאורה הלא אין קרבן מכפר בלא תשובה. וגם ל' לן אין לו פי' הלא גם ביום לא היה לו עבירה שתמיד של בין הערבים היה מכפר על עבירות של יום. אך הענין הוא כדאיתא בזוהר הקדוש שהחיצונים היה להם חיות מעשן המערכה ונמלא מחמת שהיה להם חיות לא היו מתאמצים לפנות אל האדם להחטיאו ולטמאו בלילה בטומאת קרי ח"ו שזה הוא מקום חיותם וזהו לא לן ועבירה בידו ר"ל שלא בא לידי טומאת קרי בלילה :

וזהו לכלב תשליכון אותו. דבזמן שביה"מ היה קיים היה מזבח מכפר ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו :

ואיתא בגמ' שאש הבא מן השמים על המזבח היתה רבוצה כארי ואחר שחטאו היתה רבוצה ככלב דהיינו שהקליפה טרפה הכל. ואמר הכ' הוי זהיר באכילתך שיהיה בקדושה והגשמי שבתוך אכילה תשליך מרחוק להכלב כמו עשן המערכה ואל יקרב אליך כלל וכלל. ונחזור לביאור הכתוב כן תעשה לשורך ולצאנך. פי' בין אם תרצה לפעול לתקן מדת השור כנ"ל. ובין אם תרצה לעורר חסדים לישראל הנקראים צאן קדשים אז תעשה באופן זה. שבעת ימים ר"ל תראה לתקן השבעה מדרגות שיהיה עם אמו דהיינו העולם העליון הנקרא אם לעולם התחתון ממנו. וביום השביעי תתנו לי שם הוא יחוד גמור האמיתי והבן וק"ל :

לא תבשל גדי בחלב אמו. נראה לפרש ע"ד הרמז דיש ליתן טעם לשבח למה נאסר לנו בשר בחלב והמלאכים כשהיו אצל אברהם אע"ה נתן להם דוקא בשר בחלב וגם אנחנו בחג השבועות התירו לנו חז"ל שלא להמתין אחר הגבינ' השיעור כמו בשאר ימות השנה. ויש לומר כי בשר רומז לגשמיות וע"י שהצדיק אוכל הגשמיות ביחודים הוא שואב השפעות מעולמות העליונים ע"ד שאמרו חז"ל בהמה דם נעכר ונעשה חלב כמו כן הצדיק באכילתו אכילתו נעשה חלב דהיינו השפעה נקרא ע"ש חלב. ומחמת שאין בנו כח לעשות היחוד למטה לכן צוה השי"ת שלא לאכול בשר בחלב כדי שלא לערב מה ששייך למעלה עם מה שלמטה ולא כן המלאכים שכח בידם לעשות יחוד אמיתי גמור למטה כמו למעלה ולכן לא היו צריכין לשאוב דוקא מלמעלה לכן אכלו בשר בחלב. וזהו הטעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול אחר גבינה בלא המתנת שיעור מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה ואנו מראים עצמינו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מ"ת ע"י התורה רק לפעול השפעות צריך צדיק גמור ושלם שע"י אכילתו ביחודים יפעול השפעות ביחודים אבל כל זמן שאדם אין שלם בצדקותיו ועדיין הוא רך כגדי לפעמים תחזק ולפעמים תחלש יראתו לזה אין ראוי לילך במעלות קדושים לעשות יחודים. וז"ש הכתוב לא תבשל גדי בחלב אמו. פי' כל זמן שאתה רך והלש בצדקותיך כגדי אסור לך לבשל דהיינו להמשיך השפעות מעולמות העליונים ע"י יחודים. וזהו בחלב רמז להשפע' כנ"ל אמו רמז לעולמות העליונים הנקרא אם לעולם התחתון. וזהו שאמרו חז"ל דרך בישול אסרה תורה דהמאכל שלא נגמר לאכילה צריך בישול עד שיבושל כל צרכו שיהיה ראוי לאכילה וכמו כן האדם שעדיין לא נגמר בצדקו נקרא ע"ש בישול כל זמן ההוא מחמת שעדיין צריך לבישול וגמר ואמרו חז"ל דרך בישול ר"ל כ"ז שהוא במדרגת בישול אסרה תורה כנ"ל לעסוק ביחודים :

וזהו שאמר הכתוב עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו. שאותיות ירח הוא אותיות ריח דהיינו שהשי"ת ב"ה ברא ב' בחי' צדיקים יש צדיק שנותן ריח למועדים ר"ל לעולמות עליונים שנקראים מועדים כמבואר בכמה מקומות לעיל ויש צדיק הנקרא בשם שמש שנותן השפעות למעלה ולמטה כמו השמש המאירה למטה ונותנת אור ללבנה. הצדיק הזה ידע מבואו פי' הוא יודע שורש כל דבר למעלה בעולמות עליונים שכל דבר למטה יש לו שורש למעלה והבן וק"ל :

פרשת תרומה

ויקחו לי תרומה פירש"י ז"ל לי לשמי. נ"ל דהנה הצדיק ע"י עוסקו בתורה לשמה ומנדב את לבו למקום ב"ה ע"י זה הוא מרים ומעלה את הדינים לשורשם וממתיקם שם וממילא פועל רחמים וחסדים. וזהו ויקחו לי תרומה ר"ל שיקחו וילמדו את התורה שע"י זה ירימו לי תרומה דהיינו שיעלו את הדינים למעלה להמתיקם. וזהו שפירש"י ז"ל לי לשמי ר"ל פרש"י ז"ל מרמז שקא' על

על התורה שהיא שמותיו של הקב"ה ותלמדו את התורה לשמה להמשיך אותי לשמי דהיינו לתורתי שהיא שמותי וזהו לי לשמי להמשיך אותי לשמי לתורתי וזאת התורה תפעול המתקת הדינים בשורשם. וזהו שאמר דוד המע"ה אקרא לאלהים עליון כו' דאלקים עליון הוא עולם העליון אשר משם התחלת הדינים. והצדיק הממתיק אותם צריך להמתיקם שם בשורשם. ואמר דוד המע"ה אקרא לאלקים עליון ר"ל שאני ממתיק הדינים שם בשורשם הנקרא אלקים עליון. לאל ר"ל וממילא נעשים רחמים וחסד כמ"ש חסד אל כל היום. גומר עלי ר"ל ואז ממילא בא החסד אלי למטה ונגמר אלי הרחמים והחסד והבן וק"ל:

או יאמר דהנה הצדיק בכל יום ויום הוא מרבה השפעות יותר להשפיע לעולם. וזהו פי' יום ליום יביע אומר יביע מל' מעיין הנובע שבכל יום נובע השפעתו שמשפיע יותר ויותר. וזהו יודע ה' ימי תמימים כו' דבאברהם אע"ה נאמר עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. ולהבין איך שייך לומר אצל הבורא ב"ה עתה ידעתי משמע ולא קודם חלילה. אך הענין הוא כשהצדיק מתנהג בקדושתו ימים רבים אזי הוא מביא קדושתו ועבודתו למעלה עד הבורא ב"ה. ולכן אחר שנתנסה אברהם אע"ה בעשר נסיונות אמר השי"ת עתה ידעתי. ר"ל שעלה קדושתך למעלה אלי וזה נקרא ידיעה לשון חיבור ממש בבורא ב"ש. וזהו יודע ה' ימי תמימים. פי' כל יום ויום של הצדיקים התמימים עולים למעלה עד הבורא ב"ה ומתקנים צינורות השפעות ואחר שיקום עוד צדיק כמותם אזי הוא ג"כ מתקן הצינורות וממשיך השפעות עוד נוסף על הצדיקים הראשונים דהיינו מה שתקנו ופעלו הצדיקים הראשונים קיימת לעד וכל צדיק הבא אח"כ הוא מוסיף תיקון על תיקון הראשונים. וזהו ונחלתם דהיינו ירושתם שהם מורישים לעולם תהיה. וזהו ויקחו לי תרומה ר"ל ע"י שאתם תעלו ותגביהו עבודתכם הקודש אלי עד שמי ממש. וזהו לי לשמי ע"י זה תקחו תרומה דהיינו השפעות. ולא זה בלבד שע"י מעשיכם ועבודתכם תגרמו השפעות. אלא שגם מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו תרומתי. פי' גם מכל איש צדיק וצדיק הקודם לכם תקחו ג"כ תרומתי דהיינו השפעתי לישראל וק"ל:

או יאמר ויקחו לי תרומה. דדוד המע"ה אמר מה גדלו מעשיך ה' מאוד עמקו מחשבותיך. י"ל הפי' דהנה יש ב' מיני צדיקים דהיינו יש צדיק העובד השם במעשים טובים ועבודות כשרות בגופו ועדיין לא הגיע למדרגות מחשבות בדבקות גמור בבורא יתברך ויתעלה במחשבתו הטהורה. והצדיק הזה הוא גורם תיקון השכינה הקדושה והטהורה אבל עדיין אין בידו הכח להשפיע השפעות טובות לעולם. ויש צדיק הדבוק בבורא יתברך במחשבות קדושות תמיד ודבקות בלי הפסק הצדיק הזה הוא גורם השפעות גדולות לעולם. וזהו מה גדלו מעשיך ה' ר"ל מדרגות הצדיקים העוסקים במעשים טובים. מאד עמקו מחשבותיך רמז לצדיק הנ"ל העובד במחשבות זה עמוק עמוק מי ימצאנו:

וזהו גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם: דהיינו המעשים טובים והתורה והמצות הם גדולים מאד לא עוד אלא שהצדיק יכול לדרוש אותם לכל חפצי בני אדם לגרום להם השפעות וברכות וטובות. וזהו ויקחו לי תרומה פירש"י ז"ל לשמי רמז למדרגת הצדיקים העובדים במעשים טובים וגורמים העלאת השכינה הקדושה. מאת כל איש אשר ידבנו לבו ר"ל אבל ע"י אותו הצדיק המנדב את לבו בכל מכל כל במחשבותיו ומנדב א"ע לשמים ע"י הצדיק תקחו הכל דהיינו תקחו את תרומתי דהיינו קדושתי. וגם נוסף על זאת שיהיה לכם השפעות ע"י. וזהו וזאת וי"ו מוסיף על ענין ראשון תקחו את תרומתי. גם וזאת אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. דהיינו השפעות גדולות וברכות וטובות וק"ל:

או יאמר מה גדלו מעשיך ה'. דיש לדקדק בפסוק שאמר שמן למאור וכו' אבני שוהם כו' לאפוד. ונמצא מפרש הפסוק כל דבר מאלו לאיזה צורך הם באים ולגבי זהב וכסף סתם הכתוב ואינו מפרש לאיזה צורך הם באים. אך הענין דדרשו חז"ל ואהבת את ה' אלהיך כו' בכל מאודך פי' בכל ממונך. ויש לדקדק למה לא אמר בפי' בכל ממונך ולמה שינה הכ' לכתוב מאודך. אך שהתורה הקדושה רמזה לנו עוד דבר אחד דהנה השי"ת ברוב רחמיו נתן לנו רשות להנות קצת בעוה"ז מכסף וזהב לצרכנו. אך לזה צריך שימור גדול ליזהר מאד מאד להתנהג כשורה בממונו. וזהו ששינה הכתוב לכתוב בכל מאודך ופי' חז"ל בכל ממונך רמז לדברינו הנ"ל שיזהר מאוד מאוד בממונו שלא יבא בהם לידי תקלה ח"ו. וצריך האדם לעמוק במחשבותיו שלא ימצא בממונו שום עול ואונ' ולכן לא נאמר בכסף וזהב לאיזה צורך דרמז דנתן רשות ג"כ להנות בני אדם קצת בממונם לצורכיהם:

וזהו מה גדלו מעשיך ה' מאוד. פירוש בעניני ועסקי ממונו שנאמר בהם בכל מאודך. עמקו מחשבותיך. צריך לעמוק בהם במחשבותיו שלא יכשל בהם לקיים בהם בכל מאודך וק"ל. או יאמר דאיתא במשנה אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס אלא וכו' ויש לדקדק על כפל הל'. וי"ל דהנה הצדיק העובד השם במצות ומשמר א"ע שלא לעבור ח"ו על איזה מצוה קלה ומהדר אחריה לעשותה כתקנה אבל אינו במדרגה זו שיבא בהמצות אל הדבקות בבורא ב"ה וחשקות גדול אליו ית'. לזה הצדיק יש לו לצפות לתשלום גמול לעוה"ב. אבל יש צדיק שעובד במחשבות טהורות ומדבק א"ע ע"י המצו' בבורא ב"ה בדביקות וחשקות גדול ורואה תמיד רוממותו ית' הצדיק הזה הוא מושך תענוגי עוה"ב אליו כאלו נהנה מזיו השכינה בעה"ז. וזה הצדיק אינו מצפה לתענוגי עוה"ב כי יש לו תענוגי עה"ב בעה"ז. וזהו דאי' בברכו' שברכו עולמך תראה בחייך ר"ל שתזכה שתהיה כ"כ צדיק שתהיה בדביקות תמיד ואז תהי' לך תענוגי עוה"ב בחייך. וזהו פי' המשנה אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס בעוה"ב היינו שמצפים לתשלום שכר אלא היו כעבדים כו' ר"ל שתהיו כ"כ צדיקים שתהיה לכם השכר מיד בשעת עשיית המצות כנ"ל דהיינו התדבקות ע"י המצות תמשיכו את התענוג לכם. וזהו ויקחו לי תרומה ר"ל שתזכו להנות מזיו שכינתי בעוה"ז. וזהו כמו תרומה והפרשה מעוה"ב. וזהו ויקחו לי לשמי דהיינו שתקחו ותמשיכו את הבורא ב"ה אליכם ותהני מזיו שכינתו. ומפרש הכתוב מי הוא שזוכה אל מדרגה זו ואל מי אני מדבר. דהיינו מכל איש אשר ידבנו לבו דהיינו שנדב לבו לעבוד את הבורא ב"ה במחשבות טהורות ודביקות הבורא ב"ה תקחו את תרומתי וק"ל:

או יאמר ויקחו לי תרומה דהנה הצדיק כשרוצה לפרש איזה תורה או איזה פסוק אזי כשמתחיל לדבר הוא מנענע בראשו ובא לו הפירוש מהשורש שלו. וזהו דוקא כשמדבר אל צדיק חברו ומנדב את לבו לשמוע אליו אזי דבורו אינו נפסק משורשו ויכול למשוך הפי' משורשו. כי כל דבר שבקדושה צריך להיות דכר ונוקבא להשפיע

למקבל משא"כ כשרוצה לדבר וחבירו אין נותן לבו לשמוע אזי דבורו נפסק. וזהו ויקחו לי תרומה ר"ל התרומה שאתם מרימים הפירוש מעולם העליון תקחו לי לשמי היינו לשמה. ואמר הכ' אימתי אתם תוכלו להרים הפירוש מעולם העליון מאת כל איש אשר ידבנו לבו. היינו כשתדברו אל הצדיק אשר נדב לבו לשמוע וק"ל:

ועשו ארון עצי שטים כו'. נראה לפרש דהנה הארון והשלחן והמנורה הם רומז על בני חיי ומזוני דהיינו הארון רמז על חיי דע"י התורה הקדושה נמשכים חיים לעולם כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום: והשלחן הוא ממילא רמז על מזוני. ומנורה רמז על בני. ואיתא בגמרא חיי ובני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. ויש לומר הפי' כך דימי החול נקראים זכותא מל' זכוכית והוא מחמת שהצדיק רואה בהם באספקלריא שאינה מאירה היינו שהוא כעין הגילה ומחילה קצת המפסקת אבל קדושת יום שבת קודש נקרא מזלא דהוא עולם עליון והוא בגימ' ע"ח ג' הויות והם כנגד שלש סעודות של שבת קודש. וע"י הצדיק ממשיך את השלש הנ"ל דהיינו ע"י שלש הויות הנ"ל שהם בגימ' מזלא הוא ממשיך חיי ובני ומזוני שבש"ק הצדיק בא בקדושה רבה וכאלו רואה באספקלריא מאירה שאין דבר חוצץ נגדו. וזהו ארון עצי שטים דהצדיק נקרא עץ שהוא דבוק בעץ החיים כמ"ש היש בה עץ ופירש"י ז"ל אדם כשר וזהו שאמר אברהם אבינו ע"ה למלאכים והשענו תחת העץ. והיינו שראה אותם וחשב או שהם צדיקים גמורים או שהם ערביים כפרש"י. ואמר להם לפי ראות עיני אתם צדיקים גדולים. והשענו תחת העץ היינו עץ החיים. וזהו ויורהו ה' עץ. ר"ל ע"י הצדיק נהפך מר למתוק. וימתקו המים שהמתיק אותם. ואמר הכ' הצדיקים שהם נקראים עצי שטים ר"ת שלום טובה ישועה מזוני היינו שהם ממשיכים הכל לעולם והם יראו עיקר שיפעלו בתורתם:

אמתים וחצי ארכו. דאיתא בגמרא מרובה מדת תשלומי כפל ממדת וכו'. פי' דהצדיק צריך לקשר ולייחד העולמות העליונים בתחתונים דהיינו שצריך לעבוד ולתקן ד' אותיות הוי"ה ב"ה וב"ש שהם ד' עולמות עד הגיע אל החכמה דהיו"ד הוא חכמה ומשם יעלה עד עולם החמישי שהוא קוצו של יו"ד:

וזהו עולם הפוך ראיתי עליונים למטה וכו'. דהשי"ת ב"ה ברא העולם יש מאין והצדיק עושה בהיפך דהיינו מיש עושה אין. דהצדיק הרוצה לבטל איזה דבר ולפעול צריך להביא אותו הדבר עד החכמה ושם נעשה אין כאשר כתבתי כמה פעמים והחכמה מאין תמצא. וזהו עליונים למטה היינו עולמות העליונים הצדיק ממשיך למטה והתחתונים הוא מעלה אותם למעלה לקשר וליחד אותם כאחד. לזה אמר בני עולם ברור ראית פי' זה צריך כל אדם להיות עבודתו כך. וזהו מרובה כו' היינו שהצדיק פועל הרבה במדה זאת תשלומי כפל פי' שעושה שלום ויחוד בעולמות עליונים ותחתונים והיינו כפל דהיינו העליונים ותחתונים זה מרובה שעולמות הם רבים עד אין קץ ותכלית וע"י איזה דבר יכול לפעול כן הנה זה בא ממדת תשלומי ארבעה היינו שעובד ומתקן ארבעה העולמות שהם ד' אותיות הוי"ה. והחמשה הוא עולם החמישי קוצו של יו"ד שעולה הצדיק עד החכמה כנ"ל ועי"ז הוא מיחד כל העולמות לאחד:

וזהו שאמרו הז"ל אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו דהכי תרי כהני כו' ואמר חד לחבריה הגיעני כפול ואמר אידך הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול. והנה לכאורה דברי הכהן הגיעני כפול הוא נצא נורך דאיך מוכח מזה כלל אל יוציא דבר כו'. ולפי דברינו זה דברי הכהן הגיעני כפול והפליגו חז"ל במעלות הכהן זריז שאינו מוציא דבר מגונה מפיו שעי"ז יכול לטהר ולקדש עצמו ולעשות יחוד בעולמות עליונים ותחתונים. ולזה רמז שאמר הגיעני למעלה זו כפול כנ"ל:

וזהו שנו חכמים דהיינו שהגיעו לחכמ' בלשון המשנה הם פעלו בלשונם ליחד שני עולמות וזהו המשנה:

וזהו שויתי ה' לנגדי תמיד כו'. דזה חיוב על כל איש מישראל לצייר השם הוי"ה ב"ה נגד עיניו. אך הצדיק השלם העובד ומתקן את השם הוי"ה ב"ה אזי ממילא תמיד עומד נגד עיניו ואין צריך לצייר עוד. וזהו שאמר דוד המע"ה שויתי ה' היינו שעבדתי ותקנתי את השם הוי"ה ב"ה עד שהוא תמיד לנגד עיני. כי מימיני בל אמוט דחכמה נקרא ימין כדאיתא הרוצה להחכים ידרים ודרום הוא ימין. והיינו שאמר עתה שבאתי אל מדרגת חכמה הנקרא ימין בל אמוט אף בשרי ישכון לבטח עי"ז:

וזהו אמתיים דהיינו שירצו בתורתם ליחד העולמות העליונים והתחתונים דהיינו אמות כפולות ב' אמות עולם תחתון ועולם עליון. וחצי פי' ואל יחשוב הצדיק שעשה ופעל הכל כראוי אלא יחשוב שלא פעל אלא חצי היינו מקצת מה שיש לו לפעול שיחזיק עצמו במדת הכנע'. ארכו היינו התקשרותו והתייחדו העולמות ממטה למעלה באורך ואמה וחצי רחבו היינו השפעה שהוא ממשיך על עוה"ז בכל רחבו של עולם יחשוב ג"כ חצי כנ"ל. וצפית אותו זהב טהור. דאיתא בגמ' עצי שטים שעומדים שמעמידים לפניהם. נוכל לומר הפי' כך דהצדיק נקרא עץ כנ"ל והם מעמידים את כל מה שהם מלפים ואומקים לפעול לעולם השפעה ורחמים הם מעמידים על קיומם שכן יקום כדבריהם ותשוקתם שמא תאמר אבד סברם וסכוים פי' שמא תאמר לא כך הוא אלילה כל סברם וסכוים בטל ת"ל עצי שטים עומדים. וזהו וצפית דהיינו הצדיק המצפה להמשיך השפעה לעולם יהי' צפייתו כ"כ צלול וברור שיהיה ממשיך זהב לפרנס' טהור שיהי' בהיתר ובטהרה גדולה ואיך יעשה ואמר מבית ומבחוץ תצפנו דהיינו שיהיה תוכו כברו שיהיה מצפה בלב ונפש וגוף להביא ברכה לעולם. ועשית כפורת זהב טהור. פי' כפורת הוא ל' כפרה היינו הצדיק צריך להיות תמיד בתשובה שהתשובה מכפרת. זהב טהור היינו שהתשובה תהיה בלב שלם בהרטה גדולה בלי שום סיג. ועשית שני כרובים דהנה יחזקאל הנביא ראה במרכבה קדושה פני השור מהשמאל וכו' וביקש רחמים והפכו לכרוב שאין קטיגור נעשה סניגור והיינו מדין לרחמים. וזהו ועשית שני כרובים כתרגומו כרביא. מקשה תעשה אותם דהיינו ע"י מקשה שתשבר את גופך בחרטה גמורה בתשובה כנ"ל ע"י זה תבא אל המדרגה אח"כ שתוכל להפוך את הדינים דהיינו השמאל לרחמים לימין ע"י התלהבות והדביקות. והיינו ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה שתפעול שיהיה רחמים מקצה ועד קצה דגם השמאל הם הדינים יתהפכו לרחמים. ובמה תוכל לפעול כל הנ"ל מן הכפורת דהיינו התשובה. תעשו את הכרובים דהיינו הרחמים על שני קצותיו. והיו הכרובים פורשי' כנפים פי' הרחמים הגדולים יהיו פורשים כנפים על ישראל להיות סוככים בכנפיהם עליהם ולחופף עליהם תכל דין ולהשפיע להם ברכ'. על הכפורת דהיינו המדרגה

הזאת שתבא אל הדביקות כנ"ל ותפעול הכל הוא למעלה מן הכפורת היינו התשובה. ועשית שלחן עצי שטים. פי' השלחן הוא שע"י ממשיך הצדיק מזוני ותעשה את השלחן דהיינו אכילתך. וצפית אותו זהב טהור שיהיה בלי מחשבות חוץ רק מחשבות טהורות. ועשית לו זר זהב סביב פי' שיהיה כל סיבובי אכילתך זר בעיניך ולא תכוין להנאתך רק לכבוד שמים. ועשית לו מסגרת טופח דאיתא בגמרא שלחן של תלמיד חכם שני שלישו מכוסה ושלישו מגולה שעליו הקערות והכוסות מונחים וטבעתו מבחוץ. וזהו הפי' כאן טופח הוא מלשון טפח היינו השליש שהוא מגולה שיתן לך רשות לאכול יהיה סביב לו מסגרת דהיינו שיסגיר א"ע במחשבות טהורות בלי שום כונת הנאת עצמו. ועשית לו ארבע טבעות זהב. טבעת הוא טבעת קדושין להשכינה ע"ד דאמרינן וארשתיך לי לעולם וכו'. והיינו שתקדש את שלחנך בארבע אותיות הוי"ה ב"ה היינו ד' טבעות. על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו פי' שאדם נקרא מהלך שתים והבהמה היא מהלכת ארבע רגלים וצריך האדם שלא יהיה דומה ושוה לבהמה באכילתו שצריך להתקדש ולהתטהר ולהשרות השכינה הקדושה על שולחנו. וזהו אשר לכל הנ"ל יעשה לארבע רגליו פי' בשביל שלא יהיה דומה לבהמה שהיא מהלכת בארבע רגלים רק להוציא הניצוצות הקדושים באכילתו ולהמשיך ולהשפיע לעולם מזונות ופרנסה טובה וזהו פי' הגמרא וטבעתו מבחוץ היינו טבעת הקדושין כנזכר לעיל וק"ל:

ועשית את הקרשים למשכן. יש לומר דהנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וי"ל דאיתא בברייתא דר"י בשלש עשרה מדות התורה נדרשת ור"ל עיקר התורה היא נדרשת כשאדם מחזיק בי"ג מדות מה הוא רחום כו' וכן כולם ואז תורתו שלומד נדרשת בכל עולמות ומקדש בגימטריא מדת ומדה הוא לשון כלי ור"ל כשאדם מחזיק עצמו בהמדות טובות וישמור א"ע מכל מדה רעה אז הוא מרכבה להשכינה. וזהו הפי' כב"יכול ר"ל כ"ב הוא כמו ק"ב בקו"ף שכ"ף בקוף מתחלפין באותיות גיכ"ק וקב הוא מדה כמו שמצינו חנינא בני די לו בקב חרובין. ור"ל ק"ב דהיינו ע"י המדות יכול. רצה לומר על ידי המדות טובות שאדם מחזיק עצמו בהם ומשמר את עצמו ממדות רעות יכול הקב"ה לשכון בזה העולם. דהיינו ע"י שהוא מרכבה להשכינה. וזהו ועשו לי מקדש ר"ל שתתקנו א"ע במדות כדי שאשכון בתוכם. וראש של המדות רעות הוא מדת שקר דכל מדות רעות הם נגד מדת אמת. וכשיחזיק א"ע במדת אמת וישבר עצמו ממדת שקר עד תכליתה. אזי ממילא הוא מחזיק א"ע במדות טובות ומשבר עצמו ממדת רעות:

וזהו ועשית קרשים למשכן. ור"ל שאותיות קרש הוא אותיות שקר והיינו שתשבר עצמך ממדת שקר עד תכליתה ולחזק עצמך במדת היפך כמו שקרש הוא היפך אותיות שקר עד שתעשה עצמך קרש למשכן דהיינו שתהי' מרכבה להשכינה כנ"ל. עשר אמות אורך הקרש ר"ל שדבר שהוא ארוך אף שהוא דבר שאין לו סוף יכול לקרות לו בשם אורך אבל רוחב הוא דבר שיש לו סוף וצריך לומר כמה הוא רוחב:

וזהו הפי' כאן עשר אמות אורך הקרש. דהיינו בדבר שאין לו סוף והוא כדבר רוחני שאין לו סוף ונקרא אורך תראה שתעבוד אות' באמות שלימות בכל עשר עולמות. ואמה וחצי אמה רוחב הקרש. ר"ל בדבר הגשמי שהוא דבר שיש לו סוף ונקרא בשם רוחב לגבי הדבר הרוחני תראה שתעשה באמות חצאים שתאכל ותותר או שאר גשמי תראה שלא תמלא תאותך בשלימות. שתי ידות לקרש האחד דאיתא בגמ' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. וי"ל דאיתא בגמרא גדול תלמוד שמביא לידי מעשה ונמצא תלמוד הוא גדול כשבא ע"י לידי מעשה. ובעוה"ז אם אנו רואים לאדם שלומד אין אנו יכולים להבחין אם תורתו מוכשר להביאו לידי מעשה ועיקר רוב המעשה נעשה ע"י היד. וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו דהיינו שהתלמוד הביאו לידי מעשה. ועפ"ז יש לפרש שתי ידות לקרש האחד. דהנה נברא האדם בשתי ידות יד ימין ושמאל כדי להראות לאדם הבחירה אם להימין או להשמאיל וגם להגביר הימין על השמאל לעבוד בשני יצרים להכניס השמאל תחת הימין. וז"ש שתי ידות לקרש האחד משולבות אשה אל אחותה. ר"ל מדה אחת שאתה רוצה להחזיק בה או לשבר אותה תראה להחזיק אותה גם ביד שמאל ולעבוד בשני יצריך. משולבות אשה אל אחותה. ע"ד שאמר הכתוב גם אויביו ישלים אתו ויהיה שלום ביניהם כמו אשה אל אחותה:

ועשית קרשים כו' עשרים קרש לפאת נגבה תימנה. פי' דהנה האדם העושה מצוה צריך לעשותה בשני בחינות דהיינו. א' שיעשנה כתקנה וכהלכתה. ב' שישמור עצמו שיעשה טוב ולא יחטא שלא יהיה בהמצוה שום פניה ואיזה חטא ח"ו והמצוה נקראת בשם עשר כנ"ל ואמר עשרים קרש תעשה דהיינו שתעשה המצוה בשני פעמים עשר דהיינו לפאת נגבה תימנה ר"ל דנגב הוא ל' נגד ר"ל שתשמור עצמך מפאת נגב תימנה דהיינו ממה שהוא התנגדות התימן דתימן הוא רמז על חכמה ותשמור עצמך מכל פניה דהוא התנגדות המצוה ותעשה אותה בתכלית השלימות וק"ל:

ועשית את המזבח כו' חמש אמות כו' ושלש אמות קומתו. פרש"י ז"ל נא' כאן רבוע ונא' בפנימי רבוע מה להלן גבהו פי שנים כארכו כו' ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה. לכאורה היה לו לפרש בפסוק גבהו של המזבח כולו יחד היה עשר אמות עם הקרנות ולמה אינו מזכיר הכ' רק שלש אמות של הקומה מהסובב וי"ל דהתורה הקדושה רמזה לנו בדברים האלה לדעת דרכי ה' אשר נלך בה כל הימי' אשר אנחנו קיימים על האדמה דהנה המזבח היה לו אמה יסוד דעיקר התחלת עבודת הבורא ב"ה צריך האדם לעשות יסוד אמה דאמה הוא דבר יחידי ואין בה שום ריבוי כמו כן האדם בהתחלת עבודתו ית"ש צריך התבודדות לעצמו יחידי דהיינו שצריך לצמצם א"ע בכל מעשיו להיות בהם הצנע לכת עם ה' שלא להראות בהם בפני ב"א כי בקל יכול לבוא בהם לידי פניות וגאות בעשותו את מעשיו בגלוי וז"ש דוד המע"ה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פי' מה גדלו חסדיך עם האדם אשר פקדת על הארץ להיות מצפין את עצמו בהצנע לכת עם ה' וע"י זה יכול להיות רב טוב בלי שום פניה וגאות:

וזהו דרשו ה' בהמצאו. פירוש דהנה השי"ת ב"ה מלא כל הארץ כבודו לית אתר פנוי מיניה. וכשעלה ברצונו ית' לברוא את העולם להטיב לברואיו היה צריך לצמצם עצמו כדי לפנות מקום להמציא את ברואיו כמו כן צריך האדם לצמצם עצמו. וזהו דרשו ה' בהמצאו. ר"ל באופן זה בהמצאו כמו שהמציאך ע"י צמצום כן תצמצם עצמך לדרוש אותו ית"ש כנ"ל. וזה רמז אמה יסוד צדיק יסוד עולם ואחר שעלה המזבח בגבהו חמשה אמות היה הסובב. רמז דהנה האדם מיד בקומו ממטתו

צריך

צריך להתלבש עצמו ביראתו ית' לחשוב רוממותו וגדולתו ית' ולחשוב ולראות שפלות עצמותו איך הוא שפל ונבזה עפר מן האדמה יסודו מעפר וסופו לעפר. וזהו רמז ואת המנורה נוכח השלחן. דהמנורה הוא רמז לאורות העליונים ורוממות אל ית"ש. והשלחן הוא רמז לפסולת הגשמיי. וצריך להיות זה מול זה דהיינו לחשוב שניהם יחד רוממות אל ב"ה וגדולתו ושפלות עצמו וגריעותו. וזהו מנורה נוכח השלחן. וכל זה יעשה האדם ויתנהג כן בכל יום ויום יחזור ויחשוב בכל יום תמיד כתחלתו ביום ראשון וזה נקרא בשם סיבוב כאדם המסבב והולך אל מקומו שב וסובב. וזה היה רמז המזבח כנ"ל שצריך האדם במנהגו הישר לסבבו בכל יום תמיד. ואחרי שיתנהג כן ימים רבים יזכה להיות קומה שלימה. וזהו רמז שלש אמות קומתו זהו סובב של המזבח. וזהו דאמרי' בגמ' שלשה דברים נתקשה משה רבינו ע"ה שרצים ומנורה וקידוש החודש. רמז לשלש דברים הנ"ל שחייב האדם להתנהג בהם דהיינו לחשוב רוממות אל ית' ושפלות עצמו וכן בכל יום תמיד. ובכל זה צריך להיות הצנע לכת בסתר ולא בגלוי בהתבודדות יחידי בכל מעשיו לעבודתו ית"ש. וזהו רמז שרצים ע"ד שאמר התנא ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה זה שפלות האדם. ומנורה רמז לרוממות אל ית' כנ"ל. וקידוש החודש רמז שצריך האדם לחדש בכל יום הקדושה הזאת לקדש עצמו במחשבות הנ"ל. וז"ש חז"ל נתקשה משה דנתקשה הוא ל' מקשה תעשה ופרש"י ז"ל עשת של זהב דהיינו חתיכה אחת רמז שזה קשה מאוד לנמצא הדבר ביחידי' כנ"ל עד שהראהו הש"י מתוך האש ר"ל שעם האש והתלהבות ובהירות שיתלהב לעבודתו ית"ש תוכל לפעול הכל ר"ל הבא לטהר מסייעין לו:

זהו לעולם ישלים אדם שנותיו שלים במקרא. פי' צריך לקרא להש"י בתחלה בתשובה ותפלה וחרטה על עונותיו. ושלים במשנה פירוש משנה דהיינו כפול לכפול הנהגותיו כנ"ל דהיינו לחשוב רוממות אל ית' ושפלות עצמו כנ"ל. ושלים בתלמוד רמז אחר שיתנהג כן ויהיה גמור בצדקו יבא למדרגה גדולה ע"ד שאמרו גמרא גמור זמורתא תהא. י"ל שרמזו לדברינו הנ"ל שאחר שיהיה גמור בצדקו וזהו גמרא גמור ל' גמר זמורתא תהא פי' תזכה למדרגה להלל להש"י ב"ה בשירות ותשבחות כמו דוד המלך ע"ה. וזהו ושלש אמות רמז על שילום שנותיו של אדם כנ"ל. ורמז חמשה אמות מיסוד לסובב. דאיתא בגמרא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין י"ל רמז על שני מדרגות הצדיקים. דאמר הכ' את המשכן תעשה עשר יריעות אורך היריעה האחת כ"ח באמה ורוחב ארבע באמה ועשי' יריעות עזים לאוהל על המשכן עשתי עשרה יריעות אורך היריעה שלשים באמה ורוחב ארבע כו' וחברת כו' וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל. י"ל בדרך רמז על שני מדרגות הצדיקים דיש צדיק העובד הש"י מנעוריו וממשיך תמיד חסדים. וזהו רמז עשר יריעות רמז להקדושה העליונה הנקרא בשם עשר והצדיק הזה הוא תמיד עבודתו בהם להמשיך החסדים. וזה רמז כ"ח באמה ורוחב ארבע באמה דהשם הוי"ה ב"ה וב"ש הוא ד' אותיות והמלוי הוא כ"ח אותיות והשם הוי' ב"ה הוא כולו רחמים והמילוי הוא קצת דין והצדיק הזה צריך להמתיק שגם המילוי יהיה כולו רחמים:

וזהו ועתה יגדל נא כח ה'. רמז להמילוי הויה ב"ה שהוא כ"ח אותיות יגדל נא דהיינו שיתמלא כולו רחמים. ויש צדיק ההולך בגבורות דהיינו שמסגף עצמו בעינויים וסיגופים על חטאת נעוריו ועי"ז הוא משבר כח הדינים וממתיקם. ולזה רמז עשתי עשרה יריעות עזים רמז לסטרא אחרא שהיא אחד עשר יריעות עזים דכל יתר כנטול דמי כידוע וכנגד זה יש צדיק שמשבר את כחם וממתיקם והצדיק הזה הוא פועל תיקון השכי' בגלות המר הזה. ולזה רמז שלשים באמה ורוחב ארבע באמה והוא גימ' ד"ל שהשכינה בגלות המר הזה נקראת דלה. וזהו רמז לאהל על המשכן שעושה לבושים להשכינה להעלותה אל המשכן:

וזה רמז למה שאמרו חז"ל עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים ובינוני אחד מחמשים. לכאורה עין רעה אינו נותן כלום. אך הענין הוא רמז לדברינו הנ"ל עין יפה רמז להצדיק הממשיך תמיד חסדים ע"ד הנ"ל עשר יריעות ורוחב כל יריעות הוא ארבע באמה ונמצא הוא ארבעים. עין רעה רמז להצדיק השני הנותן עינו פקיחא להמתיק הדינים רעים. וזה רמז אחד מששים ע"ד דאיתא בספר למה שאנו אומרים בשעת ברכת כהנים רבש"ע חלום חלמתי הטעם שהחלום הוא אחד מששים בנבואה והכהנים הוא כולו נבואה שמטעם זה אסור להסתכל בידי הכהנים שהשכינה שורה בידיהם ולכן אנו אומרים רבש"ע כדי לבטל החלום בששים וכן הצדיק הממתיק הדינים הוא צריך להמתיקם בשורשם ונמצאים בטלים בששים. וזהו מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים. כי מ"ם רמז לעין יפה הוא הצדיק הממשיך כולא חסדים וסמ"ך רמז להצדיק הממתיק הדינים כנ"ל בנס היו עומדים ל' הרימו נס דהיינו שהצדיקי' הללו צריכין להעלות ולהגביה הדבר הזה למעלה למעלה וזה רמז שבלוחות שהלוחות קודם החטא לא היו רק לוח א' שאז לא היה צריך להמתיק הדינים ואחר חטא העגל שאותיות עגל הוא עריות גזל לשה"ר נתחלקו הלוחות ונעשה חמשה מול חמשה דהיינו חמשה דברות הם כולו דביקות אנכי ה' וכו' וחמשה דברות שהם לא תנאף כו' הם הנוגע לבריות ומחמת החטא היה כח להסטרא אחרא להיות לה אחיזה לכן צריך להמתיקם. וזהו רמז ג"כ שני לוחות שנתחלקו רמז לשני הצדיקים הנ"ל האחד הממשיך חסדים והשני שקלקל ח"ו ועובד בגבורה להמתיק הדינים כנ"ל וזהו מ"ם וסמ"ך שבלוחות כו'. ויש צדיק שמתקן א"ע בעבודתו שאוחז בב' המדרגות שממשיך חסדים וממתיק גבורות וזה נק' בינוני שהיא ממוצע בין ב' מדות וזה בינוני אחד מחמשים שהוא כלול מחמשים דהיינו ב' מדרגות החמשה שבלוחות הנ"ל שכל דבר הוא כלול מעשרה ונמצא הוא חמשים. וזהו וחמשים עלו בני ישראל ופרש"י ז"ל א' מחמשה שהיו ישראל בינונים כנ"ל. וזהו שאמר כגון אנו בינונים ואמר ליה לא שביק מר חיי לכל ברי'. פי' כשאתה בינוני ואתה ממתיק הדינים ולא שבק להם חיי כלל דהס"א נקרא מת כמ"ש במ"א. וזהו וחברת חמש כו' וכפלת היריעה הששית מהעשתי עשרה יריעות הנרמזים לס"א כנ"ל תכפול אותם כדי שיהיה אחר שתכפול רק עשרה עם היריעה הכפולה ונמצא אתה מעלה אל הנרמזות בעשר ונמתקים הדינים אל מול פני האהל דהיינו אל הקדושה. וזהו רמז חמש אמות מיסוד לסובב רמז שצריך האדם לעשות לעצמו יסוד כנ"ל. ואח"כ לעבוד ולתקן עצמו במדריגתו למדריגת חמשה כנ"ל דהיינו מדריגת בינוני ועל כל זאת צריך אמה סובב כנ"ל לסבב על מדריגות הללו בכל יום תמיד:

ועשית קרנותיו כו'. קרן הוא לשון שררה וגדולה

דהיינו לאחר שתזכה לכל המדריגה הנ"ל תזכה לשררות וגדולת שכל העולם כולו יהיו נשמעים לדבריך וידבקו בך לעשות בשמא את דבריך. וזהו קרנותיו על ארבע פינותיו. פי' באיזה אופן שתפנה יהי' לך שררה וגדולה. ממנו יהי' קרנותיו פי' שכל שררה וגדולה שיהי' לך בשביל זאת לא תשגיח לאיש אחר רק כמו שהיית מקודם כן עתה יסוד ואמה סובב רק שתתגלה מדתך וישאו חן בעיני אדם דבריך שתדבר בעבודתו ית"ש. וזהו ממנו ר"ל כמו מקודם תהי' קרנותיו. וזה רמז שהקרן הי' אמה רמז לאחר שיזכה לכל המדריגות יזכה לאחדות העליון. וזהו תחתים שנים ושלשים תשעים כאשר פירשתי כבר שזה רמז שאנחנו נריכין לעבוד ולתקן השלש עולמות ולהביאם אל עולם הד'. ואל אמה תכלנה מלמעלה. פירוש כנ"ל שאח"כ תזכה לאמה העליונה כנ"ל דהיינו לאחדות העליונה. וזה רמז שדרומית מזרחית לא הי' לה יסוד. רמז להצדיק המקדש עצמו מנעוריו והולך בדרך חכמה שזהו רמז דרומית הרוצה להחכים ידרים. מזרחית פי' שאורו זרח על כל העולמות למעלה ולמטה. לא הי' לה יסוד רמז שהצדיק כזה אין צריך להתאמץ לעלות לו יסוד כנ"ל לנמאס עצמו בכל מעשיו כי הצדיק הזה ממילא הוא משומר מכל פניה ומכשול ורגלי חסידיו ישמור והבן להבנים הדברי' כנ"ל בלב לשומרם ולעשותם כל הימי' אמן:

פרשת תצוה

ואתה תצוה את בני ישראל וכו'. נראה לפרש בצירוף הפסוק שאמר דוד המע"ה רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וכו'. נ"ל דהנה לכאורה יש להבין האיך אפשר שהצדיק יפעול נפלאות נרפאות החולה ולהתיר אסורים וכדומה הלא אין כל חדש תחת השמש או כשהצדיק מחדש סודות התורה מהיכן היתה זאת להצדיק. אך הענין הוא דהנה השי"ת ב"ה עמיה שריא נהורא. והנה כתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור י"ל הפי' דהיינו באמרו יהי אור ויהי אור ר"ל שנתהוה אור חדש שם במקומו ומשם נמשך האור למטה ונמצא השורש נשאר למעלה וכן כל דבר ודבר עשה הקב"ה שורשו למעלה וכל הנעשים למטה הוא ע"י התנועה שאדם מנענע מתנועע השורש למעלה ונמשך הדבר למטה:

וזהו רבות עשית. ר"ל שהרבה סבות ופעולות פעלת ועשית אתה ה' ונמצא שהשורש הוא למעלה. לכן נפלאותיך שאנו מחדשים דהיינו רפואה ופרנסה וכל דבר ומחשבותיך דהיינו סודות התורה אלינו. שאנו יכולין לעשות הכל. וזהו שאמר הפסוק שאמר הקב"ה למשה רבינו ואתה תצוה לשון צוותא הוא נופל על השפעות ברכה ורחמים כמ"ש וצויתי את ברכתי כו'. ואמר הקב"ה ואתה וי"ו מוסיף על הענין דהיינו גם אתה תצוה ברכות והשפעות לישראל כי הכל מצווה ועומד מפי הקב"ה ורשום הכל בשרשו רק גם אתה תצוה לנענע השורש העליון. ויקחו אליך שמן זית זך. רמז שמן זית היא השפעה גדולה וזכה. ומה שנאמר אליך והיה לו לומר ויקחו להם. כי הצדיק ברצותו שישראל נשפעים בשפע אזי הנאה לו ותענוג כאלו הי' השפעה הזאת לו. וק"ל:

או יאמר דהתורה הקדושה מלמדת אותנו דרכי מוסר ותוכחה איך יוכיח אדם את חבירו. דהנה האדם הרוצה להוכיח צ"א צריך להיות קדוש וטהור בכל בחינותיו דהיינו נר"נ הוא טהור וגופו טהור ואז הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא דאי לאו הכי שיהיה נבחן

עם כל אופניו בקדושה ובטהרה אז בלתי אפשרי שתוכחתו יעלה כהוגן אף אם יצוה בטוב לבני אדם ויעשו על פיו גם שניהם אינם יכולים שיהיו מעשיהם בשלימות ויפנה לבבם זה בכה יאמר בלבבו להתפאר בלבו איך מעלתו גדולה שזוכה את חבירו במצות ה' לעשות ותועבת ה' כל גבה לב וזה יאמר בלבו ג"כ בהתפארות להתפאר בפני בני אדם ולא יעשו המצוה בשלימות לכבוד הש"י רק שיבא לו פניות רבות בלבו וכל זה הוא מחמת שזה המצוה לו בטוב אין שלם בצדקו בכל בחינותיו כנ"ל אבל הצדיק השלם לו ראוי והגון להוכיח והעושה כמצותו אף בפניו לא יגבה לבבו בקרבו לשום פניה אחרת לא הוא ולא העושים רק שניהם כאחד טובים יעשו לכבוד הש"י. וזהו ואתה דוי"ו הוא המוסיף על הענין דהיינו אתה עם כל בחינותיך כנ"ל תצוה את בני ישראל ע"ד דאיתא בגמ' וה' הוא ובית דינו דהוי"ו הוא המוסיף על הענין. וכמו כן הפי' כאן ואתה תצוה בטוב שזה נקרא צוה ע"ד דאיתא בספרים מצוה בטוב ומזהיר ברע ואם תצוה עליהם את כל הבחינות שלך כנ"ל תפעול שלא תבואו לידי פניות אחרות לא אתה ולא הם. וזהו ויקחו אליך שמן זית דהיינו כל התשובות והמצות שיעשו שזה רמז שמן זית זך כתית למאור כדאיתא בתלמיד הקדוש פירושו באורך שצריך האדם לכתת ולשבר עצמו בעינויים וסיגופים בשביל עבוד' הבורא ית' ע"ש. וכל זאת גם אם יעשו בפניך לא תבא אתה לידי פניה אחרת חלילה. וזהו ויקחו אליך ר"ל בפניך שאתה רואה עשייתם כמונחת על ידך ולא תפנה לשום פניה רק ליחוד שמו ית'. להעלות נר תמיד כנ"ל שלא תהיה כוונתם רק להעלות הקדושה והאור העליון הנקרא נר:

תמיד פירוש שתראה שלא תזוז ממך הקדושה והאור העליון לעולם. וזהו פי' הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח. פי' שהכתוב מזהיר שיהא תמיד הקדושה ואור העליון בוער בך שלא תכבה לעולם דהיינו שתוסיף אור וקדושה שלא יכבה לעולם:

וזהו שאמרו חז"ל אין צו אלא זירוז מיד ולדורות. גם בזה הורו לנו חז"ל דרכי מוסר השכל להוכיח בני אדם באופן זה דהיינו שיחזיקו עצמם תמיד בהכנעה גדולה ולא בשום מדריגה רק כמתחיל בעבודת הבורא עתה בסבה האמונה המביאה לידי עבודתו יתברך שהוא הזריזות. ע"ד שאמר התנא זריזות מביא כו' עד לידי רוח הקדש כו'. ונמצא יכול האדם לבא על ידי הזריזות לידי מדריגות גדולות אעפ"כ אם יהי' לו כל המדריגות לא יחזיק עצמו רק שהוא בהתחלה האמונה של זריזות. וזהו אין צו אלא זירוז שלא יהא עיקר הציווי ברצותך לצוות לבא אל עבודתו ית' לא תצוה להם אלא זירוז ר"ל שלא יחזיקו עצמם בשום מדריגה רק בתחלה שהוא זירוז הן מיד והן לדורות ר"ל אף אם יהי' לו כל המדריגות. וביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. דאי' בגמ' מהיכן מתחילין לקרות המגילה ר"מ אומר מתוקפו של אחשורוש ור"י אומר מתוקפו של מרדכי מאיש יהודי ופלוגתייהו יש לפרש ע"ד הרמז. דהנה יש שני מדרגות צדיקים יש צדיק שהוא ממתיק הדינים ויש צדיק שממשיך כולו רחמים וא"צ להמתקת הדינים כלל. וזהו פי' מגילה נקראת באחד עשר דהנה השי"ת הראה ליחזקאל הנביא התורה כתובה על מגילה פנים ואחור. י"ל הפי' דהנה השי"ת נתן הבחירה לאדם כמ"ש ראה נתתי לפניך את החיים וכו' ובחרת בחיים. וזה רמז ג"כ במגילה זאת שהראה אותה פנים ואחור דהיינו שנתן השי"ת הבחירה

לאדם

לאדם בלימוד תורתו הקדושה ללמדה בפנים דהיינו לשמה או אחור ר"ל שלא לשמה לאיזה פניה וסבה אחרת חלילה ובודאי ראוי לקיים הכתוב ובחרת בחיים. וזה שאמרו לנו חז"ל דרכי לימוד באופנים חלוקים דהיינו דרך האחד הוא מגילה נקראת ר"ל דלימוד התורה הקדושה יהי' בדרך הזה דהתורה נקראת מגילה כנ"ל יהי' בי"א ר"ל לתקן עולם עשיה שהוא עולם אשר שולטים הדינים וצריך להמתיקם וזה רמז י"א דהיינו הדינים וס"א שהוא י"א ולזה החיוב מוטל על כל אדם לומר סמני הקטורת קודם משנת איזהו מקומן בכדי שימתיק בי"א סמני הקטורת את י"א כחות הדינים של הס"א שהם י"א יריעות עזים כידוע ליודעי חן. בשנים עשר. רמז על אופן הב' של לימוד התורה הקדושה יהי' בדרך הזה דהיינו להמשיך כולו רחמים שלא להצטרך להמתקת הדינים. דהנה איתא במדרש בשעת מ"ת בסיני כשראו ישראל את המלאכים נושאי כסא המרכבה והי' בכל צד ג' מלאכים שהם שנים עשר וכו' מיד היו מתאוים לדגלים וצוה להם השי"ת שיעשו להם דגלים. והטעם שהי' תאותם ותשוקת' להדגלים הוא מחמת שראו גודל אהבה הנעימה והנחמדה של מלאכים ולפעמים כשיעשה אדם מצוה אחת בשלימות אפשר לו לדלג את כל המדריגות בפעם אחד לבא אל אהבה שלימה. וזהו ודגלו עלי אהבה אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו עלי אהבה. רמז לדברינו הנ"ל שיכול האדם לדלג ולבא לידי אהבה שלימה. וזהו דאיתא בגמ' קיימו וקבלו ודרשו קיימו למעלה מה שקבלו למטה שישראל קבלו עליהם התורה אז בימי אחשורוש ולכאורה וכי עד ימי אחשורוש לא קבלו עליהם את התורה אלא הענין הוא שלא היו יכולים לבא לידי הרצון הזה של אהבה עד שראו גודל הנס הנעשה להם בימי אחשורוש וכשנעשה נס לאדם מחמת זה יבא אדם לידי אהבת הבורא ב"ה באמת. וזהו אורה זו תורה ר"ל שיבא לידי אהבה והאור של תורה מחמת גודל הנס הנעשה להם. ויקר זו תפלין כאשר פירשתי בכבר תפלין הוא דביקות ואז קבלו עליהם התורה ברצון שבאו לידי מדריגת אהבה. בשלשה עשר. רמז על לימוד התורה הקדושה באופן לעורר השלש עשרה מדות וזהו שאמרו חז"ל שלשה עשר זמן קהילה לכל הוא רמז שיהא לימודו בתורה הקדושה לעורר הי"ג מדות שהם בכל העולמות וזהו זמן קהיל' לכל הוא. וזהו מלמד שנתעטף הקב"ה כו' שעיטף וקיבל העולמות בי"ג מדות. בארבעה עשר. רמז למה שצוה השי"ת לזכור מחיית עמלק כמש"ה כי יד על כס יה שיהא השם שלם וכסא שלם כ"ז יפעול בלימוד התורה הקדושה והוא נגד עולם הכסא. בט"ו. רמז לפעול שתהא הסיהרא במילואה כמו שהי' אז בימי יהושע כדאיתא בגמרא ט"ו דורות כו'. ואמר התנא כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו ע"ד שאמרו חז"ל על פסוק אם חומה היא נבנה עליה ודרשו חז"ל אם היו ישראל עולין בימי עזרא כחומה ע"ש. ולזה רמז התנא במשנה אותם ב"א הצדיקים המוקפין באחדות גמור כחומה קורין בט"ו. ר"ל הם פועלים בקריאתם למלאות הסיהרא כמו בימי יהושע. כפרים ועיירות גדולות. כפרים ר"ל מי שכופר בע"ז ומחשבות זרות שהוא כמודה בכל התורה כולה. ועיירו' גדולות רמז על הצדיקים שמבטלים הדינים ע"י תשובתם תמיד כמש"ה ונינוה היא העיר הגדולה שע"י שחזרו בתשובה ממעשיה' הרעים נמתק הדין מעליהם. קורין בי"ד. ר"ל הם פועלים כנ"ל למחות את זכר עמלק. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. ע"ד דאי' בגמ' למה נקרא שמם כנסת הגדולה שהחזירו העטרה ליושנה לומר האל הגדול וכו' שזהו גבורותיו ע"ש וגם בגלות הוא רחמים. והכפרי' מקדימין ליום הכניסה. ר"ל שהם מקדימים ברחמים שיהא מתחלה רחמים שלא יהא שום גבורות ודינים מתחלה ולא יצטרכו להמתיקם. והצדיקים הללו הם ממשיכים השפעות טובות וברכות לעולם. וזה רמז הגמ' כדי שיספיקו מים ומזון לאחיהם כו'. רמז להשפעות שהם ממשיכים לישראל. וזהו רמז התנא איזה עיר גדול' כל שיש בה עשרה בטלנים. ר"ל לבטל הדינים צריך עדה שהיא עשרה שיהיו באחדות. פחות מכאן פי' הצדיקים המחזיקים עצמם בפחות ושפלות מכל אדם. הרי זה כפר. ר"ל כנ"ל הוא במדריגת בני הכפרים שהם מקדימים הרחמים קודם להמשיך השפעות. באמת אמרו באלו מקדימין ולא מאחרין כו' כנ"ל. שהם מקדימי' הרחמים שלא יהי' כלל דינים מעיקרא. ולא מאחרין ר"ל לעורר אחר המתקת הדינים כי הם משתדלים במעשיהם הטובים שיהי' מתחלה רחמים:

וזהו ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. פירושו מובן ממילא על פי הדברים הנ"ל. ר"ל שהצדיקים הממשיכים השפעות הם צריכים להיות פחותים ושפלים בעיני עצמם יותר מכל אדם וכאשר פירשנו לעיל שהזירוז היא התחלה בעבוד' הבורא כנ"ל זריזות מביא לידי נקיות כו' וצריך המוכיח המצוה בטוב לצוות על הזירוז דהיינו כנ"ל שיחזיק עצמו לעולם שהוא אינו אלא כמתחיל בעבודתו ית'. וביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. רמז אם ח"ו בעולם חסרון השפעות צריך הכנעה גדולה יותר ויותר ואז יוכל להמשיך השפעות כנ"ל:

ונחזור לפלוגתא הנ"ל מהיכן מתחילין לקרות המגילה ח"ס מתוקפו של אחשורוש רמז שזה סובר שמתחלה צריך אדם להשתדל לפעול בלימודו התורה הקדושה להמתיק הדינים שזה רמז תוקפו של אחשורוש. ר"ל לשבר תוקף הדינים שיהא ידו התקיפה עלייהו להמתיקם שלא ישלטו. וח"א מתוקפו של מרדכי כי זה שמ"ד סובר שצריך האדם מתחלה מיד להמשיך הרחמים שלא להניח מעיקרא לעוררם שתוקפו של מרדכי רמז לרחמים דהיינו להתחיל מאיש יהודי ע"ד דאיתא כל הכופר בע"ז נקרא יהודי שזה רמז לצדיקים המקדימים רחמים וממשיכים השפעות וברכות לעולם כנ"ל. ואב הרחמן יקדים לנו רחמים תמיד לנו ולכל ישראל אכי"ר:

בדרך אחר נראה לפרש בהקדים פסוק בטח בה' ועשה טוב וכו'. דהעיקר צריך האדם לעבוד הבורא ב"ה ביראה שלימ' ולהיות תמיד כל אבריו נרתתין ומזדעזעין ביראת הבורא ב"ה והאדם הזה אשר יראת ה' תמיד על פניו בלתי אפשרי לו להתאפק מלהוכיח בני אדם והוכח יוכיח את עמיתו ודבריו מעוררים את לב אנשים השומעי' את דבריו לשוב לבורא ב"ה כדאיתא כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. ואחר שפעל זאת להכניס יראה בלב אחרים אזי אח"כ יזכה עי"ז שיבא לידי אהבת הבורא ב"ה בלב שלם ולהדביקות אשר עי"ז יוכל להמשיך השפעה גדולה אל העולם. וזהו אשרי איש ירא את ה' עי"ז במצותיו חפץ מאד היינו אהבה. וזה פי' בטח בה' היינו שהחזיק מאד להיות תמיד ביראת ה' ולבטוח בהבורא ב"ה שכל מי שיש בו יראת שמים צריך להיות בטחונו בה' בכל אופניו כמ"ש בקפיטל הנ"ל אשרי האיש כו' ונאמר שם נכון לבו בטוח בה'. ועשה טוב היינו להוכיח את בני אדם בעבודת הבורא ב"ה להשיבם מדרכיהם הרעי' ולעשותם טוב. שכן ארץ פי' הכתוב מבשרו אם שראה

לשכון בארץ היינו להוכיח ב"ה שזה נקרא ארץ דהיינו דברי ארציות וחומריות למנוע משם הבריות מלעשותם. אז ורעה אמונה פי' אז תבא לידי אהבה שהיא עיקר האמונה ותראה א"ע באהבה תמיד בלי שום הפסק. וזהו ואתה תצוה פי' שאתה תצוה את בנ"י בטוב בירא' ה' לזרזם כי כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז. ויקחו אליך פי' עי"ז שיקחו בלבם את יראת ה' זה יגרום לך שתבא לידי אהבה. והיינו אליך שמן זית זך. שמן היינו השפעה שהצדיק ממשיך ע"י אהבה והדביקות שבו. כתית למאור פי' עם כל זאת צריך אתה לכתת ולשבר עצמך להתחזק במדת הכנעה ועי"ז תבא לידי אור גדול להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה באהבה ובהתלהבות גדול עד אין קץ ותכלית:

איתא בגמרא כיצד מלבישן ומקשה הגמ' כיצד מלבישן מאי דהוי הוי אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא ומקשה הגמ' כשיבא משה ואהרן ובניו וכו' אלא כיצד הלבישן למסבר קראי ע"ש. ויש לדקדק דה"ל לתרוצי מיד למסבר קראי. ונ"ל בהקדים לפרש והי' כאשר ירים משה וכו' וכאשר יניח כו'. ולכאורה למה הי' מניח ידו. אך האמת הוא שמחמת שמשה רע"ה הי' מדריגתו וקדושתו גדולה מאד וידע איך לעורר רחמים ואם הי' עבודתו כזה לעורר רחמים כמעט הי' העולם בטל ממציאות מחמת שהבורא ב"ה ברא את עולמו ושיתף בו מדת הרחמים דהיינו דין ורחמים כדי שיהא שכר ועונש ואם הי' משה רע"ה עבודתו רק לעורר רחמים לבד הי' פועל שיהא הכל א' ולא הי' עונש אף לרשעים לכן הוכרח להיות עבודתו רק בהמתקת הדינים בלבד. אבל אנחנו בעבודתינו אפילו לעורר רחמים הלואי שנפעול כך כאשר פעל משה רע"ה בהמתקת הדינים. וזהו כאשר ירים משה את ידו. ידו פי' רשותו כי העולמות הם ברשות הצדיק לפעול בהם כרצונו. וזהו לא נברא העולם אלא לצוות לזה. היינו בריאת העולם הי' למען ישמעו להצדיק הנקרא זה כמ"ש זה משה וכו'. וכאשר ירים משה את ידו היינו כחו ורשותו שיש לו בעולמות וגבר ישראל. אך שהי' צריך לירד קצת ממדריגתו כנ"ל וגבר עמלק. ואהרן וחור תמכו את ידיו במדריגתם לעורר רחמים:

וזהו אז ישיר משה כו'. ודרשו חז"ל שר לא נאמר כו' ולפי' דרכינו יבואר ג"כ בדרך הזה דהנה משרע"ה התפי' של הי' הי' צריך לרחמי' על ישראל ודינים על המצרי' ולא הי' יכול להמשיך ולעורר רחמי' כי עי"ז לא הי' עונש על מצרים והי' פועל רק במדריגת המתקת הדינים דהיינו רחמים לישראל ודינים למצרים אבל הדורות הבאים אחריו צריכין לעבוד במדרג' א לעורר רחמים כנ"ל. וזהו אז דהיינו הפעולה הזאת שפעל משה ע"י המתקת הדינים ישיר משה דהיינו הצדיק שיהי' בכל דור כי בכל דור הוא גלגול משרע"ה. וזהו דאמרינן בגמרא משה שפיר קאמרת דכל צדיק נק' בשם משה ובני ישראל ישירו את השירה הזאת לה'. דהיינו שהם צריכין לעורר כול' רחמים והיינו לה' כולה רחמים כנ"ל ויאמרו עתה השירה איך לאמר לדורות הבאים:

וזהו בכל עת יהי' בגדיך לבנים. דשלמה הע"ה אמר כ"ח עתים והם י"ד ימין וי"ד שמאל. והיינו בכל עת פי' כל העתים אף השמאל יהי' בגדיך מל' ב"א ג"ד פי' מזל טוב והיינו בגדיך המזל הטוב שתרצה לעורר יהי' לבנים דהיינו לעורר קצת ולא בהמתקת הדינים לבד ושמן על ראשך לא יחסר היינו הרחמים הנקראים שמן לא יחסר תמיד:

וזהו פי' הגמ' כיצד הלבישן. דבגדי כהונה היו מכפרים ושואל התנא כיצד באיזה אופן הי' ההלבשה דהיינו התעוררות הרחמים דלבוש נק' רחמים:

וזהו ומרדכי יצא כו' בלבוש מלכות תכלת. דאיתא תכלת דומה לים כו' ורקיע דומה לכסא הכבוד וכסא הכבוד יש בו דין ורחמים. ומרדכי פעל שיצא מלפני המלך מלכו של עולם בלבוש תכלת ר"ל תכלת שהוא קצת דין עשה ממנו לבוש היינו רחמים גמורים כולו:

וזהו שמקשה כיצד הלבישן כו' מאי דהוי הוי. פירוש המדריגה הזאת הי' במשה מחמת שהי' קדושתו גדולה מאד והי' צריך לעבוד הכל בהמתקת הדינים כנ"ל. אלא כן אנחנו שאנו צריכין לעשות באופן אחר. ואמר התנא כיצד מלבישן לעתיד לבא פי' כשיבא משיח במהרה באיזה אופן יהי' הלבוש לעורר רחמים. והשיב לו כשיבא משה ואהרן כו' ואמר אלא כיצד הלבישן למסבר קראי פי' דמרע"ה הכנים והלביש הכל בקראי של תורה שע"י המקראות והכתובים של תורה נוכל לעורר רחמים. וכיצד הי' הלבשה זאת שנדע אנחנו ע"י המקראות לעורר רחמים גדולים. וזהו ואתה תצוה את בני ישראל. פי' שתאמר להם התורה והמצות. ועל ידי התורה. ויקחו אליך שמן זית זך. היינו השפעה הזאת שהיא על ידך על ידי המתקת הדינים כנ"ל יקחו הם כתית למאור כנ"ל. שצריך שיהא מוכנע ושפל בעיני עצמו. להעלות נר תמיד פי' שהם צריכין לעבוד לעורר רחמים כנ"ל תמיד. והי' על אהרן לשרת. דהנה כתבנו מזה דצריך האדם שיהא כל כוונותיו לשמים הן באכילה ובכל דבר ואמר הכתוב שבגדי כהונה יהי' על אהרן רק לשרת היינו לשירות ועבודת הבורא ית' ולא להגאת עצמו וכבודו ועי"ז ונשמע קולו בבואו אל הקודש היינו כשיעלה אל הקדוש' בעולמות העליונים לפני ה' יפעול לעשות יחוד וקישור בעולמות. ובצאתו פי' אף בעת שירד ויצא קצת ממדריגתו יפעול ולא ימות פי' שיפעול אפילו מי שהוא קרוב למיתה יכול הצדיק להצילו ממיתה בתפלתו להמציא לו רפוא' והיים אמן:

פרשת תשא

כי תשא כו'. דהנה כתבנו מזה פעמים הרבה שהצדיק הרוצה להשפיע לעולם צריך לקשר וליחד העולמות ביחודא שלים עד א"ס ב"ה ובז"ש וע"י כח ותקון ויחוד הצדיק כזה יכול גם הצדיק שאינו במדריגה זו גם כן להמשיך השפעה לעולם. וזהו וחנותי את אשר אחון ופירש"י ז"ל אף שאינו הגון. ולכאורה נראה פשטא דקרא להיפך למי שהוא ראוי לחוננו. אך לפענ"ד כך הוא כוונת רש"י ז"ל דע"י שעושה נחת רוח וחן להבורא ב"ה המיחד ומקשר העולמות כנ"ל ע"י בחינת הצדיק הזה אני אחון אף למי שאינו הגון. וזהו חן וכבוד יתן ה' כו' פי' בין ע"י צדיק שעושה חן ויחוד בעולמות בין ע"י הצדיק שאינו במדריגה זו אך שהוא תמיד בתשובה ווידוי להבורא ב"ה ויתפלל ע"י שניהם יתן חן יתן ה' השפעה וטובה לעולם. לא ימנע טוב להולכים בתמים הוא נתינת טעם למה שלמעלה ממנו דמשום דהבורא ב"ה דרכו להטיב לכל לכן לא ימנע טוב להולכים בתמים באיזה מדריגה שיהי' רק שיהא בתמימות. וזהו כי תשא את ראש כו'. פי' כי הוא לשון אשר שאמר הקב"ה אתה תשא את ראש דהיינו העולמות נקראים ראש. לפקודיהם פי' כדי לפקוד לכל ב"י את ההשפעה להשפיע להם לפוקדם בכל טוב. ותגרום שאף הצדיקים שאינם במדריגתך רק

ונתנו איש כופר נפשו. פי' שיהא תמיד בתשובה לבקש כפרה ומחילה לנפשו. גם הם יכולים להמשיך השפעה לעולם. ולא יהי' בהם נגף בפקוד אותם. שלא יהי' שום קטרוג לקטרג עליהם בפקוד אותם היינו את ישראל בהשפעה וטובה אמן:

משוך חסדך ליודעיך. ובתחלה נקדים לפרש הפסוק קח לך סמים וכו'. דהנה לעבודת הבורא ב"ה צריך ליקח כל מיני סמים. רמז לכל מיני התבונות והתפעלות ושכליות שיקח האדם אתו עמו לבא עמהם לעבודת הבורא ית"ש ויתעלה. והנה בהם חלבנה רמז שגם בבהכ"ס יהי' נגע ויחשוב בו דברים המותרים להרהר דהיינו שהוא מלא בושה וכלימה נמשל כבהמות. ולזה רמז חלבנ'. ושנה הכתוב לסמים שנית רמז לאחר שבאת קצת לעבודת הש"י. סמים ר"ל קח סמים היינו השכליות יהיו בכל עת לח ומצוחצח יותר שיגיע בהם למעלות הצדיק האמיתי. וזהו ולבונה זכה ור"ל בזכות מעשיך תוכל ללבן עונות ישראל. בד בבד יהי' ר"ל שתזכך עצמך בלבבך עד שתזכה להביא עולם העשיה לאחדות הבורא ית"ש שמו כמו שעולם העליון הוא באחדות גמור. וזה ע"פ פרש"י ז"ל על פסוק בד בבד ע"ש. וזהו פי' הפסוק ברוך ה' מהעולם ועד העולם אמן. ר"ל כשתגיע למעל' זו שתוכל להביא העולמות לאחדות גמור אז תוכל לומר אמן אחר ברכת עצמך שהאמן מורה ג"כ לאחדות כידוע. וזה גדול העונה אמן כו' מי שעונה אמן הוא יותר גדול אם הוא מן המברך כנ"ל:

ועשית אותה קטורת כו'. ר"ל קטורת הוא ל' קיטור ותימרות עשן שהוא מרמז לענין הגשמי כי העולמות העליונים אנו מדמין וממשלים באור והעוה"ז נרמז בעשן. פי' שתראה גם כן להמשיך השפעה על ישראל בעניני גשמיות. וזה הפי' של מעלה עשן כל שהוא שגם עניני גשמי הי' צריך לפעול בהקטורת והם בני חיי ומזוני. וזהו גם כן הפי' מעשה רוקח לתקן הצטרכות עולם העשיה. וזה נרמז גם כן בפסוק שלש פעמים בשנה ר"ל ג' דברים הגשמיים הנ"ל והם מרומזים בתיבת פעמים שמשמעו הרגלים כמו מה יפו פעמיך. בשנה יראה כל זכורך. פי' תראה ותזכור להביא השלש דברי גשמיים הנ"ל בשנה שהוא בגי' ספירה להתאחד בעולמות עליונים. ממולח טהור קדש. ר"ל שתערב הטהרה שלך עם הקדושה שבעולם העשי' הוא רק טהר' וקדושה הוא בעולמות העליונים. וזהו משוך חסדך ליודעיך ר"ל היודעים לייחד העולמות השפע להם החסד שלך בכח יחוד' אשר מיחדים. וצדקתך לישרי לב. ר"ל בתורת צדקה תתן לישרי לב אותן שלא הגיעו עדיין למעלה זו. וזהו גם כן הפי' אך את שבתותי שפי' שני שבתות ר"ל ג"כ יחוד העליון הוי"ה ואדנ"י. כי אות היא ביני וביניכם. פי' כי הוא ל' אלא וכך פי' מה שהוא ביני וביניכם שהם עולמות וספירות עליונים איך יכול לתפוס במחשבה כ"א אותיות כי בא"ס ב"ה לית מחשבה תפיסה בי' כלל. לדעת כי אני ה' מקדישכם פי' כנ"ל שטהר' יכול לבא מעולם העשי' אבל הקדוש' באה מלמעלה מהשם ב"ה. וזהו ג"כ אשר רמזו רז"ל במס' שבת באמרם האי תנא הכנסה הוצאה קרי ליה. פירוש מה שהצדיקים עושין יחוד בעולמות עליונים אל תבין שהקב"ה צריך ח"ו למעשינו חלילה רק אנחנו צריכין לזה ע"י מעשינו הוא אתערותא דלתתא להביא העולמות בחדו' בשמחה ועי"ז יושפע לנו שפע וברכה ורחמים על כל ישראל אמן:

עוד פירוש כי תשא את ראש. נ"ל דאיתא בגמרא נר מערבי היה דולק ממנו היה מדליק וממנו היה מטיב. י"ל דחז"ל רמזו בדבריהם הקדושים על הצדיק שהוא נק' נר מערבי ע"ד דאי' בגמ' למה נק' שמה בבל שבלולה במשנה וגמרא ואגדות כו'. כמו כן הצדיק הוא מעורב בו כל מיני קדושות אהבה ויראה ורוממות אל תורה ותפלה וצדקה תשובה וגמילות חסדים וכדומה. ולכן נקרא נר מערבי לשון מעורב. גם מערבי הוא לשון עריבות ומתיקות שהצדיק הוא ערב ומתוק בכל מיני מתיקות. וזה הפי' ממנו היה מדליק הם בני אדם שמתחברים עם הצדיק גם הם מדליקים נרותיהם הם נשמתם באהבה ויראה להבורא ב"ה. וממנו היה מטיב. פי' ע"י הצדיק מטיב הש"י ב"ה לעולם כל מיני השפעות:

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבע"ה כי תשא את ראש ב"י. פירוש כשתשא לבבם למעלה לראש הם העולמות עליונים נקראים ראש למען יכנסו בלבם אהבה ויראה וקדושה. לפקודיהם פי' גם זה יפעלו שיהי' להם פקודה טובה של שפע טוב שהצדיק גוזר ופוקד והקב"ה מקיים ע"י:

ונתנו איש כופר נפשו. הכתוב נתן להם עצה טובה שיהרהרו בתשובה. לכפר על כל עונותיהם ועל נפשותם. בפקוד אותם. פי' בעת הפקידה הזאת של השפע. ואז לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם ר"ל שלא יהא שום מקטרג על הפקידה מאחר שהרהרו בתשובה:

זה יתנו איתא בגמ' כמין מטבע של אש הראה לו הקב"ה למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו. רמז ע"פ דאיתא בגמרא איזה בן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע. ומקשה התוס' למה נקרא בן של קדושים. ומאי ראיה הוא אשר אבותיו היו קדושים. ומתרצין מאחר דלא ידע כו' מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע"ש. י"ל כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני זה שנתגלגל עתה:

וזהו כוונת התוס' מאחר שלא יודע עתה בצורת מטבע כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון ג"כ היה צדיק. והטעם כי הצורה של המטבע היא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו. לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם. דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וג"ה אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד. ומחמתו יגיע לעונג רב בזה ובבא אמן:

כי תשא את ראש וכו'. נראה לפרש דהנה יש בני אדם אשר אין משגיחים על צרות ודוחק חבריהם. כמאמר הכתוב ואהבת כו' כ"א חוששים לעצמם שיטיב להם. וכן יש בני אדם שחוששים ג"כ על צרות ודוחק חבריהם מחמת רך לבבם ורחמנותם הבחי' הזאת היא טובה אבל לא על שלימה ומכונה. והבחינה האמיתית הוא שיהא מיצר על צרות ישראל מחמת שזה צער השכינה הקדושה אשר בכל צרתם לו צר וכל מגמתו הוא להמשיך השפעות על ישראל כדי להעלות השכינה:

וזהו כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם. לשון פקידה שהקב"ה פוקד ומצוה טובות על בני ישראל ע"ד ותגזר אומר ויקם. ואם כוונתך תהיה בהפקידה הזאת לעשות טובות לישראל יהיה עבור להעלות ולנשאת את השכינה הנקראת ראש בנ"י תפעול. ונתנו איש כופר נפשו

נפשו

נפשו כו'. דהנה עובדות ותנועות של הצדיק המתחיל להתאמץ בקדושה ועבודת הבורא יתעלה הם קצת זר בעיני בני אדם הפשוטים ואינם נכנסים בלבם באומרם שתנועותיו הם שלא כדרך העולם ומעשיהם שונים וזרים בעיניהם. והוא מחמת שהצדיק הזה עדיין לא נגמר בצדקתו. אבל הצדיק האמיתי אשר כל כוונותיו להעלות השכינה מעשיו נכנסים בלבות בני אדם ונותנים אהבה רבה בלבם והם מוסרים נפשם על קדושת שמו ית'. וזהו ונתנו איש כופר נפשו כו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. ר"ל שלא יהיה מעשה הצדיק כנגיפה ובעיטה שלא יוכשר בעיניהם רק אדרבא יוסיף אהבה רבה בלבבם:

זה יתנו כל העובר על הפקודים. פי' הכתוב מלמד הצדיק המשפיע אשר הולך ועובד במדרגה הזאת להיות פוקד השפעו' לישראל אזי יחזיק עצמו תמיד מחצית. פי' יחשוב תמיד שכל מעשיו אינם אלא מחצית ר"ל כל דבר מעשה טוב אשר יעשה אינו עושה בשלימות גמור אלא חצי כפי הראוי להיות. השקל. פי' לכן ישקול בפלס מאזני שכלו כל דבר אשר יעשה קודם עשותו אם הוא מצד הטוב או להיפך חלילה. בשקל הקודש ר"ל כדי לשקול ולהכריע אל הקדושה:

העשיר לא ירבה. דאיתא בגמרא איזה עשיר השמח בחלקו. י"ל הפי' ע"ד שאמרו חז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע לא זכה כו' ואמרז"ל איזהו עשיר כו' ר"ל שיהא בטוח בעצמו שחבירו לא יטול חלקו בג"ע רק הוא עצמו ישמח בחלקו הטוב. ואמר הכ' העשיר פי' גם אם אתה במדרגת עשיר שתשמח בחלקך בג"ע אעפ"כ לא ירבה ר"ל לא יחזיק עצמו במדרגה יתירה וגדולה רק שאינו אלא מחצה כנ"ל. והדל לא ימעיט פי' הדל במצות אעפ"כ לא יתייאש עצמו חלילה לילך שובב בדרך לבו אלא אעפ"כ ישוב לה' לתת תרומת ה':

או יאמר כי תשא כו'. פירוש שכל כוונותיו יהיה רק להעלות השכינה הנקראת ראש כנ"ל. וזהו לך ה' הגדולה והגבורה כו'. דהנה הש"י ב"ה ברא העולמות למען ישראל להטיב להם כאשר יעבדו ויתקנו כל אחד את שורשו. וזהו לך ה' הגדולה פי' מה שאנו משבחים כל זאת אין כוונתינו רק למען שמך לך דייקא ר"ל בשבילך. והמתנשא לכל לראש. פירוש והש"י ברוב רחמיו עושה חסד עם כל אדם ומנשאו לראשו דהיינו לשורשו. וזהו ה' מנת חלקי וכוסי ר"ל כל חלקי אינו אלא ליתן מנות לה'. אתה תומיך גורלי פי' כנ"ל ואתה ברחמיך תומך אותי לגורלי דהיינו לשורשי וק"ל:

ועשית כיור נחושת כו'. נראה לפרש דהנה צוה השם יתברך ליקח בבגדי כהונה ג' דברים זהב כסף נחושת. י"ל שהתורה הקדושה רמזה לאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה ועבודתו ית' צריך הכנעה מתחילתה עד תכלית ההכנעה כמאמר התנא מאד מאד הוי שפל רוח. ולזה רמז אותיות זהב שכל אות הוא מספר מועט מאות שלפניו לרמז להאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה שהוא מדרגה חשובה שהוא רמז זהב דבר חשוב צריך לשבר גבהותו וגדלותו אשר נטמן בקרבו עד תכלית ההכנעה צריך למעט עצמו. כסף רמז לאהבה ותשוקה בעבודת הבורא ית' כמו נכסף נכספת כו'. ואותיות כסף עולה במספרו כל אות מרובה מאות הקודם רמז שצריך להתגבר ולעלות מעלה מעלה בכל פעם עד תכלית יכולתו ואפשרו בעבודתו ית' עד אין תכלית. ונחושת ל' נחש ל' נופל על הצפון ר"ל הגשמיות דהיינו אכילה ושתיה ועניני גשמיות עוה"ז הבא מצד הנחש צריך להכניס אל הקדושה שיאכל וישתה בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות הכל למען עבודתו ית' ובזה הוא גורם השפעות לישראל ולעולם:

וזהו ועשית כיור. דהכיור הוא דבר המשפיע ומריק מים מהדדים שבתוכו וצוה הש"י שיעשה כיור שיגרום השפעות ע"י נחושת היינו ע"י הגשמיות שינהג עצמו בהם בקדושה ובטהרה. וכנו נחושת כנו הוא ל' מושב ויסוד דהיינו שיעשה יסוד גמור להשפעות להשפיע לישראל ע"י הגשמיות. ולכך מתחלה לא רצה משה רבינו ע"ה לקבל מראות הצובאות שיעשה מהם הכיור עד שצוה הש"י לקבל מהם כי מחמת שתאוה הזאת הוא דבר עלול לקבל טומאה ובעוה"ר רוב בני אדם נכשלים בעון הזה הנראה ונדמה להם שאין זה חטא כלל ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים שפוגמים בחטא זה ע"פ הרוב חטא של הרהורים ותאוות האלו באים מהאשה המהרהרת חלילה בהרהורים לא טובים. ולכן צוה הש"י שיקבל מהם כי הש"י יודע מחשבות שכוונת הנשים היה בהסתכלותם במראות למען יבוטל מהם הרהורים מאנשים אחרים לכן צוה השי"ת שיקבל מהם ואף שהוא גשמיות עב מכל הגשמיות גם זאת מהצורך להכניס אל הקדושה:

וזהו ואתה קח לך בשמים, פירוש שתעלה ריח ניחוח במעשיך דהיינו אפילו מדבר הגשמי ביותר מכל הגשמיות תעלה ממנו ריח ניחוח. וזהו ראש מר לשון מר ר"ל אפילו דבר שהוא תכלית וראש לכל המרירות תעלה ממנו ריח ניחוח. דרור פי' תראה שיהיה דרור דהיינו חירות ממלאך המות דהיינו מסיטרא אחרא ומשעבוד מלכיות כל זה תגרום בכל דברי גשמיות. וזה שאמרו חז"ל בן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהא מימיו נפסלים בלינה והיו משקעים אותו בבור שאם אין נפסלים בלינה רמז שלא יאמר האדם א"כ הוא שאסור לאדם להנות מעוה"ז ותאותו כ"א הכל למען שמו והוא דבר קשה מאוד שבלתי אפשרי לעמוד בו א"כ אפריש עצמי מכל עניני עוה"ז הגשמי ולא אוכל ולא אשתה כלל ואהיה פרוש מאוד. אל יאמר כן אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאוות ולסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות ג"כ. וזה רמז שעשה מוכני לכיור לשוקעו בבור רמז שצריך האדם לגלגל ולשקע הגשמיות עד אשר ישקע ויוטבע בטבע בשורש הקדושה שלא יהיו נפסלים בלינה רמז לעוה"ז הנקרא לינה ואינה אלא כמו לינה אדם ביקר בל ילין. וזהו ותעבור המנחה על פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה. ר"ל אף שכל המנחה ששלח יעקב היו דברים גשמיים אעפ"כ והוא לן בלילה ההוא במחנה ר"ל בעוה"ז הנקרא לילה לן גם במחנה דהיינו בקדושה מחנות קדוש'. וזהו ומשה יקח את האהל דאוהל רמז להקדושה והשכינה הנקרא אוהל ומרבע"ה היה מתאמץ מקדושתו להעלות הקדוש' והשכי':

וזהו יקח את האוהל ונטה לו מחוץ למחנה. ר"ל אף דבר שהוא מחוץ למחנה דהיינו דברים גשמיים שהם דבר חילונית מהקדושה היה משה נוטהו ומביאו אל הקדושה. וזהו נטה לו פי' לו מושב אל מלת אוהל. הרחק מן המחנה פי' הדבר החילוני שבתוך הגשמיות היה מרחיק מהקדושה והרוחניות שבו היה מעלה אל הקדושה. והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה פי' מובן ממילא שכל מבקש ה' היה יוצא להתאמן עצמו בדרך הזה. והאיך עשה ואמר הכתוב והיה בצאת משה אל האוהל כו'. דהנה העיקר לאדם ללמוד מהצדיק את מעשיו אשר עושה יראה וישגיח על

מעשיו הקדושים ובזאת יעיר לבו בקרבו ג"כ בקדושה להתחיל בעבודתו ית'. וזהו והביטו אחרי משה ונצבו איש פתח אהלו. ר"ל שהתחילו לעמוד על פתח והתחלה של קדושה הזאת לעשות כיוצא בו. עד בואו האוהלה מוסב על ונצבו איש פתח ר"ל שהתחיל כל איש להתאמץ ולהתחיל בקדושה עד שזכה לבא אל האוהל ממש. ונחזור לביאור הכתוב ועשית כיור נחושת ונתת אותו בין אוהל מועד ובין המזבח. פי' ע"י שתקדש עצמך בדברי גשמיות תפעול שני דברים הן שתעלה הקדושה להשכינה כנ"ל גם שיהא לך מזבח כפרה על עונותיך על דרך שאמרו חז"ל בזמן שבהמ"ק קיים היו קרבנות מכפרים ועכשיו שלחנו של אדם מכפר. וזהו בין אוהל מועד ובין המזבח ר"ל הן זאת והן זאת תפעול ועוד תפעול ונתת שמה מים רמז שתגרום השפעות רחמים וחסדים לעולם לישראל והשם ברחמיו יחזק ויאמץ לבבנו ללכת בכל דרכיו הקדושים אכי"ר:

ויהי ברדת משה מן ההר כו'. יבואר ג"כ ע"פ דברינו הנ"ל שאדם הרוצה לבא אל הקדושה ופרישות לעבודתו ית' צריך להכניע עצמו בהכנעה גדולה וזה יגרום לו לקבל קדושה על עצמו. וזהו ברדת משה מן ההר ע"ד שאמרו חז"ל הרים גבנונים ההר חמד אלהים שנתן הקב"ה התורה על הר סיני מחמת שהוא נמוך מכל ההרים ומשה היה מוריד ומשפיל עצמו שהיה עניו מכל אדם והי' מוכנע מאוד יותר מהר סיני לכן זכה ושני לוחות בידו שע"י הכנעתו היה זוכה להקדושה הגדולה הזאת. וזהו שנשנה הכ' לכפול ברדתו מן ההר שלכאורה הוא אך למותר שהרי פתח הכתוב בתחלה ברדת משה מן ההר. אלא שהתורה מרמזת שזכה לזאת בעבור שהכניע עצמו. וזהו ברדתו בי"ת של ברדתו פי' בעבור רדתו מן ההר כנ"ל שהיה מוכנע ביותר. ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו פי' שהכתוב מפרש גודל הכנעתו שלא ידע כי קרן כו' דהצדיק המדבר עם אדם דברי קדושות ויראת ה' אזי בא לו התלהבות גדולה בלבו ויאיר פניו באור גדול מהתלהבות אש אשר בקרבו וכל זאת לא ידע משה בעצמו אם יש לו התלהבות כלל. וזהו בדברו אתו ר"ל כשהיה איזה אדם מדבר עם משה דברי קדושות:

פרשת פקודי

אלה פקודי המשכן כו'. הנה התורה י"ל לכמה פנים ונראה לפרש דהנה גדולה מעשה הצדקה הנותן צדקה לצדיק השלם שעושה יחוד במדות העליונות כידוע שיש שני מדות צדיק וצדק וע"י הצדיק המקבל את הצדקה הוא מעלה את הה' אחרונה שהוא אתנו בגלותינו למדת צדק ונעשה צדקה ואז העולם מלא ושבע כל טוב שפע וברכה ורחמים וחיים ובני ומזוני ושלום עד אין קץ ותכלית השפע ע"י הצדיק המקבל את הצדקה וע"י הולכות ההשפעה לכל העולם לכל אחד וא' די מחסורו והצטרכותו. וזה מרומז בפסוק ונתנו איש כופר כו' מלת ונתנו האותיות למפרע הוא ג"כ ונתנו כנ"ל ע"י הצדקה בא צדקה לעולם. והנה יש שלש מדרגות צדיקים יש צדיק שאינו משגיח לחשוב בקבלתו הצדקה לטובת והנאת עצמו אלא כל כוונתו הוא כדי שיושפע עי"ז שפע טובה לכל ישראל ותמיד נפשו ורצונו הטוב משתוקקת לראות בשמחת ישראל שלא יחסר להם כל טוב אבל מה שנוגע לו להצטרכותו אינו משגיח כלל וכלל והכל בעיניו כאלו ביתו מלא ומוכן כל טוב. וזה הצדיק נקרא בשם דוכרא אף שהוא מקבל כי כל כוונתו ובקשתו אינו אלא כדי להשפיע וזה הוא הזיווג הידוע שיש זיווג מניה וביה. ויש צדיק המקבל צדקה וכוונתו ג"כ להנאת עצמו כדי מזונתו ופרנסתו וזה נקרא בשם נוקבא מחמת שכוונתו ג"כ לקבל והצדיק הזה ג"כ עושה יחוד להשני מדות הנ"ל ע"י קבלה לידו הצדקה. וזהו וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן דהיינו הצדיק הנקרא בשם דוכרא כנ"ל שכל הצטרכותו כאלו נמצא אצלו הכל מוכן תכלת וארגמן רמז לכל מיני טובה ואין כוונתו רק להשפיע. הביאו ר"ל צדיקים כאלו הם מביאים תמיד שפע רב וכל טוב לעולם. וכל אשה ר"ל הצדיק השני הנקרא בשם נוקבא כנ"ל רק שהיא חכמת לב היינו בעבודת הבורא ית' ובתורתו הקדושה לעשות נחת רוח ליוצרו. בידיה טוו ר"ל ע"י ידיה שמקבל הצדקה לידו הוא ג"כ ממשיך השפע'. ויביאו מטוה היינו השפעה. התכלת והארגמן רמז לכל מיני השפעות ג'. וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה. ר"ל הצדיק שיש לו נשיאות לב בחכמה עליונה אף שכוונתו לקבל ונק' ג"כ בשם נוקבא. טוו את העזים ר"ל רמז כלומר ששורשו בא מן העזים כך הצדיק הזה מושך השפעה מהשורש וזה אלה פקודי המשכן רמז לשלש צדיקים הנ"ל. פקודי פי' מה שהצדיק פוקד את כל ב"א בהשפעה טובה יש בהם ג' מדרגות. א' המשכן אות מל' המשכה שממשיך השפעה ע"י קבלת הצדקה לידו ועושה יחוד בשני מדות הנ"ל. וזהו המשכן בה"א. ב' משכן רמז לצדיק השלם והגמור כנ"ל זה נקרא בשם דוכרא כנ"ל ונקרא בל' סתום ונעלם מחמת שאינו משגיח על עצמו כאלו אינו בעולם ועושה יחוד' מניה וביה. העדות אשר פקד ע"פ משה ואהרן. שהיו משתוקקים תמיד להשפיע לישראל ולא היה כוונתם והשגחתם על עצמם: וזהו ויאמר ה' אל משה פסל לך. ודרשו חז"ל הפסולת יהיה שלך כו'. ויש לכוין פי' הגמ' שהש"י אמר למשה כל מה שנוגע לך לפרנסתך להצטרכותך יהיו בעיניך כפסולת המאכל הנדחה מן הגוף שלא תשגיח על הנוגע לך. מכאן נתעשר משה פי' שמשה רבע"ה עשה כאשר אמר לו הש"י והיה כל כוונתו שיהיו מלאים ושבעים כל טוב. וזה היה כל עושרו שראה בעושרם וטובתו. ג' עבודת הלוים היינו הצדיקים הקטנים הנלוים אל ה' לעבודתו גם הם משפיעים שפע ברכה וחיים לעולם ולכל ישראל:

ויעש למזבח מכבר כו'. ומתחלה נפרש הפסוק ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ויעש משה נחש נחושת. והנה זה צריך ביאור להבין למה שינה משה. ואקדים לך לפרש במה שדקדקו קמאי בראשית ברא וכו' מתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין כו'. וחלילה לנו לחשוב על הקב"ה האחד האמיתי הפשוט שיהא חלילה איזה שינוי אצלו. אך העיקר הוא כך באמת שצריך האדם לעבוד את הבורא בכל אופני אופנים לבלתי יחטא לפניו חלילה בשום עבירה ונדנוד חטא והקלה שבקלות יהיה בעיניו כחמורות. וזה הצדיק היה יכול להתקיים ע"י מדת הדין וזה שורת הדין נותן שיהא האדם כך. אבל בני עליה המה מועטים שיהיו יכולים לעמוד נגד שורת הדין ולכן היה צריך לשתף מדת הרחמים. ובאמת בתחלה ראה הקב"ה כח' הב' מדרגות היינו צדיק מעיקרא ומדרגות בעל תשובה וזהו מתחלה עלה במחשבה כו' ר"ל מהתחלת הבריאה עלה במחשבה לבראו במדת הדין קאי על הצדיק שיכול להתקיים ע"פ שורת הדין וראה שאין העולם מתקיים מחמת שטבע הבריאה בלתי אפשרי להיות כלם צדיקים כאשר כתבתי במ"א ושיתף מדת הרחמים

הרחמים. אבל באמת היטב וראה שכל ביחד בלי השתנות שלילה. וזהו אני ה' אלקיכם אמת ר"ל מי שהולך באמת בעבודת הבורא ית' שלא יחטא חלילה אף המדת הדין הוא רחמים אצלו ואין לו להתירא ממדה"ד. וזהו אני ה' קודם שיחטא האדם ואחר שיחטא דקודם שיחטא גם הדין הוא רחמים ואף אחר שיחטא אני ה' הרחמים. וזהו ועשו לי מקדש כו' שבית המקדש שלמעלה מכוון נגד בה"מ שלמטה וכשהאדם מקדש עצמו למטה עושה מקדש להשי"ת ב"ה. וזהו ועשו לי מקדש אימתי ושכנתי בתוכם. היינו כשיקדשו עצמם למטה שאז אני שוכן בתוכם אז עושין לי מקדש למעלה. וזהו עשה לך שרף ר"ל בני אדם השורפים בקדושתם וכרשפי אש התלהבותם בודאי הצדיקים הללו עליהם נאמר ותגזר אומר וכו'. ושים אותו על נס פי' שתשים את הצדיק הזה לנס לעולם שיבינו הכל שכל פעולותיו ומעשיו הכל מעשה נסים. וזהו כל הנשוך. ר"ל כל מי שיש לו נשיכה דהיינו שחסר לו איזה דבר הן רפואה והן מזוני חיי בני. וראה אותו וחי תיכף בראי' כל דהוא בעלמא ימשיך לו הצדיק הנ"ל הכל. ומשה רבינו עליו השלום ראה שבני עליה המה מועטים. ויעש משה נחש נחושת ופירש"י ז"ל לשון נופל על הל'. וי"ל הפי' כך נחש הוא השטן הוא היצה"ר העולה ומקטרג וראה משה רבינו ע"ה לעשות נגדו נחושת שאף מי שאינו כ"כ צדיק כנ"ל. ולזה מרמז נחושת שהנחושת של נדבת המשכן היה מכפר על מעשה נחש שגם הצדיק כזה יהיה יכולת בידו לפעול הכל ולא היה משנה משה מדברי הקב"ה כי כן היה כוונת הבריאה בתחלה כנ"ל. וזהו ויעש למזבח מכבר מעשה רשת נחושת. ר"ל מכבר פי' כוברו בכברה לראות את המעשה הצדיק דמעיקרא ובני עליה המה מועטים. ולכן עשה ופעל שגם הצדיק שאינו בבחי' גדולה כ"כ גם הוא יכול לפעול הכל. ויהיה שיעור הכתוב כך ויעש למזבח ר"ל למען יהיה מזבח כפרה מכבר ההכרחי לראות מעשה הצדיק הגמור. נחושת מעשה רשת ר"ל ומחמת שרוב בני אדם נלכדים במצודה ורשת הנחש היצה"ר עשה ופעל שגם הצדיק המרומז בשם נחושת יפעול הכל כנ"ל וק"ל:

הסכמת

החסיד המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו מוהר"ר משולם זוסמאן במהור"ר אברהם :

ברוך ה' אשר הפליא חסדו עמנו והוציא לאור תעלומות חכמה אמרים נעימים וערבים של אחי החסיד המפורסם איש אלהים קדוש יאמר לו מוהר"ר **אלימלך** והיות מחמת שכל העולם תאבים ומשתוקקים כלו כבר הספרים שנדפסו בק"ק לעמבערג ועתה העיר ה' את רוח בני ה"ה המברך הרבני המופלג מוהר"ר **ישראל אברהם** והנלוה אליו לדבר מצוה ה"ה הרבני המופלא מוהר"ר **שמואל** בהמנות מוהר"ר **נטע** להעלות את הספר הקדוש על הדפוס המשובח הטוב והנעים דק"ק סלאוויטא. בכן גזרתי לבל ירום איש ידו ורגלו לדפוס את הספר הנ"ל בשום דפוס בלתי רשות המדפיסים הנ"ל משך עשרה שנים מיום דלמטה והשומע לדברי יונעם :

הק' משולם זוסמאן במהור"ר **אברהם מאנפאלי**

אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. ולכאורה היה ראוי לכתוב ויקרא ה' אל משה וידבר אליו כדי שנדע מי קראו ולא כן עתה ויקרא אל משה סתם ואיני יודע מי קראו. אך הענין הוא דאיתא בזוהר ויקרא כו' אלף זעירא דהשכינה כשאינה במקומה אזי היא זעירא ואז היו במדבר ועיקר מקום כבודו הוא בבה"מ בירושלים. ולכן מתחלה נאמר ויקרא אל משה והיא אלף זעירא קרא אל משה אך אח"כ כשכבר קראו והיה משה רבע"ה מטה עצמו לעבודת הבורא ב"ה בכל יכלתו והיה מקדש עצמו במאוד מאוד ובא למדרגה זו וידבר ה' אליו שהוא שם הרחמים. וזהו שהתפלל דוד המלך ע"ה אתה ה' לעולם תשב כי עתה בעו"ה שהשכינה בהגלות כשהקב"ה רוצה לדון את ישראל צריך ברוב רחמיו לעמוד מכסא דין ולישב עליהם בכסא רחמים אבל לעתיד לבא יהיה כולו רחמים גמורים ולא יצטרך לעמוד מכסא דין כלל ולשנות מכסא לכסא. ועל זה התפלל אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור דעיקר שכינת כבודו ית' הוא על הצדיקים והתפלל לאמר אע"פ שנתמעטו הדורות אם ראשונים כו' אעפ"כ יהיה כסאך עלינו בכל דור ודור ברוב רחמיך תחופף עלינו אור שכינתך אמן :

ונפש כי תחטא כו'. נ"ל דאיתא בזוה"ק ונפש כי תחטא שהוא ל' תמיה שהכתוב מתמיה על נפש העליון שיחטא ע"ש הלשון. ויש לפרש ג"כ ברמז על נפש צדיק שחטא באיזה חטא קל כחוט השערה שעבר על איזה מדה והנהגה טובה חלילה כפי' הזוה"ק שנפש היא מדרגה גדולה. והצדיק הזה הנכשל חלילה באיזה מדה כחוט השערה אזי יחרד לבו בקרבו ותאחז נפשו פלצות ומי יתן ויחרד לב הרשעים העוברים עבירות חמורות כקלות כמו הצדיק הזה אשר הקל שבקלות בעיניו כחמורות ונפשו תאבל עליו ותחרד מאוד כאלו עתה שומע השבועה שהיו משביעין אותו קודם שיצא לאויר העולם כדאיתא בגמרא :

וזהו ושמעה קול אלה. פי' שדומה לו כאלו שומע עתה מחדש קול האלה והשבועה כנ"ל. והוא עד. הוא ל' התראה מל' העדותי בכם כו' ופירושו הוא כך מה הוא הדבר שמעיד ומתרה בהצדיק לעוררו שיחרד לבו ומפרש הכתוב והוא עד. ר"ל זה הדבר המתרה להצדיק דהיינו או ראה או ידע ע"ד שפרשתי כבר שהנשמה קודם יציאתה לעולם מוליכין אותה בכל העולמות ומלמדין אותה כל התורה ואח"כ בא מלאך וסטרו על פיו כדאיתא בגמ' וכל זאת למה. אמרתי כבר באריכות השורש הוא לסבה הזאת שמראין לו כל העולמות הוא למען שיוכל אח"כ להשיג העולמות ולעבוד בהם להשי"ת ב"ה ולהשיג התורה שלמד ואלולי זאת שמראין לו כנ"ל לא היה יכול להשיג כלל וכלל לא התורה ולא העולמות העליונים רק ע"י הרשימה הנרשם בו קודם יציאתו לעולם עי"ז יכול אח"כ להשיג ואם לא היה נשכח ממנו כל מה שראה ולמד לא היה לו שום שכר בעבודתו :

וזהו או ראה. ר"ל או שראה כל העולמות הגבוהים לכן יחרד לבבו. או ידע שלפעמים מתגלגל הצדיק עבור איזה מצוה אחת שיש לו לתקן וזהו או ידע דהיינו בבריאה ראשונה שראה הכל ונמצא לא היה הצורך להראות לו כנ"ל כשבא בגלגול אם לא יגיד כו'. שדרך הצדיק הזה אם יארע לו איזה נדנוד חטא כל שהוא אזי הוא מוכיח עצמו ומדבר לעצמו דברים קשים כגידין. ולכן נכתב לו"א יגיד בוא"ו ואל"ף לרמז ג"כ אם ל"ו דהיינו לעצמו יגיד פי' ל' גידין כמ"ש חז"ל ותגיד לבנ"י דברים קשים כגידין. ונשא עונו פי' הצדיק זה נושא עונו זה למעלה לעולמות עליונים עד שאמרו הז"ל זדונות נעשים כזכיות. וזהו צדיקים ישמחו ויעלצו בך ר"ל שהצדיקים בכל פעם הם שמחים יותר ויותר בו ית'. לעולם ירננו פירוש זה גורם להם כל השמחות מחמת שהם מרננים על עצמם כשבא להם נדנוד חטא ומביאין אותו החטא לעולם העליון שנעשה להם זכות וזהו לעולם ר"ל לעולם עליון. ירננו לשון רינון ע"ד דאיתא והיה כל הפעם מרננין אחריו והרינון הזה הם מביאין לעולם עליון לזכות גמור ולשמחה גדולה עד עולם והבן :

או נפש אשר תגע בכל דבר טמא כו'. י"ל שהתורה הקדושה מלמדת דרך הצדיק הרוצה לבטל הדינים ולהמתיקם שזה נקרא ל' נגיעה שצריך להטות עצמו ליגע באותו דבר. ואמר הכתוב נפש כי תגע בכל דבר טמא ר"ל בכללות הטומאה להמתיק למטה רשעים החטאים והמתועבים. או בנבלת חי' טמאה כו'. דאיתא בזוה"ק דד' חיות הקודש הנושאים הכסא הם נותנים השפעה וחיות כל א' במינו דהיינו אדם נותן חיות באדם ושור מתן חיות בבהמות והאריה היה מוכרח לרבון על המזבח ג"כ כדי להשפיע וגם נשר אף שהוא מין טמא אך מחמת שהוא רחמני על בניו הוא ג"כ משפיע על מיני עופות. ולעומת זה יש במרכבה טמאה ג"כ ד' חיות טמאות אשר ג"כ יש להן כח ע"י הרשעים החוטאים הם נותנים להם איזה חיות בעונם. וצריך הצדיק הרוצה לבטל הדינין להמתיקם בשרשם במקום התחלתם של הדינין ואמר הכתוב או בנבלת חיה טמאה רמז שרוצה להמתיק שורש הדין של החיה טמאה רמז ע"ד שדרשו הז"ל בערבי פסחים על פסוק גער חית קנה געור חיה כו'. או בנבלת בהמה טמאה כו' רמז לכח הדין שבמרכבה טמאה שיש בה בהמה טמאה. או בנבלת שרץ כו' רמז לכללות הטומאות. ובא הכ' ומלמד הצדיק באיזה אופן ימתיקם דהיינו ונעלם ממנו שצריך הדבר להיות בנעלם ובסוד גמור בהסתר כאלו גם ממנו עצמו הוא נעלם. והוא טמא פי' שהכ' מלמד שלא ידחוק עצמו לכלות אותם לגמרי שיגרום מיד ביאת המשיח כי אמרו חז"ל אסור לדחוק את הקץ. רק והוא טמא פירוש שהטומאה עדיין תשאר אלא שירצה להמתיקם וזהו ואשם לשון שממה ר"ל לעשותם משומם ומבולבל שלא יהיה בהם כח לשלוט כלל ולהמתיקם עד שיבא משיח במהרה ואז והעביר רוח הטומאה מן הארץ אמן :

או כי יגע בטומאת אדם. רמז לאדם רשע שנטמא בעונות והטאים ועי"ז נותן כח והיות לאדם רע בליעל והצדיק רוצה שישוב מעונו ולא יעשה עוד. וזהו או כי יגע פי' שמטה עצמו לדבר זה כנ"ל ומלמד הכ' ג"כ שיעשה בדרך זה. ונעלם ממנו שירצה לעשות הדבר הזה בהעלמה ובהסתר. והוא ידע פי' מעילא יתוודע לאותו רשע ויגיע בעוונו ויפול עליו חרדה

גדולה והתעוררת תשובה. ואשם פירוש כנ"ל שיהא משומם ומבולבל מחוטא דבר ולא יעשה עוד:

או נפש כי תשבע לבטא בשפתים כו'. ונפרש המשנה שבועות שתים כו' דהנה יש ב' גווני צדיקים יש צדיקים המענים ומסגפים עצמם שעי"ז הן משברים כח הדינין. ויש צדיקים האוכלים בקדושה ובטהרה למען עבודתו ית"ש הם משפיעים ברכה ופרנסה לעולם. והצדיקים הללו יש להן כח להשביע ולגזור כרצונם כן יקום. שזה הכח והשליטה שיש להם לגזור אומר ויקם נקרא בל' שבועה. ע"ד דאיתא ג' מלכו בכיפה וא' מהן היה אחאב ומביא הגמרא ראיה מהפסוק והשביע את הממלכה ואת הגוי ואם לאו דשליט עלייהו איך יכול להשביעם ע"ש. נמצא ע"י כח השליטה שהיה לו היה יכול להשביעם. ולכן כח הצדיק הגוזר אומר ויקם נקרא בשם שבועה וזהו שבועות שתים פי' ב' גווני צדיקים יש שיש להן כח להשביע ולגזור אומר ויקם כנ"ל שהן ארבע רמז שעי"ז גורמין תיקון להשם הוי"ה ב"ה שהוא ד' אותיות. ומפרש התנא שתים שאוכל ושלא אוכל רמז כנ"ל שהצדיק הזה מתקן באכילתו. וזה בעינויו ובסיגופו שאינו אוכל. והוסיפו חכמים עוד ב' דהיינו שאכלתי פי' הצדיק הזה שהוא אוכל עתה בקדושה צריך להזהיר עצמו ולהשגיח על זכרונו להיות דואג על אכילתו שאכל כבר בלא קדושה ולבו יבעור על זאת. ושלא אכלתי רמז על הצדיק השני המסגף עצמו ידאג על הסיגופים שסיגף עצמו כבר שלא היו לתכלית לעבודתו ית"ש כי יש פעמים מסגפים עצמם ומכחישים כחם בענין רע בשנים לא טובות שלא לשם שמים ע"ד שאמר הכתוב הן לריב ומצה תצומו. כי על זה צריך האדם להשכיל מאד. ע"ד שאמרו במתותא מנייכו לא תירתו תרתי גיהנם וצריך הצדיק לתקן ולבו יבעור על הסיגופים הקודמים שלא היו לעבודתו ית"ש ואז יהיה כח בהצדיקים לתקן הכל כנ"ל. וזש"ה או נפש רמז על הצדיק כנ"ל כו'. לבטא בשפתים שעקימת שפתיו של הצדיק הוי מעשה הם פועלים מעשה בעולמות העליונים. להרע או להטיב כמ"ש חז"ל להרע שלא אוכל להטיב שאוכל רמז על ב' גווני הצדיקים הנ"ל. לכל אשר יבטא פי' כל אשר יבטא הן הצדיק הזה באכילתו והן השני בסיגופו. האדם בשבועה כמו שדרשו חז"ל שצריך להיות האדם בשבועה דהיינו שיהא צדיק גמור בצדקו הנקרא בשם אדם שהוא מדריגה גדולה:

וזהו אדם כי יקריב מכם קרבן ודרשו חז"ל מכם ולא כלכם בכם חלקתי ולא באומות. נ"ל הרמז ג"כ לדברינו הנ"ל אדם שיקריב עצמו להבורא ב"ה בעבודות כשרים שהן כמו קרבן. ואמרו חז"ל ולא כולכם פי' שלא תהא מדריגת כלכם שוה בגוון אחד רק חלוק לשני גוונין כנ"ל דהיינו א' שמתקן באכילתו וא' בסיגופו כל א' לפי מדרגתו. וזהו בכם חלקתי פי' בישראל יש חילוק בין הצדיקים כנ"ל. וזה שאמר יעקב אע"ה אולי ימושני אבי כו' והבאתי עלי קללה ולכאורה איך טעה יעקב בזה שיהיה סובר שיצחק יקלל אותו הרי השכינה היה עם יעקב ובודאי ידע האמת כאשר באמת אמר יצחק גם ברוך יהיה. אך נבאר לפי מה שאמרתי טעם שרצה יצחק לברך את עשו וכי חלילה יטעה יצחק לברך את עשו ולא את יעקב. אך שיצחק היה רוצה לברך את יעקב בברכת עוה"ב ואת עשו בעוה"ז. ורבקה ראתה שחלילה אם לא יהיה ליעקב חלק בעולם הזה לא יהיה לבניו חלילה תקומה בין האומות לכך היתה מהדרת שיברך יצחק את יעקב גם בעוה"ז. ויעקב אע"ה לא היה דעתו נוחה מזה שהיה מתיירא שיצחק יברך אותו בעניני עוה"ז בכלו גשמיות כי גם בעניני גשמים יש חילוקים כנ"ל שצורך העולם לשני גווני צדיקים כנ"ל וגם בעניני אכילה יש חילוק לאכול בקדושה במחשבות טהורות בין האוכל כבהמה. ולזה אמר אולי ימושני אבי לשון ממשות הדברים גשמיים נקרא בל' מישוש דהיינו אולי יברך אותי בכלו גשמיות והבאתי עלי קללה שזה אצלי קללה יחשב. ואנכי איש חלק פי' כנ"ל שאני מוכרח להיות מוחלק לשני אופנים כנ"ל. וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור ה' ולכאורה מלת לכו הוא מיותר והכי הו"ל למימר בית יעקב נלכה באור ה'. אך הכוונה לב' אופנים כנ"ל בית יעקב הוא מדרגה קטנה כידוע ההפרש שבין יעקב לישראל וכתיב בפסוק והיה בית יעקב אש ובית עשו לקש רמז למדרגה של הצדיקים שע"י מדרגתם משברים כח הדינין. וזהו בית יעקב לכו פי' במדרגתכם רמז למדרגה הא'. ונלכה באור ה' רמז למדרגה הב' ההולכים באור קדושתם בכל העולמות. והש"י יזכנו להיות מהם אכי"ר:

פרשת צו

וידבר כו' צו את בני ישראל פרש"י אין צו אלא זירוז ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. ונ"ל ע"פ הרמז דהנה האדם העובד את הש"י ב"ה צריך לעבוד בזריזות ובמדות טובות אבל העובד את הש"י בעצלות ובדוחק שלא ברצון אזי הרי הוא חסר הגוף שאין לו גוף שהוא כמו כיס ונרתק להנשמה. וזה שרמז רש"י ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס דהיינו שעובד בעצלות כנ"ל:

זאת תורת העולה כו'. פי' הכתוב מלמד אותנו דרכי הש"ת זאת היא השכינה שנקראת זאת כידוע ואמר הכתוב זאת תורת העולה ר"ל אם לימוד התורה הוא לשם זאת דהיינו לשמה להעלות נחת רוח ליוצרו. העולה פי' התורה הזאת עולה לפני ית"ש אבל מי שאינו לומד לשמה ולימודו הוא מצד השמאל וזה רמז היא לשון נוקבא שהוא צד שמאל. העולה על מוקדה פירוש התורה הזאת צריכה לבא על מוקדה בגיהנם וענוש יענש ויוצרף בצרוף אש של גיהנם. ואמר הכ' על המזבח כל הלילה. פירוש על המזבח התורה שהיה ראוי להיות כפרה כמו מזבח דבזמן שבהמ"ק קיים הקרבנות מכפרים ועכשיו התורה מכפרת דכל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה כו' והיה ראוי שהתורה יהיה במקום מזבח ועכשיו ענוש יענש בגיהנם ולא תאמר הלא גם שלא לשמה הוא טוב כדברי חז"ל לא כן הוא כדבריך כי חז"ל התירו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבא לידי לשמה אבל אם לומד כל ימיו שלא לשמה בודאי ענוש יענש בגיהנם. וזהו כל הלילה פי' אם הלימוד הוא בהופך ואפלה כל ימיו. עד בוקר רמז עד יום מותו יום הדין וחשבון וביקור על כל מעשיו אזי הוא מר מאוד. ואש המזבח תוקד בו ר"ל האש שהיה ראוי להיות מזבח תוקד בו בגיהנם. לכן אמר הכתוב היעצך שתנצל מכל רע עשה זאת ותנצל. דהיינו ולבש הכהן דהאדם הנכנס בעבודתו ית"ש נקרא כהן. ילבש עצמו מדו בד פי' רש"י מדו כמדתו פי' רמז שנגד מדתו הרע שיש בו באדם יתאמץ מאוד לעשות היפך מדה זאת. למשל אם יש בו מדת כעס יכריח עצמו להתאמץ לבו להיות רחמן על כל דבר. אם יש בו מדת גאוה ישפיל עצמו בתכלית השפלות מדה כנגד מדה. וזהו רמז בד שהוא פשתן רמז למדות כילות וקמצנות שזה מדה גרועה

ביותר כמו דאיתא בספר היושר לר"ת כמו שמצינו בפסוק שקין הביא מפרי האדמה ופרש"י מזרע פשתן מן הגרוע. ומכנסי בד יהיו על בשרו ר"ל שצריך שיכניס עצמו במדה זאת להאמין נגדה שלא יהיה קמצן וכילי. ואז כאשר יתקן המדות שבו. ויתנהג כך ימים רבים כל ימי חייו יהיה אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא אמן:

זאת תורת העולה היא העולה כו'. ונקדים לפרש פסוק יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך כו'. לכאורה לשה"כ משמע שהוא ב' דברים דהיינו את הדבר הזה מורה על עשיית דבר אחר דאל"כ היה לו לומר יען אשר עשית את הדבר הזה אשר לא חשכת כו' כי הוי"ו של ולא מחלקת לב' דברים. ונראה לפרש דהנה הקושיא מפורסמת דמקשים מפני מה בפרשה ראשונה של ק"ש נאמר בכל מאודך ובפרשה שניה לא נאמר ובכל מאודיכם. וי"ל דאיתא בגמרא גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות ומקשה והתניא נעשו לו כשגגות ומשני כאן מאהבה כאן מיראה. לכאורה מאחר שרז"ל האירו לנו עינינו והודיעו לנו שהתשובה מאהבה זדונות נעשים כזכיות א"כ מוטב מי שהעיר ה' את רוחו שישוב על עונותיו יעשה מאהבה מיד. אך הפשוט שזה בלתי אפשרי שישוב מיד מאהבה רק צריך להיות בהדרגה מתחלה ביראה ומיראה בא אל האהבה. וכן הוא כוונת חז"ל שמתחלה נעשים כשגגות בעשותו תשובה מיראה ואח"כ בבואו לעשות מאהבה נעשים כזכיות ולכן בפרשה ראשונה של ק"ש שם הורה לנו את הדרך אשר נלך בה ע"י תפלה דהיינו בכל לבבך איזה עבודה שבלב זו תפלה דמתחלה היא בלב שצריך לשום על לבו יראת ה' וגדולתו. ובכל נפשך דהיינו לגמול את נפשו דגומל נפשו איש חסיד שהתפלה בכונה היא גמילות חסד לנפש. ובכל מאודך דהיינו לאחר שמוציא בשפתיו ובדיבורו הוא בא אל האהבה דהיינו שהוא מדבר בכל חושיו וכחו וכוונתו במאוד מאוד בהתלהבות גדול. אבל בפ' שניה שהוא הוראת הדרך ע"י התורה הקדושה כמו שדרשו חז"ל והיה אם שמוע בישן תשמע בחדש ר"ל כאשר יהיה הלימוד אף שלא לשמה והיינו שמוע בישן שתשמע את התורה כאלו דבר ישן דהיינו שלא לשמה תשמע בחדש תבא ממילא אח"כ לבא ללמוד לשמה כאלו מקבל התורה מחדש בסיני מפי הגבורה דזהו אהבה גדולה והתלהבות גדול ולכן א"צ לפרש עוד בכל מאודיכם לרמז על אהבה כי ממילא בא וכנ"ל וע"י התורה הקדושה יכול האדם לבא לכל המדרגות. וזהו וזאת התורה לעולה ולמנחה כו' דבזמן המקדש היו הקרבנות מכפרים ועכשיו העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה. וזהו זאת התורה לעולה כו' פירוש ע"י התורה תוכל לפעול הכל שהיא מדריגה עליונה על הכל. ועל שני מדרגות דהיינו יראה ואהבה רמזו רז"ל באמרם שבעת ימים קודם יה"כ מפרישין כה"ג וכו' ושבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כו' ומה הפרש בין זה לזה אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים נוגעים בו וזה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעים בו ר"ל דמלת קדושה הוא לשון הזמנה אל הדבר דשני פרישות הנ"ל היו כדי לתקן את הששה קצוות והעולם השביעי אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים נוגעין בו פי' דזה הוא הנוגע לכל ישראל שיזמינו ויקדשו עצמם לעבודת הבורא ית"ש ופרישתו ג"כ היתה לקדושה דהיינו הזמנה. וזה רמז דבר אל כל בנ"י קדושים תהיו ר"ל להזמנה הזאת כל ישראל שוים כאחד לטובה. וזהו פרישתו לטהרה. טהרה הוא מדריגה גדולה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו. ר"ל

דלאו כל אדם יכול לבא למדרגה הזאת. וזהו רמז שמטהרת טמאים פירוש מי שהיה מחזיק עצמו כשפל וטמא היה מטהר. ומטמא טהורים מי שמחזיק עצמו לטהור שהוא מתוקן וטהור כל צרכו זה בודאי עדיין בתוך טומאתו הוא יושב כי המדרגה הזאת אין לה קץ ותכלית. וז"ש באברהם אע"ה יען אשר כו' ולא חשכת כו' שהוא שני דברים. דהיינו א' אשר עשית שהלך להר המוריה לשוחטו אבל עדיין לא עשה וזהו מדרגת יראה. ב' ולא חשכת את בנך כו' דזה מגיד אהבה גדולה והתלהבות גדולה וזהו זאת תורת העולה דעולה היה בא על הרהור הלב ואמר הכ' זאת תורת העולה פי' שתבא למדרגה הזאת שיהיה תורה שלך עולה פי' שתכפר על הרהור הלב. היא העולה על מוקדה פי' עוד תפעול התורה הזאת היא שהלמוד שתביאך אל אהבה והתלהבות גדול וכנ"ל שתורה חשובה כנגד הכל. על המזבח ר"ל התורה הזאת היא למעלה מן המזבח שהקרבנות אינם מכפרים כולם על כל חטא אך כ"א מכפר על חטא שלו אבל התורה מכפרת על הכל ובזה התורה מעולם מן המזבח. ואש המזבח תוקד בו ר"ל כמו שהיה בא אש על המזבח מן השמים כן תוקד התלהבות אש בהצדיק הזה אשר יתנהג כנ"ל. ולבש הכהן מדו בד פי' כאשר יתנהג כנ"ל נקרא הצדיק הזה בשם כהן וצריך להלביש עצמו מדו בד ר"ל שצריך לתקן עצמו במדותיו להתבודדות מחשבתו. ומכנסי בד ילבש על בשרו דהיינו שצריך ג"כ התבודדות אחרת לכסות את בשר ערותו ר"ל תאותו. והרים את הדשן אשר תאכל האש. ר"ל שזה בלתי אפשרי שישבר אדם כל מדותיו הנולדים עמו מבטן אמו רק שצריך להרים אותם אל הקדושה. למשל מי שיש בו מדת כעס יסור מכעס ההיוליים ויכעוס על הרשעים וכן בכל המדות. ושמו אצל המזבח. פי' כנ"ל שישים המדה אל הקדושה דהיינו באם יבא לכעוס או שאר מדה ישבר עצמו ולהביא אותה המד' אל הקדושה. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ר"ל שאח"כ יבא אל מדרגה יותר עד שיופשט מכל וכל מכל המדות. והוציא את הדשן מחוץ למחנה ר"ל שלא יבא לו בשום פעם מהמדות הנולדות עמו כ"א הכל בקדושה רבה:

דבר אל אהרן כו' זאת תורת החטאת כו' במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. ר"ל שכל דבר ודבר שיש בו כדנוד חטא אף שאינו אלא כדוגמת הרהור שלב שעולה בא עליו יהא נחשב בעיניך כאלו עברת על חטא שיש בו חיוב חטאת. וזהו במקום ר"ל באותו דבר וכדנוד חטא אשר תשחט העולה עליו תשחט החטאת יהיה חשוב בעיניך כאלו נתחייבת חטאת. לפני ה'. ר"ל דע לפני מי חטאת ועד היכן הפגם הולך לפני ה' למעל' קודש קדשים היא ר"ל המדרגה הזאת היא ק"ק. והכהן המחטא ר"ל הצדיק אשר תמיד מחטא ומאשים עצמו תמיד. יאכלנה במקום קדוש פי' אכילה לשון חטא אכלה ומחת' פיה דהיינו בכל דבר קדושה שעושה יתן דעתו לחפש היטב מה שמחסר באותה מצוה ויחשוב לעצמו חטא גדול. בחצר אהל מועד תאכל. ר"ל העוה"ז נקרא חצר ועולם העליון נקרא אהל מועד ע"ד שאמרו חז"ל העוה"ז דומה לפרוזדור בפני העוה"ב. והיינו הצדיק המתנהג כנ"ל יגרום טובה לעולם שיהיה הנאה בעוה"ז על ידו. וזהו בחצר אהל מועד תאכל. כל אשר יגע בבשרה יקדש ר"ל אם יבא לו איזה מחשבה הנוגע אל הבשר דהיינו לתאותו. יקדש ר"ל יראה להביא הדבר ההוא אל הקדוש'. ואשר יזה מדמה על הבגד ר"ל אם יהיה נתפס בדבר קל דהיינו בדבר המותר וגשמיות הקל ולזה רומז מלת יזה. תכבס במקום קדוש ר"ל שיכבס

הדבר השוא בדברי קדושות ותפלות. וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ע"ד שאמרו חכמינו ז"ל ת"ח דומה לפני ע"ה כקיתון של זהב דיבר עמו דומה בעיניו כקיתון של כסף אכל עמו דומה לו כקיתון של חרס הנשבר שאין לו תקנה ע"ש:

וזהו וכלי חרס כו' פירוש אם יעשה איזה פעולה בכדי שיבא לו הנאה כנ"ל שדומה ככלי חרס ישבר ירצה לשבר עצמו מאד על הדבר ואם בכלי נחשת בושלה ומורק וכו' פירוש אם הוא איש כזה שהוא צדיק רק שיבא לו איזה עבירה מחמת הנחש הקדמוני שהטיל זוהמא. ומורק פירש"י ל' תמרוקי נשים ירצה לקשט עצמו בקישוטין נאים ויפים דהיינו במצות וג"ח. ושוטף במים ר"ל בלימוד התורה שנקרא מים ע"ד שאמרו אם רגיל ללמוד דף א' ילמוד ב' דפין וק"ל:

פרשת שמיני

וישא אהרן את ידיו כו'. נ"ל דהנה הצדיק הולך תמיד בדבקות ודבוק בעולמות עליונים רק מחמת תשוקתו תמיד על טובת ישראל שייטיב להם הש"י בכל מיני שפע וברכה מחמת זה הוא יורד קצת ממדרגתו ודבקותו. אך בכל זאת הוא פועל טוב במה שיורד קצת מהדבקות שע"י שרואים ב"א גודל תשוקתו ותאותו לטובתם הוא מכניס בלבם יראת ה' ואהבתו שכולם נתעורר לבבם לעבודתו ית"ש. וישא אהרן את ידיו ע"ד נשא לבבנו אל כפים. וי"ל הפי' דהיינו האדם אשר ישא לבו לעבודת הבורא ית"ש אז מחמת גודל האהבה וההתלהבות שבו הוא מכה כף אל כף ונמצא עבודת הבורא נק' ע"ש הידים. וזהו וישא אהרן את ידיו אל העם פי' כנ"ל שתשוקת הצדיק אל העם להטיב להם. ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים פירוש עי"ז ירד ממדרגה שמדרג' הצדיק הוא תמיד לבדוק עצמו בכל עת ובכל רגע אולי הטא חלילה באיזה כלום חטא והרהור והוא מהרהר תמיד בתשובה זה רמז חטאת ועולה שבא על הרהור. והשלמים רמז להדבקות שבו שעושה שלום בפמליא של מעלה וע"י תשוקתו הוא יורד ממדרגות האלו קצת:

ויבא משה ואהרן אל אוהל מועד. דיש כמה גווני צדיקים יש צדיק גדול הנקרא בשם משה ויש צדיק אשר הוא במדרגת אהרן וכל אחד לפי מדרגתו עולה ובא בקדושה הנקרא אוהל מועד. ויצאו ר"ל ואח"כ יוצאים קצת ממדרגתם ואין זה אלא למען ויברכו את העם כנ"ל אך בכל זאת גורמים קדושה ויראה לכל העם. וזהו וירא כבוד ה' אל כל העם: וזהו עדותיך נאמנו מאוד כו'. דאיתא בגמרא שלשה מעידין זע"ז הקב"ה וישראל ושבת. נמצא ישראל נקרא עדות של הקב"ה וזהו עדותיך נאמנו מאד פי' שהם נאמנים וחביבים למי. ומפרש הפסוק לביתך נאוה קודש לאותן הצדיקים הדרים תמיד בעולמות העליונים. ה' לאורך ימים פי' שהם גורמין במעשיהם שתתפשט הקדושה והיראה עי"ז לכל ישראל אמן:

זאת החיה אשר תאכלו כו'. נ"ל דאיתא בזוהר הקדוש זאת החיה רמז להשם הקדוש אשר תאכלו פי' שע"י יש לנו אחיזה וחיות:

או יאמר זאת החיה רמז למה שראה דניאל חיה זו אדוש אשר תאכלו לשון ואכלתם את אויביכם ואמר הכתוב עי"ז יהיה כח בידכם לכלות אותם. דהיינו מכל בהמה דאיתא בגמרא בבא מציעא אמר רב הונא מסור' דפרת לרבינא יאיא"ת דכ' רחמנא גבי שרצים ל"ל א"ל אמר הקב"ה אני שהבאתי כו' ע"ש א"ל אנא המעל' קא קשיא לי מ"ש המעל' דכתב רחמנא אמר ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא העליתי את ישראל אלא בשביל שאינם מטמאין בשרצים מעליותא הוא גבייהו וכו'. י"ל פי' הגמ' הנ"ל ע"פ דאיתא במדרש שאלו המלאכים את הקב"ה למה ברא השרצים והשיב להם הש"י מפני הקטרוג אם יבא לקטרג על ישראל חלילה שחוטאים לפניו ואין צורך בהם ואז משיב לו הש"י הלא השרצים אין צורך בהם כלל ואעפ"כ בראתים. וזה שאמר אנא המעלה קשיא לי. דהמעלה הוא ל' הגבהה שהקב"ה מגביה את ישראל מבין הקליפות והחטאים והם נופלים למטה. וז"ש המעלה כו' כלו' לאיזה סבה וזכות מעלה את כללות ישראל מחטאותיהם א"ל אלמלא כו' אלא שאין מטמאין בשרצים פי' הלא ישראל אין אוכלים משרצים ונמצא אין צורך כלל בבריאתם כיון שישראל אין אוכלין מהם ואעפ"כ בראתים כדברי מדרש הנ"ל ממילא אין כח להמקטרג לקטרג עליהם. ולזה אני מעלה ומגביה אותם מעונותיהם כנ"ל:

וזהו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. פי' כללות ישראל כנ"ל וגם הצדיק נקרא כל שהוא עיקר כללו' להשפיע להם טובה וברכה ויראה שע"י הצדיק נתעוררים כללות ישראל בתשובה. וזהו ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ופרש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת וא"ל משה למה אתה בוש לכך נבחרת דהנה עיקר הוא לאדם הבושה פי' טוב לאדם שהוא ביישן וכל המתבייש לא במהרה הוא חוטא. ואהרן היה מתבייש מאוד מגודל ההכנעה שהיה בו שכן דרך הצדיק שתמיד רואה בעיניו חטאים על כל גדנוד עבירה ואפילו דבר קל לעבירה חמורה תחשב לו ומכניע עצמו ומשפיל עצמו תמיד ובפני רבי' מוכיח עצמו. ועי"ז מכנים הרהורי תשובה בהשומעים באמרם אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר והם חוזרים בתשובה שלימה וזהו שאמר לו משה רבע"ה למה אתה בוש פירוש בשביל שאתה בוש וירא וא"כ אתה הוא הצדיק השלם הראוי לקרב למזבח לכך נבחרת שכן הוא ראוי לצדיק להתנהג בעבודתו ית"ש. וזהו ויקרב אהרן אל המזבח רצונו לומר כיון ששמע ממשה שכך הוא המדרגה המעולה הבושה וגודל ההכנעה בלב ועשה כן ויקרב אהרן אל המזבח פי' שהיה מקרב עצמו תמיד אל המזבח שהיה מוצא בעצמו חסרונות והיה מחשב תמיד שצריך למזבח כפרה:

וישחט את עגל החטאת אשר לו. דהנה באמת מאין יבא לצדיק שיוכשל ח"ו באיזה חטא כנוד קל זה בא הכל מחמת חטא עגל והזוהמא הזאת גורם אף להצדיק חלילה איזה עבירה קלה וע"י שהוא מתחרט מיד ומצטער מאד ומהרהר בתשובה אזי הוא גורם וישחט את עגל החטאת אשר לו: פי' שהחטא הזה אינו נחשב לעבירה כ"א לו לבדו הוא נחשב לעבירה לגודל צדקתו. ובראות שאר ב"א את מעשה הצדיק הזה איך שמהרהר בתשובה אפילו על דברים קלים מאוד נשבר לבם בקרבם ומוסרים נפשם ודמם לעבודתו יתברך שמו:

וזהו ויקריבו בני אהרן את הדם אליו. פירוש כנ"ל שע"י הצדיק מקריבים דמם לו ית"ש. ויטבול אצבעו בדם רמז שהצדיק מעלה את הדם של מסירת נפשם על קרנות המזבח קרנות ל' גדולה ושררה שפועל בזה לדבר גדול מאד. ואת הדם יצק פי' המדות שהם מחזיקים בהם עם מסירת נפשם יצק על יסוד המזבח פי' נעשה מהם יסוד לעולם המזבח כנ"ל. ונחזור לביאור הכתוב

שעי"ז

שעי"ז יש כח לכלות האויבים. מכל הבהמה דהיינו כללות ישראל ע"י הצדיק הנקרא כל. בהמה ע"ד שאמרו הז"ל אדם ובהמה אלו ב"א שמשימים עצמם כבהמה דהצדיק מכניע ומשפיל עצמו כבהמה ועי"ז כללות ישראל נגבהים ומתעלים וכנ"ל. מפרסת פרסה מלשון ופרשו השמלה דהנה השמים נבראו ע"י פריסה דהיינו הבדל כמש"ה יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. וי"ל הפי' דהנה שמים פירש"י אש ומים דהתורה נקראת מים והש"י ברא מדרגות והבדל בין מים למים. שפי' שצריך האדם ללמוד עם אש התלהבות והשק לשמו יתב' ורקיע הוא לשון ריקועי פחים ותרגומו ורדידו ל' דקות דהיינו שצריך להיות דקות בין מים למים שהסודות התורה יעלה למעלה ולהשפיע למטה. וזהו מפרסת פרס' כנ"ל שיהא מבדיל בין מים למים. ושוסעת שסע שיהא הבדל גמור:

או יאמר מפרסת כו'. ע"ד והיה עקב תשמעון אלו עבירות שאדם דש בעקביו שיהיו דומים עליו כחמורות והיינו את המשפטים האלה וזהו מפרסת פרסה לשון דריסת הרגל בפרסות רגליו וק"ל:

פרשת תזריע

אשה כי תזריע וילדה זכר כו'. דהנה כתיב יום ליום יביע אומר כ"ל דהנה ב"א ההולכים שובב בדרך לבם אחר שטותיהם והבליהם אז אין הפרש אלו וכמו שהיה מתנהג יום אתמול כן היום וכן מחר ולא יוסיף דעת ושכל כלל אבל הצדיקים ההולכים בדרכי הש"י ועבודתו אז כל יום ויום יבין וישכיל יותר ויותר מה שלא השכיל אתמול ובכל יום יוסיף פיו לדבר חכמות ואמרי נועם בחכמות אלקות ורוממותו עד אין תכלית. וזהו יום ליום יביע לשון מים תבעה אש שנעשה כמין אבעבועות הנגבהים למעלה כמו כן הצדיק בכל יום ויום עולה לו אמירה נעימה יתירה מיום אתמול שיום אתמול שנהג בקדושה גורם לו קדושה יתירה ליום הבא אחריו. רק שצריך האדם לילך ממדרגה למדרגה דהיינו שמתחלה צריך לתקן מדותיו ואת חטאת נעוריו וזה נקרא בשם נקבות ואחר כך יבא אל הקדושה עליונה הנקרא בשם דוכרא שהוא כלי שלם ומלא בקדושתו ית"ש:

וזהו אשה כי תזריע פי' אשה מזרעת תחלה וכפירש"י. דהיינו שיתחיל מקצת התחתון לתקן את אשר פגם ואז וילדה זכר כנ"ל יבא אל קדושה רבה הנקרא בשם זכר. ומפרש הכתוב וטמאה שבעת ימים פירוש שיתקן תחלה מה שפגם בז' מדרגות עליונות שזה נקרא בשם טומאה ר"ל שיסתכל מה שטימא ועד היכן קלקל. וביום השמיני ר"ל ואז יבא אל הקדושה עליונה שהוא מדרגה שמיני למעלה למעלה. ימול בשר ערלתו. ויהיה לו מחשבות קדושות ודביקות בו ית"ש. וזהו מעלה נשיאים מקצה הארץ דנשיאם כתיב בתורה חסר ואמר הכתוב מעלה נשיאים פי' שצריך להעלות מה שחיסר. מקצה הארץ פי' מקצה התחתון שקלקל מתחלת קצה הראשון. ברקים למטר עשה פי' ואח"כ יהיה יכול להשפיע לעולם השפעות טובות:

או יאמר וטמאה שבעת ימים. דהנה אף אם יהיה אדם צדיק צריך להכניע עצמו תמיד להסתכל על החסרונות שבו ולעולם לא יהא מלא ממעשיו וצריך תמיד לעבוד ית"ש במדרגות נקבות וזכרות כנ"ל דהיינו שצריך לילך תמיד בקדוש' ברוממות אל ולהסתכל בשפלותו:

וזהו זכור ושמור בדבור אחד דזכור לזכר ושמור לנקבה הם שני המדרגות שייכים לדבור אחד וכנ"ל ועי"ז יזכה שיתן לו הש"י דביקות גמור מלמעלה. וזהו יום ליום יביע ע"ד שאמרו חכמינו ז"ל אין טפה יורדת מלמעלה אלא א"כ טפיים עולות מלמטה כנגדן. פירוש דהשי"ת ב"ה אין נותן דביקות לאדם מלמעלה אא"כ ב' טפיים עולות מלמטה הם ב' מדריגות הנ"ל שעובד בהם בנקבות וזכרות:

וזהו אשה כי תזריע כנ"ל וטמאה שבעת ימים. דשבעים שנה של אדם המה נקראים שבעה ימים כל עשר ועשר נקרא יום א' כמו שכתוב בספרים. ופי' הוא שצריך להסתכל תמיד בכל מעשיו של שבעים שנה שחיסר בהם מאד וטימא אותם בעונות הרבה. כימי נדת דוותה תטמא פי' שיהיו נדמה בעיניו החטאים הקלים שאדם דש בעקביו כחמורה שבחמורות. וזהו כימי כו' שהוא טומאה חמורה תטמא כן יהי' בעיניו קלות שבמעשיו וביום השמיני ימול כו' כנ"ל. ולזה צריך דביקות גדול להיות דבוק בקדושה עליונה הנקרא שמיני וכנ"ל. ימול בשר ערלתו. פי' רוח נכון יחדש בקרבו:

וזהו דאמרינן בגמרא אמרו עליו על שאול בן בנית שכנס ש' מאות גרבי שמן ממילוי המדות. דהנה ישראל כשעברו על הים הי' ע"י ע"ב שמות היוצאים מפסוק ויסע ויבא ויט. והם ע"ב גשרים כידוע לי"ח ועם אותן ע"ב שמות נמתקים המספר של רבוע אלהים שמספרו ש"ן:

וזהו ונהתי עשב בשדך. פי' עשב ע"ב ש"ן דהיינו שזה נתון ומסור בידך להמתיק הש"ן ע"י ע"ב כנ"ל. בשדך ר"ל ע"י קדושתך הגדולה שאתה הולך בה שהיא שדה תפוחים. וכבר הערנו שהשורש לבא אל האור האמיתי הוא ע"י המדות שיתקן אדם א"ע במדותיו מקצה הראשון ותהלתם וכנ"ל. וזהו אמרו עליו כו' שכנס ש' מאות גרבי שמן ממילוי המדות. פי' שהי' צדיק גדול כ"כ שתיקן המדות מתמלותם מקצה תחלתם הי' כונס. כלו' עי"ז המתיק הש"ן כנ"ל ע"י גרבי שמן פי' האור הגדול שהי' לו ע"י מילוי המדות היינו מתמלית כנ"ל. ולפי דברינו יתורץ מה שיש לדקדק לכאורה בהפסוקים שלפנינו שנכתב בתורה בריש' נגעי אדם ואח"כ נגעי בגדים ואח"כ נגעי בתים והלא הנגעים באים על החטא ואין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה והי' ראוי לכתוב מתחלה נגעי בגדים ובתים ואח"כ נגעי אדם. אך לפי דברינו יבואר בעזה"י דהתורה מלמדת האדם דרכי ה' בהדרגה כנ"ל דהיינו שמתחלה צריך האדם לתקן המדות שבו דהיינו הגאוה והתאוה והחמדה והשקר והתנופה ושאר המדות המגונות אשר כל מדה לעצמה יש לה ענפים רבים עד אין מספר וצריך האדם להשכיל מאד לעמוד עליהם וישגיח עליהם בעזר האל שברוב רחמיו הוא הנותן בינה לאדם הרוצה בעבודתו באמת וא"א לפורטם ואח"כ צריך האדם כשיעש' מצות או מעשים טובים שהם הלבושים של אדם צריך להשכיל לעשותם כתקנם לבל יתערב שום סיג ופסולת ואח"כ צריך לתקן את הבית הוא העולם העליון אשר הוא קשור בו שזה עיקר ביתו ודירתו של אדם ואחר שיזכה לבל זאת בהדרגה כנ"ל אז הכח ביד הצדיק הזה להמתיק כל הדינים ולעורר רחמים גדולים לעולם:

וזהו אדם כי יהי' בעור בשרו כו'. דהנה כתיב ויעש אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור. ואיתא בגמ' מצינו בתורתו של ר' מאיר כתנות אור באל"ף. ויש לפרש דהנה באמת השי"ת ב"ה ברא את האדם והי' כל גופו

אור גדול בלי שום יצה"ר ויסיבתו הי' בג"ע כמאמר הכ' וישם כו' לעבדה ולשמרה רק שהי' קלה דקה מן הדקה כמו יצר כאשר ראינו באמת שחטא רק שהי' בקושי גדול לסכנם להחטיאו כידוע עד שרכב הס"ם כו' ואחר חטא האדם שאכל מעץ הדעת טו"ר אז ניתן הבחירה לאדם לעשות טוב ורע חלילה וברצות האדם דרכי ה' ותורתו הקדושה לשמור כמצותו לשמה אז נעשה גופו ג"כ כתנות אור באל"ף כאשר בתחלת הבריאה. וממילא מבואר הפי' בתורתו של ר' מאיר שלפי הנהגתו של ר' מאיר שהיה מתנהג בהתורה הקדושה הי' לו כתנות אור באל"ף כנ"ל לפי שתיקן את גופו וחבריו היו מאירים אור גדול. ואמר הכתוב אדם כי יהי' בעור בשרו הגשמיות נק' בשם בשר והיינו שהכניס חלילה תאות הגשמיות בעורו פי' לא די שלא תיקן את עורו שיהי' אור באל"ף אלא שהוסיף חלילה חטאים ועונות בעורו ואמר הכתוב מה הם החטאים ועונות ומפרש שאת רמז למדות המגונות שהם שורש לכל החטאים שע"י מדות רעות בא אדם לכלל חטאים ושורש המדות רעות היא הגאוה ושאת רמז לגאות ע"ד דאיתא במדרש שאת זו בבל ע"ש ונשאת את המשל על מלך בבל ע"ש במדרש תזריע. ואיתא בגמרא עשרה קבין גאות ירדו לעולם ט' נטלה בבל. או ספחת פי' הכ' מלמדינו ע"י איזה סבה יבא אדם לגאות בכדי שידע להזהר אמר הכ' לזה יש ב' סבות או ספחת דהיינו התחברות מחמת שאדם מחבר עצמו אל אנשים רקים המהלכים ברחובות ושווקין זה סבה א' הגורמת במהרה גאות לאדם. וספחת הוא מל' ספחני נא. או בהרת סבה השנית הבהירות של אדם כפי' רש"י בהיר הוא בשחקים דהיינו לפעמים אם יבא לאדם איזה בהירות והתלהבות ע"י איזה עובדא שעשה בקל יוכל לבא לידי פניות וגאות אם אינו זהיר וזריז לשמור עצמו:

והיה בעור בשרו לנגע צרעת. דנגע הם אותיות ענג דהיינו שהי' אפשר לו להפך הנגע לענג אך אם אינו נזהר אז נעשה נגע צרעת ואמר הכתוב איך יעשה ויתקן את מעשיו. והובא אל הכהן דהצדיק גמור נק' כהן דהיינו יתחבר עצמו לצדיקים. וראה הכהן וכו' ושער בנגע הפך לבן. פי' שהצדיק יראה באיזה אופן יהי' הנגע דהיינו שיבין את זאת אם נתהפך הלבן דהוא הלובן העליון הן אם נתהפך ע"י שערה דהיינו ע"י חטא קל דזה הוי כהררים התלוים בשערה או מחמת ומראה הנגע עמוק מעור בשרו פי' חלילה מחמת שהעמיק את הנגע בבשרו. נגע צרעת היא הן זאת והן זאת הכל היא נגע צרעת. וראהו הכהן וטימא אותו ר"ל יראה ויבינהו את הפגם הגדול שגרם בכל זאת ויורהו דרכי התשובה והחרטה באמת לתקן המדות המגונות והרעות שבו. ואחר כך כתבה התורה נגעי בגדים רמז הנגעים הבאים חלילה ללבושיו כנ"ל דהיינו שיבא איזה סיג או פסולת בהמצות שעשה. בבגד צמר רמז למצות ציצית כי מצות ציצית עיקרם הם בצמר או פשתים ומצות ציצית מרומז נגד כל המצות. או בשתי או בערב רמז ע"ד שאמרו בגמ' ע"א שתפסו לר"א בן פרט' אמרו לי' מ"ט תנית וצ"ט גנבת כו' אייתי ליה הרי קבורי אמרי ליה הי דשתי והי דערב אתרחיש ניסא אתיא זיבורא ויתיב על דערבא ואתיא זיבורתא ויתיב על דשתי' פירש"י זיבורא זכר זבורתא נקבה והבין נס הנעשה לו שהשתי מקבל הערב נמצא השתי רומז לזכר והערב רומז לנקבה וכך אמר הכתוב כאן באיזה אופן שיהי' הלבוש שעשה מהמצות הן שעשה בנקבות והן שעשה בזכרות כנ"ל. או בעור פי' ש זה בא

לו מחמת העור הוא הגוף העב החומר. או בכל מלאכת עור ר"ל שמלאכת תיקונו שתיקן את גופו בהמדות כנ"ל לא הי' כתקו' עי"ז נכנס לו אבק סיג פסולת בלבושו:

והיה הנגע ירקרק או אדמדם כפרש"י ירוק שבירוקי' אדום שבאדומים. ר"ל זה שאירע פסולת וסיגי' בלבושי מצותיו זה מר מאד שמאחר שזכה לעשות לגופו לבושים ממצות הי' ראוי שישכיל במצות ה' לעשותם כתקו'. ואמר הכתוב הפעולה ג"כ והראה את הכהן כנ"ל להתחבר לצדיקים וילמוד ממעשיהם הקדושים להזהר ולהשמר ולהשכיל האמת. ואח"כ מפרש נגעי בתים כי תבואו אל ארץ כנען ארץ כנען רמז להדינין שזה עיקר להצדיק להמתיקם. והיינו כי תבואו כו' פי' אחר שתזכה למדרג' זאת להמתיק הדינים. אשר אני נותן לכם לאחוזה כלומר שאני מסרתי לכם להמתיקם ולהפכם לרחמים. ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם פי' ע"י שתהיו אתם נאחזים בבית שלכם הם העולמות העליונים שאתם קשורים בהם עי"ז מסרתי לכם להמתיק הנגע צרעת הם הדינים. ואמר הכתוב ובא אשר לו הבית ופי' שתיכף יבא הצדיק הזה אשר תיקן את ביתו המיוחד לו בעולם העליון והגיד לכהן מיד שיגיד לכהן השי"ת שנקרא ג"כ כהן. לאמר לו כנגע נראה לי כו' פירוש שצער לי על שיש נגע הם הדינים בביתי המיוחד לי. וצוה הכהן ופנו את הבית פירוש להמתיקם לרחמים גדולים אמן:

או יאמר אשה כי תזריע כו'. נ"ל דאיתא במשנה כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו. ולכאורה מי זה האיש אשר לא עשה אף מצוה אחת כל ימיו ואם רוצה לומר העושה מצוה אחת בשלימות הי' לו לתנא לפרש ובאמת פירשו חז"ל ע"ש. ולענ"ד נראה ע"פ דאיתא בכל לבבך בשני יצריך ואיתא איזה גבור הכובש את יצרו י"ל הפי' כך דהנה יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומחממו להכניסו לעבירה חלילה וצריך האדם להתגבר בגבורתו להביא אותו החימום אל הקדוש' ואז נק' היצר הזה בשם גבור. וזהו פי' איזה גבור וזהו בכל לבבך בשני יצריך דהיינו שאותו החימום של היצר צריך להכניס ג"כ אל הקדושה ושניהם כאחד עובדים להבורא ב"ה. וזהו כל העושה מצוה אחת כלומר שעושה המצוה באופן ששני היצרים הם אחת מטיבין לו אך אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו באותו טוב שעושה יש ג"כ איזה חטא פי' חסרון שעושה הדבר באיזה פניה. וי"ל שזה רמז הפסוק אדם כי יהי' בעור בשרו שחין ונרפא. שבשר הוא רמז על הצדיק ההולך בדרכי ה' והוא במדריגת בשר ע"ד והסירותי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. אלא שעדיין הוא מלובש בעור בעי"ן ולא באל"ף כמו שהי' בתורתו של ר"מ ע"ד מה שפירשתי קודם ע"ש ונמצא הוא עלול לקבל איזה חימום היצר תחת עור בשרו. וזה רמז שחין שהוא לשון חימום כפירש"י. ואמר הכתוב ונרפא ר"ל האדם הזה בודאי בקל יוכל להתרפא על פגמיו וחסרוניו הקטנים. והי' במקום השחין שאת לבנה. ר"ל שהצדיק הזה בודאי ע"י הרהורי תשוב' והחרטות על החימום של היצר ע"י זה יזכה שבמקום השחין ישא לבבו אל אל שמים ויזכה לליבון העונות ולליבון העליון וזהו רמז שאת לבנה. או בהרת לבנה ר"ל שגם יוכל לבא אל בהירות גדול. ובהרת הוא לשון בהירות ואור התלהבות בעבודת הבורא ית"ש. ואמר הכתוב אעפ"י שתזכה לכל זה אעפ"כ הנני מזהירך ומלמדך שתדע באמת שעדיין יש בך אדמדמת פי' פתוכי אדמומית רמז לחטא שנקרא אדום. ונראה אל הכהן פי' הכהן הוא הצדיק

הגמור האמיתי ע"ד שאמר הכתוב והכהן הגדול מאחיו ודרשינן גדלהו משל אחיו י"ל הפירוש דכ"ג צריך להיות גדול בגוי בחכמה בעושר. ולכאורה העשירות היא דבר גשמיי. אלא הפי' הוא כך בגוי בעושר פי' שגם העשירות יהי' לעבודת הבורא ב"ה ולא להנאת עצמו. ואם אין לו. ר"ל אם עדיין לא הגיע למדריגה זו שעדיין יש לו חימום ותאוה אל העשירות החומריות. גדלהו צריך להשתדל להביא אותו אל מדריגה זו מאחיו ע"ד הנ"ל הם השני המלאכים המלוין את האדם המה היצ"ט והיצה"ר צריך להביא את שניהם אל הגדולה דהיינו ימין. וזהו עושר שמור לבעליו לרעתו. פי' שהבעלים צריכים לשמור העושר מהרעות שבו כנ"ל:

ונחזור לענינינו. ונראה אל הכהן. ר"ל שהצדיק הנ"ל שעדיין הוא צריך אל הצדיק הגמור האמיתי להיות נראה אליו. וראה הכהן פי' וראה האיש הזה על הכהן דהיינו הצדיק הגמור. והנה מראהו שפל מן העור. פי' שידמה בעיניו שעדיין גם בו חסרונות כי כן יש ב"א הבאים אל הצדיקים הגדולים וקשה להם על הצדיק קושיות וזהו ושערה פי' שיהי' כמו שער בנפשו שיעלה במחשבתו כמה קושי' על הצדיק גמור וכל זה הוא מחמת חסרון שלמותו ואעפ"כ הפך לבן ר"ל אחר כל מחשבותיו וקושיותיו על הצדיק גמור יגרום לו קדושתו של הצדיק שהוא שיהפך גם הוא ללבן:

וזהו אשה כי תזריע כפירש"י אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. פי' ע"ד הנ"ל שצריך שהחימום היצר יביאו אל הקדושה ולעבוד בשני יצרים כדאמרו הז"ל זריזות מביאה לידי נקיות ר"ל הזהירות שמזרז עצמו ומתגבר בהחימות של היצר להביא אל הקדושה מביאו לידי נקיות. ע"ד יצא פלוני נקי מנכסיו דהיינו בעשותו מצוה הריהוא נקי מכל סיג. ונקיות מביאו לידי טהרה שהוא מדריגה גדולה. וזהו אשה רמז על היצה"ר שהוא הנקבות והשמאלית כידוע ואם גם הוא מזריע בו תחלה החימימו' אל המצוה. וילדה זכר הרי הוא מוליד הולדה העליונה הנקרא בשם זכר. וטמאה שבעת ימים כנ"ל. דהנה אנחנו צריכין למנות הימים שאנו אומרים היום יום ראשון בשבת וכן בכל יום וכוונה בזה הוא כדי להכניס קדושת שבת בששת ימי החול ונמצא בכל דבר כלול קדושת שבת חלק שביעי וגם באכילה ושתיה צריך לעורר הקדושה שיהא שורה בו הששה קצוות ויום השביעי וצריך שיבין הצדיק שכל עבודתו העבר עדיין הי' בכלל טומאה דהיינו שלא הי' עבודתו שלימה. וזהו וטמאה שבעת ימים רמז על כל דבר שעשה עד הנה. כימי נדת כו' כך ידמה בעיניו ועל ידי זה ילך בכל פעם ממדריגה למדריגה עד התכלית המכוון:

וזהו וביום השמיני רמז אל הקדושה שהוא למעלה מקדושת שבת הנקרא ממחרת השבת והוא יום השמיני כידוע. ימול בשר ערלתו ר"ל אז ימול כל ערלת לבו:

ושלשים יום ושלשת ימים. דאיתא בגמ' שישלש אדם שנותיו שליש במקרא כו' וידוע שכל דבר קדושה כלול מעשר. וזהו ושלשים ושלשת. ר"ל כל מה שמשלים ימיו במקרא צריך להיות כל אחד כלול מעשר דהיינו שלשתן בין כולם שלשים. תשב בדמי טהרה ר"ל כ"ז יעשה תמיד כך בתמימות של הטהרה כי נקיות מביא כנ"ל. ואמר הכתוב בכל זאת לא תחזיק עצמך בעיניך שבקרבך קדוש:

וזהו בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבא כי בזמן המקדש הי' השראת השכינה בבה"מ ועתה בגלותינו כתיב ואהי' לכם למקדש מעט היינו שמשרה שכינתו על הצדיק ואתה אל תחזיק עצמך במדריגה זו. עד מלאות ימי טהרה ר"ל עד אחר שיתמלאו ימיך ימים רבים בקדושה ובטהרה:

או יאמר אשה כי תזריע כו'. דאיתא בגמרא מפני מה צדיקים נמשלו לעתר מה עתר מהפך התבואה בגורן אף צדיקים מהפכין מדה"ד למדה"ר אך כשיש התעוררות תשובה בעולם אז רחמים בעולם מתחלה וא"צ להפך. וזהו אשרי העם שככה לו ר"ל אשרי כשיש צדיקים בעולם שיכולים להפך הדין ולשככו להפכו לרחמים ושככה הוא מל' וחמת המלך שככה. אשרי העם שה' אלהיו ר"ל אשרי כשהדין הוא רחמים מעיקרו דהיינו: כשיש התעוררות תשובה בעולם כנ"ל. וזהו אשה כי תזריע ר"ל כאשר כל העולם בהתעוררות תשובה שאף אותם שהם בנקבות מזריעים ועושים פירות בקדושה אז וילדה זכר ר"ל רחמים מעיקרא נקרא בשם זכר. ואם נקבה ר"ל כשיש דין ח"ו שמכונה לנקבה. תלד ר"ל גם זאת אפשר לעשות בו הולדה להפכו לרחמים אמן:

או יאמר אשה כי תזריע כו'. דהנה האדם צריך לעבוד הבורא ב"ה תמיד בתורה ותפלה רק שאי אפשר לאדם להיות עוסק תמיד בלי הפסק בתורה ובתפלה וצריך לפעמים לדבר עם אחרים כדי לבטל השעמום ח"ו רק שבכל זאת צריך שלא יהיו אותן הדברים שיחת חולין ח"ו רק צריך לדבר ולשיח דברים של יראה ומוסר אז פועל בדברים אלו שמתעורר אורות עליונים בדבורים אלו וזו נקרא בשם זריעה כמו שאדם זורע בוודאי הזרע מתרבה ומצמיח יותר ויותר כך הצדיק הגדול שמדבר דבורים קדושים דברי יראה ומוסר הוא מזריע לאחרים כי הוא פועל שיתרבה הרהורי תשובה בלבות בני אדם שמדבר עמם וגם פועל שיתרבה אורות עליונים למעלה וזהו פי' הפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ר"ל שזה האות והסימן הניכר לכל שזה האור הוא זרוע להצדיק שמזריע אורות עליונים בדבורו זה הוא האות שלישרי לב שמחה בדבורו כשהצדיק מדבר דברי מוסר אזי הוא מכניס יראה בלב ב"א הישרי לב המדבר אליהם וכשאנו רואים שדבריו נתנו שמחה בלב ישרי לב בודאי נתעורר אורות עליונים למעלה אבל צריך הצדיק לזה להיות מתון ומדקדק על עצמו בדבורו שלא יבא לו ח"ו פניה מזה שמדבר דברים כאלו וצריך להרגיל עצמו בכל פעם מעט שיהיה לו הדבר הרגל שלא יהיה לו שום פניה לגמרי. וזהו פי' הגמרא שיחתן של ת"ח צריכין לימוד ר"ל כשהצדיק משיח שיחת חולין כדי לנוח מעט מלימודו צריכין להיות באופן הנ"ל בדברי יראה ומוסר וזה צריך לימוד שפירושו הרגל שצריך שירגיל א"ע שיהיה לו לטבע שלא יבא לו איזה פניה יגדלות מזה והיינו שהת"ח עצמו צריך להרגיל עצמו בשיח הנאה הזאת כדי שלא יבא לידי פניה. וזהו ויברך ה' אותך לרגלי פי' שיעקב אבע"ה היה רוצה להראות ללבן שהש"י בירך אותו בשביל צדקתו ועיקר הצדקות הוא אחר ההרגל כנ"ל. וז"ש ויברך ה' אותך לרגלי דהיינו אחר שהרגלתי בצדקתי:

והנה כשאדם עוסק בתורה או תפלה אז נק' במדרגת זכר אבל דברים הנ"ל היינו דבורים דברי יראה ומוסר שהצדיק מדבר לפעמים זה נקרא בשם נוקבא כי העיקר הוא התורה והתפלה אלא שצריך לדבורים אלו כנ"ל וגם פועל לעצמו שיעלה על זכרונו הרהורי תשובה בעת שיעמוד עצמו להתפלל או ללמוד אז הדברי קדושה
שדבר

שדבר קודם יזכירו לו הרהורי תשובה. וזהו פי' אשה כי תזריע ר"ל כשאדם הוא במדרגת אשה דהיינו בשעת הדבורים דברי יראה ומוסר כנ"ל שמזריע אורות עליונים יפעל ג"כ בזה וילדה זכר פי' שיולד לו מהדברים האלו זכירה שיזכיר לעצמו בשעת תורה ותפלה הרהורי תשוב'. וטמאה שבעת ימים ר"ל הצדיק הזה שהוא במדרגה הנ"ל כנ"ל הצדיק הזה אינו מוצא בעצמו שום מעלה כל ימיו רק תמיד הוא אצלו כטמא ח"ו בטומאת עונות שסובר בודאי שעדיין אינו טהור בעבודתו ית"ש. וזה וטמאה שבעת ימים רמז לשבעים שנה של אדם ודואג תמיד שיטהר עצמו יותר ויותר. אבל זה הוא שלא בשעת תפלה דהיינו כשמדבר עם בני אדם אז צריך הצדיק להתיישב בשפלותו מטעמים הנ"ל אבל כשצריך להתפלל על איזה דבר אל יאמר בלבו מי אנכי שאתפלל על הדבר הזה רק אדרבא צריך להחזיק אז במדרגתו ואל יתעצל מלהתפלל על כל דבר. וזהו וביום השמיני ימול את בשר ערלתו ר"ל כשיבא למדרגה השמיני' שהוא העולם העליון ונעלם אז צריך לימול בשר ערלתו פי' להחזיק עצמו לצדיק גדול כאלו אין בו שום שפלות וערלות גם צריך לצדיק הנ"ל להחזיק עצמו במדרגה הזאת דהיינו ל' יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה פירוש שצריך להחזיק עצמו פעמים בגדלות ופעמים בקטנות כנ"ל שלשים רמז לגדלות שהם הוי"ה ב"ה עם ארבע אותיות עולה גימ' שלשים. ושלש הוא קטנות כי שלש הוא מספר קטן של שלשים. והיינו להחזיק עצמו בשפלות והכנעה דהיינו בדמי שהוא טמא. ולפעמים להיפך דהיינו בטהרה שבשעת תפלה שיחזיק עצמו לטהור גמור שהוא צדיק כנ"ל ע"כ מדרגת צדיק ההולך תמיד בעבודתו ית"ש אבל אם אדם ח"ו אינו עובד הבורא ומתעצל עצמו בעבודתו בתורה ובתפלה שאינו מתפלל בזריזות והדור וכן בשאר דברי קדושה הוא מתעצל הוא מכונה בשם נקבות כי טבע הנקבה היא בעצלות. וזהו אם נקבה תלד וטמאה שבועיים פי' שהוא טמא ח"ו שבועות הרבה עד שיעשה תשובה שלימה להש"י ויתקן מעשיו ואז טוב לו בזה ובבא:

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת כו' לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן כו'. דהנה לפעמים יבא אדם להרהור תשובה ועושה איזה עובדא להבורא ב"ה דהיינו תפלה ושאר דברים שעושה והם אינם בפנימיות לגמרי מחמת שלא תיקן ח"ע עדיין ולא עשה תשובה על חטאת נעוריו:

וזהו אדם כי יהיה בעור בשרו שאת. ר"ל שישא לבו בקרבו באיזה הרהור תשובה לעבודת השם. או ספחת פי' שיבא לו הרהור שיחבר עצמו לאנשים צדיקים כמו ספחני נא כו'. או בהרת שיבא לו בהירות לעבודתו ית"ש רק שכל זאת אינו בתמימות לגמרי רק מבחוץ מראה עצמו כך בעור בשרו ולבו בל עמו לגמרי אמר הכ' שזה בא לו מחמת שלא טיהר עצמו לגמרי מחטאת נעורים. וזהו לנגע צרעת כמו בשביל נגע צרעת שבו מנעוריו. לכן והובא אל הכהן שזה האדם צריך לבא לצדיק גדול וגמור שבדורו והוא נקרא כהן ואז יחזור בתשובה הגון לגמרי ויבא לו יראה תמימה בפנימיותו. והשם יזכנו לעבדו בלב ונפש בכל מאודינו ולבנו אמן כי"ר:

פרשת מצורע

זאת תהיה תורת המצורע. כ"ל דהשכינה נקראת זאת וידוע דמצורע הוא מוציא רע דהנגעים באים על לשון הרע. אמר הכתוב אחר שישוב בתשובה ויתקן את מעשיו ויפעול ע"י תשובתו ותורתו תיקון השכינה הנקראת זאת. וזהו זאת תהיה תורת המצורע פי' שתורת המצורע תהיה זאת שיתקן השכינה הנקראת זאת. ביום טהרתו והובא אל הכהן. פי' ביום שיטוהר מעונו יפעול להעלות השכינה ליחדא עם קוב"ה. וזהו והובא אל הכהן הקב"ה נקרא כהן ואז אחר שיעלה את השכינה ויצא הכהן מחוץ למחנה דהעולמות עליונים נקראים מחנה והעוה"ז נקרא חוץ למחנה. וראה הכהן פי' שישגיח הש"י ב"ה על העוה"ז להשפיע להם. והנה נרפא נגע הצרעת פי' כל הדינים יהיו נמתקים מן הצרוע כל זה יהיה מן הצרוע שהוא יגרום את כל זאת בתשובתו השלימה וזהו יהי כבוד ה' לעולם דהשכינה נקראת כבוד והיינו כאשר יהיה כבוד ה' לעולם דהיינו שתעלה השכינה לעולם העליון אז ישמח ה' במעשיו דהיינו במעשה הטוב שישפיע עלינו כל טוב וברכה אכי"ר:

או יאמר זאת תהיה כו'. נראה לפרש ע"ד הרמז דהנה בכל עסק האדם הן תורה או תפלה צריך האדם לומר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה. ונראה לקרב אל השכל מה הוא היחוד הזה קב"ה ושכינתיה הוא כך דהנה האדם כשלומד תורה הוא מדבר דברים קדושים ואותיות הקדושים ומכח מה הוא מדבר מכח חלק אלקי אשר בקרבו דהיינו הנשמה הקדושה היא חלק אלוה ממעל וזה ידוע דאורייתא וישראל וקב"ה כולו חד נמצא ע"י נשמה הקדושה שמדבק עצמו בחלק אלקי שבו באותיות הקדושים אזי מעלה הדבורים למעלה ומתדבקים באחדותו ית"ש וזהו יחוד קב"ה ושכינתיה שמייחד התורה הקדושה ונשמתו הקדושה עם קוב"ה ע"י לימוד התורה והתפלה. וזהו בכל אדם אבל משה רע"ה היה בו מעלה יתירה שקודם הדבור הי' מיחד חלק אלקי שבו עם קב"ה דהיינו הקול היוצא מגרונו של אדם הוא קודם הדבור כנודע והיה זה מעלת משה רבע"ה שתמיד בקול היה מיחד הקב"ה ושכינתיה דהיינו עם חלק נשמתו. וזהו משה ידבר והאלהים יעננו בקול. ר"ל חלק אלקי היה מכוונו בו קודם הדבור. וזהו שאמרו הז"ל מלמד שהשכינה היה מדברת מתוך גרונו של משה דהיינו בקול היוצא מהגרון דהיינו נשמתו היה מייחד תמיד עם קוב"ה בקול:

ועוד איתא בגמרא במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. ונראה לתת טוב טעם לדבר דהנה האדם ההולך בעבודתו ית' צריך לדקדק על עצמו במאד מאד שלא יבא לו שום פניה וגדלות בעבודתו ית"ש דהיינו בעסק התורה או תפלה כ"א ח"ו יבא לו איזה פניה אזי העבדות הזה אינו עולה למעלה. אך כשאדם רשע עושה תשובה על עוונותיו הגדולים דהיינו ח"ו גזל ועריות ושאר עבירות כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכשעושה תשובה גמורה באמת ובתמים אזי מעלה ג"כ התפלות של הצדיק שנפלו לו פניות בהם. ולזה במקום שבע"ת עומדים כו' כי הבע"ת במדרגה גדולה יותר מהצדיק שמעלה ג"כ תפלתו והתורות של הצדיק כנ"ל. וזהו זאת תהיה תורת המצורע. פי' תורת המצורע שהוא הבע"ת המוציא רע כשיתקן ויעשה תשובה שלימה אז יפעול שתהיה תורתו מועלת להשכינה שנקרא זאת כידוע שמעלה את השכינה ליחדה עם קב"ה. ומפרש הכתוב מהיכן זוכה למדה זאת ומפרש מחמת והובא אל הכהן כנ"ל שמביא ומעלה תפלת הצדיקים שהיו מונחים

למבה

למטה מתחת הקליפות שהיו להם ומעלה אותם למעלה למעלה :

או יאמר זאת תהיה כו'. דהנה זה הוא כלל גדול הצנע לכת עם אלהיך שכל דרכיו של אדם צריך להיות בהצנע כי כשאדם עושה דבר בהתגלות בקל יוכל לבא לידי פניה וגדלות בעבודתו אבל בהצנע אינו יכול לבא לידי פניה כי אין אדם רואהו אך זה הוא באדם שרוצה לקרב עצמו לעבודה צריך לילך בהצנע אבל הבע"ת שעשה עבירה בפרהסיא כמו לה"ר או שאר עבירות בהכרח תשובתו ג"כ בפרהסיא כי כבכ"פ כלומר כבליעת האיסור שנבלע בו כן צריך לפלוט אם עבר בסתר יעשה תשובה בסתר ואם בגלוי ובפרהסיא צריך תשובתו גם כן להיות בנגלה ופרהסיא אבל איך יעשה תשובה בפרהסיא פן יבא לו איזה פניה בתשובתו ח"ו ויפסיד הכל חלילה תקנתו שילך אצל הצדיקים השלימים ואז בודאי ינצל מהפניות כי שיה"ר אין בו כח לשלוט שם במקום הצדיקים וגם זאת שאינו באפשר לבא לו איזה פניה בראותו מעשה הצדיקים שהוא רב מאוד יהכד לבו בקרבו לאמר איך אתגאה במעשי נגד מעשה הצדיקים :

וזהו זאת תהיה תורת המצורע שפי' מוציא רע שדבר לה"ר זאת תורתו ביום טהרתו פי' צריך לטהר עצמו לעשות תשובה בפרהסיא ובגלוי כיום שהוא גלוי ומפורסם וא"ת שמא יבא לו איזה גדלות מזה כנ"ל לזה אמר והובא אל הכהן תקנתו שילך אצל כהן הוא הצדיק הגדול העובד ה' באמת וזה ימנעהו מכל פניה בראותו מעשה הצדיקים אשר לדקות אהב ואז ישר יחזו פנימו :

או יאמר זאת תהיה וכו' והובא אל הכהן. כבר דקדקו קמאי מה זה ביאתו אל הכהן כי הצריך לרפואה טוב לו שיחזור אחר רופא מומחה. וגם ובא אל הכהן היה לו לומר ולא והובא שמשמע ע"י אחרים. ונ"ל ע"פ דאיתא בגמרא מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. נראה לפרש הלשון צירוף שהיה לו לומר מחשבה כמעשה דהנה המחשבה שאדם מחשב איזה דבר בודאי אין בה שום פניה כי מי יודע בו ואם אדם מחשב לעשות מצוה או עסק התורה ולא עשה מחמת איזה אונס ואדם אחר עוסק בתורה או במצות רק שמכוין בה איזה פני' הקב"ה מצרף את העבודה הזאת למחשבתו של הצדיק והוי כאלו הוא עושה המעשה ההוא ולכך זכה נוטל חלקו וחלק חבירו פי' כנ"ל אם זכה לטהר את מחשבתו תמיד ומחשב לעשות מצוה ונתבטל ממנה מכח איזה סבה נוטל המצוה של חבירו שעשה במעשה אבל לא במחשבה ונשלם אח"כ עי"ז מצוה שלימה. וזהו לעולם ילמד אדם כו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה פי' כנ"ל דהיינו מתוך זה שלמד שלא לשמה בא לזה שהיה יושב ללמוד אותה מסכתא לשמה ונאנס ולא למד כנ"ל :

וזהו זאת תהיה תורת המצורע. ר"ל העסק התורה של המוציא רע מה תקנתו והובא אל הכהן שהתורה הזאת מובאת אל הצדיק שהיה מחשבתו לעסוק בתורה וכנ"ל. ויצא הכהן כו' דהצדיק צריך לתקנו ולהחזירו בתשובה ומחמת גודל האור והדביקות של הצדיק בלתי אפשרי לאדם השפל לקבל ממנו תשובה. ואמר הכתוב ויצא הכהן פי' שצריך להטות א"ע ולירד ממדרגתו. אל מחוץ למחנה פי' אל האדם השפל הזה שיצא חוץ למחנה השכינה שהפריד א"ע מהקדושה ע"י חטאיו. וראה הכהן היינו הצדיק בראייתו הקדושה ושכלו שמשים עינו עליו והנה נרפא ע"י הצדיק המשרה עליו קדושה בראייתו :

וצוה הכהן ולקח כו' שתי צפרי'. דהנה השכינה נקראת לצפור שהיא עמנו בגלותינו כמ"ש כצפור נודדת מקנה כו' וזהו נא' על השכינה שגלתה עמנו בב' חורבנין בבית ראשון ובבית שני בחטאינו כדאיתא בגמרא בית ראשון היה בו ע"ז ג"ע ש"ד ובית שני שהיה בו תורה וגמ"ח מפני מה גלו אלא שהיה בו שנאת חנם. והנה האדם בנעוריו אז הוא עדיין בכח ובריאות ומתגבר עליו היצה"ר להכשילו בג"ע וש"ד כדאי' בגדה שוחטי הילדים אל תקרא שוחטי אלא סוחטי. ואח"כ בזקנותו שאז נחלש כחו ופסק ממנו קצת תאות והרהורים אבל עדיין לא יסור ממנו עון הזה של שנאת חנם. ואמר הכתוב וצוה הכהן היינו הצדיק ילמוד לאיש השב לשוב בתשובה שלימה על החטאים שעשה בנעוריו וגם על החטאים שלעת זקנותו שבשני עניני החטאים האלו הוא גורם גלות השכינה. וזהו ולקח שתי צפרים כנ"ל לתקן את עונותיו שעל ידו גלתה השכינה ב"פ כנ"ל ואז כשיעשה תשובה שלימה יזכה לבא לידי מדרגה זו. חיות טהורות. דהנה במרכבה הקדושה כתיב פני אדם מימין כו' ופני השור משמאל ופני נשר כו'. ויש ליתן טעם על חיות במרכבה הקדושה חיות שמאות והוא כך מחמת שמשם יומשך כל דבר גשמי לעולם. ומן פני אדם ושור יומשך חיות ודביקות לעולם. אלא ההפרש ביניהם אדם שהוא מימין הוא הכל דביקות וחיות והשור שהוא מהשמאל לא יומשך הכל בדביקות וחיות כ"א השפעות גדולות לעולם ג"כ בדביקות אבל אינו כ"כ כמו מימין. וזהו חיות טהורות ר"ל שע"י התשובה השלימה יזכה לבא לידי דביקות וחיות ואור גדול ואיך יעשה תשובה באיזה אופן ואמר הכתוב ועץ ארז אם קלקל ועיוות בעונותיו שהיה גבה לב אז ישפיל עצמו מאד מאד. וזהו ג"כ שני תולעת פירוש שני לשון משנה כפול כלומר מאד מאד יהיה בעיניו כתולעת ואזוב. וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת דהנה העון שנאת חנם קשה מאד לאדם להפרד ממנו מכל וכל וצריך לזה תשובה גדולה לשבר את גופו ככלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם ואין לו תקנה אלא שבירה ולכן מלמד הכתוב ושחט אותה אל כלי חרס שתקנתו של זה הוא ככלי חרס והיינו שבירה ואח"ז יזכה לבא אל דביקות וקדושה גדולה. וזהו על מים חיים שיעשה כל הנ"ל כדי שיזכה למים חיים הנובעים תמיד ממקור החיים ודביקות. וכל זה יזכה אם יהיה תשובתו שלמה לשוב ולקבל קדושה רבה מהדביקות הבא מימין כנ"ל. וזה נקרא בשם דוכרא אבל השמאל נקרא בשם נוקבא. וזהו אשה כי תזריע וילדה זכר כפרש"י אשה מזרעת תחלה פי' אם יהיה תשובתו מצד הנוקבא משמאל אז יפעול וילדה זכר לשון זכירה שגורם להזכיר את ישראל לפני הבורא ב"ה להמשיך משם השפעות גדולות כנ"ל אבל עדיין אינו בא אל המדרגה העליונה וחיות ודביקות כנ"ל. וזהו וטמאה שבעת ימים ר"ל שאינו כ"כ בתשובה שלימה לתקן את השבע מדרגות שצריך האדם לתקנם וצריך להתגבר במאוד מאוד לילך ממדריגה למדרגה ובשיבא למעלה העליונה והיינו ביום השמיני אז ימול בשר ערלתו שיהא קדוש וטהור :

פרשת אחרי

אחרי כולי. נ"ל ע"ד הרמז דהנה הצדיק מהפך הדין לרחמים ואף אם נגזר על אדם מיתה חלילה יכול לבטל הגזרה ולהפכה לחיים. והסבה לזאת שכח ביד הצדיק לעשות כן הוא מחמת שהצדיק עולה בתפלתו

בעולמות עליונים אשר שם כולו רחמים בלא תערובות דין כלל ושם לא נגזר אותה הגזירה וממשיך משם חיים לאותו האדם. וזהו ששון ושמחה ישיגו כו' ר"ל הצדיקים משיגים לעולמות עליונים אשר שם ששון ושמחה כמש"ה עוז וחדוה במקומו וממילא נסו יגון ואנחה. וזהו ג"כ יוציא עמו בששון ברנה את בחיריו רמז לדברינו שמוציא את עמו ומביאם לעולם הששון ואז ברנה את בחיריו פי' אז מביא רנה לישראל בחיריו. וזהו אחרי מות שני בני כו' ר"ל שיש כח ביד הצדיק שיהיה אחרי מות כלומר לבטל המיתה מאיזה אדם כמו שאומרים בני אדם על דבר הנתבטל אומרים שכבר אחר הדבר ההוא שלא יהיה עוד. ואמר הכתוב על ידי דבר מה יוכל הצדיק לבטל ומפרש בקרבתם לפני ה'. פי' כנ"ל ע"י שמתקרבים לפני ה' לעולמות עליונים וימותו ר"ל הרי הוא כאלו נתקיים הדין של מיתה ובאמת נמשך להם חיים ע"י הצדיק:

דבר אל אהרן אחיך. נראה לפרש דהתורה הקדושה מלמדת לאנשים המוכיחים לבנ"א שלא יוכיחו לאנשים לצים ורקים אשר בודאי אין דבריהם נכנסים כלל באזניהם כמש"ה אל תוכח לץ. רק לאנשים המקשיבים לקול תוכחה ומוסר ורוצים בתשובה אליהם יגיד ויור' דרכי התשובה. וזהו דבר אל אהרן אחיך ר"ל שהוא אחיך ורוצה במע"ט ויקבל תוכחה ממך וכה תאמר אליו ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת. פי' אם הוא אדם כזה שיש לו כל מיני עתים לטובה ולרעה שלפעמים עושה מע"ט ולפעמים להיפך שנכשל ח"ו לפעמים בעבירה האדם כזה אל יבא בכל עת אל הקודש שאל יכניס עצמו בסודות עליונים. אשר מבית לפרוכת פירוש כיון שעשה לעצמו מסך המבדיל בינו ובין הקדושה לא יכניס בסודות עליונים מיד רק מתחלה ישוב מעבירות שבידו בתשובה ויתחרט מאוד:

תזהו אל פני הכפורת לשון כפרה שהתשובה והחרטה מכפרת עון. אשר על הארון ר"ל קודם לימוד התורה יתחרט ויתוודה על עונותיו ויהיה לימודו לרצון לפניו ית"ש. והארון רמז על התורה ע"ש שמונחת בארון זה העיקר. ואמר הכתוב כי בענן פי' גם אם עשה לעצמו מסך המבדיל כמ"ש וסכות בענן לך מעבור תפלה אעפ"כ אראה על הכפורת פי' ע"י התשובה והחרטה יראה אליו הש"י לקבלו. ולא ימות שגדולה כח התשובה שמארכת ימים ואין לך דבר שעומד בפני התשובה:

בזאת כאן מתחיל הפסוק לדבר ממדרגת הצדיק הגמור בזאת יבא אהרן הוא הצדיק הגדול יבא אל הקודש בקדושה העליונה. בפר בן בקר פר הוא דינים כידוע בקר רמז לחסד מלשון בוקר דהיינו גבורה שבחסד ר"ל שיהיה לו יראה מתוך אהבה. לחטאת ר"ל לענין החטאים לפשפש תמיד במעשיו שאינו יוצא ידי חובתו ויכניע עצמו מאוד בהכנעה גדולה. ואיל לעולה רמז איל לעולה היינו תפלה שהיא עולה לגבוה יתגבר להיות זריז כאיל לבל ימנע עצמו להתפלל על כל דבר ודבר ואל יאמר מי אנכי שאשאל לבי להתפלל על דברים כאלו ואל יאמר בן כגדול וכקטן יתפלל תמיד. כתונת בד קודש ילבש. רמז שיתקן את גופו כ"כ בקדושה גדולה שיהיה כתנות אור בא"ף. וכל זה יעשה לעצמו לבושים. ומכנסי בד ילבש על בשרו דמכנסיים היו מכפרים על גלוי עריות וצריך שיהיה על בשרו תמיד לכסות בשר ערוה דהיינו לכסות כל התאוות הגשמיות שלא יעלה על לבו כלל שום תאוה. ובאבנט בד יחגור. רמז שיאזור כגבור חלציו יוסר. ובמצנפת בד יצנוף. דמצנפת היה מכפר על גאוה וצריך לקדש עצמו כ"כ לשבר כח הגאוה עד שיבא לקדושה כזאת שגם מתאוה יכניס לקדושה ויעשה ממנה מצנפת קודש. בגדי קודש הם. ר"ל כל הדברים יכניס הכל לקדושה ויעשה מהם לבושי קודשא. ורחץ בשרו במים. רמז שלא ילמוד ויתפלל בגוף טמא אם צריך לטבילה יטבול עצמו ואז כשיטבול יקדש עצמו כ"כ שגם מהטבילה יעשה ממנה לבוש לנשמתו שלא יבא לידי טומאת קרי הלילה ולא יצטרך לטבול בהכרחי. ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת. פי' ע"י שיתחבר עצמו עם ב"א יזכה לב' מדריגות. ושעירים לשון חשיבות כמו שמצינו וישלח שני גדיי עזים. לחטאת: ר"ל בשביל החטאת והחסרון שבלתי אפשרי לצדיק זולתו שא"א שיהיה כל תפלתו זכה וצלולה מכל סיג ופסולת מחשבה זרה והוא מחמת ב' סבות האחת מחמת שאדם אחר עושה איזה חטא חלילה מזה נמשך שיבא איזה הרהור לצדיק בתפלתו כדי שיעלה אותו הדבר לכפר עליו וסיבה הב' כי כל זמן שאנחנו בגלות המר צריך ליתן יניקה לס"א כדי שיהיה להם היות קצת עד שיבא משיח צדקנו ויעביר ממשלת זדון מן הארץ. וזה רמז והשעיר אשר עלה עליו הגורל לה' דהיינו החלק שעולה לה'. ועשהו חטאת ר"ל שנעשה בו' חסרון מחמת הסבה הנ"ל. והשעיר אשר עלה עליו כו' דהיינו החלק המחשבה זרה הוא למען יעמד חי פי' כנ"ל להעמיד הס"א שיהיה להם היות קצת ועל הסיבה הב' לכפר עליו כנ"ל. והשם הטוב יכפר בעדנו ויצמיח קרן ישועה בבא"ם:

פרשת קדושים

דבר אל כל עדת בני ישראל. נראה לפרש דהנה הצדיקים הגמורים נקראים ישראל והצדיקים שאינם גמורים נקראים בני ישראל וזה הש"ת דבר אל כל בנ"י פי' שכולן שוין לטובה למדרגה הזאת קדושים תהיו שהיא מדרגה גדולה. כי קדוש אני ה' כו'. פי' כי עיקר הקדושה הוא להסתכל תמיד על אלקותי שאני ה' וגבהי' זאת הם יכולים כולם להיות קדושים. וזהו וישא עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו דצריך האדם להסתכל תמיד רוממות האל שהוא אלהינו כנ"ל וזאת ג"כ צריך להסתכל בשפלותו. והנה עקדת יצחק אפרו צבור לזכור עקידת יצחק לזרע ישראל ואברהם אבינו ע"ה היה רוצה לתקן עוד לישראל דבר אחד שיהא להם לזכות כמו אילו של יצחק וזהו וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר ר"ל זאת ועוד אחרת תיקן לישראל שיהא כמו זכות האיל של יצחק דהיינו נאחז בסבך בקרניו פי' שיאחוז במדה זאת להסתכל בשפלותו שיהיה שפל ונבזה בעיניו כמו קוץ ודרדר. בקרניו פי' גם במדה זו להסתכל ג"כ רוממות אל וגדולתו. קרניו לשון שררה וגדולה וק"ל:

או יאמר דבר אל כל עדת בני ישראל. נקדים לפרש משנה באבות רבי חנניא בן חכינאי אומר הנעור בלילה כו'. דהנה כבר כתבנו בזה כמה פעמים דהצדיק צריך לעבוד את הבורא ב"ה וב"ש בשני מדרגות לראות תמיד לחשב רוממות אל וגדולתו ולחשוב ולראות תמיד בשפלותו. וזהו פי' המשנה עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים כו' דע מאין באת כו' מאין באת מטיפה סרוחה כו'. ולכאו' הי' לו לתנא לקצר ולומר הסתכל דע מאין באת מטפה סרוחה כו'. וצ"ל לכפול את דבריו. אך האמת שהתנא הורה לנו את דרכי ה' כנ"ל שאנחנו חייבים להסתכל תמיד את רוממות אל ושפלותינו. ורמז תחלה

באמרו דע מאין באת. פי' ראה והסתכל ותשוב מהלבתך שנתלבשת משם ממקום גבוה מתחת כסא הכבוד . ולאן אתה הולך. פי' שתחשוב שצריך שתחזור נשמתך למקום שלוקחה למחצבה הראשון בלי שום פגם וצריך אתה לזכך ולנקות וללבן את נשמתך מכל סיג . ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשלש האלה הם רוממות האל . והזכיר התנא בלשונו הזך והטהור ואח"כ פי' לנו התנא שנחשוב בתפלותינו . ואמר מאין באת כו' ולפני מי כו' ואיך תשא פניך לעמוד לפני מלך גדול ונורא בהסתכלך בשפלותך כזה שאתה הבל וריק וצל עובר לכן יהיה תמיד נגד עיניך ותהיה תמיד בתשובה על עוונך ופשעיך שהשפל כזה יכנים שמו הגדול והנורא ותראה תמיד את רוממות האל ואחדותו ליחד שמו הגדול באמת ותדאג תמיד על צרות ישראל ולהתפלל עליהם על טובתם והשפעתם שישפיע להם השי"ת ב"ה כל טוב ולבטל מעליהם כל הגזירות . וזהו הנעור בלילה פי' הצדיק שהוא נעור ולא ינום ולא ישן בגלות המר הזה הנקרא לילה ומתפלל תמיד על שמחת ישראל וגדולתם . והמהלך בדרך יחידי פי' שהולך בדרך האמת בבדידות בהצנע לכת שלא להראות חסידותו לאחרים והולך באחדותו ליחד שמו הגדול . ומפנה לבו לבטלה פי' שפונה לבו מכל עסקיו ועניניו הנוגעים לו ואינו חושש ורואה אלא לבטל כל הגזירות מישראל וכשהראה לצדיק כזה הוי יודע שהוא תמיד רואה שפלותו ונאנח ודואג תמיד על עונותיו ורואה תמיד חוב לעצמו שמחסר בעבודתו ית"ש ודומה לו כאלו עדיין לא עבד הבורא אף רגע א'. וזהו הרי זה מתחייב בנפשו. פי' צדיק כזה הוא מחייב את נפשו תמיד כנ"ל . וזהו ודברת בם ודרשינן בגמרא ולא בדברים בטלים פי' כשתעסקו בתורה לשמה אז לא תהיה צריך לדבר לבטל דינים כי ממילא הם בטלים . וזהו דבר אל כל עדת ב"י קדושים פי' זהו דבר השוה לכל נפש להתקדש בקדושת הבורא ית"ש כי קדוש אני וכו' ואתם חלקי ממעל וראוי הוא לכל עדת ב"י שקדושים יהיו . ואמר הכתוב איש אמו ואביו תיראו. ר"ל כל איש יראה בזה בהסתכלו מאין הוא מקום באתו מאביו ואמו כמאמר התנא מאין כו' מטיפה כו' זהו ראותו בשפלותו. וז"ש דוד המלך ע"ה ובחטא יחמתני אמי . ואת שבתותי תשמרו והיינו רוממות אל שזה הוא חידוש העולם כמ"ש וינח ביום השביעי ושתי שבתות ע"י שתקיימו שבת תחתון תתקנו שבת העליון וזהו מלה כפולה שבתותי היינו שבת תחתון וענינו ליחד אחד אל אחד. אני ה' אלקיכם פי' אף המדה"ד יתהפך לרחמים ואז ממילא יתמלא כל העולם כל מיני מיטב . וזהו אל תפנו אל האלילים שלא תפנו אל מדעתכם . ואלהי מסכה לא תעשו לכם כי ממילא לא תצטרכו לדאוג על כסף וזהב כלל:

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם וכו' . נראה שהאדם צריך לקדש עצמו מלמטה ולהאמין בשם הוי"ה ב"ה המנהיג העולם כולם ע"י עשר ספירות וישראל עם הקודש מאמינים בא"ס ב"ה אשר השתלשל העולמות כולם ע"י עשר ספירות ובהשפעת השם הוי"ה ב"ה המאיר בהם . אבל האומות אינם מאמינים בשם הוי"ה ב"ה ומכח זה נתפקרו המינים באמרם שהעולם קדמון מחמת שאינם מאמינים בהשתלשלות העולמות ע"י ע"ס בכח השם הוי"ה ב"ה . וזהו אומרו קדושים תהיו כו' אני ה' אלהיכם . פי' שאני מהוה העולמות כולם בכח השם הוי"ה ואלהיכם ר"ל אלהותכם פי' שלכם אבל לא של האומות כי הם אינם מאמינים בזה . וזהו הוא המצוה קדושים תהיו שגם האדם למטה יקדש עצמו בהעולמות העליונים הקדושים כי העולמות מכוונים וכל מה שיש בעוה"ז השפל יש דוגמתו בעולמות עליונים הקדושים ובכל דבר שאדם עושה צריך לקדש עצמו בשורש הדבר שלמעלה הוא כך . וזהו איש אמו ואביו תיראו למטה יש אב ואם ודוגמתו למעלה יש עולמות הנקראים או"א . וזה הוא ואת שבתותי תשמורו שהעולמות נקראים שבת ע"ש קדושתן ומנוחתן תשמרו ר"ל בכל מה שתעשו תשמרו במחשבתכם הכוונה בעולמות העליונים וק"ל :

אך יאמר קדושים תהיו כו'. נראה לפרש דאיתא בגמ' כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה ולכאורה מלת לאמתו הוא מיותר . אך נראה דרז"ל רמזו לנו בזה על הצדיק שהוא מבטל הדינים והוא הנקרא דיין שכאשר ידין ויגזור כן יקום שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל והוא אע"פ שקושט' הוא שהלילה שקוב"ה יעביד דינא בלא דינא וגזירתו הוא באמת שהדין הוא שיהיה כך כי הוא יודע האמת אך הצדיק למראה עיניו ישפוט אמירתו ובאמת נראה לו שכן הוא הדין האמת והקב"ה ברחמיו וחסדיו מסכים עם הצדיק וזהו לאמיתו דייקא היינו אמיתתו של הצדיק נוטה כך . וזהו פירוש איזה דרך שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם . ר"ל תפארת הם הרחמים שזה תפארתו של הקב"ה והיינו תפארת לעושיה ר"ל להבורא ב"ה שברא הרחמים . ותפארת לו מן האדם פירוש שהתעוררות צריך שיבא מן האדם מכחו כנ"ל . וזהו פירוש המדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ולכאורה אינו מובן כלל המדרש . ועפ"י דרכנו יבואר היטב דהנה השפעות הרחמים מהבורא ב"ה הוא בא בהשתלשלות מעולם לעולם כי אלולי זה לא היה באפשרי לקבל השפע מרוב בהירות וזהו דבר אל כו' קדושים תהיו יכול כמוני ר"ל שאם תרצו להתנהג עצמכם בקדושתכם כמו שאני נוהג עצמי בקדושה שלי הם ההשפעות שיורדים לכם בהשתלשלות ותרצו גם אתם לעשות כן ולא העוררו הרחמים בפעם א' ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ולכן צריך השתלשלות מפני הבהירות הגדול וכנ"ל וההשתלשלות הוא ע"י שם הקדוש הוי"ה ב"ה וע"י שם אני אבל אתם צריכין לעורר הרחמים הכל כאחת וק"ל :

אך יאמר קדושים תהיו כו'. דאיתא בגמ' הלל אומר אם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מי כאן . ולכאורה יש להבין וכי היה הלל מתפאר עצמו כך . אך נראה כוונת הדברים בעזה"י דהנה האדם הוא כלא ואין נחשב ובלתי אפשר שיאמר אדם על עצמו אני שהוא משמע דבר חשוב וממש והאדם כאין נחשב אם לא כשאדם ממשיך על עצמו קדושת הבורא ב"ה ומשרה שכינתו הקדושה עליו הנקראת אני כידוע אז האדם הזה נקרא בשם אני מחמת השכינה השורה עליו אבל כל זמן שאינו במדריגה זו צריך האדם להיות שפל בעיני עצמו כלא. וזהו אם אני כאן ר"ל שיוכל להקרא בשם אני אז הכל כאן פי' הוא בודאי שלם בכל המדות וזה כל האדם ואם אין אני כאן פי' שאינו במדרגה זו שתשרה שכינה עליו מי כאן צריך להשפיל עצמו לומר מי אנכי שאיני כלל כן הוא הדרך שיתנהג בו האדם אבל הבורא ב"ה ברוב רחמיו הוא מקבל מאתנו אף המיעוט שעושים בעבודתו ית'. וזהו פי' הגמ' ופערה פיה לבלי חק ודרשינן בגמ' חד אמר אף מי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אלא חק א' מוכרח לבא בגיהנם חלילה א"ל לא ניחא למרייהו לומר כך אלא מי שלא קיים אפי' חק אחד כו' . ולי נראה דמר א"פ

ומר

זמר א"ח ולא פליגי דהיינו ע"פ הנ"ל שהאדם בעיני עצמו צריך להיות כלא וידמה בעיניו שפלותו תמיד וכאלו אינו עושה כלל אבל השי"ת מקבל הכל מאתנו כנ"ל. וזה שאמר אפי' מי שלא היסר אלא חק א' זה קאי על האדם שידמה בעיניו כך שאפי' אם לא יחסר אלא חק אחד יוכרח להיות בגיהנם חלילה. א"ל לא ניחא למרייהו כו' ר"ל להבורא ב"ה לא ניחא לומר כן כי הבורא ב"ה בודאי לא יאמר כך כמו שאדם צריך לחשוב בעצמו שהוא מקבל הכל מאתנו אפי' חק א'. וזהו דבר אל ב"י קדושים תהיו פי' כולכם שוין לטובה אצלי וכנ"ל רק שיהיו באופן כי קדוש אני כו' ר"ל כשיש צדיק כזה שהוא נקרא בשם אני וק"ל:

אל תפנו אל האלילים. בגמ' אמרו אל תפנו אל מדעתכם. נראה פירושם ע"פ שכתוב בספרים שבכל אבר או תנועה שאדם עושה בה מצוה או דבר קדושה אז הנשמה שורה באבר ההוא וכשהנשמה שורה בתוכו האבר אז האבר מתנועע מכחה ומחמת זה נראית התנועה בחוץ וזה משתנה באדם לפי מעשיו הם תנועותיו ובשביל זה התנועות של הצדיקים מתוקים וטובים לרואיהן כי מכח הנשמה היא התנועה והנשמה היא חלק אלוה ממעל אשר כל הטוב בו ולזה כשאדם עושה תנועות חבירו אינה מקובלת לשום אדם מחמת שאינו שלו ולא היה נשמתו באבר ההוא כשעשה התנועה והוא בלא קדושה והוא ר"ל בע"ז שעושה תנועה שאינו חלק אלקות כ"א מחמת שאהב התנועה שראה בחבירו ותמצא חן בעיניו וזה אינו יודע שזה היה מחמת החלק אלוה השרוי באבר לזה הטעם התנועה מתוקה ומצאה חן בעיניו אבל לא מחמת התנועה עצמיות כ"א מכח הנשמה השרויה בה והוא עושה בלא שכל ובלא כוונה כ"א מחמת יפה התנועה וא"כ הוא עובד להתנועה ועושה האבר שעושה בה התנועה כמסכ' לעבוד האבר היא. וזה הוא אל תפנו אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם כו' שאלהותכם אשר חלק לכם הבורא בחסדו היא הנשמה הקדושה אל תפנו מכם. ואלהי מסכה לא תעשו לכם פי' לא תעשו לעצמכם כמסכה בתנועות כוזבות שאין בהם היו' אלקות כ"א תעשו בדעתכם ובכוונה. וזו הוא אני ה' אלהיכם ר"ל מכח האלהות שהיא הנשמה הקדושה השרויה בכם:

וכי תזבחו זבח ש'. פי' שהתורה מלמדת אותנו כשתזבח זבחי היל"ר. שלמים לה' ר"ל יהיה הזביחה שלימה כולה לה'. ומפרש הכתוב לרצונכם תזבחוהו פי' שתזבחהו לרצון שלכם שלא תהיה כוונתכם באכילה למלאות תאות נפשכם אלא כל כוונתכם יהיה לעבודת הבורא שיהיה לך כח ובריאות לעבודתו. וזהו ביום זבחכם יאכל פי' כאלו נאכל ממילא שבלתי אפשרי בלא זה ועיקר כוונתו להמשיך השפעות ע"י אכילתו. וממחרת ר"ל שיקבל שכרו לעוה"ב ע"ד שאמרו חז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם. והנותר ביום השלישי. פי' אם תרצה שיותר לך ליום השלישי פי' לזמן משיח צדקנו שזה נקרא ביום שלישי כמ"ש ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. באש ישרף צריך אתה לעבוד הבורא בלהבות אש ודביקות גדול ברשפי אש ושלהבת ובאמת ובתמים. או יאמר וכי תזבחו כו' ונקדים לפרש פסוק ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' ופרש"י זרע פשתן היה. ולכאורה קשה מה חטא גדול כ"כ הוא היה עובד אדמה והביא מפרי אדמה. אך נראה דהנה ד' פעמים כתיב בד בפ' אחרי גבי בגדי כהונה כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד ואבנט בד ומצנפת בד. וי"ל שזה רמז גדול ללמוד עבודת הבורא ית"ש דהנה השי"ת ב"ה ברא עולמות עד אין קץ ואין מספר וכולם נאחזים בשמו הקדוש הוי"ה ב"ה וצריך האדם לדעת את ה' ע"י מעשיו הנפלאים והנוראים ולקשר העולמות עד א"ס ב"ה שזה הוא עיקר עבודתו ית"ש ולא יאמר האדם בעצמו שדי לו בזה שמאמין שיש בורא אחד אמיתי ומעתה אין לו לחקור ולדרוש על מעשיו הנפלאים לא זו הדרך האמיתי רק צריך לדעת את ה' ע"י מעשיו כמאמר הכ' דע את אלהי אביך ועבדהו והוא ע"י מעשיו הנפלאים כי הבורא ב"ה אינו גוף ולא דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף כ"א ע"י מעשיו וצריכים אנחנו לעבוד מתתא לעילא. וזה רמז ד' פעמים בד בבד הוא מלשון אחד. דכל אות מהשם הקדוש יש בו עולמות רבים עד אין מספר וצריך האדם לקשרם אחד לאחד ומתחיל שכתוב לפרש בהדרגה כתונת ומכנסי ואבנט ומצנפת שהם לבושים מתתא לעילא. וי"ל שזה היה חטא קין שהביא מנחה מזרע פשתן דפשתן עולה בד בד והיינו שהי' מחשב רק בד א' פי' שיש בורא אחד אבל לא חישב בעולמות כנ"ל. וזהו שאמר התנא המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות. פי' האדם שהוא המקבל השדה ר"ל שמקבל על עצמו לעבוד את הבורא ב"ה. ושדה רמז לשדה תפוחין. מחבירו השי"ת כביכול נקרא חבירו כדכתיב רעיך כו'. לשנים מועטות דימי שנותיו של אדם שבעים שנה החולפין ועוברים כמעט רגע. לא יזרענה פשתן מובן כנ"ל ופרש"י שזרע פשתן מכחיש לז' שנה. י"ל שאם לא יחשוב כלל על העולמות שברא השי"ת נמצא הוא מכחיש כל הז"ס שהם העולמות. ומה דאיתא שהבל חטא ג"כ י"ל שזה הי' חטאו שהי' מביא מנחה מבכורות צאנו דהיינו שהי' מציץ במקום שאין רשות להציץ ע"ד דאיתא בגמ' ארבעה נכנסו לפרדס בן עזאי הציץ כו'. והיינו ע"ד אמרו חז"ל האומר מה למעלה מה למטה כו' דעיקר צריך האדם לעבודת השי"ת לקשר העולמות עד א"ס ב"ה וב"ש. והעולם אשר אין לנו רשות להציץ ולית מחשבה תפיסה בו כלל זה נקרא צמר לבן ושאר העולמות נקראים צמר סתם. וזה שאמר התנא הנותן צמר לצבע. דהנה העולמות הם חלוקים במיני גוונין כל א' גוון לעצמו כידוע וצריך האדם לייחד הגוונין שזה נקרא המתקה והשי"ת נתן לאדם כח לצבוע גווני העולמות דהיינו להמתיקם. וזהו הנותן צמר לצבע והקדיחו היורה פי' שהקדיחה קלת מחמת היור' דהיינו ע"י הגוף שהוא חומר עב ולא תיקן כראוי. נותן לו דמי צמרו פי' שהש"י נותן לו שכרו לפי עבודתו. ומפרש התנא אם השבח יתר כו' רמז כפי עבודתו כן שכרו. נמצא העולה לנו מזה שצריך האדם לעבוד השי"ת ב"ה לקשר השלמות עד א"ס ב"ה ואין מספיק לחשוב זה לבד שיש בורא אחד אמיתי רק צריך לדרשו ע"י מעשיו כנ"ל וגם להציץ יותר ממה שניתן רשות לאדם אסור לו וזהו דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה י"ל שזה קאי על הנשמה של אדם הדורשת את שני החטאים האלה הם חטא קין והבל שזה קלקל ע"י פשתן וזה בצמר כנ"ל. ותעש בחפץ כפיה פי' ולכן היא עוש' את מעשי' ע"י החפצים הם העולמות הנקראי' חפץ הפני' השי"ת ע"ד כל אשר חפץ ה' עשה דהיינו שעיקר מעשים לקשר העולמות עד א"ס ב"ה כנ"ל. וזה שאת כצמר לבן זה א' ממראות נגעים דמראות הוא לשון המראה הגדול רק שצריך ליזהר מאוד שלא יתפוס איזה נגע חלילה במרא' הגדול ומפרש התנא שאת פי' דלפעמי' יש לאדם מראות גדולות דהיינו שהוא עוסק בתורה ומצות רק שהוא מנשא עצמו בהם ומתפאר בה' כצמר לבן פי' גם זה נחשב כחטא של צמר לבן. פירוש כחטא המציץ במקום שאין לו רשות להציץ כנ"ל. והאדם המסגב עצמו בעבודת הבורא ית"ש כנ"ל הוא עושה שלום בפמלי'

של מעלה ובפמליא של מטה ע"ד שהתפלל יהי רצון שתשים שלום בפמליא של מעלה וכו'. וזהו וכי תזבחו זבח שלמים לה' פי' כשתרצו לזבוח לה' כדי לעשות שלמים למעלה ולמטה. לרצונכם ע"ד שפרשתי כבר בטל רצונך מפני רצונו. פי' שהש"י נתן הבחירה לאדם שיעשה כרצונו הן לטוב והן להפך חלילה. ומזהיר התנא בטל רצונך דהיינו בהירחק מפני רצון הבורא שחפץ בהצדקך כדי שיבטל רצון אחרים ר"ל שיבטל כל הדינים ממך. וזהו לרצונכם תזבחוהו פי' שעיקר שתזבחו את רצונכם היינו הבחירה שלכם ולבחור בחיים. ואמר הכתוב כשיעשה כך שכרו יהיה הרבה מאד על פי פעלו. ביום ההוא יאכל פירות הפירות יאכל בעולם הזה וממחרת והקרן קיימת לעוה"ב. והנותר עד יום השלישי כבר פרשתי ע"ד ביום השלישי יקימנו שקאי על מקדש אחרון שיבב"א. והיינו אם תרצה שיותר לך לעולם האחי' באש ישרף צריך האדם לעשות מעשיו ית"ש בהתלהבות אש גדול. ואמר הכתוב ואוכליו. דהנה יש כמה ב"א שעומדים על צדיקים וכמעט רוצים לאוכלם. עונו ישא אזי ידע נאמ' שעונותיו משיאין אותו לדבר בהם דברים אשר לא כדת. ועוד אמר ובקוצרכם כו' ארצכם לא תכלה פי' דהצדיקים נקראים ארצכם שהם המקיימים לכם את הארץ שאלולי הצדיקים לא היה העולם מתקיים וכאשר הב"א מדברים בהצדיק לומר שהוא מקצר בעבודה והיינו ובקוצרכם כו' ארצכם פי' כשתדברו בקיצור עבודה של ארצכם הם הצדיקים כנ"ל. לא תכלה פאת שדך זה רמז דהנה האדם צריך לגלח השערות שהשערות הם דינים וצוה הש"י להניח פאת הראש כדי שיראה האדם באמת שהשערות הם למעלה רחמים גמורים היפך מלמטה שהם דינים. וכמו כן הצדיקים גמורים אף שלפעמים הם מקצרים בעבודתו אבל באמת הוא היפך שצורך שעה להם לקצר. נמצא כשאתם מחשבים את הנראה לעיניכם שהצדיק מקצר בעבודתו כן האמת חלילה נמצא אתם מכלי' את הפאה כי השערות הם דינים כנ"ל. ולא עוד כ"א ע"י שאתם מדברים בהצדיקים גמורים אין לכם פנאי לעשות המוטל עליכם דהיינו ולקט קצירך לא תלקט. דהאדם ההולך בטל הלילה לפעמים אם אח"ז מיד מתחרט על שמיעט וקיצר בעבודתו ית"ש שלא למד את שיעורין גמרא ופוסקים ושאר ספרים שגם זה נלקט א' לא' ועולה לרצון לפניו ית' ומקבלו ונמצא אם תפנה לדבר בצדיקים אין לך פנאי ללקט את המיעוט מקיצור שלך להתחרט עליהם כדי שיעלה לפניו יתברך וזהו ולקט קצירך לא תלקט כו'. וכרמך לא תעולל פי' בא הכתוב להזהיר גם כן את הצדיק שהוא נקרא כרם ה' צבאות שיהא נזהר גם כן לשמור עצמו שלא יעשה גם כן דברים הנראים לבני אדם ח"ו שהוא מקצר בעבודתו ית"ש שלא יביאם לחטא חלילה שידברו בו לפי הנראה לעיניהם אף שבאמת אינו מקצר כנ"ל אף על פי כן צריך שישמור שלא יכשיל בני אדם לדבר בו:

ועוד מזהיר הכתוב את הצדיק ופרט כרמך לא תלקט. פרט לשון פרטיות היינו שלא תפרוט את מעשה כרמך הם התפלות ומע"ט אל תפרוש אותם ללקטם ולספר' בפני ב"א חלילה לך מעשות כדבר הזה. רק לעני ולגר תעזוב אותם פי' עני הוא עני בדעת ובמצות ה' ולגר שבא ללמוד ממעשה הצדיק תעזוב להם שהם יספרו מעשיך הטובים כדי שיבא להם יראה ואהבה בלבבם לעבודתו ית' ולקבל אלהותו. וזהו אני ה' כו' כדי שיבינו שאני אלהיכם. ואמר התנא איזה פרט ואיזה עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף. פי' דלפעמים הצדיק מספר בשבח עצמו ופורש את מעשיו הטובים וכוונתו בזה כדי להשפיע לעולם השפעות רחמים וברכה שהוא כמלמד זכות על עצמו לפני הבורא כו' שהוא צדיק וכך טוב עשה ועבור זה ראוי למלאות משאלותיו להשפיע לישראל כל טוב נמצא כוונתו אינו להתגאות כ"א להביא ברכת טוב על ישראל והשם הטוב חוקר לב ובוחן כליות עשתונותיו וגו' בעדו לטובה לכל דבריו ומחשבתו הקדושה או כדי לסמוך ולסעד את איזה אדם בדבריו ליראת השם הנכבד והנורא או לאיזה צורך שעה ודברים כאלו מי יתן דבר ידבר. אבל הדבור שאינו לא כתף ולא נטף. פי' כתף היינו לסמוך ונטף ל' נטיפה להטיף השפעות זה הוא עוללות שמעליל לבנ"א לדבר בו: והשם ברחמיו יזכנו לקדש עצמינו שיהא דבורינו בקדושה תמיד עד עולם אכי"ר:

או יאמר וכי תזבחו כו' לרצונכם כו' ואוכליו כו'. כי השלמים רומזים למדריגות עליונים וגדולים שהם שלום לבעלים ולמזבח ולכהנים והם רומזים להצדיק גמור שעושה שלום בפמליא של מעלה וממשיך השפעות לעולם התחתון וכשאדם רוצה להיות כך צריך פרישות גדול לזה ולא יהי' לו רצון לשום דבר כלל ולא יתאוה כ"א רצון הבורא ב"ה וב"ש. וזה פי' כשתרצו לזבוח זבחי שלמים פי' לעשות שלום בעולמות עליונים ותחתונים. לרצונכם תזבחו. תזבחו את רצונכם שלא יהי' לכם רצון כלל בעבודתכם כ"א רצון הבורא לבדו. וכשתעשו כך ביום זבחכם יאכל. פי' שתאכלו הפירות בעוה"ז וממחרת שהקרן קיימת לעוה"ב בג"ע בין הצדיקים תאכלו הוא התענוג הגדול עד אין קץ ותכלית. באש ישרף שאהבת הבורא תבער בו כאש בוערת לפרוח בין הצדיקים שהקב"ה עושה להם כנפים כי שם לא יהי' אכילה שהיא תענוג גשמי כ"א אהבת הבורא ב"ה. וזהו ואם האכל יאכל כו' פי' ע"פ שכתוב בספרים שלעתיד כשיבא משיח צדקנו יקבץ את העם המפוזרים והצדיקים יהיו סמוכים אצלו תמיד ואותם אנשים שהתנהגו בזה העולם בגלות כשורה אך לא הי' להם שכל של אמת לעבוד את הבורא ב"ה בכל האופן והיו אוהבי ממון רק שמרו עצמם מן החטא לפי שכלם אז משיח מביא אותם אל הים אוקיינוס ופותח להם אוצרות הגנוזים שם ומלא שם אבנים טובות וכסף וזהב הרבה מאד ונוטלין משם כל חפצם והולכים לביתם ברב בצע כסף והון רב וכשמשיח פורח לג"ע בקדושתו הגדולה אז הצדיקים שבדור פורחים אחריו לג"ע בכח קדושתן ופרישתן הגדולה ואותם אנשים שקבלו טובתם ורצונם באוצרות הזהב כשרואים הגדולה הזאת הם רוצים ג"כ לעשות כן ולפרוח ביניהם ואינם יכולין מחמת כובד משא גשמיותם שדבקו עצמם בכסף וזהב. וזה הוא ואם האכל יאכל ביום השלישי. פי' שגם ביום השלישי יהי' להם אכילה גשמיות שיקבלו תענוג מאכילתם ומכספם וזהבם. פגול הוא לא ירצה ואוכליו כו' ונכרתה הנפש כו'. פי' כי אף שיתן להם משיח כל חפצם ורצונם אבל נפשם תוכרת ביום ההוא מעם הקודש בעת פריחתן לג"ע וישארו הם למטה משא"כ הצדיקים אשר חפצם ורצונם הי' תמיד לעבוד את הבורא ב"ה בשלימות גדול והלכו תמיד בדביקות גדול עמו ית' והורגלו בכך כל ימי חייהם ונעשו כלי מוכן לכך ויהי' להם קל הדבר מאד בביאת משיחנו במהרה בימינו אמן סלה:

ובקצרכם את קציר ארצכם כו': נראה דהתורה מלמדת אותנו דרכי התשובה דהיינו שצריך האדם לתקן מה שקלקל ולשוב על חטאת נעוריו וזהו

נקרא מצדי הקצה שהוא קוצר את הקליפות שנבראו ע"י חטאיו. ואמר הכתוב ובקצרכם את קציר ארצכם פי' שהארציות והחומריות כשתתחיל לחתוך ולקצור הקליפו' לא תכלה פאת שדך. שהנשמה נק' שדה היינו שדה תפוחי' לא תכלה אותה ע"י שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי רק הכל בהשכל כדי שלא תכלה ח"ו את נשמתך שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה ע"י חלישת כחך שתחלש חלילה. וזהו עיניך בשדה אשר יקצורון כו' את הנערים כו'. ונקדים לפרש פסוק עיני ה' אל צדיקים כי אצל הבורא ב"ה וב"ש אין שייך לתארו בשום דמות ותואר חלילה וכיון שאנו רוצים לומר בו איזה השגחה שהוא משגיח בדבר אין שייך לתת בו לשון עינים אלא מכח הצדיקים העושים רצונו וגורמים ההשגחה אנו אומרים בו מל' עינים שהשפעה הולכת ע"י הצדיקים ובהם שייך ל' עינים. וזהו עיני ה' אל צדיקים. כלומר בשביל הצדיקים הגורמים השגחה שישגיח עלינו הבורא ב"ה בעינא פקיחא שייך לומר עיני ה'. וזהו עיניך בשדה פי' כמדבר אל השכינה הנקראת רות כידוע. עיניך בשדה שהשגיח על ישראל ע"י אשר יקצרו הנערים הם אשר מתחרטין ועושין תשובה על חטאת נעוריהם. וזהו וירא אלהים את האור כי טוב שהקב"ה משגיח על ישראל להטיב להם. וזהו וירא אלהים את האור הם הטובות הגדולות המאירין עיניו של אדם. כי טוב ע"י הצדיק הנק' טוב:

ונחזור לביאור הכ' ולקט קצירך כו'. פי' אם תרצה לעשות שני' כא' דהיינו ללקט כסף זהב ועשירו' מל' וילקט יוסף וגם תרצה לקצור את חטאת נעורים. לא תלקט לא תעשה כך רק תעשה תשובה בשלימות. לעני ולגר תעזוב אותם. פי' ע"י צדקה כמו שאמר הכ' וחטאך בצדקה פרוק:

או יאמר ובקצרכם כו'. כי לפעמים אף הצדיק הגדול אשר כבר יש לו שמירה מן השמים אעפ"כ לפעמים עושה דבר בחסרון כ"ש כגון שאינו מכוין כראוי באיזה ברכה בתפלתו הזכה וכדומה לזה ומאין בא זה לצדיק כזה. נראה שהוא ע"ד הכתוב בספרים שיש קליפת נוגה הסמוך לקדושה כי משם יונקים הקליפות לזה היא סמוכה אל הקדושה שיהי' להם מקום לחיות והכל תלוי בצדיק וכיון שלא הי' לצדיק שום פגם כלל אז לא הי' מקום לקליפת נוגה לינק מהקדושה ולא הי' לה חיות כלל לזה צריך הצדיק הנ"ל להיות לו איזה חסרון במקצת למען יתן להם חיות גם כן. וזהו ובקצרכם פי' כשתרצו לקצור את הקליפות ולבערם לא תכלה פאת שדך לקצור. ר"ל שתעזוב להם איזה חיות קצת ממה לינק. וק"ל:

וכרמך לא תעולל. כי כרם מרומז לדביקות עליון רמז ליין המשומר בענביו והפסוק מוכיח לאדם ואומר לו לכשתהי' במדריגת כרם שהוא הדביקות העליון לא תעולל. פי' לא תעזוב את מדריגתך להיות כעולל ויונק אשר בער מאיש ולא בינת אדם לו אך תרצה לעלות מעלה מעלה וכשתהיה כך ופרט כרמך לא תלקט. פי' כי האדם צריך לקדש אבריו וגידיו בעודדין שבין ולייגען במעשים טובים שיהיו איבריו מקודשים לדביקות הבורא ב"ה ולעבודתו ומזומנים שלא יעכבו כלל במחשבות רוממו' הא-ל ית'. ולזה נצטווינו במצות העבודה בידים ובכל הגוף למען שתקדש גופינו שיהי' מוכן לעבוד הבורא האמיתי' והעיקר הוא לדבקה בו ולזה נברא העולם להטיב לברואי' והטובה הוא לקרבה אליו כמש"ה ועתה ישראל כו' ולדבקה בו כו' לטוב לך וכשהאדם נגמר בעבודתו וכל איבריו הגשמיים כבר מקודשים ומוכנים לעבודה לדבקה בו באמת בלי שום מניעה מהם כלל אז א"צ כלל לעשות המצוה בגופו ממש דהיינו למשל לעשו' סוכה בידו ממש כדי לייגע גופו בעבודתו כי כבר גופו מקודש אלא צריך לקיים המצוה ההיא לישב בסוכה ותעשה מעשה המצוה ע"י מי שצריך עדיין לקדש איבריו או לטחון חטין לפסח דטחינא גופא א"צ ע"י צדיק גמור כ"א קיום המצוה ההיא בלא העבודה. והעבודות המעשה של המצוה נקרא פרט לשון פרטיות וזו היא ופרט כרמך פי' כשאתה במדריגת כרם המרומז לדביקות כנ"ל לא תלקט הפרט שבה כי אינך צריך לזה כבר. לעני ולגר תעזוב אותם הם המדריגה השפל' ממך הנכנסין לעבודה ולא נתקדשו איבריהם עדיין כל צרכם הם יתנהגו כך כדי שיבואו אל הדביקות העליון הולך ואור עד נכון היום:

פרשת אמור

אמור אל הכהנים כו' ואמרת אליהם כו'. י"ל על כפל לשון אמור ואמרת ומתחלה נפרש הפסוק דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל. דהנה יש ב' גווני צדיקים יש צדיקים שנתקדשו מאבותיהם שהיו קדושים ויראים ושלימים והתורה מחזרת על אכסניא שלה. ויש צדיקים הנקראים נזירים ע"ש פרישותם מעצמם אע"פ שהם בני עניי הדעת. והצדיקים ההם לא במהרה הם יכולים ליפול ממדריגתם הקדושה כי אין להם על מה שיסמוכו והם נכנעים בדעתם ומשגיחים על עצמם בעינא פקיחא תמיד בלי הפסק אבל הצדיקים שנתקדשו מאבותיהם אף שהם מלאים תורה ומצות מחמת זכות אבותם מסייעתם לפעמים יכולים לבא ע"ז פניה וגדלות מזה ויפלו מהר ממדריגתם. וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן. פי' רמז לאותן צדיקים אשר הם בני צדיקים והם נקראים כהנים בני אהרן הזהיר אותם מאד שלא יעלה על מחשבתם כלל יחוס אבותיהם רק ינזרו ויפרשו לעצמם פרישות מאדם ויבחרו להם הדרך הטובה. וזהו דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל. ר"ל שגם הם יהיו נזירים ופרושים מעצמם וישגיחו ג"כ על עצמם מאד ולא ישגיחו על זכות אבותם כדי שלא יבא חלילה איזה התנשאות מחמת יחוסיהם ותועבת ה' כל גבה לב. וזהו ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי. וזהו אמור אל הכהנים ואמרת אליהם פי' אמור ואמרת רמז לב' מדריגות אחד שצריך אתה לחזור אליהם ולכפול להם הדבר כדי שלא יחשבו שזכות אבותם מסייעתם ויפלו חלילה ע"ז לגאות ולא יפעלו כלום. וזהו ואמרת אליהם פי' לא ישגיחו על זכות אבותם כי אם על עצמם. וזהו אמירה שתאמר להם תיבת אליהם פי' שיבישו על עצמם כאלו אין להם זכות אבות כלל. וזהו לנפש לא יטמא בעמיו כי ע"י עמיו הם היחוס אבותם הם יכולים לטמא הנפש לכך הכפל להם הדבר הזה מאד ויהי' להם הרגל דבר ויבחרו הדרך הישרה ואז טוב להם:

או יאמר ואמרת אליהם כו'. פירש"י ז"ל אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. י"ל כוונת רש"י ז"ל להזהיר גדולים דהיינו צדיקים גדולים על הקטנים ר"ל על עבירות קטנים שאדם דש בעקביו:

או יאמר אמור ואמרת. דהכלל דדרך הצדיק כשרוצה להוכיח אדם אחד אז צריך להיות האמירה הזאת לכלל בני אדם ואז ממילא יוחל הדבור לאיש הזה. וזה בא להורות הפסוק אמור ר"ל שיהא האמירה לכלל ואמרת אליהם שיהא הדבור יוחל לא'. וזה פי' רש"י ז"ל להזהיר גדולים

גדולים על הקטנים ר"ל שיהא האזהרה לכלל אף לגדולים כשרוצה להזהיר על הקטנים. וק"ל:

בע"א נראה לפרש דברי רש"י ז"ל להזהיר גדולים על הקטנים. להיות כל האדם בשעה שעוסק בתור' או בתפלה או באיזה דבר קדושה אז הוא בגדלות המוחין וכך הדרך הצדיקים שלפני התפלה המה מיישבים עצמן ומוחין שלהם לפני מי הם מתפללין והקדושה היא מגביה' המוחין בעת העסק הנ"ל אבל אחר התפלה או עסק הקדושה הסות הוא נופל לקטנות המוחין בהלוכו בהבלי הזמן וזה אינו תכלית העבודה השלימה כי אם צריך להיות תמיד בקדושה ובטהרה בלי הפסק רגע א'. לזה צריך לקשר עצמו ג"כ בעת הגדלות מחשבתו בהשי"ת ב"ה שיהיה מחשבתו קשורה אף שילך ממנה. וזה להזהיר גדולים פי' בשעה שהם בגדלות. על הקטנים שיאהרו בקדושתם אף שיהיה בקטנות. וק"ל:

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה. פי' שע"י הולכים כל השפעות והרחמים שהם נקראים שמן המשחה ל' גדולה. ומלא את ידו ללבוש את הבגדים. פירוש שיהי' כח ביד צדיק כזה להלביש את הבגדים כי בגד היא מל' בגידה פי' היכולת בידו לכפר על עון הדור ועשה מהם לבושי קדושה שדרך הצדיק להוכיח עצמו תמיד בכל עת ואומר בפני ב"א תמיד שהוא מקולקל במעשיו והוא פורט לפניהם החטאים שעושים אותם שאר בני אדם ותולה הצדיק הזה בעצמו אותם החטאים כאלו עשאם הוא ועי"ז הוא מכניס בלבם יראה גדולה והם שבים מעונותיהם. וגדולה תשובה שזדונות נעשים כזכיו'. נמצא אותם הבגידות עצמם הצדיק בחכמתו עושה מהם זכיות ולבושי הקודש כמצות עצמם. ואמר הכתוב הצדיק כזה את ראשו לא יפרע. פי' לא יגלה החכמות שבראשו רק צריך להסתיר אותם מאד בשעת דבורו עם ב"א. ובגדיו לא יפרום ר"ל ומדריגה הזאת שמחזיק עצמו תמיד לשפל ונבזה יכבוגד חלילה לא יפרום רק יחזיק במדה זאת לעולם:

ואיש כי יאכל קודש בשגגה כו'. דהנה יעקב אע"ה אמר אם יהיה אלהים עמדי כו' ונתן לי לחם לאכול כו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. ולכאורה קשה על המובחר שבאבות ידבר בתנאי לו ית' כאשר ייטב לו אז יעשר לו. אך הענין הוא דדרך הצדיקים האמיתי' שהם כל ימיהם בתשובה ובכל דבר שעושים מוצאים בו חסרון שלא עשה הדבר כתיקונו וע"י שמהרהרים בתשוב' תמיד הם מעלים אותם הניצוצים שנפלו למטה מחמת חטא שאר ב"א כ"ז הם מתקנים בכח הרהורי תשובתם ואיתא בגמרא המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מכלן מיעקב כו' וי"ל הפי' עד"ז המבזבז הוא ב' תיבות המבזה בז שהעונות נקראים בז שהם בזוים וכעורים מאד והוא מבזה אותם פי' שהוא מתחרט תמיד על מעשיו שמוצא בהם חסרון ועון יחשוב לו ומהרהר בתשובה. אל יבזבז יותר מחומש פי' שעיקר עסקו יהי' בקדושה העליונה ד' ידות לה' לתורה ולמצות וחלק החמישית יתנהג בדרך הנ"ל. וז"ש יעקב אע"ה אם יהי' כו' ונתן לי לחם לאכול פי' שיתן לי מדריגה זאת להעלות ניצוצות הקדושה תמיד ע"י הרהורי תשובה שאזכה להסתכל תמיד על שאני מקצר בעבודת הבורא והי' ראוי שלהם יאכל אותי. ובגד ללבוש מלשון בגידה דהיינו לעשות מהבגידות לבוש עליון תילוקא דרבנן ע"י הרהורי תשובה. ושבתי בשלום אל בית אבי. פי' שאתנהג כ"כ בקדושה עד שאפעול להעלות הכל אל אבי שבשמים. וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. פי' שאהר כל זאת אחזיק העיקר בקדושה עליונה רק חלק חמישית אחזיק בדרך זה כנ"ל. וזהו רגלי חסידיו ישמור פירוש הניצוצות הקדושה שנפלו למטה לרגלים והחסידים מעלים אותם ע"י הרהורי תשובתם וע"ז שומר הש"י ומצפה אליה' תמיד. וזהו ואיש כי יאכל קודש. **פי'** שילך בקדושה תמיד. בשגגה פי' כנ"ל שמוצא תמיד חסרונות בעצמו לומר ששגג בהם ולא עשאם כראוי. **ויוסף חמישיתו עליו** רמז לבל יבזבז יותר מחומש. ונתן לכהן את הקודש. הוא הקב"ה הנקרא כהן שיעלה הכל אליו ית'. והבן:

שור או כשב או עז כו'. דהנה האדם צריך להיות עובד הבורא ב"ה באלו המדריגות. האחד שצריך שילך תמיד בדביקות גם צריך שיכסוף תמיד לעבודתו גם צריך להתגבר בעבודה לבטל כל הדינים. ואם לא עשה א' מכל אלו צריך להתגלגל על זה. וזהו שור פי' מדרגות שור דהיינו לשון הבטה כמש"ה בנות צעדה עלי שור דהיינו להשוב תמיד בעיני שכלו רוממות אל ודבקותו ית'. או כשב. לכסוף תמיד לעבודתו ית' כי השי"ן מתחלפת בסמ"ך וכי"ת בפ"א. או עז. פי' שיתגבר עצמו לבטל הדינים. כי יולד. ר"ל שבא בגלגול עבור אחת מהנה לתקנם ולא בשביל עבירה חלילה. שבעת ימים. רמז למנין שנותיו של אדם שבעים שנה. יהיה תחת אמו. פי' אמו הוא השכינה כנסת ישראל והיא מתפללת תמיד על ישראל ויהי' צדיק תחת אמו כנסת ישראל ג"כ להתפלל על ישראל ולהתעורר רחמים עליהם אמן:

דבר אל בני ישראל אלה הם מועדי. דהנה הש"י ב"ה למעלה מן הזמן שבו ית' אין לתת בו זמן כלל כידוע וכבר כתבתי דהעולמות נקראים מועדים ל' זמן ומועד לפי שאצל העולמות שייך ל' זמן שהם תחת הזמן. והנה ידוע דהנהגות העולמות היא ע"י שם הוי"ה ב"ה הנותן חיות ושפע להעולמות. וזהו דבר אל בני ישראל מועדי ה' פי' העולמות הנקראים מועד הם מתנהגים ע"י שם הוי"ה ב"ה המשפיע בהם בכח הא"ס ב"ה. אכן אחר אשר תקראו אותם מקראי קודש פי' ע"י שאתם תקראו אותיות התורה בקדושה ובטהרה אתם מעלים את העולמו' אל מדריגות גדולים שנשפעים ע"י הא"ס ב"ה בכבודו כי האותיות התורה שאדם מדבר ומקרב עצמו להבורא ב"ה אז עושה יחוד בכל העולמות. ולזה נצטוינו לקרות בתורה בשבתות ובמועדים ליחד העולמות ולהעלותם. ומלמד אותנו הכתוב איך שנבא למדריגה זו להעלות העולמות. ששת ימים תעשה מלאכה פי' כשתעסוק באיזה מלאכה אל תכניס כל מחשבתך במלאכ' רק שתעסוק בה דרך ערא' והמלאכה תעשה מאליה כן תתנהגו כל ששת ימי המעשה. וביום השביעי שבת שבתון שתקדש עצמך כ"כ שע"י השבת שאתה שומר למטה תתקן את השבת העליון שיהא שבתון שבת שלם. שבת היא לה' בכל מושבותיכם. פי' בכ"מ שאתם יושבים יהא ניכר ונראה הקדושה והאור של השבת הן בפנים והן מבחוץ בכ"מ יאיר ויזהיר האור של הש"ק בכח קדושתכם הגדולה:

או יאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' וכו' אלה הם מועדי. י"ל על כפל הלשון. דהנה השי"ת ב"ה נתן לנו המועדות שהם זמן שמחה ותענוג לנו והשי"ת ב"ה עיקר תענוגו ושמחתו הוא כאשר אנחנו מתנהגים בהם בקדושה במחשבות טהורות. וזהו אלה מועדי ה' שנתן לנו השי"ת למועד ושמחה. אשר תקראו אותם מקראי קודש. פי' כאשר תקראו אותם בקדושה ובטהרה אז אלה מועדי ה'. פי' היא שמחתי ותענוגי. ואמר תכ' הראיה לזה שעיקר הוא המחשבה הקדושה שהרי

שבת

ששת ימים תעשה מלאכה. פי' המלאכ' נעשית מאליה ולא פועל ידך עשהה המלאכה כ"א ע"י הבורא ב"ה ואף ע"פ שהמלאכה אפילו בחול נעשית ע"י הבורא ב"ה אף עפ"כ יחשב לכם השביתה שאתם שובתים בשבת ממלאכה למנו' כאלו אתם שובתים ממלאכה ממש מחמת מצות שבת וזהו ולא תעשו מלאכה שהכתוב תולה המלאכה בכם:

אלה מועדי ה' כו'. דהנה יש להבין מה שהצדיק התפלל ונענה בתפלתו הוא נראה כהשתנות וחלילה להיחיד האמיתי מהשתנות. אך הענין כן דהצדיק המתפלל על איזה אדם בשעה שהוא מתפלל הוא מתפלל בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו בלי שום מחשבה זרה והוא מקשר אותו אדם שמתפלל בעדו ברמ"ח איבריו שלו והוא מקדשו לזה הוא נענה כי מהיכא תיתי יחסר לאדם בודאי מחמת עונש על חטא שעשה בא' מאיברי גופו ובעת שהצדיק מעטהו ומכסהו עמו אז נעשה איברי אותו אדם עם איברי הצדיק א' וממילא נתתקן האדם וכיון שנתקן החטא חלף ועבר העונש ממנו. וזהו כל עצמותי וכו' מציל כו' דהנה כאשר יחטא האדם אותו החטא מביא אותו לידי מחשבות זרות ומטמאת מחשבתו הלילה. וזהו פי' לנפש לא יטמא בעמיו. פי' שלא יטמא את המחשבה היא הנפש בעמיו הם האיברים. וזהו כל עצמותי כו' כשאני מתפלל במחשב' זכה וצלולה וכל איברים הם מסכימים עמי בעבודה ועי"ז מציל עני מחזק ממנו הוא האדם הצריך לאיזה דבר והוא עני בדבר אז ניצול כי אני מתפלל עבורו ומקשרו עמי וכדלעיל. וזהו אלה מועדי ה' כו' דהקב"ה הוא למעלה מן הזמן ואין בו שום השתנות. ואמר הכתוב אלה מועדי ה' שלפעמים יכול אתה למצוא אצל הבורא גם כן זמן והשתנות דהיינו אם אתמול הי' איזה גזירה כנ"ל והיום נשתנית לטובה ומפרש הכתוב מהיכן בא זה באמת אל הבורא האמיתי ומפרש אשר תקראו אותם ואי' בגמ' א"ת אותם אלא אתם. ר"ל על ידי תפלת הצדיקים המתפללים בכל איבריהם אתם דייקא פי' בכל גופכם שלם בלי עירוב מחשבה זרה חלילה: וזהו במועדם דהעולמות נקראים מועד שהם תחת הזמן והצדיקים המתפללים בכונה הם המקיימין העולמות ומשפיעין טובה וחיות לכל העולמות ולזה הם הגורמים להפך מדת הדין לרחמים גמורים כי המה המושלים בכל בכח היותם אשר משפיעים לכל. וזהו אם בחוקותי תלכו כו' פי' דהעולמות הם נקראים חוקים מלשון חוק וזמן נתן להם והיינו כשתתאמצו לילך במחשבותיכם הטהורים בעולמות העליונים ונתתי גשמיכם הם גשמיות הדברים והמחשבות העולים מהגוף יזדכך גם כן ויעלו למעלה בעולמות העליונים. וזהו כי תבואו אל הארץ דמחשבות טהורות באים מצד הנשמה ומחשבות אחרות הם מהגוף. ואמר הכתוב כאשר תזכו להמשיך הנשמה כ"כ בקדושה גדולה שע"י יתקדש ג"כ הגוף במחשבות קדושות ותבואו אל הארץ פי' שתבואו לזה שתעיינו ותשגיחו אל הארציות גם כן להכניסו בקדושה. אז וקצרתם את קצירה פי' שמדריגה הזאת תשכיל אתכם להבין המיעוט והקיצור בעבודתו יתברך. ועד היכן צריך לתקן מעשיו. והבאתם את עומר. הוא כמו אומ"ר באל"ף כי מתחלף זה בזה באותיות אחה"ע: פי' שצריכים אתם לתקן את הדברים בטלים שדברתם ותראו להעלות אותם בקדושה שיעלו לרצון לפניו ית' הנק' כהן. וזהו אל הכהן. וזהו ראשית קצירכם כי הדברים בטלים הם המביאים את האדם לכל הקילורים והם התחלה לעולם. והניף את העומר לפני ה'. ר"ל שתעלה והניף את האומר לפני ה'. לרצונכם רצה לומר למחשבותיכם דהיינו שיהא האמירה והמחשבה יחד בקדושה. ממחרת השבת יניפנו הכהן ר"ל הקב"ה ברחמיו יניף את האמירה זאת למעלה לעולם העליון. ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה. פי' כשיהי' מחשבה והדיבור יחד בקדושה טובים אז יעשה כבש ודרג' להעלות אותו הדבור לעולה לה'. וזהו והעומר עשירית האיפה הוא. דאיתא גבי איוב שאמר לו הקב"ה איפה היית ביסדי ארץ. ופי' בספרים ששאל אותו הש"י מאיזה איפה אתה מאדה"ר כי כל הנשמות הם היו תלוים באדה"ר ואמר לו אמור לי השורש שלך היכן הוא. וזהו והעומר עשירית האיפה דעשר רמז לקדושה והיינו ע"י אמירות קדושות וטהורות מקדש את האיפה היינו השורש שהוא בא משם. ונחזור לביאור הכתוב ומנחתו ר"ל תפלת מנחה היא עיקרה לבטל דינים המתחילים לצאת אז מתרשם ונמתקים ע"י תפלת הצדיקים וכדאיתא שאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. וזהו ומנחתו שני עשרונים ר"ל ב' מדריגות קדושות. סולת בלולה בשמן רמז להשפעות שמשפיע לזה העולם. אשה לה' הוא השפעות שמשפיע הצדיק לעולמות העליונים:

וספרתם לכם ממחרת השבת. מלשון ספיר המאיר דהיינו שתאיר קדושתכ' ותשפיעו אור ושפע למעלה בעולמות עליונים וזהו ממחרת השבת כנ"ל. מיום הביאכם את עומר התנופה כנ"ל שתעלו הדבור. שבע שבתות תמימות תהיינה פי' שתתקן כל ע' שנה אשר אתם חי. ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. ר"ל אף אם יהי' עת שלא תהיו כל כך במדריגה עליונה כי אם למטה במושבותיכם גם אז תביאו לחם יהי' יכולת בידכם להמשיך השפעות תנופה עי"ז תנשאו למעלה למדריגתכם. שתים פי' ע"י שתי מדריגות אהבה ויראה. שני עשרונים היינו שכל אחד יהי' כלול משניהם שעם היראה תהי' האהבה ועם אהבה תהי' היראה. סולת תהיינה ר"ל שכל מעשיכם יהי' נקי כסולת בקדושה ובטהרה. חמץ תאפנה פירוש בכל זאת לא תחזיק עצמך לכלום רק שתמצא בעצמך תמיד הסרונות הערובות חמץ ותהי' תמיד בתשובה. ביכורים לה' דכ"ף בקו"ף מתחלף באותיות גיכ"ק וזה הוא הדרך שצריך האדם לבקר בתחלה ולדרוש היטב שיהיו לה' לשמו הגדול אכי"ר:

אך יאמר אלה מועדי ה' כו' בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש. ר"ל דהכתוב מלמד אותנו איך נעבוד השי"ת בהדרגה דהיינו בהיות האדם קודם חצי שנותיו. ולזה רמז י"ד להודש קודם חצי חודש בין הערבים שאז אין האדם יכול לקבל אור הקדושה ולתקן את מעשיו לגמרי ועדיין הוא בין הערבים בין צלי ערב שעדיין התגברות היצר על האדם. פסח לה' פי' שצריך לתקן אז בפיו פה סח שהפה יסיח וידבר תמיד בתורתו הקדושה לה' לשמו ולעסוק בעניני הלימוד היטב בגמרא ופוסקים ומפרשי הש"ס:

ובחמשה עשר יום לחודש. דהיינו אחר חצי שנות האדם. חג המצות לה' פי' שיתגבר בקדוש' ויהי' עסקן במצות ה' באהבה רבה ואש בוערת לה' בהתלהבות גדול. שבעת ימים מצות תאכלו. פי' עי"ז יתקן כל ע' שנה של אדם המרומזים בז' ימים. ואמר הכ' ביום הראשון מקרא קודש יהי' לכם. פירוש בהתחלת קדושתך לכוון לעבודת הבורא ית'. מקרא קודש יהי' לכם. תתאמץ מאד שיהי' כל קריאתך הן תורה או תפל' רק בקדושה ולא לפניה ח"ו. כל מלאכת עבודה לא תעשו דהתפלה נקרא עבודה איזה עבודה שבלב זו תפלה ולפעמים נמצאים ב"ה אשר יקריבו לעבודה כאשר יראו

עיניו מעשה הצדיקים ותנועתם לשמו ית"ש הוטב בעיניו מאד התנועה ההיא לעשות גם הוא כמוהם להתנועע כך כנוע עלי היער בלי טעם וריח שסובר שהתנועה מחמת עצמה היא יפה והיא מלאכה בפ"ע ובאמת אינו כך כי התנועה באה מרוב עבודה הזכה ולאות הנפש וחשקה הגדול לעבודה אז ממילא נתהוה מכחה התנועה הנאה והיפה. וזהו כל מלאכת עבודה לא תעשו דהיינו התנוע' והמלאכות שבעבודה לא תעשו בכוונה לדמות עצמו לצדיק לעשות כמעשהו זר מעשהו בהיות שלא לשמה חלילה אך ורק תעשו לשמו הגדול:

והקרבתם אשה לה'. דהנה אמרו חז"ל יצר ותינוק ואשה וכו'. י"ל שכל זה חד הוא ר"ל יצר נקרא בעצמו אשה שמעלל את האדם בעבודתו ית' כאשה עגלה. ותינוק שעושה מעשה תעתועים כתינוק. וצריך האדם לקרבו להבורא ב"ה לעבוד את הבורא בשני יצרים. וזהו והקרבתם אשה ר"ל דהיינו נקבות הוא צד היצר תקריבו אותו לה' שבעת ימים הם כל ימי שנותיו של אדם. ביום השביעי מקרא קודש. ר"ל אחר שיגיע לימי הזקנה צריך ג"כ להתגבר בקדושה שיהי' מקרא קודש בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך:

פרשת בהר

וידבר כו' בהר סיני לאמר. נראה לפרש ע"פ שאמרו בפרקי אבות משה קבל תורה מסיני ומסרה כו' ויהושע לזקנים כו' ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג. יש לדקדק שמתחלה כתוב ומסרה ליהושע ומיהושע לזקנים לא נאמר ומסרה וגם ומזקנים לנביאים לא נאמר ומסרוה כו' והדר נאמר ומסרוה לאכנה"ג ומסתמא לאיזה כונה כתבו חכמי המשנה כך בשינוי לשון. ומה גם שאצל משה לא נאמר כלל ל' מסירה אלא משה קבל כו'. ונראה לתרץ ע"פ הגמרא למה תרצדון הרים גבנונים שנתקבצו ההרים לפני השי"ת ליתן עליהם התורה ואמר להם הש"י ב"ה כולכם בעלי מומים אתם אצל הר סיני מל' גבן או דק כו' ומה מעלתו לפי שנמוך מכולם ללמד שאין התורה מתקיימת אלא במי שמנמיך עצמו ומרע"ה היה עניו מאד מכל האדם לזה היה יכול לקבל התורה מהש"י ב"ה בעצמו ובשפלה אח"כ ללמדה ליהושע ויהושע לא היה בכחו כ"כ כמו משה רבינו ליקח בכח עצמותו התורה ממשה לזה היה צריך משה למסרה לו בכח מסירת נפשו הגדולה ומסרה לו ברוב קדושתו הגדולה במס"נ עליו ויהושע כשלמדה לזקנים לא היה יכול לעשות מס"נ גדול כמו משה רבינו למסור להם כל התורה כמו שמשה למדו לכך לא נאמר ומסרה אלא לימד להם התורה כפי כחם לקבל דור אחר דור כפי כחם ולא נאמר בהם לשון מסירה והדר אצל נביאים לכנה"ג נאמר ל' מסירה שכך הוא הדרך הטבע היורד בטבעו לסוף הדבר ההוא נתעלה ועולה למעלה כמו הגלגל הדבר שהוא למטה אותו הדבר בעצמו חוזר ומתעלה. לזה אצל הנביאים כבר היה להם כח זה למסרה לאנשי כנה"ג בכח מס"נ. נמצא ממילא אצל משה מהש"י ב"ה אין שייך ממילא ל' מסירה כלל כ"א קבלה אשר קבלה מפי הגבורה מחמת שהיה ענוותן גדול. וזו הוא משה קבל תורה מסיני בכח שלמד עצמו מהר סיני שנתן הש"י התורה עליו מחמת שהוא נמוך מכל ההרים. וזהו וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר פי' החזק עצמך במדת הר סיני ועי"ז תוכל לומר לישראל התורה הקדושה בגודל קדושתך וק"ל:

וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו' וצויתי את ברכתי לכם כו'. בשם אחי החסיד המפורסם ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה שדרך הקרא לכתוב איזה יתור לשון בפסוק אפי' אות א' ועי"ז מתורץ כמה קושיות אבל הקושיא לא נכתב בעצמה בתורה וכאן נכתב הקושיא בתורה וטוב היה שלא לומר כ"א וצויתי את ברכתי וממילא לא יקשה לשום אדם לומר מה יאכל. ונראה שהש"י ב"ה כשברא העולם השפיע מטובו צינורות מושכים שפע לצרכי ב"א ודרך השפע שלא להפסיק כלל אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ב"ה המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריוה בלי הפסק כלל אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות העליונים ומתישין כח בפמליא של מעלה ר"ל ואז נפסק השפע חלילה וצריך הש"י ב"ה לצוות מחדש השפע שהלך כמו מתחילת הבריאה וזה הוא וכי תאמרו כו' שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו ולא יאמר כלל מה יאכל כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל הוא עושה פגם חלילה בהשפע ואצטרכו כלפי שמיא לצוות מחדש. וכי תאמרו פי' כאשר תאמרו כך ואז תצטרכו אותי וצויתי כו' אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה' בכל לבבכם ואז הלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה:

כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו כו'. פי' ומכר לשון נתמכר מאחוזתו הוא העולם העליון שממנו נחצב והוא אחוזתו באמת. למשל כאשר אנחנו רואין בחוש שהאדם מתחילת גידולו הוא מקושר מאוד באביו בעבותות האהבה וכל אשר יגדל ויתחזק שכלו בגשמיות העולם אז נפרד מעט מעט מאביו עד אשר יפרד כולו ויצא מאביו וידמה כאחר. וגם הנשמה היא כך שמתחילת בואה לזה העולם עדיין יש לה התקשרות בעולם העליון כי ממנה נחצבה ותצא בעבודת הבורא ואח"כ כשהאדם נתהוה בגשמיות העוה"ז ויפים עינא ולבא שהם תרי סרסורי דחטאה בתאותיו אז נפרדה מחשבתו מעבודת הבורא וסובר בעצמו שלא נברא כ"א להבלי הזמן ותאות הגשמיים ונתמכר ונתרחק מהש"י ב"ה שמוכו בעונם וזהו ומכר מאחוזתו ומה תקנתיה ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו. והוא הצדיק שקרוב אליו בג"ע בהתקשרות נשמתו משורש אחד וגאל את ממכר אחיו שיסייעהו ויעזרהו לפרוש עצמו מהעולם השפל הזה ולדבק עצמו בעולמות עליונים: וזהו פירוש הפסוק טוב שכן קרוב מאח רחוק שכן קרוב הוא קרבות הנפשות אע"פ שהם בזה העולם כרחוקים זה מזה אבל הם קרובים בעולם העליון זה הוא יותר טוב מאח רחוק ממי שהוא אח בעוה"ז והוא רחוק ממנו בעולם העליון שזה אינו יכול להועילו כלום כ"א הצדיק אשר הוא אחו עמו בשורש אחד זה הוא גואלו באמת. וזהו וגאל את ממכר אחיו וכדלעיל:

וכי ימכור כו' עיר חומה כו'. נ"ל ע"פ דאיתא בזה"ק דהתורה נקראת חומה. וזהו והמים להם חומה מימינם. פי' זהו התורה הנקראת חומה וגם מים והיא חומה לישראל ע"ד הכתוב אורך ימים בימינה ובשמאלה כו'. וזהו וכי ימכור בית מושב עיר חומה. פי' אם יתמכר אדם את מעשיו חלילה מאביו שבשמים לעבור על מצותיו ותורתו הקדושה הנקראת חומה כנ"ל ואמר הכתוב והיתה גאולתו עד תום שנת ממכרו ר"ל אעפ"כ אל יתייאש מלחזור בתשובה ויכול עדיין לגאול נפשו בתשובה ומע"ע אפי' אם עבר ושנה והרבה לעשות הרע

בעיני ה' כל ימי חייו אף עפ"כ שערי תשובה לא ננעלו כמ"ש תשב אנוש עד דכא עד דכדוכה של נפש וזהו עד תום שנת ממכרו. ואם לא יגאל עד מצאת לו כו' פי' שאם לא ישוב חלילה לעולם. וקם הבית אשר לוא חומה לקונה אותו. פי' כל הזכיות שיש לאיש ההוא אז נוטל אותם הצדיק הגדול ע"ד שאמרו זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע :

ובתי החצרים אשר אין להם חומה כו' : נ"ל ע"פ דאיתא במשנה אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר. י"ל הפי' כך דידוע שצריך האדם לתקן שלש העולמות דהיינו עולם העשי' שנקרא נפש ושם הוא התיקון במעשה דהיינו להעלות נ"ק שנפלו והוא שבכל מה שיעסוק יהיה כוונתו להבורא ב"ה ועי"ז הוא מוציא ניצוצות הקדושה. והשני הוא עולם היצירה מלשון ויצר אותו בהרע והיינו שצריך האדם לקדש דיבורו היוצא מפיו לייחדו ולקשרו בעולם הנ"ל. ועולם הג' הוא עולם הבריאה שזהו הדביקות שע"י הצדיק הוא מושך השפעות לעולם. וזהו אל תהי בז לכל אדם. היינו מדרגה הראשונה שהתנא מזהיר לאדם שלא יהא בזוי ומשוקץ בדבר השייך לכל אדם והוא מדרגה הראשונה לתקן העולם העשיה : ואל תהי מפליג לכל דבר. רמז למדרגה הב' שלא יפליג להלך את דיבורו מעולם העליון ומפליג הוא ל' פלגא פי' חילוק להצאין. וזהו ובתי החצרים אשר אין להם חומה כו'. פי' אותם ב"א הפשוטים אשר אין להם אלא חצר שלפני הבית אבל בתי גוואי לית להם לכוין ולקשר דיבורים בעולמות עליונים וזה הוא להם מחמת שלא עסקו בתורה הקדושה. וזהו אשר אין להם חומה סביב שהתורה נקרא חומה כדלעיל. על שדה הארץ יחשב פי' ירצו עכ"פ שיהיו על מדריגה הראשונה והיינו להשגיח על נ"ק שנפלו לארץ להעלותה אל השדה העליון וזהו יחשב פי' שיחשבו תמיד בזה וכשיתנהגו כך גאולה תהיה לו. ר"ל שפועל בזה גאולה לנפשו וגם יצא ביובל שעושה פעולה שבא בעולם היובל כידוע. וערי הלוים בתי ערי אחוזתם. זה רמז למדרגה הג' היינו הצדיקים השלימים הדבוקים תמיד בלי הפסק בקדושתו ודביקותו ולוים פירושו מלשון הפעם ילוה אישי כו' : ובתי ערי אחוזתם ר"ל שהבית שלהם הוא בשורש העליון במקום אחוזתם גאולת עולם תהיה ללוים פירוש שהם גורמים גאולה והשפעה לעולם. וזהו יהודה אתה יודוך אחיך זה הוא דבר הניכר לכל אדם ויודוך אחיך. ידך בעורף אויביך זהו מדריגה הב' לכוף את הדינים להמתיקם לרחמים :

וזהו ג"כ יכול להיות שרמזה לנו המשנה דברים הנ"ל באמרם שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלש שלש בכל א' וא'. דידוע דהעולמות השלשה שדברנו למעלה כל א' מהם כלול ג"כ משלשה. וזהו פי' שלש ארצות לביעור דהיינו לבער ולברר הקדושה מתוך הקליפה והם שלש מדרגות א' יהודה רמז למדרגה הראשונ' שהכרחי ושוה לכל אדם שמכונה בשם יהודה לנהוג כך והוא תיקון העולם העשיה להעלות הנ"ק להיות כוונתו בכל דבר לכבוד הבורא ב"ה ובזה הוא מוציא הנ"ק. ומדרגה ב' הוא עבר הירדן שהוא ממתיק דינים ירדן הוא לשון ירד דין להוריד הדינים ולבערם. ומדרגה הג' הוא הגליל הוא הצדיק הגדול הממשיך השפעה הנרמז בשם גליל ע"ש שנאמר כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' והוא רמז להשפעות וק"ל :

כי ימוך אחיך כו'. נ"ש נאמר בתורה כי ימוך אחיך כו'. ונראה שהוא רמז לזה שכתבי האר"י איתא שהחילוק של שמיטה משבת שבת יש לה עליה גדולה עד למעלה מאצילות אבל השמיטה אין לה עליה כ"א ג' עולמות. וזהו ושבתה הארץ. רמז לארץ עליונה שהיא מלכות שבת לה' שיהא לה עליה גדולה. ולזה נצטוה האדם לשמור השבת והשמיטה שעל ידו יתעלו העולמות בעלייתם שהאדם מישראל הוא כולו שמותיו של הקב"ה שמקומם ואחיזתם של ישראל הוא בה' אחרונה שבשם הקדוש וזה אשר שם שמות בארץ ודרשו רז"ל א"ת שמות אלא שמות בצירי כפשוטו שמות ממש שהוא כולו שמותיו של הקב"ה. וזה הוא שאמרו בגמרא ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל. פי' ג' עליות בעולמות עליונים והארצות הוא רמז לארץ עליונה ופי' הוא כך ע"י שלשה מיני צדיקים יש להעולמות עליות. יהודה פי' שיש צדיק אשר הולך תמיד בדביקות ויחודים בלי הפסק כלל זה נקרא בשם יהודה שהוא השם הוי"ה ב"ה שרוי בתוכו והד' רמז למדת מלכות ועבר הירדן הוא ג"כ רמז על צדיק הנק' כך ע"ש מעשיו שממתיק דינים ומעבירם בצדקתו. וזהו עבר הירדן כלו' שמעביר הירד דין כשיורד דין חלילה לעולם אז הוא מעביר אותו ומבטלו לבל ישלוט חלילה בשם הקדוש. והגליל הוא ג"כ שם הצדיק אשר עדיין צריך להתגלגל והוא מלשון בגלל הדבר הזה אשר דרשו חז"ל גלגל החוזר בעולם. ואלו הג' וכי ימוך הם רומזים לג' מדרגות אלו. פי' הצדיק הראשון אשר דברנו בו הוא על מדרגה גדולה שיכול להביא הגאולה בצדקתו ויחודו שהולך תמיד בדביקות ויחודים ולצדיק כזה השי"ת ב"ה הוא אצלו כמו נאמן לקיים דברו אשר יצא מפיו והוא הגוזר והקב"ה מקיים. ומדי דברי בזה נפרש פסוק בתורה כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ופי' בגמרא עתידין צדיקים שיהיו מחיצתן לפנים ממחיצת מה"ש ויהיו המלאכים שואלין אותם מה פעל אל. ולכאורה תמוה אם המלאכים אינם יודעים מה הפעולה של השי"ת וא"כ איך עושין עכשיו עד שלא שאלו לצדיקים אלא שלא הוצרכו לידע גם היום למה ישאלו ומה איכפת להם. אלא נראה שפי' הגמרא הוא כך שעתידים הצדיקים שיהיו במדרגתם כ"כ גדול שהקב"ה יעשה כל מה שיצוו בכל ישועה וע"י מי השי"ת עושה ע"י מלאכיו שהם שלוחיו לכל דבר המלך והלכך יהיו שואלין לצדיקים לאמר אתם יודעים כל מה שיפעל השי"ת וכל מה שיצוה אותנו לעשות כי אתה הגוזר ובכן אמור לנו מה פעל אל איזה פעולה שנעשה ונלך בשליחותינו זריזין ככל דברך הטוב כן נעשה. ונחזור לענינינו שהשי"ת הוא כמו לצדיק כזה שעוסק תמיד בדביקות ויחודים. ופי' וכי ימוך אחיך שהוא השי"ת הנקרא אח כאשר ימוך מחמת עונות ישראל ומכר מאחוזתו היא ארץ נחלתו ובית קדשו ודביר מקדשו ולזה לא נאמר אחוזתו אלא מאחוזתו לפי ששכינה לא זזה מכותל מערבי עדיין ואעפ"כ חופף עלינו אור קדושתו ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו והוא הצדיק הנ"ל יגאל כביכול אותו מהגלות החיל המר והנמהר הזה בכח קדושתו ופרישותו הגדולה. ואיש כי לא יהיה לו גואל פי' כשלא יהיה צדיק כזה שיהיה השי"ת יכול להביא הגאולה בצדקתו ותושע לו זרועו וחמתו סמכתהו להנקם מאויביו ולשלם גמול לשונאיו. ולזה נקרא איש ל' איש מלחמה שיצטרך להתגבר בגבורותיו. והשיגה ידו ונגאל כלומר שישיג בידו עצמו ויגאלנו למען שמו. ומצא כדי גאולתו ומהיכן ימצא ומפרש הכתוב וחשב את שני ממכרו שיחשוב השם הטוב ברחמיו את אריכות הגלות

התר

שמר הזה והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו כי יש להש"י עודף גדול לשלש ממלכי האומות כמ"ש בגמרא אחת הנחשת אביא כסף כו' תחת ר"ע והבירין מה הסא עליהם נמלא שיש עודף להש"י ב"ה עליהן ר"ע והבריו ושב לאחוזתו בב"א:

ואם לא מלאה ידו די השיב לו. ע"ד שאמרו בגמרא זכו אחישנה לא זכו בעתה וזהו והיה ממכרו עד שנת היובל וביובל יצא ושב לאחוזתו בין כך ובין כך:

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך כו'. כאן רמז להצדיק השני אשר אינו כ"כ בדביקות ויחודים כמו הראשון וזה הוא ומטה ידו עמך שאתה גרמת בזה שמטה ידו של הש"י כביכול. ועמך כלו' מכחך. לכן אני אומר לך והחזקת בו שתחזיק בהש"י ב"ה ואל תעזוב אותו. גר ותושב רמז להש"י ב"ה שהוא תושב בעולמות עליונים וגר בעולם השפל הזה וחי עמך שתראה בצדקתך להוסיף כח בפמליא של מעלה ע"ד שאמרו ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים. אל תקח מאתו נשך ותרבית כו'. פי' כשתעשה איזה דבר טוב לא תרצה אל הש"י ב"ה ליקח ממנו רווחים עבור מעשיך הטובים שיבא לך איזה פניה או גאות חלילה. ובזה תחשב כאלו אתה נושך כביכול להבורא שיש לו צער גדול מזה ותועבת ה' כל גבה לב. אלא אדרבא יהיו כל כוונתך לש"ש. ובזה יקובל לרצון לפני בוראינו ועי"ז נזכה לגאולה במהרה בימינו. וזו היא אני ה' אלקיכם כו' לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים:

וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך. כאן רמז להצדיק השלישי שהוצרך לבא בגלגול וכשהאדם הוא בגלגול אינו כ"כ במדרגה כמו נשמה חדשה. וזהו וכי ימוך אחיך זה הש"י ב"ה שהיה אחיך מקודם ועתה בגלגול נמכר לך למען נתמכר שנעשה כזר בעיניך לא תעבוד בו עבודת עבד. כי מצינו במדרש כל מה שעבד עושה לרבו עושה הש"י ב"ה לישראל במדבר עבד עורך שולחן והש"י ערך שלחן והאכילם לחם מן השמים העבד מוליך פנסו והקב"ה הולך פנס וה' הולך לפניהם כו' להאיר להם. וכן בכל דור ודור לכל צדיק וצדיק הש"י ב"ה צייה אותו לכל דבריו כמו העבד הצייה לרבו כביכול הצדיק גוזר והקב"ה מקיים. וזהו דווקא בצדיק גמור אשר הולך תמיד בדביקות ויחודים לא ינוח אפי' רגע א' במחשבתו הקדושה והטהורה. אבל הצדיק הנתגלגל ואינו במדרגתו כ"כ כמו הראשון אשר דברנו בו. הוא מוזהר שלא יעבוד בהשם ב"ה וב"ש עבודת עבד אלא צריך להתהנן אליו מאד מאד בעת הצטרכותו. והשם הטוב יגמור בעדו לטובה:

פרשת בחקותי

אם בחקותי תלכו. נ"ל ומתחלה נפרש הפסוק ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור. דהנה עיקר עבודתינו להש"י ב"ה ליחד ולקשר העולמות העליונים. וכתיב בתורה ויעבור ה' על פניו כו' כשהתפלל משה רבע"ה על ישראל ויעבור ה' על פניו של זעם ויקרא ה' שהוא רחמים. אבל כשאנחנו מיחדים ומקשרים העולמות כרצון הבורא ית"ש אז ממילא הרחמים גוברים ואין שליטה כלל לפנים של זעם ואין צריכין להעברת פנים. וזהו הפי' ויעמידם לעד לעולם שהעמיד העולמות כדי לקשרם יחד עם עוה"ז כאשר מובן מפסוק שמיירי מהעולמות העליונים דאומרו הללו מן השמים הללוהו כו' כוכבי אור כו' חק נתן ולא יעבור דהעולמות נקראים חק ונרמז בפסוק חקת עולם. ואמר הכ' שהש"י ב"ה נתן חק ויש כח ביד הצדיק לקשרם ואז ממילא הרחמים גוברין. וזהו ולא יעבור פי' שאין צריך להעברת פנים לפי שאין שליטה כלל להדינים כנ"ל וכיון שהרחמים גוברין אז ממילא השפע הולכת בכל טוב להשפיע לעוה"ז ע"י התקשרות הצדיק. ונמצא גם הגשמיות של עוה"ז מקושר בעולמות עליונים:

וזהו אם בחקותי תלכו. פי' שתהיו הולכים בעולמות העליונים הנקרא חק ותשמרו במחשבותיכם לקשרם תפעלו זאת ונתתי גשמיכם בעתם שגם הגשמיות העולם תהיה בהתקשרות עם העולמות העליונים הנקראים ג"כ עת כנ"ל כמה פעמים. וזהו עדותיך נאמנו מאוד כי ידוע שהשמים וארץ נקראין עדות כמ"ש העידותי בכם כו' וכפרש"י בהאזינו שאם יזכו יתנו עדות שבהם כו' ע"ש וזהו עדותיך שאנחנו שמחים בעדותיך הם השמים וארץ שהם נאמנים מאוד ליתן שכרם אבל אין שמחתינו עיקרית על שנותנים לנו שמחות גשמיות כ"א עיקר שמחתינו שגם הגשמיות שלנו יקושר בעולם העליון ובזה אנחנו שמחים מאוד. וזהו לביתך נאוה קודש והבן:

או יאמר אם בחקותי כו'. ע"פ דאיתא מתחלה עלה במחשבה לברא"ו במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שתפו למדה"ר. והנה כבר הערנו בזה ח"ו יעלה על הדעת לומר כן על הבורא האמת מתחלה עלה במחשבה כך ואח"כ ראה כו' חלילה וחלילה מהבורא מהשתנות. נ"ל הפי' דאיתא בגמרא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במ"ב. וכבר פרשתי שחז"ל רמזו בזה על הצדיק השלם שנקרא דיין והוא דן דין אמת לאמיתו דהיינו אף אם ח"ו אין העולם כראוי ויודע המחשבות הוא היודע האמת וגוזר ח"ו איזה גזירה בודאי הגזירה היא טובה גדולה אך הצדיק לפי דעתו והבנתו שאין מבין הטובה ההיא הוא מבטל הגזירה ההיא. וזהו מלת לאמיתו דייקא. והצדיק הזה הוא שותף להקב"ה שהקב"ה גוזר והצדיק מבטל. וזהו מתחלה עלה במחשבה לברא"ו במדה"ד דהקב"ה הוא אלהא קשוט ובקושטא ברא עלמא שאם יחטא האדם יענש ח"ו וראה שאין העולם מתקיים ר"ל שהשי"ת ב"ה ברא עלמא להטיב לברואים ראה זה מתחלה שלא יתקיים זה ע"פ מדה"ד פי' העולם של מדה"ד לא יתקיים כי הצדיק יבטלם בכח תפלתו וכך היתה הבריאה מתחלה שיהיה מדה"ד והצדיק יבטלנו ונמצא אין שינוי וזהו שתפו למדה"ר פי' שברא הצדיקים שהם שותפין שהקב"ה גוזר והצדיק מבטל. וזהו כל דיין דמפקין מיניה ממונא בדינא לאו דיינא הוא. דממון הוא רמז על השפעות שהצדיק ממשיך בקדושתו ואם ח"ו יש איזה מונע המפקיע ההשפעה ממנו לאו דיינא כי הצדיק כאשר יגזור אומר כן יקום. והדבר אשר על ידו יוכל הצדיק לבטל הגזירה ולהמשיך השפעה הוא ע"י התורה הקדושה שהוא מחדש בה חידושים דכתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה דהמלאך נקרא עומד והוא מחמת שכאשר ימסור לו הש"ת איזה שליחות לעשות בלתי אפשרי לו לשנות כלל וכלל. אבל הצדיק השלם ברוב קדושתו הוא מהלך בין העומדים הם המלאכים ובקדושתו הוא מוסך ונוטל הדבר השליחות מהמלאך ומעלה אותו הדבר למעלה לעולם הענין אשר שם הרחמים גמורים והגזירה ממילא בטל. ואיתא בזוהר דהתורה שבע"פ נקרא חוקים ולהבין הדבר למה נקרא תורה שבע"פ חוקים הוא מחמת שהצדיק מקדש את פיו שאינו מוציא מפיו שום דבר בטל ח"ו. וזהו לשון בע"פ ר"ל שהוא בעל

ואלדון

ואדון לפה שאינו מדבר אלא דברי קדושה וחידושים דאורייתא בפיו הקדוש ונקראת תורתו שלומד תורה שבע"פ פי' של בע"פ. וזהו אם בחקותי תלכו ר"ל כנ"ל שתהיו מהלכים בין העומדים עם החוקים הוא החידושים דאורייתא וכפרש"י שבתורה הכתוב מדבר. ואת מצותי תשמרו פי' מה שצויתי ובראתי העולם במה"ד תשמרו אתם ועשיתם אותם להפכם לרחמים. ואז תגרמו ונתתי גשמיכם בעתם דהיינו העולמות. דהש"י ב"ה וב"ש אין שייך בו שום זמן שהיא למעלה מהזמן אבל העולמות הם תחת הזמן. וזהו ונתתי גשמיכם. ר"ל הגשמיות והשפעות שלכם אתן בהעולמות להשפיע לכם. ונתנה הארץ יבולה. ר"ל מן הארציות תנתן קדושה עד היובל העליון ויבולה מל' יובל. ומה שנאמר בעתם בל' נסתר. י"ל דהנה אנו אומרים ברוך אתה הוא נגלה אשר קדשנו הוא נסתר. מחמת שבהתחלת האדם לעבוד הבורא נראה ונדמה לו שהוא כבר קרוב לה' מאוד אבל בהתמדתו בעבודתו יתברך בתמידות אז מבין ורואה שהוא רחוק מאוד מהבורא ב"ה ועדיין לא התחיל בעבודה כלל:

וזהו שנאמר באברהם וירא את המקום מרחוק ויאמר אל נעריו שבו לכם פה. דמתחלה היה סובר אברהם שהם כולם קרובים להש"י ב"ה כמוהו כמותם אבל אח"כ וירא את המקום מרחוק ר"ל שהשי"ת ב"ה הנקרא מקום הוא רחוק ממנו והם לא הבינו זאת ואמר להם שבו לכם פה שאין לנו שייכות והתחברות יחד. ונמצא שמי שנראה לו שהש"י רחוק מאד הוא לו באמת שהש"י קרוב לו ולהיפך מי שנראה לו שהש"י קרוב לו בודאי הוא להיפך. וזהו שלום לרחוק ולקרוב ר"ל מי שנדמה שהוא רחוק מהש"י ובאמת הוא קרוב לו ולכן נאמר לשון נסתר שהצדיק הנ"ל שגורם השפעות ומבטל הדינים דומה לו תמיד שהוא רחוק ממנו ית"ש. וזהו אשרי שומרי משפט עושי צדקה בכל עת. דהנה העולמות תשוקתם וחשקם להשפיע תמיד רק החטא חלילה מעכב שהוא מעורר הדינים וכשיש צדיק השומר את המשפט דהיינו הדינים שלא יבואו הוא עושה צדקה בכל עת פי' בכל העולמות שיכולין למלאות משאלותם להשפיעם כאשר ברצונם ותשוקתם. וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו פי' שלימודו פועל צדקה בעולמות והצדקה מכונה בשם ידו שנותן בעולמות. וזהו עת לעשות לה' הפרו תורתך. ר"ל כנ"ל לעשות העולמות הנקראים עת להפכם לרחמים. הפרו תורתך. ר"ל זה תפעלו ע"י שהפרו כל אחד עם תורתו הדינים שהמחשבה שהוא מחשב בתורה הקדושה ומחדש בה חידושים דאורייתא זה נקרא תורתו של אדם. וזהו וזכרתי את בריתי יעקוב כו' ולכאורה הוה ליה לומר כסדר אברהם יצחק כו'. ועפ"י הנ"ל יבואר שפיר דהנה כשנאמרו הקללות אמר הקב"ה וזכרתי כו' ופי' כנ"ל דהצדיק הוא מבטל הדינים והוא ע"י שמעלה ממטה למעלה ומביא הדינים לשורשם למעלה ושם אין שטן ואין פגע רע ונהפכו לרחמים. וזהו וזכרתי את בריתי יעקוב דהיינו ממטה למעלה. וזהו איש כי יפליא לנדור כו'. דידוע דהמתקת הדינים הוא ע"י שמעלה אותם למדת חכמה ע"י בינה ושם נעשים אין ע"ש החכמה מאין תמצא. והחכמה נקרא פלא. וזהו איש כי יפלא כו'. איש הוא הצדיק אשר יבא אל החכמה הנקראה פלא על ידי הבינה הנקרא נדר כידוע. והיינו שרוצה לבטל הדינים ולהתפלל על אחרים. אמר הכתוב בערכך נפשות לה' פי' שצריך שתהיה תפלתו לה' בטענה שהוא מעריך אותם האנשים הצריכים לתפלתו שאחר שיושעו ויגאלו מכל צרה אזי יהיה נפשותם לה' דהיינו שיעשו תשובה שלימה. וזהו ה' עוז ישועתי שאמר דוד המע"ה פי' ע"י ישועתי פי' ישועה שלי שאני עושה וגורם הדינים הנקראים עוז נהפכים לרחמים והוא ה' הוי"ה שהוא רחמים. והשם הטוב ישפיע עלינו מטובו ורחמיו תמיד לא יפסיק לאי"ע אכי"ר:

ה' אל משה במדבר סיני כו'. נ"ל ע"ד הרמז דהנה על הר סיני שם נתנו כל סודות התורה ורזין דאורייתא ודבר ה' אל משה כל התורה וגילה לו כל הסודות העליונים והבחינה הזאת נעלמה ונתכסה מעין כל חי עד אשר יבואו צדיקים ויעבדו את ה' באמת ובתמים ויתקנו מעשיהם בכל הבחינה ואז אליהם יגלו כל הסודות העליונות לאומרם בבחינה זו כאשר ניתנה למשה רבע"ה בסיני. וזהו וידבר כו' במדבר סיני כו' לאמר שיאמר בזאת הבחי' כמו בסיני. ואיזה צדיק יכול לאומרם בבחי' זו. ואמר הכ' הוא הצדיק אשר זכה למדרגות האלו דהיינו באוהל מועד. אהל רמז ליראה כמו שכל הדברים צריכים לכלי והאוהל הוא כלי להכניס בתוכו כל הצורך להכניס כן כל התורה והמצות צריך להכניסם אל תוך הכלי הוא יראה. ומועד רמז לאהבה שהוא לשון יום טוב דהיינו אחר שיזכה ליום שכולו טוב שהיא אהבה. באחד לחודש השני רמז למדרגה שלישית שיזכה לבא לאחדות שמיחד נשמתו בהקב"ה והיינו עולם התקון הנקרא בספרים עולם החדש. ואשר אין עבודתו שלימה כ"א בפניות שלא לשם שמים אז מעשיו הולכים לעולם החרובין דהנה השי"ת ב"ה בנה עולמות והחריבן ואח"כ ברא עולם התיקון ונמלא עולם התיקון הוא הידוע העולם שנית. וזה באחד פי' שהולך באחדות. לחודש השני הוא מתקן עולם התיקון הנקרא לחודש השני. בשנה השנית רמז שנה העוה"ז נק' שנה כמו דאי' בס' יצירה ג' שמות יש לעולם עולם נפש שנה וכל עניני עוה"ז הם עניני גשמיות והצדיק המתקן מעשיו בעניני גשמיות העוה"ז נמלא שנותיו הם בשנה השניה וזהו שנה השנית דהיינו שהוא במדרגה שנה השנית. ומפרש הכתוב מה הם שנה השנית דהיינו לצאתם מאמ"ל ר"ל בצאתם מהגשמיות והארציות אל הקדושה האמיתית הצדיקים האלו יכולים לומר התורה בבחי' הזאת. וזהו לאמר שאו את ראש נותן טעם לשבח על המנין. כי באמת אמרו הז"ל אסור למנות את ישראל. אך הענין הוא דאיתא במדרש כאשר ראו ישראל על הר סיני את המלאכים נושאין המרכבה התאוו לדגלים. גם בזה יש ליתן טעם למה התאוו לדגלים. והענין הוא דהנה נשמות ישראל הם למעלה מן המלאכים ומן החיות הקודש וכל העולם הוא כסא לעולם שהוא למעל' ממנו דהיינו הד' יסודות של החיות הקודש הם מרכבה לד' אותיו' השם הקדוש ב"ה והמלאכים הם מרכבה לעולם שלמעלה מהם. והנה ישראל ידעו שנשמותיהם הם מרכבה וכסא לעולמות העליונים שהם למעלה מחיות הקודש ולא הבינו שגם הגוף של האדם צורך בו לקשר עולמות התחתונים כי לא ידעו שיש בידם שיהיו מרכבה לעולמות תחתונים גם כן לקשרם ולייחדם עם העולמות העליונים באחדות אחד ואחר שראו המלאכים עם הדגלים אז ראו והבינו שיש לעולמות התחתונים כח להיות מרכבה לעולמות עליונים כמו המלאכים שהם מרכבה להעולם שלמעלה ממנו לכן התאוו התאוה שגם גופם יהיה מרכבה וכסא לקשר העולמות ולכן התאוו לדגלים כמו המלאכים בדגליהם היו מרכבה להעולמות שלמעלה מהם כן יכלו הם לתקן ארבע יסודות לקשר יחד העולמות התחתונים בעליונים והמנין שמנו אותם היה על כוונה זאת ג"כ כי כל הת"ר אלף של ישראל הם ונשמותיהם היו מכוון נגד כל העולמות העליונים וצוה הקב"ה את משה למנות אותם כדי לקשרם בעולמות כלם ויהיה כח בידם לחבר ולקשר כל העולמות כנ"ל ולתקן אותם כי ע"י מספר הם מקושרים בספי' כי מספר הוא ר"ל ספירה:

וזהו שמקשו חז"ל על המקרא והי' מספר בנ"י כו' ורמי קראי אהדדי דמתחלה אמר והי' מספר ולבסוף מסיים אשר לא ימד כו' ומתרץ כאן בעושין רצונו של מקום כו'. ולפ"ד יהיה הפי' כך כאן בעושין רצונו של מקום דהיינו כשישראל עושין הרצון להבורא יתעלה שמעוררים רחמי' ע"י מעשיה' הטובים אז יהיה להם מספר שהסיפור של קדושה הוא טוב כנ"ל שע"י הספירה הם מקושרים בספירות העליונים. כאן שאין עושין רצונו של מקום אז אסור למנות אותן. וזהו שפירש"י ז"ל מתוך היבתן מנאן ולכאורה הוא היפך שהרי אסור למנות כו'. אבל מתוך דברינו יבואר ג"כ דברי רש"י ועולים כהוגן מתוך חיבתן שהיו צדיקים גמורים מנאם כדי לקשרם כנ"ל והבן. וי"ל באופן אחר ונוש' א'. דהנה כתיב בתורה כי אתם המעט מכל העמים וח"ו שלא יהא המועט בטל ברוב ולכן הנכון שלא למנות את ישראל שלא יהיה להם מספר כדי שלא יתבטלו בין האומות אך כשישראל הם טובים ועושים רצונו ית' אין מזיק להם המנין וממילא מצוה למנותם כדי לקשרם בהספירה כנ"ל והוא כשעושים רצונו והם דבוקים בהבורא ית"ש ובש"ע פסקינן בדבר הדבוק צריך הביטול כנגד כל הדבוק וכשאנו דבוקים בו ית"ש אינם יכולים לבטל אותנו וזהו שתי' כאן בעו"ר כו' ואז יכולים למנותם ומצוה למנותם ואין מזיק להם מחמת שהם דבוקים ולא יתבטלו אבל כשאין עושין רצונו כו' אז היה מזיק להם המנין ואז אשר לא ימד ולא יספר. וזהו שפירש"י מתוך חיבתן מנאן כי הם דבוקים בו ית' והם חביבין אליו למנותן כדי לקרבם אליו ית"ש ויתעלה אמן:

עוד יש לפרש המדרש אשר דברנו בו לעיל בדרך אחר. והוא ע"פ דאיתא ראשית המחשבה סוף המעשה דהיינו האדם עלה במחשבה להבראות תחלה ולבסוף במעשה היה אחר כל הנבראים וזה שלא נברא ג"כ תחל' הוא כדי שיהי' לו בחירה שאם היה נאצל מיד היה כמו מלאך אשר אין לו בחירה. לכן מתחלה נבראו כל העולמות ואח"כ נשתלשל האדם עד למטה מכלם בכדי שיתגשם. ונשמתו של אדם חצובה מתחת כסא הכבוד שהוא עולם המחשבה וצריך האדם לעבוד הבורא ב"ה עד אשר ישוב אל מחצבו ומקורו הראשון. והנה כל הטובות הנעשים לישראל בא הכל מתחת כה"כ ונשלח הטובה לישראל ע"י מלאך ואם יתוקן האדם במדרגתו עד מחצבו הראשון לא היה צריך לשליחות המלאך רק היה נעשה השליחות ע"י שהוא למעלה מהמלאך. ונפקא מיני' בין אם היה נעשה ע"י מלאך או ע"י אדם הוא. שהשליח דהיינו המלאך בלתי אפשרי לשנות מהשליחות לעשות גדולה או קטנה רק כמה שנמסר לו. אבל הצדיק יש לו רשות לשנות להוסיף על הטובה. והנה החיות הקודש תשוקתם והשקם שהם יעשו השליחות לישראל להטיב להם אלא שאחר ירידתם קצת למטה הם מתגשמים קצת מקדושתם שהם שרויים תחת כה"כ ואז שבים מהר ללכת למקון

למכון שבתם וזהו והחיות רצוא ושוב פי' שהם רצים בחשקם להיות שלוחים ושבים מחמת שרואים שבירידתם מתגשמים וזה קשה מאד שיתוקן האדם לגמרי עד מהצבו הראשון רק אבותינו אברהם כו' הם הגיעו במעשיהם הקדושי' עד הכה"כ והם היו אינם מצווין ועושין והדורות הללו אנחנו מצווין ועושים גלל כן צריכין אנו לצפות ולומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. וזה שאמר המלאך לאברהם עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה כי מדרגת אברהם היה מדת אהבה תמיד כמ"ש אברהם אוהבי אלא רששי' באהב' אז היה למעלה מבחי' מלאך ולא הי' המלאך יודע כלל מהותו וטובו של אברהם אבע"ה רק עקדת יצחק בהכרח הי' ע"י בחי' יראה מחמת פחד יצחק הוכרח אברהם להתלבש במדת יראה ולמען יעמוד זכותו לדורות ויהי' אפרו צבור הוצרך להיות במדרגה הנוהגת לדורות והיא בחי' ירא'. לכן אמר לו המלאך עתה ידעתי פי' עתה שאתה במדת יראה ידעתי אותך כי מתחל' לא ידעתיך מחמת שאתה למעלה ממני בבחי' אבל עתה ידעתיך כי ירא אלקים פי' מחמת שירא אלהים אתה ואז אמר לו השליחות הרבה את זרעך כו'. וזהו שנתאוו ישראל כי ידעו שזה בלתי אפשרי שיתקנו עצמם עד מהצבם הראשון אלא כאשר ראו המרכבה מהמלאכים וראו שהשליחות נעשה ע"י. התאוו אז כשנגל' המשכן שהיה השכינה למטה שיהיו הם המרכבה ויהי' השליחות ע"י עצמם. וזהו שאו את ראש כל עדת ב"י למשפחותם. ר"ל לנשאם על העולמות. לבית אבותם שיגיעו עד מקור בית אבותם. במספר שמות ל' ספיר והיינו שיראו בהשמות העליונים. כל זכר לגלגלותם ר"ל זה יהי' ע"י שיזכור כל א' שישוב לגלגול אבות כנ"ל והבן:

או יאמר וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו'. נראה דהתורה מלמדת לאדם שינהיג עצמו כי להיות שהתור' ניתנה בסיני למען ילמד אדם להיות תמיד מוכנע גדול ונבזה בעיניו כדרך שעשה הש"י ב"ה שמאס בהרים הגבוהי' ובחר בהר סיני הנמוך מכולם. וזהו במדבר סיני. רק לזה צריך האדם שלא יתעצב מחמת גודל הכנע' יפול בעצבות וזה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך לכן הזהירה תורה עליו שיראה להיות תמיד בשמחה כי אין השכינה שורה מתוך עצבות. וזהו באהל מועד פי' שיכניס עצמו לאהלו של מועד הוא לשון שמחה כי מועד הוא לשון י"ט. באחד לחודש השני. פי' ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשוע ולזה אמרה תורה אעפ"כ יראה לעשות תשובה בשמחה ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאלו נולדתי היום הזה ולא אשוב עוד לכסלה וזה נקרא חידוש שנתחדש כבריה חדשה. וזהו באחד לחודש השני כי האדם הזה הוא נתחדש ב' פעמים הא' ביום שנולד והשני ביום שעושה תשובה ונתכפר לו. בשנה השנית לצאתם מא"מ. ג"כ על הד"ז כי הש"י ב"ה הוציאנו ממצרים הם הקליפות גדולות מ"ט שערי טומאה ותמיד כשאדם עושה תשובה על חטאיו הוא יוצא מהקליפה אל הקדושה ונק' ג"כ יצי"מ וזה נקרא בשנה השנית כי העולם נקרא שנה כנזכר בספר יצירה לומר שגם בשנה השנית פירוש בעולם עכשיו ג"כ יש יציאת מצרים שנית והיינו בשעה שעושה אדם תשובה כנ"ל והבן:

או יאמר וידבר כו' במדבר כו' דהנה מדרך אב לרחם על בניו אם רואה איזה כאב שיש להם אז הוא מרחם ונותן להם איזה מאכל טוב ודברים טובים שינוחו דעתם בהם אבל הצער והכאב גופא שיש להם בלתי אפשרי לאביו ליטול מהם והבורא ב"ה כשיש איזה צער לאדם והוא מתפלל אליו ית' אז לא די שמסיר ממנו הצער אלא אף זו שנותן לו כל הטובות שפע ברכה. וזהו ויכסהו הענן להר ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי. פי' דהר הוא רמז למדה"ד ע"ד הר קשה כו'. והיינו בששת ימי החול יש כח למדה"ד ח"ו לשלוט והצדיק בקדושתו הוא מכסה אותו ההר. וזהו ויכסהו הענן רמז לקדושה ולא זו אלא ויקרא אל משה בקריאה בל' חבה ביום השביעי שזה קדושה עליונה. וזהו עטרת שנת טובתך. ר"ל הטובה שאתה עושה עמי דהיינו הסרת צער והכאב לא זו בלבד אלא שאתה עושה עטרה ונזר להטובה זו וכנ"ל. ומעגליך ירעפון דשן שהתפלה פועלת אף השפעות גדולות וזהו מעגליך דהיינו השבילים הנפעלים ע"י התפלה. וזהו וידבר כו' במדבר סיני רמז שהיא מקום נחשים ועקרבים והצדיק פועל ע"י דבורו שהוא מתפלל ובמדבר היא לשון דבור הוא פועל באוהל פי' דאוהל הוא מכסה כנ"ל. מועד רמז לי"ט היינו ההשפעות וטובו' גדולות הנפעלות ג"כ כנ"ל:

שאו את ראש ב"י כו' למשפחותם כו'. נ"ל דהנה יש ג' מדרגות הגורמים לאדם שיהיה צדיק א' מצד הגלגול שהיה צדיק בגלגול ראשון ומחמת זה נקל לו להיות צדיק גם עתה. ב' מחמת זכות אבותיו שהיו צדיקים ומחמת זכותם חולקים להם כבוד בפמליא של מעלה שיהיו בניהם צדיקים. ג' מחמת שהשי"ת ב"ה גזר בבריאת העולם שיהא כו"כ שמות ראובן כו"כ שמות שמעון ועתה כשנתגלגל איזה אדם בעולם ונותנין לו שם בשם צדיק א' שהיה כבר בעולם זה גורם לאיש הלזה שיהיה ג"כ צדיק מחמת שנתעורר האור של הצדיק שהוא בעולם העליון והחילוק שבין הצדיק שהוא מחמת גלגול הראשון ובין הצדיק שהוא מחמת זכות אבותיו הוא כך שהצדיק מחמת גלגול הראשון נהנין ממנו עצה מחמת שהיה כבר בעולם העליון ושמע הכל מה שעתיד להיות בעולם ולכן יש לו כח זה ליתן עצה אבל הצדיק מחמת זכות אבות לא כן הוא במדרגה זו. וזהו שאמר דה"מ ע"ה בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני. פי' שהיה מתפלל על עצמו שיהיה צדיק או במדרגה זו להיות נהנין ממנו עצה או עכ"פ מחמת כבוד אבותיו. וזהו שאו את ראש כו' שהש"י ב"ה אמר למשה רבע"ה להעלות את כל בנ"י כל אחד לפי מדרגתו. א' למשפחותם כו' היינו מדרגת צדיק מחמת זכות וכבוד אבותיו. ב' במספר שמות כנ"ל. ג' לגלגלותם היינו צדיק ע"י גלגול ראשון שהיה ג"כ צדיק בעת ההיא וק"ל:

והיו לי הלוים אני ה'. לכאורה אינו מובן הפי' של אני ה' האיך שייך לשלמעלה הימנו והיו לי הלוים. אך הענין הוא דהנה הש"י ב"ה בלתי אפשר להשיג מציאותו ית"ש רק ע"י פעולותיו ונפלאותיו הנפלאים והנוראים על ידם יכול האדם לדעת ה' ב"ה. וזהו והיו לי הלוים פי' כשתהיו דבוקים ונלוים לי עי"ז תגרמו שאעשה נסים ונפלאות בעולמי ויהיה היכולת בידכם להשיג אותי ע"י מפעלי וזהו אני ה' שתדעו אותי שאני ה'. וזהו אם אין אני לי מי לי פי' אם לא תקנתי מעשי שיהא אני לי פי' שאכיר בוראי ע"י נפלאותיו בכדי שיוכל להקר' אני מי לי מה יש לי פעולה שפעלתי. וזהו אני לדודי כו' פי' ע"י ידידתי ואהבתי שאני אוהב להש"י ב"ה ועובד אותו עבודתי גורם שיקרא אני כנ"ל ועלי תשוקתו דעיקר תשוקת הש"י ב"ה שלא יחטא האדם ויהיה צדיק תמים. וזהו ועלי תשוקתו פי' תשוקתו הם גם עלי שגם אני משתוקק שאהי' צדיק וק"ל:

פרשת נשא

נשא את ראש בני גרשון גם הם כו'. יש לתת טעם לשנה למה לפעמים כ' למשפחותם קודם לבית אבותם ולפעמים כתיב לבית אבותם למשפחותם ע"פ הפסוק שאו את ראש בנ"י לגלגלותם כו' ולמשפחותם כו'. כי הצדיק הוא מעלה את העולם כולו והוא נושא אותם על ידי דבקותו וקדושתו וע"י זה הוא מקריב אותם לעבודת הבורא ית"ש וזה נקרא נשיאות ראש לכן צוה השם שהנשיאות ראש ההוא יתנהג לפי הגלגולים כי הצדיק היודע גלגולי הנשמות יכול לידע איזה איש יש לו נשמה קדושה או מאיזה עולם נשמתו נלקחה ומשה ואהרן היו במדריגה זו וידעו גלגול הנשמות לכך צוה אותם הש"י ב"ה שאו את ראש בנ"י לגלגלותם פי' לפי גלגול הנשמות כן תעלו אותם למעלה. אך פשוטי ב"א אשר נשמתם אינם כ"כ במדרגה גדולה גם הם צריכין עליה ונשיאות ראש ולמה יגרעו ובמה הם יכולים להנשא כיון שהם למט' לזה צריך הצדיק לקשר אותם באבות הקדושים הכלולים בכללות ישראל ואז יתעלה למעלה על ידם. וזהו לפעמים כתיב לבית אבותם קודם למשפחותם על שצריכים לקשר אותם באבות תחלה כדי להעלות אותם בתוך שאר משפחות ישראל ובאותן שהם צדיקים שנשמתם הוא מעולם העליון הוא להיפך שמעלין אותם כסדר מתתא לעילא מתחלה למשפחותם ואח"כ לבית אבותם לקשר אותם עם מדרגות האבות ג"כ ודו"ק:

או יאמר נשא כו' בני גרשון גם הם כו'. הדקדוק מלת גם הם הוא מיותר. ונ"ל דהנה יש ג' מיני צדיקים יש צדיק שהוא מחמת זכות אבותיו וזה הצדיק בקל יכול לבא באור גדול. ב' מחמת שהוא מעורר את הצדיק שהי' כבר בעולם ועתה הוא בעולם העליון הוא מעורר את אורו ובא לו מכחו אור גדול. ועוד יש שהוא צדיק מעצמו ולזה הצדיק הוא בקושי קצת שיבא לאור גדול אך שלבו מתלהב וחושק לעבודת הבורא ב"ה בשלימות וזהו אור זרוע לצדיק פי' האור הוא זרוע להצדיק מאבותיו. ולישרי לב שמחה פי' אותם הצדיקים שהם ישרי לב מעצמם שמח' שלבם מתלהב ומשמח לעבודתו ית'. וזהו אז ישיר משה כו' ויאמרו לאמר מלת לאמר אין לו ביאור לכאורה וע"פ דרכינו יבואר אז ר"ת אור זרוע ר"ל האור הזרוע מאבותינו הקדושי' עשה פעולה זאת שישיר משה פירוש שפעלו במעשיהם הקדושים לדורות הבאים אחריהם שישיר הצדיק שבכל דור ודור שהצדיק נקרא בשם משה. ולזה אפשר רמזו בגמ' הקדושה מכאן לתחיית המתים מן התורה שזה הצדיק מעורר את האור של הצדיק שכבר מת זה הוא תחיית המתים שמחי' את האור של הצדיקי' שכבר מתו וגם שפתותיו דובבות כו'. ועוד פעלו ויאמרו לאמר פי' במה שהם אמרו שירה פעלו לאמר שיאמרו גם אנחנו בניהם שירה:

אשירה לה' כו' היינו הצדיקים שחושקים ומתאוים לעבודתו ואומרים השירה שאין להם עדיין אור גדול רק שנפשם חשקה אך הצדיק העוסק בתורה לשמה יכול לבוא לאור גדול אף בלא זכות אבות. והנה בני קהת היו נושאין הארון והשלחן כו' והיה להם התורה והיו יכולים לבא בקל לאור גדול ע"י התורה הקדושה. וזהו שאמר הש"י למשה נשא את ראש בני גרשון גם הם כו'. פי' שגם הם יכולים לבא לאור גדול ע"י זכות אבות וכנ"ל וק"ל:

וידבר ה' אל משה כו' וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש כו' ויעשו בנ"י כו' כן עשו בנ"י. נראה לפרש הכפל ל' ויעשו בנ"י כן עשו בנ"י שהוא יתור ל'. ונראה כי אמר הש"י ב"ה לישא את ראש בנ"ג קהת ומררי כי רמז בזה להיות שיש ג' מיני צדיקים משונים במדרגתם זה מזה. והנה יש צדיק הנקרא קהת על שם מעשיו הקדושים והטהורים ואליו יקהת עמים ללמד להם דרכי ה' הטובה ומנהגו הנק' מררי ע"ש שמסגף עצמו בתעניתים בסגופים המרים מרוב יראתו ופרישתו והשלישי הוא אשר הוא כגר בארץ ושפל ברך וענוותן גדול נבזה בעיניו נמאס וע"ש כך נק' גרשום כי אמר גר הייתי כו' וכשיש שלשה מדרגות הקדושים הללו בישראל אזי ניצולים משלש מדרגות אחרים והם צרוע וזב וטמא לנפש. ולכך צוה הש"י ב"ה לשלח מן המחנה אותן השלש'. וישראל קדושים נביאים הם ותיכף כשנצטוו בשלש מדרגות הקדושים והם גרשון קהת ומררי הבינו מעצמם הדבר שצריך לשלוח השלש אחרים מן המחנה. ולזה בא השפת יתר באמרו כן עשו פי' אפי' קודם שנצטוו במצוה זו הבינו מעצמם זה וכונו אל האמת ושלחו אותם למען יהי' מחניהם קדוש בשלש מדרגות הקדושים והבן:

דבר אל בנ"י כו' איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם כו'. נ"ל בהקדים לפרש פסוק איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'. יש לומר דהתורה הקדושה רמזה לנו בזה ללמוד דרכי ה' ברצות האדם לשוב מדרכו הרעה ומדרכיו המקולקלים ורוצה לעשות תשובה ולסגף עצמו בסגופים ותענית והנה צריך לזה חכמה ושכל להשכיל בסגופיו. וזהו איש או אשה כי יפליא לנדור ר"ל פלא הוא החכמה והיינו שצריך לעשות בחכמה גדולה כשרוצה לנדור נדר לעשות איזה סיגוף. נזיר להזיר לה' פי' נזיר הוא ל' נזר ועטרה ופי' שרוצה לעשות עטרה להש"י. מיין ושכר יזיר ר"ל גם משתיית יין יראה לעשות נזר לה' שיעשה בקדושה רבה. חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה פי' אם אין שתייתו בקדושה אזי שתיה זאת היא כחומץ חזק וקשה וסופו רע ושתיה כזו לא ישתה. וכל משרת ענבים ע"ד דדרשינן בגמרא חד אמר לטעם כעיקר וחד אמר להיתר מצטרף לאיסור. והיינו חצי זית היתר וחצי זית איסור מצטרף. ונראה שמא"ת ומא"ת ולא פליגי ואחד רמז בדבריו הקדושים דבר א' והשני דבר אחר. והנה טעם היינו הסתכלות איסור חלילה או איזה מחשבה והרהור רע חלילה הוא כעיקר עבירה גופה וצריך לשמור עצמו מאד בזה כמו מהעיקר עבירה. ומר אמר להיתר כו' דהנה עיקר מניעת האדם מעבודת הבורא הוא עסק הפרנסה שקשה כו' כקריעת ים סוף ורובם נכשלים חלילה בעסק משא ומתן שצריך ליזהר מאד בזה וכולי האי ואולי. וזהו שאמרה היונה רבש"ע יהיו מזונותי כו' מסורים בידך. פי' שהבחירה יהי' בידך שאתה תבחר ולא אני בעסקי מזונות כי מתיר' אנכי שאם יהי' בידי זאת שלא אתמוטט חלילה מחמת שצריך לזה שמירה גדולה:

וזהו חצי זית איסור וחצי זית היתר מצטרפין. דהיינו שקצת עושין באמונה לפעמים ולפעמים להיפך ח"ו אז גם ההיתר נבלע באיסור חלילה. וזהו וכל משרת ענבים. והנה יש צדיקים קדושי עליון אשר מצד עצמותם לא היו חוטאים כלל רק מחמת חטא אדה"ר עי"ז נתפסין קצת באיזה נדנוד עבירה. וזהו איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם ר"ל שיהיו בעיניהם זאת שנכשלים באיזה הרהור עבירה כאלו עשו עביר' ממש ויהי' בעיניה' כאלו מעלו בה' וזהו למעול מעל בה'. ואשמה הנפש ההיא פי' שיאשים את נפשו מאד. והתודו את חטאתם דהיינו שהם מתודים על זה במאוד מאד. והשיב את אשמו

שמו ברחשו. דהנה נפשו של חדס חלובה מתחת כסח כבוד וגדולה תשובה שמגעת עד כה"כ דעיקר תשובה היא תשוב ה' והיינו תשובה מחהבה ופועל בתשובה זו להשיב החשם ברחשו דהיינו בשורשו העליון והיינו שגם זה נחשב לו לזכיות. וזהו שחחז"ל גדולה תשובה שזדונות נעשים לו כזכיות כו' כחן מחהבה כחן מירחה. וזהו רגלי חסידיו ישמור דשורש הלדיק הוח למעלה וזה נקרח רחשו והחדם למטה הוח נקרח רגלים והיינו מחמת לדקתו שתקן כל שורשו למעלה חז ממילח הוח נשמר למטה ברגלים מחמת רחשו ושורשו למעלה. וזהו שחמרו ישרחל כשיחו ממלרים נתנה רחש ונשובה וקשה למה להם רחש הלח כיון שישובו יהיו משועבדים למלרים ומה להם לרחש. חך לדברים הנ"ל יבוחר היטב דדור המדבר היו דור דעה וביליחתן ממלרים בחו לקדושה גדולה ונמלח היה להם רחש למעלה וממילח היו נשמרים כנ"ל ולכן חמרו נתנה רחש ר"ל נעשה לנו רחש חחר זל"ז למען נוכל לשוב למלרים. ונחזור לביחור הכתוב וחמישיתו יוסף עליו ר"ל שמוסיף עוד קדושה גדולה עליו ע"ד והמוסים עלו ב"י שפי' לחמשים שערי בינה. וחס חין לחיש גוחל להשיב החשם חליו ע"פ הפסוק וזחת לפנים בישרחל על הגחולה ועל התמורה. י"ל שזה רמז על הלדיק השלם הגוחל חת ישרחל מכל לרה ונותנם על החומות שהם ת מורתם ע"ד שנחמר וחתן חדם תחתיך ח"ת חדם חלח. חדום כו' וכשרולה חדם לפעול כן לריך להתנהג כך. ושלף חיש נעלו. דחיתח בגמ' לעולם ימכור חדם מה שיש לו ויקח מנעלי' לרגליו. י"ל שרמז בזה על החדם חשר הורגל חלילה בדברי שפלות חז לריך לעשות לעלמו גדרים וסייגי' למען יתנכל' ויופרש מתעשיו השפלים. וזה לעולם ימכור למען יתנכר ר"ל שכל ההרגל השפל חשר לו יתנכר ממנו ויהיה זר בעיניו ויקח מנעלים ל' הסגר ומנעול דהיינו גדרים וסייגי' לרגליו פי' להרגל שלו. וזהו בכל חדם חבל הלדיק הגדול חשר פועל במעשיו ליתן החומות תמורה תחת ישרחל בכל לרה לדיק כזה לריך להיות מוטבע בלדקתו כ"כ עד שלח יצטרך סוב לגדרי' ולסייגי'. וזהו ושלף חיש נעלו. פי' שיהיה מושלף ממדרגה זו שילטרך לנעל. וזהו חס חין לחיש גוחל. פי' שחינו במדרג' זו להיות גוחל לישרחל כו' עכ"פ החשם המושב לה' לכהן. פירוש יעסוק בתורה לשמה שכל התורה שמותיו של הקב"ה וזהו לה' ועי"ז ירים ויתקן חשמו לכהן דהקב"ה נקרח כהן. וזהו ויקחו לי תרומה פירש"י לי לשמי רמז כנ"ל על העסק התורה שהיח שמותיו של הקב"ה הרומה ר"ל עי"ז הוח מרים ומגביה הכל למעלה:

איש כי יפליח כו'. נרחה לפרש ע"ד דחיתח בגמ' חין טפה יורדת מלמעלה חח"כ טפיים עולין מלמטה כנגדן. י"ל הפי' שזה רמז על התורה הקדושה שנקרחת טפה ע"ש שמתחלה החליל הש"י נקודה קטנה שהיח היו"ד וממנה נתפשטו כל הכ"ב חתוון כידוע ליודעי חן וע"י התורה הקדושה נשפעים כל ההשפעות למטה. וזהו חין טפה יורדת כו' ר"ל שיושפע השפעות ע"י התורה כנ"ל חח"כ ב' טפות עולות מלמטה הם ב' מדרגות חהבה ויראה חשר על ידם יש כח ביד הלדיק לגרום השפעות לישרחל ע"י התורה כנ"ל וזהו שדרשו חז"ל מקבל' וחילך מלות כהונה ושהיס' כשרה בזר. כשרה הוח ל' שהוח כשר ונכון שיהח כן שתהח השחיטה בזר. ר"ל הזר הוח מי שעדיין לח בח חל מדרגות הלדיק ויש לו עדיין להקן חטחת נעוריו כשר ונכון לו שיהח הוח שוחט הדינים דהיינו ע"י התחלותו לשבר כח התחות הגשמיות המדובקין בו מנעוריו וביותר בעת התפלה שהוח במקום קרבן. ומחמת החטחים חשר עדיין לח נתקנו הם מעכבים חתו בתפלתו שבלתי חפשר לו להתפלל במחשבה טהורה וזכה ולריך עבודה גדולה לשבר כח המחשבות זרות ועי"ז הוח שוחט דינים שלח ישלטו בו. חבל מי שרולה להמשיך השפעות לריך להיות במדרגת כהן שהוח חסד. וזהו מקבלה וחילך פי' שרולה לקבל שפע ורחמי'. מלות כהונה מלותו עליו שיהח כהן במדת חסד. וזהו שנחמר גבי בני קהת למשפחותם לבית חבותם וחלל בני גרשון נחמר להיפך לבית חבותם למשפחותם וע"פ דרכנו יבוחר דהשפעות הולכים ע"י התורה כנ"ל ומשח בני קהת היה החרון שהוח התורה וחמר הש"י למשה נשח חת רחש ב"ק שיהי' כח בידם להשפיע:

וזהו למשפחותם קודם דהלדיק המשפיע הוח מדבר עם בני חדם הלטרכותם ומכוין בדבריו לתקן להם די לרכם ע"י דיבורו וענייני עוה"ז הם נרמזים בלשון משפחות הרבה שלכל חחד הלטרכות חחר והלדיק מדבר עמם במשפחותם בכחן וכוונתו וייחודו בעולמות עליונים והם בית חבותם שהם מקורם של כל הרחמים והשפע. וחח"כ לוה נשח חת רחש ב"ג גם הם חף שחינם במדרגה הזחת להשפיע חעפ"כ מתחלה יתקנו עלמם לבית חבותם שיהח דבוקים בעולמות עליונים וחח"כ למשפחותם להשפיע להם די לורכם. וזהו חיש כי יפליח ל' פלח דדוד המע"ה חמר לעושה נפלחות גדולות לבדו כו' הודו לה' כי טוב כל"ח. פי' דהחיך חפשר לנו להודות להש"י וחמר כל"ח ר"ל שזה הסד הבורח ב"ה שנתן לנו להודות לו ית' וכן הפי' לעושה נפלחות גדולות לבדו. פי' הוח העושה הנפלחות לבדו ומה שמסר ביד הלדיק שיהח כח בידו לעוררם הוח הסדו. וזהו כל"ח. וזהו ונפלינו חני ועמך פי' שהתפלל מרע"ה שחני ועמך יהי' בידינו הנפלחות שנעוררם שתעשה עמנו נפלחות ונסים וזהו חיש כי יפליח שיהח הפלח בידו שיהח מעורר הנפלחות שיעש' עמנו הש"י לנדור נדר. פי' יפעול גם זחת שיחזיק הנדר והשבועה של הבורח ב"ה כמ"ש חשר נשבעתי לחבותיכם שיקיים לנו מהרה. להזיר לה' לעשות נזר ועטרה להבור' יתעלה ע"י מעשיו הקדושים. מיין ושכר יזיר ר"ל חפי' מדברים הגשמיים יכול לעשות נזר להש"י חם יתנהג בהם בקדושה לשמו הגדול. רק חומץ יין לח ישתה ע"ד דחיתח חומץ בן יין. פי' שלח יהיה זולל וסובח בשתייתו חלילה חלח לחכול ולשתות במקום מלוה לרלון הבו"ית חכי"ר:

ולבני קהת לח נתן כו' בכתף ישחו. נרחה לפרש כי נחמר חצל שחול משכמו ומעלה גבוה מכל העם וחמר שמוחל הנביח הרחיתם חשר בחר בו השם כי חין כמוהו וכו' ובגמ' מפני מה לח נמשכה מלכות שחול מפני שלח נמלח בו שום דופי. ותמוה חדרבה בשביל שלח היה בו דופי היה טוב שימשך עדי עד. ונרחה כי בגמרח חיתח גדולה עבירה לשמה וקשה מה זה שייכות חצל עבירה לשמה וכי מי לוה לעשות עבירה שיהח שייך חללה לשמה. חבל נרחה דהחמת הוח כך דהנה כל מה שברח הקב"ה בעולמו לח ברחו כ"ח להטיב לברוחיו ע"י השפעות השפע מעילח לתתח חלח שלזה לריך חתערותח דלתתח ע"י מ"נ. וזה היה הכיון בנתינת התורה לישרחל ובנסים ונפלחות שעשה עמנו כדי שנחמין בו ית' בחהבה ויראה ונוכל לקבל טובותיו השפע' העליונה. נמלח השפע חינו כ"ח ע"י הלדיק המשפיע והלדיק חשר הוח רולה להשפיע לב"ח לריך הוח לדבק עלמו עמהם כדי להשפיע כל הדבר הנלרך לטובתם כי מי שרולה לעשות חיזה

טובה

טובה לחבירו אינו יכול לעשות לו הטובה בשלימות כ"א ע"י שידבק עמו באחדות גמור. ואם כן הצדיק צריך לדבק עצמו בכל ישראל כדי להטיב להם. ואיך הוא עושה עם הבעל עבירה חלילה שלא אף שהוא בעל עבירה אעפ"כ צריך להשפיע לו חיות ואיך יתקשר הצדיק עמו. ולזה אמרה הגמרא גדולה עבירה לשמה שהצדיק עושה ג"כ איזה עבירה אלא שהיא לשמה ועי"ז יכול להקשר עם הב"ע ג"כ ויטיב לו ג"כ. וענין עבירה לשמה הוא כך כמו אצל שאול דכתיב וירב בנחל ודרשו שרב על עסקי נחל אם על נפש א' כו' בהמה מה חטאה והיה נראה לו זה שיהרוג הבהמות של עמלק עבירה גדולה. אבל אם היה יכול לעשות עבירה לשמה היה עושה והורג את הבהמות ג"כ כיון שצוה המקום ב"ה מה לך שנראה לך עבירה יהיה עבירה לשמה אלא שמרוב צדקותיו שלא היה בו שום דופי לא היה יכול לעשות אפי' עביר' לשמה וממילא כיון שלא היה יכול לעשות עבירה לשמה לא היה יכול להתחבר עם הב"ע להמשיך עליהם השפעה כי במה היה דבוק עמהם והמלך צריך להטיב לכל ישראל לכולם שוין אפי' לבעלי עבירה ח"ו. וזהו שאמרו מ"ע לא נמשכה כו' מפני שלא היה בו שום דופי ולא הי' בידו להטיב לכולם וכנ"ל. ולזה נאמר אצל שאול שהי' משכמו ומעלה גבוה מכל העם. פי' כי השכם הם הכתפים ונרמזים אל החסדים המגולים כענין שנאמר וישכם אברהם בבוקר כנודע ושאול עם החסדים שלו שהיה צריך להשפיע גבוה מכל העם כי לא היה בו שום דופי כנלא שלא יכול להתאחד כלל כי היה למעלה מהם ולא היה יכול להשפיע עליהם כ"א שהם יתאחדו עמו. פי' שיהיו צדיקים ויאחדו עמו פי' במדרגתו. אבל הוא לא היה יכול להוריד עצמו אליהם כנ"ל שלא היה יכול לעשות שום עבירה קלה. לזה אמר שמואל להם הראיתם כו' כי אין כמוהו פי' ראיה הוא הבטה פי' שצריכין אתם להביט ולהתקשר בו. כי אין כמוהו שאין בו דופי ולא יוכל להוריד אליכם להשפיע לכם וצריכין אתם להעלות עצמכם אליו לקבל על ידו השפע שלכם כי בהכרח השפע הולכת ע"י המלך. וזהו ולבני קהת לא נתן בכתף ישאו. כי על ב"ק שהיו צדיקים היה עבודת הקודש הל עליהם ומה היה עבודת הקודש בכתף ישאו שהיו צריכין להוריד השפע הנקרא כתף כנ"ל.

ודו"ק היטב ותהיה מתוק לחיך:

פרשת בהעלותך

וידבר ה' אל משה כו' בהעלותך את הנרות כו' וזה מעשה המנורה כו' כמראה כו' כן עשה את המנורה. ודקדקו המפרשים איך בא לכאן וזה מעשה המנורה שהיא בכאן לשפת יתר. ונראה דאיתא בגמרא בא דוד והעמידן כו' עד בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי'. וי"ל ע"פ דכתבנו כבר שמתחילה צריך אדם הנכנס בעבודתו ית"ש לעשות לעצמו סייגים וגדרים והנהגות רבות כדי שיתנהג כשורה בעבודתו ואחר שיעלה במדרגות גדולות בכל פעם שוב אין צריך אותן הנהגות שהיה צריך קודם בואו לתכלית העבודה כי בכל פעם שעולה מעלה ה' הוא בא יותר אל האחדות והוא מתאחד ג"כ במעשיו ובהנהגותיו כן הדבר הזה בכאן שבא דוד והעמידן על אחד עשר כי אחד עשר רמז על העולמות המתאחדים בעבודת הצדיק כידוע לי"ח וזה עיקר תכלית תורה ומעש"ט לעשות יחודים בעולמות כידוע. וישעי' העמידן על שבע פי' כשאדם עולה בעבוד' אז הוא מביא הכל אל השבע אורות העליונים עד שבא חבקוק והעמידן על א' פי' בתכלית העבודה שיבא כולו אל האחדות הגמור וזה תכלית המכוון. וזהו שצוה ה' להצדיק בהעלותך את הנרות פי' כשתרצה להעלות התורה והמצות הנקרא אורות המתאחדים באורות העליונים שהם שבע תראה עיקר שיבא הכל אל האחדות הגמור. והוא אל מול פני המנורה הכונה אל השורש הכל והמקור העליון. וא"ת הלא אדרבא שלפי הנראה שהנרות רוחניים יותר מן המנורה עצמה כי הנרות הם בית קיבול להאורות הנתונים בהם והמנורה עצמה היא דבר עביות יותר מן הנרות ואיך נעשה מן הטפל עיקר. לזה תירץ שלא תימ' שהמנורה עצמה נעשה בגשמיות. וזה מעשה כו' כמראה אשר הרא' בהר כלו' שאותה קדושה עצמה שנעש' בהר כן עשה בכאן והיא ברוחניות' מתחילתה ועד סופה. וא"כ לפי זה המנורה עצמה היא רמז אל האחדות הגמור והנרות הם נגד ז' המאורות העליונים וטוב יותר להביא הכל אל האחדות גמור כי זה העיקר והשורש הכל והבן:

או יאמר בהעלותך כו' ע"פ הקדמה דאיתא בס' הקדוש שפע טל בהקדמתו טעם לזה שאמרו חז"ל כל העולם נזון כו' וחנינא בני די לו כו' והוא דבר תימה למה באמת לא יהנה גם הוא בעוה"ז. ואמר דרך משל אם תקח נר א' מאבוקה ותרצה להחזירו אזי יכבה האור של אבוקה את הנר ואם תחבר הרבה נרות א' לאחד עד שגם הם אבוקה ותקרבם לאבוקה אזי יוכל לקרבם יחד וירבה אורם כן נר ה' נשמת אדם שהיא חלק אלקי בלתי אפשר שתחזור למקור' כ"א ע"י לבושי המצות שהם אורות רוחניות בכדי שתעשה אבוקה לחזור לאור הא"ס ולכן הטעם שחנינא בני די לו כו' ע"ס באריכות. וזה בהעלותך את הנרות ר"ל כאשר תוכיח את ישראל להראות להם הדרך האמת במצותיו יתברך כדי להעלותם. אל מול פני המנורה יאירו פירוש תאמר להם שהם צריכים לאור באור נשמתם אל מול פני המנורה עליונה שהוא אור א"ס ב"ה:

או יאמר וידבר כו' בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה כו'. נ"ל דהנה ידוע דהשם אדנ"י הוא הכסא להשם הוי"ה והשם אדנ"י הוא ההיכל להשם הוי"ה ב"ה ואנחנו מחויבין להמשיך את השם הוי"ה להיכל הוא שם אדנ"י להיות כסא כנ"ל ע"י מעש"ט. וזהו שאמר אאע"ה אדנ"י אל נא תעבור מעל עבדך. ופרש"י י"א קודש. ולכאורה היתכן שיאמר אברהם להקב"ה שימתין עליו עד שיכנים האורחים. וע"פ דרכנו יבואר שכך אמר אברהם דהנה המצות צריך לעשות בדחילו ורחימו ודחילו הוא שצריך האדם שיעלה מורא על ראשו אולי אינו עוש' המצות בשלימות לייחד השם הוי"ה באדנ"י לעשות כסא כנ"ל. וזה הי' אברהם מתפלל באדני כו' ר"ל שע"י המצוה הזאת אוכל לפעול שלא יעבור השם אדני ויהי' כסא שלם להשם הוי"ה ב"ה כנ"ל. ולא עוד אלא שהצדיק צריך לקדש ולטהר עצמו עד שימשיך הקדושה העליונה למטה והעולם התחתון יתן אור לעולם העליון והעולמות עליוני' יהיו כסא לעולם התחתון מחמת רוב קדושת הצדיק שהמשיך למטה. והנה הדבר שהוא למטה נקרא מול שהוא מכוון נגד הדבר שהוא למעלה ממנו. וזהו שממשיך הצדיק הקדושה למטה נקרא עלייה. ובזה יבואר בהעלותך את הנרות פירוש כנ"ל כשתרצה להמשיך הקדושה למטה הנקרא נרות צריך אתה להתקדש כ"כ עד שתמשיך הקדושה כ"כ שמול פני המנורה כו' שבעת הנרות כו'. דהנה ו"ק הם כנגד ששת ימי החול והמדה הז' כנגד

שבת וזהו שבעת הנרות וצריך הצדיק לייחדם כאחד ולהמשיך הקדושה למטה עד שיהי' כל הקדושה הנקראת פני המנורה למטה והכסא הנקרא מול למעלה וזהו אל מול כו' יאירו שבעת הנרות דהיינו שהעולם התחתון יאיר לעולם העליון וזהו וה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו פי' כנ"ל שימשיך הקדושה כ"כ השם הוי"ה לשם אדנ"י הוא ההיכל שיהי' למטה והכסא יהי' בשמים בעולם העליון והבן:

או יאמר בהעלותך כו'. דרש"י מפרש אל מול פני המנורה היינו נר מערבי נר אמצעי שממנה הי' מתחיל ובה הי' מסיים ולכאורה יאירו שש הנרות מבעי' ליה. ונר' דנר אמצעי הוא רמז להשכינה שהשכינה במערב והצדיק צריך להיות תמיד בדביקות גדול. וזהו ממנה הי' מתחיל כו' דהיינו שהוא תמיד בדביקות וזהו מדריגת שבת ולכך נקרא הת"ח תמיד שבת מחמת הדביקות שבו בימי החול כבימי השבת וזהו בהעלותך את הנרות הוא רמז לדביקות. אל מול פני המנורה שהוא נר אמצעי רמז לשכינה. יאירו שבעת הנרות. פירוש שתתקן גם ימי החול שיאירו יחד עם השבת כאור א':

ויעש כן אהרן כו' העלה נרותיה פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. הדקדוק מפורש מה בעי רש"י בזה שפירש להגיד אי משום דקשה לרש"י ז"ל מה חידוש שעשה כמו שצוה אותו הש"י וא"כ האיך מתורץ במה שפי' להגיד שבחו של אהרן הקושיא במקומה עומד'. ועוד יש לדקדק בל' יאירו שבעת כו' העלה נרותיה והי' לו לומר האיר נרותיה. אך הענין דאיתא שבעה רועים יש לישראל אברהם כו' יוסף ודוד ועליהם עומדים כל העולמות שהם מאירים בשבעת ימי הבנין והם יסוד כל העולמות ונמצא הצדיקים נקראים אורות והנה הצדיק העובד השם באמת צריך לקשר עצמו בשבעה רועים הנ"ל והש"י מלמד לצדיק שלא זה בלבד יעשה לקשר עצמו בז' רועים רק יקשר עצמו בכללות ישראל ג"כ אך זאת בלתי אפשר לקשר עצמו בכללות ישראל ובשבעה רועים בבת אחת כי בעת שהוא מקשר עצמו בכללות ישראל צריך לירד ולהטות עצמו ממדריגתו העליונה ובעת שהוא מקשר עצמו בשבעה הרועים אזי הוא עולה גבוה מעל גבוה וא"א להיות בב"א הב' קשרים הנ"ל. וזהו שאמר הש"י דבר אל אהרן כו' דהיינו ללמדו שיעשה בהדרגה מתחל' יקשר עצמו בכללות ישראל ואח"כ בז' רועים. וזהו בהעלותך את הנרות ר"ל בעת שתעלה עצמך להתקשר בנרות הם ז' רועים אל מול פני המנורה. הם כללות ישראל נקראים פני המנורה שהם השורש והגוף של המנורה. ואחר כך יאירו שבעת הנרות הם ז' הרועים שתתקשר ותאיר בהם:

ויעש כן אהרן כו' העלה נרותיה. כי בודאי אם הי' באפשרי שיעשה הצדיק השני קשרים בא' בודאי הי' נחת רוח לפניו ית"ש שזה הוא רצונו וכן הי' הכוונה בשעה שדיבר עם משה רבינו ע"ה אלא שהכתוב מלמד לאדם איך שיעשה בהדרג' ואהרן בצדקתו הגדולה עשה שניהם בב"א בהתקשרות אחד. וזהו אל מול פני כו' פי' בשעה שהתקשר עצמו בפני המנורה העלה נרותיה של ז' רועים הכל ביחד. וזה הי' שבח גדול לאהרן ראש החסידים לעשות כדבר הזה הנכבד בעיני הבורא ית': וזהו שפירש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. פי' שלא הי' צריך לשנות דהיינו לעשות שני פעמים כנ"ל אלא עשה ותיקן הכל כא' והבן:

וידבר ה' כו' בחדש הראשון לאמר ויעשו כו' את הפסח במועדו בארבעה עשר כו' בין הערבים כו' ככל חוקותיו כו' וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום בין הערבים כו' ככל אשר צוה ה' כו' כן עשו כו'. ולכאורה יש לדקדק מה טעם בציווי הש"ת נאמרו כל הסימנים הללו באיזה זמן יעשו הפסח בחודש הראשון בי"ד בין כו' ובדבר משה לבנ"י לא נאמר אלא רק וידבר משה כו' לעשות הפסח ואח כך בעשייה נאמר גם כן כל הסימנים כמו בציווי הש"ת ממ"נ אם אין מן הצורך לפרש בצוואת משה לבנ"י כל העתים כי בוודאי צוה אותם כאשר צוה ה' אותו א"כ גם בעשיה אין צורך לפרש כי עשו בודאי כאשר נצטוו וג"כ עשו הוא מיותר שכבר התחיל הכתוב ויעשו בני ישראל. אך הענין הוא דכל מצות זמניות כגון פסח וסוכה שופר ולולב צריך האדם לעשות המצוה הזאת בבחינה גדולה בשמחה ודביקות העליון כדי שעי"ז יתקשר בקדושה בלי שום הפסק לכל זמן. ולזה רמז מלת במועדו ולא אמר בזמנו לרמז להנ"ל ג"כ שיעשה המצוה בשמחה ודביקות כנ"ל. ומועדו סובל שני פירושים ל' זמן וי"ט דהיינו שמחה ודביקות. ונמצא עשיית המצות זמניות היא בפועל בזמן ההוא ובכח לאחר זמן דהיינו הארת קדושה שתשאר בו. ולזה כיון משה רבע"ה שאמר סתם לבנ"י לעשות הפסח לרמז הנ"ל שיעשו תמיד הפסח דהיינו בזמנו בפועל ולאחר זמן בכח קדושה שנתקשר בה ומעוררין תמיד לעבודתו ית' ולכן בעשייה נאמר ויעשו כו' במועדו דהיינו שעשו באופן הנ"ל בשמחה ובדביקות העליון ולזה כפל כן עשו להורות שהי' עשייה כפולה בפועל בזמנו ובכח לעתיד לאחר זמן והבן:

ויהי אנשים כו' למה נגרע כו' עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. נראה שנכתב בתורה כאן מעלת אותן האנשי' הצדיקים קדושי עליון נושאי ארונו של יוסף היו ואיך הגיעו למעלה ההוא לומר דברים קדושים כאלו וזכו לכתוב על ידן פרשה בתורה. והוא כי דרך הצדיק בכל מה שמוסיף והולך בקדושה הוא מבין יותר בבחינת אלהות ודומה לו שלא התחיל עדיין בעבודת הבורא. ואותן אנשים שזכו לשאת ארונו של יוסף הצדיק באו למדריגה גדולה עד מאד והבינו בעצמם שאינם כלום והיו נגד פניהם חשובים כחטאים. וזה שאמרו אנחנו טמאים כו' למה נגרע פירוש בכל פעם שאנחנו מוסיפים עבודה אנחנו נגרעים בעינינו כי ידענו בבירור שלא התחלנו בעבודה לפי רוממותו. וזה שאמר משה להם עמדו ואשמעה כו' פי' הוטב בעיניו מאד דבריהם ואמר אלך ואתפאר בדבריכם לפני הבורא ב"ה לאמר היש עם כזה שיותר שעובדים אותו מקטינים עצמם עד מאד ואשמעה מה שיאמר ב"ה לדברים הללו והשיבו הש"ת ב"ה איש איש כ' בדרך רחוקה כו' ועשה פסח בחודש השני ע"פ אשר כתבנו למטה על כפל איש איש הנאמר בתורה לרמז על הצדיק הגדול שהוא איש למעלה ואיש למטה. כי יהיה טמא או בדרך רחוקה פי' כנ"ל שיבא למדריגה גדול' שיהי' בעצמו כטמא או כאדם שהוא בדרך רחוקה בעבודת הבורא ועשה פסח בחודש השני פסח נקרא ע"ש הקדוש' הגדולה כידוע פירוש שיוסיף בקדושה תמיד בהתחדשות שניות כי כשיוקטן בעיניו תיכף ומיד יבא להשגת מדריגו' היותר גדולות ויתעלה תמיד מעלה ומעלה עד א"ס והבן:

וידבר ה' כו' דבר אל בני ישראל איש איש כי יהיה טמא לנפש. נראה לפרש ע"ד הרמז דאיתא בזוהר הקדוש ובשאר ספרים אברהם אברהם פי' אברהם למטה אברהם למעלה וכן משה משה כו' וכן כולם. ויש לכוין ג"כ הפי' גם כאן בדרך הזה. איש איש פי' אם המצא ימצא צדיק גדול כזה הנקרא איש למטה ואיש למעלה

למעלה בהעולמות. כי יהיה טמא לנפש דאיתא בזוהר דהצדיק הגדול הוא מהנפש האדה"ר ולזה לא נמצא בו שום דופי רק מחמת חטא אדה"ר קצת. וזהו פי' טמא לנפש ר"ל שטומאתו אינו אלא מצד הנפש שנאחז בו מחטא אדה"ר. בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם. פי' הכתוב מפרשו ואומר לנו שהצדיק כזה הוא פועל בשני דרכים שהם או בדרך רחוקה והוא עולמות עליונים הרחוקים והוא הולך בהם לכם כמו בשבילכם להשפיע לכם כ"ע או לדורותיכם פי' לעשות דירה להשכינה להעלותה לדורות העליונים. ועשה פסח לה' פי' כל עשיותיו בפיו הקדוש הכל לה'. פסח כבר פי' שהוא פה סח. ועוד אמר לנו הכתוב בחודש השני ר"ל אז כשיש צדיק גדול כזה אז כל מי שהוא בדורו של הצדיק ההוא אף שאינו צדיק גדול כמוהו אעפ"כ יכול לפעול ג"כ כמו הצדיק גמור מחמת התחברו עמו וזהו בחדש השני ר"ל בחידוש שני שהוא למטה ממנו ממדריגת הצדיק הגדול. ככל חוקת הפסח יעשו אותו פי' שגם הוא יכול לפעול כמוהו בהתקשרו עמו. וזה רמזו חז"ל באמרם פסח שני חמץ ומצה עמו בבית רמז שגם אם הי' מעורב קצת בחמץ ומצה הם טוב ורע אעפ"כ יכול להיות הפסח לה' כנ"ל אבל הצדיק גמור סביביו נשערה מאד והמן משהו אוסר בו ואינו בטל ואמר הכתוב רק זאת הוא העיקר הגדול. ועצם לא תשברו בו ר"ל הגם שאינו כמו הצדיק הגדול ויש בו קצת טוב ורע עכ"פ צריך לראות שלא ישבר את העצמיות והיינו שלא יעבור על דברי חז"ל המבוארים בש"ע לקיימ' היטב כי הם העיקר העצם והשורש וק"ל:

וביום הקים את המשכן. נראה דהנה הצדיק כל עבודתו להעלות ולהקים את השכינה ואמר הכתוב כאשר יהיה הצדיק במדריגה הזאת ויקים את המשכן היא השכינה. כסה הענן את המשכן. פי' הצדיק הזה הוא תמיד בהכנעה גדולה וכאלו כסהו הענן דהיינו שעומד לפניו שפלותו וחסרונות שבו וחושב בעצמו שאינו צדיק כלל. ובערב ר"ל אבל מי שהוא בערב ובחשך יהיה על המשכן כמראה אש פי' הוא חושב בעצמו שהוא כמראה אש שהוא צדיק גמור כן יהיה תמיד הענן יכסנו בצדיק גמור ומראה אש לילה מי שהוא במדריגת לילה הוא סובר דוקא שהוא טוב והאמת הוא להיפך אבל הצדיק גמור וק"ל:

ויאמר משה לחובב כו' נוסעים אנחנו עד והטבנו לך. ולכאורה והיית לנו לעינים אין לו שחר דהלא הארון וענני כבוד הולכים לפניהם להורות להם הדרך. וגם איך מקושר זה כי על כן ידעת לכן והיית לנו כו'. נראה לפרש דהנה ע"י אתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא והיינו כשהצדיק רוצה לעורר רחמים ושפע לעולם צריך לעורר מתחלה חדוה ושמחה להבורא ב"ה ועי"ז משפיע השי"ת טובות לעולם ואז נעשה ע"י שהצדיק מכיר ורואה בנסים ונפלאות שעושה עמנו יוצרנו בוראנו אז בא לו שמחה מזה וכיון שיש שמחה להצדיק עי"ז הוא מעורר שמחה למעלה אבל מי שאינו מכיר בנפלאות ונסים בלתי אפשרי לו לעורר רחמים. וזהו פי' שלש רגלים תחוג לי בשנה. פי' דהנה בשלש רגלים היה בכל א' נס גדול לישראל כידוע פסח היה יצ"מ שבועות מתן תורה סוכות היה ענני הכבוד. וזה צוה הקב"ה שיזכרו ישראל ויתנו דעתיהם להכיר הנסים שנעשה להם בימים האלו כדי שעי"ז יעוררו חדוה ושמחה להבורא ב"ה ויעשה להם גם עתה נסים כמאז. וזהו תחוג לי שהוא לשון חדוה והתלהבות אש. וזהו עיני ה' אל צדיקים כאשר כתבתי מזה לעיל שעיני ה' הם ביד הצדיקים שע"י מעשיהם הקדושים הם מעוררים ועושים כביכול עינים להקב"ה שיתן עינא פקיחא על עמו הקדוש לטובה. וזהו פי' אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותינו במדבר ר"ל שאתה הכרת הנפלאות וגודל החנינה שעשה עמנו הש"י במדבר וחנותינו הוא מלשון חנינה. והיית לנו לעינים פי' כיון שאתה במדרגה תהיה לנו לעינים שהגרום במעשיך ובדבקותיך שישגיח השם עלינו בעינא פקיחא. והיה הטוב כו' והטבנו לך. ר"ל שממילא יהיה טוב לך. והוא ע"פ דאיתא בגמרא בעל הבית מברך משום טוב עין הוא יבורך. ולכאורה משמעות הפסוק דבעל הבית מתברך אלא הענין הוא דממילא מחמת שהוא מברך מתברך ע"י הכתוב ואברכה מברכיך. וזהו והיה הטוב ר"ל הטובות שיושפעו עלינו על ידך והטבנו לך כנ"ל ואברכך מברכיך וק"ל:

או יאמר ויאמר משה לחובב כו' עד והטבנו לך. ולכאורה קשה הלא גם מתחלה אמר לו משה לכה אתנו והטבנו לך והוא לא רצה לעכב בשביל ההטבה ועוד מה זה נתינת טעם כי על כן ידעת כו' וכי בשביל שידע חנותינו כו' יעכב בשביל ההטבה. ונ"ל דהנה יש ב' מיני טובות שהש"י מטיב עם ישראל. דהיינו בזמן שישראל עושין רצונו של מקום אזי ראוי להם להטיב בשכרם ונקרא הטבה ההוא רחמים כרחם אב על בנים שאז נקראים בנים למקום. וחלילה אם אין עושין רצונו ח"ו אזי אעפ"כ השם הטוב ברוב חסדיו מקדים ההטבה קודם שיבא הקטרוג וזה נקרא חסדים. וזה שאנו אומרים הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו כי אנחנו מחוייבים להחזיק עצמינו שכל טובותינו שמטיב עמנו הבורא ב"ה וב"ש הוא ע"פ חסדיו ולא בשכרנו. וז"ש דהע"ה כי תקדמנו ברכות טוב תשית לראשו עטרת פז. והיינו כשהאדם הוא במדריגה שהש"י עשה עמו חסד חנם אזי כל עצמו צריך לשבח ולהודות לו על הטובה. אבל כשהאדם הוא מקדים עצמו לעשות רצון המקום קודם שמטיב לו יכול הוא לעלות במדריגה עליונה יותר ויותר לתקן בעולמות העליונים. וזהו כי תקדמנו כו' שזה הוא כמדבר לאדם לנוכח כאשר תקדמנו במעשיך הטובים קודם שיתן לך ברכות טוב אז תעלה במעלות שתשית לראשו ר"ל לעולמות העליונים הנקראים ראש תוכל לעשות שם עטרת פז. וז"ש משה בתחלה לכה כו' והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל היה סבר יתרו שהטובה היא מחמת חסד אל לכך לא רצה ואמר כ"א אל ארצי כו' פי' אלך לגייר את בני משפחתי למען שיבואני הטובה בשכרי ולא בחסד חנם לזה אמר לו משה לא כמו שאתה סובר שהטובה היא ברב חסד לבד כ"א שההטבה בא בשכרנו ע"י שהיינו במדבר בההתבודדות גדול לאהבה וליראה. והיה הטוב ההוא אשר ייטיב עמנו פי' שעמנו הוא הדבר שגרמנו לעצמנו הטובה ההיא וגם אתה היית עמנו וראוי לך ג"כ ההטבה ההיא וזהו והטבנו לך כי ראוי לך ע"י מעשים הטובים וק"ל:

וישמע משה את העם כו'. ופי' רבותינו על עסקי עריות. ולדקדק הלא מתחלה לא נא' בפ' שבכו על עסקי עריות רק שאמרו זכרנו את הדגה כו' וגם בעיני משה רע אין לו שחר לכאורה וגם אשר נשבעתי לאבותיו הוא מיותר. אך מתחלה נדקדק בפ' מרים ותדבר מרים ואהרן במשה ויאמרו כו' הלא גם בנו דבר וישמע ה' והאיש משה עניו כו'. והנה מה שייכות קישור פסוק והאיש משה להפסוק הקודם וישמע ה'. ונראה לפרש הכל בהדא מהא דאיתא בגמרא אל ישאל אדם

צריכין בלשון ארמי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי והקשו התוס' תימה הלא אף מחשבה שבלב יודעים ע"ש ונדחקו המפרשים בהתוס' דמכ"ל דאף מחשבה שבלב יודעים. ואפשר לומר דבאמת אין המלאכים יודעין מחשבה שבלב רק באופן זה. דהנה המלאכים הממונים על התפלה הם מעלין את תפלת ישראל לפני הקב"ה ועושים עטרה על ראשו והם צריכין להבחין בין תפלה כשרה וצלולה ובין תפלה הנמצא בה מחשבת פסול חלילה כי תפלה זו לא תעלה לריח ניחוח לה'. ולכאורה לדברי האומר דאין יודעין מחשבה שבלב איך יודעין להבחין אלא שזה נתן להם הש"י שיריחו בהתפלות באיזה בחי' שנתפללו והיינו האדם המשמר עצמו מכל דבר רע כל היום מחניפות ושקרים וליצנות וכעס וגאות ושנאה ותחרות ומשאר דברים המפסידים העבודה ולזה הוא עוסק בתורה ובג"ח ובעסק המצות והיה כאשר יבא אותו האדם להתפלל אזי כל הבחי' מאיזה מצוה שעשה נותנת בו ריח טוב בהתפלה ההוא כמו שהתבלין נותנין ריח טוב בתבשיל וחלילה להיפך נותנת ריח רע בהתפלה. והמלאכים המקבלים התפלות הם מריחים באותה תפלה ובחינת כל מצוה ומצוה יש לה ריח לעצמה וכן כל חטא ועון יש לו ריח לעצמו ועי"ז יודעין המלאכים להבחין בהתפלות. נמצא ע"י התפלות הם יודעים מחשבות האדם אם טוב ואם רע אבל בלא זה אינם יודעים מחשבות האדם. והנה השבתי על דברי אדם אחד הלא מצינו אצל ישמעאל שאמרו המלאכים לפני הש"י זה שעתיד כו' ואתה מעלה לו הבאר ונמצא שידעו אף המחשבה העתידה לבא ע"י בחירת האדם ומכ"ש מחשבה שהיתה כבר שיהיו יודעים. והשבתי לו שגם זה לא ידעו אלא ע"י תפלת אברהם ע"ה שהתפלל לו ישמעאל יחיה לפניך שבודאי אברהם אע"ה שהשיג כל התורה והיה נביא ידע שעתיד ישמעאל להרע לישראל אלא שהתפלל על ישמעאל מחמת שבחר לישראל עול גלות ולא גיהנם ובאותו תפלה שהתפלל על ישראל הכניס אותה מחשבה אף שעתיד להרע לישראל מוטב שיסבלו עול גלות והתפלל שיחיה ועי"ז ידעו המלאכים אותה המחשבה העתידה להיות כנ"ל. ובזה יבוארו הפסוקים הנ"ל דהנה מה שאמרו ישראל זכרנו את הדגה היה מחשבותיהם על עריות דדגה הוא רמז דדגים הם פרים ורבים והצדיק בשמעו איזה דבור יכול להשיג לדעת שורש מחשבות האדם בדבורו:

וזהו וישמע משה כו' בוכה למשפחותיו. פי' שהבין המחשבה שבלבם באמרם זכרנו את הדגה ומשה היה מתפלל על ישראל תמיד אף בעת ההיא ג"כ ונמצא אותה המחשבה הבינו המלאכים בתפלתו כנ"ל שכל מחשבות האדם נכנסים בבחי' התפלה והתחיל הקטרוג לקטרג ע"י אותם שהבינו בתפלת משה וקטרגו על ישראל בעריות לכן ויחר אף ה' דאלולי הקטרוג לא היו נענשים על המחשבה דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ולפי דברינו הטעם הוא שאין המלאכים יודעים מהמחשבה ואין שום קטרוג עליה אבל עתה ע"י משה הבינו זאת לכן התחילו לקטרג ויחר כו' ובעיני משה רע מחמת שהבין שהוא גרם להם זאת ומה עשה משה התחיל בתפלתו ויאמר משה כו' עד על האדמה אשר נשבעת לאבותיו ר"ל שכוונתו היה להזכיר להם זכות אבות ואף אם חטאו ואמר משה מאין לי בשר כוונתו היה לסבב הדבר לומר שלא היה כוונת' על עריות כלל כ"א על בשר ולא עריות כדי להשתיק הקטרוג והוסיף עוד בתפלתו. ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. דככה בגימ' מ"ה דעיקר התפעלות הצדיק הוא ע"י שם מ"ה:

וזהו ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כו'. ר"ל שם מ"ה שואל מעמך שתבא למדרגה זאת שתפעל בשם מ"ה הצטרכותך. וזהו אשרי העם שככה לו פי' שככה מל' וחמת המלך שככה והיינו אשרי העם שיכולין לשכך החמה ע"י שם מ"ה הוא ככה. וזה שאמר מרע"ה ואם ככה את כו' ר"ל שכיון שנתת לי מדרגת ככה אני מתפלל לפניך הרגני נא הרוג דדהמע"ה אמר ולבי חלל בקרבי ודרשו חז"ל שהרג היצה"ר ולכאורה הלא היצה"ר הוא מלאך ואיך אפשר שהרגו אלא פי' שהעבירו מאומנתו שהיה מסית אותו וכן כל צדיק וצדיק הורג היצה"ר היינו שמעבירו שלא להסיתו ודרך היצה"ר כיון שאינו יכול לאדם להתגבר עליו באיזו דבר שמסיתו אז הוא מתהפך לאומנות אחרת ונעשה מוכיח להצדיק תמיד ומראה לו תמיד חסרונות ואיך שמעשיו אינם עולים כהוגן וכוונתו בזה למען יבוש הצדיק ויירא מלהתפלל. וזה שהתפלל משה הרגני נא הרוג היינו היצה"ר הנקרא הרג שהרגתיו כבר רק שנהפך עליו למוכיח ומראה בו חסרונות ורעות כדי שאבוש ואירא מהתפלל לפניך לכן הרגהו גם אתה בזה שלא יראני שאני מקולקל ואהיה מתפלל לפניך בכל לב ונפש. וזהו ואל אראה ברעתי פי' שלא אמצא בי חסרונות. וזהו ותדבר מרים כו' פי' דאיתא בגמרא עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר. וי"ל הטעם מחמת כל זמן שלא ירצה לחבירו יש קטרוג למעלה ואינו מניח לכפר עליו עד שירצה חבירו שכל זמן שיש לחבירו תרעומת עליו אז יש למעלה כנגדו הקטרוג עליו וכיון שנתרצה חבירו חלף הלך לו המקטרג והנה כאן במרים לא היה יכול המקטרג לקטרג מחמת שלא הוקפד בעיני משה דבורם מגודל ענותנותו כי היה עניו מכל אדם. וזהו קישור הכתוב וישמע ה' ר"ל השם לבד שלא היה שם קטרוג כי והאיש משה עניו מאד אך שהש"י לא רצה לעזוב את עונש חלילה לעוה"ב ובעוה"ז א"א לענוש אותם בלא קטרוג לכן ויאמר ה' כו' פתאום צאו שלשתכם ר"ל פתאום כדי שיתבהל משה קצת וירד ממדרגתו ויהא שוה לאהרן ומרים במדרגתם וזהו שלשתכם מלה מיותרת אלא פי' כנ"ל במדרגה א' ואז היה קשה קצת בעיני משה את דבורם בו ולכן היתה יכולה להענש בעוה"ז ולא ימצא בה חטא ועון כלל לעוה"ב:

או יאמר וישמע משה כו' ובעיני משה כו' קצת באופן אחר. כי הנה בראות הצדיק שפלות ישראל אינו יכול להתפלל עליהם חלילה ונתרשל דעתו וזהו בעיני משה רע שראה שפלותם במה שאמרו זכרנו כו' שהבין שהוא על עסקי עריות כנ"ל לכך התפלל למה הרעות לעבדך פי' למה נתת לי מדרגה זאת שאוכל לראות הרעות של ישראל ח"ו וזה גורם לי שאיני יכול להתפלל עליהם ולמה לא מצאתי חן לשום את משא כל העם הזה עלי ר"ל מוטב היה לי אם נתת משאם עלי פי' הצטרכותם להשפיע להם כל צרכם ולא אסתכל בשפלותם רק מעלתם כדי שאוכל להתפלל עליהם ולהשפיע להם כל טוב. והנה ידוע דכל השפעות שבעולם נשפעים ע"י אלו שני המדות שם מ"י ושם מ"ה. ובזה יבואר הפסוק מי שם פה לאדם או מי ישום אלם. ולכאורה יש לדקדק השינוי ל' מי שם הוא ל' הווה או מי ישים הוא ל' עתיד ולמה שינה הכתוב. ויבואר ע"פ דאיתא בגמרא ובמדרש הוא מבואר יותר וזהו ספר שנמחק ונשתייר בו פ"ה תיבות טעונה גנוזה

גנוזה ותמצא את הידים ומצילו מפני הדליקה. והאפשר שהגמרא רמזה בזה כי כשהאדם לומד ואינו מקיים הוא כאלו מוחק ש"ש בס' ח"ו וגורם למיעוט השפעות וטובות לעולם אך כשיש צדיק בעולם שיש לו פה קדוש ויוכל לפעול בדיבורו הטוב כל מיני שפע ורחמים אז הצדיק הזה מבטל הדינים. וזהו מצמא את הידים ר"ל ידי עשו שהוא השכלות מצמא אותם להכניעם ולהשפילן והוא מצילו מפני הדליקה היינו הרעות הנקרא דליקה מל' מה דלקת אחרי ע"ש שרודפים אחרי האדם והקב"ה מצילו מידם. והוא מבואר ספר שנמחק פי' כנ"ל שאינם מקיימים מה שנכתב בו נשתייר בו פ"ה תיבות היינו הצדיק אשר יש לו פה קדוש כנ"ל אז הוא יכול לתקן הכל. וזהו מי שם פה לאדם ר"ל השם של מ"י שם פה לאדם היינו הצדיק הנקרא אדם שיוכל לפעול בפיו הקדוש כל הרחמים והחסדים. ולכן נכתב בל' הווה שבכל דור צריך להיות צדיק כזה שיוכל להמשיך שפע לקיים הדור ההוא או מי ישים אלם דמן הראוי שלא יהיה שום מקטרג על ישראל אבל אם ח"ו המצא ימצא איזה מלשין ומסטין חלילה אז הש"י ברחמיו עושה אותו אלם שלא יוכל לקטרג וע"י שם מי הוא עושה אותו אלם. לכך כתיב בל' עתיד או מי ישים אלם כלומר כשהשעה הוצרכה לכך לעשותו אלם. והאדם הצדיק הוא מבטל הדינים ע"י שם מ"ה כי אדם בגי' מ"ה והצדיק הוא במדרגת אד"ם והוא דבוק במדת מ"ה ועי"ז הוא מבטל הדינים. וז"ש משרע"ה ונחנו מ"ה כשראה שחטאו ישראל אמר לאהרן אנחנו במדרגת מ"ה ולבטל הדינים מעליהם. וגם כאן התפלל משה על זאת ואם ככה בגי' מ"ה שרצה לעורר הרחמים. אכי"ר:

פרשת שלח

שלח לך אנשים כו'. דהנה צריך האדם לעבוד את הבורא להסתכל תמיד בשפלותו ולשבר ולהכניע את הגשמיות והארציות. ב' לחשב תמיד רוממות אל ולילך במחשבות טהורות לזכך ולטהר את מחשבתו ועי"ז הוא מעלה את נשמתו למעלה עד מקום שרשו. וזהו פי' הפסוק וישובו מתור הארץ כו'. ר"ל שהשיבו את נשמתם לשורש שלהם ע"י שני מדרגות האלו דהיינו מתור הארץ כלומר ע"י הסתכלותם בארציות להכניעם. ב' מקץ מ' יום היא התורה שניתנה למ' יום ול' קץ הוא סוף ותכלית והיינו שלמדו תורה במחשבות טהורות שזה הוא תכלית לימוד התורה וסופה וזהו מקץ מ' יום. וזהו שלח לך אנשים דע"י המצות נבראים מלאכים וצריך לעשות המצוה במחשבה טהורה ובהכנעה. והיינו שלח כו' ר"ל שתעשה המצות ותשלחם למעלה לשורשך ולך דייקא. ויתורו את ארץ כנען פי' כנ"ל ע"י הסתכלות בארציות להכניען וזה ל' כנען וק"ל:

או יאמר שלח כו'. דהנה בזמן שיש צדיקים אף שאינם במדריגה כ"כ אז בקל הוא להצדיק השלם לפעול פעולתו להכניע הדינים ולהמתיקם לפי שיש לו עוזרים. וז"ש התנא במקום שאין אנשים השתדל כו' כי במקום שיש צדיקים א"צ להצדיק הגדול הנקרא איש להשתדלות כי בקל יכול לפעול פעולתו אבל במקום שאין אנשים צריך הוא להשתדלות וזריזות שיוכל לפעול הכל בעצמו: וזהו צהלי ורוני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל. ר"ל דציון הם המצויינים בהלכה וזהו פי' צהלי ורוני קאי על הצדיק שישיבתו בין המצויינים בהלכה ישמח מאד שיוכל לפעול הכל בקל. וזהו יושבת ציון. וזהו פי' כי גדול בקרבך קדוש. ר"ל ע"י שיש לו עוזרים נתגדל בקרבו קדושת הבורא הנקרא קדוש ישראל. וזהו פי' שלח לך אנשים ר"ל לטובתך תראה שיהיו לך צדיקים ויתורו את ארץ כנען ר"ל שהם יעזרו לך לתור ולהכניע הדינים והקליפות. ולזה נקראים ארץ כנען ארץ ע"ש שהם ארציות וגשמיות. וכנען ע"ש שצריך האדם להכניען תחת הקדושה:

או יאמר דהנה יש ב' גווני בני אדם יש שהוא צדיק גמור ואין בו סיג ופסולת כלל ואעפ"כ הוא מוצא תמיד בעצמו חסרונות שנראה לו תמיד שהוא בעל חסרון גדול ומוכיח עצמו בפני ב"א ויש עוד בחינת צדיקים היות שהם צדיקים אלא שלא תקנו עצמם כל צרכם לגמרי ויש להם עדיין חסרונות. וי"ל שפניהם עשה ה' לטובה שהש"י מכניס בלב זה שיהיה נראה לו שהוא חסר אף שאינו ולזה הוא ג"כ אשר נכשל באיזה חטא חלילה הוא כדי שיוכנע ויראה האמת שעדיין אין מתוקן כל צרכו ועי"ז יתאמץ מאד לעלות במעלות יתירות בעבודתו ית"ש וזה שהש"י מכניס בלבו שהוא חסר אף שאינו כן כוונת השם הוא למען כאשר יוכיח א"ע בפני ב"א שעדיין לא נתקנו מעשיהם כראוי והוא מזכיר בפניהם את חסרונו עי"ז עולה על זכרונם קלקול מעשיהם ויתאמצו לחזור בתשובה הטוב ולתקן מעשיהם כראוי ומזרזין עצמם בעבודה. וזהו שלח לך אנשים. אנשים הם הדיבורים של הצדיקים אשר נבראו מלאכים מכל דבור ועולים לפניו ית'. ואמר שלח לך אנשים דהיינו שתאמר דברים כאלה. ויתורו את ארץ כנען פי' כנ"ל שע"י הדבורים האלה יזכיר א"ע השומע דבוריך את חטאו שזה נקרא בשם כנען. אשר אני נותן לבנ"י פי' כנ"ל שזה אני נותן לשני הבחי' כנ"ל:

או יאמר שלח כו' דהנה הצדיק כל דבור היוצא מפיו נברא ממנו מלאך וגורם השפעות בעולמות העליונים והשפעות לעוה"ז וממתיק הדינים ונמצא דיבוריו הם לצורכו ולטובתו. וזהו שלח לך היינו הדבורים ההולכים בעולמות נקרא שלוח שהולכים למרחוק והם לטובתו ולהנאתו. וזהו לך להנאתך שתפעול ב' דברים האחד ויתורו את ארץ כנען שהם המתקת הדינים שנקרא ארץ כנען ועוד אשר אני נותן לבני ישראל היינו השפעות ודוד המלך עליו השלום התפלל בזה להש"י משוך חסדך ליודעיך. ר"ל שהש"י ימשיך החסדים ליודעיך הם הצדיקים המייחדים תמיד יחודים מל' וידע אדם ל' חבור:

או יאמר משוך חסדך דהנה יש ב' גווני צדיקים הא' הוא שסיגף עצמו וטיהר את גופו בנהלהות עד אשר אין בו שום פסולת והוא הולך בדביקות תמיד וזה גורם השפעות לכל העולמות לעליונים ולתחתונים וזה נקרא חסדים שהכל צריכים לחסד אל ית'. ויש צדיק שעדיין אינו מתוקן בכל המדות רק שהוא מתאמץ עצמו בכל יכלתו תמיד לתקן מדותיו וזה אינו ממשיך השפעות לעולמו' רק צדקה לעוה"ז. וזהו משוך חסדך ליודעיך דהיינו הצדיק ההולך בדביקות וגורם חסדים בכל העולמות. וצדקתך לישרי לב היינו אותם המיישרים ומתקנים את נבשלהיות מתוקנים בכל המדות ופועלין צדקה לעוה"ז וק"ל:

או יאמר שלח כו' ע"פ שאמר התנא במקום שאין אנשים השתדל להיות איש ויש לדקדק הל"ל במקום שאין אישים כו' או איפכא לשיים השתדל להיות אנוש. אך הענין דאנוש הוא ל' כי אנוש הוא דהיינו לשון אנחה. פי' שעדיין צריך להתאנח ולהיות אנוש בעצמו על שאינו מתוקן במדות ולא הגיע למדרגת צדיק וצריך להתגבר

בעבודת הבורא. והנה כשיש רבים עובדים ה' ומתאחדים אל קיבוץ עבודתו אז בקל הוא להצדיק שהוא במדרגה איש שהוא מעלה עליונה לעלות במדרגתו יותר ויותר. אבל בעת שפשוטי ב"א אינם מתאמצין בעבודה צריך לצדיק השתדלות גדול לבא למדרגה:

וזהו שאמר התנא במקום שאין אנשים כו' השתדל כו'. ר"ל צריך השתדלות גדול כנ"ל. וז"ש הקב"ה למשה שלח לך אנשים ר"ל תראה להנהיג אנשים רבים בעבודת הבורא. ויתורו את ארץ כנען ר"ל שיתקנו את המדות שלא יהא בהם מדות שפלות וגרועות. אשר אני נותן לבני ישראל פי' עי"ז יהיה בקל ליתן מתנות לבנ"י הם הצדיקים שיוכלו לבא למדרגות גדולות בקל. איש אחד ר"ל האיש הצדיק שהוא באחדות. למטה אבותיו תשלחו פי' שצריך הצדיק ג"כ לתקן ולהעלות את מעשה אבותיו שהטו עצמם ג"כ לעבודתו ולא הגיעו למדרגה עליונה להעלות את מעשיהם לעולמות עליונים כראוי ונכון. וזהו כל נשיא בהם ר"ל כל מעשיהם צריך לנשא ולהעלות אותם. וישלח אותם משה ממדבר פארן ר"ל שמשה רע"ה הנהיג והכניס את בנ"י במדרגה זו והיינו שהכניסם שיהיו כמדבר שהוא הפקר והתבודדות שהצדיק צריך להיות הפקר לכל ישראל לעשות טוב עם כל א' וגם צריך להיות בהתבודדות בעבודתו ית'. וזהו מדבר שהוא מקום התבודדות מבנ"א. פארן הוא ל' פאר. היינו שכ"כ הכניסם בעבודתו ית' עד שהיו מפוארים ומשובחים ע"פ ה' ע"ד שכל מוצא פיהם היה נראה לבנ"א שקדושת שם הקדוש שוכן על פיהם. כלם אנשים ראשי בנ"י המה פי' שלא תאמר שאין כל אדם זוכה לבא למדרגות אלו לא כן הוא רק כלם אנשים פי' אותם אשר הם במדרגת אנשים יכולים לבא למדרגות גדולות להיותם ראשי בנ"י. וישלח אותם משה כו' ויאמר אליהם עלו זה בנגב ר"ל שהדריכם ולימדם שיעלו למדרגת חכמה ע"ד שאמרו הרוצה להחכים ידרים. ועליתם את ההר. פי' שתבאו לעבוד בשני יצרים ביצ"ט וביצה"ר שגם יצה"ר תעלו אותו שגם בו יעבוד לו יתברך כמו שדרשו חז"ל בכל לבבך בשני יצריך והר רמז על היצה"ט ע"ד שאמרו לצדיקים נדמה להם כהר. וזהו שאמרו הר קשה ברזל מחתכו פי' שיצה"ר קשה לכופו ברזל מחתכו ר"ל עם התורה הקדושה שהיא מחתכת כל הקליפות כברזל המחתך ההר ויצלל ממנו ואדרבא יכניעו תחת הקדושה. וראיתם את הארץ מה היא. פי' ועיקר תראו להסתכל על הארציות והגשמיות שבמה נחשב הוא כדכתיב ואנחנו מה. ואת העם היושב עליה. פי' תראו את העולם החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. דאי' בגמ' לעול' יראה האדם העול' כאלו חציו זכאי וכו' עשה מצוה אחריו שמכריעו לכ"ז. וזהו החזק הוא כו' היינו אם מתחזקים בעבודתו או אם הם רפים חלילה המעט הוא אם רב וצריך אתה להחזיקם באליו זכאי כדי שתראה לעשות מצוה. ויעלו בנגב ויבאו עד חברון. ר"ל שהתגברו בעבודת הבורא עד שבאו להתחברו' דהיינו דיבוק חבירי' ולצדיקים ללמוד ממעשיהם הקדושים. ושם אחימן פי' מיד כשמתחברים הצדיקים יחד אזי שם מיד מתגברים הס"א וזה רמז אחימן כו' ילידי הענק ומתעוררים מחלוקת וקטטות על הצדיקים. ואמר הכתוב וחברון שבע שנים נבנתה. פי' ומדרגת התחברות הוא מדרגה גדולה שעי"ז נבנה השבע מדות עליונות. לפני צוען מצרים. פי' להכניע הקליפות הנקרא צוען מצרים ודו"ק:

או יאמר וישלח אותם משה לתור את ארץ כנען כו': ולכאורה יש לתת לב דהש"י אמר לשון ויתורו ובמשה ג"כ נאמר וישלח כו' לתור כו'. ובפ' דברים כשהוכיחן נא' ותקרבון כו' נשלחה כו' ויחפרו ולמה שינה ולא אמר ויתורו. ונ"ל בהקדים לפרש המשנה כשר בתורים פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורים. י"ל שרמז לנו התנא בדבריו הקדושים אשר נלך בו בעבודת הבורא יתברך דאיתא בגמרא למה נמשלו ליונה מה יונה אינה מחלפת את בת זוגה כך ישראל אין מחליפים אלהיהם והיינו שהם מדובקים אליו יתברך תמיד כי כן הוא ראוי ועיקר לאדם שיהא דבוק בהבורא יתעלה ולא יפסיק. וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו. ר"ל דשמור הוא מל"ת כ"מ שנאמר השמר כו' וזכור הוא מצות עשה. והיינו שכל רמ"ח מ"ע ושס"ה הל"ת לא נאמרו לישראל אלא בשביל דבור א'. פי' שיהיו יכולים לדבר דבור באחדות גמור ודביקות. והצדיק הזה הדבוק בהבורא יתברך נקרא יונה ע"ש שהוא היה דבוק בו כיונה כנ"ל. וזהו שאמר ויברח יונה ע"ש שהוא היה דבוק בהש"י באמת. וע"ש זה נקרא יונה בן אמיתי: ולכאורה קשה איך עולה על הדעת לומר שברח מלפני הש"י אשר מלא כל הארץ כו' ושמים ושמי השמים לא יכלכלוהו. אלא שכוונתו היה לעשות עבירה לשמה דגדולה עבירה לשמה רק שיהא כוונתו לשמים וכוונתו היה שהיה קשה בעיניו לומר הנבואה לאנשי נינוה שהם ישובו מעונותיהם יהיה חלילה קטרוג על ישראל כדאיתא בגמרא דאומות הם עלולים לקבל תשובה מיד לזה היה רוצה להפריד עצמו ולטרוד בטרדות הליכות ים בכדי שיפסוק עצמו מהדביקות למען לא יבא לו הנבואה הזאת כי עיקר קבלת הנבואה היה ע"י הדביקות. והנה יש צדיק במדרגה עליונה מאד שהוא דבוק תמיד ולא יטרידו שום טרדא ואף שמדבר בדברים גשמיים ונראה לעיני אדם שהוא נפסק מדבקותו אבל באמת אינו כן אלא גם באלו הדברים הוא מכוין בהם כוונה עליונה וזה הצדיק נקרא בשם תור מחמת שהוא משפיע השפעה ושמחה בעולם ע"ש וקול התור נשמע בארצנו שהוא לשון שירה ושמחה. וזהו שרמז התנא בדבריו הקדושים כשר בתורים הם צדיקים הגדולים מה שכשר להם דהיינו שיש להם רשות לפעמים לדבר אף בדברים הגשמיים כנ"ל. פסול בבני יונה הם הצדיקים הקטנים שלהם אין רשות להיותם מטורדים לבל יפסיקו מדביקותם. כשר בקטנים ר"ל הם צריכים להחזיק עצמן בקטנות והכנעה גדולה. פסול בתורים שהגדולים במעשיהם אין רשאים להיות תמיד בקטנות כי לפעמים צריכים להיות בגדלות כפי אשר יורה אותם החכמת אלקים אשר בקרבם להשפיע שפע רב וברכה לעולם על ידיהם. תחילת הציהוב שבזה ושבזה פסול. ציהוב נקרא שמחה והתפארות מלשון צהבו פניו והיינו תחילת פי' בהתחלה בעבודה. הן אותו הצדיק המתחיל לדבק עצמו בדביקות והן הצדיק הפועל איזה פעולה והשפעה טוב' אם יבא לו איזה פניה ושמחה על שהגיע לזה בזה ובזה פסול. וזהו שאמר הקב"ה שלח כו' ויתורו את ארץ כנען דאותה שעה כשרים היו כפרש"י והיה כוונת הש"י שיתקנו הם בא"י בקדושתם תקנה לדורות ולגרום השפעה ושמחות על ידי קדושתם. ולכן אמר ויתורו כנ"ל רמז להצדיק המשפיע כנ"ל וגם כוונת משה היה שלחם לתור את הארץ ג"כ לזה הכוונה לתקן השפעה לדורות. ותדקדק היטב ותמצא מרגוע לנפשך:

ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר וראיתם את הארץ עד כי יכול נוכל לה ולכאורה תמוה מאוד איך אפשר שמשה רבינו ע"ה יהיה חפצו ורצונו לשלוח מרגלים אדרב' הלא גבי ותקרבון אלי כו' נשלחה

אנשים פרש"י שמחמת דוחק הוצרך לשלוח עד שבאו אליו כולם ע"ש וא"כ קשה כיון שעשה זה בלא חפץ ורצון למה הרבה כ"כ בשבחי הארץ לאמר להם שיעיינו יפה איך הטעם ואיך הארץ והפירות מוטב היה לו לשלוח אותם סתם רק כדי להפיק רצונם. ונראה כי כוונת משה רבינו ע"ה היה הכל לטובה למען מנוע אותם מהטעות בלבונם שלא יוציאו דבת הארץ רעה דהנה ידוע שאין הקב"ה מפיל אומה עד שמפיל תחל' השר שלה למעל' כדכתיב יפקוד ה' על צבא מרום כו' והדר על מלכי האדמה כו' וכיון שמפיל השר אע"פ שהאומה עדיין חזקה הרי היא כאלו נפולה כבר כיון שאין לה על מה להשען כי אבדה מבטח' וזהו יכול האדם הצדיק לפעול בפעולותיו הכשרים להפיל השר של אומה למעלה ממילא היא ג"כ נופלת. ולזה הכונה אמר להם מרע"ה עלו זה בנגב נגב הוא מדרגת חכמה. כי הרוצה להחכים ידרים לזה אמר להם כשתרצו לרגל את הארץ צריכים אתם להעלות עצמכם אל החכמה עליונה כדי שלא תבואו לטעות הגדולה כאשר נפרש אי"ה לקמן. ועליתם את ההר כי מצינו באברהם אע"ה שאמר לו השי"ת והעלהו לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך. ונרא' לפע"ד עוד כיון א' בדברי הפסוק כי העולמות עליונים נקראים הרים כמו שאמרו הר המוריה שלמטה מכוון כנגד הר המוריה שלמעלה והעיקר הוא למעלה והדוגמ' הוא למט' והאדם המדבק עצמו אל הבורא ב"ה אז נדבק בעולמות העליונים כי מצינו מעולם לא ירדה שכינ' למטה מעשר' והרי מצינו שכמה נביאים עמדו לישראל ומהיכן הי' זה כיון שאין השכינה למטה אלא ע"כ כאשר כתבנו שהצדיק המדבק עצמו בהשי"ת הוא שורה במחשבתו הקדוש' בעולמו' עליונים ונפשו ורוחו היא שם כיון שהמחשבה היא שם ושם הקב"ה מדבר עמו ומשרה שכינתו עליו וזהו פי' והעלהו כו' על אחד ההרי' אשר או' אליך פי' אותם ההרים אשר אני מתגלה לך ומדבר עמך שהם העולמות העליונים שם באותו העולם העלה אותו לעולה וזה הוא ג"כ הפי' בכאן שאמר משה לישראל ועליתם את ההר ר"ל כשתרצו לרגל הארץ צריכים אתם להעלות עצמכם לעולמות עליונים כדי שתראו את השרים שלמעלה אם הם חזקים או חלושים והר נקר' עולמות עליונים כדלעיל ולזה אמר וראיתם את הארץ מה היא החזק הוא הרפה בכפל לשון והיה די לומר החזק הוא אם לא. אך לזה הכונ' כפל להם למען ללמדם שיראו שהם חזקים שלא יפיגו לבם בזה כי יכולים לתקן הדבר שיהי' הרפה דהיינו להפיל השר של מעלה וכיון שיפילו השר הרי הם כנפולים: וזהו החזק הוא פי' אם חזק הוא הרפה כלומר תפעלו שיהי' הרפה המעט הוא אם רב ג"כ הפי' כך אם הוא רב יכולים אתם לפעול שיהי' מעט וכן כלם כאשר כתבנו השמ' כו' וא"כ צריך לזה ב' פעולות א' למעל' ואחד למט'. ולזה אמר כלב כשהשיב למרגלים בכפל ל' עלה נעלה כי יכול נוכל לה. פירוש שני הפעולות אנו יכולים לפעול להפיל השרים שלמעל' ושלמט'. כי יכול נוכל לה הוא כמו נתינת טעם כלו' כי כבר יכולתי לפעול בזה כי כלב ויהושע באמת עשו כך ולא טעו כלל. ולזה אמר להם עלה נעלה וירשנו אותה:

והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו. אמרו בגמרא דעירובין שאמרו כביכול אין בעה"ב יכול להוציא כליו משם. ונרא' לפרש מה זה להוציא כליו וכי איזה כלים ישנם שם שצריך להוציאם משם. ונקדים לפרש משנה א' הבית והעלי' של שנים שנפלו אומר בעל העלי' לבעה"ב לבנות כו' ויחזור לו יציאותיו ועוד משנה א' סוף מסכת כלים אשריך כלים שנכנסת בטומא' ויצאת בטהרה. וזו המשנ' סתומ' בלי פי' כלל. והנרא' היותר מכוון בפי' המשנ' הוא כך. כי ידוע שיש אורות וכלים והאורות הם למעלה בעולמות עליונים והכלים הם למטה בזה העולם ולמה היה זה כדי להוציא הרפ"ח ניצוצות שנפלו בקליפה כידוע לי"ח: ועיקר כוונת התורה והמצות להעלות הניצוצין שנפלו ולבררם עד שהם יגיעו ג"כ אל האורות והכלים הם נשארים אח"כ למטה כמתים כמש"ל ורוח אלקים מרחפת רפ"ה מ"ת וזהו עיקר עבודת האדם לתקן זאת. ונאמר בפסוק השמים שמים לה' והארץ נתן לבני כו'. היא ג"כ הפי' כך כמ"ש שהשמים שהם האורות הם למעלה והכלים נתן הבורא ב"ה למטה לב"א שהם יעלו הפנימיות שיש באותן הכלים למעלה והחיצוניות ישארו למטה. וזהו והארץ נתן לב"א והעולם הזה נקר' בית והשמים הם נקרא עליה:

וזהו פי' המשנה הבית והעליה של שנים היינו של הבורא ב"ה והאדם שהעליה שהם השמים של הבורא: והבית שהם הארץ הוא של אדם. שנפלו היינו כמ"ש לעיל שהם הכלים שיש בהם ניצוצות הקדושה מלמעל' והכלי היא של מטה אומר בעל העליה לבע"ה לבנות פי' שהקב"ה אומר לאדם לבנות שיעלה בפעולותיו הטהורים הניצוצות הקדושים שיש באותן הכלים ולא רצה כי האדם אינו יכול לפעול דבר גדול כזה בעצמו כי הוא שפל אנשים. יורד בעל העליה אל הבית ודר בתוכו ובונה דהיינו כביכול צריך הקב"ה בעצמו לירד למטה. ולזה ירדה השכינה עמנו בגלות למען ללקוט אותן הניצוצות. ובעה"ב מחזיר לו יציאותיו. פירוש כי ע"י מה שהקב"ה יורד למטה הלא הוא א"ס ב"ה וב"ש אין בו תואר ודמיון אלא מצד מדותיו כי מדותיו נתגלו בזה העולם והם הגדולה והגבורה והת"ת וכל המדות שלו. וזה צריכין אנו להחזיר לו אותן יציאותיו. פי' המדות שע"י הוא דר בעולם הזה וצריכין אנחנו להודות ולשבח אליו במדותיו דהיינו בגדולה ובגבורה ובת"ת וזה נקרא החזרת יציאותיו דהיינו שאנו מחזירין אליו השירות והשבחות באותן המדות שהאציל וירד אלינו:

וזהו פי' המשנה דכלים אשריך כלים כו' כי בריאות האדם היתה ג"כ עד"ז כי האדם נולד ממקום טומאה ומתחלה אין לו שום שכל והנשמה היא האור והגוף היא הכלי והאדם צריך לזכך עצמו כ"כ עד שיעשה מן החומר צורה ויעלה האור למעלה לאור העליון מקום מחצבה ושורשה. ולזה אמרה המשנה אשריך כלים שנכנסת בטומאה דהיינו טומאה ויצאת בטהרה אח"כ כשמזדככים אותם הם יוצאים בטהרה. וזה אמרו המרגלים לכלב אתה אומר שאנו יכולין לפעול שני הפעולות למעלה ולמטה כנ"ל לא נוכל לעלות אל העם דהיינו מדרג' תחתונה אפי' אליהם לעלות ולהכניעם אין אנו יכולים מכ"ש למעלה. כי חזק הוא ממנו כביכול אפי' הקב"ה אינו יכול להוציא כליו משם הכלים שיש שם עם הניצוצות הקדושה וצריך הקב"ה בעצמו להעלותן והוא הנקרא בעה"ב כנ"ל אפי' הוא אינו יכול להעלותן משם כי הם חזקים מאד. ויהושע וכלב השיבו לא כמו שאתם אומרים אלא אם חפץ בנו ה'. פי' שבדידן תליא מלתא אם נהיה מקובלין ורצויין לפניו אז נוכל להם והביא אותנו כו'. והבן היטב:

בדרך אחר עלו זה בנגב כו'. פי' הרוצה להחכים ידרים וידוע שהיצה"ר נקרא הר כמ"ש בגמ' לצדיקים נדמה להם כהר. והאדם צריך לעבוד בוראו

בשמ׳

בשני ענינים כי האדם צריך לתקן עצמו עד שהיצה"ר ג"כ ישלים אתו כמאמר הכתוב ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. וזה אמר משה לישראל עלו זה בנגב. פי' תעלו עצמכם אל החכמה עליונה. ועליתם את ההר פי' תעלו ג"כ היצה"ר הנקרא הר. וראיתם את הארץ מה היא החזק הוא הרפה כו'. פי' שהצדיק העולה ממדרגה למדרגה הוא תמיד בדביקות גדול אל הבורא ית"ש וכשהוא בדביקות הוא מסולק במחשבתו מב"א ואז אינו יכול לפעול צרכי אדם כי אינו כלל בזה העולם: ולזה צריך הצדיק לפעמים להניח הדביקות שלו בשביל צרכי ב"א שיפעול פעולותיהם הן בתפלה להתפלל עליהם בגוף או בממון או שאר השפעות כלם מוטלים על הצדיק. ונמצא עושה הצדיק בזה מצוה גדולה במה שמניח לפעמי' הדביקות כי רצון הבורא הוא כך. וזהו פי' וראיתם את הארץ מה היא פירוש כשתהיו במדרגה זו שהיצה"ר ישלים עמכם צריכים אתם לראות מה שהארץ צריכים. המעט הוא אם רב נר' כי דברים האלו הם בני חיי ומזוני שאמרו בגמ' לאו בזכותא כו' אלא במזלא. דהיינו שיש עולם הנק' מזל ע"ש שנוזלים משם כל השפעות והצדיק צריך להמשיך אותם משם. וזהו המעט הוא אם רב כנגד בני. החזק הרפה כנגד חיי. השמנה אם רזה כנגד מזוני:

או יאמר עלו זה בנגב. שהאדם צריך לחשב תמיד רוממות אל וגדלותו ית' ולשים עיניו ג"כ על שפלותו של אדם איך שלא נחשב לכלום כי זה עיקר העבודה. וז"ש עלו זה בנגב שיא החכמה עליונה וכדלעיל והיא רוממות אל. וראיתם את הארץ מה היא. פי' אע"פ שתהיו במדרגה כזו שתהיו מחשבין תמיד ברוממות אל ובדביקותו גם זה צריכין אתם לראות את הארציות והגשמיות איך שאינו כלום. וזהו וראיתם את הארץ הוא האדם הבא מן הארץ מה הוא איך שאינו כלום וק"ל:

או יאמר ועליתם את ההר עד"ז דאיתא בגמ' דאברהם קרא לבהמ"ק הר ואמר לא כאברהם כו' ולא כיצחק שקראו שדה שזה רמז על ב' מקדשות שיחרבו לכך אמר להם משה שיתקנו את ההר שיגרמו במעשיהם הקדושים שלא יחרב לעולם וק"ל:

ועתה יגדל נא כו' דברת לאמר. נראה דהנה הש"י ברא את עולמו להטיב לברואים שע"י עבודתם לו ית' יזכו לשכר גדול ולכן נפלו ניצוצות קדושות בשעת הבריאה בכדי שאח"כ ע"י עבודתם שיעבדו להעלות הניצוצות יזכו לטובות הרבה ואחר חטא אדה"ר הוסיף ליפול עוד ניצוצות הקדושה ע"י החטא. ולזה צריך האדם לעבוד לו ית' בשני מדרגות הם אהבה ויראה. יראה הוא לראות ולהסתכל תמיד בשפלות העוה"ז ועי"ז הוא משבר כח הכלים של הניצוצות ויוכל לבא לידי רוממות אל שהוא אהבה רבה. ועי"ז הוא מעל' הנ"ק למעלה. וזה היה כוונת הש"י להביא את ישראל לארץ הקדושה כי שם הוא כח יותר להעלות הנ"ק. וזה היה כוונת שילוח המרגלים שאמר הש"י שלח לך אנשים. דהנה הש"י אמר לאברהם אע"ה כל מקום אשר תדרוך כף רגלך כו'. ר"ל ע"י שאתה תדרוך בה בקדושתך הרשימה הזאת תשאר לזרעך שיהא קל להם אח"כ להעלות הנ"ק כי כל דבר הנרשם בקדושה הוא קל אח"כ להוציא אל הפועל. ולכוונה הזאת היה שילוח המרגלים שבאותה שעה כשרים היו בכדי שהם יעשו רשימה בקדושה בא"י ויהי' קל אח"כ לישראל להוציא הניצוצות. ולכן אמר להם עלו זה בנגב שהיא חכמה כדפי' לעיל. ועליתם את ההר דהיינו הנ"ק. וראיתם את הארץ כו' החזק כו'. ולכאורה יש לדקדק דלא הול"ל אלא וראיתם אם הם חזקים וגו' לא ול"ל הדבר והיפוכו. אך הכוונה הוא כנ"ל וראיתם החזק היינו רוממות אל כו' הרפה היינו שפלות הארץ שע"י ב' מדרגות אלו הכח להעלות הנ"ק. אך לזה צריך כח גדול לשבר הכלים להעלות הנ"ק ע"ד דאיתא בספרים שכשמתפלל בכח הוא משבר עי"ז המסך המבדיל וזהו קול ה' בכח. קול ה' בהדר פי' ע"י זה שתעשו קול ה' בכח תפעלו שתזכו למדרגה ב' הוא קול ה' בהדר הוא רוממות אל. וזהו שהתפלל מרע"ה ועתה יגדל נא כח. דהנה המרגלים קלקלו מאד בהילוכם והדרך הוא כך כשישראל הם באיזה צרה ר"ל והש"י מושיע אותם בעת צרתם אזי הישועה היא גדולה שלא כדרך הטבע יותר ויותר מכבתחלה. לזה התפלל משה ועתה פי' עתה לפי שקלקלו המרגלים ואתה ברחמיך הרבים ענה אותם בעת צרתם שיגדל הכח הצורך להעלות הנ"ק יגדל כ"כ שלא כדרך הטבע. דהיינו כאשר דברת לאמר. רצה לומר כמו שהיה קודם החטא אדה"ר וזהו כאשר דברת דייקא לאמר והבן:

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי כו'. דהנה יש ב' גווני צדיקים יש צדיקים שמוכרחים להיות פרושים ומובדלים מב"א כי כאשר יהיו בין העולם יוכל להיות שיפלו ממדרגתם הנכונה להם. ויש צדיקים שמעורבים בין העולם ומדברים עמהם ואעפ"כ אינו נופל ממדרגתו ואדרב' הוא מחזיר' למוטב. ע"ד ששמעתי הפי' מרבי ומורי הרב הגאון הקדוש המנוח מ' דוב בער דק"ק מעזריטש נשמתו בג"ע. ולא הסרית בשר הקודש מעולם ופי' מי שהוא בשר קודש שהוא צדיק גמור אינו מסריח מעולם אף כשהוא מעורב עמה' ומדבר עמם. וזהו ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת. היינו אף שדיבר עמהם אעפ"כ לא נפל ממדרגתו ואדרבא וימלא אחרי לגמרי וק"ל:

והיה בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. להיות שיש ארץ עליונה והאדם צריך לקדש עצמו בארץ התחתונה עד שיבא למדרגת ארץ העליונה וכשמקדש עצמו כך אז הקב"ה מסייעו לבא למעלה מזו לשמי' העליוני' מעלה מעלה עד אין קץ. וזהו אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו למעלה. אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה. וזה שאמר כי תבואו אל הארץ. פי' כשתפעלו במעשיכם הקדושים לבא אל הארץ העליונה אזי אשר אני מביא אתכם שמה למעלה עד א"ס ותכלית וק"ל:

והיה באכלכם מלחם הארץ חלה כו'. פי' האדם הצדיק הזה שדברנו בו לעיל צריך להתנהג אף כשיעסוק בדברים גשמיים באכילה ושתייה וכיוצא בו יראה שירים ממנו תרומה לה' שיביא הכל אל הקדושה מראשית עריסותיכ' כו' חלה תרימו כו'. היות שבזוהר הקדוש מחמיר מאד על עון הכעס רק הת"ח אשר אוריי' קמרתח ליה מותר לפעמים באיזה הכרה. וידוע שהת"ח הוא הנקרא ראשית לפי שהתורה שבו נקרא' ראשית. והעיסה הוא רמז לדברים החמוצין המה השפלות ככעס או כיוצא. וזהו שאמר הכתוב כשתהיו במדרגה זו שאתו מדברים בו אז תביאו עריסותיכם. פי' הדברים השפלים ג"כ אל הקדוש' הנקראת ראשית וזו ראשית עריסותיכם. חלה תרימו: פי' השמרו מאד שלא יהיה תמיד אצליכם הכעס חלילה כי יחשוב שמותר לו חלילה רק כמו חלה שהוא א' ממ"ח כך לפעמים בהכרה גדול לאיזה דבר מצוה או קידוש השם ובזה תרימו כו':

ויהיו ב"י במדבר כו' עד ועל כל העדה. נקדים לפרש פסוק ויעבור את מעבר יבק ונבא אח"כ אל

ביאור

ביאור הכתובים הללו דבר דבור על אופניו. וזאת כי הצדיק כשהוא עולה תמיד בקדושתו למעלה למעלה בלי הפסק רגע א' אז גורם בצדקתו שמתיש כח הקליפה ואין כח להס"א להחטיא אפי' לשום ב"א. אבל חלילה כשעוזב הצדיק מדרגתו אפי' רגע א' אז נתגבר הבע"ד ונעשה באים להתגבר ולהחטיא חלילה. והתקנה לזה לתקן אשר עיות להתגבר מאד בדביקותו ולחקור ולדרוש היטב את אשר עשה ויחזור עצמו לעלות למעלה להתיש כחו כמקדם. וכשעושה כך אז הוא בא יותר למעלה מאשר הי' קודם כי פעל בקדושתו דבר גדול כזה. והקדושה היא הנקרא יב"ק כידוע לי"ח. וזהו ויעבור את מעבר יב"ק. פי' שהוא הי' תמיד בקדושה הרומזת בתיבו' יב"ק. פ"א עבר אותה המדרגה והי' קצת מדרגתו הגדולה. ויאבק איש עמו. פי' מלאך הבע"ד ההוא שנתחזק כמו איש מלחמה. עד עלות השחר כך הי' ביד הבע"ד כח עד שעלה יעקב אבינו וחזר עלות מדרגות העליונו' והקר ודרש על אשר אירע לו. וזהו השחר לשון חקירה ודרישה. ואז בא יעקב אבינו עי"ז למדרגה יותר גדולה ובא למדרגה להקרא שמו ישראל עבור זה כמו שגמר אומר כי שרית כו'. ועתה נבא אל הביאור אשר לפנינו ונדקדק על שפת יתר ויהיו ב"י במדבר שהוא ללא צורך כי הלא נאמר ונשנה כ"פ שהיו במדבר. אך נראה לתת טוב טעם באמת על היותם במדבר להיות משה רבינו ע"ה הי' במדרגתו גדולה עד מאוד למעלה מן הטבע. ולזה נקרא איש אלקים שלא הי' כלל בארץ כי מחשבתו תמיד למעלה דבוקה וקשורה ולזה לא הי' יכול להמשיך פרנסה לישראל ע"פ דרך הטבע כי הי' למעלה מן הטבע. ולזה נהגם במדבר ארץ לא זרועה כדי להוציאם מן הטבע ויהי' יכול להמשיך להם מזון חוץ לדרך הטבע ופעל ועשה והמשיך להם מן הקדושה להם אבירים. נמצא היוצא לנו מזה שעיקר כוונת משה הי' להוציאם מן הטבע ולזה צריך להיות בדביקות כי אף במדבר אם לא יכנסו לדביקות יהי' להם בלבול מן המדבר ג"כ כי הוא דבר גשמי כמדבר מקום הקליפה ובאמת הי' דור המדבר תמיד עולים בדביקות בלי תכלי' כידוע אלא שפ"א אירע להם שהניחו מעט דבקותם והיו בנ"י במדבר פי' שהי' הווייתם במדבר. וזהו ויהיו בנ"י במדבר וימצאו איש. כי מצאו שבזה נתגבר כח הס"א ומעשה הבע"ד באים להתגבר עליהם. מקושש עצים. פי' לפי שהאדם צריך להיות תמיד במדריגתו שלימה אם אשר יהי' טוב יהי' בשלימות או אם חלילה להיפך ידע נאמנה שהוא שפל ועי"ז יבא לו הרהור תשובה כי יהי' שב מידיעתו שידע שחטא ואשם והתודה. והעיקר שלא יהי' מעורב בטוב ורע. וע"ז נצטוה אדה"ר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו פי' שתלך תמיד באמת. וזהו מקושש עצים פי' שהתחיל הבע"ד להחטיאם ולקושש להם עצים פי' ללקוט להם דברים המעורבין טוב ורע למען החטיאם בלתי השב חלילה. ולזה כתיב עצים לשון רבים לרמוז על דברים המעורבים משני עצים מן הטוב ומן הרע. ויביאו אותו אל משה כו' פירוש חזרו עצמם אל הקדושה כשראו שאירע להם כזה ויביאו הדברים אל ה' בטענתם לומר אף כי חטאנו הרי יש צדיק בדור כמו משה שאינו פוסק דבקותו אפילו רגע א'. ואל אהרן פי' וגם אהרן יש. ואל כל העדה פי' כללות ישראל הם תמיד טובים אף שלמטה בפירודם נמצא איזה בני אדם שחוטאים אבל הכוללת הם טובים עד למאד. ולזה יעמוד לנו זכות הצדיקים הללו להתיש כח הקליפה לבלתי שתפילנו עוד ונהי' קדושים בעבודתך אמן כי"ר:

וכי תשגו ולא תעשו כו' אשר דבר ה' אל משה כו' אליכם ביד משה כו' והלאה לדורותיכם עד סוף הפרשה. רבו המדקדקים בשינוי לשונות זה מזה. אך נראה לפרש תשגו הוא מלשון השגה שהאדם משיג בשכלו היך איזה דבר והכתוב מלמדנו איך שיהי' השגתינו בחכמתנו ובתורתנו הקדושה רק להשיג אמיתת יראת הבורא ב"ה ואל יהי' השגתינו חלילה להתגאות בו. כי השם הטוב ברחמיו השפיע בטובתו וחסדו לעמו הקדוש חכמה בינה ודעת להשכיל דבר דבור על אופניו. וענין ההשגה היא טבעיות בכ"א שישיג בשכלו כל מה שרוצה כן הטביע הבורא באדם בעת המצאו שישיג בכל מה שיעסוק הן בתורה והן ביראה ובמצות ומע"ם ובשאר חכמות. והאדם הצדיק הרוצה לזכך נפשו ולהעלותה לדבקה בהבורא ית"ש הוא מניח מחשבות העוה"ז ותענוגיו ועוסק הכל במחשבתו ומעשיו ולימודו הכל כוונתו כדי להשיג אמיתת עבודת הבורא באהבה ויראה השלימה מכל סיג ופסולת ולעשות מצות ה' בהתלהבות גדול כאשר דבר הש"י המצות אל משה מתוך האש כי אש אוכלה הוא ונתן לנו תורתו ג"כ מתוך האש למען נלמד לעשות מצותיו באש התלהבות וחשק גדול וכן הוא עבודת ה' באמת לעשות התורה והמצות כנתינתן מפי הגבורה באש שלהבת יה וכמו שקבל משה מפי הגבורה בהתלהבות יראה ואהבה גדולה כן היושר שהנהגו נעשה כמוהו כל מצותיו אלא שמרבע"ה שמע מפי הקב"ה בכבודו ואנחנו קבלנו ממשה בודאי לא הי' יכול משה לדבר אלינו באש ההיא כאשר שמע מפי הגבור'. וא"כ עלינו עכ"פ מוטל לעשות כמו שקבלנו מפי משה באופן ההוא. וכן יש עוד אופן הקל מזה והיינו איש דומה אותה מצוה אשר צוה משה לעשות בעת ההיא בודאי היו מחוייבין לעשותה כאשר צוה בכל היותר טוב ונכון אבל אשר פקד משה לעשות לדורות הבאים אחריו בודאי לא הי' אפשר להכניס בלבם האש היראה ההיא שהי' בשעת הציווי מפי משה עצמו ואעפ"כ עכ"פ צריך לעשותם ביראה ואהבה גדולה כל אדם לפי השגתו. והעיקר שירא' האדם שיהי' כל השגותיו לעבודת הבורא ב"ה. וזאת כי תשגו כנ"ל שיהי' לכם השגה כפי הטבע כנ"ל. אך ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה. כלו' שלא תעשו המצוה במדרגה הזאת באהבה והתלהבות אש כאשר דבר ה' אל משה ולא זו אלא עכ"פ הי' לכם לעשות במדריגה כאשר דבר ה' אליכם ביד משה פי' כששמעתם ע"י משה שזה בלתי אפשרי שיהי' הדבור של משה לישראל במדריגה זו כאשר הי' הדבור שיצא מפי ה' אל משה אזי עכ"פ תעשו באופן זה דהיינו מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם ר"ל עכ"פ תכניסו כל מחשבותיכם ומגמותיכם כפי השגותיכם בכל יכולתכם במדריגה זו את כל אשר צוה ה' כו' לדורותיכם כנ"ל. או יאמר מן היום פירוש עכ"פ תראו לשמור ולקבל התעוררות קדוש' מאותו יום שנתקדש מכבר בקדושה רבה כאשר אנו רואים הימים טובים ושבתות ור"ח שנתוסף קדושה באדם מחמת שהיום גורם כן כל יום שצוה בו הש"י ב"ה איזה מצוה אזי נתקדש אותו יום בתוספות קדושה מחמת המצוה הזאת וגורם בהגיע היום הזה נתעורר ג"כ קדושה באדם. ואמר הכתוב עכ"פ תראו שתהיו כלי מוכשר לקבל קדוש' ע"י התעוררות היום. וזהו מן היום כו'. והי' אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. דעיני העדה הם הראשים המנהיגים את העם המה נק' עיני העדה ואמר הכ' אם ח"ו עיני העדה אם הראשים הולכים בדרך לא טוב דעיקר תולה בהם כדרך שאמרו כלה שעיניה יפות כל גופה א"צ

בדיקה

בדיקה הכתוב מדבר ועשו כל העדה. פי' השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו ירחם על עמו ישראל ויעמיד להם צדיקים גדולים הנקראים כל העדה מטעם שהם דואגים תמיד על כללות ישראל ומתפללים עליהם בכל עת והצדיקים ההם מעוררים רחמים וממתיקים כל הדינים מעל ישראל ומהפכים לרחמים. וזהו ועשו כל העדה פר בן בקר. פר הוא רמז לדינים עושים מהם בן בקר דהיינו רחמים וחסדים מל' בוקר. אחד לעולה. ר"ל שמעלים הכל אל אחדות גמור. לריח ניחוח לה' שיהא נחת רוח לפניו ית"ש ויתעל'. ומנחתו ונסכו כמשפט דאיתא אליהו נענה בתפלת המנחה והטעם נראה שהוא מחמת שאז יוצאים הדינים משורשם והצדיק הרואה זאת ממתיקם לרחמים על ידי תפלתו שמתפלל אז ושופך את לבו במנחתו כמים הנשפכין ומתנסכין. וזהו חביב מאד לפניו ית' ולכן נענה בתפלת המנחה. וזהו ומנחתו פי' תפלת המנחה שלו ונסכו. ר"ל מה ששופך ומנסך לבו עי"ז הוא ממתיק הדינים. כמשפט פי' כפי העת והזמן שרואה הצדיק הדינים יוצאים שלא כל העתים שוות בעת צאת הדינים. שלפעמים יוצאים בהתגברות גדול ואז צריך הצדיק להוסיף יקר תפארת תפלתו הטהורה באהבה רבה ויראה גדולה למען המתיקם ולפעמים לא כ"כ בהתגברות כפי העת והזמן כן הצדיק מתפלל להפכם לרחמים גדולי' וזהו כמשפט. ושעיר עזים אחד לחטת. דאיתא הטעם של שעיר המשתלח הי' כדי ליתן חלק לס"א שלא יקטרג על ישראל כידוע:

וזהו רמז שעיר עזים שגם הצדיק הגמור שהוא כל העדה כנ"ל צריך ג"כ להניח יניקה קצת לס"א כדי שלא יקטרג עליו. וזהו לחטת חסר אל"ף רמז שהוא אינו פוגם באל"ף פי' באחדות ע"י חטאו כי שגגה היא והשם אנה לידו מטעם הנ"ל. וכפר הכהן כו' ונסלח להם כפשוטו. והם הביאו את קרבנם. ר"ל אין נדנוד החטא מעכב אותם להביא קרבנם. אשה לה' אש קדושתם מקריבים לפניו ית"ש. וחטאתם לפני ה' על שגגתם. פי' שהכתוב מפרש בשבח הצדיקים לאמר ראה הגם שחטא שגגתם קל מאד בנדנוד חטא דקה מן הדקה אף עפ"כ הם חושבים תמיד שחטאם גדול מאד יותר מעל שגגתם. ונסלח לכל עדת בני ישראל. ר"ל עי"ז גורמים סליחה לכל ישראל. ואם נפש אחת תחטא בשגגה. כבר פי' בפרשת בהעלותך על פסוק איש כי יהי' טמא לנפש שזה רמז על הצדיק הגדול שאין בו שום חטא ודופי כ"א מחמת חטא אדה"ר ע"ש. והפי' גם כאן כך ואם נפש כו'. ר"ל שהצדיק בזה ידמה בעיניו שחטא ובאמת אינו חטא רק בשגגה בא לידו שאלהים אנה לידו כנ"ל. וכפר הכהן ר"ל השי"ת נק' כהן הוא מכפר על הנפש השוגגת. בחטאה בשגגה לפני ה'. ר"ל שזה החטא אינו אלא לפני ה'. פי' שמהשם היתה זאת לו. לכפר עליו פירושו כמו לחפות עליו מפני המקטרג וכנ"ל. ונסלח לו שהסליחה היא שהחטא נמחק לגמרי כאלו לא הי'. ואמר הכ' האזרח כו'. דהנה יש צדיק אשר כבר תיקן את מעשיו והוא זך וצלול ונקרא בשם אזרח ע"ש שנתיישן בצדקו והצדיק הזה א"צ שום סיגוף ואפילו שום תנועה בתפלה שהוא מתפלל כבר תפלתו בנחת ובשתיקה ונשמע קולו בשמי מרום. ולגר הגר. זה רמז להצדיק שצריך עדיין חיזוק ואימוץ רב שמתחזק ומתאמץ בכל כחו ותנועותיו ומפקפק כל חוליות שבשדרתו בתפלתו ובלימודו וזה נקרא בשם גר הבא לטהר עצמו בעבודת השם יתברך בשלימות. תורה אחת יהי' לכם. ר"ל הן הצדיק השלם והן הצדיק הזה שניהם חביבים מאד לפני השם יתברך מאחר שהוא בוחן

לב והעקר כליות שכל כוונתו לשמו הגדול ומשעבד כל גופו ורוחו ומחשבתו להשי"ת ב"ה. והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר. פירוש אבל הנפש אשר ידבר בזדון דברי חרופים וגידופים על הצדיקים הנ"ל הן מן האזרח והן מן הגר. את ה' הוא מגדף. ר"ל שנחשב כאלו דבר על השי"ת כביכול. ונכרתה כו' ואת מצותו הפר הכרת תכרת. פי' שיש ב' עניני כרת דאיתא בגמ' יכול יכרת ממקום זה וילך למקום אחר ת"ל כו'. נמצא הה"א הי' שיכרת ממקום למקום. ובאמת הוא כך ג"כ ושניהם דברי אלהים חיים הה"א והמסקנא. שהכתוב מדבר מב' עניני חוטאים דהיינו האחד כפשוטו מגדף ע"ז ממש. והשני הוא המדבר על הצדיקים ופוער פיו עליה' בחירופי' וגידופים אשר נחשב בעיני הבורא יתברך שמו כאלו מדבר עליו כביכול ב"ה. ולזה כפל הכתוב הכרת תכרת לרמוז על ב' עניני כרת הנ"ל שהם על ע"ז ממש כהמסקנ' של הגמ'. ועל שהוא מבזה הצדיקים שאין זה אלא מגבה לבו לכן יכרת ממקום למקום ויהי' הולך נע ונד בארץ. אז יכנע לבבו הערל ויכיר מעלת הצדיקים העובדים ה' באמת:

נחזור לענינינו דעיקר הלימוד התורה והמצות הוא כדי להשיג עבודת השם באמת ביראה ואהבה שלימ' בלי שום סיג ופסולת. ואמר הכתוב הראיה לזה איך לא טוב הדבר שילמד תורה להתנשאות בה הא ראיה ויהיו ב"י במדבר וימצאו איש כו' שחטאו הי' שקוצץ בנטיעות וזה הי' מחמת לימוד תורה שלא לשמה הביא המכשלה הזאת ת"י. ולכן עונשו הי' רגום אותו באבנים כו' שהאותיות נקראו אבנים כדאיתא בספר יצירה וזה הוא מדה כנגד מדה מחמת שלמד תורה שלא לשמה הי' מיתתו ברגימת אבנים המרומזים באותיות ודוקא מחוץ למחנה כלו' חוץ למחנה שכינה ע"ש שלא הי' תורתו פורחת לעילא. ואמר הכתוב איך הדרך לבא אל לימוד התורה לשמה ליראה את השם ותפרש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם. פירוש שישגיח על עבירות שאדם דש בעקביו שישמור עצמו מכעס ומהגאוה משקרים ורכילות ולה"ר משנאה מקנאה מתחרות מגאות מפניות מהסתכלות בנשים מדברים בטלים מחמדת ממון שאינו של יושר וכן בכל דבר ודבר ישגיח על עצמו בעינא פקיחא. ואז כאשר ילמוד או יעסוק באיזה חכמה מחכמת אלהות יאיר לו אור תורתו וילמדהו דרכי השם והשגת אמיתתו ית"ש ויתעלה. וציצית הוא מלשון מציץ מן החרכים. בגדיהם לשון בגידה יסתכל עליהם ויצלל מכל וכל מהם אז טוב לו בזה ובבא אכי"ר:

או יאמר ע"ד אשר כתבנו לעיל שהצדיק צריך להחזיק בקדושה למטה ולתקן דוגמת' בעולמות עליונים והיינו ב' מדריגות למעלה ולמטה. וזהו דבר אל בנ"י ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם. דציצית הוא לשון הסתכלות כנ"ל שעל ידי מצות ציצית יראו ויסתכלו לתקן ב' מדריגות הנ"ל דהיינו בגדיהם דבגד נקרא לבוש ואיתא בגמרא לבוש לא בוש' וגם כן הוי הוטי לבן שע"י יתלבנו עונותיהם וגם שיתקדשו ג"כ בקדושתם שיהא להם ד' כנפים. לדורותם נכתב חסר כמו לדירתם דהיינו עיקר דירתם יהי' בעולם העליון שיהיו גם הם מרכבה כמו החיות הקודש שיש להם ארבע כנפים שמתחלה הי' להם שש כנפים ואחר החורבן ניטל מהם ב' כנפים. ופלוגתא היא בגמרא ח"א ב' כנפים שאמרו בהם שירה ניטל וח"א אותם הכנפים שהיו מכסין רגליהם ניטל מהם. והצדיק צריך לתקן ב' הדיעות והם ב' מדריגות הנ"ל ונבארם לקמן בביאור היטב. וזהו ונתנו על ציצית הכנף

שהיל תכלת ואיתא בגמרא למה תכלת שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. וים הוא רמז ליראה ורקיע רמז לאהבה. דאיתא במדרש אמר הקב"ה לישראל בני ראו שבראתי לכם הים והרקיע לשמש אתכם ואינם עוברים על מצותי דכתיב גבול שמתי לים כלום שינה ועבר את גבולו כי מתיירא לעבור גבולו אשר שמתי לו ורקיע מאיר לכם בחדוה ושמחה. וזה רמז התכלת שדומה לים וים דומה לרקיע. דהיינו שע"י ב' מדריגות שהם יראה ואהבה יתקנו אותם כנפים הניטל מהחיות הקודש דהיינו עם היראה יתוקן הב' כנפים למ"ד אותם שהיו מכסים בהם רגליהם דזה הוא יראה ובאהבה יתוקן אותם כנפים שאמרו בהם שירה דזה הוא אהבה ואז יוכלו להיות מרכבה כמו היות הקודש. וזהו בכל עת יהיו בגדיך לבנים דלכך נק' בגד לבוש דהיינו בלא בושה כדאיתא בגמרא. והיינו ג"כ רמז שיראה ללבן עונותיהם של ישראל. ושמן על ראשך כו' רמז לאור העליון שישפיע לעולמות עליונים. וזהו בש"א בערב כל אדם יטה ובבוקר יעמוד. ר"ל בערב אם רוצה לבטל איזה דבר רע שהוא ערב והושך יטה פי' צריך להטות עצמו לדבר זה בלבד. ובבוקר דהיינו להמשיך הסדים יעמוד היינו תפלה שהיא בעמידה. ובה"א קורא כדרכו. ר"ל שיקרא להבורא ב"ה כדרכו המיוחד לו לעולם העליון. פי' שיתאמן להיות מרכבה כחיות הקודש כנ"ל וממילא יתוקן הכל. וזהו ודלת ראשך כארגמן דהשכינה בגלות נק' דלת ראשך כארגמן. ר"ל תראה לבא אל ראשך ושורשך תחת כה"כ. כארגמן רמז למלאכי המרכבה המרומזין במלת ארגמן שהם אוריאל רפאל כו' כדאיתא בספרים:

ויאמר ה' אל משה כו' ועשו כו'. נראה לפרש ע"פ דאיתא במסכת קידושין על פסוק והשאנה את האיפ' ורוח בכנפיהם ומפרש שם לבנות לה בית בארץ שנער וא"ר יוחנן זו חנופה כו' יעו"ש. והנה ראינו שבכח שעבירות הקליפה עושה לה כנפים ובני רשף יגביהו עוף לעוף במדורי גיהנם להכין מדור להרשעים ולזה צריך האדם להזהר ולהשגיח על זה תדיר. ובמה יתקן הדבר לבלתי תוכל להרע לו. בהביטו על הדבר ההוא תמיד ויכנע לבבו ויתחזק במעשים הטובים מאד עד שיעשה ע"י זה לעצמו כנפים לעוף ולהתגבר עליה להפילה לארץ ואז טוב לו בזה ובבא. ועתה הפי' הוא כך ועשו להם ציצית לשון הסתכלות והבטה. ור"ל שישגיחו תמיד על כנפי בגדיה'. לדורתם חסר כתיב שפי' לדורתם פי' להשגיח על אותם כנפים הנעשה מהבגידות והרע לעוף לדורתם למדורי גיהנם. ונתנו על ציצית הכנף פירוש היא העצה הנכונה שיעשו לעצמם כנפים אחרים לאות' הסתכלות הקדושה שישגיחו על זאת למען הכנע לבו להטיב כך יגרמו בגודל קדושתם שיהיו להם ג"כ כנפים ביותר התחזקות להשפיל ולהתיש כח הקליפה ההיא. פתיל תכלת דכתיב יעקב חבל נחלתו פי' שנשמת ישראל הלוקה מתחת כסא הכבוד ומשלשל למטה לארץ כחבל הזה הנקשר בשרשו למעלה ותלוי והולך עד למטה כך היא נשמת ישראל והם תמיד קשורי' בו ית' ע"י החבל ההוא הם נשמתם הקדושי'. אך כשאדם חוטא אז נפסק חבל הקדושה ונשאר האדם ההוא בלי שרש קדושה. ולזה צריך התשובה להעשות שיתקשר שוב בחבל ההוא ויגיע עד כסא הכבוד וזהו גדולה תשובה שמגעת עד כה"כ. ואיתא בגמרא תכלת דומה לים כו' לכה"כ כו' ולכאורה נראה שפה יתר כי לא הל"ל אלא תכלת דומה לכה"כ כיון שזה עיקר המכוון. אלא שהתורה הקדושה מלמדנו בזה כי עיקר כוונתינו במעשינו הקדושי' לקשור עצמינו בשרשנו למעלה בכסא כבודו ית'. ואיך הדרך לבא למדריגה כזו לזה סדרו לנו חז"ל המדריגות כסדרן לעלות ע"י עד התכון. וזהו תכלת דומה לים ים הוא הנקרא ים התלמוד היא התורה פי' בתחלה תרא להתמיד ולהתנהג ע"פ התורה וללמדה היטב בהתמדה ואח"כ וים דומה לרקיע. פי' רקיע הוא דבר הדק מאד מל' רקועי פחים פי' דבר הרוחני עד מאד והיא הדביקו' והתבודדות בו ית' תמיד. אח"כ רקיע דומה לכה"כ פי' תבא למדריגה שיהי' נשמתך קשורה בכה"כ ע"י דבקותך הטוב. וזהו פתיל פי' החבל הקדוש. תכלת תבא למדרגת תכלה כמבואר. וזה הכל ע"י הסתכלות בשפלות שלכם לתקן וכדלעיל. והיו לכם לציצית פי' עוד זאת תגרמו טוב לכם על ידי הסתכלות הקדושה שתבואו למדרגות וראיתם אותו כדרך שהי' בזמן הנביאים שהיו נקראים רואה וחוזה. והבן:

ויאמר ה' כו' דבר אל בנ"י ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם כו'. נראה לפרש ע"ד המוסר דהנה ציצית הוא לשון הסתכלות כמו מציץ מן החרכים. דהיינו שמצוה הקב"ה למשרע"ה ללמוד את בנ"י שיסתכלו תמיד על כנפי בגדיהם. ר"ל בעשותם מצות ה' שהמצות נקר' כנפים כמו שמצינו באלישע בעל כנפים וגם שהיא פורחת לעילא. ואמר הכתוב שיסתכלו תמיד על חסרונם מה שמחסרים וממעטים בעשיית המצוה מלעשותם בשלימות כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. דהיינו בעשותם מצות בלתי אפשרי שלא יחסר בה קצת וע"י שהוא מסתכל ורואה החסרון שהיסר במצות אז יחרד לבו בקרבו וצעק יצעק לה' וה' ברחמיו וחסדיו הגדולים מעלה עליו כאלו עשאם כמצות' בלי שום חסרון. ובגדיהם הוא לשון בגידה וחסרון. לדורותם ר"ל וגם יסתכלו תמיד בעולמות העליונים. לדורתם הוא לשון דירה שעיקר דירתו של אדם הוא בעולמות העליונים והיינו שיסתכל תמיד ברוממות אל. גם נוכל לפ' לדורותם דהנה עם בנ"י נקראים משפחות כמו שמצינו בתורה פעמים הרבה. והאומות נקראים דורות וזהו שאמר שהמע"ה דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל דהנה כתיב בראשי' ברא אלהים את השמים ואת הארץ. ופרש"י בשביל ישראל שנקראים ראשית והיינו דור הולך. ר"ל היינו האומות אין להם קיום לעולם. רק שדור הולך כו' והארץ לעולם עומדת. ר"ל ישראל שעיקר בריאת הארץ היתה בשבילם לעולם עומדת עומדי' לעולמי עולמים. וזהו לדורות' דהיינו שתעשו המצות בשלימות לשמה ועי"ז תכניעו האומות לבל ישלטו בכם. ונתנו על ציצית כו' פי' ועוד יעשו למעלה ממדריגה זו מה שיסתכל על הבגידה והסרונם שמחסרי' במצות כנ"ל יתנו לזה עוד מדריגה דהיינו הכנף פתיל תכלת. דאיתא בגמרא למה ציצית בא מן התכלת מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. ולכאורה יש לדקדק דהו"ל לומר בקיצור תכלת דומה לכה"כ אף שאין דקדוק כל כך. יש לפרש דברי רבותינו ז"ל שרמזו לנו דבר גדול בזה להורות לנו את הדרך אשר נלך בה באמת. דהנה ים אותיות מי דהיינו שרמזו לנו שצריך אדם להיות עניו ולהחזיק עצמו שפל ונבזה וכלא יחשב בעיני עצמו ולשאול את נפשו תמיד מי אנכי שאינני כלום ואיני מקיים מצות ה' ותמיד אני מחסר וממעט בעבודתו ית'. וזהו פי' מה ה' שואל מעמך כ"א ליראה. ר"ל שהש"י אינו שואל ומבקש ממך רק שתחזיק עצמך במדריגת מה שאתה שפל ונבזה ובמה נחשב כי זה הוא עיקר ליראת ה' ולעבודתו. וזהו שאמר שהע"ה כל

הנחלים

שנחלים הולכים אל הים. הנחלים הוא רמז על התורה והמצות שנקראים נחלה וכמ"ש תורה צוה כו' מורשה ל' ירושה. היינו כל התורה והמצות שאדם עושה הולכים אל הים היינו מ"י כנ"ל שחשוב ודואג תמיד שעדיין לא יצאת ידי חובתך כאלו לא עשית וקיימ' כלום. והי"ם איננו מלא ר"ל שזה הדבר אין לו שיעור ובכל פעם שעולה במדרג' יותר יחשוב תמיד יותר מי אנכי. והי"ם דומה לרקיע דרקיע לשון התפשטות כמו לרוקע הארץ. והיינו שצריך להתחזק ולהתפשט במדה זאת. ויחשוב בכל פעם יותר שהוא שפל מאד וכלא נחשב. ורקיע דומה לכסא הכבוד. דהנה תשובה נקראת בשם כסא הכבוד ע"ד שאמרו חז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. והיינו אז כשתהי' שפל בעיניך אז תתחיל לשוב בתשובה שלימה כי בעוד שתהי' נחשב בעיניך לכלום בלתי אפשר שתהי' תשובה שלימה. וזהו הכנף פתיל תכלת ר"ל בעשות המצוה שנקרא כנף כנ"ל תחבר לזה תשובה הרומזת לתכלת כנ"ל דהיינו שתעשה המצוה בשני מדריגות דהיינו שתסתכל בשפלותך וחסרונך שאתה ממעט בעבודתו וגם שתהיה עם תשובה תמיד. פתיל הוא לשון חיבור ל' צמיד פתיל. וזהו תפלה לעני כי יעטוף. דהנה כתיב והאיש משה עניו מאד דאיתי כתוב שנ"ל ענו בוי"ו קטיעא ור"ל שהתורה רמזה בזה שהי' ענו באמת כעני ושפל בדעתו שלפעמים הענוה באדם הוא גאות דהיינו שמחשב בעצמו שהוא עניו שמדבר עם בני אדם שפלים וזהו גאות גדול. ולכן כתב במרע"ה ענו בוי"ו קטיעא כיו"ד לרמוז שהי' שפל בעיניו כעני ושפל. וזהו תפלה לעני היינו העני והשפל בעיניו. כי יעטוף ר"ל שיתעטף ויקפול כל המדריגות ומעלות ומדות טובות שבו כאלו אינם בו ואז כשיעשה בדרך הזה אז תפלתו בודאי רצויה ומקובלת לפני הבורא ב"ה ויתעלה:

פרשת קרח

ויקח קרח תרגומו ואתפליג. נ"ל בהקדים לפרש פסוק יהי רקיע בתוך המים כו'. דהנה יש להבין על שברא הקב"ה בעולם שיהיו צדיקים ורשעים והלא אין חפץ הש"י ברשעים אך מחמת שאין צדיק בארץ כו' ולמען שלא יהא ח"ו קטרוג על הצדיק כי הצדיק צריך לתקן העולמות שזה הוא מעשה דקות ורוחניות וע"י הרשעים ניכר ונראה צדקת הצדיק כמ"ש שהמע"ה כיתרון כו' כן יתרון החכם מן הכסיל ופירשו המפרשים כמו שע"י החשך ניכר מעלת האור כן ע"י הכסיל ניכר מעלת יתרון החכם בחכמתו ובראות המקטרג רשעת הרשעים נגד צדקת הצדיק שבחר בחיים בבחירתו שנתן לו הש"י אז נסתם פיו מלקטרג עוד עליו. וזהו פי' יהי רקיע בתוך המים. ר"ל הצדיק שנק' בשם רקיע ע"ש הדקות והרוחניות מל' וירקעו פחי זהב שיהי' לו כח לתקן ע"י התורה הקדוש' שנקרא מים. ויהי מבדיל בין מים למים כלומר ע"כ צריכה להיות הבדל בין מים למים והיינו שיהי' צדיק גם ניתן רשות ובחירה לאדם להיפך ח"ו. ואף גם הוא יש לו חלק בתורה כמו שאמרו רקין שבך מלאים כו' בראות המקטרג ההבדל שבין הצדיק והרשע אין יכול עוד לקטרג ויכול הצדיק לפעול פעולתו כנ"ל. וזהו פי' הפסוק ונתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך. כפרך הוא ל' כפירה וחטא ח"ו והיינו אם ח"ו הצדיק נכשל קצת בחטא קל כנ"ל לעומת זה נתן הקב"ה רשעים כמו למשל מצרים ושאר אומות כוש וסבא בעולם כדי שע"י זה לא יהי' כח למקטרג לקטרג על הצדיק. ולכן כתיב תחתיך פי' שהם כבושים תחתיך כי כיון שנסתם פי המקטרג ממילא כבושים תחת הצדיק כל האומות. וזהו ויקח קרח תרגומו ואתפליג דהיינו שעשה חלוקה והבדלה שעל ידי רשעתו הי' ניכר צדקת אביו שהי' צדיק גדול ולכך מיחסו אחר אביו. וק"ל:

או יאמר ויקח קרח ואתפליג. כי בריאות אדם ונשמתו חצובה מתחת כסא הכבוד לזה צריך להיות עיקר דירתו בעולמות עליונים וליתן השפעות מעולם התחתון עד א"ס ב"ה וכשאדם עובר עבירה ח"ו אז הוא מפריד עצמו מהעולמות עליונים ואין להם בו שייכות כלל ונשאר גופו ונשמתו בעולם השפל הזה. וזהו תרגומו ואתפליג פי' שהפריד עצמו מעולמות. וזהו אוהב ה' שערי ציון כו'. כי העולמות הם שערים לאדם שיעלה דרך שם למקום חוצבו ולהשכין נשמתו תחת כה"כ. וזהו אוהב ה' שערי ציון הם השערים המצויינין בהלכה והם העולמות שנותן בהם השפע וחיות ואימתי הוא אוהב אותם מכל משכנות יעקב. פי' כשישראל שוכנים תחת כסא הכבוד:

או יאמר אוהב כו' ע"פ הפסוק מה טובו אוהליך יעקב כו'. דמדריגת יעקב הוא מדריגה התחתונה וישראל הוא מדריגה עליונה ואהל הוא בנין עראי ומשכן הוא הקבוע. וזהו מה טובו אוהליך יעקב פי' מה טוב הוא כשהמוני עם קובעים לתורה עתים כאהל שהוא בנין עראי. משכנותיך ישראל פי' הצדיק השלם שהוא קובע עצמו בקביעות בעבודת הבורא כמשכן הקבוע. והנה דרך הצדיק העובד ה' דקביעות נדמה אליו תמיד שעדיין לא התחיל כלל לכנוס בעבודת הבורא ודומה לו שאינו עומד אלא על שער העבודה וזהו שאמר אוהב ה' שערי ציון שאוהב ה' יותר אותם הצדיקים המצויינים בהלכה והם בעיניהם כעומדי' על השער עדיין. מכל משכנות יעקב פי' מאותם הנקראים בשם יעקב שהם סוברים שכבר עשו בעבודתם בנין קבוע כמשכן הקבוע. וק"ל:

ויש לפרש עוד בדרך אחר ויקח קרח דאיתא במדרש למה תורת ה' תמימה בשביל שהיא משיבת נפש. והנה המדרש הוא מופלא הפלא ופלא. ונראה כי המקובלים כתבו שקרח הי' גלגול קין לכך נאבד ע"י פתיחת הארץ כדי לתקן אשר פצתה הארץ את פיה לקחת דמי הבל אחיו. ולזה הוצרך קין להתגלגל בקרח לתקן זה ולמה לא תיקן קין אז בעצמו זה הדבר באותו הפעם. אלא שברא הש"י ב"ה בגלגולים כדי שיהי' תורתו שלימה שאל"כ הי' חסר פ' ויקח קרח בתורה. ובזה דברי המדרש הנ"ל מבוארין היטב למה תורת ה' תמימה בשביל שהיא משיבת נפש. פי' בשביל שהקב"ה ברא העולם ע"י גלגולים כנ"ל:

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי פירש"י ולא הזכיר בן יעקב שביקש כו' והיכן נזכר שמו על קרח בהתיחסם על הדוכן. ויש לדקדק על קושיות רש"י ז"ל והיכן כו' מה הי' קשה אם לא הי' נזכר שמו בשום מקום. ויש לפרש שרש"י ז"ל כיון בקושייתו להורות לנו דבר גדול כי הי' קשה לרש"י בהפסוק מה לנו לייחוסו בן יצהר כו' אלא פירושו הוא שלקח את היחוס הזה למחלוקתו וחלק עליהם מחמת יחוסו ולא זכר את יחוסו של יעקב במחלוקתו שביקש וכו'. ופרש הדבר שזכות אבות הוא דבר גדול ועומדת לו לאדם בשעה שהוא רוצה לעבוד את ה' שיהי' לו סייעתא מן השמים לעשות המצוה בשלימות וזאת אינו אלא כשלא לקח מעלת היחוס לצד אחר אזי בודאי עומדת לו לעבודת הבורא. וזהו שפירש"י לא הזכיר בן יעקב וכיון שלא נזכר שמו על המחלוקת אזי

צדקי שנזכר שמו לעבודת הבורא והיכן נזכר שמו ומפרש שנזכר שמו על הדוכן :

ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' כו'. דהנה יש לדקדק על אומרו כי כל העדה מה זה נתינת טעם על הקודם. אך הענין הוא דכך אמרו להם רב לכם פי' הגדולה שיש לכם לא בא לכם מצד עצמיותיכם שאתם ראוים לגדולה רק מצד שכל העדה כלם קדושים. ע"ד דאיתא במדרש שהקב"ה הראה לאדה"ר דור ודור ודורשיו. פי' דור לפי דורשיו ודורשיו לפי הדור והיינו אם הדור צדיקים גם הדורשים הם צדיקים. ומדוע תתנשאו על קהל ה' ע"ד שפירשתי אשר נשיא יחטא. ופי' בגמרא אשרי הדור שהנשיא חוטא ופירשתי בדרך הזה. דהנה הצדיק הוא מופרש ומובדל מכל ענייני עוה"ז ואין לו שייכות עם העולם כלל ועי"ז קשה לעולם שיעלה הצדיק אותם כי אין לו שייכות עמהם אך אם יארע לצדיק איזה חטא ח"ו אז יורד ממדרגתו ומהרהר בתשובה עי"ז יוכל לחזור גם העולם עמו בתשובתו. וזהו שאמרו אשרי הדור שהנשיא חוטא עיין בפ' ויחי באריכות. ואח"כ כשהצדיק עושה זה העובדא ומעלה את העולם עמו הוא בא למדרגה גדולה יותר עבור זה. וזהו שאמרו ומדוע תתנשאו כו' פי' שאתם מתנשאים עצמיכם שיש לכם מדרגה זו להעלות העולם עמכם ובאמת א"צ לזה כי כל העדה כלם קדושי'. וז"ש משה לא חמור אחד מהם נשאתי. פי' לא באתי כלל למדרגה על ידיכם כי לא נשאתי את המורם זו גופם גלא הרעותי את אחד פי' לא אירע לי שום חטא ורעה ח"ו שאפול ממדרגתי להתערב עמהם כנ"ל :

וידבר כו' בקר וידע ה' כו' ואת הקדוש והקריב אליו כו'. פי' לא כדבריכם שעל ידכם באתי למדרגה זו לא כן הוא כ"א מחמת שנהגתי עצמי בדרך הזה שתיכף ומיד בקומי בבוקר יחדתי שמו הגדול והנורא ביחודים ודביקות. וזהו וידע ה' מל' וידע את חוה שפי' יחוד. וזהו בוקר וידע ה' את אשר לו שיחדתי קב"ה ושכינתיה עם העולמות. ואת הקדוש פי' דהצדיק אח"כ מקדש עצמו במחשבות טהורות. והקריב אליו פי' שמקרב עצמו להש"י להתפלל לפניו. ואח"כ ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. ר"ל מי שהש"י ב"ה בוחר בו יקריב אליו הוא מקרב אליו במדרגות קדושות ולא כדבריכם שאתם אומרים שעל ידכם באתי למדרגה זאת וק"ל :

או יאמר בקר וידע כו' כי משרע"ה רצה דוקא לעשות להם טובה שישארו חיים לכן אמר להם שימתינו עד אור הבקר שאז הרחמים גוברים וחסד אל מתגלה וכשהחסד גובר אז אע"פ שהאדם חייב אעפ"כ הקב"ה מרחם עליו בהיות שמרחם על מעשה ידיו שהם ברואיו לבלתי השחיתם. או מחמת שהקב"ה רואה זכות הצדיק שבדור ובזכותו מרחם על הדור ומכפר להם הכל. לכך אמר להם בוקר שהחסד גובר וידע ה' את אשר לו. פי' שהש"י ירחם עליכם בשביל שאתם שלו ופועל ידיו. או ואת הקדוש והקריב אליו שיקריב אליו זכות הצדיק הקדוש ויגן עליכם למחול לכם וק"ל :

או יאמר וישמע משה ויפול על פניו כו' י"ל ע"פ דרך הלכה כי איתא בגמ' אסור לאדם ליפול על פניו אא"כ יודע שנענה כיהושע כו' ומשה רבע"ה היה עניו מאד והיה שפל בדעתו מכל אדם והיה מתירא ליפול על פניו ואחר ששמע מקרח שאמר שהוא הרב וגם שבישראל לו ראוי הגדולה התחיל ליפול על פניו. ולזה נאמר וישמע משה ויפול כו' :

ויאמר משה אל קרח קחו לכם מחתות קרח כו' קטורת. כתב רש"י וכי שטים היו הלא התרה בהם אלא הם חטאו בנפשותם וקרח שפקח היה כו': ולכאורה תמוה מה זה התירוץ הם חטאו כו' עי"ז ג"כ קשה למה חטאו וכי שטים היו. אלא נראה דהנה בודאי שכוונתם היה גדולה מאד. לשם שמים כי תשוקתם היה לכהונה גדולה ולהקטיר קטורת לפני ולפנים וקשה הלא צריך לזה דבקות גדול אלא ע"כ צ"ל שזה גופא היה כוונתם כי הם היו ראשי סנהדראות כולם לכן היו מתאוים אל העבודה הזאת כדי שעל ידה יוכלו לתקן את שליחות נפשם ולבא אל הדביקות היותר גדול ומשה הבין זה ג"כ אך שהבין עוד יותר שהם לא יוכלו לגמור זאת בדבקות שלהם כי צריך בהכרח לזה דוקא בני אהרן המובחרים ולא שאר העם כי לדביקות צריך יראה גדולה שלא יהנה תמנה להנאת עצמו כלל רק התפשטות גמור. וזה היה חטא נדב ואביהוא כאשר נבאר אי"ה בתוך הביאור. ותחלה נפרש דברי הגמרא באמרו מ"ט מתו בני אהרן על שהורו הלכה כו' והכ"א שתויי יין נכנסו למקדש. ולכאורה תמוה הלא בפסוק כתיב בהקריבם אש זרה. והם מפרשים טעמים אחרים: ונראה כי הם לא אמרו רק הטעם הפסוק כי חטא בני אהרן היה על שהקריבו אש הדיוט ובאמת אמרינן אע"פ שבא אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט וא"כ עשו כדת ולמה נענשו ולזה באו המפרשים הנ"ל לפרש החטא ולמה היה העונש והפי' הוא כך. שכוונת נדב ואביהוא היה לטובה מאוד כי היה להם דביקות גדול מאוד והדביקות נקרא אש ע"ש שהאדם מקרב עצמו אל אור שכינתו ובוער בקרבו האור הגדול כאש בוערת. ויש ג"כ אש אחר והיינו שיש לאדם תשוקה ותענוג גשמי ולבו בוער לדבר הזה.. ואש הדביקות נקרא אש מן השמים וזה הגשמי נקרא אש מן ההדיוט. והאדם צריך להעלות הכל למעלה אפי' כל ההנאות הגשמיות הן אכילה ושתיה ובכל המדות צריך להוציא יקר מזולל וזו היא אע"פ שבא אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט אלא שבשעה שאדם מדבק עצמו אין רשאי לערב בתוכה שום צורך הנאתו שח"ו פוגם במקום ההוא אשר הדביקות שם שורה. והנה הם היו בדביקות גדול מאוד ולא היו רשאין לקרב לשם באש זרה ולכך נענשו. וידוע שהדביקות מרומז בשם יין המשומר בענביו. ולכך אמרו בגמרא שנענשו על האש זרה כנאמר בפ' והוא משום הטעם שנכנסו שתויי יין והרמז על הדביקות הגדול המרומז ביין ולא היה להם להקריב במקום ההוא האש של הדיוט וח"א על שהורו כו' ג"כ כך שקאי על בהקריבם אלא שמפרש מה היה האש זרה שפי' הנאת גשמי כדלעיל. ומפרש שהי' להם תענוג גדול מזה על שבאו אל דבר האמת להקריב אש זרה כמו שבאמת הוא מצוה כנ"ל והיה להם העונג מזה שכיונו האמת. וזו היה על שהורו הלכה בפני רבן פי' שהם עשו כך בדעתם קודם ששמעו מפי רבן וכיונו האמת ובאו לידי הנאה מזה ובשעת הדביקות לא היה להם לחשוב הנאתם כלל. וזה עצמו היה חטא ר"ן איש שרצו להקטיר קטורת למען התקרב אל האור העליון לתקן נפשם. אך שמשה ידע שהם אינם במדרגה א שצריך לזה בהירות גדול בלי שום הנאה עצמיות. לכך אמר להם קחו לכם מחתות פי' ואז תבחנו אם תוכלו להיות במדרגה זו להתקרב בעבודה. ובשביל זה הכוונה שכוונו עצמם לשמים אמר הש"י ב"ה לאהרן הרם את המחתות כו' כי קדשו פי' שיש להם קדושה לאלו המחתות מחמת

שכוונתם הי' לשמים אלא שלא היו במדרגה זו כדלעיל. ואת האש זרה הלאה פי' האש הדביקות שלהם ישאר לתמם שלא ידבק עצמו שום אדם בזה הדביקות לכך זרה הלאה למרחוק שלא יתקרב לשום אדם. וזה כוונת רש"י במ"ש הם חטאו בנפשותם. פי' הם סברו שיתקנו בזה את נפשם. והבן מאד ותרבה הדר והוד:

וידבר ה' אל משה קח מאתם מטה כו'. נ"ל בהקדים לפרש דברי הגמ' ראה את המציאה כו'. דהנשמה נקראת מציאה ע"ד שאמרו מצאתי דוד עבדי דרשו חז"ל היכן מצאו בסדום. ונמצא הנשמה נקראת מציאה. ולהבין הטעם נראה שהוא ע"ד דאיתא בספרי המקובלים טעם למה יצא אברהם מתרח וכן כמה צדיקים הקדושים יצאו מאבות הטומאה ופי' מחמת שהמקטריגים החיצונים בראותם הנשמה העליונה וגבוה אינם מניחים לה לצאת לעולם ועושים כל התחבולות לעכבה מה עושה הקב"ה נותן אותה בגוף טמא ואז מניחין אותה ועי"ז באתה הנשמה בעולם כי גם הם בראותם שיורדת למקום טמא סוברים שבודאי א"א שתעלה במעלות קדושים. ונמצא היא כמו מציאה. וזהו ראה את המציאה. ר"ל אדם שזכה אל מציאת נשמה. ונפל עליה פי' שפגם בה כמו ונפל עליו והכהו. ובא אחר והחזיק בה. פי' שבא צדיק והחזיק בה בהנשמה והעלה אותה אל הקדושה. זה שהחזיק בה זכה בה שזכותו גדול מאד שהוציא יקר מזולל. ומקשה הגמרא והא ד"א של אדם קונות לו בכ"מ. פי' קושיית המקשן לפי דברינו הוא כך דאיתא בפרש"י וייצר ה' את האדם עפר מן האדמה כו' פירש"י צבר עפרו מד' רוחות העולם שבכל מקום שימות שם תהא קולטתו לקבורה ואין לו לאדם כ"א ד' אמות של קבורה. ונמצא הפי' הוא כך כי והחזיק בה שהעלה את הנשמה ועי"ז מה העלה אותה ע"י שהוכיח לאותו אדם על פניו וחיזקו בדברים ערבים באמור לו אדם חשוב ומהולל כמותך יעשה כזאת וכזאת ועי"ז חזר בתשובה אותו האדם נמצא זה שפעל כל זאת זכותו גדול יותר מאד על שהוציא יקר מזולל. וזה ל' והחזיק בה מל' התחזקות בדברים טובים ונעימים. ע"ד שמצינו ברבי שאמר אם יש בן לאותו צדיק ואמרו לו כל זונה כו' ע"ש וסמכו וקראו אותו רבי וכו' אמר ליה רבי קרית לך ואמרת איזיל לקרייתא עד שקבל על עצמו שלא יעשה עוד כדבר הרע כו' ע"ש הל'. ומקשי הגמרא הלא העיקר הוא הכנעה וההכנעה בא לאדם ע"י שזוכר את יום המיתה הוא הגורם לאדם הכנעה בזכרו שאין לו בעולמו כ"א ד"א של קבורה. וזהו ג"כ פי' אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה פי' שזה עיקר התענוג של השי"ת כשאדם לומד הלכה בהכנעה גדולה וזוכה ד"א בלימוד הלכה ואין מתגאה בלימודו בסוף. לזה מקשה שנמצא העיקר הגדול הוא להשפילו להוכיחו בהכנעה ולא לגדלו בחשיבות. ומשני כיון דנפיל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דלקני בד"א לא ניחא ליה דלקני. פי' כיון דנפל ר"ל כיון שקלקל כ"כ שהפיל את נשמתו לרגלים ממש והכה בפשע והתורה גלי אדעתיה כו'. ר"ל נראה מדעתו דניחא ליה בהשפלתו וקלקלתו מעשה תעתועים ובלתי אפשר לאדם כזה להחזירו ולהחזיקו ע"י הזכרת שפלותו ויום המיתה כי אדם כזה למיתה לא חיים: וזהו בד"א לא ניחא ליה דלקני וצריך חיזוק ע"י גדלות להחשיבו שהוא חשוב ומעולה במעלו ואין נאה לו לעשות כמעשים האלו ע"ד הנ"ל שקראו רבי. וזהו קח מאתם פי' זאת תקבל מאתם לעיקר בעיניך. מטה פי' הכנעה שיהיו מוכנעים ושפלים בעיניהם. מטה לבית אב שיכנעו עצמם ולא יתגאו ביחוס אבותיהם. מאת כל נשיאיהם פי' וביותר יוכנעו בנשיאות עצמם שלא יתגאו בחשיבות עצמם וגדלותם לאמר בלבם שהם בעצמם גדולים וחשובים. שנים עשר מטות דהנה יש י"ב גבולי אלכסון שהעולם מתנהג בהם צריך להיות הכנעתו גדולה כ"כ בכל הגבולים בכל העולם הגבוה מחבירו שם צריך שיהיה הכנעתו ג"כ גדול'. איש את שמו תכתוב על מטהו. דהנה כתיב ויקרא את שמו יעקב ובעשו כ' ויקראו כו' ופרש"י הקב"ה קראו יעקב. והענין הוא באמת שכל העולם קראו יעקב רק מחמת שכוונו אל אמיתת שמו בשורשו העליון שגם בשורשו נקרא כן ושם הוא אחדות גמור. לכן נאמר בל' יחיד ויקרא. ע"ד שפרשתי על פ' וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו. ולכאורה אין מובן כי בודאי כאשר יקרא אותם כך הוכרח להיות שמם. אך הפי' הוא כנ"ל הוא שמו בשורש שכיון ברוח קדשו לשמות כל א' בשורשו העליון אבל עשו שאין לו שורש למעלה והוא בעולם הפירוד לכך נאמר בלשון רבים ויקראו כו'. וזהו איש את שמו תכתוב על מטהו. ר"ל בשביל הכנעתו הגדולה הנקרא מטהו יגרום שיכתוב שמו בשורשו למעלה ויעשה שורש למטה ופרי למעלה אכי"ר:

וידבר ה' אל אהרן כו' ואני הנה נתתי כו' לחק עולם. נקדים לפרש הפסוק ויחר למשה כו' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את כו'. ויש לדקדק הלא המה העוברים על עיקר הדת שאמרו אין תורה מן השמים ומה אמר אל תפן הלא בודאי ידע באמת שהם מנחותי שאול חיים ואיך היה הה"א אלו שיפן השם אל מנחתם. ועוד היאך תלוי בזה שאמר לא חמור א' כו'. משמע אם היה לוקח מהם חמור או הרע להם לא היה ראוי להם עונש על אמרם אין תורה כו' והענין מופלא. אך נראה דהנה מדרך הצדיק שאינו יכול לראות בצער ב"א כלל וכלל וגם בב"א רשעים אין רוצה שיענשו בזה העולם כי אינו יכול לראות בצערם וכן טבע הצדיקים ואם אמנם שחטאו והכרחי שישולם להם עונשם רוצה שיענשו בעוה"ב ולא שיראה בצערם בעוה"ז. וזה שאמר אל תפן כו' לא חמור כו'. בתוך הדברים התפלל לפניו ית' שלא יענשו בזה העולם ולימד זכות עליהם באמרו לא חמור אחד מהם כו'. דהנה כן הוא המנהג ת"ח וצדיקים מנכסיו אז ההנאה הזאת תביאהו שלא במהרה הוא חוטא להיות רשע גמור לכפור בתורה חלילה. וגם זאת אם הצדיק גוער באיזה אדם גם הגערה הזאת פועל בו שלא ישתקע בחטאו כי הצדיק בגערתו שגוער בו הוא משבר כח הקליפה של הרשע. וזהו שאמר לא חמור כו' כלו' אני גרמתי להם זאת שע"י שלא לקחתי מהם זה גרמה להם שחטאו שאם נהניתי מהם היה מגין עליהם זאת לבלתי יחטאו. וגם לא הרעותי את אחד מהם בשום רעה וגערה ונמצא אינם חייבים כ"כ לעונש בעוה"ז וגם עוה"ב ראוי ליתן להם אחר העונש שיענשו על חטא'. וזה שאמר משה לכן אתה וכל עדתך היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר. פי' שהשיאו עצה טובה לבל ישאר בגיהנם עולמית ואמר לו תראה שיהיה לך התקשרות עם אהרן לפני ה' מחר רמז לעוה"ב כדרך שאמרו היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. והיוצא לנו מזה שע"י נתינה לצדיק נשברים כח הקליפות ונתקשר בקשר של קיימא עם הצדיק שלא ישיאו היצר לחטוא בחטא גדול ח"ו ואדרבא יתקדש ע"י הצדיק. וזהו ואני הנה נתתי דהשי"ת ב"ה צוה לתת תרומה לכהן ואמר לו השי"ת הנה הדבר

הזה אני מסיל עליך להיות נתון בידך שתהא אתה המשמרת של תרומתי שע"י התרומה שיתנו לך יהיו משומרים לכל קדשי ב"י שיתקדשו ע"י הנתינה הזאת בכל מיני קדושות. לכל קרבנם אם יביאו קרבן יהיה בקדושה ולכל אשמם אשר ישיבו היינו אם יאשמו בחטא וישובו בתשובה תגרום להם הנתינה זאת שיהיה תשובתם שלימה כן תפעול להם בלקחך מהם התרומה. למשחה. ופי' חז"ל לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים. דאיתא בגמ' לעולם ישתדל אדם לראות מלכי אומות שאם יזכה יבחין כו' ולהבין מה היא הבחנה הזאת נראה שיבחין לראות איך מדת מלכות מושפלת עתה בגלות המר ויבחון בביאת משיחנו במהרה שיתנשא אז כתר מלכות ויבין גדולת מלכות איך מעלתם גדולה לאין חקר. וזהו כדרך שהמלכים אוכלים פי' שיהיה אכילתם בקדושה שע"י אכילתם יתקנו מדת מלכות. ולבניך ר"ל כמוך כמוהם יתנהגו כך לחק עולם:

זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש כו'. נ"ל בצירוף הפסוק דבר אל בנ"י וקח מאתם מטה מטה שנים עשר מטות וכו' מטהו יפרח. ולדקדק למה צוה הש"י ב"ה ליקח שנים עשר מטות הלא עיקר הסימן היה הפריחה שזה דבר הפלא והיה די בלקיחת מטה אהרן לבד וכאשר יראה שיפרח מטהו יהיה לאות ביניהם ויסיר תלונותם ואם יאמרו לבחון אולי גם מטותם יפרחו כשיניחום באהל מועד אז מי שירצו לידע זאת ילך ויבחין ויכנס לעצמו ולמה ליקח כל הי"ב בפ"א. אך הענין הוא דהנה כתיב אשרי שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום. ולכאורה על דלתי הוי ל"ל בפתח והוא ג"כ ל' רבים. אלא נראה שאדם צריך לדבק עצמו ולעבוד הש"י בכל מדותיו ואל יאמר שדי לו לבחור לעצמו איזה מדה או ללמוד או להתפלל או ליתן צדקה או איזה מדה אחרת רק צריך האדם לקבל על עצמו לדבק את עצמו בכל נפשו בכל מדותיו האפשרי בכל האמונות. ולכן נא' דלתותי לומר שמחויב לשקוד על כל דלתות דאלו נאמר דלתי הייתי אומר מיעוט דלתי שנים לכן הוסיף הכתוב לכתוב דלתותי להורות הריבוי האפשרי. והנה עיקר כללות המדות הם י"ב כנגד י"ב שבטי י"ה שהם כנגד י"ב גבולי אלכסון שכל שבט בפ"ע הוטבע בו מדה אחת היותר מוטבע אלו משבט הב' וכן כולם. אבל באמת כל האדם צריך להתחזק ולהתאמץ בכל המדות לעבוד בהם הבורא ב"ה. ולזה צוה הש"י לקחת שנים עשר מטות לרמוז שהחיוב מוטל להחזיק בכל המדות לשקוד בהם. וזה שפירש"י כשהוכר הפרי הוכר שהם שקדים. פי' שרש"י מתרץ זאת שבנ"י לא ידעו מה זה הצווי לקחת כל הי"ב מטות הלא היה די במטה אהרן לבד. אך כאשר ראו הפריחה של שקדים הבינו שנס הגדול הזה בא מחמת שקדים פי' ע"י שהוא שוקד על כל המדות טובות והוא כולל בטובו את כל השבטים. וזהו הוכר שהן שקדים פי' שהוכר שלכך בא למדרגה הזאת הוא מחמת שקדים ששקד על דלתות יום יום כנ"ל. וזהו זה יהיה לך זה גימ' י"ב רמז לו הש"י שיחזיק בכל המדות של שנים עשר שבטי י"ה והבן:

ויאמר ואני הנה נתתי כו' משמרת תרומותי כו'. נ"ל ע"פ דדרשינן בגמ' אחור וקדם צרתני אחור למעשה בראשית וקדם למ"ב. והפי' הוא כך דהבורא ב"ה וב"ש תחלת בריאותו ברא את האדם בעולם המחשבה ואח"כ נשתלשל עד שבא לעולם השפל. וזהו אחור למ"ב היינו בעוה"ז וקדם למ"ב היינו בעולם המחשבה וכל זה עשה הקב"ה בחסדו הגדול למען יוכל האדם לילך ממדרגה למדרגה ברא אותו בעולם השפל וקשרו בעולם המחשבה ובזה יכול אדם לפעול בצדקתו שיוכל לחזור ולשוב לשורשו העליון בעודו בחיים חיותו ומחמת זה במדרגות הצדיק יכול יותר להשיג בגדלות הבורא מחיות ואופני הקודש דאצל חיות כ' והחיות רצוא ושוב כי רצים ועולים ושוברים שמשיגים המראה הגדול והנורא שלמעלה מכה"כ ומגודל הפחד והאימה שבים לאחוריהם וזהו רצוא ושוב אבל האדם יכול להשיג בשכלו הזך יותר ע"י כח מעשיו הטובים. ובזה יתורץ שהקשה משה רבך אמר כי לא יראני האדם וחי וזאת אמרת ונראה כו'. כי הפי' הוא כך כי לא יראני האדם וחי במדרגה א'. וחי הוא מלשון חיות הקודש והיינו האדם וחי אינם רואים אותי בסיגנון א' כי לא ראי זה כראי זה שהאדם יכול להשיג יותר בראייתו השכלית וכל זה הוא ע"י שהאדם מדבק עצמו בבורא ב"ה בדביקות ולהבות אש הקדושה שבו ע"י מעשיו הטובים ובקבלת עול מלכות שמים שלימה בלב ונפש שהבורא ב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד. וזהו דאמרינן בגמרא אתם עשיתוני חטיבה א' בעולם אף אני אעשה אתכם חטיבה א' בעולם אתם אומרים שמע ישראל כו' ואני מי כעמך ישראל גוי אחד כו'. והיינו כמו שאנו מדבקים עצמינו בבורא ב"ה כביכול כמו כן הבורא ב"ה מדבק בנו ונעשה הכל אחד באחדות גמור. ועי"ז באים השפעות גדולות בעולם עד בלי די: וזהו שאמרו בגמרא וראית את אחורי מלמד שהראה לו הקב"ה קשר של תפילין. ר"ל תפילין הוא ל' התחברות ודביקות ע"ש נפתולי כו' והראהו הקב"ה הקשר שיעשה קשר בין הדביקים שאנחנו מקושרים בו והוא כביכול בנו שיהא הכל א' והיינו קשר של תפילין. וזהו שאמר התנא יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב פי' יפה לפני הקב"ה שעה זו אחת ר"ל שנעשה אחדות בתשובה ומע"ט כי על ידי התשובה ומע"ט אנחנו נדבקים בו והוא כביכול בנו ונעשה אחת בעוה"ז היינו מה שאנחנו עושים בעוה"ז מכל חיי עוה"ב ר"ל מכל התענוגים שיש לו בעולמות העליונים כי תשוקת ותענוג הש"י ב"ה אינו אלא להתאחד בנו להטיבנו. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז ר"ל ויפה שעה אחת כנ"ל דהיינו שאנחנו פועלים להמשיך את הבורא ב"ה לעוה"ז להיות שכינתו בתוכנו ועי"ז יש להבורא ב"ה קורת רוח כנ"ל וחשוב בעינינו הקורת רוח של עוה"ב. פי' התענוג שיש להבורא ב"ה הנק' עוה"ב. והתענוג שלו יפה לנו מכל חיי ותענוגי עוה"ז שלנו כי זה עיקר הבריאה:

וזהו דאמרינן בגמ' חסידים הראשונים היו שוהים שעה א' פי' שהיו שוהים שעה ומקשרים עצמם בדביקו'. אחת פי' בשביל אחת כנ"ל שיהא להם אחדות בכביכול ב"ה קודם התפלה ר"ל החיבור והקישור שיתדבקו בכביכול ב"ה ע"י מחשבת' הקדוש' כדי שיפעלו ע"י מחשבת' הקישור כנ"ל. ושעה א' אחר התפלה שיש אחר שנעשה החיבור והקישור והאחדות ביניהם היו שוהים שעה ומכוונים מחשבתם להנות מהתענוג שיש להבורא ב"ה בהתחברו בנו כנ"ל שזהו התענוגים שיש להקב"ה כביכול תענוג ועי"ז באים השפעות לישראל. וזהו ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל כו' אני חלקך ונחלתך בתוך ב"י. דהצדיק ברצותו להשפיע לישראל צריך שלא יהא כונתו להנאת עצמו. וזהו שאמר לו הש"י בארצם לא תנחל פי' שלא יהיה כוונתך לצורך עצמך רק אני חלקך. פי'

כנ"ל

ר"ל שיהא כל כוונתך לדבק עצמך בי שיהא אני חלקך. ונחלתך ישי' בתוך ב"י. פי' ההשפעות שתשפיע להם זה יהיה עיקר נחלתך. וזהו ברית מלח עולם הוא ברית היינו התורה הנקרא ברית מלח ר"ל מלשון ממולח שפי' מעורב. והיינו כשהצדיק מערב התורה במחשבו' קדושות וטהורות כדי שיהא באחדות עם כביכול ב"ה. עולם הוא פירוש ע"י הוא ממשיך הבורא ב"ה בעולם הזה להיות שכינתו בתוכנו ולהשפיע לנו כל טוב. והנה הדביקות שיש להבורא ב"ה בנו הוא נקרא בשם תרומה והטעם מחמת שהשי"ת מרומם ומגביה אותנו בקדושתו ולכן נקרא תרומה ל' התרוממות. והדביקות שלנו נקרא משמרת לפי שאנחנו חייבים לשמור עצמינו תמיד שלא יפסוק דבקותינו מהבורא ב"ה כביכול חלילה אפי' רגע:

ואני וידבר ה' אל אהרן הוא הצדיק הנקרא כהן. ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ר"ל שאינך צריך רק לשמור הדביקות שלא יפסוק דבקותי הנקרא תרומה ממך. וזהו משמרת תרומתי. לכל קדשי ב"י ר"ל שזה שייך לכל הצדיקים הקדושים שבב"י ועי"ז גורמים הצדיקים. להשפיע לישראל את שלש אלה הם בני חיי ומזוני. וזהו לך נתתים פי' שהכל בידך לפעול ע"י משיך הטובים. למשחה היינו מזוני ע"ד שאמרו כדרך שבני מלכים אוכלים בגדולה והיינו שלחן מלכים. ולבניך היינו בני דאיתא בגמרא אין מושיבין בסנהדרין השוכי בנים שאין יודעים בצער גידול בנים. ולכן צריך להיות לצדיק בנים כדי שישפיע לישראל כמו שהוא מרחם על בניו. לחק עולם היינו חיי. דכל מה שהאדם מאריך ימים ושנים בעוה"ז עי"ז הוא מקיים מצות בוראו יותר ויותר באמונה שלימה בלי שום ספיקות ח"ו. דהנה החוקים שהשטן ואוה"ע מונין עליהם כפרש"י וע"י שאדם מאריך ימיו מתחזק אמונה בלבו בזיכוך וצלילות גדול לקיים המצות שהם חוקים כמו המצות שהם שכליות והיינו חיי וזהו לחק עולם וק"ל:

ועבד הלוי הוא את עבודת אוהל מועד. נראה דהנה התורה נקרא אוהל מועד ואמר להם ועבד הלוי דהיינו יעבוד להשי"ת שיכנים את הוא דהיינו הקב"ה בגרים הוא. את עבודת אוהל מועד פי' בתוך התורה דהיינו תורה לשמה. והם ישאו את עונם חוקת עולם לדורותיכם פי' שיהיה צדיק גמור ושלא יבא לעולם חטא ע"י רק זה שירד ממדרגתו קצת דהיינו מעולמות עליונים שהם אצלו חק ודירת קבע לדורותיכם ל' דירה. כי את מעשר ב"י אשר ירימו לה' תרומה. ר"ל דהצדיק צריך להיות במדרגה זו להרים הקדושה. מעשר נקרא קדושה. ע"כ בתוך ב"י לא ינחלו נחלה. פי' שלא יהיה נחלתו למטה בעולם השפל רק בעולמות עליונים וק"ל:

ונחשב לכם תרומתכם כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם. פי' כי במשנה פרקי אבות יש מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות כו'. ויש לדקדק שלא התנא כוונתו במשנה זו להורות לנו דרכי ה' איך להתנהג לעשות נדרים לעבודת הבורא ולמה לו ליתן לנו עצה איך להתעשר שאמרו מעשרות סייג לעושר שמשמעות הוא שהעצה הוא בשביל קיום העושר ואמר שהמעשר הוא גדר לקיום העושר. ונראה כי האדם ביותר צריך לקדש עצמו במאכל ובמשתה ובממון יותר מן התורה או תפלה. כי שם אין היצה"ר כ"כ שולט מחמת שהוא עוסק בדבר קדושה אבל בתאות הגשמיות שהיצה"ר מצוי מאד צריך פרישות יתירה שלא לבא ח"ו אל התגברות התאוה וגם בממון צריך לקדש עצמו מאד שיהיה משאו ומתנו באמונה ולשם שמים כדי שלא יהיה ח"ו עושר שמור לבעליו לרעתו. לזה אמר התנא מעשרות סייג לעושר. פי' שאתה צריך לקדש עצמך כ"כ בממונך עד שהמעשרות לא יהיה כ"א סייג אל העושר והעושר יהיה עיקר הקדושה יותר מקדושת מעשר. ולזה הכיון הוא כאן בפסוק ונחשב לכם כו'. פי' שהקב"ה אומר אל הצדיק המקדש עצמו במאכליו בקדושה שכמו כן יקדש עצמו אל התורה ותפלה כמו אל הגשמיות. ותרומתכם הוא רמז לדברי קדושה מלשון התרוממות. וזהו כתבואת גורן וכמלאה כו' כי שכר הוא כו'. פי' כי אצליכם אין חילוק בין תורה או תפלה או אכילה ושתיה הכל הוא אצליכם עבודת הבורא ואינו אלא חילוף מעבודה לעבודה וזהו חלף עבודתכם וק"ל:

ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו כו'. דהנה הצדיק בשעת תפלתו הוא בודאי בדביקות ובקדושה במחשבות טהורות וצלילות וזכות ובעת אכילתו מחמת שהוא דבר גשמי אז מורא עולה על נפשו לבל יתגשם וינתק מהקדושה ח"ו ע"י האכילה ולכן הוא מתחזק ומתאמץ לקדש עצמו יותר ויותר בעת אכילתו לדבק עצמו בקשר ודביקות גדול. ונמצא בעת אכילת הצדיק הוא מקדש א"ע יותר מבשעת תפלתו אבל לא כן שאר העם שבעת תפלתם יכולים להתקדש יותר מבשעת אכילתם. וזהו פי' וקוי ה' יחליפו כח דהקדושה שאדם מקדש ומטהר עצמו בעת תפלתו ואכילתו עי"ז הוא נותן כח בפמליא של מעלה. וקוי ה' הם אותם הצדיקים השלימים המקוים ומצפים להשועת ה' הוי"ה ב"ה שיתמלא במהרה ושיהא השם שלם בקרוב. הם מחליפי' הכח פי' מחליפים משאר העם שאצל ההמון עם בשעת תפלתם הם יותר בקדושה אבל הם מקדשים ומטהרים עצמם באכילתם יותר ויותר מבשעת תפלתם. וזהו ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ר"ל כשתרימו הקדושה והדביקות שזה נקרא בשם חלב כמו בהקרבן שלא נקרב ממנו אלא החלב כך בתפלה הקדושה שבה היא העולה למעלה. וזהו בהרימכם את הקדושה ונחשב לכם תרומתכם כתבואת גורן. ר"ל קדושת תרומתם בתפלתם יחשב כמו בעת אכילתם. וזה רמז תבואת גורן ויקב. היינו האכילה שהיא בקדושה וטהרה כנ"ל וק"ל:

פרשת חקת

זאת חקת התורה כו' פרש"י לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לכך כתיב בה חקת לומר גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה. ויש להקשות שלהלן כתב רש"י בשם רבי משה הדרשן טעם על מצוה זו תבא פרה כו'. א"כ קשה כיון שיש טעם למה כ' בה חקה. ונראה לתרץ כי באדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כנגד רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת ובכל אבר או גיד תלוי מצוה א' כמ"ש ביעקב אע"ה ותקע כף ירך יעקב כו' ע"כ לא יאכלו מיד שהיה המעשה ההוא ביעקב תיכף קבלו ישראל המצוה התלויה בגיד ההוא והאומות מקטריגים תמיד על ישראל לראות אם הם שלמים במצותיהם ובמצוה זו של פרה אדומה אינם יודעים מה עניינה כי הם מונין האברי' והגידי' של ישראל ואינם מוצאין מצוה זו במנינם לכך שואלים מה טעם יש בה והתירוץ להם הוא כך כי בגמ' אמרו לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים ולזה הוקם לשם מעשה פרה לכפר להראות כי

שהשוטים

התשובה מועלת לרבים. נמצא כל עיקר טעם הפרה הוא בשביל חטא העגל והחטא גופו לא היה כ"א להורות תשובה והיא בעצמה חקה לכך כתיב בה חקה אע"פ שיש בה טעם כדברי ר"מ הדרשן והבן:

אך יאמר זאת חוקת כו'. דהנה יש לדקדק דהו"ל למימר זאת חקת הפרה דהא בפרה קאיירי. וגם קשה על מה שפרש"י לפי שהאומות כו' נאמר בה חקה אדרבא איפכא מסתברא בשלמא אם היה צריך הטעם בשבילנו שלא יקשה לנו מה טעם היה שפיר שכ' בה חקה לומר אין להרהר על מצותיו ית"ש אבל עתה שהאו"ה מונין אותנו טוב היה לפרש הטעם בכדי שנדע מה נשיב לאפיקורס. אך הענין הוא שכך פי' זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר. דהנה הש"י ב"ה נתן לנו תורתו הקדושה הכלולה בנגלה ונסתר כנגד אהבה ויראה דהיראה הוא הנגלה דהיינו מחמת שאנו רואים את מעשה נוראותיו ונפלאותיו אנו יראים מפניו ית"ש ומצד נוראותיו מורא עולה על ראשינו והוא הנגל'. והאהבה הוא הנסתר דאהבה יוכל להיות לאדם כשמזכירים לפניו איזה דבר יופי ומהלל ומהללים ומשבחים לפניו הדבר ההוא אז לבו מתלהב לדבר זה מאד ונפשו משתוקקת איזה לראות הדבר ההוא. והנגלה הוא דבר שיש לו קצבה כי בלתי אפשרי שיהיה האדם במורא בלי הפסק תמיד באימה וחרדה כי יבוטל ממציאו'. והאהב' היא דבר שאין לו קצבה וזהו שמש ומגן ה' אלקים פי' כמו שהשמש שהיא הבהירות בהתפשטות שאין לו קצבה. והמגן דהיינו כשעושין מחילה בפני השמש הוא יש לו קצבה. כן ה' אלקים דהיינו אהבה ויראה אהבה אין לה קצבה ויראה יש לה קצבה. וכן התורה הקדושה שנהוגה לנו בנגלה ונסתר אם היה בטעם מפורש היה דבר שיש לו קצבה ולכן סתמו הכ' ולא נאמר הטעם מפורש למען נבין מעצמינו טעמו של דבר וזה הוא דבר שאין לו קצבה כי כל טעם שנזכה להבינו יש לו עולם מיוחד ובאמירת הטעם נעשים שמים חדשים בכל פעם. וזהו אשר צוה ה' לאמר. פי' שהש"י ב"ה צוה לנו שאנחנו נאמר הטעם של חוקת התורה כדי שיהיה דבר שאין לו קצבה. וזהו שפי' רש"י לפי שהשטן ואו"ה מונין הוא לשון מנין שמונים וסופרים המצות והוזרים ומשיבים עליהם שאפי' נאמר להם הטעם של המצוה שהיא הם בהבלי שטותיהם ושקריהם משיבים גם על הטעם ואם היה הטעם מפורש היה חלילה הכח בידם לדחות אותו הטעם חלילה באיזה הבל או שטות. וטעם אחר לא היינו יכולים לומר להם מחמת שהיו אומרים שאינו כתוב זה הטעם בתורה. אבל עתה שלא נאמר הטעם מפורש אם ישיבו אותנו בדבר אז נוסף להם טעם אחר לשבח והכח בידינו להפילם ולשבר את כחם בכל פעם בעולם הנתחדש לנו וק"ל:

אך יאמר דהנה הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הם בונים עולמות כמ"ש וכל בניך וכו' א"ת בניך אלא בונים והעולמות נקראים חוק ע"ש חק וחמן מתן להם. וזהו זאת חקת התורה ר"ל שצוה הש"י שנעסוק בתורה לשמה כדי לעשות חקת היינו לבנות העולמות אשר צוה ה' לאמר. לכאו' מלת לאמר אין לו ביאור כיון שכתוב דבר אל ב"י. אך הענין הוא לרמוז שצריך האדם להיות הולך בעבודת הש"י מדי יום ויום יותר מיום העבר שיהיו גם אם עסק בתורה לשמה ודביקות ביראה ואהבה ביום אז למחרתו יוסיף לפשפש במעשיו ולראות על שלימוד שלמד אתמול שלא יצא י"ח ושלא היה כראוי צריך ללמוד היום בבחינה יותר בקדושה ובטהרה ובפרישות ברתת וחיל ורעדה וכן בכל יום ויום. וזהו אשר צוה ה' לאמר. ר"ל לאמר בכל יום בבחינה אחרת התורה בעוסקו בה. וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד. דהכר פי' מה שאמרו חז"ל הפרה מטהרת טמאים ומטמאה טהורים. האנשים אשר הם שלמים וירא' בעיניהם ונגד פניהם נבונים ומדמים בנפשם שהם יוצאים י"ח בעבודתם להש"י בודאי הם טמאים לנפש ועדיין הם מלוכלכים בעונות והטאים ולא ידעו ובחשיכה יתהלכו. אבל הצדיק העובד ה' באמת הוא להיפך שכל מעשיו ועבודתו להש"י מדמה הכל בנפשו שאינו עושה כלום ומוצא בעצמו תמיד הסרונות שמחסר בעבודתו ולא עשה כתיקונו ועי"ז הולך ומתגבר בכל יום בעבודה ותמיד אינו נוח לו ממעשיו ואין לו מנוחה והולך עד אין קץ ותכלית. וזהו מטמא טהורים ר"ל הצדיקים הטהורים היא מטמאת פי' שמדמים בעצמם שהם טמאים ח"ו בהטאם ומטהר טמאים ההיפוך ברשעים החוטאים שחושבים תמיד שהם הצדיקים הטהורים. וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד ר"ל מי יתן טהור מטמא פי' שיהיה לו טהרה מזה שהוא מטמא עצמו דהיינו שעי"ז יהיה לו טהרה באמת כי לפעמים נמצא אדם שאומר שמחסר בעבודתו ית"ש ומטמא עצמו ובאמת הוא כך. אבל הצדיק האמיתי עי"ז יבא לו טהרה ופרישות יותר שהוא מתאמץ ומתגבר בכל יום. וזהו מי יתן כו' לא אחד. ר"ל מי שהוא במדרגה אחד תמיד ואינו מתחזק יותר להיות הולך בעבודה זה אינו טהור מטמא:

ונהזור לביאור הכ' דבר אל ב"י. פי' שצוה ה' למשה ולאהרן שידברו עם ב"י ויתחברו עמהם דגם הצדיקים הגדולים צריכים התחברות לשאר הצדיקים הקטנים מהם ועל ידיהם יבא להם מדרגות יותר וזהו דבר אל ב"י פי' תתחברו עמהם ועי"ז יפעלו לך ויקחו אליך פרה אדומה תמימה. היינו מה שהצדיק מוצא בעצמו חסרונות שהוא כפרה סוררה ומלוכלך בחטאים הנקראים אדומה ע"ש אם יהיה חטאיכם כשנים. יהי' המדרגה הזאת עמו תמימה. ר"ל שיהיה תום לבבו באמת שכן הוא שאינו עובד השם כלל אבל באמת אין בו מום כלל בהצדיק הזה שאין בו נדנוד חטא ועון כלל:

ונתתם אותה אל אלעזר הכהן. ר"ל המדרג' הזאת תמסרו גם להצדיקים הקטנים מכם. ושחט אותה ר"ל שגם הוא ישחוט וימסור נפשו על הדבר הזה וימהר בתשובה על שהוא מקצר בעבודה. לפניו פרש"י זר שוחט ואלעזר רואה. לפניו הוא ל' פנימיות וכיון רש"י ז"ל בזה דקשה היתכן דצדיק גמור יהיה צריך לשחוט ולמסור נפשו כשמוצא איזה חסרון בעצמו כמו זר שהוא זר לגמרי בעבודת הבורא. לזה אמר זר שוחט פי' שמי שהוא זר בעבודה צריך למסור נפשו ולעשות תשובה גמור'. ואלעזר רואה רוצה לומר אבל הצדיק גמור אשר באמת אין בו מום רק מחמת גודל צדקתו הוא מוצא בעצמו הסרונות תמיד זה א"צ רק לראות שיסתכל תמיד כך וילך ממדרגה למדרגה בהרהור תשובה לבד ויתכפר לו וק"ל:

אך יאמר זאת חקת התורה בצירוף הפסוקים זאת התור' אדם כי ימות באוהל וזאת התורה אשר שם משה לפני בנ"י. דהנה הש"י ב"ה הוא למעלה מן הזמן. והעולמות אשר ברא הגלגל' מאתו יתברך הם נקראים מועדים לי' זמן דכל דבר נברא יש לו זמן. וזהו להקריב לי במועדו. ר"ל דרצון והשקו' הבורא ב"ה שיתייחד בעולמו ע"י אתערות' דלתתא כשישראל עושין רצונו ית' עי"ז הם ממשיכים את הבורא ב"ה לעולמות. וזהו להקריב לי במועדו. ר"ל הקריב אותי

אותי אל העולמות שנקראי' מועדים ע"י מעשיהם הטובים וע"י עוסקם בתורה לשמה להענוג הבורא ב"ה כדי להעלותם עד מקום שורשם שגם נקראת התורה בית דעיקר התורה היא משם. והש"י ברוב רחמיו וחסדיו נתן לנו את תורתו כדי שע"י התורה נהיה יכולים לעורר את הבורא ב"ה בחדוה ושמחה רבה להשפיע לנו כל טוב. וגם נקראת התורה בשם אהל שהיא לחסות בצל כנפיה כאהל:

וזהו וידבר ה' אל משה כו'. ר"ל שהש"י ב"ה למד למשה רבע"ה איך יהא התעסקו ולימודו בהתורה הקדושה דהיינו מעולם התחתון עד העליה לעולמות עליונים לשורשה. והיינו מאהל מועד לאמר. פי' שתאמר את התורה מאהל היינו מעוה"ז עד העולמות עליונים הנקראים מועד שמשם הוא מקום שורשה של תורה. וזהו זאת התורה אשר שם משה לפני בנ"י. ר"ל משה רע"ה למד לפני בנ"י ג"כ סדר הלימוד כך כמו שמסר לו הש"י. וזהו דאמרינן בגמרא אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. דלכאורה הוא דבר רחוק שיהא הכח ביד האדם להעלות התורה עד מקום שורשה. אך מחמת שהאדם נחצב מתחת כסא הכבוד ממקום שורש התורה ובזה הוא יכול להעלות עצמו עם התורה לשרשה והיינו אשרי מי שבא כו'. למשל האדם שלוה מחבירו מעות ובהחזירו לו הוא נושא מעותיו צרורות בידו בשמחה להשיבו את מעותיו. כמו כן התורה שנחקקה עמו בהחצבו מתחת כסא הכבוד הוא מביאה בידו לשם. וזהו זאת חקת התורה מלשון חקיקה. דהיינו שהתורה נחקק' עם האדם ועי"ז יוכל האדם לעורר חדוה ושמחה להשפיע ע"י התורה הנקרא' זאת. אך זאת התורה שע"י יוכל לפעול כנ"ל. היינו מי שלומד במס"נ יכול להעלות התורה בעודו בחיים. ע"ד שאמרו חז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה היינו שלומד במסירת נפש. וזהו זאת התורה אדם כי כו':

או יאמר דהנה האדם צריך לעבוד הבורא ב"ה בשני מדרגות יראה ואהבה ויראה הוא לחשוב שסופו לעפר כי מחמת שיש באדם יסוד העפר שהוא ממשיכו לתאות רעות ח"ו וצריך לשבר תאותו ג"כ בדבר הדומה לזה והיינו שסופו לעפר. וזהו היראה. ואהבה היא רוממות אל. וזהו תמיד לאדם מלחמ' כבידה מלחמת היצה"ר המסיתו תמיד. וזהו ע"כ יאמר בספר ר"ל שהאדם צריך לקדש עצמו כ"כ עד שתהי' הקדוש' נרשמת אצלו בטבע כאלו הס"ת שלומד נאמרת ממילא בקדושה מתוך גרונו:

וזהו יאמר בספר והיינו ע"י שאדם לוחם תמיד מלחמות היצר עד שהושרש הקדושה בו. וזהו מלחמת ה' את והב בסופה. ר"ל שהמלחמה מתנהגת ע"י ב' אלו שהם את והב הוא לשון אהבה. ומדרגה הב' שיחשוב מה יהא בסופו וזהו בסופ' היינו יראה. וזהו זאת חקת דהיינו המצוה שאין לה טעם האדם שעושה אותה היא מצד אהבה שאוהב את הבורא ומקיים מצותיו וחוקיו. וזהו זאת חקת התורה שיהא לימוד התורה באהבה כחוקים. ומדרגה הב' וזאת התורה אדם כי ימות היינו יראה שיזכור יום המיתה. ובזכות זה נזכה במהרה שיקוים בנו מקרא שכתוב בלע המות לנצח אמן כי"ר:

או יאמר דהנה התורה היא מרפא לכל ולכאורה אסור להתרפאות בדברי תורה. אלא שהענין הוא כך שהרשימה הנשארת באדם והקדושה שירשם בו ע"י לימוד התורה ע"י יכול האדם הזה לרפאות חולים. וזהו זאת חקת מלשון חקיקה היא רשימה הנשארת באדם מהתורה.

אבל באיזה אופן יהי' לימוד התורה שירשם בו קדושה. לז"א וזאת התורה אדם כי כו'. פי' שימסור נפשו עליה בגודל אהבה ויראה. כן יזכנו ה' הטוב ללמוד תורתו אמן:

או יאמר זאת חקת התורה כו' דהנה הצדיק הוא גוזר אומר ויקום והרי הוא כאלו מצוה להש"י כביכול והש"י מקיים את דבריו. וזהו ויאמר ה' אל משה ואהרן לאמר לישראל זאת חקת התורה ר"ל באופן זה צריך להיות לימוד התורה כ"כ בקדושה ובטהרה לשמה עד שיוכל לצוות להש"י כביכול. וזהו אשר צוה ה' לאמר בכדי שיוכל לצ' צוה להם שיהי' כך והש"י ב"ה יקיים את דבריו לטוב:

או יאמר זאת כו' דהצדיק כשרוצה לפעול איזה דבר צריך להלביש אותו הדבר באיזה תורה והתורה היא העול' ומעלה אותו הדבר לפני הש"י ב"ה ואין לך דבר בעולם שלא יהא לו לבוש בהתורה. וזהו זאת חקת התורה ר"ל שהתורה נאמר' כדבר חוק ועי"ז יוכל אדם לפרש בה ולהלביש בה כל דבר שע"י התורה יפעול כרצונו. וזהו לאמר שיוכל לומר ע"י כל מה שירצה וק"ל:

ויקחו אליך הנה רש"י ז"ל פי' מלת אליך ואמנם עוד לאלוה מלין. ואפשר לפרש כי הנה עבודת מתנה נתן להצדיק להיות מושל באלקים הקב"ה גוזר והצדיק מבטל ואף גם זאת ביד הצדיק להשפיע לכל העולם ושלא אלה יעש' להם לישראל בפעולותיו ומעשיו הקדושי'. הלא המה חיי ומזוני ובני. ואיזה היא עבודה שהצדיק יכול על ידה לבטל גזירות ולהשפיע לעולם הוי אומר זו מסירת נפשו הקדושה והטהורה בשביל כל ישראל ונתאחד באחדות השלימות האמיתי. ועי"ז הצדיק נדמה להבורא ב"ה שהוא יחיד בעליונים ובתחתונים. וכמו כן הצדיק במסירת נפשו ובאחדותו עם כל ישראל נקרא כן ועי"ז מבטל גזירות ומשפיע להם כנ"ל. ומצינו כתיב בתורה ויקרא לו אל אלהי ישראל. ואיתא שהקב"ה קרא ליעקב אל ואל הוא ל' כח כמו שנא' ואת אילי הארץ לקח ר"ל שהקב"ה נתן ביד הצדיק כח של עוז ותעצומות לבטל גזירות. והנה הדבר הזה צריך זיכוך וטהרה גדולה ולבל ימנע לצדיק ח' מאל' הנ"ל והיינו מחשבת מזוני. כי פן ואולי עי"ז יהיה קצת מניעה לצדיק מעבודתו. לזה תקנו לנו אנשי כנה"ג התפלה. והם שלש ראשונות ושלש אחרונות והאמצעות. ואמרינן בגמ' המתפלל צריך שיכרע עד שיראה איסר כנגד לבו ר"ל שצריך לכרוע ולהשפיל ולהכניע עצמו עד שיראה איסר היינו מעות הפרנסה כנגד לבו. פי' כאלו היא מזומנת ומוכנת כנגד לבו שלבו בטוח בהש"י שיש לו כל צרכו ועי"ז אין לו שום מניעה ויכול להיות מסירת נפשו בזכות ובצלילות ויגיע לאחדות האמיתי' כדבר הידוע למביני שכל ומדע ששלש ראשונות בלתי אפשרי להיות כ"א ע"י מס"נ ואחדות ואחר זה הם הברכות האמצעות ונכלל בתוכם השלש אלה הם בני חיי ומזוני. ואמנם האמת שהברכות האמצעיות הם סודות נפלאות אין חקר כידוע לי"ה שהם כנגד י"ב גבולי אלכסון. אך הג' הנ"ל ג"כ נכללים בתוכם. וזהו ג"כ שלש ארונות שעשה בצלאל והאמצעי של עץ שהוא דבר גשמי הוא כנגד מזוני. ואמר הכתוב ועשית לו זר זהב סביב. ר"ל שהצדיק אוכל בקדושה ובטהרה ובמחשבות קדושות ואם היה באפשרי בלא אכילה לא היה אוכל כמבואר בספרים. והצדיקים אוכלים בשכל וביחודים מחמת הגופה שגופי' לאכול כי נפשם חשקה תמיד בדביקו' הש"י ולהיות כמלאכי אלקים שאין בם אכילה אך מחמת שהוא דבר בלתי אפשרי הם עושים זר זהב סביב לאכילתם בקדושה גדולה. וזהו ג"כ נרמז גבי שלחן הקודש שהוא

ג"כ

ג"כ כנגד מזוני נאמר בו ג"כ ועשית זר זהב. ופורש הדבר נמצא שהצדיק מחמת מס"נ והגיעו באחדות האמיתי מביא רחמים גדולים לעולם לבטל כל הגזרות ולהשפיע להם כל טוב וכל מיני ברכות. ולזה רמז הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד ר"ל הכתוב מתמ' מי הוא זה שיכול ליתן טהור מטמ' דהיינו רחמי' גדולים מהדינים והקליפו' להפכם לרחמים לא אחד. זהו בלתי אפשרי כ"א ע"י אחדות של הצדיק המוס"נ באחדות שלימות. וזהו ג"כ אמר איוב והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש. פי' איוב הי' מתמה מאחר שהקב"ה אחד ואין יחיד כיחודו ומי ישיבנו לבטל גזרותיו ואמר ונפשו אותה ר"ל נפש של צדיק המתאוות ומשתוקקת ומוסר נפשו ומגיע לאחדות אמיתי והוא ג"כ נקרא אחד כנ"ל. ויעש הוא פועל העשייה הזאת לעורר רחמים גדולים ולבטל כל הגזרות:

וזהו ג"כ נרמז בגמ' שמעון העמסוני היה דורש כו' כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש עד שבא ר"ע כו' לרבות ת"ח. והנה כמו זר נחשב שמעון העמסוני לא היה יכול לדרוש הדרוש הזה של ר"ע. וע"פ דברינו יבואר שדוקא ר"ע היה דורש דאית' בגמ' בשעה שהוציאו את ר"ע להריגה זמן ק"ש היה וקיבל עליו עמ"ש שלימה אמרו לו תלמידיו רבינו ע"כ אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל לבבך ובכל נפשך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו כו' והיתה בספרים שח"ו שיארע לצדיק מקרה זה אך שנדמה להם דמות אותו צדיק והנידון הי' מהם רק שר"ע כשהגיע זמן ק"ש קיבל עליו עמ"ש ומסר נפשו ביחודא שלים והי' מתחזק יותר ויותר במס"נ אמרו לו תלמידיו רבינו ע"כ ופרש"י בהדופי אגדות עדיין אינך מניח כונתך אמר להם כו' ואקיימנו פי' שהיה מצפה תמיד שע"י מס"נ יפעול כ"כ שיהא הדבר קיום לדורות הבאים שגם הם יהיו יכולים לפעול במס"נ. וזהו ל' ואקיימנו שאקיים הדבר ההוא לדורות. וזהו לרבות ת"ח ר"ל שת"ח אף שהם רבים בהתאחדם באחדות שלימות והצדיק השלם העולה על גביהם הכולל כולם במס"נ ביחוד' שלים ידמה לה' לבטל גזירות ולהשפיע לכן נקרא את ה'. וזהו המה מי מריבה אשר רבו ב"י את ה'. דהמן וענני כבוד ובאר היו בזכות השלשה צדיקים משה ואהרן ומרים והשלש האלה הם כנגד חיי ומזוני ובני דהיינו מן הוא מזוני וענני כבוד היא חיי שהיה מגין עליהם מאבני בליסטראות והבאר הוא בני ע"ש דאיתא ג' נזדמנו להם זיווגם ע"י הבאר. והצדיק יכול להמשיך ולהשפיע כל זאת במס"נ כנ"ל ולא היו מאמינים ע"ז שהצדיק יכול לפעול זאת לכן נקרא שרבו ב"י את ה' אלו ת"ח:

וזהו ג"כ הפי' כאן זאת חקת התורה ויקחו אליך. פי' חוקה שתלכו בחוקתי פירוש במדותי שתתאחדו במסירת נפשכם ועי"ז תבואו למדרגה הזאת. ומפרש ויקחו אליך שהקב"ה אמר למשה שכל ישראל יקחו עצמם אליך ויתאחדו בך כאיש אחד. ואתה הוא הצדיק הכולל את כולם תפעול במס"נ ובאחדותך שתהא פרה אדומה. דהיינו אדומה הם הדינים הנקראים אדום ע"ש אם יהי' חטאיכם כשנים כו'. תגרום שתהא תמימה שתהפכם לרחמים גדולים שתהא הכל בתמימות ושלימות. וגם רמז לזה שעל ידי יחודך השלם תגרו' להעלות השכינה הנקרא' פרה אדומה כידוע. רק שיהא באופן זה אשר אין בה מום דהיינו שלא יהא במס"נ ויחודיך שום מום כי אם הכל בשלימות וזיכוך וצלילות גדול וק"ל:

א"י ויקחו אליך כו'. דאיתא בגמרא על פסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ודרשו הז"ל שהפסוק הזה אמר שלמה ע"ה על מעשה הפרה שמטהרת הטמאים ומטמאה הטהורים. ולכאורה היה לו לומר אמרתי חכמתי כו' ל' עבר. אך נראה דהנה האדם המתחיל להתחזק בעבודתו ית'. אז הבורא ב"ה מתרחק ממנו לטובת האדם כדי שיתחזק עוד יותר ויותר בכל פעם כמ"ש מרחוק ה' נראה לי. וזהו פי' ביום השלישי וישא כו' וירא את המקום מרחוק. דשלישי הוא רמז על הקדושה הגדולה כמ"ש ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו וכאשר בא אברהם בקדושה הגדולה ראה את המקום מרחוק. וזהו אמרתי אחכמה כו' ר"ל שאמרתי שאתחיל לבא אל החכמה עליונה והיא רחוקה כו' כנ"ל. ופרה הוא רמז על התשובה שמחוייב האדם לתקן את חטאיו דפרה היא רמז על השכינה כידוע. וה"א של תיבת פרה היא רמז על הה"א אחרונה ששם שמעלה אותה האדם בעשותו תשובה. דהתשובה הוא תשוב ה"א וכמו שדרשו רז"ל למה כרעים דה"א תלויה כו' ע"ש. וכבר פרשתי זה פעמים הרבה. וזה שדרשו הז"ל על מעש' פרה שמטהר' הטמאים דהיינו בעשות האדם תשוב' כהלכת' ומתקן את מעשיו אזי הוא טהור מחטאים ואחר כך כשיעלה אדם בקדושה יתירה אז הקב"ה מתרחק ממנו כנ"ל כדי שיתאמץ יותר בקדושתו ואז נראה לו לאדם שהוא הלילה טמא בעונות וחטאים ועי"ז הוא מתחזק מאוד בקדושה רבה בכל פעם וזהו שמטמאה את הטהורים. וזהו שאמרו בגמ' מטמאין היו הכהן השורף את הפרה. רמז לדברינו שהכהן השורף היה טעון פרישה ז' ימים ומחמת פרישה זאת הי' בא אל הקדושה רבה והי' נראה בעיניו שהוא רחוק מאוד מהבורא ית' כנ"ל. וזהו מטמאין כו' פי' כאלו מטמאין אותו כדי להוציא מלבן של צדוקין כו'. במעורבי השמש הי' נעשית פי' שהרשעים היו אומרים שרשות לעשות הכל בערבוביא דהיינו לערב הבהירות והקדושה המרומז בשם שמש לערבו הלילה עם הטומאה והיינו באמרם שהחטאים אינם מזיקין למצות שעושה ולא כן הוא דבאמת עבירה מכבה מצוה וכל הגדול מחבירו בקדוש' יותר צריך שימור מכל נדנוד חטא ועון קל כמ"ש וסביביו נשערה מאוד והקדושה והפרישה של הכהן הוא מוציא מכללו פי' שאין מדותיו כמדתם של צדוקים:

וזהו ויקח אליך פרה אדומה. רמז על התשובה לטהר את הטמאים ואח"כ מפרש מדרגות הקדוש' והיינו ואסף איש טהור את אפר הפרה דאל"ף היא רמז על התורה הפותחת באנכי ה' כו' והצדיק הגמור מתחלה שומר ומקיים את התורה בתחלתו מיד. וכמו כן צריך הבע"ת להתאמץ ולהתחזק בהתורה הקדוש' שיעשה מפרה אפר. ר"ל דאל"ף הוא רמז על התורה כנ"ל וצריך האדם להיות מוכנע עם התורה שלומד ומקיים שלא יתגאה בה חלילה. ולזה רמז אפר כמו שאמר אאע"ה ואנכי עפר ואפר לפי שאברהם היה מוכנע בעיניו כעפר שהוא באמת דבר עב מאוד אך אם היה צריך להפלה להתפלל היה מתנשא קצת לאמר שמקיים מצותיו ותורתו ית' הנרמז באל"ף של אפר כנ"ל. ובכל זאת בהכנעה גדולה כנ"ל. וזהו ואסף כו' כמו אסף את חרפתי. את אפר הפרה ר"ל כנ"ל שמתחלה צריך לתקן הה"א אחרונה ולבא אל מדרגת אל"ף שהיא התורה הקדושה ובכל זאת יהי' מוכנע כמו אפר. והניח אל מחוץ למחנה פי' שכל מעשיו הטובים וקדושתו יניח ממחשבתו דהיינו שידמה לו שעדיין הוא מחוץ למחנו' קדושים. אל מקום טהור פירוש כל כונתו יהיה לשמים שיהיה תמיד אצל הקדושה. וזהו ויהי דוד לכל דרכיו משכיל. פי' בכל מעשיו היה משכיל תמיד עליהם ומסתכל

בהם שאינם שוים על מכונם. וה' עמו ואעפ"כ היה תמיד אצל הקדושה של שמו ית'. וזהו מקצה הארץ אליך אקרא. פי' אחר שאני בקצה ארץ למטה דהיינו שאני מאשים עצמי שאני בגשמיות וארציות בקצה האחרון אליך אקרא. ע"ד ה' מרחוק נראה לי והבן:

אך יאמר עד"ז. ויקחו אליך פרה אדומה. ר"ל שע"י התורה ימשיכו למטה פרה אדומה כידוע. תמימה. פי' שיהיו ישראל תמימים שלא יהי' להם חסרון בשום אבר מאבריהם. אשר אין בה מום. פי' שלא יהיה לכם חסרון בשום דבר הצריכה להם. אשר לא עלה עליה עול. ר"ל שלא יהא כח לעלות עליהם עול מלכות ועול דרך ארץ. וכל זה יפעול ע"י התורה דכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' ועול ד"א וגורם חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכיות. וזהו פי' על כן יאמר בספר מלחמות ה' כו' דדוד המלך ע"ה אמר השמים מספרים כבוד אל מספרים מלשון ספיר. והיינו ע"י שאנחנו רואים בו את גבורות ה' עי"ז אנו מהללים ומשבחים כבוד תפארת גדולתו. ומעשה ידיו מגיד הרקיע דרקיע הוא ל' דקות ורוחניות כמ"ש וירקעו פחי הזהב. והצדיקים נקראים מעשה ידיו של הקב"ה. וזהו מעשה ידיו דהיינו הצדיק מגיד הוא לשון המשכ' שהוא ממשיך דברים דקים ורוחני' במעשיו הקדושים שבורא עולמות בקדושתו:

וזהו ע"כ יאמר בספר מלחמות ה'. ר"ל ע"י הצדיק המאיר במאור הגדול ע"י מלחמות ה' שבו תמיד ללחום במלחמת' של תורה ומצות. על הצדיק הזה יאמר את והב בסופה. דלעתיד לבא כשיבא משיח צדקנו במהר' נאמר בו ונהרו אליו גוים. והיינו שיהא לאומות גודל אהבה אליו ויתנו לו מתנות רבות כמ"ש יובילו שי למורא וכהנ' רבי'. והצדיק בצדקתו גורם שגם בגלות המר הזה יהיה לנו חן בעיני האומות ושתהא אהבתם עלינו. וזהו את והב בסופה. ר"ל האהבה הזאת והנתינות שיתנו לנו האומות בסופו כשיבא משיח צדקנו יאמר לנו כעת שגם עתה בגלות יהיה כן כנ"ל. ואת הנחלים ארנון ר"ל שזה פועל הצדיק הכל ע"י תפלותיו הזכים והטהורים וע"י התורה הקדושה. שנחלים הוא רמז על התפלה ע"ד דאיתא בגמרא המתפלל על חבירו צריך שיחל' עצמו עליו. וארנון הוא רמז על התורה שהי' מונחת בארון: וזהו ואת הנחלים ארנון. שכל זה הצדיק גורם ע"י נחלים שהוא לשון חולה והיינו תפלה. וע"י ארנון ארנון הוא ל' ארון דהיינו התורה. ואשד הנחלים אשר נטה כו'. דאיתא בגמרא כנחלים נטיו כאהלים נטע ה' למה נסמכו אהלים לנחלים מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהר' אף אהלים שהם התורה מעלים את אדם מכף חובה לכף זכות. ואיתא בגמרא תפלות אבות תיקנום ר' יהושע אמר תפלות כנגד תמידין תיקנום וי"ל דמר א"ח ומר א"ח ולא פליגי דהיינו באמת האבות תקנו התפלות אלא דבזמן שבהמ"ק קיים היו הקרבנות מכפרים תמיד של שחר על עבירות שבלילה ותמיד של בין הערבים על העבירות של יום ונמצא היו תמיד בלא חטא ועתה בעוה"ר שחרב בהמ"ק התפלות מכפרים במקום התמידין ולזה תיקנו התפלות. וזה יכול להיות שרמזו חז"ל מה נחלים ע"פ דברינו הנ"ל שהנחלים היינו תפלות מה נחלים כו' מטומא' לטהרה דהיינו שמכפרים כך אהלים היינו התורה מכפרת. וזהו פי' ואשד הנחלים כפרש"י שפך הנחלים דהיינו השורש הנמשך מהנחלים הם התפלות. אשר נטה היינו התורה כנ"ל כאהלים נטע דעי"ן מתחלפת בה"א. ועי"ז נמשך שאנחנו קיימין בגלות המר. וזהו לשבת ער הוא ל' עורר שאנחנו יכולים לישב בין האומות העוררים עלינו. ונשען לגבול מואב. ר"ל השורש הנשען שהתפלות גורמים לנו כל הנ"ל הוא מאבות שהם תקנו לנו שלא יהיו האומות יכולים לשלוט בנו לעבור הגבול כמ"ש והי' זרעך כחול הים. והיינו כמו שהים יש לו גבול ואינו יכול להעבירו כך האומות לא יהיו יכולים לעבור הגבול עם זרעך להרע להם ח"ו. והוא מחמת התפלות שלנו שמכפרי' עלינו אין כח בידם לעבור הגבול. וזהו ונשען לגבול מואב הוא לשון מאב דהיינו מאבות. ומשם בארה דהנה האבות נזדמנה להם זיווגם אצל הבאר יצחק ויעקב ומשה. ואשה הוא כינוי להנשמה כידוע. וזהו ומשם בארה דהיינו שהצדיק הנ"ל שאנחנו עסוקין בו בהיותו מתנהג כסדר האמור למעלה זוכה עי"ז להנשמה הנקראת בשם אשה שנזדמנ' לצדיקים על הבאר. וזהו ומשם בארה. וכשזוכה לנשמה אז יכול להשפיע לכל ישראל כל טוב שפע רחמים רק יראה הצדיק הזה שיהי' לישראל אחדות. וזהו הבאר פי' כשזוכה לנשמה. אשר אמר ה' למשה ר"ל שאז פועל הצדיק שהש"י אומר למשה רמז לצדיק המכונה בשם משה. ע"ד שמצינו בגמ' משה שפיר קאמרת. אסוף את העם פי' שיהי' להם אחדות. ואתנה להם מים. אז אתן להם רחמים גדולים המרומזים בשם מים וק"ל:

באר הפרוה שרים כרוה כו' במשענותם. נראה לפרש דהנה מלת הפרוה הוא גדולה וכרי' הוא מלשון חפירה קטנה ודקה ורמז לזה ג"כ דכתיב כי יכרה איש בור ונפל שמה שור או חמור בעל הבור ישלם. נראה דהתורה מרמזת להצדיק אשר בידו כח וגבורה להמתיק הדינים והקליפות. והיינו כי יכרה איש בור. הוא הצדיק הנקרא איש יעשה כרי' דקה בבור הם הקליפות הנרמזי' בתיבת בור רק לא יבטל אותם לגמרי היות כלה גרש יגרש אותם לגוף' דהטומא' רבה רק ימתקם קצת. וזהו ולא יכסנו בתהומ' רבא ועדיין כח בהם להיותם נאחזים בעם הדומים לשור והמור. וזהו ונפל שמה שור כו'. ואמר הכתוב בעל הבור ישלם שזה הקב"ה הוא בעל הגבורות לעשות בהם כרצונו. ישלם ר"ל יתקן אותם ב"א הדומים לשור והמור להיותם שלימים לבל ידח מהם נדח. וזהו ג"כ פי' הפסוק באר הפרוה שרים הם משה ואהרן שהם שקולים נגד כל ישראל עשו חפירה גדולה בבאר הזאת שהוא חיי ומזוני ובני שבאר הוא רמז להשלש האלה והיו הם יכולים לפעול גם להשפיע לישראל ואף בגשמיותם היו יכולים לפעול. כרוה נדיבי העם דהיינו שע"י משה ואהרן נמשך שגם נדיבי העמים הם הצדיקים המנדבים את לבם ונפשם בשביל כל ישראל שיכולים גם הם להמשיך ולהשפיע אותם לישראל ע"י כרי' דקה. במחוקק במשענותם היינו גם המחוקקים שהם הצדיקים שאינם עושים כ"א חקיק' בעלמא שהיא יותר דקה מכרי' גם הם יכולים להמשיך ולתקן במשענותם משען לחם ומים ונכלל ג"כ בזה חיי כי למאן יהיב מזוני לחיים:

פרשת בלק

וירא בלק בן צפור כו'. ומתחלה נקדים לפרש פסוק פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. דאיתא בגמרא פתחו לי פתח כסדקו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. וזהו פתחו שערים פי' פתחו שערי התשובה ובזה תגרמו ויבא גוי צדיק. פי' שיהא תפלת הצדיק עולה עד למקום שורשה. כי לפעמים היא

מעוכבת

מעוכב' מלעלות מחמת הרשעים לכן חשובו. שומר אמוני' זה קאי על הש"י השומר וממתין מתי תבא תפלת הצדיק לפניו ושומר את התפלה לומר עליו אמן פי' להסכים עמו בדבר שאלותיו להנתן לו. וזהו ג"כ וירא בלק כו' אשר עשה ישראל לאמורי. הבין שבודאי מחמת גודל צדקת ישראל נצחו לסיחון ועוג. לכך ויגר מואב מפני העם פי' מפשוטי העם אשר אינם כי אם במדרגות יראה היו מואב מתייראין מהם. כי האדם לפי מדרגתו שעובד כך ממשיך עליו. ואותן שעבדו מיראה ממשיכו על עצמם יראה מלמעלה והיו אימתם מוטלת על שונאיהם. ולכך ויגר מואב מפני העם. ויקוצו מפני ב"י. פי' אותן המרומזין בשם ישראל והם הצדיקים הגדולים העובדים מאהבה ממשיכו על עצמם אהבה גדולה. ולכך קצו מואב בחייהם כי זה בלתי אפשרי לרשע לקבל אהבה בלבו לכך קצו בחייהם ע"י האהבה שלא יכלו לקבל:

א"י עד"ז פתחו שערים דאי' בש"ע א"ח אין עונין אמן אחר ברכת עצמו אלא אחר ברכה שהוא סוף הברכה. ונראה דהטעם הוא לפי שכל ברכה שאדם מברך הוא מעורר אותו העולם של הברכה ההיא אשר שם שורשה ואור' ולכל ברכה וברכה הוא עולם בפ"ע עד סוף כל העולמות וברכה שהיא סיום הברכות הוא נגד סוף העולמות. ולכך אחר ברכת עצמו אין שייך לומר אמן כיון שלא נגמר עדיין האורות בכל העולמות אבל חבירו רשאי לענות עליו אמן שהוא כמסכים על דבריו ובזה מעלהו יותר למעל' אבל הוא עצמו אינו רשאי כ"א בסוף הברכות שהוא נגד סוף העולמות ואמן הוא שבח על כל העולמות יחד כדרך שנתקן שהיו אומרים במקדש מן העולם ועד העולם והתקינו אח"כ לענות אמן והוא א'. והוא ג"כ הפירוש ברוך ה' מעולם ועד עולם אמן. פי' הברכה שהוא מעולם עד עולם מותר לענות אמן אחר ברכותיו כנ"ל. ונמצא לפי זה שהצדיק הגדול שהוא פועל תמיד בכל הברכות עד סוף העולמות הוא היה מותר לענות אמן אחר ברכת עצמו. וזהו פתחו שערים היינו שהצדיק מתפלל שיפתחו לו שערי תפלות ויבא גוי צדיק בברכותיו. שומר אמונים פי' שיהי' יכול לענות אמן אחר ברכותיו והבן:

או יאמר עד"ז וירא בלק כו'. כי בלק הי' מבין בישראל שיכולין לפעול בדבור שלהם כל מה שרוצים. ע"ד שאמרו הצדיק גוזר והקב"ה מקיים. וזהו וירא ל' הבנ' שהבין את כל אשר עשה ישראל הוא לאמורי כלומר בשביל אמורי הוא הדבור. וזהו שאמרו אין כחן אלא בפיו ויגר מואב. ראוי לשום לב שאצל העם נאמר ויגר ואצל ב"י לשון ויקץ גם למה רמז כפל הלשון. ונראה כי הנה ינאי המלך אמר אל תתיראו מן הפרושי' כי ידע בהם שהם צדיקים גמורים ואינם יודעי' לנקום נקם רק שהי' מתיירא משאר העם. וגם כאן אותם הצדיקים הנקראים ב"י מהם לא הי' מתייראין כי היו בטוחים בעיניהם אבל מפשוטי העם היו מתייראין. וזהו ויגר מואב מפני העם. ודקדק לומר אצל ב"י ויקץ. לומר שלא הי' מתייראין מן הצדיקים אשר הם מדריגת ב"י אלא קצו במעשיהם הטובים כדרך הרשעים שאינם יכולים לסבול מעשיהם ולא כן דרך הצדיקים השמחים בטוב אחרים יותר מאד וק"ל:

כי לא נחש ביעקב כו' תרגום אונקלוס ארי לא נחשיא צבן דייטיב לדבית יעקב כו' כעידן יאמר ליעקב ולישראל מה עבד אלהא. ויש לדקדק איך תליא הא בהא משום דנחשיא אינם רוצים שייטיב לישראל לכן יאמר ליעקב כו'. דהיינו דמלאכי השרת שואלין מה פעל אל והאיך תליא זה בזה: ועוד יש לדקדק במקראות הקודמין ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם ואח"ז כתיב ויחר אף ה' כי הולך הוא וכי אפשר שהקב"ה אמר לו בעצמו ואח"כ יחרה אפו בהילוכו וח"ו לחשוב כזאת. אמנם רש"י ז"ל הרגיש בזה אך דברי תורה כפשים כו'. ונלע"ד לפרש דהנה המפרשים מהדרין ליתן טעם על כי מאין להם לישראל לנחול ג"כ בעוה"ז אחר שיעקב ועשו חלקו בנחלת ב' עולמות ובחר יעקב בעוה"ב ומאין בא להם עוה"ז. ונ"ל טעם לשבח דהנה הצדיק השלם במדרגתו ע"י הראוי תשובה ומעשיו הקדושים הולך ממדרגה למדרגה עד הגיע למדרגת עלמ' דאתכסיא הנעלם מקום שאין רשות ואחיזה להמנחשים שם ומשם הוא ממשיך השפעות לישראל. נמצא באמת כן הוא שבמקום יניקת המנחשים שם אין לישראל שייכות בגוייהו רק ישראל יונקים שפעותיהם ממקום גבוה ויקר מאד אשר אין להם רשות שם. וזהו שאמר שהע"ה גם את העולם נתן בלבו. ר"ל עולם הוא מלשון נעלם הוא עלמא דאתכסי' נתן בלבו של צדיק שיכול לעלות במדרגתו עד מקום הנעל'. וזהו ג"כ עולם חסד יבנה דהיינו מהעולם הנעלם כנ"ל ממשיך הצדיק חסד למדת בינה כי יבנה אותיות בינה ומה שנכתב היו"ד בתחילת התיבה הוא רמז למדת חכמה כי יו"ד הוא חכמה והחכמה מאין תמצ' היא עלמא דאתכסיא והצדיק הולך במעשיו הקדושים עד שמצאו מדרגה הזאת ומשם הוא ממשיך השפעות לישראל וזה ג"כ נרמז בגמרא שלשה דברים באים בהיסח הדעת ואלו הן נחש ומציאה ומשיח. והיינו שהנחשים מסיחין דעת הזאת שלא יהא לישראל חלק בעוה"ז ולעומת זה גם הם מסיחין דעתם עד הגיע לעולם המציאה הוא עולם הנעלם שהוא כמציאה ומשם המשכת השפעתם. וזהו ג"כ על זאת יתפלל כל חסיד דהיינו שהצדיק יתפלל עד כללות ישראל שיהא להם חסד ורחמים. כי חסיד הוא לשון חסד והיו"ד הוא רמז ג"כ למדת חכמה. שציד הצדיק להמשיך משם חסדים והשפעות. ואמר לעת מצוא כשיגיע הצדיק לעת הזאת וימצא אותם כי המדות נקראי' עתים כי הא"ס ב"ה אין שייך בו עת רק המדות היו כמוסים בכח הא"ס ב"ה והגיע העת שיוציאם מכח אל הפועל ולכן נקראים עתים. וכשימצא הצדיק המדה הזאת כי זה א"א להיות עומד במדרגה הזאת בתמידות רק הוא כמציאה והיינו לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו כו'. רק הוא מיעוט שממעיט לשטף מים רבים הן הקליפות והנחשים מהשפעה הזאת שאליו לא יגיעו שאין להם שייכות להשפעה זאת כנ"ל. והיוצא לנו מזה שהצדיק הולך במעשיו הקדושים ממדרגה למדרגה עד שמצא ימצא המדרגה הזאת שאין להנחשים שייכות בגוו': וזהו פי' הכתוב ויאמר אם לקרא לך באו האנשים וכפרש"י שתקבל שכר והוא העוה"ז קום לך אתם כי זה חלקך המגיע לך. אך ויחר אף ה' כי הולך הוא. ר"ל כי תפס אומנותן של ישראל להיות הולך ממדרגה למדרגה כישראל ויחר אף ה' כו' ולכן בסופו הרגו אותו בחרב. וזהו כונת הת"א ארי לא נחשיא צבן דייטיב לדבית יעקב כו' דהיינו שהם באים בטענ' שהעוה"ז הוא חלק המגיע להם ומעתה מאין להם לישראל חלק ונחלה בעוה"ז. ולכן אמר כעת יאמר ליעקב כו'. פי' לזה צריך הצדיק להעלות למעלה עד עלמא דאתכסיא לפני' ממחיצ' מה"מ ושם הוא רחמים גמורים וחסדים גדולים:

מה טובו אוהליך כו' איתא בגמ' שכל הברכות שאמרת ע"י בלעם נתקלקלו חוץ מן הפסוק הזה מה טובו:

והטעם לזה נראה בהקדים לפרש פסוק ולא אבה כו' לשמוע כו' ויהפוך כו'. יש לדקדק דמעיקרא אמר ולא אבה לשמוע משמע שלא רצה לשמוע אליו כלל והדר כתיב ויהפוך כו' משמע ששמע אלא שהפכם לברכה. ונראה שהפי' כך דאיתא בגמרא מתוך ברכתו של אותו רשע אתה יודע מה הי' בלבו לקללם אלא שהפך הש"י לברכה. וכך פי' הפסוק ולא אבה ר"ל שהקב"ה לא רצה לשמוע קללתו ולברכם בברכה שהיא היפך הקללה שחישב בלעם אלא ברכם בברכה שאינה הפך הקללה. וכוונת הש"י ב"ה הי' בזה כדי שלא יסבור בלעם שהקב"ה אינו חפץ לברך את ישראל אך לבטל מהם הקללה שלא תחול ולכך ברכם הקב"ה בברכה אחרת למען ידע שכוונתו היתה כ"א לברך את ישראל ממש תמיד. וזהו ולא אבה כו' ויהפוך שהפך מחשבתו שרצה לקללם והש"י ב"ה ברוב רחמיו לא די שביטל קללתו אף ברכם ברכה אחרת. וזהו פי' הפסוק וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך כו'. פי' ג"כ כדלעיל דהיינו שבלעם הבין שהקב"ה אין כוונתו רק לברך את ישראל ולא לבטל קללתו לבד שאם לא כן הי' לברכם בברכה שהוא היפך הקללה ולכך עלה בלבו של בלעם ג"כ לברך את ישראל וחישב מחשבה טובה עליהם ונתן הש"י בפיו ברכת מה טובו. ולכך נתקיימה כי לא היה בה שום מחשבת קללה משא"כ בשאר הברכות. וזהו פי' הגמרא מברכתו של אותו רשע כו' והיינו ברכת מה טובו והיא נקראת ברכתו כי לא חישב בה קללה משא"כ שאר הברכות שהי' בהם תערובת קללה וזה היה עיקר מחשבתו של אותו רשע בהם ולכך נתקיימה זו דוקא. ופי' איך הי' בלבו קאי על שאר הברכות. והבן כי מתוק לחיך:

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים. ידוע כי הצדיק הוא הממשיך השפעות להעולמות ולזה נק' דליו שע"י בא השפע וקי"ל ניצוק חיבור והוא כשר לטבול בו כמו במקוה עצמה מאחר שנוזל מן הדלי אל הבור הוי חיבור לטהרה. והצדיק ג"כ הוא כך שהשפע בא אליו ונוזלת ממנו אל מקור' למעלה ע"י דבקותו והוא ג"כ ניצוק והוי חיבור ויכול להמשיך השפעות תמיד בלי הפסק בלי שום פעולה כלל רק בכח דבקותו כנ"ל. אך לפעמים צריך לעשות איזה פעולה כדי שלא יהי' למקטרג פ"ס לקטרג צריך לעשות איזה עובדא מצות או תורה או תפלה ועל ידם ממשיך השפע ואז נסתם פי המקטריגים מעליו ואין להם שליטה כי בא בכח העובדא ההוא והפעולה נקרא זריעה שהיא דבר הנזרע כמו זריעה שזורעין כדי לפעול שיגדל התבואה אה"כ כן הפעולה היא כדי להמשיך השפע. וזה פי' הפסוק יזל מים מדליו. פי' הצדיק ברוב דביקותו בלי פעולה יכול להמשיך ג"כ השפע הנק' מים שהם החסדים. אך וזרעו במים רבים ר"ל שהפעול' היא בשביל מים רבים הם הקליפות הנק' מים רבים שלא יקטרגו והבן:

בד"א תחלה נקדים פירוש בפסוק אחר ונבא אל הביאור אשר לפנינו והוא. כי יש להקשות למה טעה משה רבינו ע"ה במי מריבה בהכותו הסלע הלא הסכים הקב"ה על ידו דכתיב ויצאו מים רבים וכיון שעשה שלא כהוגן לא היה להסלע להוציא מים רבים וכי עביד רחמנא ניסא לשקרא. אלא נראה בודאי חלילה לו לאיש האלהים שלא לעשות רצון הבורא ב"ה אלא שדרך הצדיק לחזור תמיד אחר טובות ישראל ואף שנראה לו איזה דבר קצת עבירה בעשותו הדבר ההיא אך שיהיה לטובות ישראל עושהו ויקבל עליו אף להיות בגיהנם עבורם כי כל תשוקתו להטיבם ובאמת הצדיק יכול להמשיך השפע ע"י דבורו הקדוש בלי שום פעולה גשמיות כלל רק שלפעמים צריך הצדיק דוקא לעשות פעולה גשמיות כי בדיבור אינו יכול לפעול כ"א לב"א המאמינים בזה שהצדיק יכול לפעול בדבור אבל אותם שאין מאמינים בזה צריך הצדיק להמשיך לו בדרך הטבע ולזה צריך לפעולה גשמיות בדרך משל אל החולה שאינו יכול לקבל הרפואות הטובים לו מחמת שהם חריפים ביותר וצריך לבקש לו רפואה קלה לפי טבעו שיהיה יכול לסבול אף אם הי' לוקח הרפואה החריפה היה יותר בריא כי מה לעשות לו כיון שאינו יכול לסבול. והנמשל מובן. וכוונת מרע"ה ג"כ שסבר אמת אם אדבר אל הסלע יהיה כרצון הבורא ב"ה אבל לא אהיה יכול לפעול כ"א לאנשים הצדיקים כאשר בארנו לכך מוטב אעשה פעולה גשמיות ויהיה טוב לכולם והכל שוין בטובה ולזה הסכים הקב"ה על ידו בראותו כונתו הטובה מאוד. ולזה כתיב ויצאו מים רבים. פי' רבים שהיו בשביל רבים די לכולם כנ"ל. וזהו יזל מים מדליו פי' הצדיק יכול להמשיך השפע ע"י דבורו כי הדבור נקרא דל כי מי שרוצה לפעול בדבור צריך להיות מוכנע כדל ואביון. כמו שמצינו בדהמע"ה שעשה עצמו כעני בעת התפלה כמ"ש תפלה לעני. וזרעו במים רבים. פי' הפעולות הגשמיות שעושה והם כמו זריעה נחשבים הם בשביל מים רבים. פי' בשביל ריבוי השפע שיהיה ג"כ לאותן שאינם יכולים לקבל ע"פ הדבור והבן:

וירא פנחס כו' ויקח רמח בידו. הדקדוק מפורש מה ראה ורש"י הרגיש בזה ע"ש. ונראה דאיתא בילקוט ראובני וירא פינחס ראה מ"ם התומה בדם פורחת לב' אותיות וי"ו תי"ו ונתיירא שח"ו שלא יהא מות לכן ויקח רמ"ח פינחס גי' ר"ח ונטל המ"ם והיברה לשמו ונעשה רמ"ח. ונקדים לפרש עוד פ"א ואתם הדבקים כו'. דהנה אמרינן וכי אפשר לדבק בהקב"ה אלא הדבק במדותיו מה הוא רחום כו'. והנה העולמות נקראים מדות וצריך אדם לדבק עצמו ע"י עשיות המצות בעולמות ואמנם גם העולמות הם גבוהים מעל גבוהים וא"א לדבק בהם כ"א בעשות המצוה בשלימות. ולמדו לנו רבותינו איך נתנהג בעשיית המצות ואמרו מה הוא רחום דהיינו הש"י המטיב לנו הוא הכל מצד שרחמים כמ"ש חז"ל על פסוק מי הקדימני ש' כלום עשית מעקה אם לא נתתי לך בית וכן בכל מצוה הש"י מקדים לאדם ואח"כ האדם עושה המצות וזהו מה הוא רחום כו' דהיינו בעשותך המצות תעשה ברחמים הא כיצד היינו בדביקות גדול במס"נ בכל רמ"ח אברים ובזה אתה מרחם על עצמך ונשמתך כמ"ש חז"ל מה יעשה אדם ויחיה ימית א"ע והיינו כדאמרינן במה שהוא ממית עצמו במס"נ בעבודתו בזה מחיה עצמו. וזהו ואתם הדבקים ר"ל הוי"ו מוסיף על הענין ראשון היינו כשאתם הדבקים בהש"י ב"ה ע"י המצות תראו שתהיו גם אתם בהדביקות פי' תמסרו עצמכם בכל רמ"ח אברים ותכניסו הכל בהדביק'. והנה הדביקות הוא דבר התבוננת ועיוני בשכל להסיר כל מחשבותיו רק שיהא חושיו ומחשבתו על הדבר הזה שהוא עושה והוא הנקרא בשם ראי' שרואה בעין השכל לדבק בדבק טוב. וזהו וירא פנחס דהיינו בחשבו לעשות המצוה הזאת לנקום נקמת ה' ראה לעשות המצוה בדביקות גדול ויקח רמח דהיינו כל רמ"ח אבריו ומסר נפשו והכניס כל עצמו בהדביקות וידקור את שניהם. ועי"ז שבה החימה מעל בני ישראל:

בד"א והוא ע"פ דאיתא בגמ' לעולם ילמוד אדם תורה ומצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. נראה לפרש דהנה כל התורה ומצות הנעשים בלי כונה הם כגוף בלא נשמה וממילא כשאדם לומד תורה או עושה מצוה שלא לשמה נברא מזה רק הגוף לבד בלא נשמה. ולא כן הצדיק הקדוש הלומד לשמה שנברא ע"י רמ"ח אברים רוחניים. ויש יכולת ביד הצדיק הלומד לשמה להעלות התורה והמצות של זה שלמד שלא לשמה כי יכולת בידו להמשיך נשמה לתורתו של זה שעשה הגוף לבד. וזהו הפי' מתוך שלא לשמה בא לשמה פי' שהתורה היא תבא ליד הלומד לשמה והוא יתקנה ע"י איברי הנשמה. וזהו ג"כ יכול להיות כונת הפסוק תפלה לעני כי יעטוף כו'. פי' עני הוא הנקרא העני בדעת ואינו יכול לכוין בתפלתו ותקנתו שיחבר א"ע עם הצדיק הגמור המכוין בתפלה והוא יעלה את תפלת העני עם תפלתו ויזכה כי תפלת העני נשארת בלא נשמה והצדיק נותן בה חיות ועי"ז תפלתו עולה:

וזהו תפלה לעני איך יעשה שתקובל תפלתו לרצון ומפ' הכתוב כי יעטוף. פי' שיתחבר עם הצדיק גמור ויעטוף הוא ל' חבור. וזהו ולפני ה' ישפוך שיחו. פי' שהצדיק ישפוך את השיח' של העני לפני ה' לקבל באהב':

וזהו פי' גם כהן וירא פנחס דהלומד תורה לשמה נקרא הלימוד הזה בשם ראיה כי כונתו בלמודו לראות המצות הכתובה בלימוד ההיא למען עשותם. משא"כ הלומד שלא לשמה כונתו כדי להקרא רבי. וזהו וירא פנחס הכתוב מעיד עליו שתורתו הי' לשמה הנקרא בשם ראיה. והנה זמרי הי' נשיא שבט מישראל והי' גדול בתורה וכאשר ראה פנחס שעשה המעשה ההוא הבין שתורתו הי' שלא לשמה כל מה שלמד וממילא שלא נברא מתורתו רק הגוף של התורה ולכך ויקח רמ"ח בידו פי' לקח את הרמ"ח אברי הגופני של זמרי בידו לתקנם ולהשפיע להם חיות בתוכם וק"ל:

פרשת פנחס

וידבר כו' פנחס בן אלעזר בן כו' עד ולא כליתי כו' ופרש"י לפי שהיו השבטים מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם כו' והרג נשיא שבט מישראל לכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויש להקשות וכי הם לא היו יודעין מזה שמצד אב הוא מיוחס ואעפ"כ דברו ומה הועיל שנכתב בתורה היחוס של אהרן. ונרא' לפרש דהנה יש כמה ב"א שאינם מרגישים איזה דבר אם בא לידם אם לעשות הדבר ההיא או לאו לפי שאין מבינים לנטות עצמן אם יש מצוה בעשות הדבר ההיא כי היצה"ר מסמא את עיני האדם לבלתי ראות האמת חלילה. אלא כשרואין לדיק אחד שעושה הדבר ההיא והצדיק הוא עוש' הדבר באהבה ויראה כ"כ עד שכל הרואין אותו מעידין על הדבר שהוא מצוה גדולה לעשות כמעשהו. אף על פי שמתחלה לא ידעו אם יש מצוה בה. כן היה הדבר כאן שאלו השבטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי וכמ"ש שנתעלמה ממנו הלכה וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד שזה מצוה גדולה להרוג אותו אע"פ שהוא נשיא לכך היה בעיניהם חידוש גדול על פנחס שהיה מצד אם בן פוטי ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבם כלל שזה הוא מצוה. ואיך בא זה לפנחס לידע מן הסוד ההוא. לכך מתרץ הכתוב לומר לא יהי' הדבר חידוש בעיניכם ה"ה נין אהרן ועמד' לו זכות אהרן. והם שדברו חלילה לא מחמת גנאי דברו אלא כמתמיהים על עצמם איך לא הרגישו בדבר לעשות כמעשהו הקדוש' והטהור'. היוצא לנו מזה שאחר שעש' פנחס דבר זה הכניס קנא' בלב עם הקדוש שמשיום והלאה יביטו על ארחותיהם בעינא פקיח' להיות זריז ונשכר במצות ה'. והנה האדם העובד ה' מעצמו ולפי שכלו אז אינו יכול להגיע לעלות כ"א עד מקום ששכלו מגיע וכפי שרשו וכח הבנתו אבל כשאדם רואה בחבירו דבר טוב והיא מקנא עצמו בו לעשות ג"כ כך הקנאה מביאו שיעשה אפי' שלא כדרך הטבע ויכול לעלות למעלה עי"ז. ולכך כתיב אל תקנא כו' כ"א ביראת ה' כל היום. וזהו פנחס בן אלעזר כו' השיב כו' ע"י בקנאו את קנאתי בתוכם. פי' שהכניס בלב ישראל הקנאה ביראת ה' כו' ולא כליתי פי' הדבר הזה הוא דבר שאין בו כליון. ולכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום. כי האדם הנקרא עובד ה' באמת הוא השלם בעובדות ומי גרם זה פנחס בגודל קדושתו. ולכך נתתי לו ברית שלום ועיין עליו:

בד"א כי מלת בתוכם היא שפת יתר לכאורה: ונראה לפרש בהקדים פי' אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. למשל מי שיש לו אבן טוב רק שאינו מבין גדולתו ובכל פעם שמסתכל בו היטב הוא רואה ומבין גודל מעלתו יותר ויותר והאבן הזה אין בו השתנות בעצמותו כן כמשל הבורא ב"ה יתעלה אין בו שום השתנות חלילה והוא אחד פשוט האמיתי וכל זמן שאדם מסתכל ורואה בגדולותיו ורוממותיו הוא משיג בכל פעם יותר ויותר גודל רוממותו ואין קץ וסוף לרוממותו להשיגו. וזהו אני ה' לא שניתי לכן ואתם ב"י לא כליתם. ר"ל שבלתי אפשרי לכם לבוא אל כלות סוף השגתו ואין לכם תכלה וסוף להשגתו. וזהו אלהים בארמנותי' נודע למשגב. ר"ל כשאדם רואה שיהא אלהים שוכן בארמנותיו היינו בגופו ובתוכו שהוא מחשב ומסתכל בו תמיד אז נודע למשגב. פי' אז נודע שהוא גדול וקדוש ונשגב ואין חקר לתבונתו. וממילא בזמן שישראל מסתכלין ורואים בגדולותיו אין יכולים לבא אל סוף השגתו. וכמו כן ישראל כשיש להם אחדות ג"כ אין סוף וקץ להשיג מעלתם. והנה יש ב' מדרגות בב"א שפלים ורשעים ברואתם הצדיק שהולך בצדקו ותומו מתקנאים בו ומתקוטטים ועוררים עליו באמרם כונתם לקנא קנאת ה' צבאות הבוער בלבם ויש צדיקים המתקנאים באמת קנאת ה' צבאות ברשעים גמורי' ומאן מוכיח מי האמת אתו הזה או זה. אלא כן הדבר מי שדבריו נשמעים ומתקבלים אל הלב בודאי דבריו כנים ואמיתים והוא הצדיק שדבריו יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב ועי"ז יבא אחדות להם בינו לבינם. וזהו וירא פנחס כו' בתוכם. פי' שנכנס קנאתו אל לבם ובתוכם והוטב בעיניהם המעשה דפנחס. ולא כליתי כו' ר"ל עי"ז אין סוף ותכלית להשיג לא אותי ולא ישראל. מחמת שהם מסתכלים בגדולתו ורואים ומבינים שאין לו סוף ותכלית ומחמת שיש להם אחדות אין תכלית להשיגם גם כן ומלת את פירוש כמו עם בני ישראל וק"ל:

או יאמר ע"ד הפשוט דהנה כבר דקדקנו כתוב א' אומר חסד אל כל היום וכתוב א' אומר ואל זועם בכל יום. ונראה שלפי כשיש דין למטה אין דין למעלה והיינו כשהצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת הוא כמו דין הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה. ואל נקרא הצדיק כמ"ש ויקרא לו אל אלהי ישראל ודרשו דהקב"ה קרא ליעקב
אל

אל. והיינו בזמן שאל הוא הצדיק זועם בכל יום למטה אז חסד אל כל היום. ונמצא צדקו יחדיו ב' הפסוקים. וזהו אלהים בארמנותיה העוה"ז נקרא ארמון על דרך שאמרו התקן עצמך בפרוזדור ואלהים הוא דין והיינו כשיש דין בארמנותיו למטה אז נודע למשגב. פירוש אז נודע ית' למשגב פי' למחסה ולמסתור מכל נזק. וזהו בקנאו את קנאתי ולא כליתי. מתוך שעשה בהם דין למט' לזה לא כליתי אותם כי נתעוררה עליהם הרחמים גדולים. אכי"ר:

עוד לאלוה מילין ונשוב שנית לבאר פי' הפסוק אני ה' לא שניתי ואתם בנ"י לא כליתם. דהנה כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם כדי להטיב לברואים ולא הי' מקום פנוי זולתו כי הא"ס ב"ה אין בו לא תחלה ולא סוף וצמצם שכינתו ונשאר מקום פנוי וזו היא הנקודה ונעשה יו"ד היא חכמה וזהו והחכמ' מאין תמצא וברא את העולם באור הישר הוא השם הוי"ה ב"ה כסדרו ויצר את האדם בצלמו וחתם אותו בחותם המלך הוא השם הוי"ה ב"ה מבית ומחוץ חותם בתוך חותם על הגוף ועל הנשמ' כי כן הדין ביין במקום שיש מגע נכרי צריך חב"ח כ"כ האדם בעוה"ז השפל צריך חותם המלך הקדוש כדי להשמר לבל יתערבו בגוים וחתמו בשם הוי"ה ב"ה הישר. ואף שבאותיות האל"ף בי"ת הה"א קודמת ליו"ד אך מפני שהאותיות עליונים הם ע"פ תשר"ק והי' קודמת והוא השם הישר. ואמנם כי כן שהשי"ת ב"ה אין בו שום השתנות ח"ו להיות פעמים לטובה ופעמים להיפך חלילה כי מפי עליון כו' והוא אחד באחדות האמיתי בלי שום השתנות רק השתנות בא ע"י מעשה ב"א בעשותם אחת מכל מצות אשר לא תעשינה ח"ו הם מהפכין האור הישר ונעשים האותיות של השם מהופכים דהיינו הוי"ה. וזהו ג"כ פי' הפסוק ויאמר אם שמוע כו' והישר בעיניו תעש'. פי' הפעול ע"י מעשיך שתעשה הישר באותיות השם הקדוש כי האותיות נקראים עינים לפי שמאירים. וזהו כי אני ה' רופאך והיינו כשתהרהר בתשובה לתקן את אשר הפכת האותיות השם ותחזירם לכמות שהי' זו היא רפואתך. היוצא לנו מזה עבור שהאדם מלובש בחומר וע"י התהפך כחומר חותם המלך הוא הוי"ה ב"ה הנחתם על הגוף. אמנם הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל משתוקק' תמיד עלות לשורשה מאור העליון ומעוררת את האדם תמיד לתשובה ולכן החותם קיים והשם הוי"ה שבתוכה עומד בקיומו ואינו משתנה. וזה אני ה' לא שניתי. פי' לשון שני ולשון שינוי. ר"ל השם השני החתום על הנשמה אינו משתנה לעולם. ואתם ב"י לא כליתם לפי שהנשמה מחזרת אתכם למוטב וכיוצא בדבר זה הי' כוונת פינחס גם כאן להשיב את ישראל ולעורר רוחם בקרבם אל ה'. ועי"ז פעל שנעשה השם הוי"ה ב"ה ישר באותיותיו. ולזה נעשה מן חמס מחה. וזהו השיב את חמתי ונעשה מחיתי מעל בני ישראל את כל חטאתם כי חזרו בתשובה ע"י ולא כליתי וכו'. והבן:

ויאמר כו' צרור את המדינים כו' ע"ד פעור וע"ד כזבי כו'. ויש לדקדק אמרו כי צוררים כו' בהוה על דבר העבר ונתהוה כבר. וגם אמרו בנכליהם שפירוש המחשבה וכי במחשבה לבד הרעו לישראל הלא גם פעלו במעשה גם כן בדבר פעור וכזבי כנאמר. ונראה לפרש כי עיקר כוונת הבורא ב"ה בנקמתו במדין הי' מחמת גודל המחשבה והרהורים רעים שנתהוו לישראל על ידם בדברם בספור המעשה דפעור או מעשה דכזבי ועל ידי הדבור שדברו בם נפלו לישראל הרהורי תאוות. והכלל בזה שבכל עבירה נברא קליפה ר"ל וכ"ז שהקליפה בעולם אזי נופלים מחשבות רעות לאדם מאות' העבירה וצריך האדם השב לבער הקליפה ההיא מן הארץ. וגם בנ"ד כ"ז שהיו אותם הרשעים המדינים בעולם אז היו עדיין הרהורי עבירה דפעור שולטים בישראל לבלבל להם המחשבה ולכך נצטוה מרבע"ה לנקום בהם נקמת ה'. וזהו כי צוררים הם לכם בהוה פי' עדיין הם צוררים לכם. ומפרש הכתוב במה בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור. פי' באותן המחשבות הרעות המתהוים לכם בדברכם במעשה דפעור וע"ד כזבי כו'. לכך תבערו אותם מן הארץ ותהיו טהורים וקדושים ובערת הרע מקרבך אכי"ר וק"ל:

או יש לפרש באופן אחר ובסיגנון אחד עפ"י מ"ש חז"ל פסל לך הפסולת יהא שלך מכאן נתעשר משה. והנה כמו זר נחשב שיחפוץ הצדיק בעשירות ואדרבא שלא מצינו ההיפך שלא חפץ בעשירות בארונו של יוסף ועליו נאמר חכם לב יקח מצות. אך נר' דהנה כל דבור היוצא מהאדם אינו הולך לריק ולבטלה כי אם מדברי הצדיק הקדוש נברא מלאך הקדוש ולהיפוך מאדם רע נברא מלאך רע ח"ו. והנה זה הדבור הוא משוטט בארץ באין מנוחה עד בואו להצדיק ואז נופל להצדיק הזה במחשבתו הדבור ההוא והוא מעלהו אל הקדושה. וזהו שלפעמים בא להצדיק מחשבה אשר מעולם לא עברה על דעתו המחשב' ההיא ואין זה כ"א היוצא מפי איזה רשע ומשוטטת עד מצאה מנוח. וזהו פי' הפסוק משכני אחריך נרוצה. דהיינו שהמחשבה אשר לא טובה אומרת להצדיק משכני להקדושה כי אחריך נרוצה. ואח"כ בבואו אל הקודש משבחה ואומרת הביאני המלך חדריו הוא הצדיק הנקרא מלך הביאני בחדרי קודש של השי"ת ב"ה. וזהו שאמרו פסל לך הפסולת יהא שלך פי' הדברים הפסולי' והמחשבו' הפסולות יהא שלך שאתה תביאם אל הקדושה ובזה יתעלו. ומכאן נתעשר משה עשירות גדול לא יערכנו כל זהב סגור הם המחשבות. וזהו כוונת הפסוק בכאן כי צוררי' הם לכם בנכליהם. פי' ע"י מחשבותם הרע ודבורם הרע פועלים שגם אתם יש לכם המחשבות ההם כדי להעלותם ובאמת הוא עבודה גדולה לכם וק"ל:

פרשת מטות

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל. דהנה הצדיק הרוצה להמשיך השפעות על ישראל צריך לחבר עמו שאר צדיקים שע"י הדבר שמדבר עמהם הוא משפיע לכל ישראל והם המסייעים אותו אל הטוב שהוא להסתים פי המקטרג מעליו בזכות הרבים משא"כ כשהוא לבדו צריך כח גדול ויד חזקה להשקיט המקטרג לבל ישלוט בו. וזה"ש מרע"ה איכה אשא לבדי כו' פי' כשאני לבדי בלא התחברות שאר צדיקים הוא למשא עלי להמשיך לכם צרכיכם כו'. וזהו וידבר משה אל ראשי המטות פירוש שחיבר עצמו עם הצדיקים. לבנ"י כמו בשביל ישראל להמשיך להם שפע וק"ל. וזהו עורי צפון ובואי תימן. ר"ל הסבה שע"י תעורר את הצפון הוא השפעות פרנסה ע"ש מצפון זהב יאתה. ובואי תימן צריך אתה שתבוא למדריגות תימן ע"ד הרוצה להחכים ידרים. והיינו התחברות הצדיקים והחכמים כנ"ל:

בד"א וידבר משה אל ראשי המטות כו' זה הדבר אשר צוה ה'. ע"ש דאיתא בגמ' כל הנביאים נתנבאו בכה מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר. ולהבין הפרש

שפרש שביניהם ומה נ"מ באיזה הלשון שנבאו. ונראה כי דרך הצדיק הגדול אשר רוח אלהים דיבר בו בגודל קדושתו אז השומע דבריו נדמה לו שכדבריו הקדושים כן כ' בתורה הקדושה ומוצא פסוקים המסייעים לדברי הצדיק והוא אומר על דברי הצדיק זה הדבר אשר צוה ה'. פי' אלו דברים שהצדיק דיבר הם הדברים הנאמרים מפי ה'. ויש שאר צדיקים אשר אינם במדריגתם כ"כ שיהיו כל השומעם נדמים בעיניהם כאלו כתובים בתורה אלא שמעידים על דבריהם שהם דברי יושר ואמת ודברי אלהים חיים אבל אינם מוצאים אותם כתובים בתורה. וזהו כל הנביאים מתנבאים בכה פי' שהיו מעידין על דבריהם לאמר כה ראוי ונכון. מוסיף עליהם משה שהתנבא בלשון זה הדבר. פי' שהיו אומרים על דבריו זה הדבר אשר צוה ה'. פי' שרוח אלהים ג"כ דיבר בו עד שהיו מעידים הכל שדבריו דברי תורה והמה בכתובים. וזהו וידבר משה אל ראשי המטות לבנ"י לאמר זה הדבר. פירוש כנ"ל שיאמרו תורה כך בדביקות לבנ"י לאמר זה הדבר. פי' שיאמרו בנ"י על דבריהם זה הדבר אשר צוה ה'. והבן:

איש כי ידור נדר כו'. נ"ל דהנה האדם יש לו חלק אלוה ממעל וצריך האדם להכין ולעשות דירה נאה להחלק הזה דהיינו בעולמות עליונים וזהו כי ידור לשון דירה. לה' ר"ל להחלק אלהים. וזהו שאמרו חז"ל השוכר דירה סתם הוא לתלתין יומין. זה רמז על האדם הרוצה לקנות דירה לחלקו ממעל צריך לתקן מעשיו בכל תלתין יומין דהיינו להרהר בתשובה ולהדר על כל מעשיו שעשה כל שלשים יום. שלזה תקנו חז"ל להתענות בכל ער"ח כדי לפשפש במעשיו. ולזה רמזו על ריב"ל שהי' מהדר תלמודו כל שלשים יום. או השבע שבועה פירוש שבועה הוא מלשון שבעה שצריך האדם לעבוד בשבעה מדריגות על דרך שפירשתי ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת. רמז שצריך לתקן הששה קצוות ואחר זה יבא אל המדריגה השביעית היא קדושת שבת. וזהו השבע שבועה דהיינו ז' מדריגות שכל אחד כלול משבעה. לאסור איסר על נפשו. רמז אחר שיבא הצדיק לכל המדריגות צריך לראות בשכלו ולהבין שעדיין לא יצא י"ח בעבודתו וידמה בעיניו כאלו מקצר בעבודה ולמצוא בעצמו תמיד הסרונות והטאים ואסורים כדי שע"י פשפושו במעשיו יהי' דבוק עם העולם למטה ויהי' מקושר עמהם להשפיע' רב טוב הצטרכותם. וזהו לאסור איסר על נפשו. פי' למצוא תמיד שעשה אסורים של חטא. וזהו שאמרו הכורע בברוך צריך שיראה איסר נגד לבו. פירוש צריך שיוכנע כ"כ שיראה איסור כנגד לבו להיות נגד לבו שעשה איסורים וחטאים למען הפעולה הנ"ל להטיב לישראל ע"י התקשרותו בהם. וזהו שאמרו על ר"ע כשהי' מתפלל בצבור הי' מקצר ועולה. פי' שהראה לעצמו שהוא מקצר בעבודה למען היות דבוק עם הצבור להשפיע להם רב טוב. וכשהי' מתפלל ביחיד. ר"ל שלפעמים כשהיה מתבודד בפ"ע להתאחד באחדות אדם מניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת. פי' שלב"א נדמה להם שהוא בזוית זו העוה"ז והוא הי' בזוית אחרת בעולמות עליונים כי כן דרך הצדיק אף שהוא מדבר עם ב"א בכל זאת נפשו קשורה למעלה בעולמות. ואפשר שלזה רמזו ז"ל באמרם מאן דלא כרע במודים אחר ז' שנים נעשה שדרתו נחש. כי זה מדה כנגד מדה דבאמת צריך להבין מאין יבא להצדיק גמור שלא יהי' יוכל למצוא עצמו שלם במעשיו זה הוא באמת מחמת חטא הנחש בלתי אפשרי להיות שלם וזה שלא כרע במודים פי' כדרך הכריעה היינו עד שיראה איסר שפי' כנ"ל ההכנעה הגדולה והוא סובר בעצמו שתיקן הכל ולא התאמץ לבא אל ז' מדריגות הנ"ל נעשה שדרתו נחש מכ"ת עבור שלא הכניע עצמו. ונחזור לביאור הכתוב לא יחל דברו פירש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין י"ל הפי' לפי דרכינו שהצדיק הזה צריך לראות שלא יהא דבריו חולין כלל וכלל כ"א קדושה ודביקות. אבל אחרים מוחלין לו. ר"ל אבל אחרים הבאים אליו בדבר הצטרכותם לפעול להם דברי גשמיות הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם. ככל היוצא מפיו יעשה פי' ככל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה אלהים כמ"ש הצדיק גוזר והקב"ה מקיים:

או יאמר ככל היוצא כו' עד שאנו אומרים ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך דהיינו שיפתח את שפתינו ופי יגיד לשון המשכה תהלתך ר"ל הדיבורים היוצאים מפיו יהיו נמשכים עד עולם עליון הנקרא תהלה. ונמצא דברי קדושה שהצדיק מדבר הם דבוקים בפיו ונמשכים ועולים עד עולם עליון ואינם נפסקים לצאת תפיו ממש רק דבוקים גם בפיו הקדוש ולא כן דברי הגשמיים הנפסקים מהדבור. והצדיק צריך לראות שגם דברי הגשמיות שלו יהיו ג"כ בקדושה ובטהרה גדולה למען יעש' בהם ג"כ עשיות קדושה. וזהו ככל היוצא מפיו פירוש אפילו דברי גשמי יעשה בהם תיקון:

וזהו שנאמר בפרשת מסעי צו את בני ישראל כו' כי אתם באים אל ארץ כנען. פי' כשתבואו להכניע ולשבר כח החיצונים וס"א הנקרא ארץ כנען. זאת הארץ אשר תפול לכם כפירש"י ע"י שהפיל הקב"ה שרי האומות לפניהם. ולפי דרכינו פי' אתם תפילו הס"א. בנחלה ר"ל על ידי התורה הקדושה הנקראת נחלה. ארץ כנען לגבולותיה ר"ל שתראו לשבר הגבולים של הס"א. ואמר הכתוב והי' לכם פאת נגב ממדבר צין. פי' אחר הגבול של הס"א על שאינו מניחה לבא לפאת נגב הוא החכמה ע"ד הנ"ל הרוצה להחכים ידרים. מדבר צין דאיתא מדבר צין הוא מדבר סיני רמז להתורה הקדושה הניתנה בסיני והס"א מעכבת אתכם מעסוק בה. ועיקר העיכוב הוא ע"י אדום כמ"ש מי מעכב שעבוד מלכיות אבל אחר שתשברו את הס"א וגבולותיה תזכו והי' לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה. קצה ים הוא העולם עליון הנק' ים התלמוד. המלח ר"ל תמתיקו אותם כמו מלח הממתיק הבשר. קדמה פי' ע"י שתגיעו בתורה לים העליון תעשו נחת רוח להבורא ב"ה שהוא קדמונו של עולם. ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. פירוש שתזכו בזה לסבב אתכם עם הגבול הזה אחר שתתקנו אותו: עד למעלה עקרבים דאי' אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק ר"ל נחש רמז לנחש הקדמוני שהטילה זוהמא שעי"ז אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כמו שכתבתי כבר בפרשה שהצדיק מוצא תמיד בעצמו חסרונות וקילור רב בעבודתו ית' והוא באמת מחמת חטא הנחש. וזהו נחש כרוך על עקבו דהיינו חטאים שאדם דש בעקביו כרוך עליו מחמת הנחש. לא יפסיק ר"ל בשביל זה לא יפסיק מדבקותו. ואחז"ל ה"מ נחש אבל עקרב יפסיק זה רמז שאם הלילה באיזה חטא נכשל שהוא חלילה סכנה דהיינו חטא ממש ה"ו עי"ז יפסיק עצמו מהדביקות חלילה. וזהו שאמר הכתוב כשתשברו ותכניעו הס"א אזי תגיעו למעלה עקרבים. ר"ל שלא ישלוט בכם שום עקרב הוא חטא ממש חלילה ותהיו למעלה למעלה שלא יוכל ליגע בכם כזאת. והשם יזכנו לעבדו בתמים שלא ישלוט בנו יצה"ר

ונזכה

ונזכה במהרה לביאת משיחנו שיתוקן חטא הנחש ומלאה הארץ דעה אכי"ר :

פרשת מסעי

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם. נ"ל דהנה לכאורה יש לדקדק א' שהי' לו לכתוב ויכתוב משה את מסעיהם ומלת מוצאיהם הוא מיותר ואין לו פי' לכאורה. וגם למה נכתבו המסעות הללו וכמו שדקדק רש"י ז"ל. ועוד למה נכתב בכל מסעי ויחנו והיה די שכתבו ויסעו בנ"י מרעמסס לסוכות וכן כולם. אך הענין דהנה מ"ב מסעות וכתבו כאן רמז למ"ב עולמות. והנה יש עולם שהוא דין ויש עולם שהוא רחמים ויש עולם שהוא משותף ברחמים. וכן כל עולם ועולם מיוחד לעצמו כל א' למלואו ותיקונו. אך מחמת שיש בני אדם המקלקלים במעשיהם אשר לא טובים ופוגמים חלילה באיזה עולם זה נקרא בשם מסעי. ע"ד ויסעו מהר ההר דאיתא בזוהר פרשת חוקת דנטלי מלאכא תלמודא כו' ע"ש לשונו. וצריך הצדיק לתקן מה שקלקלו עולם וזה נקראים בשם חניה. על דרך שאמר הכתוב ויחן שם ישראל נגד ההר ולכן נאמר ויסעו ויחנו ר"ל מה שנסעו מקדמונו של עולם קצת וקלקלו באיזה עולם ויחנו פי' שהיו הצדיקים שביניהם מתקנים כנ"ל. לכן בפסוק ויחנו ברתמה פירש"י בפירושו ע"ש הלשון הרע של מרגלים נקרא המקום רתמה ע"ש גחלי רתמים ע"ש. ולא פי' כן בשאר מסעות בשביל שזה החטא הי' בגלוי שהוא חטא המרגלים. וזהו ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם פי' היינו מה שהצדיקים מוציאים בפיהם בכחם ובפנימיותם הקדוש הם מתקנים את המסעות כנ"ל. וזהו ויראו יושבי קצוות מאותותיך. ר"ל יושבי קצוות הם צדיקים היושבים תמיד על הקצוות דהיינו על ב' קצוות לתקן ולהמתיק הדינים ולעורר הרחמים ע"ד יעקב איש תם יושב אוהלים פירוש ב' אוהלים היינו דו"ר. ומפרש הפסוק לפי שהצדיקים נוטלים ראיה לזה מאותותיך. פי' והצדיקים הם נוטלים ראיה מן התורה הקדושה שכן נראה מאותיות התורה. כאשר מצינו בהתורה לכאורה תיבות ואותיות יתירות כמו המסעות הנ"ל שצריך לומר למה נכתבו ומלת ויחנו הוא מיותר לכאורה. אלא שהתורה רמזה בזה שהצדיקים תקנו הכל כל מה שקלקלו אותו כנ"ל. ולפעמים היו ממתיקים הדינין שנתעוררו ע"י המעשה לא טוב. ולפעמים היו מעוררים רחמים לכל העולם לפי ענינו. ולכן הצדיקים הבאים אחריהם יוצאים בעקבותיהם ועושים גם כן כמעשיהם בב' קצוות כנ"ל. וזהו מוצאי בוקר ר"ל שהם ממציאים ופועלים רחמים הנקרא בוקר וערב תרנין הם הדינים הנקראים ערב וממתיקים אותם לרחמים. ונמצא גם הם מרנינים ברנה ושמחה ואור ליהודים אמן. וזהו פי' מעולם לא לן אדם בירושלים ועבירה בידו וכבר דקדקתי בו עיין לעיל. ולפי דרכינו פי' דהדין נקרא לשון לינה שהוא ערב כנ"ל ומי שבידו להתפלל ולהמתיק אותם ואינו עושה זאת הוא נקרא חוטא כמש"ה גם אנכי חלילה לי מחטוא מחדול להתפלל. וזהו לא לן אדם דהיינו שלא הי' איזה דין חלילה על איזה אדם ולא היו ממתיקים אותו זה לא הי' כלל. וזהו ועבירה בידו פי' שלא הי' המכשלה הזאת תחת ידם שיראו איזה דינין ולא היו מתפללים וממתיקים כי תיכף ומיד התפללו ופעלו בתפלתם הזכה ועבודות הכשרות להמתיק הכל ולהפכו לרחמים :

הדברים כו'. ונקדים לפרש הפסוק תנו עוז לאלהים כו' ועוזו כו'. לכאורה אין מחובר זה לזה. אמנם כבר הקדמנו וכתבנו שהצדיק ע"י מעשיו הקדושים יכול לבטל כל הגזירות מישראל ולהשפיע להם כאשר יגזר אומר ויקם הקב"ה מקיים דבריו. וז"ש חז"ל כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה דהיינו בריאות העולם הוא למען צוות להש"י ב"ה הנקרא זה כמו שכתוב זה אלי ואנוהו כנ"ל שהצדיק גוזר והקב"ה מקיים. ואפשר לומר שלזה כיונו ג"כ חז"ל מתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים ושתפו למדת הרחמים. וכבר נוהו קמאי דקמאי וכי יש ח"ו השתנות. ונראה דאי' בגמ' ג' שותפים באדם הקב"ה אביו ואמו. ר"ל אביו הוא הצדיק הנק' אב כמו שאמר אלישע לאליהו אבי אבי רכב ישראל. ואמו היינו כנ"י היא השכינה ואביו מזריע את הלובן דהיינו שהצדיק מלבן את העונות ומהפך הדינים לרחמי' וגם השכינה נקראת רחמים. ונמצא יהי' הפירוש כך שבודאי לא חזר הקב"ה ומחשבתו ית' נתקיימה אף לאחר הבריאה שנבראת במדת הדין. אך שמסר ונתן הרשות ביד הצדיק ועשאו שותף למעשה בראשית שיהי' יכול להפך הדין לרחמים בצדקותיו ותפלותיו. ונמצא שהניח הדבר שמקדם. וזהו הפי' של ושתפו קאי על הצדיק שעשאו הש"י שותף בזה שיהי' יכול להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים גמורים והכל הי' בסקירה אחת ובמה הוא ממתיק את הדינים היינו ע"י גבורותיו של הצדיק שצריך להתגבר עליהם דהיינו דוגמתם שהדינים נקראים גבורו'. והנה הצדיק צריך לעלות במדריגתו עד מקום שורש הדינים בשם הוא ממתיק אותם בשרשם ע"י גבורותיו כי כל דבר צריך להיות דומה בדומה דהיינו לגבור מלחמה צריך לעמוד כנגדו גם כן גבור מלחמה. וזהו דאיתא במשנה היוצאין להציל חוזרין למקומן ואמרינן בגמ' וכלי זיינן בידם. ר"ל הצדיקים היוצאין להציל את ישראל להכניע ולהמתיק הדינים חוזרין למקומן צריכין לחזור ולעלות למקום שורש הדינים ומוצאם ועיקרם. וכלי זיינן בידן דהיינו בגבורת' צריכין לעלות לשרשם להמתיק אותם במקומם והשי"ת ב"ה רוצה בזה כדאיתא נצחוני בני. וזהו נעימות בימינך נצח ר"ל נעימים הם הגבורות והניצוח כשהצדיק ממתיקם ומביאם למקומם לימין. וזהו הנוי והנצח לחי עולמים ר"ל שיהי' לו לנוי כשמנצחין אותו. וזהו שאמר בלק לבלעם ועתה ברח לך אל מקומך ותיכף אחר זה אמר בלעם לבלק לכה איעצך וכי משום דאמר לו ברח לך כו' נתן לו עצה. אלא משום דבלק הי' קוסם גדול יותר מבלעם כפירש"י ז"ל. והנה אותו הפעם הי' שורה קצת רוה"ק עליו כאשר אמר מחזה שדי יחזה כדי לברך את ישראל ואמר לו בלק ברח אל מקומך דהיינו לכתרין תתאין למקום שרשם שמשרשו בס"א. ולכן נתן לו עצה על הזנות להפקיר בנותיהם. וזהו שאמר לו בלעם ועתה הנני הולך לעמי דהיינו למקום שרשי לכה איעצך כו': ונחזור לענינינו שהצדיק עולה במדריגתו עד מקום שורש הדינים וממתיקם שם וגם מעורר את הדינים על הרשעים הראויים לכך שיהא חלין עליהם ועי"ז כשעושין דין ברשעים מתיירא ומתקלס ומתגאה על ישראל. וזה פי' הפסוק אשירה לה' כי גאה כו'. ר"ל אשירה לה' הרחמים שנהפכו הדינים לרחמים עלינו. כי גאה גאה לעילא ולתתא דהיינו שנעשה מהדינים עלינו ישראל כעין גאות כנ"ל. ועל הרשעים נשארו הדינים. וזהו סוס ורוכבו רמה בים. וזהו פי' הפסוק תנו עוז לאלקים דהיינו שתעלו במדרגתכם ליתן עוזכם וגבורתכם נגד אלהים הם הדינים להכניע ולהמתיק אותם וממילא על ישראל גאותו כנ"ל שלא יהיו הדינים אלא כעין גאות. ועוזו בשחקים דהיינו עוזו וגבורותיו של הקב"ה אחר שהם נמתקים מה יהיה מעשיהם ופעולתם על ישראל. ואמר בשחקים שטוחני' מן לצדיקים. כי מזוני ופרנסה בא ג"כ ע"י גבורות כדאמרינן בגמרא בגשמים למה נקרא שמן גבורות גשמים שיורדין בגבורה. וגשמים היינו מזוני. וזהו ג"כ דאמרינן בגמרא קשה מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף דקריעת ים סוף היה ע"י גבורות כנ"ל ומזוני באים ג"כ ע"י גבורות. אך בכל זאת צריכין ישראל להיות התחברותם ואחדותם עם הצדיק ועי"ז הצדיק נאזר בגבורה לבטל הדינים מהם ולהשפיע להם. וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר נאמר ויחן ל' יחיד כפרש"י שהיו באחדות כאיש אחד זה היה התנגדות נגד ההר נגד הדינים הנקראים הר להמתיק אותם. ומשה עלה אל האלהים להמתיקם בשורשם. וזהו אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. דהיינו שהיה משה מדבר בדבור הוא קשות וגבורה בשביל כל ישראל. בערבה כו' דהיינו בכל המקומות שחטאו והיו צריכין לרחמים לבטל הדינים מהם ביטל אותם משה מהם ע"י גבורותיו. בין תופל ולבן. תופל הוא ל' התחברות דהיינו ע"י התחברותם היה פועל להם לבטל הדינים מהם. וגם לבן הוא המן כפירש"י שהיה משפיע להם ג"כ השפעות מזוני ופרנסה:

עוד בפסוק הנ"ל אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל כו'. יש לבאר שנרמז בכאן עצה לעם ה' איך יתנהגו לבא אל אמיתת עבודת השם ב"ה. כי הטעם למה שאנו אומרים קודם כל עבודתינו ותפלתינו לשם יחוד כו' בשם כל ישראל. הכונה היות שאין צדיק בארץ כו' וא"כ האיך יכול להשרות איזה דבר קדושה באבריו כיון שנעשה בהם איזה עבירה חלילה ונפגם אותו האבר ואיך יכול להשרות עליו קדושת העבודה ההיא. אך שהתיקון לזה הוא במה שכולל עצמו עם כללות ישראל כי יש עולם הנקרא כל ישראל והעולם ההוא שלם בלי שום פגם כי כללות ישראל הם צדיקים כמ"ש ועמך כולם צדיקים. וא"כ אף שהפרטים חוטאים לפעמים אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם ואין שטן ואין פגע רע בהם חלילה ותמיד צורתם הקוקה למעלה והוא הנקרא בספרי קודש אדם קדמון ושם אין שליטה לחטא כלל והאדם מקשר עצמו שם בהתכללות ההיא ואז אותו האבר נקשר בהתכללות ונתקן בקדושה עליונה ואז יכול לעשות המצוה או העבודה ההיא וזה עצה אחת. ועוד יש עצה היות שורש כל החטאים הם בחמת חטא עץ הדעת שנתקללה האדמה בל"ט קללות ומהם באה הזוהמא לאדם אבל כשאדם שומר שבת כהלכתו בל"ט מלאכות מתקן הל"ט קללות ואז יפרדו ממנו כל הקליפות. וזה הטעם כל השומר שבת כהלכתו כו' אפי' עובד כו' מוחלין לו. וזה שרמז להם מרע"ה באומרו עצות הללו לעם הקודש באמרותיו הטהורים אלה הדברים נרמז שמירת שבת

בל"ו

בל"ט מלאכות כדרך שאמרו בגמרא אלה הדברים מכאן לל"ט מלאכות דברים הדברים ואלה הם ל"ט יעיין במס' שבת. ועצה השנית הוא תיבת כל ישראל לייחד ולקשר עצמו בכללות ישראל. וזהו אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל פי' אל העצת כל ישראל שאנו עושין כנ"ל נתן לנו עוד עצה באלה הדברים דהיינו שמירת שבת ודו"ק:

או יאמר אלה הדברים כו'. נ"ל בהקדים לפרש פסוק אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי כו'. דאיתא בגמ' קיים אאע"ה כו' אפילו עירוב תבשילין והיינו שהיה מקדש ומטהר את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו כל אבר במצות השייך לה דכל מצוה ומצוה יש לה עולם בפני עצמה ואברהם אע"ה ע"י שהיה עובד השי"ת מאהבה השיג את כל מצוה ומצוה בשרשה ואפי' מצוה דרבנן יש לה שורש ועיקר בדאורייתא' בעולם המיוחד לה. וזהו בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו דעיקר צריך האדם להתקדש ולהטהר עצמו מיד בהגיעו לשכל מקטנותו. והיינו שלש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הילולים לה'. דאדם נקרא פרי שורשו הוא למעלה והוא אינו אלא כפר הגדל באילן. וצריך האדם תיכף ומיד בשנה הרביעית להיות כל פריו קודש הילולים לה' כמ"ש אשרי הגבר כי ישא עול מנעוריו ואברהם אבינו ע"י עבודתו שלימה. באהבה רבה פעל והשפיע לנו שורש קדושה שנהיה אנחנו ג"כ יכולים לילך בדרכיו לעבוד הבורא ב"ה באהבה. וזהו פי' זרע אברהם אוהבי. ר"ל שאהבה הזאת הזריע אברהם לכל באי עולם ובזכות אבותינו אנחנו חיים וקיימים בגלות המר הזה. אך ברצות הצדיק להשפיע ולפעול איזה דבר ע"י פעולת עצמו אף בלא זכות אבות דהיינו שהקטרוג חלילה גדול ואין מועיל זכות אבות לבד צריך להחזיק במדריגה גדולה ממדריגת אבות. כמו שמצינו במרע"ה שכשחטאו ישראל אמר ונחנו מה כי תלינו כו'. דהנה אאע"ה כשהיה מתפלל על סדום אמר הנה נא הואלתי לדבר ואנכי עפר ואפר. דהנה שורש הדבר כשהצדיק בא למדרגה זאת שיוכל לפעול בדבורו צריך להיות מאוד שפל רוח בעיני עצמו. וזהו שאמר אאע"ה הנה נא הואלתי לדבר. ר"ל שבאתי למדרגה זאת כנ"ל הכניע והשפיל עצמו מיד ואמר אנכי עפר ואפר. ומרע"ה כשחטאו ישראל ורצה להתפלל עליהם החזיק במדריגה יותר גדולה מזו דאברהם המשיל עצמו עכ"פ לעפר ומרע"ה אמר ונחנו מה שהיה מסופק ולא ידע מה הוא ואפשר העפר חשוב ממנו. וזה שאמר משה רבע"ה ג"כ אתה החילות להראות את עבדך אחר שעלה למרום והוריד התורה וראה מלאכים ועולמות עליונים והיה זה בעיניו הכל התחלה נגד גדולת הבורא ב"ה והיינו אתה החילות כו'. והנה עתה ברצות הצדיק לפעול ולהשפיע צריך להכניע ולהשפיל עצמו יותר דהיינו שיהיה נחשב בעיניו כלא ואין. שמלת מה הוא ל' שאלה וספק שהוא עכ"פ דבר מה אך שאינו יודע אותו הדבר הנשאל ונדמה לו. אבל מי שמחזיק עצמו כאין אין לך הכנעה ושפלות גדול מזה. וזהו אשא עיני אל ההרים ר"ל שבטוח אני בזכות אבותי הנקראים הרים לשון הורי ותורי. מאין יבא עזרי פי' אבל כשאני צריך דבר מעצמי שיבא העזר מפעולתי לבד הוא עי"ז שאני מחזיק עצמי כאין ומהיכן בא עזרי. עזרי מעם ה' כו'. וזהו פי' ישאו הרים שלום לעם וגבעות בצדקה. ר"ל ישאו הרים היינו ע"י זכות אבות הוא שלום לעם. וגבעות בצדקה. דאיתא בפוסקים דאבות לא קיימו יסוד מצות צדקה לגמרי מחמת שלא היה להם ליתן צדקה למולים וע"י נתינת צדקה האדם בא ג"כ למדריגה יותר גדולה שיוכל לפעול הכל. וזהו גבעות ר"ל רחמים גדולים העליונים בא ע"י צדקה שזה הוא בלא זכות אבות ע"י שאתה מקיים יסוד מצוה צדקה לגמרי. וזהו אלה הדברים אשר דיבר משה כו' בעבר הירדן כו'. ר"ל דא"י מקודשת מכל ארצות בהמ"ק של מטה מכוון כנגד מקדש של מעלה ושם נקל הוא לאדם לבא למדרגות גדולות והיה מרע"ה אומר להם לישראל כל הדברים כאלו היה בעבר הירדן דהיינו כאלו היה בא"י כך אמר להם בקדושה ודביקות כ"כ גדול והשיג המדרגה כאלו היה בא"י:

או יאמר בעבר הירדן. ונקדים לפרש פסוק ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו. דהנה הצדיק צריך כל כך לעבוד הבורא ב"ה עד שיוכל לפעול בדבור בעלמא ולהכניע ולהמתיק הדינים. וזו צריך להיות בהסתר הדבורים לפני המקטרג וכשהיו ישראל במדבר היה הקב"ה בכבודו ובעצמו המתיק עליהם הדינים. וזהו שאמר מרע"ה לישראל בתוכחתו ידע לכתך במדבר הגדול שם הוא מקום הדינים. זה ארבעים שנה לא חסרת דבר ר"ל שאפי' דבור בעלמא לא הוצרך אז להמתיק הדינים מחמת גודל חסדו ית' עליכם. וזהו ידרך ענוים במשפט ר"ל ענוים היינו הצדיקים דורכים במשפט במדת הדין וכובשים אותו להמתיקו. וילמד ענוים דרכו ר"ל שהשי"ת ב"ה מלמד להצדיקים שיעשו בהסתר הדבר הזה להמתיק הדינים כאדם ההולך לפי דרכו ועושה פעולותיו כלאחר יד בהסתר. וזהו בעבר הירדן ר"ל ירדן הוא ל' יר"ד דין והיינו שמרע"ה המתיק והוריד הדינים לבל ישלטו בהסתר ומן הצד עשה פעולה הזאת ומשמעות דבורו היה כאלו היה מדבר על צד ועבר אחר. וזהו בעבר הירדן במדבר. ר"ל שבדיבור בעלמא פעל ועשה זאת. בערבה ר"ל זה חל על הצדיק לעשות מחמת ערבות שכל ישראל ערבים זה לזה. וגם פי' בערבה הוא ל' מתיקות ועריבות שצריך הצדיק להיות מתוק לשמים ולבריות. מול סוף שצריך להיות כל עבודתו הכל למול אין סוף ב"ה בעולמות העליונים. והכתוב מקצר בלשונו. בין פארן ר"ל שצריך להיות במדת תפארת מדת יעקב אבינו ע"ה לעורר רחמים על ישראל ולהמשיך הדינים על רשעים. ובין תופל ר"ל שיהא שפל בעיניו וטפל בעולם. ובין לבן ר"ל עי"ז בא ללובן העליון. וחצירות ר"ל שהצדיק הזה הוא כחצר לפני הבית שכל בני החצר נותנים עירובם אצלו כך כל ישראל נשענים ונסמכים עליו להתפלל עליהם להשפיע ולהמשיך להם כל הצורך לכל אחד ואחד:

או יאמר חצירות מרמז לשם הוי"ה ב"ה דחצר שיש בו דין הלוקה אינו פחות מד' אמות לכל צד. ד' אמות הוא רמז לשם הוי"ה ב"ה. וזהו וחצירות ר"ל שצריך שיהיה השם הוי"ה ב"ה תמיד לנגד עיניו כמ"ש שויתי ה' לנגדי וכו'. ודי זהב ר"ל שצריך להמשיך פרנסה והשפעה לכל אחד די פרנסתו. או יאמר ידרך ענוים במשפט ע"ד הפשוט ר"ל שהצדיק מדריך את ענוים הם האנשים המתחברים לעבודת הש"י שישפטו את עצמם תמיד ויחזרו בתשובה תמיד. וילמד ענוים דרכו. ר"ל ואחר זה מלמדם שילכו בדרכיו בדביקות ואהבה רבה ושלימה להשפיע ולהיטיב לישראל שזה הוא דרכו ורצונו של הבורא ב"ה להטיב ולהשפיע וק"ל:

ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו כו'

אחינו המסו כו' ובדבר הזה אינכם כו' לתור לכם מנוחה כו'. נראה לבאר הטעם שילוח מרגלים ובפרט על אשר הוטב בעיני משה אדון הנביאים. לפי שכוונתו היה לטובה לפי שהיו צריכין לפנות להם הדרך לפניהם ולבער הקליפות אשר היו בארץ כנען למען היות להם בנקל להלחם באויביהם ולהרוג אותם כי יחשבו לפגרים מתים באין כח וחיות עוד להם מהקליפות ולזה רצו לבחור להם המובחר והחשוב שבהם. כולם אנשים צדיקים שיהי' להם כח לבער הקליפות מגודל קדושתם. ולזה שלחו איש אחד מכל שבט המעולה שבהם ובאותה השעה כשרים היו כפרש"י ז"ל אבל אח"כ כשקלקלו הוכיחם מרבע"ה באמור להם באמת כונתכם היה לטוב אבל היה לכם להאמין בה' אלקיכם אשר עשה לכם הניסים והנפלאות והנוראים האלה במדבר הגדול והנורא אשר היה מקום נחש כו' הם הקליפות והוא הלך לפניכם ובער אותם כן יעשה בוודאי לכל הממלכות אשר תעברו שם לילך לפניכם ולתור לכם מנוחה כדי שיהא קל לכם להנקם מאויביכם ולשרש אחריהם לבלתי השאיר להם כל חי. וזה שאמר ותקרבון אלי כו' נשלחה אנשים לפנינו הוא הפי' כנ"ל שיהא להם לעזר לפנות להם הדרך מכל מכשול כיון שכל הקליפות חונים שם עדיין. ואומר אליכם כו' לא תערצו ה' אלקיכם ההולך לפניכם ובמדבר אשר ראית כו' ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלקיכם ההולך לפניכם לתור לכם מנוחה. ומוטב היה לכם להאמין בו ית' כי הוא יפנה הדרך לפניכם והוא ינחיל לכם את הארץ וק"ל:

עוד בפסוק הנ"ל ותקרבון אלי כו' נשלחה אנשים ויחפרו לנו כו' את הדרך אשר נעלה בה כו' ואת הערים אשר נבא אליהם כו' ויפנו ויעלו כו' וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ כו'. ולכאורה יש לדקדק על כפל הלשון את הדרך כו' ואת הערים. ב' מה ויפנו ויעלו. ג' ויאמרו טובה הארץ למה לא הזכיר מרבע"ה מה שהוציאו דיבת הארץ. וא"ת שלא רצה להוכיח אותם ולגלות עונותם הרי אמר להם ובחורב הקצפתם וכמוהו רבים. אלא נ"ל דכונת ישראל היה בשליחות המרגלים כדי שהם יתקנו בעלותם כל דבר רע ולהכניע השרים בצדקתם וכדי שיבואו ויאמרו טובה הארץ ויפעול דבורם שלאחר זה לא יהיה שום מונע בבואם אל הארץ ויבואו בהשקט ובטח. וזהו שהוכיח אותם מרבע"ה ותקרבון כו' ונשלחה אנשים צדיקים כפרש"י ז"ל שאותה שעה כשרים היו. ויחפרו לנו את הארץ דהיינו שהם בצדקתם יעשו חפירה בהילוכם לתקן כל המכשולות והעקמומיות והקטרוגים וזהו פי' חפירה דהיינו שצריך להיות בהסתר כנ"ל. וזהו את הדרך אשר נעלה בה כפרש"י ז"ל שאין דרך שאין בו עקמימיות רמז לכל המכשולות והקטרוגים והמסכים כנ"ל. ואת הערים אשר נבא כו'. ר"ל שאז נבא בנקל אל הערים. זהו שנאמר וייטב בעיני הדבר כי לפי כוונתם היה הדבר טוב. וזהו ויפנו כו' שהיו מרגלים פונים אל הדבר הזה ונתנו לבם על זאת וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ. ולפי עניננו הוא מובן מה שלא הזכיר להם הוצאת דבת הארץ שזה היה קלקולם שלא האמינו מיד מה שאמרו המרגלים טובה הארץ כי כוונתם לזה כנ"ל שיבואו ויאמרו טובה הארץ ולא היה לפנות אל שאר הדברים. ומיד הוכיח אותם ובמדבר אשר ראית כו' ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' ההולך לפניכם כו' באש לילה כו' ובענן יומם. ולכאורה ובדבר הזה אינו מדויק אך כשאדם הולך בגשמיות ועניני עוה"ז יום יום עי"ז הוא נתגשם כ"כ שאפילו הנסים והנפלאות הנגלים והנראים בחוש הראות אינו מאמין. וזהו שהוכיח אותם אף שקלקלתם ואמרתם אחינו המסו כו' היה לכם להאמין ע"י הנסים שראיתם בחוש העמוד אש וענן ההולך לפניכם. ובדבר הזה אינכם מאמינים. ר"ל ואתם אפי' הנסים הנגלים דהיינו עמוד אש וענן שאתם רואי' אינכם מאמינים מחמת שאתם מגושמים כ"כ והוכיח אותם שישימו לב לגודל הנסים והנפלאות שעשה עמהם הש"י בכל עת ועי"ז יזדככו ויתקדשו בקדושה רבה וק"ל:

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר כו'. נ"ל דאיתא בגמרא דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב. ולכאורה הדבר תמוה לחשוב על דור המדבר דור דיעה כזה שקבלו התורה בסיני וראו אלקים שלא יהא להם חלק לעוה"ב. אלא נראה הטעם שהסיע הקב"ה את ישראל דרך המדבר הוא מחמת שכשיצאו ממצרים וקיבלו התורה ופסקו זוהמתן ומחמת גודל קדושתם היה כח בידם להמתיק הדינים לכך הנהיגם דרך המדבר ששם הוא מקור ושורש הדינים כדי שימתיקו הדינים שבשביל זה נשתלח השעיר למדבר מחמת ששם הוא שורש הדינים והקליפות כידוע ואלו היה דור המדבר נכנס לא"י לא היה שום גלות לישראל מחמת שהיו הדינים נמתקים לגמרי עד שורשם. וזהו שאמרו בגמרא מפני מה עופות שבבבל שמנים וא"ל לך למדבר עזה שמשמנים מהם. ולכאורה מה זו שאלה ומה זו התשובה על שאלה זאת. אך נראה שרמזו בזאת השאלה על גלותינו המר. דהנה העוף טמא נקרא הקליפה. וזהו דאמרינן בגמרא אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל כשלמד תורה עוף הפורח נשרף בהבל פיו מחמת שהיה לימודו בקדושה ובטהרה נשרף מהבל פיו הקליפות הנקראין עוף שכשרצו לפרוח ולהגביר הדינים חלילה על ישראל נשרפו מהבל פיו הקדוש. וזה ששאל מפני מה עופות שבבבל שמנים ר"ל מפני מה יש להדינים והקליפות הנקראים עופות התגברות כל כך על ישראל והשיב לך למדבר עזה שמשמנים מהם. ר"ל ששם אתה צריך להמתיק הדינים. כי עיקר התגברות שלהם הוא משם שבמדבר הוא שרשם כי עדיין דור המדבר לא המתיקו עד השורש מחמת שלא נכנסו לא"י. ונמצא עיקר נסיעתם דרך המדבר היה מחמת גודל קדושתם. וזהו שאמר התנא דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב. ר"ל שחלקם הוא צפון לעוה"ב. דאי' בגמרא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ר"ל שחלקם הוא צפון לעוה"ב. דהיינו מה שעוסקים בתורה ובמצות נצפן להם לעוה"ב. שבעוה"ז בלתי אפשר לבא למדרגה הזאת שיהיו יכולים ליהנות מזיו השכינה שזה הוא העוה"ב. אבל דור המדבר מחמת רוב קדושתם לא היו צריכין להמתין לעוה"ב ונהנו מחלק' בעודם בחיים חיותם. וזה הוא כוונת אין להם חלק לעוה"ב. ומחמת שדור המדבר לא נכנסו לא"י היה מרע"ה ג"כ מוכרח למות במדבר בכדי שבכל דור ודור יתגלגל הוא בנשמת צדיק ויהיה בכל דור צדיקים כמותו שיכולים להמתיק הדינים ואלו בא משה רבע"ה לא"י לא היה יכול להתגלגל שאז היה מקיים כל המצות התלוים בארץ ועכשיו שמת במדבר עדיין לא קיים מצות התלויות בארץ ויכול להתגלגל. וז"ש מרע"ה גם בי התאנף ה' בגללכם. ר"ל התאנף הוא ל' ענף שאותיות אחה"ע מתחלפים דהנשמות יש בהם ענפים המחוברים בשורש העליון. וז"ש משה מחמת שאתם לא נכנסתם לא"י ולא המתקתם הדינים עד שורשם ואני מוכרח להתגלגל ג"כ עמכם כדי שיהיה בכל דור צדיק שיוכל להמתיק הדינים

ובשביל

ובשביל זה נקרא הצדיק בשם משה ע"ד שאמרו משה שפיר קאמרת כו'. וזהו גם בי התאנף פי' גם אני צריך להיות ענף בתוך הנשמות. בגללכם ר"ל כדי להתגלגל עמכם. לאמר גם כו' ר"ל שגם הוא צריך לרבות היינו שאתם ג"כ צריך להתגלגל. לכן אתה לא תבא שם כנ"ל כדי שיעוכב עדיין בשביל המצות התלוים בארץ ויוכל להתגלגל בכל דור וימתיק הדינים מעל ישראל. וזהו שסיפר הקב"ה מעלות לויתן ואמר יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו שלויתן נקרא הצדיק שמתחבר ומתדבק עם הקב"ה ל' הפעם ילוה אישי כו' והצדיק יש לו כח להמתיק הדינים בפיו הקדוש ע"י לימודו ועוסקו בתורה לשמה. וזהו יבטח הצדיק יש לו בטחון שיגיח את הירדן ר"ל הדינים כנ"ל ירד די"ן אל פיהו פירוש בפיו הקדוש. וזהו וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך דהלוים היו המובחרים מישראל לעבודתו ית"ש שלא חטאו והיו נותנים אורות גדולות בעולמות העליונים וממתיקים דינים מישראל. וזהו תומיך ואוריך היינו התמימות והאורות שבך. לאיש חסידך פי' זה ניתן ונמסר ג"כ לאנשי החסידים הקדושים שיש בהם כח לפעול כנ"ל וק"ל:

ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב כו' כי לבני לוט נתתי כו' האימים ישבו בה כו' רפאים יחשבו אף הם כענקים כו' והמואבים יקראו להם אימים ובשעיר ישבו החורים לפנים כו' וידבר ה' אלי לאמר כו' וקרבת מול בני עמון אל תצורם כו' כי לבני לוט נתתיה כו' ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים והעמונים יקראו להם זמזומים. הדקדוק נראה ומובן מאליו מה מודיע לנו התורה בזה מי שישב בה לפנים ותיפח רוחם לחושבים שהתורה ספורי דברים הלילה וחלילה. אלא שהתורה הקדושה למדה לנו חכמה גדולה בזה איך לעשות להשפיל ולשבר כח שרי האומות. שמרע"ה ראה שעמון ומואב ועשו שהיה להם זכות שלוט התחבר עצמו לאאע"ה ועשו קיים מצות כיבוד אב והיה קשה לשבר את כח שרי האומות הללו. לכן השכיל מרע"ה בחכמתו ואמר בדבורו הקדוש האימים ישבו בה לפנים כו' ובשעיר ישבו החורים כו' רפאים ישבו בה לפנים כו'. ופעל זאת בדבורו הקדוש שקשר שרי האומות הללו בהשרים הקודמים והגביה את השרים הקודמים באומרו רפאים יחשבו אף הם כענקים והיינו שהם גדולים מאומות הללו והם מחויבים להיות מוכנעים תחת השרים. וגם אמר והמואבים יקראו להם אימים שהשר של אומה נקרא על שם אומתו והם קראו לאותה אומה שם אחר והזכיר ג"כ אותו השם כדי לקשרם היטב בכל אופן. וכונת מרע"ה היה בכל זה לקשרם בשרים הקודמים מחמת שהשרים הקודמים לא היה בהם שום זכות והיה כח בידי משה לשבר ולהשפיל אותם וממילא כשישפיל השרים הקודמים יפלו וישברו גם אותם הנקשרים עמם כמ"ש הכתוב וכשל עוזר ונפל עזור. וזהו פי' הכתוב ועשית מזבח מקטר קטורת והקשה הזוהר הק' איך שייך להקרא מזבח והלא מזבח נקרא ע"ש זבח ועל המזבח הפנימי לא נזבח כלום שום זבח. וע"פ הדברים הנ"ל יבואר די"א סימני הקטורת היה כדי להכניע י"א כחות הטומאה והם עשתי עשרה יריעות עזים כידוע. וזהו ועשית מזבח היינו שתזבח כל הקליפות. מקטר פי' הוא לשון קשר והיינו אפי' השרים הנקשרים שאתה קושרם בהקודמים כנ"ל כל זה תפעול ע"י קטורת לזבחם ולהכניעם. וזהו תכון תפלתי קטורת לפניך. דהנה יש שני מדרגות צדיקים דהיינו יש צדיק שתמיד בכל העובדות והמצות שעשה נדמה בעיניו תמיד שמחסר בעבודתו ית"ש שלא עשה המצוה כהלכתה בשלימות ויש לו צער גדול ע"ז ורואה תמיד בשפלותו ומוכיח עצמו על זה שהוא מחסר בעבודת הבורא ית' מחמת שיודע ומכיר גדולות ורוממות האל ית' ובכל אבר שרואה בו שהוא מחסר ע"י הרהור תשובה הזאת הוא מקדש את האבר הזה ומוסיף קדושה על קדושתו ומחזק עצמו בעבודת הבורא ית' יותר ומקדש כל אבר ואבר מחמת שרואה שכל ימיו עדיין עבודתו אינו שלימה באבר הזה. והצדיק הזה נעשה כל אבר ואבר אצלו ככלי זיין לעשות פעולה בכל אבר ואבר. וזה שאמר דהע"ה ויוציאני למרחב יחלצני כי חפץ בי. כי האדם שאינו רואה ומסתכל בשפלותו וחסרונו שהוא מחסר בעבודת ה' ית' יש לו הרחבה גדולה שהוא בעיניו צדיק גמור ואין מתחזק עצמו להוסיף בעבודתו ית'. וזהו ויוציאני למרחב ר"ל שהוציא אותי מבחינה הזאת שמגיע ממנה הרחבה לאדם שאין לי הרחבה רגע אחת רק שאני מצטער תמיד שאני מחסר בעבודתו ית'. יחלצני ר"ל לשון חלוצי צבא שעי"ז כל אברי הם חלוצים ומזויינים ככלי זיין שאוכל לפעול בכל אבר ואבר וכל זאת מאתו ית"ש כי חפץ בי לעזרני כמו שכתבו חז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו כו'. ויש עוד צדיק שאינו במדרגה הזאת רק שהוא מתפלל תמיד להש"י יומם ולילה שיעזרהו לעבוד עבודתו בשלימות. וזהו תכון תפלתי קטורת לפניך ר"ל אפי' מי שאינו במדרגה זאת להכיר חסרונו רק שהוא מתפלל על עצמו כנ"ל אעפ"כ יהא כח בידו ג"כ לפעול להכניע ולהשפיל הדינים והקליפות כקטורת כנ"ל:

אלה הדברים כו' בעבר הירדן כו'. נ"ל כי הנה הצדיק תמיד תשוקותיו הגדולים להשפיע רב טוב לבית ישראל ולפעול להם כל צרכיהם בני חיי ומזוני ולהפך מדת הדין לרחמים ולהמשיך להם חסדים גדולים כדי לעשות נחת רוח ליוצרו ית' לפעול תענוג בכל העולמות ולהמשיך השפעות תמיד בלי הפסק. ולזה צריך הצדיק להיות הפקר כמדבר כדרך שאמרו בגמרא לגבי יואב וביתו כמדבר שהיה ביתו הפקר לעובר ושב כמדבר. וגם הצדיק הזה צריך שיהיה הפקר לכל הצריך אליו לכל דבר. וזה הוא הפי' אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל במדבר (חסר כאן):

פרשת ואתחנן

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר כו' אתה החלות להראות כו'. היות שנאמר במקום אחר ימינך ה' נאדרי כו' כ' רש"י ז"ל שבאותו הימין עצמו שנאדר בכח באותו הימין תרעץ אויב. וגם כאן שפי' כך את גדלך הוא החסד. ואת ידך החזקה לומר שבמקום שנתעורר הגדולה הוא החסד שם באותו המקום שורה היד החזקה. והטעם לזה הוא לכאורה אינו מובן לפי שהימין הוא הנקרא חסד בכל מקום ושמאל הוא הגבורה אך שהאמת הוא כך כשהש"י עושה דין ברשעים הם האומות אז הדין נקרא למעלה בשמים חסד כי הוא חסד לישראל לנקום נקמתם באויביהם אע"פ שאצליהם הוא גבורות. וזהו שאמר כאן את גדלך כו' ואת כו'. פי' הם כלולים באחת בימין שלפי שהוא חסד בשמים אך למטה בארץ היא גבורה לפי שעושה בו דין. וזהו התירוץ אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך הם הרחמים למעלה בשמים וכגבורותיך למטה בארץ כנ"ל אשר אתה עושה אותם בכח אחד בימינך הכל וק"ל:

השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. כי האדם צריך לילך תמיד בדביקות לחשוב ברוממות אל ית' לבחון בנפשו בנפלאותיו אשר רואה תמיד, נסים ונפלאות ונוראים בברואיו וההתחלה לבא להמדרגה הזאת צריך מתחילה לחשוב בחלק הניתן לו ממעל והוא הנפש שלו מה היא ואיך היא פועלת נסים ונפלאות כמ"ש בגמרא בהמשה דברים הנשמה שוה להבורא ב"ה וכ"ש אבל כשאין יודע את עצמו הוא מחוסר ידיעה ג"כ בבורא ב"ה כיון שאפי' עצמו הוא אינו בוחן וזהו השמר לך ושמור נפשך כי אם לא תעשה כך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך הם רוממות הבורא ב"ה שאדם רואה תמיד בעיניו הפלאת הנסים והנפלאות ע"כ צריך האדם להשגיח בעצמו תמיד וק"ל:

בצר לך ומצאוך כו' באחרית הימים כו' ושבת כו' עד לא ירפך ולא ישחיתך כו'. נראה ע"פ שאמרו חז"ל שלשה רעים ונאמנים בשליחותם שאע"פ שנתן רשות מלקטרג חלילה של איזה צרה ח"ו אעפ"כ אינו רשאי לעשות שום דבר עד שמשלחין אותו במכוון לעשות הדבר ההוא. וזה הוא מחסדי הבורא ב"ה שנקצב לאיזה אדם איזה צער חלילה לכמה ימים אז אינו יכול הבע"ד למצוא עת ההיא כי אם בסוף הימים שנקצב לו למען יוכל האדם לסבול כדי שלא יאריך זמן הצער. אבל אחר כ"ז צריך האדם הצדיק היודע מזה לתקן שלא יולד שום צער וצרה לישראל כלל והתקנה הוא להביא הדינים אל שורש העליון ולהמתיקם שם כמו שדברנו מזה במ"א ואז אין שטן ואין פגע רע שולט כלל. ונבוא בזה אל ביאור הכתובים בצר לך פי' כשיהיה לך הצר הוא הבע"ד יבא לקטרג עליך חלילה להמציא לך איזה צרה ח"ו אני אומר לך שהש"י עושה עמך חסד זה שלא ימצאוך הבע"ד ההוא כ"א באחרית הימים. אבל כשתעשה אתה כך ושבת את הדינים אל שורשם ותמתיקם אז תפעול שלא יהיה לך שום צרה כלל. והראיה לזה שלא ירפך הוא מל' רפואה כי יש תיבות חסירות א'. ולא ישחיתך פי' שלא ישלוט בך שום השחתה כי יומתק הכל ולא תצטרך לרפואה כלל ואז טוב לך. והבן:

היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי וא"ז כתיב אם יוספים אנחנו לשמוע כו' עוד ומתנו. הנה השני כתובים הם מכחישים וסותרים זה את זה לכאורה שהם בעצמם אמרו כי ידבר אלקים את האדם וחי והדר אמרו אם יוספים כו' ומתנו. ונקדים לפרש פסוק בתהלים אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם אכן כאדם תמותון. דהנה כתבנו פעמים רבים דהצדיק נקרא איש אלקים כמ"ש משה איש האלקים מפני שהצדיק הוא בעל הדינים והם בידו לכל אשר יחפוץ יטנו להכניע' ולהמתיק אותם והצדיק הוא הדיין כי הדינים נקראים אלקים וכאשר ידין ויגזור למטה כן יקום כי כשיש דין למטה אין דין למעלה ולכן ע"י זה יכול לבטל כל הדינים מישראל וכל הגזירות. ולכן נקרא הצדיק איש אלקים פי' בעל אלקים. וזהו דאמרינן בגמרא הקב"ה גוזר והצדיק מבטל שנאמר ותגזר אומר ויקם. והנה לכאורה היאך מוכח מזה שהצדיק יבטל הדינים והגזירות שהקב"ה גוזר והלא משמעות הפסוק הוא כשהצדיק גוזר הקב"ה מקיים: וע"פ הדברים הנ"ל ניחא שפיר כשהצדיק דן למטה וגוזר אין דין למעלה וממילא הם בטלים. אך זאת צריך להבין מאין הוא להצדיק שיכול לרפאות להחולה ע"י תפלתו ולהמשיך לו חיות שיחיה האדם והלא חיותו של הצדיק איננו לעולם אלא הוא במקריות והאיך דבר מקרה יכול ליתן חיות לאדם אך הש"י ב"ה וב"ש שהוא חי וקים לעד ולעולמי עולמים וחיותו הוא עצמיות יכול ליתן חיות לאדם המקרי אבל לא כן האדם שאין חיותו עצמיות. אמנם אין זה כי אם מחמת שהצדיק מדבק עצמו בהש"י ב"ה ונמצא חיותו דבוק בהחיים הנצחיים העצמיות והוי ליה חיותו של הצדיק ג"כ עצמיות ונצחיות כי עצם אל עצם יחד ידובקו ולכן יש כח ביד הצדיק להמשיך חיות אל החולה. וא"ת א"כ יהא הצדיק חי וקים לעולם זה בלתי אפשר מחמת שהצדיק אינו תמיד בהדביקות ולפעמים נפסק מהדביקות כי העולמות כך נבראים מטי ולא מטי דהיינו שהצדיק צריך להיות הולך תמיד ממדרגה למדרגה וברצותו לעלות למדרגה היותר גבוה ועליונה צריך להוריד ולשוב קצת למטה ואח"כ עולה למדרגה היותר גבוה ובהגיע עת וזמן הלוכו בדרך כל הארץ לעלמא דקשוט והוא נפסק מהדביקות אזי ילך ויאסף אל עמיו. ואמנם זה היה חפצו ורצונו של המקום ב"ה שנהיה אנחנו כולנו דבקים בו ולכן אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו כי אנכי הוא מ"ע ולא יהיה הוא מל"ת באלקות והם דברי דביקות ולכן אמר לנו הש"י ב"ה בעצמו למען נהיה דבקים בו בהחיים הנצחיים. וזהו פי' אני אמרתי אלקים אתם דהיינו שתהיו דבקים בה' ע"י מדרגת אלקים היינו הל"ת לא יהיה לך כו' ובני עליון היינו מ"ע אנכי שהוא עליון על כל ונמצא שאתם דבוקים בהחיים הנצחיים. אכן כאדם תמותון דהיינו בהפסק עצמכם מהדביקות. וזהו פי' ג"כ ואתם הדבקים בה' כו' חיים כולכם היום הנה מלת היום מיותר אמנם ע"פ הנ"ל יבואר דהיינו שאתם דבוקי' בה' כולכם כל או"א ע"י דביקות בהש"י בחיים הנצחיים שהוא היאך אין זה כי אם היום דהיינו בכל יום ויום צריך לחזור ולדבק בו ית' ככ"ל כי א"א שיהיה בדביקות בתמידות. וזה שאמרו ישראל היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם דהיינו עם האדם כמדברים זא"ז שהש"י ב"ה מדבר וגוזר והצדיק גוזר ומבטל אף אם נגזר ח"ו מיתה של האדם הצדיק יכול להמשיך לו חיות. וא"ת ככ"ל היאך האדם אשר חיותו בלתי עצמיות יכול ליתן חיות. לזה אמר וחי היינו ע"י הדבקות שיש לו בהש"י בחיים הנצחיים ונמצא חיותו ג"כ עצמיות. ואמרו אם יוספים אנחנו דהיינו מה ששמענו מפי הגבורה אנכי ולא יהיה לך שהם מ"ע ול"ת באלקות והוא הדבקות יכולים היינו שפיר לשמוע ולהיות אך אם יוספים אנחנו לשמוע שאר מצות מפי הש"י ב"ה בעצמו זה א"א שידבר הש"י עם האדם וחי כ"א לצורך איזה דבר היינו שדבר ה' עם משה פנים בפנים כדי לדבר אל ישראל ואלולי זאת כי מי כל בשר ע' לכן קרב אתה ושמע:

פרשת עקב

והיה עקב כו' ואת החסד. ע"פ מ"ש מה שעשתה חכמה עטרה כו' עשתה ענוה עקב לסנדלה. והפי' פשוט שהענוה הוא המקור והשורש של כל דבר קדושה והיא המקיים הכל ולכך נקראת בל' עקב כמו הרגל שהוא הקיום שהגוף עומד עליו. נמצא שבכל דבר שאדם עושה צריך להיות שתהא בעודדא ההיא הענוה. וזהו והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה פי' בכל המשפטים האלה תראו להשרות בתוכם העקב היא הענוה. ושמרתם ועשיתם אותם פי' בכל מצוה תעשו ב' דברים האחד עשיית המצות במעשה והב' המחשבה

הטהורה

הטהורה בה והיא הענוה והמחשבה נקראת בל' שמירה כשומר הדבר בתוכו. וזהו ושמרתם ועשיתם אותם רמז על ב' דברים הנ"ל. ואזה הבטיח לנו בוראנו ית' בשביל ב' דברים שתעשו גם אני אשפיע לכם ב' דברים אחרים כנגדן והם הברית והחסד. הברית הוא מי שזוכה לעשות מצות שהם נקראים ברית. וחסד הוא מה שמשפיע הש"י לאדם בעוה"ז טובה רק מצד החסד כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ואעפ"כ מטיב לנו תמיד. וזהו שאמר דהע"ה נטיתי לבי כו' לעולם עקב. פי' עיקר השגחתי היה לעשות החקים ע"י מדת העקב היא הענוה כנ"ל וק"ל:

או יאמר והיה עקב תשמעון כו'. נ"ל דהנה האדם צריך ללמוד תורה לשמה ולהסתכל תמיד על הפניה אם יבא לו בתוך למודו איזה פניה להתפאר בפני שום אדם וכיוצא בהם אזי ישבר כח הפניה הזאת ואז כשיתנהג כך יתן לו הש"י שיבא לידי מחשבות טהורות. וזהו והיה עקב תשמעון כו'. פי' כשתסתכלו על אותן הדברים שאדם דש בעקביו כפירש"י ז"ל והיינו כנ"ל. ושמרתם ר"ל עי"ז תזכו לבא לידי מחשבות טהורות שזה נקרא בשם שמירה כמו שכתוב ואביו שמר את הדבר. ועשיתם אותם דהנה כתיב ששת ימים עשה ה' את השמים כו' וביום השביעי שבת וינפש נמצא ימי החול נקראים אצל הש"י עשייה כמ"ש ששת ימים עשה ויום השביעי דהיינו הקדושה הוא הנפש הרוחניות והיינו שבת וינפש ר"ל שנתן והכניס הש"י נפש בתוך השבת דהיינו הקדושה והדביקות. ואצלינו נאמר בהיפך ושמרו בנ"י את השבת לעשות את השבת דהיינו השמירה והמחשבה והדביקות שיש לנו בשבת היא נחשב לעשייה. וזהו ושמרתם כנ"ל שיהיה לכם מחשבה טהורה. ועשיתם אותם שזה נחשב אליכם עשייה שאתם עושים בזה עשייה שלימה. וזהו שאמר דהע"ה נפשי לה' משומרים לבקר כו'. דהנה הש"י נתן בתוכנו ובגופנו נפש רוח ונשמה שהם כנגד ג' עולמות דהיינו עולם המלאכים ועולם הגלגלים ועולם השפל דהיינו הנשמה היא כנגד עולם המלאכים שהם כולם דבקים בדביקות גדול ואין להם שום מחשבה אחרת רק רצונם וחשקם תמיד לדבק אל הבורא ב"ה כך הנשמה אין לה שום סבה עשיי' אחרת רק רצונה וחשקה תמיד לדבק אל הבורא ב"ה יתעלה ותמיד שומרת ומצפה על זאת. והרוח הוא כנגד עולם הגלגלים שעל ידיהם נותן כח והשפעה לדלת"מ כן ע"י הרוח שבאדם הוא שואב השפעה למטה. והנפש הוא כנגד עולם השפל שבנפש יש ג"כ נפש הבהמית המתאוה לדברים גשמיים והנשמה והרוח שניהם שומרים ומצפים אל הקדושה והדבקות. ואמר דוד המלך ע"ה נפשי לה' שהיה מתפלל שיבא אל הבחינה הזאת שגם נפשו לא תתאוה לשום דבר רק לדבק להקדושה כמו הנשמה והרוח שהם שומרים תמיד ומצפים אל הבוקר דהיינו הקדושה והדביקות והחסדים הנקראים בוקר כמו כן תתאוה נפשו לזאת. ומי יגרום לי זאת. שומרים לבוקר הם הנשמה והרוח יכריחו ויביאו גם הנפש להיות כמותם בלתי לה' לבדו וק"ל:

או יאמר והי' עקב תשמעון כו'. עקב הוא רמז לאנשי' כאלה שאין להם שכל וזיכה להשיג גדולת הבורא ב"ה ובעבודה שלימה לעבדו באמת ובשלימות רק שהם מחברים עצמם אל אנשי צדק ואמת היודעים ומכירים גדולת הבורא ב"ה ועובדים באמת אזי נחשב גם להם כאלו גם הם עשו עבודתם שלימה כהצדיקים השלימים. חהו והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה כנ"ל שהאנשי' הפחותים בשכלם ישמעו ויחברו את עצמם אל אותן הצדיקים היודעים המשפטים האלה. ושמרתם ועשיתם אותם ר"ל שיהי' נחשב לכם כאלו גם אתם שמרתם ועשיתם כמותם. וזהו נפשי לה' משומרים לבוקר. ר"ל כשאני מדבק עצמי לה' מחמת אותם אנשים הצדיקים השומרי' ומצפים לבוקר כנ"ל. שומרים לבוקר ר"ל גם אנכי נחשב עם אותם השומרים לבוקר וק"ל:

או יאמר והי' עקב תשמעון. ונקדים לפרש פסוק יפרח בימיו צדיק ורוב שלום עד בלי ירח. דאיתא בגמ' אמר' לבנה לפני הקב"ה אי אפשר לשני מלאכים להשתמש בכתר אחד ואמר הקב"ה תמעיט עצמך ואמר צדיקים יקראו בשמך דהיינו שמואל הקטן דוד הקטן. וזהו והי' עקב תשמעון ר"ל שצריך לשמוע את המשפטים בענוה ולא להתגדל הלילה. והנה המשל בשעת פריחת הפירות אז היא דבר נאה מאד ונחמד למראה כמו שאמרו חז"ל היוצא ביומי ניסן ורואה אילנות מלבלבים מברך כו' ואחר גמר הפרי היא טוב למאכל. ונמצא דבר גשמי בשעת הפריחה עיקר התאוה הוא לעינים וצריך לברך ובשעת גמר הפרי העיקר התאוה למאכל. וזהו שנאמר אצל חוה ותרא האשה כי טוב העץ למאכל ותאוה היא לעינים דהיינו שבפעם אחד הי' לה שני תאויות והבינה שזה דבר קדוש מאוד לכן ותקח ותאכל. ואיתא ואברהם זקן בא בימים ופי' שלא חסרו מימיו כלום שבכל יום ויום השלים עבודת הבורא ב"ה. וזהו יפרח בימיו צדיק. ר"ל הצדיק שכל ימיו שלמים בעבודתו ית' והם כמשל פריחת הפירות שפורח בקדושתו ומעשיו נאים ונחמדים כל ימיו ורוב שלום עד בלי ירח שהצדיק הזה הוא מרבה שלום בעולם אף שאינו בקטנות דהיינו מדרגות ירח וק"ל:

ועוד נראה לפרש הדקדוק שכבר דקדקו קמאי והוא שאמר עקב תשמעון כו' ושמרתם כו' ושמר ה' כו' את הברית כו' אשר נשבע לאבותיך. הלא כשהם בעצמם ישמרו ויעשו את החוקים והמשפטים למה להם הבטח' זאת אשר נשבע לאבותיך. אך נראה דאיתא בגמרא בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. ולכאורה יש להבין למה אינם תולים בזכות. וגם הא איתא בגמ' אין מזל לישראל. ונראה כונת חז"ל דהשלש האלה הם צורך העולם בתמידות בלי הפסק והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הגדולים חסדו בזה שלא לתלות השלש אלה בזכות האדם עצמו כי אולי לא יהי' זכות כ"כ שיזכה לשלש אלה מה עשה הקב"ה תלה אותם במזל והיינו הזכותים והמצות של אבותינו עשה מאותם מצות והזכות מזל כדי שיבא לבניהם השלש אלו ע"פ מזל בהכרח אף למי שאינו הגון כ"כ והמצות שעושין הבנים הקב"ה מצפין אותם ג"כ לבניה' אחריהם וכן לעולם וזה באמת אין מזל לישראל שיהיו נוהגין ע"פ כשאר עובדי אלילים רק שיש להם מזל כזה מזכיות אבותיהם. ולכן נאמר באברהם ויוצא אותו החוצה ודרשו חז"ל צא מאצטגנינות שלך מה חזית דקאי צדק במערב כו' ע"ש ואשנה את מזלך מחמת שלא היה לאברהם זכות אבות והוכרח שיהי' לו בן ע"פ שינוי המזל וזכיותיו וצדקותיו ישארו ויגנזו לזרעו אחריו שיהי' להם כמזל כנ"ל. וזהו והי' עקב תשמעון כו' ושמרתם כו' ושמר ה' לך כו' אשר נשבע לאבותיך וזכות עצמך ישאר לך ולזרעך אחריך. ולמה כן ואמר ואהבך וברכך דהיינו שרוצה להטיב עמך את שלש האלה דהיינו רמז לחיים שירבו ימיך וברך פרי בטנך היינו בנים דגנך ותירושך כו' היינו מזוני ובשביל השלש האלו ישמור לך אשר נשבע לאבותיך שיהא למזל כנ"ל לזכות עצמך יהי' ג"כ לזרעך אחריך עד עולם אכי"ר:

או יאמר והי' עקב תשמעון כו' בצירוף הפסוק בתהלים כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו. דאיתא בגמרא אין מושיבין זקן בסנהדרין והטעם מחמת שטבע הזקן הוא קלת אכזריות ואינו כ"כ במדת רחמנות אך לא כמדת הקב"ה מדה כ"ו שהקב"ה נגלה על הים כזקן מלא רחמים והוא מחמת שהרחמים נשפעי' מעולמות העליונים שהם כולם רחמים ומשם יורדים הרחמים ונשפעים על הזקן ונעשי' גם הוא רחמים. וזהו כשמן הטוב היינו רחמים הגמורים. על הראש רמז לעולמות העליונים הנקראים ראש. יורד על הזקן ר"ל שהרחמים יורדי' משם על הזקן ונעשה הזקן זקן אהרן היינו רחמים גמורים דאהרן היה אוהב שלום ורודף שלום. והכהן הוא חסד ורחמים. שיורד ע"פ מדותיו פי' שהרחמים יורדים ע"פ מדותיו של הקב"ה כנ"ל שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו שמדת ב"ו הזקן הוא טבע אכזריות ומדת הקב"ה הוא זקן מלא רחמים והבן. ולא כמדת הקב"ה כו' שהש"י ב"ה הוא ממתיק מלמעלה למטה כנ"ל ואנחנו ברצותינו להמתיק הדינים אנו צריכין להתחיל מלמטה למעלה להמתיקם עד שורשם. וזהו והי' עקב כו' המשפטים ר"ל הדינים תשמעון להמתיקם מן העקב דהיינו מלמטה כנ"ל ושמרתם ועשיתם אותם פי' ע"י שתהיה לכם מחשבה טהורה כנ"ל. שמירה היא רמז למחשבה עי"ז ועשיתם אותם שתהפכם לרחמים וק"ל:

ואכלת את כל העמים כו'. נראה לפרש ע"פ הכ' הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב ופרש"י ז"ל כשהן שמחין אין אומ' שמחה עמהם וכשהאומות בטוב' הם אוכלי' עם כל א' וא' ואין עולה להם מן החשבון. ויש לכוין ג"כ הפי' כאן ואכלת את כל העמים ר"ל כשיהיו האומות בטוב' תאכל עם כל אחד ואחד. ולא תחום כו'. דהנה מטבע האדם שמקבל טובה מאיזה אדם הוא מחזיק לו טובה וחנות ומרחם עליו בשעת דוחקו. ואמר הכ' לא תחום עינך עליו ולא תרחם עליו. ואף שמדת בני ישראל להיות רחמנים כמ"ש חז"ל כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם וכל שאינו מרחם כו'. ושמא תחום ותאמר באם שלא תרחם עליהם תהיה חשוב כעושה מעשיהם ועובדותיהם. ואמר הכ' ולא תעבוד את אלהיהם ר"ל שבזה לא תהי' חשוב כעובד אלהותם ח"ו. כי מוקש הוא לך כשתרצה לחוס לזה ולרחם עליהם יהיה לך למוקש ולא תרחם ולא תחנם כלל וכלל. ומלמד אותנו הכ' באמרו כי תאמר בלבבך רבים הגוים ר"ל כי הוא ל' אלא דהיינו שתצעק תמיד עליהם ותאמר בלבבך שרבים הם איכה אוכל להורישם אם לא בתשועת השי"ת שהוא ילחם לנו ואז בודאי לא תירא מהם וק"ל:

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' ללכת כו' ולאהבה כו' בכל לבבך כו'. הדקדוק מפורש מה המקרא חסר עוד מלפרשו שהושב ומונה כל העבודות הללו יראה ואהבה וללכת בכל דרכיו ומה יש עוד לעשות שאמר הכ' שואל מעמך כי אם כו'. ונראה לפרש דהנה הבורא ב"ה לא ברא את עולמו רק להטיב לברואים. אך שצריך לזה כלי נכון ומוכשר שיוכל לקבל ההטבה. והנה המשל מי שרוצה לשלוח לחבירו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה שואל מחבירו זה שיש לו כלי נאה של כסף וממלא אותה יין או דבש ושולח לזה שהכלי שלו. והנמשל מובן שהאדם הוא הכלי לקבל וזה הוא הכשרו ותיקונו של הכלי. דהיינו האדם שיהי' מוכשר לקבל הטובות והשפעות הבורא ב"ה הוא היראה והאהבה וקיום מצות ה' וחקותיו וכל דרכיו ואז הוא כלי נאה ויפה ושואל הש"י הכלי הזאת וממלא אותה כל טוב. וזהו מה ה' אלהיך שואל מעמך ר"ל אימתי הש"י שואל מה שיש עמך דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה משפעות טובות וברכותיו. כי אם ליראה כו' ר"ל זה בלתי אפשרי כי אם שתעבוד אותו בכל העבודות המנויים והמפורשים בפסוק ואז תהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך דהיינו את עצמך לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל וק"ל:

והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי כו' ונתתי מטר ארצכם כו'. נראה לפרש דהנה צריך האדם לעסוק בתורה לשמה בכונה שלימה וכן כל דבור ודבור שיוצא מפיו צריך לכוין בו מאד שלא יהא דבר בטל ולקשר את הדבור בעולמות העליונים. ויש לומר שזה הוא כונת חז"ל שדרשו ולא יהי' בך עקר שלא יהא תפלתך עקרה. ורש"י ז"ל פי' עקר שאינו מוליד והכל א' דתפלה הוא ל' קשר ואמר הכ' ולא יהי' בך עקר ופי' שלא יהא תפלתך דהיינו הדבור שאתה מוציא מפיך שצריך אתה לקשרו בעולמות העליוני' שלא יהא קישורך עקורה ר"ל שלא תפעול ח"ו בדבורך. וזה שפירש"י ז"ל שאינו מוליד שדבורו אינו מוליד איזה ולד' דהיינו הטבה רק שצריך שתקדש עצמך בלימודך ודבורך שלא יצא דבר בטל מפיך והסתכל בדבורך מאד לאיזה תועלת יהי' דבורך ואז תפעול כל אשר תרצה. וזהו כונת התנא אל תהי מפליג לכל דבר כי אין לך דבר שאין לו מקום. פי' כנ"ל שלא תוציא את דבורך לבטלה ויהי' מופלג ומופרש ח"ו מעולם העליון. וזהו אל תהי מפליג לכל דבר. ר"ל לכל דבור רק תכוין מאד לקשרו בעולם העליון. שאין לך דבר שאין לו מקום דהעולמות העליונים נקראים מקום וכל דבור ודבור היוצא מפי אדם בקדושה יש לו עולם מיוחד לאותו דבור בעולם השייך לו לפעול פעולתו. וזהו והיה אם שמוע ודרשו הז"ל השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך. דהיינו שתכוין בדבורך מאוד היוצא מפיך שיהיה בכונה שישמעו האזנים הדבור הזה ולא כאדם המדבר שהורגל לשונו לדבר ואזניו אטומים לשמוע מה שמוציא מפיו שהוא מחשב בדברים אחרים ונמצאו דבריו בטלים שאין פועלים כלל. ורש"י ז"ל פי' אם שמוע בישן תשמע בחדש. ונוכל לומר שרש"י ז"ל ג"כ מרמז לדברינו הנ"ל דישן היינו התורה הנתונה לנו במדבר על הר סיני כאשר תשמע בה דהיינו שתלמוד לשמה במחשבה טהורה. תשמע בחדש ר"ל עי"ז תשמע דבר חדש ומה הוא הדבר החדש אמר הכ' ונתתי מטר ארצכם כו' ואספת דגנך. לכאורה למה שינה הכ' באמרו ארצכם ל' רבים ואספת דגנך ל' יחיד י"ל מחמת שהצדיק הוא הרוצה להמשיך השפעות לעולם צריך להסתיר את דבורו באיז' תורה בפני המקטרג וצדיק כזה הלואי המצא ימצא אחד בעיר לכן אמר בל' יחיד ואספת כו' שהוא מל' ואספתו אל תוך ביתך דהיינו שהצדיק יסתיר את דבורו הצריך לו לפעול לבל יבחון המקטרג ועי"ז יפעול השפעות טובות לכל ישראל וזהו ונתתי מטר ארצכם לכל ע"י צדיק המיוחד. והכ' מלמדו ואספת דגנך ר"ל כנ"ל וק"ל והבן:

כל המצוה אשר אנכי מצוך היום כו' ע"פ הגמרא אמר ר"ח הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה כו' כ"א ליראה ומקשה הגמ' אטו יראה מלתא זוטרת' אין לגבי משה כו'. ומקשים המפרשים איך תלוי קושית הגמ' בר"ח ולמה לא על הפסוק גופא. ונראה בודאי הקושיא היא על הפסוק אלא שעל הכ' עצמו הייתי אומר שאין הקושיא גדולה כ"כ כי נותנין לו סייעת' דשמיא

לבא

לבא אל היראה וא"כ היא מילתא זוטרתי כיון שהוא בידי שמים לסייע לכל אדם אלא שר"ת אומר שאין זה בידי שמים פי' שצריך האדם להתעורר בעצמו לבא אל היראה בלי שום סיוע ואז מקשה שפיר אטו יראה כו'. היוצא לנו מזה שצריך האדם להזדרז מתניו אל היראה תמיד שלא ישכח כי אין לו סיוע. וזהו ג"כ פי' הפסוק ועתה כו' שואל מעמך. פי' כעשית שואל על היראה כמו השואל התחייב באונסין כן אתה צריך להשגיח תמיד שלא תאבד ממך היראה בשום פנים אף באונס. וזהו כל המצוה אשר אנכי מצוך כו' פי' עיקר המצוה הוא שתשרו בתוכה היראה הנקראת אנכי פי' ממני שתראה שתהיה שכינתי שורה במצוה ההיא ע"י היראה וק"ל:

פרשת ראה

ראה אנכי נותן לפניכם כו'. כבר דקדקו קמאי דפתח בל' יחיד ראה ולפניכם הוא ל' רבים. ונראה לפרש בצירוף הפ' לעושה אורים גדולים כל"ח. דהנה השני המאורות הם אהבה ויראה והם היו שניהם גדולים כאחד דיש יראה רוממות. והנה כשאמרה הלבנה אי אפשר לשני מלכים כו' היה כוונת' שתעלה במדרגה או היא או החמה ולא שימעט מדרגה אחד הלילה והשי"ת ב"ה ראה שזה בלתי אפשרי מחמת הרשעים שצריך ליראם ביראת העונש ואמר לה לכי ומעיטי עצמך והיינו יראה קטנה הלא יראת העונש. ובאמת היתה באור של ז' ימי בראשית ראה שאין כדאי כו' וגנזו לצדיקים לעתיד לבא דאנו אומרים יוצר אור ובורא חשך והי' לו לומר יצר אור כו' ל' עבר ולא לשון הווה אלא האמת הוא שהשי"ת ברוב רחמיו יוצר אור תמיד דהיינו הצדיק ההולך בדרכי השם באמת ובתמים אליו נראה ונגלה אור הגנוז ובכל יום ויום שהצדיק הולך במדרגה יותר נתגלה לו האור יותר. וזהו ראה שאין כדאי כו' וגנזו לצדיקים לעתיד לבא. ר"ל שהצדיקים עתידים להיות לבא אל האור הזה הגנוז שנתגלה אליהם. וזהו לעושה אורים גדולים ג"כ ל' הווה. והנה יראת העונש יכול להיות לאדם אף שאין רואה הדבר המיראו רק באומרים לו למשל אל תלך אל המקום הזה שם הוא דבר הממית והמזיק הוא מתירא ואינו הולך. אבל אהבה בלתי אפשרי להיות לאדם כ"א בראותו הדבר הנאהב וכל זמן שאין רואה בעיניו אין לו רק השתוקקות לראות. ואהבה הוא אחדות ולכן אהבה בגימטריא אחד. והנה בהיות האדם במדרגה זו באחדות צריך שמירה תמיד ולהחזיק עצמו שעדיין אינו במדרגה זו. ונמצא שורש הדבר אהבה נקרא בשם ראיה כנ"ל שאין אהבה נגמרת אלא בראיה. וזה ראה פי' כשאתה במדריגת אהבה הנקרא' בשם ראיה אנכי נותן לפניכם ר"ל עדיין צריך להחזיק עצמך שאינך במדרגת אחדות גמור רק לפניכם שהוא ל' רבים ועדיין אתה כשאר בני אדם כי אם היום ברכה וקללה. ר"ל תחזיק עצמך כאלו התחלת היום להרגיל עצמך במדרגת אהבה ויראה. ברכה רמז לאהבה. וקללה רמז ליראה דהיינו רצועה לאלקאה:

את הברכה אשר תשמעו כו'. י"ל ע"פ המשל אדם שהי' בו איזה חולש' ר"ל ונתרפא ממנה אזי בכל עת ורגע הוא מעיין ושומע אם חלילה החולשה הזאת מתעורר בו. כן הנמשל בכל אדם צריך בכל עת ורגע לשמוע בעצמו ולעיין אם הוא יוצא ידי חובתו בעשיית מצות ה' אם אין מתעורר בו ח"ו איזה דבר שאינו הגון. וזהו את הברכה אשר תשמעו. ר"ל זה הוא ברכה לאדם אשר תשמעו אל כו' כנ"ל שתשמעו ותעיינו תמיד אף בעשותכם מצותיו ית"ש אם אין אתם מחסרים בהם. והקללה אם לא תשמע ר"ל אם לא תשגיחו על עצמיכם כנ"ל. לכן צריך האדם להסתכל תמיד ולהשגיח על עצמו בכל עת שזה יהיה ברכה לו ולזרעו עד עולם. וק"ל:

או יאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו': ונקדים לפרש פסוק זכר רב טובך יביעו כו'. דכבר כתבנו מזה פעמים הרבה שהצדיק הוא מעורר רחמים תמיד ע"י תורתו הקדושה שעוסק בה לשמה וע"י מצותיו ית"ש וע"י השבחים והשירות שמרנן ומשבח להבורא ב"ה יתעלה שהתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא. והוא דאמרינן בגמ' אין טיפה יורדת מלמעלה אלא אם שני טיפות עולות מלמטה. וזהו זכר רב טובך יביעו מלשון מים תבעה אש כשמוסיפין מים על אש המים מבעבעין. וזהו זכר רב טובך פי' שיזכר רב טובך להשפיע לעולם. יביעו ר"ל לזה צריך אתערותא דלתתא והוא כמשל המים שמבעבעים ועולים ב' טיפות מלמטה כן הצדיקים מבעבעים קדושתם ואתערותם דלתתא כפי יכולת' והשי"ת משפיע לעולם רב טוב ורחמים גדולים. ומה הוא אתערותא דלתתא ואמר וצדקתך ירננו ר"ל ע"י צדק וחסד שעושים ושיר ושבח שנותנים לו ית' ועי"ז נמתקים הדינים. אך גם זאת צריך הצדיק לעורר הגבורות והדינים על האומות. וזהו כבוד מלכותך יאמרו פירוש הצדיקים ע"י מעשיהם הטובים כנ"ל ממשיכים את הבורא ב"ה לעולמות לעשותו מלכות בחסד ורחמים. וזהו יאמרו דהיינו אמירה רכה וגבורתך ידברו ר"ל והגבורות הקשים דבור הוא ל' קשה צריכין ג"כ למען להודיע לבני האדם גבורותיו לבני האדם הם האומות כדאיתא בתוס' בע"ז החילוק שבין אדם להאדם דישראל נקרא אדם והאומות נקרא האדם. וזהו ראה כנ"ל רמז להצדיקים שהם במדרגת אהבה הנקראת בשם ראיה כנ"ל. אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה דהיינו הקללה על האומות והברכה היינו הרחמים על ישראל. כל זה יהיה מסור בידכם שאתם בצדקותיכם תפעלו הכל וק"ל:

עשר תעשר את כל תבואת זרעך כו'. נ"ל ע"ד שאמר התנא שכר מצוה מצוה. וזהו הפי' עשר תעשר כשתתן מעשר פעם אחד תזכה עוד לעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. ר"ל גם תזכה שכל תבואת זרעך שהוציאה השדה בשנה העבר תהיה לשנה הבאה הברכה בשדה שיעלה המעשר כמו כל התבואה של שנה העברה וכן כל שנה ושנה. וזהו תעשר את כל כו' שנה שנה:

או יאמר עשר תעשר. דהנה ידוע שכל מצוה ומצוה צריך האדם להכניס לעשר שכל העולמות כלולים מעשר וכמו כן צריך להיות עשיית המצות. ובכל פעם שמעלה את המצוה לעולם עליון היותר גבוה גם שם הוא כלול מעשר כידוע. וזהו עשר תעשר ר"ל שתרס' כל המצות לכוללם בעשר בכל עולם ועולם שתעלה אותם. את כל תבואת זרעך היינו המצות הנקראים זרע ותבואה. וזהו בבוקר זרע זרעך כו'. ר"ל בבוקר כשתהי' בבהירות ובקדושה המאיר לך כבוקר אהבה ודביקות הבורא ב"ה אז זרע זרעך. תתאמץ לעשות מצות הרבה. ולערב. ר"ל גם אם הלילה יהי' לך ערב ולילה שאין לך בהירות קדושה ודביקות אעפ"כ אל תנח ידך אל התייאש ותתאמץ לעשות מצותיו ית"ש:

ונחזור לענינינו את כל תבואת כו' היוצא השדה: פי' כל המצות היוצאים בהשדה העליונה הוא שדה תפוחים שם הוא שורש המצות וריח הטוב העולה

מהמצות שם הוא. וזהו שאמר יצחק אע"ה ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו השם ר"ל שאני רואה שהריח הטוב למטה כמו ריח העליון חקל תפוחים שנה שנה ר"ל שכל מצוה ומצוה עולה אל עולם המיוחד לה שנה בגימ' ספירה. ואכלת לפני ה' אלהיך דהנה אנו אומרים בא"י אלהינו היינו שמתחלה אנו אומרים שהוא אלהינו וא"כ אנו ממשיכים את הבורא ב"ה לעולם הנקרא בשם מלכות ולשכן את שמו ית' במקום אשר יבחר בו וזהו שאומרים מלך העולם וזהו ואכלת דעשיות המצות נקרא אכילה שהוא התענוג והדביקות. לפני ה' אלהיך כנ"ל שהוא אלהינו. במקום אשר יבחר לשכן שמו שם. פי' ואח"כ תכוין לפעול להמשיך ולשכן את שמו ית' בהיכל קדשו כנ"ל שהוא מלך העולם. מעשר דגנך כו' למען תלמד ליראה כו' כל הימים. פי' ע"ד שכתבתי לעיל שגם בעשותך כל מצות ה' תחזיק עצמך שעתה התחלת להרגיל עצמך ביראת השם ככה תעשה כל הימים:

וכי ירבה ממך הדרך ר"ל אבל אם יהי' דרכי השם רב וגדול בעיניך באומרך כי לא תוכל שאתו שבלתי אפשרי לעמוס עליך המשא הזאת. כי ירחק ממך המקום אשר יבחר לשכן שמו שם. ר"ל שיהי' רחוק בעיניך שתוכל לפעול כנ"ל שישכון השי"ת ב"ה בעולמו במלכותו. תדע הסיבה שהביאך לחשוב זאת הוא מחמת כי יברכך ה' בממונך ובכל טובך. ונתת בכסף ר"ל ולא נתת כל מחשבותיך רק בממונך. ואמר הכתוב זאת העצה וצרת הכסף. דאיתא בגמרא אין מחללין מעשר שני על אסימון אלא על כסף שיש בו צורה. וזהו וצרת הכסף שתעשה צורה קדושה על הכסף. בידך אשר ברשותך. והלכת אל המקום כו'. ר"ל ותלך עם ממונך בדרכי השם אשר יבחר ה' בו. ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך. פי' שתעשה עם ממונך דברים שהנפש מתאוה ולא הגוף העכור החומד ומתאוה לתענוגי והבלי עולם אלא תרבה בצדקה כפי יכולתך ותשאך בצדקה פרוק. בבקר ובצאן וכו'. ר"ל רמז שתרבה בצדקה לכל הן לפשוטי עם והן לצאן הוא צאן קדשים. וביין ובשכר רמז לת"ח ע"פ שאמרו חז"ל הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם של ת"ח יין: ובכל אשר תשאלך נפשך ר"ל וכן בכל דבר תראה שלא יהא שום תאוה חיצונית רק מה שישאלך נפשך. אז ואכלת לפני ה' כו' תזכה לעשות מצות ה' ככל הצדיקים כנ"ל. וק"ל:

או יאמר עשר תעשר כו'. דהנה צריך האדם לעבוד את הבורא ב"ה במעשה ובמחשבה דהיינו בכל מצוה ומצוה שעושה צריך לעשות המעשה בקדושה עם המחשב'. וזהו עשר תעשר רמז שהקדושה צריכה להיות כפול בשני אופנים דהיינו במעשה ובמחשבה. את כל תבואת זרעך. רמז לפי' כללות המצות נקראים תבואות זרעך. פי' לפי הזריעה שלך כמשל מי שזורע תבואה נקיה בלי פסולת אזי מצמיח ג"כ תבואה נקיה ומי שזורע תבואה מעורבת עם פסולת אזי עולה ומצמיח ג"כ התבואה מעורבת עם פסולת. כן במצות האדם אשר עושה יש שעושה בלי שום תערובת פסיג ופסולת. ויש שעושה המצות בתערובת כל אחד לפי בחינתו. ואמר הכתוב שצריך אתה לעשות בקדושה כל תבואת זרעך במעשה ובמחשבה כנ"ל. היוצא השדה ר"ל שהמצות יוצאות ועולי' אל השדה העליונה הוא שדה תפוחים כידוע. שנה שנה רמז שכל שנה ושנה צריך האדם לעבוד הבורא ב"ה בבחינה יתירה בהשגברו' קדושה:

או יאמר היוצא השדה שנה שנה רמז שפועל ע"י המצות שהשם"י יוצא מעולמו העליון אל העולמות התחתונים הנקראים שנה וגם האדם מעלה את נשמתו למעלה. וזהו שנה שנה כפול ומלמד אותנו הכתוב דרכי השם שילך בעבודתו ית' היינו ואכלת לפני ה' ר"ל שתתנהג באכילתך שיהי' הכל לפני השם דהיינו בקדושה. ומפרש הכתוב מעשר דגנך כו'. פי' שצריך האדם לדמות לעצמו כאלו אוכל מעשר או בכורות קדשים כמו שהי' הלוי והכהן אוכלין בפרישות גדול ובקדושה גדולה כן תעשה שיהא דומה בעיניך כאלו היא תרומה או מעשר. למען תלמד ליראה ה' כו'. ר"ל עי"ז תרגיל את עצמך שתבא לך יראה שלימה מהבורא יתעלה. וכי ירבה ממך הדרך ר"ל אם רב הוא ממך עבודת הבורא ב"ה ותאמר בלבבך כי לא תוכל שאתו שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו ית'. אמר הכתוב תדע כי ירחק ממך המקום ר"ל זה הוא מחמת שהמקום ב"ה רחוק ממך אבל מי שמקרב עצמו להבורא ב"ה ע"י מעשיו אזי השי"ת קרוב אליו וקרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו וכל אשר תעשה לעבודתו ית' יהי' מעט בעיניך. ואמר הכתוב מי שקשה עליו עבודתו ית"ש אזי זאת העצה היעוצה. ונתת בכסף ר"ל שתתן עצמך אל הכסף שתתקן את מעשיך על ידי הכסף בנתינת צדקה. וצרת הכסף פי' ותצא' שתעשה צורה על הכסף אשר תקח בידך דהיינו בידים טהורים מגזל וגניבה ושאר דברים אסורים אזי כשתקח הכסף באופן הנ"ל מיד תעשה עליו צורה קדושה שתשרה קדושה על הכסף הזה. והלכת אל המקום אשר יבחר ה' כו' ר"ל ע"י הכסף הזה תוכל לילך אל המקום אשר יבחר ה' בעבודתו ית'. ואז ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך. ר"ל אחר שתתנהג עצמך בכספך בקדושה כנ"ל אזי גם אם תתן הכסף בכל תאות נפשך בבקר וכו' ובכל אשר תשאלך נפשך ר"ל שלא יהיו אז התאויות אצלך תאוה ממש מתמדת ועיקר רק כעין שאלה יהי' אצלך כדבר השאול לאדם שהוא מחזיר את השאלה ואינו שלו כן לא יהיו התאוות אצלך רק כשאלה ותלך ממך התאוה מיד. וק"ל:

השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימיך על אדמתך. נראה לפרש דאיתא בגמרא ההולך בדרך ואין עמו לויה יעסוק בתורה. ונוכל לומר שרמזו לנו בזה איך לעשות להתנהג ולילך בדרכי הש"י. דהנה הצדיק גמור והקדוש אשר כל מחשבותיו טהורים צלולים בצחצחות גמור והולך תמיד בדביקות וקדושה וגם כשמדבר עם בני אדם נראה כמדבר דברים גשמיים אבל באמת כל מחשבותיו להבורא ב"ה גם בדברים האלו ועושה יחודים בשעה שפוסק מלימודו זה נקרא בשם לויה ל' חיבור ודביקות ע"ד הפעם ילוה אישי כו'. ואמרו חז"ל ההולך בדרך ר"ל בדרכי הש"י ב"ה ואין עמו לויה. פי' ואינו במדריג' זאת להתחבר ולהתדבק במחשבתו כנ"ל. אל יאמר העצ' כן גם אני וילמוד מהצדיק גמור לבטל ח"ו מלימודו אלא יעסוק בתורה תמיד. וזהו לויתן זה יצרת לשחק בו. ר"ל כנ"ל שהצדיק נקרא בשם לויתן ל' חיבור ודביקות זה יצרת גם שאינו אלא מעולם יצירה. לשחק בו השי"ת משחק ומשתעשע עמו מאד. וע"י זה כולם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. שע"י הצדיק הזה הקב"ה משפיע לכל העולם. ור"ל בעתו אשר כתבנו מזה במ"א דיש כ"ח עתים שאמר שהמע"ה י"ד ימין וי"ד שמאל והצדיק מכנים גם השמאל אל הימין ועי"ז באים רחמים והשפעות גדולות לעולם. וזהו עת לעשות לה' ר"ל עת הוא הצדיק שעושה ומכנים כ"ח העתים לעת אחד לימין כנ"ל. לעשות לה' ר"ל ע"ד דאיתא כביכול כאלו עשאני. הפרו תורתך

ר"ל

ר"ל הצדיקים כאלו מפירים גזירותיו של הקב"ה שהוא גוזר והצדיק מבטל. וזהו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ר"ל דהצדיקים יש להם כח כביכול להכניס השמאל אל הימין והשמאל והימין הם ברשות הצדיק. וזהו שמאלו תחת לראשי ר"ל שהשמאל הוא בא אל העולם העליון הנק' ראשי. וימינו תחבקני ע"י זה אני מחבק ומשתעשע עצמי עם הצדיק שהכניס הכל לימין. וזהו יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו. ר"ל הצדיק שיש לו בטחון גדול על השי"ת ב"ה יגיח ירדן היינו יר"ד די"ן אל פיהו: פי' שבפיו הקדוש הוא מוריד ומכניע הדינים ומניחם שלא יהא בהם כח וממתיקם. וזהו השמר לך פן תעזוב את הלוי ר"ל שהכתוב מזהיר את הצדיק שלא יעזוב את הלוי. היינו דבקותו וחבורו במחשבותיו הקדושים והטהורים בהבורא ב"ה. כל ימיך על אדמתך ר"ל כל זמן שאדם בעוה"ז צריך האדם שימור ולהתחזק תמיד בדביקות ושלימות בלי הפסק ולדבק עצמו בדבק טוב כל הימים אמן:

פרשת שופטים

שופטים ושוטרים כו'. נראה לפרש ע"ד דאיתא בגמ' צדיקים יצר טוב שופטן כו'. י"ל הפי' כי כן דרך הצדיקים שיש להם מוכיח בקרבם המוכיח אותם על כל מעשיהם אשר הם עושים מוכיח אותם על פניהם ומראה להם גם במעשיהם הטובים אך שחסרו ולא עשאום כהלכתן לעשות להבורא יתעלה. וזהו יצר טוב שופטן. ולא כן הרשעים כי נהפוך הוא שכל מעשיהם טובים בעיניהם וגם המעשים רעים שעשו מראה להם היצה"ר שטוב עשו וזהו יצה"ר שופטן. בינונים זה וזה שופטן כמו שאמר התנא כגון אנו בינונים. דהיינו שאדם צריך להחזיק עצמו בשני הדרכים אלו להתוכחה בקרבו תמיד על מעשיו שיהי' תמיד לנגד עיניו שהוא בעל חסרון שמחסר בעבודתו ית"ש ואינו יוצא ידי חובתו בעשותו אחת ממצות ה' ויבין וישכיל היטב ויחשוב שלא עשה' ככל הצורך בשלימות וזכות כראוי להשי"ת. ויהי' שפל ונבזה בעיני עצמו. אך אעפ"כ לא יחזיק עצמו כרשע ח"ו כאמרם חז"ל אל תהי רשע בפני עצמך. והטעם הוא כי אם ח"ו יחזיק עצמו כרשע אזי אין לבו בקרבו לעשות איזה מצוה או תורה ותפלה ואיזה עובדא כשרה וישרה כי מתייאש עצמו באומרו שאין ראוי לזה. ונמצא צריך האדם להחזיק בשני מדריגות יחדיו יהיו תמים אלו כמאמרם ז"ל בכל לבבך בשני יצריך. וזהו כגון אנו בינונים ובינונים זה וזה שופטן. וזהו שופטים ושוטרים תתן לך רמז לב' שופטים הנ"ל דהיינו היצר טוב והיצה"ר. ומכנה הכתוב להיצה"ט בל' שוטרים כי הוא כמו השוטר הרודה בעם לבלתי עשות רע כמו כן היצה"ט המוכיח ומיסר לאדם בשבט פיו ומראה לו מה שחיסר בעבודתו. בכל שעריך כי לכל דבר מצוה וקדושה יש לו שער בפני עצמו וכל מה שאדם עושה בעוה"ז תורה או תפלה או איזה קדושה הוא פותח שער של המצוה ההוא. וזהו בכל שעריך לא תטה כו' ולא תכיר פנים: דהנה כתיב לא יהי' לך אלהים אחרים על פני י"ל הפי' כך. דהנה הבורא ב"ה הוא הנקרא פנים של כל דבר כי כל דבר יש לו חלק אלהות המהוו' ומחיה אותו. ואם ח"ו אדם חושב איזה מחשבה זרה או שהוא מסתכל איזה הסתכלות רע אזי הוא מגרש ומרחק את הפנים ממנו ומחשבות זרות והסתכלות והרהורים רעים נקראים אלהים אחרים. וזהו לא יהי' לך אלהים אחרים כו' וזהו לא תכיר פנים. ר"ל שלא תטה ולא תחשוב מחשבת חוץ כדי שלא תרחק את הפנים ותתנכר ממך. ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים כו'. ולכאורה הלא עינינו רואים כמה וכמה מקבלי שוחד והם בריאים וחזקים ומתים בעולם מראה עיניהם. אך הענין הוא דהצדיק העובד ה' באמת זוכה להשיג מדריגות גדולות בעיני שכלו הוא החכמה העליונ'. וזהו עיני ה' אל צדיקים שהש"י מזכה את הצדיקים בעיני שכל העליון. וזהו לא תקח כו' כי השוחד יעור עיני חכמים כו'. פי' שלא יזכה בעיני שכלו בחכמה העליונ'. ויסלף דברי צדיקים. ר"ל דברי הצדיקים המדברים בקדושתם הוא מסלף אותם ר"ל לא זו בלבד שלא יזכה לחכמה עליונה אלא גם זאת אם ירצו הצדיקים ליסרו בדברים להחזירו למוטב לא יועילו דבריהם כי ידמה לו כל דבריהם לדברים המסולפים. צדק צדק תרדוף פי' שתראה להצדיק מעשיך שע"י הצדק שלמטה תרדוף את הצדק העליון להעלותו לשרשו ולהמתיקו. וזהו ג"כ הפי' ושפטו את העם משפט צדק:

או יאמר שופטים כו'. דהנה יש ב' מיני צדיקים. יש צדיק שיכול לפעול הכל ע"י דבורו הקדוש ואינו צריך כ"כ לפעול ולהתפלל כי דבורו עושה רושם ויכול לעכב הדינים שלא יבואו כלל. ויש צדיק שאינו במדריג' זו וצריך להתפלל ולזעוק להשי"ת עד שישמע השי"ת את תפלתו. וזהו עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. כי העינים הם למעלה מאזנים כידוע והצדיק אשר הגיע אל מדריגה העליונה עד שהש"י משגיח עליו בעין פקיחא אזי יפעול הכל ע"י השגחה הזאת שהש"י משגיח על דבורו ותנועותיו וזהו ואני תפלה. והצדיק שהוא למטה ממדריגה זו צריך שועה ותפלה. וזהו עיני ה' כו' רמז לב' מדריגות הנ"ל. וזהו שופטים כו' תתן לך כו' לשבטיך. ר"ל שתתן שופטים כאלו אשר יכולים לעכב הדינים שלא יבואו כלל. בכל שעריך דהעולם הוא של הצדיק כדאיתא שהשי"ת הי' נמלך עם נשמת הצדיקים במע"ב. וזהו לשבטיך רמז שיכולים לעכב שבט הדין. וזהו ה' חפץ למען צדקו כו'. ר"ל כל מה שחפץ ה' לעשות הן רחמים והן דין ח"ו הוא הכל למען צדקו שרוצה לעשו' צדקות דהיינו שמעכב הדינים ע"י הצדיק והוא צדקה לעולם ולצדיק כי צריך לעלות במדריגה גדולה. וזהו יגדיל תורה כו'. וזהו שבטך ומשענתך פי' שבטך ר"ל הדינים ומשענתך פי' הצדיקים המעכבים אותם והם למשענת לנו שלא יבואו המה ינחמוני וק"ל:

כי יפלא ממך דבר כו' בין דין כו' וקמת ועלית כו'. נראה לפרש דהנה הצדיק הוא מפליא פלאות גדולות שע"י דבורו הקדוש נמתקים כל הדינים מעל ישראל וממשיך דינים על הרשעים וזה הוא פלא גדול. וזהו כי יפלא ממך דבר ר"ל כאשר תרצה שהדבור שלך יעשה פלא כנ"ל בין דין לדין כו' כנ"ל דהיינו להמתיק הדינים על ישראל ותמשיך הדין על רשעים ותבחין איזה דין להמתיקו ואיזהו דין להמשיכו על הרשעים. וקמת ועלית פי' תראה לתקן את כל האבריך לקדש כל אבר ואבר שתהי' קומה שלימה כאשר אמרתי על פסוק ואראה דמות כמראה אדם יושב על הכסא. וחלילה לחשוב זאת על הבורא יתעלה שאין לו דמות ותמונה כלל. אך הענין שיחזקאל הנביא התקדש בקדושה רבה כל אבר ואבר והגיע עד שורשו בקומה שלימה. וזהו שאמר ואראה דמות כמראה אדם רצה לומר שראה את דמותו שהגיע עד כסא הכבוד. וזהו ועלית אל המקום כו'. ר"ל שתעלה בקומתך עד כסא הכבוד. וק"ל:

כי יכרית ה' כו' את הגוים כו'. נ"ל דהנה האדם הוא תחלת המחשבה וסוף המעשה כי בריאת האדם הי' ביום ו' אחר כל הנבראים ותחלת המחשבה כי כל הנבראי' נבראו למען האדם וצריך האדם לזכך עצמו שיגיע לעולם המחשבה והיינו שיהי' לו מחשבות טהורות שיגיע בהם לשורשו. וזהו שאמרו חז"ל הרוצה לעקור ע"ז צריך לשרש אחריה. כי המחשבות זרות נקראים בשם ע"ז דהיינו עבודה זרה לו וצריך לשרש ר"ל שצריך לתקן השורש אשר ממנו באים ונובעים המחשבות זרות כי כל המחשבות זרות הם נובעים משורש חטאת נעורים ומעבירות שאדם דש בעקביו וזהו צריך לשרש כו'. אך בכל זאת צריך סייעתא דשמיא כי הבא לטהר מסייעין לו ואלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו. וזהו כי יכרית כו' את הגוים ר"ל המחשבות זרות והקליפות הנקראים בשם גוים. אשר ה' אלהיך נותן לך. ר"ל שזה מתנה מהש"י שנותן לך את ארצם היינו הגשמיות שהושרשת בהם. וירשתם ר"ל שע"י תשובתך תוציא מהם הניצוצות הקדושות חיל בלע ויקיאנו. וישבת בעריהם ובבתיהם. פירוש עריהם ל' עיר פרא דהיינו משובותיך שהיית כעיר פרא תשיב הכל אל הקדושה הן הדברים הגשמיים. ובבתיהם ר"ל אז תגיע להדביקות והפנימיות העליון וק"ל (חסר כאן):

תכין לך הדרך. פי' א"כ תראה שתכין ותרחיב לך דרך ישר להבורא. ושלשת את גבול ארצך. פי' ע"י שתשלים את ימיך כאמרם ז"ל לעולם ישלים כו' שנים במקרא. והי' לנוס שמה כל רוצח. פירוש לנוס לשון הרימו נס פי' עי"ז תעלה ותגביה את כל הדברים אשר נרצחו דהיינו כל זמן שלא עשה תשובה אזי הן התור' וכן התפלה לא פרחת לעילא ומוטל כדבר הנרצח ואתה תגביהנו ותנשאנו למעלה. וזה דבר הרוצח פי' הדבר הזה אשר הי' נרצח עד עתה. אשר ינוס שמה פי' ואתה תנשאנו ותגביהנו למעלה. וחי ר"ל שתתן בו חיות. וא"ת מי יודע שהי' תחלה כמו דבר הנרצח. ואמר הכתוב זה הוא. אשר יכה את רעהו ר"ל מעשיך הקודמים הן תורות ותפלות שלך היו מכים את רעך הוא הצדיק הנק' רעהו לא הי' יכול לסבול את מעשיך ולא היו מקובלים על הבריות. בבלי דעת פירוש בעבור שהיו בלי דעת ואם תאמר איך אדע שזה האמת ואמר והוא לא שונא לו פי' כי ראינו שלא הי' שונא לו מעולם רק מחמת מעשיו המכוערים לכן מעשיך יקרבוך לתקן הכל. וק"ל:

פרשת תצא

כי תצא כו' וראית בשביה כו'. דהנה יש בני אדם אשר בכללות אבריהם הם מוסרים נפשם להשם בתענית וסיגופים וכדומה אבל בפרטות כל אבר ואבר בפני עצמו אינו כראוי וכנון ולפעמים נכשל בהם דהיינו באיזה ראיה והסתכלות או דבור ושאר דברים שאדם דש בעקביו. וזה רמז בדברי חז"ל אברים שפקעו מעל המזבח. פי' כנ"ל שאברים פוקעים ונכשלים באדם שהוא זובח עצמו לה' יחזיר. פי' צריך לחזור ולתקן אותם לקדש כל אבר בפ"ע. וזהו כי יפלא ממך דבר למשפט כו'. דהנה דברי' בטלים אינם נקראים בשם דיבור כלל כי אם דברים הנוגעים לדבר ה' ותורתו המה נקראו בשם הדיבור. וזהו כי יפלא ממך דבר פי' אם יופרש ממך הדיבור. בין דם לדם דהדם הוא הנותן כח ותאוה לאדם ואם יהי' בך שני מיני דמים דהיינו ב' כחות שלפעמים יתגבר כח היצה"ט ולפעמים להיפך. דברי ריבות בשעריך. פי' שלא יהיו אבריך במזג השוה אלא הם מריבים זה עם זה כנ"ל. וקמת ועלית אל המקום. ר"ל אל הצדיק השופט אמת שבימיך. ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לך כפשוטו. וזהו ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך. דהתור' הקדושה נקראת בשם גג דהגג הוא המגין על הבית והתורה מגינה ומצלת על האדם וצריך לזה שיהי' בהכנע' שלא יהי' לימודו להתפאר ולהתגאות בפני בנ"א. וזהו מעקה לשון עומק והשפלה דהיינו הכנעה תשים לגגך היא התורה. ולא תשים דמים בביתך פי' כנ"ל שלא יהא בך שני מיני דמים וכחות רק הכל כח אחד כולו לה'. כי יפול הנופל ממנו פירוש כי אף המעשים טובים אשר תעשה תפול ממך ולא תתקיים ולא תפעול כלל. הנופל ממנו פירוש אשר מן הראוי הי' שע"י הדבר הזה יפלו ויושלכו אחרי' דהיינו הדינים והקליפות וחלילה אם יהי' כח אחר מעורב בו תפול גם אותו הדבר שלא תפעול כלל ולכן צריך האדם לתקן כל אבר ואבר עד אשר יבין בשכלו בעצמו שהי' מחסר בעבודתו וכל מעשיו אינם מתוקנים על מכונם. וזהו כי תצא למלחמה כו' דהיינו מלחמת היצה"ר. ונתנו ה' בידך פי' אז כאשר יתן ה' אותו בידך דאילולי הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו. וראית בשביה אשת יפת תואר דאיתא דהנשמה נקראת יפת תואר פי' אז תראה ותבין בעצמך שהנשמה הוא בשביה שלא יצאת עדיין ידי חובתה כלל וחשקת בה. וק"ל:

או יאמר כי תצא כו'. דהנה העיקר עבודת האדם להבורא ב"ה הוא באהבה ויראה. והאהבה היא המחשבה דהיינו לחשוב רוממות האל ועי"ז מכניס בלבו אהבה שלימה כי במחשבה אפשר לצייר אף דבר שלא ראה מעולם. ואח"כ צריך לראות שפלותו והיא היראה. והיראה היא הדבור והמעשה שלפעמים האדם מדבר ועושה איזה מצוה מחמת יראה או מיראת האדם שמתירא שפגם יענשו אותו בעברו על דת ישראל או מיראת הש"י. וזהו שאנו מסדרין בברכת ק"ש כולם אהובים כו' שהוא שבח המלאכים זה הוא כדי לעורר אהבה. ואח"כ אנו אומרים עונים באימה ואומרים ביראה לעורר היראה. ואח"כ תפלה בלחש וזהו אהבה שלימה. אמנם יש בני אדם שיש להם אהבה אחרת דהיינו שיש להם מחשבות זרות ובודאי זו היא אהבתם שאותו הדבר שהוא אוהב כונס במחשבתו. והאדם הזה שעושה מצוה או מתפלל מחמת יראת אדם. התפלה הזאת מביאה אותו לאהבה החיצונית וזרה כי דיבורו מעורר אהבתו וכל מחשבותיו להרהר בהם בעת תפלתו יותר מלאחר התפלה שאין מחשבותיו מרובים כ"כ אחר התפלה רק דוקא בשעת התפלה. ונמצא אחר התפלה אהבתו החיצונית בטלה. וזהו דאמר התנא כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטילה אהבה. כי דבר מלשון דבור דהיינו אהבה החיצונית שהיא תלויה בדיבור כנ"ל שדוקא בשעת התפלה באים לו כל מחשבותיו הזרים הנאהבים לו. בטל דבר דהיינו אחר תפלתו. בטילה אהבה שאין לו כ"כ מחשבות זרות כמו בשעת התפלה. אבל לא כן הצדיק השלם אשר נפשו דבוקה תמיד באהבה בחשבו תמיד רוממות אל אהבה כזאת אינה בטילה לעולם. וזהו כי תצא פי' כאשר תצא חוץ לשיטה דהיינו שמדבר בתפלה ויוצא עם מחשבתו הולך תגרום לעצמך למלחמה זו מלחמת יצה"ר. על אויביך ר"ל בשביל שאהבה זרה החיצונית נעשה לך לאויב. ואמר הכתוב ונתנו ה' בידך. דהיינו ע"י תשובה שתתקן את מעשיך ומחשבותיך שתהיה דבורך ואהבתך אחד. אז ושבית שביו דהיינו השביה שנשבה כבר ונטרפה הקליפה

לעצמה

לעצמה הוציא את הכל אל הקדושה. ואני נותן לך עצה לחשוב בעת תשובתך להוציא את כל העבודות והתפלות שלך העשוקות בהקליפות ותביאם אל הקדושה וק"ל:

כי תהיין לאיש שתי נשים כו' והיה הבן הבכור לשניאה. לכאורה מלת והיה אינו מדוקדק שהוא לשון וודאי והכי הוי ליה למימר ואם יהיה הבן הבכור כו'. ונראה לפרש דהנה המחשבה נקראת אשה שהמחשבה מוליד את המעשה. דהנה יש שתי מחשבות אחת הוא מחשבה קדושה ואחת היא מחשבה זרה. ואמר הכתוב כי יהיה לאיש שתי נשים שיהיה מעורב בטוב ורע מחשבה קדושה ומחשבה זרה וזהו האחת אהובה והאחת שנואה ואמר הכתוב והיה הבן הבכור לשניאה ר"ל שזה הוא בוודאי שהבן הנולד מהשנואה דהיינו המעשה הבאה מהמחשבה זרה שזה נקרא בן הוא יהיה הבכור שידו על העליונה. והיה ביום הנחילו את בניו פירוש כשיגיע יום שינחיל את בניו הם המעשים טובים להעלותם לה'. לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור. לבכר הוא מלשון ביכורים דהיינו שלא יוכל לעשות שום מצוה בשלימות על פני בן השנואה הבכור מחמת שבן השנואה הוא הבכור. לכן שמור עצמך במאוד מאד וקדש וטהר עצמך לזכך את מחשבותיך כדי שתוכל לעשות מצות בשלימות וק"ל:

כי יקרא קן צפור כו'. נראה לפרש דהנה כל מעשינו ועבודתינו להשי"ת ב"ה הוא להמשיך אותו להעולמות. דהיינו שאנו מכנים את בוראנו ב"ה עיני ה' יד ה'. וח"ו לדמות אותו בשום דמיון בעולם. אך העולמות נקראים כן. והיינו כשהצדיק רוצה להמשיך לעולם איזה דבר הצורך דהיינו פרנסה צריך לעורר המדה הנקרא יד ה'. וכן בכל דבר צריך לעורר המדה שאותו דבר שייך לה וכשהצדיק ממשיך את הבורא ב"ה להעולמות זה הוא היחוד. וזהו דאמרינן בגמרא אין דורשין במרכבה ביחיד אלא א"כ הוא חכם ומבין מדעתו. פי' אין דורשין להמשיך יחודו של עולם להביאו להמרכבה שלו אלא א"כ מי שהוא במדרגה הזאת להמשיך השפעות ממדת חכמה ובינה מדעתו שהוא דעת שלישית המכרעת. כמאמר הז"ל עשה מצוה אחת מכריע כל העולם לכף זכות דהיינו שיהא העולם בעיניו כאלו היה מחצה על מחצה ובעשותו מצוה אחת מכריע כל העולם לזכות והוא המכריע ע"י הדעת שבו שהוא דע את אלקי אביך ועבדהו שעובד השי"ת בדבקות ובדעת. וזהו חצות לילה אקום להודות לך פירוש העוה"ז נקרא לילה. ואמר דהע"ה בעיני הוא העוה"ז חצות ר"ל מחצה על מחצה לכן אקום להודות לך כדי להכריע את העולם בדעת. וזהו דעת קנה הכל קנה. פי' כשהצדיק קונה לעצמו הדעת שהיא הכרעה לזכות גורם להשי"ת שקונה הכל היא המדה הנקרא כל קונה לעצמו והשגחתו עליה. וזהו שאנו אומרים בברכות ראשונות מהתפלה וקונה הכל וזוכר חסדי אבות. והיינו כשהקב"ה קונה לעצמו מדת כל ע"י זוכר חסדי אבות שהם היו כולם במדה הזאת כמו שאנו אומרים אברהם בכל יצחק מכל כו'. וכמו שנאמר וה' ברך את אברהם בכל יצחק אמר ואוכל מכל יעקב אמר יש לי כל. רמז על המדה הנ"ל כידוע. ואיתא אין דורשין במעשה בראשית בשנים. נראה לפרש דהנה השי"ת ב"ה ברא ועשה את עולמו ועושה בו כרצונו ולעומת זה ברא השי"ת הצדיק שיכול לבטל גזירותיו והנה איך אפשרי שיבטל הגזירות שכבר נגזרו בשמים בעולמות עליונים. אך הוא כאשר כתבנו כמה פעמים בדבר ה' שמים נעשו דהיינו הצדיק ע"י עסקו בתורה לשמה ומחדש בה חידושים נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית ונמצא ממילא הגזירות בטלין שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש ואמרי' במס' תענית ביומי ר' שמואל בר נחמני הוי כפנא ומותנא אמרו היכי נעביד נבעי על תרוייהו אין מבקשין על שני דברים כא' ע"ש. וזהו אין דורשין במעשה בראשית ר"ל כשהצדיק רוצה לדרוש במעשה בראשית ע"י עסקו בתורה לחדש שמים חדשים לבטל הגזירות ולהשפיע לישראל אל ידרוש דהיינו לבקש על שני דברים כא' כ"א ידרוש כל דבר בפני עצמו. וזהו פי' הפסוק כי יקרא קן צפור כו'. דעולמות נקראים קן צפור עולם העליון נקרא קן צפור במרכבה עליונה כדאיתא בזוהר הקדוש בלק בן צפור בלק היה קוסם יותר מבלעם כי היה לו אחיזה בציפור במרכבה טמאה ובהאי צפור ידע הכל. ואת זה לעומת זה עשה אלהים ומלמד הכתוב להצדיק שהוא במדרגה הזאת להמשיך את הבורא ב"ה להעולמות הנקראים קן צפור לפניך. ר"ל זה הדבר מוכן לפניך ותוכל לפעול כנ"ל. ואמר הכתוב בל' שאלה בדרך פי' כעת שאנחנו בגלות המר הזה נעשה אם נבקש רחמים על גלות השכינה או על ישראל כי שני דברים כא' א"א להתפלל כנ"ל ואיזה מהן קודם. וזהו בכל עץ או על הארץ. ר"ל אם יהא עסקינו ועבודתינו בעבור כל העץ היא השכינה הנקראת כל עץ או אם יהא עבודתינו על הארץ על דבר הארציות צרכי עם ישראל שנקראים אפרוחים או ביצים כדאיתא בזוהר. ואמר הכתוב בודאי השכינה קודם יותר ויותר כי והאם רובצת על האפרוחים כו' דהיינו השכינה האם שלנו רובצת ומגינה תמיד עלינו בגלות המר. ואמר הכתוב אני נותן לך עצה לא תקח האם על הבנים ר"ל לא שתהא כל מחשבותיך ותפלתך על השכינה לבדה אלא שלח תשלח את האם דהיינו שתהא מחשבתך זכה וטהורה ועי"ז תעלה את השכינה למעלה לשלח אותה ליחדה אותה עם הקב"ה. ואת הבנים הם הישראל הנקראים בנים למקום תקח לך להתפלל עליהם להשפיע כל טוב וזה אפשר לעשות כאחד דהיינו המחשבה על השכינה והתפלה על ישראל ומחשבתך תפעול להעלות את השכינה כפי הגעת מדרגתך. וזהו שלח תשלח כפל לרמז שתתחזק ותתאמץ תמיד במחשבתך כנ"ל ולא תאמר כבר יצאת ידי חובתך כי הוא דבר שאין לו סוף וכל עוד שתחזק יותר תעלה את השכינה למעלה והתפלה תפעול על ישראל והבן:

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך. ומתחלה נבאר הפסוק וירא אלקים את האור כי טוב. הנה לכאורה המשמעות אחר שנתהוה האור ראה השי"ת את האור כי טוב וחלילה לחשוב ולומר על הבורא ב"ה הא' הפשוט האמיתי בלי שום השתנות לומר שמתחלה לא ראה ועכשיו ראה כי טוב. אמנם כי כן האמת שהשגחתו וראייתו של הקב"ה להיות כל דבר בטוב וכל מקום שהוא משגיח הוא למען היות הדבר בטוב ובשלימות. וזהו וירא אלקים את האור דהיינו שהשגיח עליו בעין השגחתו כי טוב למען היות טוב. וזה הוא שאנו אומרים בברכת ק"ש ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ר"ל באותו טוב שהשגיח על האור מחדש בכל יום תמיד מעש"ב דהיינו בכל יום מחדש עלינו ישראל רחמים וחסדים וכל טוב כאמור לעושה אורים גדולים כל"ח. דהיינו שעשה את האור למען יהי' לעול' חסדו כי בכל יום מחדש עלינו חסדי'. ונמצא ראיתו של השי"ת בהאור היה כדי להשפיע כל טוב לישראל ואנחנו המקבלים את הטוב צריכין ג"כ להיותינו דומים להשי"ת ב"ה לקבל את הטוב ע"י הראי'. ואמנם

זאת בלתי אפשר רק ע"י השמיעה דהיינו כמאמר הכ' אשר אנכי מצוך היום . ופי' רבותינו שיהיו דברי תורה בעיניך כחדשים כאלו עומד בכל יום על הר סיני ומקבל התורה ונמצא מדמה עצמו להבורא ב"ה ג"כ בחידוש בכל יום . וזהו מסיר אזנו משמוע תורה . דהיינו שאין מחשבתו זכה וטהורה לחשוב זאת בכל יום כאלו שומע התורה מסיני גם תפלתו תועבה מחמת שתפלתו מעורבת ומעורב במחשבות זרות רק צריך שיהא מחשבתו תמיד כאלו היום שומע ומקבל התורה ועי"ז יכול לקבל השפעת הטוב שהקב"ה מחדש בכל יום . דהנה כתיב יום הששי ודרשו חז"ל הששי הידוע מלמד שהתנה הקב"ה במע"ב על מנת שיקבלו ישראל את התורה שנתנה בששה בסיון. ונמצא כשאדם חושב ומדמה לעצמו כאלו היום שומע התורה הוי ליה כאלו היום נברא העולם ואז משגיח הקב"ה להיות טוב . ונמצא בכל יום הצדיק ממשיך הטוב ההוא. וזהו ראה שאין רשעים כדאי' להשתמש באור וגנזו לצדיקים לעתיד לבא . וכבר דקדקו קדמונים להבין באיזה מקום גנזו הש"י את האור והלא האור היה מסוף העולם ועד סופו והיכן גנזו . אך אפשר לומר ע"פ הדברים הנ"ל דהנה הש"י השגיח בראייתו אל האור כדי להיות טוב כנ"ל ונמצא גם הרשעים יהיה להם הנאה מהטוב ההוא מה עשה הקב"ה גנז את הטוב באור לצדיקים לעתיד לבא דהיינו בכל עת שיצטרכו יהיה עתיד ומזומן להם הטוב כנ"ל שמחדש עליהם בכל יום חסדים ע"י מחשבתם הטהורה שמחשבים בכל יום כאלו שמעו התורה בסיני . וזהו כי תבנה בית חדש דהיינו הפנימיות של אדם נקרא בית כשתבנה הפנימיות שלך ע"י מחשבות טהורות . חדש ר"ל צריך אתה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כנ"ל . ועשית מעקה לגגך . פי' וצריך אתה שתעמיק ותשפיל את גבהותך . מעקה לשון ממעמקים קראתיך כו' וגג רמז לגאות כמו הגג שהוא גבוה וכשישפיל א"ע אז יבנה ביתו בצדק והבן :

כי ימצא איש נערה כו'. נראה לפרש ע"ד הרמז דאיתא בכתבים שלפעמים יזכה הצדיק ע"י מעשיו שתבא אליו נשמה בעיבור מנשמת צדיק גדול רק שחסר איזה נקוד משלימות המצות או מהתמימות ובאה הנשמה אל הצדיק בסוד העיבור עד שעושה המצוה הזאת שחיסר בה ואז חוזרת והולכת למקומה ופעמים אם הצדיק הזה שהנשמה מתעברת בו הולך בצדקתו בתמימות אזי אינה הולכת מאתו ומסייעת לו לעבודת הבורא ית' וזה נקרא בשם מציאה . וזהו כי ימצא איש ר"ל הצדיק נקרא איש אם ימצא מציאה דהיינו עיבור נשמת צדיק . נערה ל' וינערו רשעים מן הארץ ר"ל שעי"ז יפעול לנער ולגרש את כל הרשעות והרעות מישראל . בתולה דהיינו ע"י שיחדש חידושין דאו' ל' קרקע בתולה דהיינו שיחדש דבר חדש בתורה הקדושה . אשר לא אורסה דאיתא בגמרא הלומד תורה בפני ע"ה כאלו בועל ארוסתו בפניו ולא כן הצדיק שלא למד תורה בפני עם הארץ ולא לשום פניה בזה לימוד שלא לשמה רק שלומד תורה לשמה . ותפשה פי' שיתפוש את הנשמה שלא תלך מאתו . ושכב עמה דהיינו שתשכון עמו . ונמצאו פי' שיהיה מציאה דהיינו להצדיק הזה ולהנשמה המתעברת . ונתן לאבי הנערה

(חסר כאן קצת) :

וזהו לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים דיש צדיק הנקרא שור לשון הסתכלות על דרך אשורנו ולא קרוב דהיינו שמסתכל תמיד ברוממות האל ית'. ויש צדיק הנקרא שה דהיינו שהולך בתמימות . נדחים פי' שנדחו ממקומם ובאו אליך בסוד העיבור מחמת שחסרו קצת בעבודתם להבורא ית' כנ"ל . והתעלמת מהם ר"ל ותרצה להתעלם . לכן אני מזהירך השב תשיבם לאחיך ר"ל שתראה לתקנו כי הנשמה המתעברת בו מודיע לו מה שחסרה במצות היה כדי לתקנם . ואם לא קרוב אחיך אליך ר"ל שאין לה קרבות עמך להודיע לך ולא ידעתו מה שחיסר והוא מחמת שמעשיך עדיין אינם בשלימות כ"כ . ואספתו אל תוך ביתך. פי' הכ' מזהירך שתראה לאוספה אל תוך ביתך דהיינו שתוסיף שלימות במעשיך והיה עמך ר"ל ותהיה הנשמה עמך עד דרוש אחיך אותו ר"ל עד שתדרוש אשר יחסר לו והשבות לו ר"ל שתתקנו וק"ל :

כי תבא בכרם רעך כו' . ר"ל דכרם ה' צבאות הוא סודות התורה הוא יין המשומר בענביו . ואמר הכ' אם זכית לבא לסודות התורה ואכלת ענבים כנפשך ר"ל כפי מדרגתך שלא תעלה במדרגות אשר עדיין לא הגעת לה רק כפי מדרגתך כן תעלה בה ולא יותר . שבעך ר"ל איך תדע זה אם הוא כפי מדרגתך או יותר . ואמר הכ' פי' כשתראה שאתה שבע מזה מאד מכל תענוגים ומעדני'. ואל כליך לא תתן הכתוב מזהירך שלא תתענג גופך מזה ע"ד שאמר התנא ואל תעש' עטרה להתגדל בה . וזהו כי תקצור קצירך בשדך כו' דהעוסקים בסודות התורה נקראים מחצדי חקלא . ואמר אם תרצה להיות ממחצדי חקלא וזהו שדך ר"ל שדה תפוחים . ושכחת עומר בשדה עומר כמו אומר באלף שעין מתחלף באלף באותיות אחה"ע ר"ל שעדיין תשכח איזה אומר קדוש הנוגע לזה ועדיין לא הגעת למדרגה זו להיות ממחצדי חקלא . ואמר הכ' לא תשוב לקחתו ר"ל גם אם התחלת לא תשוב עוד לקחת את המדרגה הזאת עד אשר תגיע אליה . לגר ליתום ולאלמנה יהיה רמז לצדיק כזה שהוא כגר בעוה"ז ואין לו שייכות עם העולם והוא מוכנע ושפל כיתום ודואג על גלות השכינה לו ראויה המדרגה הזאת למען יברכך ה' כו' . פי' הכ' מבשרך שגם תתברך עי"ז שתמשוך עצמך ממדרגה אשר אינך ראוי לה עדיין :

ונחזור להפסוק הנ"ל כי תבא בקמת רעך פי' אם תזכה לבא למדרגה גדולה כזו שתהיה קומה שלימה שכל אבריך וגידיך מקודשים ומתוקנים להשראת השכינה וקדושה . וקטפת מלילות . פי' תזכה להוציא הקדושה מלילית דהיינו מהקליפה ע"ד חיל בלע ויקיאנו :

כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור כו' ע"ד הרמז שהתורה הקדושה מרמזה על איש צדיק ההולך בדרכי הש"י אבל עדיין אינו טהור בכל מחשבותיו . וזהו כי יהיה כו' מקרה לילה . שאירע לו מקראות של שפלות והטאים הלילה הנקראים לילה . דהיינו שאין גופו טהור לגמרי שיהיה נשמר מטומאת קרי ח"ו ועיניו מלהסתכל הסתכלות לא טובות ומלראות ברע ואזניו משמוע ופיו מלדבר דבר שאינו צורך גבוה לעבודתו ויראתו ית"ש . ויצא אל מחוץ למחנה . פי' הכ' משיאו עצה מאחר שיצא חוץ למחנה קדושה צריך לתקן עצמו במדרגות תחתונות שלא יאחוז בדרכי הצדיקים הקדושים האמיתיים העוסקים בסודות עליונים ביראתם באהבתם שלימה בלי שום סיג ונדנוד חטא והרהור עון כלל ולא כן הוא שמחשבתו פגומה ואינה נצול' בקדוש' ואבריו אינם מתוקני' ואיך יכנס בהיכל' דמלכא לחפש ולפשפש באוצרות המלך הם הסודות התורה הקדושים העליונים ואדרבא ח"ו קצאים פוגעים בו הם הקליפות החיצונים ומתאחזים בו להחטיאו ולהכשילו יותר הלילה . ולכן צריך לתקן את נפשו ואבריו באיזה ענינים

שהם מחוץ למחנה הקדושה העליונה דהיינו שיסגף עצמו באיזה סיגוף ויתחרט וישוב ויזהר וישמור עצמו מהדברים המביאים אותו לידי חטאים הנ"ל ויראה להתאמץ ולהתחזק לנצל את מחשבותיו ולדקדק במעשיו ולהסתכל בהם אם עשוים באמת בלב שלם בלי שום תערובת חמץ וסיג ופסולת ושיהיו מעשיו בדרך אמת בלי שום ערבוב טוב ורע ולדבק עצמו בהתורה הקדושה ולעסוק בה בטהרה לטבול עצמו בעת שצריך טבילה ואז יתלהב לבו בקרבו לדביקות והתלהבות בהירות קדושה עליונה. וזהו כונת הפסוק והיה לפנות ערב ר"ל כאשר יפנה את התערובות הרע שהיה בו כנ"ל. ורחץ במים רמז להתורה הקדושה הנקראת מים וגם מים כפשוטו שיעסוק בתורה בטהרה בטובלו במים כנ"ל. ואז כבוא השמש ר"ל כשיבא לו הבהירות והתלהבות יבא אל תוך המחנה. פי' ואז יבא אל פנימיות המחנה הם הסודות העליונים וק"ל:

כי יהי' ריב בין אנשים כו'. ע"פ המוסר לאדם אשר אינו במזג השוה רק לפעמים יצרו מתגבר עליו כענין ריב ואין שלום בעצמיו ע"ד שאמר דהע"ה אין שלום בעצמי כו'. ונגשו אל המשפט ר"ל אל הצדיק שהוא שופט אמיתי. ושפטום באופן והצדיקו את הצדיק. פי' שהצדקות יעלה ויגבה למעלה. והרשיעו את הרשע פי' שהרשעות שעשה ירשיע מאד להוכיח אותו בפניו את רשעתו ויגדיל בעיניו מאוד את הרשעות. וזהו שאמרו חז"ל והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ר"ל הצדקות שעשה מתחלה יצדיק. והיה אם בן הכות הרשע. פי' בין ל' בינה ר"ל כאשר יזכה הצדיק לבא למדרגות בינה שמשם היא עיקר התשו'. הכות הרשע פי' אזי יזכה ויכתת את הרשעות. והפילו השופט פי' שיפיל את הרשעות שלא תשוב אליו עוד. והכהו לפניו פי' שהצדיק יכתת בפניו את הרשעות. כדי רשעתו במספר פי' ע"י שהצדיק יספר בפניו עבירות כאלו כפי רשעתו שעשה ויגנה בפניו המעשה התעתועים עי"ז יכתת את רשעתו שלא תשוב אליו עוד ויבא לידי תשובה שלימה. ארבעים יכנו פי' הכ' מלמדו להצדיק ברצותו להחזירו בתשובה שלימה אז יחזיק עצמו לצדיק גמור. ולזה רמז ארבעים עין יפה אחד מארבעים אע"פ שצריך אדם להחזיק עצמו לבינוני תמיד אבל בשעה זו צריך להחזיק עצמו לצדיק גמור כדי שלא יוסיף על רשעתו עוד יותר. וזהו פן יוסיף להכותו על אלה מכה רבה. פי' שתוסיף עליו יותר מכות רבות ועונשים אם לא יכתת את רשעתו לגמרי שלא יעשה כזאת עוד. ונקלה אחיך לעיניך. ר"ל והגרוש לעצמך לנחת מן הג"ע לראות את יסורי אחיך איך הוא קלוי באש של גיהנם. לכן תראה לכתת את רשעתו לגמרי שלא ישוב אל רשעתו וישוב בתשובה שלימה ויזכה לנועם עליון וק"ל:

פרשת כי תבא

והיה כי תבא כו'. נראה לפרש דהנה יש ב' מדרגות צדיקים יש צדיק עובד ה' מיראה כל ימות החול ובהגיע שבת קודש נתוסף עליו קדושה יתירה שעובד מאהבה כי בחינת שבת היא אהבה ובה יבא הצדיק במדרגת אהבה. ויש צדיק שגם בימי החול עובד ה' באהבה וזה הצדיק נקרא שבת שבת כדאי' בזוהר הקדוש ה"ה נקרא שבת והיינו כי שבת היא בחינת אהבה והצדיק הזה ג"כ תמיד בבחינה הזאת לכן ג"כ נקרא שבת. וזהו שאמרו חז"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים ר"ל הצדיק שהוא תמיד בבחי' אהבה והוי כמענג עם השבת שמתענגין זע"ז כי הוא תמיד בבחי' אהבה כמו השבת. נותנין לו נחלה כו' ר"ל נחל ה' הוא הנחל העליון אשר משם מושך הצדיק השפע לישראל. וזהו דמצינו באליהו הנביא ז"ל וישב בנחל כו' והעורבים מביאים לו לחם. ולכאורה למה בחר ה' בעורבים שהם אכזרים על בניהם שהם יביאו לו לחם. וע"פ דברינו הנ"ל כך פי' וישב בנחל שהיה ממשיך השפעות מנחל העליון ודרכי העורבים הם הקליפות לטרוף טרף ההשפעות אלא העובד ה' מאהבה גם הם ישלימו ויסכימו עמו לבלתי יגעו בהשפעה. וזה רמז שהעורבים הביאו לו לחם ר"ל שגם הקליפות הסכימו עמו. וזהו כל המענג כו' נותנים לו נחלה כנ"ל להמשיך השפעות מנחל ה' בלי מצרים ר"ל בלי שום קטרוג ומונע. וזהו כי תבא לשון יחיד דהיינו כשיהיו כל ישראל באחדות. אשר ה' אלהיך ר"ל שבכללות ישראל יש שני הבחינות הנ"ל אהבה ויראה ה' הוא אהבה ואלהים הוא דין הוא יראה אז כשתהיו כולם באחדות נותן לך נחלה וירשתה ר"ל אז יהי' הנחל ה' בידך להמשיך השפעות קדושה וברכה לכל ישראל:

כי תכלה לעשר כו'. נראה לפרש דאיתא בגמ' לעולם ישלים אדם פרשיותיו שנים מקרא כו'. יש לומר הפי' כך דמקרא הוא מלשון מקריות דהיינו האדם בהתחלתו בעבודת הבור' ית' אינו אלא במקריות שלפעמים יתגבר על יצרו ולפעמים יצרו מתגבר עליו ואינו דבר תמידיות וצריך האדם להתגבר במדרגה לטהר מחשבותיו עד שיזדככו דעיקר היא המחשבה. וזהו שדרשו חז"ל חמוקי ירכיך למה נמשלו דברי תורה לירך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. פי' מה ירך בסתר רמז על עון קרי הבא לאדם מחמת מחשבות זרות ח"ו והמחשבה הוא בסתר לזה צריך תשובת המשקל לתקן ע"י דברי תורה בסתר דהיינו שיתעסק בתורה במחשבה טהורה ולשמה וזה בלתי אפשר שיזדכך מחשבותיו בבת אחת כ"א בהדרגה בכל פעם יותר ויותר עד שמן השמים יסייעו לו. ולכן התחלת עבודת הש"י מקרא מלשון מקריות כנ"ל ואח"כ צריך לעלות במעלות יתירה דהיינו שלים במשנה. ר"ל שצריך האדם לכוין בלימודו לעולמות עליונים לשם יחוד כידוע. וזהו ל' משנה דהיינו כפול לשון והי' משנ' על אשר ילקטו כו'. וזהו שנו חכמים בלשון המשנה ר"ל שתנו בלשון כזה שהוא משנה כנ"ל דהיינו שלמדו למטה וכונתם למעלה ליחד. וזהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב מובן ממילא כנ"ל. שלים בתלמוד שהיא מדה שאין גדולה הימנו כדאיתא בגמרא דהיינו הדביקות ואהבה. וזהו רמז שדרשו הז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל ובשביל בכורים שנקראים ראשית והכל אחד. דהנה הבכורים רמז על הכנעה ושפלות האדם שצריך להחזיק עצמו במדות ענוה והכנעה אמיתית כמאמר התנא הגיע לשר הבית אפי' אגריפס המלך נוטל הסל על כתיפו ונכנס זה היה למען הכנעה. ולזה רמז התנא בלשונו כיצד מצות בכורים אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי דהיינו האדם הרוצה לשבר תאותיו כי לב האדם מתאוה לפרי ראשון וצריך לשבר תאותיו בזה כורך עליה גמי פי' יזכיר יום המיתה איך יהא מונח בקבר ויניחו עליו גמי ועשב. ואחר שיבא האדם למדות הכנעה וענוה אז יראתו ואהבתו שלימה בעבודת הבורא ית'. וזה הוא ל' בכורים כפשוטו לשון בשול וגמר הפרי. וזה שלים בתלמוד שאין לך מדה גדולה הימנ'. וזהו דאית' בגמ'

הקונה

שקונה שתי אילנות מביא ואינו קורא כו'. רמז על ב' המדרגות הנ"ל דהיינו האדם אשר עדיין אינו בא והגיע לכל המדרגות הנ"ל כ"א לשנים מהם והיינו רמז שני אילנות דאילן רמז לעולמות עליונים. והקונה שתי אילנות אין לו קרקע ר"ל שעדיין אין לו יסוד גמור. מביא פי' באמת הוא מביא אותו הדבר לפני הש"י. ואינו קורא ר"ל שאינו במדרגה זו עדיין שיהיה קורא ונענה מיד מהש"י ע"י מעשיו כדרך הצדיק הגוזר אומר ויקם. אבל הקונה שלשה אילנות ר"ל שקנה לעצמו כל השלש המדרגות הנ"ל וזה קנה קרקע דהיינו שיש לו יסוד גמור מביא וקורא ע"ד הנ"ל ותגזור אומר ויקם. וזהו כי תכלה לעשר כו' בשנה השלישית ר"ל אם תזכה לכלות לגמור את כל תבואתך. ר"ל מה שאתה מביא לפני הש"י בעולמות העליונים המכונים בשם עשר והוא בשנה השלישית שבאת לכל השלש המדרגות הנ"ל. ונתת ללוי ר"ל אתן ותתלה הכל שבא לך כל המדריגות הנ"ל ע"י התחברות והתלוות עם צדיקים. לגר כו' שהיא מדת ענוה באמת וק"ל:

פרשת האזינו

האזינו השמים ואדברה כו'. נ"ל ע"ד דאיתא בזוהר הקדוש לעתיד כשיבא משיח צדקנו במהרה יבא מרבע"ה וילמוד תורה עם ישראל ויגלה להם הרזין דאורייתא ופי' התורה הקדושה. ואמר להם מרבע"ה האזינו השמים דהלומדי תורה נקראים שמים ונוה להם שהם ילמדו התורה וכאשר יחדשו בה איזה חידוש יהיו בבחי' האזינו דהיינו שיאזינו הדבר מלמעלה בהשפעות האור הקדושה עליהם מלמעלה כשלומד הדבר ההוא ואז יפתחו פיהם לדבר בה וע"י לימוד התורה תגרמו לקרב הגאולה ותזכו לשמוע רזין דאורייתא מפיו כמאז ומקדם. וזהו ואדברה פי' שתגרמו שאדבר עמכם לעתיד במהרה בימינו אמן:

או יאמר האזינו. דהנה הדברים היוצאים מפי צדיק השפעתים אליו מלמעלה אזי הדברים האלה עולים למעלה לשמים ומאירים עד רום רקיע ואז דברים כאלו נכנסים בלבות בני אדם מרוב קדושתם מחמת שיוצאים מן הלב נכנסין אל הלב. וז"ש האזינו השמים פירוש שדברי יאזינו בהשמים שיעשו רושם למעלה אז ותשמע הארץ אמרי פי ר"ל אז גם בני אדם אשר על הארץ ישמעו ויקבלו דברי ויכנסו בלבם כי הם נאמרים באמת. ומפרש יערוף כמטר לקחי דהיינו שהתפלל שיהיו דבריו בבחינה זאת כמטר שהמטר המרוה' את הארץ ומולידה ומצמיח' אין פועל לעצמו שום הנאה ותענוג ואין הכונה רק לטובת העולם וכך הוא רצון הצדיק שאין כונתו בכל דבר שעושה להנאת עצמו כלל כ"א לטובת ישראל להשפיע להם ולעורר עליהם רחמים. וזהו שהתפלל מרבע"ה על עצמו שיהיו דבריו כמטר הזה שלא יכוין בלבו שום הנאת עצמו כלל כי אם רצון הבורא ב"ה וטובת ישראל. תזל כטל אמרתי פי' שיהיו דברי כטל ע"ד שאמרו חז"ל כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו שיהי' חיות בדבריו ויהיו כטל המחי'. וכשעירים עלי דשא כו' כנ"ל כמו שהשעירים והרביבים פועלים לדשא ועשב ואין מגיע הנאה לעצמם כן יהיו דברי. כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו ע"ד דאיתא מתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים ושיתף בו מדה"ר. וכבר דקדקו קמאי איך שייך אצל הבורא הפשוט האמיתי שמתחלה עלה במחשבה כך ואח"כ ראה שאין העולם מתקיים כו' וחלילה לחשוב שום השתנות אצל הבורא ב"ה. אך הענין הוא דיש להבין עוד על אומרם מתחלה כו' במדה"ד שלא עיקר בריאתו הי' להטיב לברואים. ולענ"ד עולה הכל על נכון דבאמת הי' עיקר הבריאה רק למען הצדיקים כדאיתא במדרש וירא אלהים כו' מה ראה ראה נשמתן של צדיקים. והנה לצדיקים ראוי להם כל הטוב לפי מעשיהם הטובים להנתן להם שכרם ע"פ הדין כי רחמים נקראים לפנים משורת הדין הגם שע"פ הדין אין ראוי והשם הטוב ברחמיו נותן לו מתנת חנם והוא נהמא דכסופא. אבל הצדיקים מגיע להם ע"פ הדין והבריאה היתה כדי להיטיב לברואיו. ונמצא עיקר הסבה היא שיהי' השכר ע"פ הדין שלא יהי' נהמא דכסופא אך טבע הבריאה היא כמו הזריעה שעיקר כונת הזריעה הוא התבואה רק שטבעה שעולה פסולת מעורב בה כן היא הבריאה כדאי' בספר הישר לר"ת. וזהו מתחלה כו' במדה"ד דהיינו שהפירוש מתחילה הוא עיקר הדבר ותחלתו הי' למען הצדיקים העתידין להיות ויקבלו טובם בדין וביושר וכן הוא קיים לעד ולא נשתנה המחשבה זאת לעולם. שכן הוא תמיד שהצדיק נוטל שכרו בדין אלא מחמת שהבריא' היא בשוה שממילא יעלה הפסולת הם הרשעים והוכרח להיות עבורם שיתוף מדה"ר כדי שיהי' קיום העולם להיות שאינם זוכים מן הדין וצריך לרחם עליהם זה הי' הכל במחשבה אחת ובסקירה' אחת אלא שמחשבת בריאת הצדיק נקרא תחלה ע"ש שהוא עיקר כונת ורצון הבורא ב"ה בבריאת העולם. וזהו כי שם ה' אקרא. פי' שאמר מרבע"ה לישראל לפי בהיותו כל השמות הם אצלי רחמים אפי' הדין הוא רחמים שהדין נותן להיטיב לי אבל אתם שאינכם בבחינה זאת הבו גודל לאלהינו: פי' שצריכים שתתנו גדולה דהיינו חסד להשם אלהינו שהוא מדה"ד שתכניסו בו רחמים וחסד. הצור תמים פעלו. צור הוא ל' חוזק ותוקף וקשה דהיינו כשהש"י רוצה לענוש את האדם הוא עושה עצמו כביכול כאבן דהאבן הוא שאינו יודע לרחמה כך הש"י עושה עצמו כאינו יודע ומעניש ברחמים לא לפי מעשיו וא"ת לא יתנהג כלל במדה"ד לזה אמר כי כל דרכיו משפט כו' צדיק וישר הוא פי' שהעולם צריך להתנהג בדין ולפנים משורת הדין פירוש צדיק הוא לפי הדין והצדק והישר הוא לפני' משורת הדין. שחת לו לא כו' פי' דהנה כל הברכות והטובות והרחמים הוא הכל לישראל אך כשהאדם חוטא ח"ו אזי בלתי אפשר שיבוא לו כל הטובות והבטיח להם שאעפ"כ אל יתייאשו עצמם כי כבר הבטיחם אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. וזהו שחת פי' כשהאדם חוטא ח"ו. לו לא פי' גורם שהש"י עושה מלו בוי"ו לא באל"ף שצריך לזכור את השבועה שלא לכלות אותם. בניו מומם פי' שמרע"ה הוכיח אותם לאמר אמת אל תתייאשו כי בודאי שע"פ השחתיהו ח"ו שאעפ"כ לא יכלה אתכם ח"ו כנ"ל מחמת השבועה רק שאין יפה לכם שאתם הנקראים בנים למקום ב"ה שתלכו במומים שתתהבלו בעצמכם בהשחתיכם חלילה. דור עיקש ופתלתול הלה' תגמלו זאת. פי' כל זה הוכיח אותם האיך תעשו ותגרמו במעשיכם ח"ו לעשות פירוד בין קב"ה ושכינתיה ח"ו. זאת נקראת השכינה כידוע. וזהו הלה' תגמלו מל' הגמל את יצחק האיך אפשר לעשות זאת הלא ממך תראה כי הוא עשך רמז לגוף האדם שהוא למטה בעשי'. ויכוננך רמז לנשמה הקדושה שהוא עיקר היסוד והכן והבסיס של בריאת אדם ושניהם הגוף והנשמ' מיוחדים תמיד בלי פירוד וכל העולמות מתנהגים כאחד ואח"כ

וא"כ איך תעשו פירוד ח"ו:

זכור ימות עולם. פי' אך כן תתנהגו שתזכרו ותחשבו תמיד רוממות אל וגדולתו כל הניסים והנפלאות שמימות עולם כדי שתכניסו רוממותו וגדולתו בלבכם. **בינו** שנות דור ודור שתבינו האיך דור הולך ודור בא ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים ולא להיפך חלילה. ואם תאמרו האיך אפשר להתבודד לחשוב תמיד רוממות אל ולהפריד עצמו מעניני עוה"ז מלאכתי מתי נעשית לפרנסתי ולפרנסת אנשי ביתי. לזה אמר שאל אביך. פי' שתפלל להש"י ב"ה שהוא אביך. ויגדך ל' המשכה והוא ימשיך לך שפע וברכה לפרנסתך. ולכן נכתב בל' שאל לרמז שלא יהי' הכל כל מגמותיו בשביל הפרנסה אלא העיקר יהי' העבוד' להבורא ב"ה באמת והבקשת הפרנס' תהיה כדבר המושאל הצריך לו בענייני עולמים. ואם תחשבו לומר איך נדע שנהי' נענים בתפילתינו. לזה אמר הרא' הזאת היא לכם זקניך ויאמרו לך. פי' הלא גם הצדיקים שנקראים זקנים זה קנה חכמה ויכולת בידם להמשיך לכם פרנסה ושפע בדבורם ואמרותם הצרופה עאכ"ו כשתתפללו מקירות לבכם להבורא ב"ה. ואם תאמרו הלא האומות הם יושבים שקטים ושלווים מלאים כל טוב והם תמיד בעולם הפירוד ומדוע אתה מצווה עלינו כל הנ"ל לעשות כל התורה הזאת ולהתפלל על הפרנסה בדרך שאלה למה נגרע מכל האומות אשר הנחיל להם כל טוב באין מעשה טוב להם כלל וזהו בהנחל עליון גוים בהפרידו כו'. ולזה השיב להם יצב גבולות עמים למספר ב"י פי' בודאי לא להם הוא המנוחה והנחל' שיש להם עתה כי לעתיד במהרה בימינו תתחלק ארצם לשבטים למספר ב"י. ולזה הציב להם גבולות. והשם הטוב במהרה יגאלנו ויתן לנו נחלת גוים ועמל לאומים ירשו למען נעבוד אותו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל אמן:

תם ונשלם

לקוטי שושנה

אשריך וטוב לך אשריך בעוה"ז וטוב כו'. כי מה שטוב לצדיק בענייני העה"ז הוא הכל כדי שיבא ע"י לעוה"ב כי הדברים הצריכים לעוה"ב המה התורה והמצות והם אינם יכולים להעשות ולהפעל אם לא שיש לו כל צורכי עוה"ז בריוח. למשל הכנסת אורחים סוכה ואתרוג ציצית מזוזה אשה ובנים וכדומה להם לזה צריך הכל שיהיה להצדיק מעות בריוח. וזהו אשריך פי' מה שיש לך טוב בעוה"ז אינה עיקר הכוונה כ"א וטוב לך לעוה"ב. ולזה נא' אשריך שפי' דרך ונתיב לבא ע"י לעיקר טובת עוה"ב וק"ל:

פתחו לי שערי צדק כו'. דהנה עיקר מדת הצדיקים כך היא בכל מה שעובד יותר להבורא ב"ה הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה כי א"ס בדבר. וזה הוא עיקר הבנת הצדיק שמבין זה שאינו יכול לבא אל התכלית הגמור. והיא היא העבודה. וזהו שאמר הכ' פתחו לי פי' הצדיק אומר שיפתחו לו שערי העבודה לבא בם לעבוד הבורא לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו זה השער לה' פי' היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה כי היא דבר שאין לו סוף ותכלית והבן:

זה היום עשה ה' כו' י"ל זה רמז על י"ב צרופי הוי' שצריך האדם לכוון בכל יום ובכל שעה ולכאורה הלא הצירוף הוא ממילא כאשר עשאם הש"ת. ואמר הכ' נגילה ונשמחה בו ר"ל הפעולה היא בכוונה הזאת להכניס בה אהבה ויראה. נגילה רמז ליראה כמו שאמרו ז"ל במקום גילה שם תהיה רעדה ושמחה היינו אהבה וק"ל:

פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו. דהנה הבורא ב"ה שולח רפואה קודם המכה ומה הרפואה היינו תהלותיו ושבחיו שאנחנו משבחים ומפארים את שמו הגדול והורתו הקדושה וזהו בורא רפואות ע"י נורא תהלות מאמת תהלותיו הנוראים הם הרפואות. וזהו פדות שלח לעמו היינו שהש"ת ב"ה שלח מקודם פדות מכל צרות ומכות קודם למכה היינו ע"י שצוה לעולם בריתו. דהיינו התורה היא הרפואה השלוח' לנו קודם לכל דבר המגיע' ומציל' עלינו ועל כל ישראל אמן:

ובחסדך תצמית אויבי. ולכאורה קשה אדרב' אם יצמיתם בגבורה היה יותר טוב ולמה התפלל להצמיתם בחסד. וגם שם בפסוק ימינך ה' נאדרי בכח כו' תרעץ אויב. ג"כ קשה למה בימין שרומז לחסד. ונראה כי אין צדיק בארץ כו' ואם היה מתלבש הקב"ה בגבורות להצמית האויבים היו ישראל מתפחדים מאימתו מחמת הגבורות ולזה עושה הקב"ה ברחמיו לבל ייראו עמו מהגבורות. ולזה עושה נקמות בשונאים ואעפ"כ הוא מתלבש בחסדים גדולים ואין שום פחד כיון שהוא רחמים וחסדים. נמצא שברחמיו פועל שניהם לא זה בלבד שמכרית האויבים שלנו אף שאין עולה על לבנו שום פחד. וזהו ימינך כו'. וזהו ג"כ תפלת דוד המלך ע"ה ובחסדך תצמית אויבי לכוונה זו. וק"ל:

גם עדותיך שעשועי אנשי עצתי. נ"ל דהנה התורה הקדושה לפעמים נקראת תורה ולפעמים נק' עדות ופקודי ה' מצות ה' כמש"ה תורת ה' כו' עדות ה' כו' פקודי ה' ישרים כו' והכל הוא לפי בחינת האדם באיזה בחינה הוא לומד התורה אם לומד התורה בקדושה ובטהרה בתמימות גדול לשמו הגדול ית' אזי נק' תורת ה' כו' וכשלומד בבחינה אחרת אזי לפי הבחינה שלומד כך התורה נקראת ובחינה הזאת הנקראת עדות י"ל שאינו כ"כ בחינה גדולה רק שהיא מחכימת פתי כמש"ה עדות ה' כו' מחכימת פתי. ואמר דוד המלך ע"ה גם עדותיך ר"ל גם הבחינה הזאת הנקראת עדות היא גדולה אצלי כ"כ שהם שעשועי שהוא בחינה גדולה כמש"כ בספרים שע"י שעשועים ברא הקב"ה את העולם כמו כן אצלי הוא שעשועים שהצדיק בורא עולמות בתורתו הקדושה שלומד ופועל רפואות והשפעות גדולות לעולם והיא כ"כ אצלי במדריגה גדולה שהיא אנשי עצתי ע"ד שאמר התנא כל הלומד תורה לשמה זוכה כו' ונהנין ממנו עצה וק"ל:

איתא בגמ' כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלהי וכל הדר כו' ושמעתי מקשי' הדיוקי' אהדדי דקאמר כל הדר בארץ ישראל דומה כו' משמע שאינו אלא כדמיון אבל באמת אין לו אלהי חלילה והדר קאמר כל הדר בח"ל דומה שאין כו' משמע אבל באמת יש לו אלקי ונ"ל בא"י מחמת שהקדושה גדולה מאוד ואף שירד הצדיק קצת ממדרגתו אעפ"כ ישאר בקדושה רבה ולא יהיה כלל שייכות בגווה דהגר הבא להתגייר כנ"ל. וזהו פי' בגמרא כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש כו'. ר"ל אף הדמיון דהיינו כשיורד ממדרגתו אעפ"כ הוא כמי שיש לו אלהי. ואף אותם ב"א שאינם כ"כ במדרגה ואינם אלא כדבר הדומה והדוגמא אעפ"כ הוא כמי שיש לו אלהי. והדר בח"ל דומה כו'. ר"ל שדר בח"ל ואינו מחזיק עצמו בקדושה רק כדבר הדומה הוא כמו שאין לו אלהי. והוא שאמר דוד המלך ע"ה אליו פי קראתי ורומם תחת לשוני. דהנה דרך בני אדם כשהוא נצרך לאיזה דבר להתפלל להבורא ב"ה אזי מחמת שמחשבתו על אותו הדבר נפסק קצת ממדריגתו ומדבקותו. ודוד המלך ע"ה הי' אומר אע"פ שאליו פי קראתי דהיינו אף בעת שאני מתפלל על צורכי אף עפ"כ אינני נפסק ממדריגתי ומדביקותי. וזהו ורומם תחת לשוני. ר"ל רוממתו יתברך תחת לשוני שאני עושה שניהם כאחד שאני מתפלל ומחשב ג"כ רוממות אל. וק"ל:

ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. דהנה הצדיקים העובדים ה' באמת הם כמו הסרסור שבין המוכר והלוקח כמו כן הצדיקים הם הסרסרים בין התור' הקדושה ובין הקב"ה להביא ולהעלות התורה לפניו ית' דהצדיק הוא דבוק תמיד בקודשא ב"ה ובתורתו. וזהו וירא אליו ה' ולא נאמר אל אברהם לרמז במלת אליו דהיינו להדביק אליו ית' תמיד הוא הצדיק האמיתי שהוא דבוק בו ית'. והנה דרך הסרסור הרוצה לסרסר ללוקח ולהביא לו סחורה צריך להניח את הקונה ולילך מאתו ומבקש ממנו שיעמוד וימתין עד ביאתו עם הסחורה. ודומה לזה הי' אצל אברהם אעפ"י שהוא הי' הסרסור האמיתי בין התורה הקדושה ובינו ית' ויתעלה והי' דבוק אליו ית' נאמר בו אדני אל נא תעבור מעל עבדך. פי' שאמר להקב"ה המתן עד שאכניס כו' דהצדיק רשות לו להפסיק מדבקותו יתברך כדי לילך ולקיים מצותיו. וזהו שאמרו חז"ל על פסוק בירמיה (קפיטל ע"ו) ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו דלכאורה אינו מובן כלל הלואי אותי עזבו. ויש לכוין בדבריהם כדברינו הנ"ל הלואי אותי עזבו שיפסיקו עצמם מהיותם דבוקים לי ותורתי שמרו ר"ל למען ישמרו תורתי שילכו ויקיימו מצותי כנ"ל. והנה כל ענייני עוה"ז הנמצאי' בעולם כולם הכל לכבודו ברא שהכל הוא משל ומליצה להבין בהם איזה מוסר השכל והתורה הקדושה מי שזכהו השם בלב בינה להבין ולהשכיל אזי מכל דבר בעולם יש כיון להבין משל ומליצה אל התורה הקדושה ולירא'תו ית'. וזה שאמר דוד המלך ע"ה ואהיה להם למשל כו' דהנה דוד המלך ע"ה ידע בעצמו באמת בהנהגתו בשורה שהוא אינו כמו משל לבני אדם שע"י ישכילו איזה משל אל התור' כי הוא עצמו הי' בו כל התורה ואינו כמו שאר בני אדם העוסקים בעניני עוה"ז אשר מהם יוכל איש משכיל ליקח משל אל התורה כנ"ל ולהבין מוסר איך הוא מתחזק בעניני עוה"ז עאכ"ו שיש להתחזק בעניני עוה"ב וכדומה לא כן הי' דוד. וזהו ואהיה להם למשל ר"ל שאנשיו היו מחזיקים אותו למשל דהיינו שהיו אומרים עליו שהוא איש שפל חלילה ומשוקע בכל עניני עוה"ז אמר דוד אם היותי להם למשל שע"י ישכילו ויקחו ממני איזה משל אל התורה הקדושה או לאיזה מוסר הי' טוב אך ישיחו בי יושבי שער כו'. ר"ל שגם זה שמחזיקים אותי למשל אינו מועיל להם אפילו ליקח ממני משל והם יושבי שער ושותי שכר. וזהו ועמך כולם צדיקים לעולם. דהנה יש ג' מדריגות עולם נפש שנה עולם היא המדריגה עליונה והיינו לעולם ר"ל למדריגה עליונה ירשו ארץ הם מעלים כל הארציות אשר בזה העולם והבן:

משנה שבת לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל כו' מפסיקין כו'. נראה דאיתא בגמרא אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה ונמצא דתפלה מנחה היא מעלה ודבר גדול מאד והתורה הקדושה היא נקראת ספר י"ל ע"ש שהוא לשון ספר של מדינה שהוא הגבול של המדינה דהיינו ההתחלה שמשם הולכים אל תוך המדינה כמו כן התורה הקדושה היא התחלה שיוכל אדם לבא לעבודתו ית"ש באמת. וגם ענין גילוח השערות איתא בספרי קודש שצריך האדם ליזהר שלא לגדל השער כי הס"א יש להם אחיזה בשערות והאדם צריך שלא ליתן שום אחיזה להס"א. נמצא דגם גילוח הוא התחלה לעבודתו ית"ש. וזה שאמר התנא לא ישב אדם לפני הספר כו' פי' באיזו אופן שתקרא תיבת ספר הן אם תקרא ספר בפת"ח והן בספר בסגו"ל והן כפשוטו ספר ממש דהיינו כל עניני התחלות שיתחיל אדם בעבודתו ית"ש לא יחשוב האדם ביושבו לעסוק בהם שהוא מיד במדריגה גדולה. וזה הרמז באומרו לא ישב לפני הספר דהיינו אפילו בספר ממש ללמוד תורה אף שהוא עיקר ענין עבודתו ית' לא יחשוב שהוא סמוך למנחה כי מנחה היא המדריגה גדולה וסמוך וקרוב לה. חלילה לאדם לחשוב כן רק יחשוב תמיד שאינו אלא כמתחיל בעבודתו ית"ש. עד שיתפלל פירוש עד שיהי' במדריגה שיהי' יכול להתפלל במחשבה טהורה וזכה וצלולה בלי שום סיג כלל ויאיר אור תפלתו בכל העולמות אז יהי' בטוח שלא יפסיק עוד מעבודתו ית"ש לעולם. וזה שמפרש התנא ואם התחילו פי' אם יהי' תמיד במחשבתו שאינו אלא מתחיל בעבודתו ית' אין מפסיקין פי' אלו בודאי לא יפסיקו עוד מעבודתו השלימה. מפסיקין לק"ש כי ק"ש הוא כמו לימוד תורה כי היא בעצמה לימוד הוא דהיינו אף אם יעסוק אדם בתורה יכול להיות שיהי' נפיק מעבודתו ית"ש דאורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא והעיקר לימוד התורה או עסק המצוה צריכה להיות שיהי' שפל ונכנע בעיני עצמו באמת שאינו אלא כמתחיל בעבודתו וכנ"ל ואין מפסיקין לתפלה אבל הצדיק שתפלתו ברור וזך כנ"ל בודאי לא יפסוק עוד מעבודתו וילך ויתגבר. וז"ש הנביא השער החצר הפנימית כו' דחצר לפני הבית וצריך אדם לדמות עצמו בעבודתו שאינו עומד אלא בחצר המלך ולא בבתי גוואי ואינו עומד אלא אצל שער מהצר קדשו של עבודתו ית'. הפנימיות פי' שיהא דבר זה מוהלט בפנימיותו ובאמת. הפונה קדים. ר"ל קדים הוא ל' קודם דלפעמים מחמת שהי' צדיק בגלגול ראשון זה גורם לו שיהי' צדיק גם עכשיו והולך בעבודת הבורא וזה הוא הפונה קדים דבר זה פונה אותו לצדקו מחמת שהי' צדיק מקודם דהיינו בגלגול א'. והזהיר הנביא את האדם אשר לו מדריגות אלו סגור יהי' שיהא מוצנע ומוסגר הצנע לכת לא יפתח וביום השבת יפתח אם לא בשבת כשיבא לו הבהירות הגדול מרוב קדושתו ומתילא יפתח פנימיותו מרוב ההבער' אשר בקרבו. וביום החדש יפתח האדם נקרא ע"ש הצדיק

הצדיק המבטל דינין. וע"י איזה סיבה הוא מבטל על ידי שבורא עולמות חדשים כדאיתא במדרש הקב"ה קראו ליעקב אל אמר לו אתה אל בתחתונים ואני אל בעליונים כו' אני בורא עולמות ואתה בורא עולמות ע"ש באריכות. נמצא כשהצדיק בורא שמים חדשים וארץ חדשה ממילא הדין נמתק כי בזה העולם שנברא עתה מחדש אין שייך בו שום דין שהוא של הצדיק. וזה פי' ביום החדש ר"ל כשהצדיק רוצה להדש שמים חדשים דהיינו לבטל דינים. יפתח קדושתו להתהלך ברחבה:

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות כו'. נ"ל דהנה הש"י ב"ה נתן לנו שלש עשרה מדות ואנחנו צריכין להכניס את שלש עשרה מדות בהתורה שיהא התורה נדרשת בהן דהיינו שתהא לימודינו בתורתנו הקדושה לעורר את שלש עשרה מדות שידרשו ע"י התורה. וע"י איזה פעולה נוכל לבא לזה ואמר מגזירה שוה פי' כל מה שגזר הש"י בעולמו הן הרוחניות הן דברים גשמים יהי' הכל שוה לעבודת הבורא ית' להכניס כל הגשמיות אל הקדושה. מק"ו פי' הן עבירה קלה יהי' בעיניו כחמורה ויرגיל א"ע תמיד בלי שום הפסק עד שיוטבע אצלו בטבע עד בלתי אפשרי לדבר בדברים בטלים. וזהו דאיתא מרגלית טובה הי' תלויה בצוארו של א"א ע"ה פי' מרגלית מלשון הרגל נעשה טבע. הי' תלויה בצוארו שמשם יוצא הדיבור והי' הרגל בצוארו בדיבורו שלא לדבר כ"א דברים טובים הנוגעים ליראת ה' ולתורתו הקדושה. ואח"כ תלאה בגלגל חמה. דהיינו השמש כשם שהיא מאירה בעוה"ז כך היא מאירה בעולמות העליונים ובעוה"ז נקרא שמש שהיא משמשת בעולם ובעולם העליון נקרא חמה שהיא ל' חימום ודביקות שמה שמאירה בעוה"ז היא הגשמיות נגד האור' שבעולם העליון וזהו ותלאה בגלגל חמה דהיינו שלמד את דורו אחריו שיעשו כמוהו להרגיל א"ע עד יוטבע הדבר בטבע להכניס כל דברי הגשמי אל הקדושה דהיינו להתנהג בכל זה עד התגלגלות הדבר שיבא לחימום וקדושה ודביקות בטבע. שכל הרואה בו מיד נתרפא. פי' כל מי שרואה ומאמין לזה מיד נתרפא. וזהו והם השמש וגמש פי' השמש שהיא הגשמי כנ"ל הביאו לחימום ודביקות כנ"ל וגמש שנבלע באברים שהי' הכל רוחניות. וזהו אבריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה פי' דאברי האדם הם נקראים כלים ובהתחלתו של הצדיק להרגיל א"ע כנ"ל בכל דבר גשמי הוא בעיניו כדבר טמא על דרך שאמרו חז"ל בגדי ע"ה מדרס לפרושים כו' אך אח"כ בהרגיל א"ע שיהא לו לטבעות בודאי היא טהרה וקדוש' גדולה בהמשכו בכל דבר גשמי קדושת הבורא ית"ש. וזה שלא כמדת הקב"ה מדב"ו מדת הקב"ה כלי מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק ומדב"ו להיפוך. ויבואר גם כן עפ"י הפסוק וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן פי' שאנחנו צריכין להמשיך ולהביא את הבורא ב"ה בכל העולמות וזה אמן ואמן דהיינו בעולם התחתון ובעולם העליון. וזהו כלי מלא פי' הצדיק כזה שהוא כלי דהיינו כל אבריו הן קדושים ומטוהרים כנ"ל שכבר הוטבע בטבע שבכל דברי הגשמי הוא מכניס וממלא כבוד ה' וקדושתו. מחזיק. פי' עי"ז הוא מחזיק טובה לישראל להיות מלאים ושבעים כל טוב. וריקן אינו מחזיק פירוש אם הוא להיפוך חלילה שאינו ממשיך את כבודו לכל העולמות אז אינו מחזיק חלילה. ומדת ב"ו היא להיפך. מלא פי' אם הוא מלא וחשוב בעיניו שיש בו חכמה ומעלות זה אינו מחזיק אין יכול להחזיק טובה לישראל דהיינו שבלתי אפשר שיבא טובה ע"י. ריקן מחזיק פי' מי שהוא בעיניו ריקן ושפל ואינו נחשב בעיניו לכלום זה יכול להחזיק טובה לכל ישראל להשפיע להם כל מיני שפע וברכה וחיים ולמלאותם כל טוב:

וזהו אל יתפלל במקום גבוה פי' אל יחזיק א"ע בגבהות אלא במקום נמוך פירוש שיהי' בהכנעה גדולה כנ"ל. וע"פ הנ"ל יפורש ג"כ הפסוק בפרשת משפטים ויראו את אלהי כו' פירוש שהיו תמיד מסתכלים ורואים בכל מעשיהן אפילו בגשמיותן היו משגיחין על עצמם שיהי' לה'. והיינו ויראו את אלהים פי' על אלהים והיו מרגילין א"ע עד כי ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. דהעוה"ז נקרא רגליו כמ"ש השמים כסאי והארץ הדום רגלי והן היו פועלים שכל מה שבעוה"ז דהיינו אפילו הגשמיות היו מכניסין אל הקדושה. והיינו ותחת רגליו נעשו כלבנת הספיר. אך שיש צדיקים שצריכין סעד לתומכ' אל כל הנ"ל. ויש צדיקים שאין צריכין סעד היינו אותן הצדיקים שנשמתן היא מעולם האצילות. וזהו ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו היינו כנ"ל אותם הצדיקים שהי' להן נשמה מעולם אצילות לא הי' צריך הש"י לשלוח ידו להם להומכם בידו רק שהן עצמם היו יכולין לעשות כל זה בלי סעד ותומך. ויאכלו וישתו ויחזו אלהים היינו שאפי' אכילתן ושתייתן היו מביאין אל הקדושה:

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. נ"ל דאי בגמרא אין מושיבין זקן בסנהדרין והטעם מחמת שטבע הזקן באכזריות ואינו נ"כ במדת רחמנות. אך לא כמדת הקב"ה מדת ב"ו שהקב"ה נגלה על הים כזקן מלא רחמים והוא מחמת שהרחמים העליונים מעולמות העליונים שמשם כולו רחמים משם יורדים הרחמים ונשפכין על הזקן ונעשה גם הוא רחמים. וזהו כשמן הטוב ר"ל שמן הטוב היינו הרחמים הגמורים. על הראש רמז לעולמות העליונים הנקראים ראש. יורד על הזקן ר"ל שהרחמים יורדין משם על הזקן ונעשה הזקן זקן אהרן דהיינו שגם הזקן הוא רחמי' דאהרן הי' אוהב שלום ורודף שלום והכהן הוא חסד ורחמי'. שיורד על פי מדותיו. רצה לומר שהרחמים יורדין על פי מדותיו כנ"ל שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו. שמדת בשר ודם הזקן הוא מטבע אכזריות ומדת הקב"ה הוא זקן מלא רחמים. והבן:

שמעתי מקשים על המשנה ארבע מדות בהולכי לביהמ"ד. והושב התנא לאינו הולך ואינו עושה לא' מד' מדות ואיך שייך להקרא מדה מד' מדות בשלמא בהולך ואינו עושה או בעושה ואינו הולך הוא עכ"פ מדה על צד אחד או בהליכה או בעשייה משא"כ באינו הולך ואינו עושה. ונ"ל דאיתא במשנה בעשרה מאמרות כו' והלא במאמר אחד כו' אלא להפרע מן הרשעי' כו' וליתן שכר טוב לצדיקים. ולכאורה הלא עיקר הבריאה הי' להיטיב לברואים ולא להיפך ח"ו אלא הסברה הוא לפרוע לרשעים כשחוטאין והי' לו לתנא לומר בהיפך אלא ליתן שכר טוב לצדיקים כו' ולפרוע כו'. אך נר' דשמעתי פי' על שאמר הש"ת להושע שישראל חטאו והשיב לו החליפם באומה אחרת. וה"ו לאותו צדיק שיקטרג על ישראל ופירשו שכך הי' כוונת הושע החליפם באומה אחרת ותראה בכל אומות אם יש כיוצא בהן והשפל והגרוע בישראל הוא יותר טוב מטובים שבאומות. ונמצא בהסתכל בהאומות אין כח למקטרג לקטרג על ישראל. וכמו כן אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ויש כח ח"ו לקטרג עליהן. אך בראות מעשה הרשעים יסתם פי המקטרג. נמצא עיקר שילום השכר להצדיקים בא ע"י

רחמים

ראיית הפרש שבין הרשע לצדיק. ומובן ממילא כל הנ"ל להפרע כו' כדי שע"י יותן שכר טוב לצדיקים. וזה שחשב אינו הולך ואינו עושה ג"כ למדה כי ע"י זה בא טובה להצדיק שאין כח ביד המקטרג לקטרג כלל וצדיק באמונתו יחיה:

משוך חסדך ליודעיך וצדקתך לישרי לב. ומתחלה נפרש הפסוק שאמר יעקב אע"ה ידעתי בני ידעתי שהם מלות כפולות ועוד שהי' לו לומר יודע אני כו'. אך נראה דהנה הנשמה שהיא תחת כסא הכבוד אז היא יודעת להשכיל כל התורה כדאי' בגמ' ומלמדין אותה כל התורה כולה וכיון שיצא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו. ויש ליתן טעם לשבח לזה שמתחלה מלמדין אותה ואח"כ המלאך סטרו. ונ"ל שמתחלה הנשמה שוכנת תחת כסא הכבוד ולמען לא יהא לה נהמא דכסופא היא נבראת כידוע. וזהו הסכרתי ללמדה כל התורה כו' כי אלולי זה לא הי' באפשרי להנשמה בבואה אל הגוף החומרי להתגבר עליו לשבר תאותו והסכרתי ללמדו כל התורה שע"י יכול לשבר כח ותאוות הגוף ועוד אם לא היו מלמדין אותה לא היה באפשרי לקבל וללמוד אח"כ את התורה לכן מלמדין אותה מתחלה כדי שאח"כ בנקל תוכל לקבל וללמוד התורה. אך אם היה נשאר כך בלתי סטירת המלאך לא היה תועלת בבריאתו כלל כי לא הי' צריך שום עבודה ופעולה לעבוד ולשבר כח התאוה כי הי' כבר מלא תורה כאשר היו מלמדין אותו מתחלה בקדושה בא המלאך וסטרו על פיו ושכחו. אך אף עפ"כ נשאר הרושם שנרשם בו בזה שהיו מלמדין אותו כל התורה וצריך האדם לעבוד בכל כחו והשתדלותו לעורר את הרושם הנרשם בו לבא אל המעלה שהי' בו קודם בריאתו כמו שהיה במהלכתו מתחת כסא הכבוד. וזהו ידעתי פירוש כבר בהיותי תחת כה"כ. בני פי' אף אח"כ היינו עתה שאתה בני דהיינו שאני בעוה"ז. ידעתי פירוש גם עתה באתי אל המעלה הראשונה כמו שהייתי קודם בואי לעולם כנ"ל. כי מנשה הבכור כו'. וזהו משוך חסדך ליודעיך היינו הצדיקים הגמורים שכבר עבדו ותקנו את עצמם להיותם בידיעה ברורה כנ"ל ובודאי הם מבינים את הכל ויודעים שכל דבר הוא לטובתינו אף שאין נראה טובה כ"כ יודעין שסוף תבא הטוב מאותו דבר אף עפ"כ משוך חסדך פירוש שיהא מיד חסדים. וזהו ענני באמת ישעך פי' ענני מן צרה זו אע"פ שסוף הצרה בודאי לישוע' בקשתי מהש"י ב"ה שיענני מיד לישועה כנ"ל. והבן:

משנה איזהו חכם הרואה את הנולד. ונראה עפ"י שדרשו הז"ל וירא אלהים את האור כו' שגנזו לצדיקים. י"ל הפי' שהש"י גנז את האור לצדיקים שהם יהיו יכולים לדעת ע"י האור הזה דבר שעתיד להיות. והנה התורה נקרא הכמה ל' נקיבה והצדיק הלומד תורה לשמה נקרא חכם בשם זכר. וזהו שאמרו הני בבלאי טפשאי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי ת"ח. ואמר התנא איזה חכם הרואה את הנולד כנ"ל שע"י האור שבו יכול לראות את הנולד:

מלך אסור ברהטים זה יפית כו'. נ"ל בהקדים לפרש פסוק זאת קומתך דמתה לתמר. דאיתא דתמר יש בו זכרות ונקבות והאדם צריך להתקדש עצמו ממדרגה למדרגה מלמטה למעלה לתקן עצמו במדרגת זכרות ונקבו'. וזהו זאת קומתך ר"ל זהו קומתך שלימה דמתה לתמר. ר"ל כשהוא דומה לתמר כנ"ל מה תמר יש בו זכרות ונקבות כו'. וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו רמז ג"כ לשני מדריגות דוכרא ונוקבא צריך להיות בדבור אחד דהיינו מהמחשבה בא אל הדבור ונעשה אחד. והצדיק הזה הוא יכול להמתיק הדינים ולכובשם תחת ידו. וזהו שמאלו תחת לראשי ר"ל כשהשמאל הוא כבוש תחת ראשי אז ימינו תחבקני. דהיינו שהצדיק הזה הוא בא למדריגות חיבוק וניסוק ותענוג העליון אך שצריך לעלות ממדריגה למדריגה כנ"ל דהיינו מיראה לאהבה ומאהבה לתענוג ושמחה והצדיק הזה הוא משפיע לעולם שפע טובה. וזהו ולשמחה מה זו עושה. ר"ל ע"י מדרגת שמחה הוא מתקן את מדריגת מה שע"י באים השפעות. וזהו מה ה' אלהיך שואל מעמך ר"ל שתתקן מדריגות מה. וזהו כ"א ליראה כו'. והנה הש"י ב"ה בחר אותנו באהבה ולאורה בהש"י אין שייך כ"א תענוג אך מחמת התורה הקדושה שאנו עוסקים בה לשמה הש"י יורד מתענוגו ואוסר עצמו בהתורה ובא יבא אל מדריגות אהבה. וזהו מלך רצה לומר דהקב"ה אסור ברהטים דהתורה נקראת רהטים ונמצא יורד ממדריגות תענוג לאהבה. מה יפית ומה נעמת ר"ל ראה היאך הי' טוב ויפה אהבה בתענוגים ר"ל שג"כ אתה תעשה את שלך והלך מאהבה לתענוג כנ"ל:

אור זרוע כו'. ונקדים לפרש פסוק בשה"ש אכלתי יערי עם דבשי כו' אכלו רעים שתו ושכרו דודים. דהנה התורה הקדושה נמשלה לדבש כמו שנאמר ומתוקים מדבש וכו' וכשהצדיק עוסק בתורה לשמה כדי לייחד שמו הגדול זהו תענוג ואכילה להקב"ה. וזהו כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא. ר"ל אכילתו של הקב"ה הוא אש והיא התורה שנקרא' אש וזהו נ"כ את קרבני לחמי לאשי הקרבן שהוא להמי לאשי לעסוק בתורה הנקרא אש. והנה הדבש מקומו הוא מצוי ביער ואין הנאה מוכנת כ"א מהדבש אבל לא מעצי היער ואומר הקב"ה אכלתי יערי עם דבשי דהיינו כשהצדיק עוסק בתורה לשמה הנק' דבש אזי אכילתי ותענוגי מהיער הוא הצדיק עם דבשי היא התורה ולעומת זה יש נ"כ להצדיק השפעות קדושה מלעילא וזהו אכילתו ותענוגו. וזהו אכלו רעים דהצדיק נקרא ריע להקב"ה שהוא גוזר והצדיק מבטל ורמז לזה למען אחי ורעי אדבר' נא שלום בך. ר"ל למען הצדיקים הנקראים אחי ורעי אדברה נא שלום בך הוא על כללות ישראל הנקראים בל' יחיד וגם משום שנבראו ע"י כ"ב אתוון וזה ב"ך ועל ידי הצדיק העוסק בתורה יש גם כן השפעות להעולמות העליונים והם נקראים דודים וזהו שתו ושכרו דודים. וע"פ זה יבואר ג"כ פסוק אז ירננו כל עצי היער לפני ה'. דהנה שם הוי"ה ב"ה הוא המנהיג לכל העולמות אלא שלא כעוה"ז העוה"ב דהיינו עולמות העליונים נקר' עוה"ב מחמת שהצדיק הולך ובא מעולם לעולם ושם הוי"ה ב"ה נקרא ככתיבתו אבל בעוה"ז לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב בי"ה ונק' באדנ"י והצדיק צריך לייחד השני שמות הקדושים הללו. וזה אור זרוע דהיינו השני שמות הן מנין א"ז ה' אותיות. ירננו כל עצי היער דהיינו הצדיק הנקרא עצי היער כשמייחד השני שמות כנ"ל מכנים ומביא רנה וחדוה לפני ה' בעולמות העליונים. וזהו אור זרוע ר"ת א"ז דהיינו ע"י אור שהוא התורה הצדיק מייחד הב' שמות כנ"ל. ועי"ז הוא מזריע ומשפיע בעולמות העליונים ומעילא לתתא הוא גם כן משפיע לישרי לב שמחה:

או יאמר בדרך אחר בהצטרף לפרש עוד פסוקים כי בי"ה ה' צור עולמים. דעוה"ב נברא ביו"ד ועוה"ז נברא בה' והאומות הלקם בעוה"ז כי יש להם אחיזה במקום הדינים ומשם הוא יניקת השפעתם. וז"ש יוסף למצרים הא לכם זרע דהיינו השפעתם הוא מה"א וישראל

הקדושים

הקדושים יניקת השפעתם היא מהיו"ד היא חכמה. וזהו בא ע"י הצדיק הוא החכם המעורר השפעה ביו"ד. וז"ש פותח את ידיך אל תקרא ידיך אלא יודיך דהיינו שהצדיק פותח את היו"ד להשפיע לעולם. ומשביע לכל חי רצון. וזהו שאמר הנביא אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כי אם בזאת כו' השכל וידוע אותי. דהיינו שהצדיק אל יתהלל שפועל כל זאת ע"י חכמתו כ"א השכל וידוע אותי דהיינו אות י'. וזהו גם כן סיפא דקרא הנ"ל ויבטחו בך יודעי שמך. וז"ש והמן כזרע גד ותיבת גד הוא גומל דלים דהיינו היו"ד משפיע לה"א דהיא נק' דלה דלית לה מדילה וזהו והמן דהיא השפעה הוא כזרע גד והבן. ואמנם בבוא היו"ד בין שתי אותיות גד נעשית גיד שנסתם ח"ו השפעה מהיו"ד. וזהו על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד כו'. אך הצדיק מעורר השפע לה"א מהיו"ד וממתיק את הדינין. וזהו פירוש הפסוק ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור דהיינו שהצדיק יש לו כח שני מדריגות דהיינו להכניס הה"א בין היודי"ן ע"י האור שלו דהיינו יה"י להמתיק אותם ברחמים גדולים על ישראל. וזהו גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות נקמה דהיינו הדינין נמתקין בין שני אותיות וגם יש לו כח להשפיל ולהכניע את הרשעים ע"י האור שלו. וזהו ויהי אור כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צרה. וזהו אור זרוע כו'. כי דרך הזריעה להצמיח תבואה וגם קוץ ודרדר והאור של הצדיק הוא גם כן כמו זריעה להשפיל ולהכניע את הרשעים ולישרי לב שמחה:

בגמרא ב"מ מציאת הבת לאב ומפרש בגמרא משום איבה ופירש רש"י משום מזוני ותוס' פי' שלא ימסרנה למנוול ומוכה שחין. ונראה פי' לפירושם דאיתא במשנה אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא כו'. ויש לדקדק איך עלה על הדעת שישמש ע"מ שלא לקבל פרס הלא ידוע שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. אלא שיש לתרץ שאדם יעלה על דעתו שכבר קיבל כל שכרו ע"ד שאמר הכתוב מי הקדימני ואשלם דהיינו שהקב"ה זן אותו מעודו עד היום הזה. גם ע"ד שאמר הכתוב ה' לא יעזבנו בידו לולי ה' בעזרו ויעלה על דעתו. דאף אם הקב"ה היה רוצה ליתן לו שכר הי' ממאס בו. וזה פי' המשנה אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס והפי' מובן מאליו. ואי' בגמ' מתייחד אדם עם בתו ועם אמו. ויש לפרש עפ"י דאיתא במדרש לא זז מחבבה עד שקראה בתי לא זז עד שקראה אחי. וזהו פירוש יתירה עליו אמה העבריה שיוצאה בסימנין ור"ל יתירה עליו על אותו צדיק שנקרא בשם עבד עברי דהיינו שעובד את ה' אבל עדיין אינו נקרא בשם בתו של הקב"ה כנ"ל. יתר עליו אותו צדיק שנקרא בשם בתו ונקרא בשם אמה עבריה שיוצא בסימנים דהיינו שיוצא לעולמו בסימני הקטורת. ע"ד שאמר הכתוב הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. והיינו שיוצא לעולמו בריח טוב. ועוד יש לפרש יוצא בסימנים ע"ד דאיתא שהקטורת היתה מעשרת דהיינו נותן שפע לעולם כך הצדיק הזה יוצא בסימני הקטורת להשפיע לעולם. וזהו פי' מתייחד אדם דהיינו אדם עליון הקב"ה וב"ש הוא מתייחד עם צדיק הזה שנק' בתו או עם הצדיק הנק' בשם אמו. וזהו פירוש מציאת בתו דהיינו כל העובדות והמציאות של המצות שהצדיק הזה הנקרא בתו עובד ועושה ומתקן כל המצוה שהיו בס"א ומוציא אותן משם והוא נקרא בשם מציאה הוא עובד הכל לאב ולא בשביל לקבל פרס. ומפרש בגמרא משום איבה ור"ל שהוא מצער בשכלו הזך אף אם הקב"ה הי' רוצה ליתן לו שכר הי' ממאס בו כנ"ל והיינו משום איבה שהוא ממאס בשכר ופירש"י מהיכן בא לו זאת שימאס בהשכר ופירוש משום מזוני דהיינו שעלה על דעתו שכבר קיבל שכרו ודי לו בזה שהוא משפיע לעולם מזוני כנ"ל יוצא בסימנים וגם שהקב"ה זן אותו מעודו עד היום. ותוס' פי' שזאת עלה על דעתו שדי לו בזה שלא מסר אותו למנוול ומוכה שחין. דהיינו ע"ד שאמר הכתוב ה' לא יעזבנו בידו והיינו לא מסר אותו ליצה"ר הנקרא מנוול:

נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי. דהנה יש בנ"א הנותנין לב להתחרט על עונותם ורואים איך אין עובדים הבורא ב"ה באמת ובזה הם עיקר תיקונם כשהם יושבים עצמם ללמוד אומרים שכבר נתכפר להם בזה הכל ותיכף נתגבר כח יצר' שבקרבם עד שכמעט שחושבים אין כמות' בלימוד ובמע"ט. אע"פ שקודם הלימוד ידעו בבירור גודל עונותם וכעת הם מתוקנים כיון שכבר למדו מה לעשות להם עוד ותהי עונותם על עצמותם. אבל האיש הנלבב הוא רואה תמיד שפלותו אפילו בעת התורה והמצו' ואדרבא הוא נותן לב יותר לשוב מעבירות שבידו באמרו בלבו איך עברתי על דברים מתוקים מדבש ונופת כו' כאלו יצאו מפי אלהים חיים. וכל מה שלומד הוא יותר קטן בעיני עצמו ונבזה ושפל. וזה שאמר דהמע"ה נפשי בכפי. כי הרהורי תשובה הם מרומזין בכפים כענין שנאמר נשא לבבינו אל כפים. וזה הוא שאמר נפשי בכפי תמיד אני הולך בהרהורי תשובה וחטאתי נגדי תמיד. ותורתך לא שכחתי פירוש אע"פ שאני יושב עצמי ללמוד תורתך אעפ"כ איני שוכח את כל אשר הכעסתי לפניך ואני חוזר בתשובה עליהם בלב שלם כן יורנו ה' אשר בדרכיו נלך באמת אמן:

מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו אשר ידו תכון עמו אף זרועי תאמצנו. נראה לפרש דהנה בגמרא אמרו מאי מצאתי ומשני מצאתי בסדום. והפירוש הוא כך שדוד המע"ה נולד ע"י חלק מס"א ע"י לוט ושתי בנותיו וכונתו לא הי' לש"ש והם כוונו עצמם למצוה באמרם ואדם אין בארץ כו' ודבר קדושה היוצא משם פי' מהסטרא השני הוא כמו מציאה שמוציאין בולעם מפיהם. וזה הוא אשר נקרא מציאה. וזה הוא שאמרו בגמ' מציאה ומשיח ונחש באין בהיסח הדעת ושלשה אלו דבר א' הם שמשיח נולד ע"י שתיהם ע"י מציאה וע"י נחש כנ"ל והם ג"כ אחד שהמציאה הי' על ידי שיצא מחלק הס"א הם הנחש. ואח"כ כשנמשח דוד המלך נמשח בקדושה גדולה בקרן השמן רמה קרני ולא רמי פכי. ולמה היה זה באמת שיצא מתחלה ע"י הנחש ואח"כ נמשח כ"כ בקדוש' ובמעלה גדולה. נראה לתת טוב טעם כי הכוונה בזה הי' לפי שקדמה מחשבת בוראינו ית"ש שיתעלה להיות בגלות ואם הי' משיח נולד מצדיק אז בודאי לא הי' כח ביד האויב לגלותינו מארצנו ומחשבות ורצון הבורא הי' לזה מחמת כי לא מחשבותי מחשבותיכם וטעמים ידועים לכך גלגל הדבר שיוולד משיח ה' דוקא ע"י חלקם ואח"כ כשבא דוד רצה לבער הסיטרא שנולד משם כדי לבערם מן העולם ויהי' יכול להיות משיח האמת והקיים שלא יהי' עוד גלות ולא נתקיימו בידו מחמת שלא הי' לו כח עליהם לפי שנולד משם כמו שנאמר וירד העיט על הפגרים ס' אברם כו' ע"ש עד שיבא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואז תרום קרננו וכדי שיהא לנו שארית בארץ ויהיה לנו קיום לכך נמשח בקרן השמן ובקדושה גדולה כמש

זרני ולא רמה אכי כדי שיגין עלינו בגלות הזה שיהיה לנו קיום כמאמרם ז"ל שמשיה יתיב אתרעא דרומי וסובל תבור ישראל ע"ש הל' היטב. ולכשיצמח קרן הודו במהר' אז יהי' נלב וקיים חזק ואמין לעד ולנלח. וזו היא תפלתי דוד עבדי פי' ע"י תפילה כנ"ל ע"י נחש כנ"ל עבור זה נקרא תפילה ובשמן קדשי משחתיו שהמשיחה שנמשח הי' בקדושה גדולה ולמה היה זה באמת ב' דברים דבר והיפוכו. ומתרץ הפסוק אשר ידי תכון עמו שהעוה"ז נקרא יד כדכתיב אף ידי יסדה ארץ כו' ופירושו כדי שיהיה לנו קיום בארציות עכשיו שאנחנו בגשמיות מגושמים אף זרועי תאמצנו לכשיבא משיח במהרה ואז תאמצנו זרועי שתהיה חזק וקיים לעד:

הצנע לכת עם ה' אלהיך. י"ל הפי' דלכאורה הי' לו לומר תלך בל' נוכח כמו שמסיים הפסוק אלהיך סוא ל' נוכח. אך הענין הוא דצריך האדם להסתכל מאד מאד על היצה"ר העומד עליו לפתותו גם אם בהצנע בחדרי חדרים יהי' מאין אדם אף עפ"כ אם ידע בעצמו שהוא עובד השם דהיינו שידע שהוא עוסק בלימוד ובמצו' צדקה וג"ח וכדומה עי"ז יכול לבא לידי פניה גם אם הוא בחדרי חדרים. וכאשר יסתכל על עצמו יראו עיניו שדברי הנ"ל אמיתים. רק צריך האדם שלא יעלה על לבו כלל להשוב מחשבות מעשיו הטובים רק כאלו הם נסתרים ממנו ואינו יודע כלל ממעשיו הטובים כלל ואדרבא לא יוטבו בעיניו כל מעשיו. וזהו הצנע לכת דלכת הוא ג"כ ל' נסתר שהוא שם דבר רמז שגם בהצנע יהי' הצנע בתוך הצנע ר"ל שגם בהצנע מאין אדם יהי' עוד הצנע ממנו ומעצמו כל מעשיו כלל שלא ידע מהם שהוא עושה איזה דבר. וזהו ואהבת לרעך כמוך דהש"י ב"ה נקרא רעך כמו שכתוב רעך וריע אביך אל תעזוב. ואמר הכתוב ואהבת כו' ר"ל הסיבה שתוכל לבא לידי אהבה שלימה לאהוב את המקום ב"ה הנקרא רעך בלתי אפשר כ"א באופן שתהי' כמוך ר"ל בכ"ף הדמיון שלא תדע מעצמך כלל שאתה הוא העושה ובמה נחשב אלא שאינך אלא כדמיון. והבן כי זה עיקר ושורש גדול לעבודת הבורא ב"ה:

ויראת מאלקיך אני ה'. יש לומר הפי' דהנה מתחילה צריך האדם להיות ירא אלקיו באיזה אופן והלא אלהים שבו צריך להיות תמיד ביראה ולכן נאמר אלקיך דהיינו חלק אלקות שבך כפי הבנתך ואז כאשר התמיד ביראתך בלי הפסק תוכל לבא שתדע שאני ד' להשיג מליאותי ע"י פעולותי:

ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כולכם היום. מלת היום אינו מדוקדק. וי"ל דהנה אמר התנא אל תאמין בעצמך עד יום מותך הגם שרואה אדם שהנהיג את עצמו היום הזה בדרך הישר ודקדק במעשיו מאוד מאוד לקשר ולדבק עצמו בהבורא יתעלה אעפ"כ אל יאמין בעצמו שהוא איש ישר רק היום הזה שהוא עומד בו ולמחרתו מיד צריך להתחיל מחדש לחפש רוממתו ית"ש לדבק בו ית' ויתעלה. וזהו ואתם הדבקים כו' ר"ל שזה דבר השוה לכל ישראל שאפשר לו לדבק עצמו בהבורא יתעלה כמו דאיתא אפי' עבד אפי' שפחה כו'. אך אין להאמין בעצמו להיותו בטוח ביום מחר כ"א בלתי היום ר"ל היום שהוא עומד בו כנ"ל וביום מחר צריך להתחיל מחדש וק"ל:

שויתי ה' לנגדי תמיד. כי ידוע שלב חכם לימינו היינו היצה"ט שהוא מסיטרא דהוי"ה רחמים. ולב כסיל לשמאלו שהוא יצה"ר מסיטרא דאלקים אחרים והצדיק מהפך מדה"ד לרחמים ע"ד ומלאך רע יענה אמן בע"כ. וזהו הפי' שויתי ה' לנגדי כלומר מי שהוא לנגדי שהוא היצה"ר הפכתי אותו ושויתי הוי"ה:

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. הנה כל מגמותינו במחשבתינו ובמעשינו להעלות מדת מלכות וזה היא קישור עולמות ליחד קוב"ה ושכינתיה כידוע ואז כל העולמות מושפעים. ומדת מלכות נקראת עוז כד"א יתן עוז למלכו וזה הכל ביד הצדיק להשפיע מעולמות ע"י מעשיו הטובים והיחודים והדביקות שלו כמו שכ' תנו עוז לאלהים. וזה פי' הפסוק ה' עוז לעמו יתן. וכשישראל במדרגה הזאת שמיחדים מדת מלכות הנקראת עוז כדלעיל אז ה' יברך את עמו בשלום שנשפע כל העולמות ברב טוב ושלום על ישראל אמן:

נזכירה דודיך מיין מישרים אהבוך. ע"ד דאיתא בגמרא שהיה רהב"ד מתפלל שיתנו לו מחלקו המזומן לעוה"ב ונתנו לו אח"כ הראו לו בחלום שלכל הצדיקים יש להם כסא של ארבע רגלים ושלו של שלש רגלים ע"ש הל' היטב. ונמצא שאין אדם להתפלל שיתנו לו מחלקו העוה"ב המיוחד לו כי שמא יגרעו לו משם: אבל כל זה כשאדם מתפלל ע"ע אבל כשמתפלל על אחרים יכול לבקש שיתנו להם מחלקם על עוה"ב כי בודאי לא יוגרעו בשביל זה כי אין כונתם לכך כי הם אינם יודעין בדבר והצדיק שמתפלל עבורם הוא כונתו ג"כ לש"ש להשפיע להם רב טוב. וזהו נזכירה דודיך שאנו מזכירים ומתפללים לפניך שתמשיך עלינו אותן דודים הערבים והנעימים עלינו. מיין מעולמות העליונים הנרמזים ביין והוא עה"ב תשפיע מעליו עלינו בעה"ז. ואם תאמר יוגרע מחלק העוה"ב חלילה. לזה אמר מישרים אהבוך. פי' הלא אהבתם שהם אוהבים אותך ועושין מצות ומעשים טובים לפניך אשר עבורם מגיע להם זה החלק העוה"ב שלהם זה הוא מישור אהבתם בלי עקב' ורמיה כי העולם אינם יודעין שזו היא מחלקם והצדיק ג"כ כונתו אינו רק להשפיע לעולם תיתי מהי תיתי. ונמצא בשביל זאת לא יגרע חלקם כנ"ל. והשם יזכנו לאור בנועם העליון אמן:

ארון נושא את נושאיו. י"ל הפי' כי דרך ב"א כשהם רואים אדם המתחיל בעבודת הבורא ב"ה הם מדברים בו ומתקוטטים עליו ויש לו יסורים גדולים מזה ואעפ"כ הוא אינו משגיח על זה כלל ועובד את הבורא ביתר התאמצות ועי"ז הוא עולה בכל פעם למעלה יתירה נמצא הם נושאים אותו ומגביהים אותו למעלה יתירה בעבודת ית"ש ואח"כ כשהוא צדיק גמור אז הוא נושא אותם שמחזירם בתשובה ומשפיע עליהם כל צרכם. והפי' ממילא מובן שהצדיק נקרא ארון כאשר באמרנו כבר בכמה מקומות הוא נושא את נושאיו ר"ל אותם שכיון מנשאין אותו הוא נושא אותן וק"ל:

יראיך יראוני כו'. דהנה איתא כל אומן שונא את בני אומנותו אבל היראים יש להם שמחה זה מזה כשרואה ירא אחר כי מדרך הירא באמת שסובר שהוא מקלר תמיד בעבודת השי"ת ונמצא כל א' סובר בעצמו שהוא מקלר ובמה יש לקנאות בו כיון שהוא בעצמו סובר שאין בו יראה כלל. וזהו יראיך יראוני וישמחו. פי' כשרואים אותי הם שמחים בי ואין מקנאים אותי. כי לדרכך יהלתי ל' חיל ורעדה כי תמיד אני בחיל ורעדה שמתפחד אני שמקלר בעבודתך חלילה ולזה אין מקנאים בי אדרבא שמחים עלי:

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. יש לומר הפי' דהנה מדרך הצדיק המדבר עם איזה אדם בדבר איזה

היא הצטרכות פעולות הגשמיות שיפעול לו ע"י דבורו אזי כונתו של הצדיק לפעול לאותו אדם מה שצריך לו וגם כונתו להשי"ת לתקן שם בעולמות העליונים ע"י דבורו. וזה צליון הוא הצדיק המצויין בהלכה יאמר עליו איש ואיש יולד בה דהיינו באותו הדבור שהוא מדבר פועל שני כוונו' דהיינו לאיש המדבר עמו שיפעול לו כל צרכו וגם להשי"ת הנקרא איש מלחמה נולד ונפעל הכל ע"י אותו הדבור וכאשר מתנהג הצדיק כן הוא פועל רחמים לכל העולם. וזהו ה' יספור בכתוב עמים ר"ל ה' הוא מדת הרחמים מאיר ברחמיו אל כתיבת עמים הרוצים לכתוב ח"ו איזה גזירה ע"י אזי מאיר מדה"ר אל הכתיבה שנהפך לרחמים גמורים:

לעושה נפלאות כו'. בגמרא אמרו בכל מלכותם מאין כמוך שאל האי מינא בכל מלכותם הוא דאין כמוך אבל בישראל יש ומנו אמר לי' אין שמיתו הקב"ה מחיה מתים ואליהו החי' בנה של צרפית הקב"ה מוריד מטר ואליהו אמר חי ה' כו'. ונמצא הצדיק עושה ג"כ נפלאות כמו שהש"י ב"ה אלא שההפרש הוא בין הנפלאות שהצדיק עושה ובין נפלאות ה' שהצדיק אינו יכול לעשות שום דבר כ"א ע"י הבורא ב"ה שמתפלל אליו והבורא ב"ה שומע תפלתו ומקיים דבורו ונמצא הצדיק שיכול לפעול איזה דבר זה הוא הכל בחסדי הבורא ב"ה אבל הש"י ב"ה בעצמו אין צריך לשום נברא כלל וכלל ועושה הכל לבדו בלא סיוע אחר. וזה הוא לעושה נפלאות גדולות לבדו שעושה בלבדו כי לעולם ר"ל מה שיש נפלאות אצל העולם דהיינו הצדיקים חסדו פי' זה הכל חסדו שומע תפלתם ועושה רצונם:

חסדך ה' מלאה הארץ חקיך למדני. דאנשי כנה"ג תקנו לומר גומל חסדים טובים היינו אף למי שאין ראוי והגון ע"ד הודו לה' כי טוב כל"א בין הגון ובין אינו הגון לעולם חסדו. ואנו אומרים גומל חסדים כו' מל' ביום הגמל את יצחק דהיינו שאין אנו צריכין לחסדים האלה כי הש"י ב"ה מקבל הכל מאתנו ואנו עוקחים בשורת הדין ואין צריכין להחסד והיינו קונה הכל עי"ז הוא גומל חסדים כלומר שאינו עושה דבר בחסד כ"א במדה"ד וע"ד שאמרו צדיקים ניזונין בזרוע אבל זה יש להמקטרג עדיין פ"פ לקטרג ולומר באמת למה הש"י מקבל מאתנו הכל ע"ז אנו אומרים וזוכר חסדי אבות. דהנה יש חסדים מגולים וחסדים מכוסים והחסדים המכוסים הם הנקראים חסדי אבות דהזרע אצל האב מכוסה ועל החסדים המכוסים אין שום קטרוג עליהם כי אין המקטרג יודע מהם והם מכוסין ממנו ולזה אומרים וזוכר חסדי אבות ושוב אין למקטרג רשות לקטרג עליהם. וזהו חסדך ה' מלאה הארץ. האמת שהחסד שלך הוא מלאה הארץ אבל אני מתפלל אליך חקיך למדני דהיינו שתשפיע עלינו החסדים המכוסים שיהיו תמיד בלי הפסק כחוק וכנ"ל שלא יהיה להשטן רשות להרהר אחריהם:

ירונו וישמחו חפצי צדקי כו': דהשמחה הוא לצדיק כשניצול מאיזה הטא הבא לידו וניצל ממנה אזי ישמח מאד ורינה הוא כאשר יעשה הצדיק איזה דבר המותר כאכילה ושתיה ועושה זאת לשמים ומכניס אל הקדושה זה נקרא רינה שהוא למעלה מהשמחה שמשמח אפי' אחרים ע"י רינתו כי כל העולמות יש להם תענוג גדול כשמעלין איזה דבר השפל שבעולם התחתון לעולם העליון. וזהו ירונו כו' חפיצי צדקי. רמז לאותן ב"א השומרים עצמם מעבירה וחפצים צדקת ה' כלומר שיהיה צדיק להש"י והם במדרגת שמחה. ויאמרו תמיד יגדל ה'. פי' אותן שאומרים תמיד יגדל ה' שרוצים תמיד שיתגדל שמו של הקב"ה ביחודים ודביקות ובעליות מ"כ הם במדרגת רינה כנ"ל:

או יאמר ירונו כו'. ע"ד הפסוק מה ה' אלהיך שואל מעמך כו'. ושמעתי אומרים דמה רמז לעניות ל' ואנחנו מה זה הוא שהיה שואל מעמך שתהיה במדרגת מה. ויש לומר שזהו רמזו רז"ל שדרשו חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום מפסוק הנ"ל אל תקרי מה אלא מאה. הפי' הוא כך אל תקרי מה שבלתי אפשרי שתבא למדרגת ענוה להקרא מה אלא מאה. והיינו באופן שתוכל לברך מאה ברכות בכל יום בלי שום מחשבה זרה ואז תהיה במדרגת מה. וזהו ה' מלך גאות לבש. דע"י מעשינו הטובים שאנחנו עושים אזי הש"י ב"ה נקרא מלך אך איך אפשר שתקרא מלך ע"י מעשינו הטובים מאחר שיש גאות בעולם ותועבת ה' כל גבה לב ואין אני והוא כו'. אך לזה עשה השם ב"ה בחכמתו שנתן לבוש להלביש עצמן דהיינו שנתן לנו התורה הקדושה שתהיה לבוש לכסות את הגאות ולבא אל מדת ענוה. וזהו ה' מלך ר"ל שהש"י יהיה נקרא מלך גאות לבש עשה לבוש להלביש את הגאות ולכסותו כנ"ל. והנה האדם הצדיק העובד ה' באמת הוא כסא להש"י ב"ה לשכון עליו כמש"ה צדק ומשפט מכון כסאך דהיינו ע"י הצדק ומשפט שאדם מתנהג בו מכין הכסא להש"י ב"ה. ונמצא הצדיק ע"י מעשים הטובים הוא מתגדל עד כסא הכבוד שישכון עליו הש"י ב"ה. ובכל זאת אין כוונתו להנאתו שיתגדל הוא אלא שיתגדל שמו של הש"י ב"ה וב"ש. וזה הוא ויאמרו תמיד יגדל ה' וכו':

בגמרא אסור לילך בקומה זקופה. פי' כי עיקר בריאת האדם לתקן שורשו בעולם העליון ולתקן הקומה העליונה דכתיב כי בצלם אלקים עשה את האדם. פי' בקומה עליונה וכדמותו עשה אותו שיש עולם הנקרא יד ה' עיני ה' רגלי ה' וכל שאר אברים ואף שאין שם בעולמות עליונים שום דמיון והואר כלל הלילה והלילה לדמות שם או לצייר במחשבה כלל דבר זה שם ואין לו גוף ולא דמות כו' אלא שהעולם התחתון יש לו דמות ונאחז בשרשו בעולם העליון העינים למשל יונקים מאותן העולמות הנקראים עיני ד' והם נקראים עינים לא על דמותם חלילה כ"א על פעולתם שיש בעולם העליון רחמים הנקראים עינא פקיחא שמשגיח תמיד על רחמי העולם וצרכם לזה נקראים עינים. וכן עד"ז שאר האברים בפעולתם נקראים ולא בדמותם. והאדם עיקר בריאותו היה לתקן השיעור קומה דהיינו עד"ז כשאדם עושה איזה מצוה בידו אז נתקן העולם הנקרא יד ה' וכן ברגל נתקן עולם הנקרא רגל וכן שאר האברים באיזה אבר שמקדש עצמו אז נתקן העולם השייך לאבר ההוא אבל העיקר התיקון הוא שיהא שפל ונבזה בעצמו באמת. וזאת היה מדרגת הצדיקים העובדים ה' בתום לבבם. וזו מעלת מרבע"ה שבא במדרגה גדולה כ"כ הכל בשביל גודל ענותנותו האמיתי שהבין בעצמו שלא תקן עדיין הקומה כלל. וזהו הפי' אסור לילך בקומה זקופה פי' שאסור לסבור בעצמו שכבר תיקן הקומה והיא זקופה כבר אלא תמיד יהיה שפל ונבזה שייף עייל שייף נפק ואז טוב לו:

אשרי שומרי משפט עושי צדקה בכל עת. דאיתא בגמ' אגרא דתעניתא צדקתא. ונמצא הצדקה היא יותר מן התענית. וקשה הא איתא בגמרא גדולה תענית

יותר מן הצדקה שזה בגופו וזה בממונו. נראה דכך הוא הפי' ע"ד המשל מי שנתמנה אצל שר המושל להיות שוטר ורודה לכל מי שיתחייב אצלו עונש. וכאשר האדם המחויב העונש מבקש על נפשו מהשר למחול לו והשר נותן לו כתב פטור אז גם השוטר יש לו הנאה מזה שאינו צריך לעשות דין באדם ונמצא זה השר נחשב כאלו עשה צדקה עם השוטר שמתחלה היה ממונה לעשות דין עתה נהפך לרחמים ומי גרם זה להשר שיעשה הצדקה הזאת האדם שבקש ממנו המחילה ונכנע לפניו: כן הדבר הזה האדם החוטא כשנותן לב לשוב להבורא ב"ה ומתענה על חטאיו קורעין לו גזר דינו. והוה כאלו הש"י ב"ה נתן כתב רשות להמקטרג שלא לענשו עוד ונהפך הממונה עצמו לרחמים עליו. ונמצא למפרע שאדם השב עשה צדקה עם המלאך הממונה על הדין. וזהו אגרא דתעניתא צדקתא שכר התענית הוא הצדקה שעושה עם המלאך וכדלעיל. וזהו אשרי שומרי משפט כו' פירוש ששומר את המשפט שהוא הדין הנקרא משפט משמר אותו שלא לבא עליו ואדרבא יתהפך לרחמים. ומפרש המקרא ע"י מה נעשה זה. ומפרש עושה צדקה בכל עת ברוא' ומשמר העתים שחטא לעשות תשובה עליהם ולהתענות עליהם ועי"ז עושה צדקה עם המקטרג ונהפך לרחמי' גמורים אמן:

שירו לאלקים זמרו שמו. ר"ל דשיר היא נוקבא דהוא שייך לשם אלקים שהיא מדרגת נוק'. וזמרו הוא דכור' שהוא שייך לשם הוי"ה ב"ה. ולעתיד יהודש השיר ותבא ג"כ למדרגות הוי"ה: וזהו שירו לה' שיר חדש. ר"ל השיר שיתחדש לעתיד הוא שירו לה' שיהיה בחי' שירה בהוי"ה. והנה מדרגות זמר שהוא מדרגה גדולה שהוא דכורא וכנ"ל. צריך האדם שימור גדול לבל יתגאה במדרגה הזאת וצריך להתחזק במאד מאד שיהא הזמר כך כאלו השכינה מדברת מתוך גרונו. וזהו זמרו ה' כי גאות עשה דיש לדקדק על הל' זמרו ה' כי לה' היה לו לומר אלא ר"ל מדרגות הזמר תראה כאלו ה' בעצמו מזמר כאלו השכינה מזמרת מתוך גרונו ומפרש למה צריך כ"כ חיזוק והימון גדול כזה. כי גאות עשה פי' מחמת שעשה הש"י גאות בעולם לכן צריך להתחזק במדרגה הזאת. וזה אז ישיר משה ובנ"י. ואמרו חז"ל שר לא נאמר אלא ישיר רמז לתחיית המתים וכו'. והיינו אז ר"ל לעתיד ישיר משה את השירה הזאת שהוא נוקבא לה' שיאודש למדרגת ה' שהוא הוי"ה ב"ה שהוא דוכרא. וזהו שירו לאלהים ר"ל דהיינו שהשירה שייך לשם אלקים. וזמרו שמו והזמר הוא שייך לשם הקדוש הוא הוי"ה ב"ה ולכך לא כ' זמרו לשמו לפי שצריך התחזקות כאילו השכינה מזמרת מתוך גרונו וכדלעיל:

וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ר"ל דאיתא בגמרא העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. וי"ל הפי' על דרך שאמרו חז"ל ע"פ שמעו נא אבירי לב הרחוקים מצדקה מאן אבירי לב צדיקים שכל העולם ניזונין בצדקה והם ניזונין בזרוע. ואמרתי הפירוש בזרוע ר"ל שהם הולכים במדרגתם לעולמות עליונים והם קרובים להעולמות והרי הוא כאלו נוטלים ההשפעה בידם כאדם שהוא קרוב אצל דבר ומושיט ידו ליקח אותו דבר. וזהו הפי' שעושה תפלתו קבע דהיינו שתפלתו עולה תמיד בקביעות לעולם העליון לעולם המיוחד לה אין תפלתו תחנונים ר"ל זה אין צריך ליקח ההשפעות ע"י תחנונים דהיינו שיהיו ניזונין בצדקה כעני המתחנן על הפתח כ"א בזרוע כנ"ל. ולא כן האדם שלפעמים מחזק עצמו בתפלתו ולפעמים יחלש. כמו שמעתי מאחי הרב ואל יבא בכל עת אל הקודש ואמר הפי' שאל יבא בעתים אל הקדושה דהיינו שלפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים יחלש רק שיהיה תמיד בקדושה בלי עת. וזהו ג"כ הפי' כל הקובע מקום לתפלתו ר"ל שתפלתו עולה למקום אחד המיוחד לה אלקי אברהם כו'. וזהו הפי' שמש בשבת צדקה לעניים. דהנה הצדיקים ההולכים תמיד בקדושה ומשכלים ברוממות אל כל ימי השבוע אז ביום שבת קודש בא להם הבהירות הגדולה והקדושה מתנוצצת מאליה. אבל מי שצריך בשבת להתעורר עליו בהירות מחדש ע"י שהוא מסתכל וממשיך לעצמו רוממות אל בשבת עצמו אע"פ שגם זה הוא טוב אינו אלא כמו צדקה לעניים שאין להם משלהם כלום. וזהו שמש בשבת ר"ל שהוא צריך להסתכל על הבהירות בכדי שימשיך לעצמו רוממות אל בשבת הרי הוא כמו צדקה לעניים כנ"ל. וזהו וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי'. דהיינו ר"ל שיזרח לכם יראי שמי לכם דייקא פי' מחמת יראה שלכם שעבדתם אליו כל ימי החול שמש צדקה. פי' מה שלאחרים אני נותן להם בצדקה יזרח לכם ממילא. ומרפא בכנפיה רמז על הצדיק המעופף תמיד ומשוטט בכנפיו בעולמות העליונים הוא גורם רפואה והשפעות לישראל. וזהו הבטחה ליראי שמי וק"ל:

יהללו ה' דורשיו יחי לבבכם לעד. דהנה כשהצדיק עושה מצוה ומקיים המצוה בשורשה אז מביאה אותו המצוה לידי חימום והתלהבות הבוער בו ע"י המצוה שעשה לזמר שירות ותשבחות להשי"ת ב"ה. וזה יהללו ה' דורשיו בשירות ותשבחות מחמת שיחי לבבכם:

מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור. פי' הדורות ממליכים עליהם מלך כפי מעשיהם אם טוב אם להיפך ח"ו. ולפיכך דורות הראשונים שהיו צדיקים המליכו עליהם מלכים טובים. אבל בעו"ה בדורות הללו בגלות המר שנתמעטו הדורות ואין אנו יכולים להמשיך עלינו מלך טוב אעפ"כ הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו אע"פ שאין לנו מלך טוב אין הקב"ה נותן הממשלה בידו שיהיה ח"ו מושל בנו אלא הממשלה נשאר ת"י של הקב"ה כמו בדורות הראשונים. וזהו מלכותך מלכות כל עולמים. פי' שהמלכות היא לפי העולם כמו שממליכים עליהם אבל וממשלתך בכל דור ודור. פי' דהממשלה נשאר קיים לעד בידו של הקב"ה המלא רחמים ולא כלו לעד מדור לדור:

עוד פי' אחר ע"פ זה כי השם הוי"ה ב"ה הוא נעלם לע"ע בגלות כמו דכתיב זה שמי לעולם חסר וי"ו. ויש ליתן טעם לשבח למה באמת הוא נעלם בגלות כי בגלות המר הזה אנחנו תחת הדינים ח"ו והקב"ה ברוב רחמיו כשרוצה לעשות לנו חסדים אזי הוא מסתיר אותם כדי שלא יהיה עליהם קטרוג ח"ו ומעלים את החסדים והרחמים בהחבא ובהצנע שלא יבינו שרוצה לעשות לנו רחמים והוא עושה לנו חסד בהסתר וזה נקרא נפלאות כי תרגום פלא הוא ואתכסיא. וזהו כ' לעושה נפלאות גדולות לבדו שמכסה הרחמים שאינו יודע כי אם הוא לבדו. ולא עוד אלא שנתן לנו צדיקים אף בגלות שהם מזכירים את הרחמים תמיד לפניו ומעוררים רחמים עלינו. והצדיק נקרא זכר שמזכיר להקב"ה הגם שאין שכחה לפניו אעפ"כ צריך אתערותא דלתתא כידוע והצדיק הוא אתערותא. ובזה מזכיר כ"י להש"י שמעוררים רחמיו על בניו. וזהו כתיב זכר עשה לנפלאותיו ר"ל אע"פ שהעלים הרחמים וזה נקרא נפלאות כנ"ל עשה להם זכר הוא הצדיק שיזכור תמיד בהם: וזהו זה שמי

עולם הנ"ל אע"פ ששמי הוי' אני מעלים אעפ"כ זכרי לדור דור. ר"ל בכל דור ודור אני מעמיד להם צדיקים שנקראו זכרי כנ"ל. זהו פי' הפסוק מלכותך מלכות כל עולמים. ר"ל עולמים ל' נעלם שהמלכות שלך נעלם. אבל וממשלתך בכל דור ודור. ר"ל דהיינו הצדיקים המושלים על הרחמים וממשיכים אותם ע"י אתערותא דלתתא אתה מעמיד להם בכל דור ודור :

אמרו בגמרא מי שיש לו צעקת לגימ' על חבירו ודומם הקב"ה עושה לו דין. נ"ל הפי' מפני שהאדם יש לו להתפלל תמיד בעד חבירו שלעצמו אין יכול לפעול כ"כ שאין חבוש מתיר כו'. אבל על חבירו הוא נענ' במהרה וכל א' יש לו להתפלל בעד חבירו ונמצא זה פועל לזה חפצו וזה לזה עד שכולם נענים. וזהו שאמרו ישראל ערבים זה לזה. פי' ערבים ל' מתיקות כמו קולך ערב מפני שממתיקין זה לזה בתפלתם שמתפללין כ"א בעד חבירו ועי"ז הם נענים. ועיקר התפלה היא במחשבה מפני שבמחשבה יכול בנקל להתקבל תפלתו בעבור שאין עליה קטרוג. וזהו פי' כל מי שיש לו צעקת לגימה על חבירו שצועק בשביל חבירו שאין לו פרנסה. ודומם פי' שמעלה תפלתו בעולם המחשבה. הקב"ה עושה לו דין פי' שפועל רצונו הטוב ונענה בתפלתו :

רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. נראה לתרץ על שמתחיל בלשון יחיד ומסיים בלשון רבים וגם כפל הל'. לפי שהצדיק אינו מתאוה לשום דבר ברצונו כי הוא כ"כ במדרגתו הקדושה שאין לו תאוה לשום דבר אך מהיכן בא זה שהצדיק צריך לפעמים לאיזה דבר למזון או למלבוש או לכסף וזהב וכדומה להם זה הוא הכל לצרכי העולם שהעולם צריכים לכל זה תמיד ומתאוים להם תמיד ומתפללים עליהם רק שאין כח בידם להיותם נענים בתפלתם מפני שאין כח בתפלתם לעלות למעלה. וכשהצדיק צריך ג"כ לאותו דבר ומתפלל עבורו ותפלתו הזכה עולה בלי שום פגע אזי נאחזין כל תפלות ישראל באותה התפלה ונענין כל ישראל בזכותו. וזו היא פי' רצון יראיו יעשה. פי' השם יתברך ברוך הוא עושה רצון להצדיק שיהיה צריך לאיזה דבר ויתאוה לה כדי ואת שועתם ישמע כו' שישמע תפלות הצבור ויושיעם :

או יש לפרשו בע"א. כי גם על הצדיק יש לפעמים איזה קטרוג ומהיכן בא הקטרוג מפני שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב כו'. פי' שגם בטוב אי אפשר שיהיה ברור וצלול בלי חטא כלל כי אינו יכול האדם להיות כ"כ ברור שיעשה דבר בלי שום פגם ובכל דבר שעושה יש איזה פניה או גדלות וכיון שאינו ברור לעשות דבר בלי שום פגם כלל על זה יש עליו קטרוג ר"ל. אבל הש"י ב"ה ברוב רחמיו הגדולים הוא מבטל הקטרוג ובמה מבטלו בעשות רצון הצדיק במעשה כי הרצון אצל הצדיק הוא ברור מאוד כי רוצה הוא לעבוד את הבורא ב"ה בשלימות גדול בלי שום פיגול מחשבה זרה כלל והקב"ה ברחמיו עושה את הרצון כמעשה. כמו שאמרו בגמרא מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ונמצא כאלו כבר נעשה העשיה ג"כ בלי שום פגם כלל ונתבטל הקטרוג ממילא כיון שהעשיה היא ברורה על מה יש לקטרג. וזה הוא הפי' רצון יראיו יעשה פי' שמחשב הרצון של הצדיק למעשה. ובזה ואת שועתם שהם צועקים על הקטרוג שיש עליהם ישמע ויושיעם ומבטל הקטרוג כיון שהמעשה הוא טוב והבן :

עוד פי' אחר כי הקטרוג אינו רק על המעשה שאינו ברורה וכדלעיל אבל על הרצון אין שום קטרוג כי הרצון הוא ברור וצלול. והצדיק ברוב צדקתו הוא מכניס רצונו ומחשבתו הטובה באחרים שגם הם יהיה להם הרצון הטוב להדבק בהבורא ב"ה בכל לבבם ובזה שמכניס הרצון באחרים זה כבר נקרא מעשה כי נעשה מהרצון שיש לו מעשה באחרים ובשביל זה נתבטל הקטרוג שהרי גם המעשה היא ברורה מאד. וזהו הפי' בפסוק פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. כי הצדיק ממשיך שפע לעולמות ולכל אדם וע"י מה הוא פועל כך בהכניס רצונו באחרים. ונמצא כי נעשים כולם צדיקים על ידו ולזה יכול להמשיך עליהם שפע רב. ובזה מדויק שלשון נוכח ונסתר כהדא פותח הוא נסתר את ידיך נוכח. אלא שזה קאי על הצדיק שהצדיק הוא הפותח היד של הבורא ב"ה כביכול להשפיע על העולם ובמה הוא פותח ומפרש הפסוק ומשביע לכל חי רצון במה שמשביע לכולם רצון אהבת הבורא ב"ה ונעשה מהמחשבה מעשה אין קטרוג כלל ויכול להשפיע כרצונו ואין שטן ואין פגע רע. וזהו הפי' עצמו גם כאן רצון יראיו יעשה ר"ל מהרצון נעשה מעשה וכדלעיל ממילא את שועתם על הקטרוג ישמע ויושיעם :

קול ה' בכח קול ה' בהדר. כי ידוע שקול היא הוי"ה ודיבור הוא אדני והש"י ב"ה בחסדיו הגדולים אינו משפיע את הרחמים אלא ע"י המשכת הצדיק ולמה זה כדי לקרב את הצדיק אליו והנה הדר אינו כ"א דבר הנראה לעינים כי על דבר שאינו נראה אינו שייך הידור. וזהו הפי' קול ה' שהוא רחמים בכח ולא בפועל עדיין. קול ה' בהדר. שהצדיק מביא אותם אל ההתגלות ונק' הדר :

עוד פי' ונקדים כמה פסוקים לפרשם יחד. כתיב נעימות בימינך נצח וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך כו' וכתיב ה' איש מלחמה והצעת הדברים כך הם. הנה יש שתי מדות חסד וגבורה ויש עוד חסד שבגבורה וגבורה שבחסד. והחסד שבגבורה הוא כשהקב"ה נוקם באומות ומשלם גמול לאויבים בשביל ישראל. נמצא בזה הגבורה שעושה הוא חסד גדול. וזה הוא הפי' נעימות בימינך נצח מה טוב ומה נעים כשאתה לוקח בימין שלך שהוא החסד את הנצח שהוא הנצחון וגבורה. וממילא מובן הפסוקים הקודמים והבן :

ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. כי ידוע שעיקר כונת הבורא ב"ה בבריאות העולם להטיב לברואיו מפני שהוא רב חסד ולא היה עם מי לעשות חסדים והוכרח להמציא העולם כדי לקיים מדת החסד והכל נעשה ע"י הצדיק הממשיך כל ההשפעות ע"י אתערותא דלתתא והצדיק יכול להמשיך בפעולותיו מה שרוצה אם לחסד ואם לגבורה ובמה בתורה כי הקב"ה ברוב רחמיו הגדולים העמיד בתורה מדת גדולה וגבורה כדי שכשילמוד האדם התורה לשמה ימשיך בכחם וזה מדת חסד וגבורה למטה חסד לישראל וגבורה לאומות העולם. וזה הוא הפי' בגמ' חסד ומשפט אשירה אם לחסד אשירה ואם למשפט אשירה. אשירה הוא מלשון המשיר פירותיו. והפי' הוא אם לחסד אם אני רואה שהחסדים גברו למעלה והרחמים מתעוררים אז אשירה אותם לישראל. ואם למשפט וכשאני רואה המשפט הלילה מתעורר אשירה אותם לאוה"ע. וזהו אומרו ה' חפץ למען צדקו ר"ל שחפץ הבורא ב"ה לעשות צדקה להעולמות. יגדיל תורה ויאדיר פי' העמיד בתורה גדולה וגבורה כדי שימשוך אותם הצדיק ע"י התורה כנ"ל והבן :

שבענו בבוקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל ימינו.

ההלם

תחלה נקדים לפרש פסוק אחד שנאמר וישכם אברהם בבוקר כי ידוע שבוקר נק' חסד ויש חסדים המכוסים וחסדים המגולין החסדים המכוסין נקראין מוחין כי המוח הוא מכוסה והחסדים המגולין נקראין שכם כי השכם הם הכתפים והם מגולין ונראין רחבים. ולזה נאמר ביששכר ויט שכמו לסבול שעשה מן החסדים המכוסים חסדים המגולין שיתגלו ויבואו אל התפשטות. וגם אברהם כיון לעשות מן חסדים המכוסין חסדים המגולין שיהיו במדרגת שכם. ולזה כתיב וישכם אברהם בבוקר שעשה מן הבוקר שהוא החסד שיהיה נקרא שכם ויתגלו בהתפשטות ויהיו נראין. וזה הוא שבענו בבוקר חסדך לשבע אותנו בחסדך הגדול ויתגלה אלינו במגולה ואז נשמחה ונרננה בכל ימינו תמיד שאע"פ שח"ו תמה זכות אבות יהיה חסדך קיים לעד ולנצח:

גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך: נ"ל דהנה האותיות והכתב של התורה הקדושה הוא הלבוש והגוף של התורה והפנימיות והנסתרות של התורה הוא הנפש של התורה. והצדיק העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ומגלין לו רזי התורה דהיינו שזוכה להשיג הפנימיות של התורה. וזהו דאמרי' בגמ' דאנכי הוא ר"ת אנא נפשי כתבית יהבית דהיינו כנ"ל שהש"י ב"ה נתן הפנימיות הוא הנפש בתוך הכתב ומחמת גודל הדביקות של הצדיק העוסק בתורה לשמה הוא מעלה את התורה ומקשר מעולם לעולם עד אין סוף ב"ה וב"ש. וזהו שנא' ברוך ה'. פי' התורה הנקראת ברוך ה' שהיא הבריכה העליונה שממנה הולכין כל הרחמים והשפעות היא מהעולם ועד עולם והיינו אורייתא וקב"ה חד דהיינו ע"י הצדיק המקשרה מהעולם לעולם עד א"ס ב"ה. וזהו פי' הפסוק תורת ה' תמימה משיבת נפש. פי' ע"י הצדיק המשיב את הנפש היא הפנימיות של תורה למעלה למעלה עד א"ס ב"ה עי"ז היא תמימה. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה גר אנכי בארץ ר"ל הפנימיות שמרומז בתיבת אנכי שמרמז על הנפש הנתונה בתוך הכתב אנא נפשי כתבית כו' הוא כמו גר בארץ שאין העסק התורה אצל העולם כ"כ בשלימות להשיג הפנימיות. פי' האור הפנימי הנגנז והנסתר במצותיך בכן בקשתי אל תסתר ממני מצותיך שנזכה להשיג הרזין דאורייתא באמת:

או יאמר דהנה כבר כתבנו מזה דהצדיק השלם יכול לבטל כל הגזירות הקב"ה גוזר וצדיק מבטל והוא ע"י שהצדיק הוא מופרש ומובדל מענייני עסקי העולם הזה והוא כאלו אינו בעולם הזה כלל. ומחמת דבר זה קדושתו הרבה מאד כדמיון המלאכים ששואלין זה לזה איה מקום כבודו שהם סוברים שהשי"ת ב"ה הוא בתחתונים ומחמת זה מודים ומשבחים להש"י ב"ה. ונמצא המלאכים שואבים הקדושה ע"י עוה"ז שהם אינם בו והצדיקים שואבים ומקבלים הקדושה מהעולמות העליונים שסברתם בהיפך המלאכים. והצדיק המופרש ומובדל מעה"ז הוא שואב ג"כ הקדושה מעוה"ז כדמיון המלאכים שגם הוא כאלו אינו בזה העולם כלל מחמת גודל פרישתו וקדושתו. ויש לצדיק כזה אהבת המלאכים ויראת המלאכים ומדרגתו הוא יותר מהם. ולהצדיק כזה לא יעשה ה' דבר כ"א גילה סודו לעבדיו כמ"ש באברהם המכסה אני כו'. ויודע הצדיק להתפלל ולבטל. וזה שאמר דוד גר אנכי בארץ דהיינו שאני מובדל ומופרש מכל גשמי עוה"ז לכן אל תסתר ממני מצותיך פי' הצווי שאתה מצוה בעולם הודיעני מקדם כדי שאוכל למתקה ע"י תפלתי הזכה:

במשלי שמחה לאיש במענה פיו. נ"ל ע"פ דאיתא בגמרא רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים אמר זה חי וכו' אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפלתי בפי כו'. וזהו שמחה לאיש פירוש על ידי מענה פיו דהיינו תפלתו של האיש צדיק אם שגורה בפיו אז שמחה היא לו שיודע תפלתו רצויה ומקובלת לפני המקום ברוך הוא:

או יאמר דהנה יש ב' מדרגות בצדקות א' מדרגת יראה היא הנק' בשם יעקב. כמש"כ אל תירא עבדי יעקב: נמצא מלינו יראה אצל יעקב. והב' היא מדרגת העובד מאהבה היא הנקרא בשם ישראל דהיינו ישראל שהוא מודה ומשבח להש"י ב"ה בשירות ותשבחות והוא ע"י אהבה רבה. והיתה בחובת הלבבות שצריך האדם לקבל על עצמו תנאי הגירות בעוה"ז כאשר האדם שהוא גר בארץ אחרת והוא שפל ונבזה בעיניו מאד שאין לו אל מי לפנות ותמיד בכל רגע הוא בעמוד ולא קאי וממהר לעשות פעולותיו והצטרכותו בשעה מועטת זו. כמו כן צריך להיות העוה"ז נדמה בעיני האדם כאשר מבואר שם באר היטב בצהות לשונו הזך והטהור. וזהו מדרגת יראה שרואה בשפלותו ומתיירא מהבורא ב"ה הגדול והנורא. והנה הצדיק צריך להיות עובד בשני המדרגות והיינו מדרגת יראה היא התנאי הגירות והשפלות ובמדרגת אהבה שהוא לחשוב תמיד רוממות אל וגדולתו. והפעולה המביאה את האדם לידי אהבה היא המחשבה הטהורה הזכה והצלולה. דהיינו שיסיר ממנו כל מחשבת חוץ ולמעט בדבורו בענייני העוה"ז כ"א לצורך גדול ואותו הצטרכות יהיה ג"כ לעבודתו ית"ש ולחשוב תמיד רוממות אל ושיהא הילוכו בקדושה ודבורו בקדושה ביראת אל כל היום ועי"ז הוא בא לאהבה רבה ושלימה. וזהו פי' הפסוק שמחה לאיש דהיינו שהפסוק מלמדינו איך לבא לידי אהבה שהוא השמחה ואמר באיזה פעולה יבא שמחה לאיש צדיק במענה הוא לשון עינוי וסיגוף. דהיינו ע"י שהוא מענה ומסגף את פיו מדבר דבר שאינו צורך גבוה וישמור פיו ולשונו מאד לדבר בקדושה ועי"ז מחשבתו טהורה להיות מחשב רוממות אל וגדולתו ובא לידי אהבת הבורא ית' ובמצותיו חפץ מאד. וזהו גרים ותושבים אתם עמדי שהקב"ה מצוה לישראל שיהיו עובדים אותו בשני המדרגות הנ"ל דהיינו גירות היא היראה ותושבים זה הוא מדרגת אהבה כי הנשמה הבאה מלמעלה והלכה בכל העולמות עד עולם התחתון הזה צריכה להיות ג"כ מחשבתה תמיד בעולמות עליונים שהיתה בהם תושב וזהו רוממות אל. וזהו פי' הפסוק גר אנכי שאמר דוד המע"ה רבש"ע מדרגות יראה היא הגירות והשפלות יש בי אך על זאת אתפלל אל תסתר ממני מצותיך היא מדרגת אהבה הפנימית שבמצותיך שהיא ע"י אהבה ודביקות כנ"ל:

או יאמר שמחה לאיש כו'. דהנה ידוע שעיקר החיות של כללות ישראל אינו אלא בארץ הקדושה הש"י יקבץ נדחינו מהרה למקום חיותינו. אך הצדיק הדבוק בהבורא ית"ש ובשמו הגדול יש לו חיות אף בכל מקום שהוא. וזהו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. פי' יעקב היה לו חיות אף בארץ מצרים ע"י שם הוי"ה ב"ה וב"ש שהוא במ"ק שבע עשרה בגימ' טוב. וזהו שמחה לאיש במענה פיו כי מענה הוא ל' מעון ודירה. דהיינו הצדיק ע"י עסקו בתורה ותפלותיו הזכים והצלולים בדבקות גדול יש לו חיות. ונמצא פיו היא דירתו בכ"מ שהוא. וזה שמחה לו ואשרי לו ואשריו לאיש הצדיק:

בב"מ דף ל' משנה איזה היא אבידה כו'. ונ"ל ע"ד המוסר אם תרצה לדעת איזה היא אבידה שאדם

אובד בו נשמתו ואמר מלא החמור או פרה רועים בדרך דחמור הוא גוף והחומר של האדם העוסק בענייני העוה"ז ודברי גשמי הרודף אחריהם. וזה הוא הפי' של רועים שרועה את עצמו במרעה העוה"ז אלא שאעפ"כ הוא בדרך. פי' שהוא נוהג את עצמו בדרך הישר שנושא ונותן באמונה אין זו אבידה בשביל ז אינו מאבד ח"ו את נשמתו. אבל חמור וכליו הפוכים דכלים הם האברים של האדם שהוא משמש בהם אם הם הפוכים. פי' שקלקל בהם והיפך אותם מטוב לרע הרי זה אבידה שבזה בודאי הוא אובד את נשמתו לכן חוס וחמול ורחם על נפשך ונשמתך ותחזור בתשובה מהרה להבורא ית"ש. החזירה וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה פעמים דהיינו שחזר בתשובה כמה פעמים וחזר לקלקולו אע"פ כן אל יתייאש עצמו ח"ו לומר למה זה הבל איגע אלא חייב להחזירה שהל עליו חיוב התשובה שנא' השב תשיבם משמע אפי' כמה פעמים. והש"י המקבל שבים יחזירנו בתשובה שלימה לפניו ויחתור חתירה מתחת כסא כבודו לקבל אותנו ברחמים ולתקן את אשר שחתנו ברחמיו. אכי"ר:

משנה סוף פ' המפקיד השולח יד בפקדון כו'. ע"ד המוסר נראה לפרש דהנה הנשמה נקרא פקדון שנתן הש"י לאדם שישמור אותה ולא יפגום אותה חלילה. וזהו השולח יד בפקדון שאם ח"ו שלח ידו בפקדון הוא הנשמה הקדושה אשר הפקד אתו שפגם בה חלילה. בש"א ילקה בחסר וביתר פי' שנענש מאתה שני דברים דהיינו שחסר ופגם לעילא ופגם לתתא ופגם בנשמתו. וזה הוא ילקה בחסר וביתר היינו עבוני שנתן כח בהקליפה הנקראת יתר דכל יתר כנטול דמי. ובה"א כשעת הוצאה פי' איך יעשה ויתקן את אשר עיוותו וקלקל דהיינו שימסור עצמו לכבוד קדושת שמו כשעת הוצאה מן העולם כאלו יוצא מהעולם הזה כן יהיה מסירת נפשו גמורה ושלימה. ואז ישיב את הנשמה כשעת הוצאה מן העולם העליון. ר"ע אומר כשעת תביעה. פי' דאין לך אדם שאין לו שעה שיתעורר עליו התעוררות תשובה מלמעלה וזהו שעת תביעה שהקב"ה תובע אותו שישוב אליו. ואמר ר"ע שיהיה תמיד בהרהור תשובה כשעת התביעה מלמעלה ואז יהיה יכול לעשות מסירת הנפש בשלימות. וביותר יש סייעתא לזה שיבא לו הארה' והתעוררות ע"י ראיית צדיק בפניו שבעבור שיראתו על פניו אזי המסתכל בפניו מקבל הארה גדולה. וזהו שאמר יעקב אע"ה אמותה הפעם אחרי ראותי פניך. דאיתא ויפול יוסף על צואריו ויבך אבל יעקב לא נפל משום דקרא ק"ש. ומסתמא התפלל והוצרך לעשות מסירת הנפש בנפילת אפים ואמר אמותה הפעם דהיינו שעת' אוכל לעשות מס"נ בשלימות אחרי ראותי פניך וקבלתי ממך הארה וקדושה גדולה:

משנה ב"ב בפ' יש נוחלין ומנחילין כו'. נ"ל ע"ד הרמז דמה ששאלו ישראל היש ה' בקרבנו אם אין. פי' ששאלו באיזה עולם תהיה עבודתם. דהנה יש עולם א' נקרא יש ויש עולם א' נקרא אין דאיתא לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב ביו"ד ה"א נקרא באדנ"י והקריאה שהוא שם אדנ"י נקרא יש שהוא הנגלה והשם הוי"ה ב"ה נקרא אין שהוא נסתר. וזהו אתה הוא אחד קודם שנברא כו' אתה היא נגלה והוא נסתר. וצריך האדם להיות עבודתו ע"י שם אדנ"י שמשם יבא להשם הוי"ה ב"ה. וזהו דאיתא בגמרא מיום שנברא העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם אבינו ע"ה וקראו אדון. ולכאורה מה חידש אברהם אבינו דוקא בשם אדון: אך האמת שדבר גדול חידש שמתחלה לא היה עבודתם כ"א עד שם הוי"ה ב"ה ובא אברהם וקראו אדון היינו כנ"ל. ולימד שצריך האדם לילך מתחלה ע"י שם אדנ"י ומשם יבא להשיג השם הוי"ה ב"ה. ושני השמות הללו הם נקר' יראה ואהבה השם אדנ"י הוא נק' יראה והשם הוי"ה ב"ה הוא אהבה וצריך האדם לבא מן היראה אל אהבה. והיינו שחידש אברהם אבינו ע"ה שקראו אדון דהיינו שהשכיל בחכמתו היחוד שם אדנ"י בהשם הוי"ה ב"ה וזהו מרגלית טובה הי' תלוי בצוארו של א"א ע"ה היינו שמן הצואר יוצא הדבור וזהו שם אדנ"י כידוע. וזהו זכור ושמור. וזהו אלו שמרו ישראל שני שבתות היינו השני עולמות הנ"ל לייחדם מיד היו נגאלין וזהו ביום השבת שני כבשים כו'. כבשים הוא ל' מעל' ומדריגה כמו עלה בכבש כי הנקודה אינה מעכבת הפי'. והיינו כנ"ל שצריך האדם לעלות בשני המדרגות והיינו לייחד שני עולמות הנ"ל. בני שנה דשנה הוא גימ' ספירה דהיינו ששני העולמות באים אל האחדות בספירה אחת. והיינו תמימים ושני עשרונים דכל א' כלול מעשר ועי"ז פועל הצדיק סולת היינו השפעה נקיה. מנחה. ר"ל שעושה נחת רוח להבורא ב"ה שגורם השפעה למעלה בעולמות העליונים. בלולה בשמן דכתיב טוב שם משמן טוב. ר"ל דהצדיקים מהפכים מדת הדין למדת הרחמים ע"י אור התורה דאור נק' שמן. והיינו שלומדים תורה לשמה ומעלים אורות גדולים ע"י למודם. וזהו טוב שם ר"ל זה שהשם נעשה טוב שנהפך לרחמים הוא ע"י שמן הטוב הוא התורה והאור העולה ע"י הצדיקים. וזהו בלולה בשמן היינו שיהא בלול באור התורה:

וזהו יש נוחלין ומנחילין. ר"ל אותם הצדיקים ההולכים במדרגת' ע"י עולם הנקרא יש נוחלין. ר"ל שהם נוחלין מלמעלה השפעה להמשיכם למטה. ומנחילין היינו שהם גורמים השפעה למעלה בעולמות עליונים ע"ד ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. ומפרש המשנה נוחלין ומנחילין הבנים את האב היינו ישראל הצדיקים הנקראים בנים למקום והוא אבינו אנו מנחילין אותו ית"ש השפעה למעלה. והאב את הבנים והוא נותן לנו השפעה למטה. וזהו וממדבר מתנה כו' דהיינו שצריך הצדיק לעשות עצמו כמדבר ואז ניתן לו התורה במתנה. וממתנה נחליאל ר"ל שמנחיל התורה לאל יתברך. ומנחליאל במות ר"ל עי"ז נותן השפעה למעלה בעולמות העליונים. ומבמות הגיא פי' שממשיך השפעה למטה והאחין מן האב פי' שגם זה גורם השפעה כשיש אחדות בין ישראל. והאחין הוא מל' אחוה. מן האב פי' ע"י שאב אחד לכולם עי"ז יש להם אחדות גמורה. ויש נוחלין ולא מנחילין. דאיתא בגמ' אורך ימים בימינה כו' אלא העוסק לשמה יש לו גם אורך ימים והעוסקים שלא לשמה עושר וכבוד לבד. והיינו שהוא על כל פנים גורם השפעה למטה אבל לא למעלה בעולמות עליונים. ועיקר עסק התורה הקדושה צריך להיות לשמה שעי"ז יוכל לבא לדעת את ה' ולהכיר גדולותיו ונפלאותיו ולהדבק עצמו באלקות. וזהו וידבר כו' את כל הדברים לאמר אנכי כו'. ר"ל שהש"י ב"ה אמר לנו כל הדברים היינו כל התורה כול' כדי לאמר אנכי ה' אלהיך. פירוש שע"י התורה יהי' יכול לומר אלהותו לנו. ובכל זה הזהירו לנו חכמי' ז"ל. ואמרו לעולם ילמוד אדם כו' שמתוך כך יבא לשמה שבורש היסוד והעיקר היא לשמה כדי להשיג אלהותו ית"ש ומה שאמרו שמותר ללמוד שלא לשמה הוא כדי שלא ילך האדם בטל לגמרי חלילה

חלילה ושוטמים. וזהו שמע בני מוסר אביך רמז בזה הפסוק בתורה לשמה והאיך הוא הדרך ללמד לשמה ומפרש שיהא התורה כשתלמוד אותה למוסר לך שתייסר ותוכיח אותך שתלמוד לשמה ובדביקות ועי"ז הוא נקרא בן לאב הוא הבורא ב"ה. ואל תטוש תורת אמך ר"ל עכ"פ אל תעזוב את התורה לגמרי חלילה ולמוד אפילו שלא לשמה בזה נקרא בשם נוקבא שאינו אלא מקבל ולא משפיע. וזהו יש נוחלין ולא מנחילין הבן את האם היינו הלימוד שלא לשמה הנקרא בשם נוקבא שזה אינו אלא נוחל השפע למט' וכנ"ל:

זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה. נראה בצירוף הפסוק בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר. י"ל הפירוש ידוע שהשכינה נקרא' זאת שהוא דין והמתקת הדינים צריך להיות בדוגמתו דהיינו עם גבורה שבחסד שהשורש הוא חסד הוא ממתיק חסד שבגבורה ונעשה הכל חסד. וזהו בזאת כו' בפר דהוא דינים כידוע. בן בקר אוא חסד מל' בוקר והיינו גבורה שבחסד נקרא בן שהשורש הוא חסד ועי"ז נמתקו הדינים ונעשים רחמים גמורים. וזהו זאת מנוחתי עדי עד פה אשב. ר"ל שזאת כנ"ל היא מנוחתי מחמת שאני ממתיק הדינים עד פ"ה אשב. והיינו פ"ה עם הכולל הוא גימטריא אלהים. אשב פירוש שאני משיב ומהפך הדין לרחמים גמורים. כי אויתיה מחמת שתאותי תמיד על זאת. והבן:

אשרי יושבי ביתך כו' אשרי העם כו'. נ"ל דהנה איתא בגמ' חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת כו' וכונתם היה כדי לזכך ולטהר את מחשבתם ולדבק עצמם בעולמות עליונים עד הגיעם קרוב להתפשטות הגשמיות כמבואר בש"ע א"ח רק אח"כ בשעת התפלה הדבור של תפלתם הקדושה נתלבש ממילא במחשבותם הקודמות. וזהו פי' הגמרא מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. היינו הדי"ע שהוא מעשה נגד המחשבה ועוד יש מדרגה גדולה מזו דהיינו בשעת התפל' מחשבים ג"כ בעולמות ודבקים שם כאלו אינם בזה העולם כלל. ומובן ממילא אשרי יושבי ביתך פי' שיושבים בעולמות עליונים עוד יהללוך סלה ר"ל אפילו בשעת תפלתם. אשרי העם שככה לו דהנה הקב"ה נתן לצדיקים מתנה שיהא כח בידם לבטל גזירות ולהמתיק הדינים כאשר כתבנו מזה פעמים הרבה. ונקדים לפרש מה שאנו אומרים כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה. ולכאורה איך מקשר סיפא לרישא וגם היה לכתוב וה' אלהינו כדבר והפוכו. אך נראה דהנה ידוע שכל האומות הם תחת השרים המושלים עליהם ומנהיגם והשר אינו יכול למחול להם על סרחונם אבל אנחנו בני ישראל אין לנו שום שר ומנהיג רק הבורא ב"ה בכבודו ובעצמו ומחמת חסדיו הגדולים נתן כח ביד הצדיקים להמתיק דינים ולבטל ממנו כל הגזירות. ולפעמים ח"ו הקטרוג גדול ואין כח כל כך ביד הצדיק להמתיקן ובעולם העליון היא צלמא דקשוט. ואז השי"ת ב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הגדולי' משיב להמקטרג הדין עמך וכתיב בתורתי אם לא בריתי חקות שמים וארץ לא שמתי וכיון שאתה אומר שבני חטאו לפני א"כ אחריב ואבטל שמים וארץ וכל אשר בהם. ואז כשמעו כך הוא מרתת מאד מדבר הזה מפני שגם הוא יהיה בטל כשלא יהיה שמים וארץ ואז גם הוא חוזר מדבריו ונהפך לסניגור. וזהו כי כל אלהי העמים אלילים והם מקטריגים עלינו והפעולה לזה וה' שמים עשה כנ"ל. וזה שאמר דוד המלך ע"ה השמים שמים לה' כנ"ל שהשמים הם לה' פי' להוי"ה המרמז לרחמים שע"י השמים נהפך הדין לרחמים כנ"ל. וזה השי"ת ב"ה בעצמו עושה דבר זה. והארץ נתן לבני אדם פי' שגם נתן כח לצדיקים אשר בארץ שיהא כח בידם להמתיק הדינים. וזהו אשרי העם שככה לו מלשון וחמת המלך שככה פי' אשרי להעם כשיש צדיקים כאלו בעולם אשר כח בידם לשכך כעס וחימ' ולהשקיט הדינין והקטרוגי' ממנו. אשרי העם שה' אלהיו ר"ל כנ"ל אף לפעמים חלילה שהקטרוג גדול ואין כח ביד הצדיק להמתיקו ואז הקדוש ב"ה עושה פעולתו בכבודו ובעצמו להמתיקו ע"י חשובת שמים וארץ ומבטל הדינים ומהפכן לרחמים גדולים עלינו ועל כל ישראל אמן:

או יאמר ונקדים פסוק לא יהיה לך אלהים אחרים על פני שמלת על פני אין לה פירוש. ונראה דהנה הצדיק ברצותו להמתיק דינים ולבטלם צריך לעשות זה בהסתר דבר עד מאוד מפני המקטרג שלא יבין בו והפגם הוא נגלה. וזהו לא יהי' לך אלהים אחרים על פני פירוש שלא יהיו לך הדינים שהם אלהים אחרים שלא יהיה לך פי' שלא יהיו נמתקים כשיהיו על פני כשתעשה זה בנגלה כ"א בנסתר כנ"ל. וזהו אשרי העם שככה לו שפירושו כנ"ל שיש צדיק שיוכל לשכך הדינים בסתר ולו דייקא שהוא לו נסתר. אשרי העם שה' אלהיו. דהנה יש עוד אופן להמתיק דינים היינו כשישראל הם באחדות דהיינו ה' אלהיו ל' יחיד שהם כולם כאיש אחד ואשרי לשם שהדינים נמתקים מאליהם:

או יאמר משום דלפעמים הצדיק בעצמו צריך לרחמים ואז נשאר העולם מבלי מגין וצריך הקב"ה ברחמיו הגדולים בעצמו להמתיק הדינים. וזהו אשרי העם שככה לו ר"ל שיש צדיק כזה שאף לצורך עצמו יכול להמתיק דינים וזהו מדרגה גדולה כי אין חבוש מתיר א"ע ולא כן הוא שאף לעצמו יכול לפעול. ואך שהעולם נשאר מבלי מגין כי הצדיק שרוצה להמשיך השפעות לישראל צריך שלא יחוש לעצמו כלל ולא יהא כונתו להנאתו כ"א רק בשביל ישראל לבד. שהוא אשרי העם שה' אלהיו פי' שהקב"ה בעצמו יעשה זאת בזמן ההוא וימתיק בעצמו הדינים ויהפכו לרחמים על ישראל עמו אמן:

טוב ה' לכל. נראה דהעוה"ב נקרא הכל כדאיתא בגמ' שלשה הקב"ה הטעימן מעין עוה"ב אברהם יצחק יעקב שנאמר בכל מכל כל. וזהו טוב פי' המעשים טובים של אדם הקב"ה עושה מהם סגולה לעה"ב וזהו ה' לכל שהוא משלם לו בעה"ב הנקרא כל. ורחמיו על כל מעשיו פירוש ועניני עה"ז שהשי"ת נותן לאדם שהם נקראי' מעשיו שהם בזה העולם העשיה הם אינם אלא מצד הרחמים והחסד מהבורא ב"ה:

אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. נ"ל דכך אמר דוד מחמת שהיה אוהב ישראל וחשק מאוד להטיב לישראל להסיר מהם כל הדינים ואמר אני בצדק פירוש בצדקה ותפלה הנקרא ג"כ צדקה כמרומז במלת צדקה צ' אמנין ק' ברכות ד' קדושות כידוע וכל מה שאני עושה זה הכל בשביל ישראל לאחוז מהם הפנים של זעם. וזו היא אחזה פניך ובאיזה אופן יהיה לנו שכר לעוה"ב אינו כ"א ע"י שאני מחשב תמיד בעולמות עליונים ועוסק תמיד ברוממותך. וזהו אשבעה בעולם הבא הוא בהקיץ תמונתך כמו בשביל הקיץ המונתך מה שאני מקיץ ומעורר עצמי להשב בתמונתך. אבל השורש המצות והמעשים טובים אין נותן לישראל להשפיע עליהם רחמים:

העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. ע"ד המשל אדם המסתכל באיזה חפץ טוב ואינו מגיע

אל

אל לבו מדי יום יום מעלות החפץ ההוא אז החפץ ההוא אינו נושא חן בעיניו מחמת ההרגל בו. והתחנונים הוא ל' חן. והיינו מי שעושה תפלתו קבע פירוש שאינו מתאמץ עצמו בכל יום בתשוקה יתירה יותר מיום הקודם לו אין תפלתו תחנונים שאין נושאת חן בעיניו. וזהו ה' חננו לך קוינו פי' מחמת שלך כל תשוקתינו ומקוים אנחנו לך לכך הוא לחן לנו עד מאד:

קדם ידעתי מעדותיך כי לעולם יסדתם כו'. בהקדים לפרש ע"ד הרמז כילד עלה בכבש פי' כילד עולה ממדרגה למדרגה ומפרש ופנה לסובב פי' שיפנה עצמו לסביבות ישראל להשפיע להם די צרכיהם. דרומית ר"ל הרוצה לבא אל החכמה כמו הרוצה להחכים ידרים. מזרחית פירוש מיד בקומו בבוקר לא יפנה רק אל התורה שמזה יבא לו שיזריח אור גדול. וזהו השמש יצא על הארץ פירוש היציאה הבהירות על הארץ הוא הגוף ע"י עסק התורה. ולוט בא צוערה רוצה לומר יצר הרע הנקרא לוט בא צוערה מל' מצער שנעשה מצער וקטן. מזרחית לצפונית פירוש עם האור הזה יכול להשפיע השפעות וטובות גדולות שצריך לזה הצפנה והטמנה גדולה שלא יבין המקטרג. ע"ד שפירשתי הרוצה להעשיר יצפין פי' מי שרוצה להעשיר את ישראל ולהמשיך עליהם השפע' צריך להצפין הדבר מן הקטרוג. וזהו מצפון זהב יאתה ע"י שיצפין יבא זהב היינו השפעות. וזהו קדם ר"ל ע"י מזרח האור ידעתי מעדותיך פי' אוכל לדעת השני דברים הנקראים עדות דהיינו מנורה היא בדרום ושלחן בצפון ונאמר בשניהם עדות: וזהו ידעתי מעדותיך שאוכל להשיג החכמה כדי להשפיע. כי לעולם יסדתם. פירוש שכל זה יסדת בשביל העולם כדי להשפיע להם:

טעמו וראו כי טוב ה'. יש לפרש דהנה האדם אין רשאי להנות מהעה"ז הן אכילה ושתיה והן הראיה שאדם רואה בעיניו שהם עיקר החמדה כדרך שאמרו עין רואה ולב חומד וא"כ צריך האדם שכל ראיותיו לא יהי' כ"א בדבר ה' וברוממותו לבהון בנפלאותיו. ומובן ממילא טעמו פירוש כל מה שתטעמו בפה הוא אכילה ושתיה. וראו וכל מה שתראו זה לא יהי' הכל כ"א להבין כי טוב ה' להכיר טובתו וגדולתו יתברך:

או יאמר טעמו וראו כו'. דאיתא מה שישראל התרעמו על המן אף שהיו טועמין בו כל מיני טעמים שרצו לטעום רק מחמת שלא ראו בעיניהם המאכל ההוא והיה להם זה כסומא אשר אין לו שובע. וזהו טעמו וראו כי טוב ה' פירוש מה שאתם טועמין המאכל וגם רואין אותו מה הדבר ההוא הכל מחמת כי טוב ה':

צדיק מושל בירא' אלהים. ונראה לפרש ע"פ מה שפירשתי כבר בפסוק אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. דאמרינן ואתם הדבקים בה' כו' וכי אפשר לדבק בהש"י ב"ה אלא הדבק במדותיו. ולכאורה כיון שאדם צריך לדבק במדותיו של הקב"ה א"כ קשה איך שייך יראה בהבורא ב"ה. אך מצינו ג"כ יראה בהש"י דהיינו שמתיירא ב"ה וב"ש שלא יחטא אדם ויענש חלילה ונמצא האדם צריך ג"כ להיות לו יראה זו שיש להבורא ב"ה שיתיירא לנפשו פן יחטא חלילה. וזהו אשתחוה כו' ביראתך פי' במדת יראה זו ששייך בהש"י ביראה זו אשתחוה אל היכל קדשך גם הכי. אך הצדיק השלם אם רואה איזה אדם שחטא להש"י הוא עושה צדקו ומרצה ומתפה עליו בקדושתו הגדולה לבלתי ענוש יענש הם ושלום. וזהו צדיק מושל בירא' אלהים. פי' שמושל אף ביראה זו של הש"י ב"ה דהיינו שלא יחטא האדם ויענש כי אף שיחטא הצדיק ההוא מושל בזה ומגין עליו שלא יענש ומתפה ומרצה עליו ונסלח לו:

או יאמר צדיק מושל כו'. ומתחלה נקדים לפרש מה שכבר כתבנו מזה מתחלה עלה במחשב' לברא' במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שתפו למדת הרחמים. וקשה וכי ח"ו יש שינוי לפניו ב"ה וב"ש ונרא' דכך פירוש מתחלה עלה הבורא ב"ה בעולם המחשבה דהיינו תחלת בריאותו הי' בעולם המחשבה במה"ד כי שם אין צריכין לרחמים מחמת שאין שם יצה"ר וראה שאין העולם מתקיים פי' שאז באותו פעם כשברא אותו העולם ראה ג"כ שאין זה העולם עיקר הקיום כי כל כוונתו היה רק להיטיב לברואיו וזה כל תענוגו ושיתף בו מדת הרחמים. פירוש שברא עה"ז התחתון הצריך לרחמים וח"ו לחשוב שום השתנות חלילה רק הבריאה היתה כסדר מתחל' העולם העליון בדין ואח"כ העה"ז ברחמים. והנה בעולם העליון הדינים נקראים בשם יראה כי שם לא שייך דין ועונש רק בעוה"ז נקראים דינים לעשות דין ועונש ח"ו בעוברי רצונו. והנה הצדיק צריך לעסוק בעבודתו הקדושה להפוך את הדינים בעולם הזה ג"כ לרחמים. וזהו פי' המשנה שבועות שתים שהן ארבע כו'. דעיקר כללות התורה הם שנים מ"ע ול"ת והכללות משניהם הוא הדביקות בבורא ית"ש על ידי מצותיו והדביקות נקרא בשם אכילה. דמצינו במלאכים אצל אברהם נאמר בהם ויאכלו וקשה וכי שייך אכילה אצל המלאכים אלא שזה קאי על הדביקות דהיינו אאע"ה בקדושתו הגדולה היה מסדר לפניהם השלחן הטהור בקדושה רבה ובדביקות גדול ודבק המלאכים והנו מדביקות זה של אאע"ה שהוא דבר רוחני וזה הי' אכילתם. ונמצא לפ"ז אכילה נקרא דביקות וזה לעומת זה שגם אצל עבירה שייך דביקות כמ"ש ותדבק נפשו בדינה כו' והדביקות הזאת נק' ג"כ בשם אכילה כמ"ש אכל' ומחת' פיה. וזהו שבועות שתים שהן כו' שאוכל ושלא אוכל. פירוש שבועות שאדם מושבע ועומד מהר סיני הם שתים דהיינו שאוכל הוא הדביקות הטוב שידבק בה האדם ושלא אוכל הוא הדביקות הרע שירחק ממנה האדם. והוסיפו הכמים עוד שתים שאכלתי כו'. דהנה העולמות העליונים נבראים במדת הדין כנ"ל והיינו האותיות למפרע ע"פ תשר"ק דכל דבר היושר הוא רחמים והיפך הוא דין. והעוה"ז הוא ע"פ א"ב היושר שהוא רחמים והצדיק צריך להפך מדת הדין לרחמים וזהו שאכלתי דהיינו לשעבר הרומז לתשר"ק לעשותו ישר ע"פ דבקותו ולהפכו לרחמים. והרשעים מהפכין חלילה להיפך והוא שלא אכלתי והמשכיל יבין:

לרוקע הארץ על המים. נראה דהנה העולם נברא בארבע יסודות ארמ"ע ויסוד העפר הוא דבר עב וחומר הממשיך את האדם לתאות הגופניות ולכן הוא קשה מאוד לפעמים לשבר כח התאוה ע"י שלא קדשו עצמם אביו ואמו בשעת תשמיש ויסוד העפר הוא גדול בו עי"ז. וזהו דאמרינן בגמ' במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. והוא לכאורה דבר זר שהצדיק דמעיקרא לא יהי' יכול לעמוד במחיצה אשר מעולם עבר ושנה ועשה תשובה אלא מחמת שבעל תשובה קשה לו לפרוש מתאוות הגופניות ע"י שחומרו עב ואעפ"כ הוא משבר עצמו בכל כחו את תאותו ולכן שכרו הרבה מאוד. אבל יסוד המים הוא ממשיך את האדם לעבודת הבורא ית"ש. ונמצא זה חסד אל על האדם משבר כח תאותו ומגביר יסוד המים על העפר. וזהו לרוקע הארץ על המי' פירוש רוקע הוא ל' חיזוק כפרש"י על יהי רקיע בתוך המים. והיינו לרוקע הארץ על המים

פירוש שברא הקב"ה יסוד העפר שהוא חזק יותר מיסוד המים שהוא ממשיך את האדם לתאות כנ"ל כי לעולם חסדו למען ישבר האדם את כח תאותו אף שקשה עליו מאד ועי"ז חסדים גדולים באים לעולם:

ויסב חזקיהו פניו אל הקיר כו'. כי בגמ' אמרו המתפלל צריך שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הקיר ועוד אמרו שלשה דברים מזכירין כו' וא' מהן קיר נטוי: כי כשהולך אדם תחת הקיר נטוי בודקין אותו אם ראוי לנס שלא תפול הקיר עליו. ובגמ' הראשונה יש לדקדק בלשון הקיר בה"א הידיעה ולמה לא אמר סתם בינו לבין קיר. אך עפ"י הגמ' שניה הוא מדויק שפיר והפי' הוא כך. לפי שאדם קודם התפלה צריך לטהר מחשבותיו שיהיו בלי שום פיגול ולפשפש במעשיו אם חטא לעשות תשובה שלימה שתוכל התפלה לעלות בלי שום מסך המבדיל רק זכה וברורה בלי פיגול כלל ובודאי האדם המדקדק על עצמו להרהר בתשובה תמיד ולפשפש במעשיו כראוי וממילא הוא מטוהר ומנוקה מכל עון וחטא ומותר לו לילך תחת קיר נטוי כי אף שיבדקו בו יצא זכאי כי התשובה מועלת לכל ומגינה עליו. וזה הוא הפירוש המתפלל צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר פירוש הקיר הידוע דהיינו קיר נטוי פי' שצריך לפשפש כ"כ עד שלא יהא לו הקיר נטוי חלילה אף אם יעבור תחתי' ואז ילך להתפלל. ובודאי תהיה תפלתו זכה וברורה ותעשה פירות למעלה ושורש למטה. וזהו שנאמר בחזקיהו ויסב חזקיהו פניו אל הקיר פי' כדלעיל שפשפש במעשיו כ"כ עד שלא היתה הקיר הפסק בינו לבינ' ואז הית' תפלתו שבסוף זכה מאוד וק"ל:

הוגעתם את ה' בדבריכם. כי האדם צריך להיות מחשבותיו כ"כ ברורים עד שכל הדברים שידבר שלא יהיו לריק ויגיעו עד כסא הכבוד ויעשה פרי וכל עבודת האדם צריך זאת להיות תמיד דבוק בו ית' וכאשר ידבר איזה דבור יהיה מחשבתו בזה הדבור הכל לכבוד הבורא ב"ה ואף שידבר בצרכי העולם כונתו יהי' לשמים. וזהו הפירוש בפסוק הוגעתם את ה' בדבריכם הפסוק מלמדנו שיהיו דברינו כ"כ ברורים עד שיגיעו אל הבורא ב"ה. וזהו פי' הפסוק כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר כי צריך לעבוד על זה המדרגה תמיד שיגיעו דבריו אל הבורא ב"ה ולא יסבור שכבר הוא במדריגה זו לפי שזה צריך עבודה תמידית ותפלות האדם שהוא ההכנעה והענוה וכשיסבור שכבר הוא במדרגה זו א"כ יש לו גאות וכיון שיש לו גאות בודאי אין לו מדרגה זו. וזהו כל הדברים יגעים דהיינו הדברים שאתה סובר שכבר הגיעו אל ה' ית' ב"ה בודאי לא יכול איש לדבר כי בודאי אינו כך כיון שסובר כך כדלעיל וק"ל:

ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים. נראה כי יש שני צדיקים הצדיק האחד יש שממתיק דינים בעבודתו הקדושה שמהפך מדה"ד למדה"ר. ועוד יש צדיק שני שאינו עושה שום פעולה לזה אלא שמכח צדקתו הגדולה ממילא אין הדין יכול לשלוט כלל והחסדים גוברים בזכותו. וזהו ההופכי כו' כי הדינים נק' צור שהם קשים כמו האבן והצדיק מהפך אותם לרחמים ואדרב' ממשיך חסדים. וזהו ההופכי הצור שהם הדינים להיות מים שהם מרומזין אל החסד. חלמיש הוא הצדיק היותר גדול וחזק כמו החלמיש הזה (למעינו כמו) למעינו מים כלומר בשבילו לבד בלי שום פעולה רק שזכותו מגין ובא השפע על ידו:

שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא. דאיתא בגמרא כל העוסק בתור' ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור כאלו פדאני לי ולבני כו'. ולכאורה הלא בעסק התורה הכל בכלל כי זה עיקר עסק התורה לשמה לשמור ולעשות ולקיים ולמה פרט את אלו ג"ח ותפלה עם הצבור. ונ"ל דאיתא בגמרא כל העוסק בתורה לבד דומה כמי שאין לו אלוה אלא בתורה וג"ח. ועוד איתא בפסוק גומל נפשו איש חסד. ויבואר הכל בסיגנון א'. דהנה אנו מתפללין כרחם אב על בנים כו'. ולכאורה איך אנו מתפללין שירחם ה' עלינו רק כרחם אב בודאי רחמי השם ית' עלינו עד אין קץ. אך נראה דהנה הרחמים של הבורא ב"ה הם כאשר אנחנו הולכים בדרכיו ומתנהגי' כשורה אזי הוא מעורר רחמים עלינו וחסד הוא לפנים משורת הדין אף לאינו הגון כדכתיב וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון. וזהו שאנו מתפללין שנהיה במדרגה זו שלא נצטרך לחסדים רק שנתקן את מעשינו והוא מרחם עלינו ע"פ שורת הדין כן תרחם עלינו. וזהו העוסק בתורה לבד כו' דע"י עסק התורה זוכה אדם לבא אל הדבקות ולהתעוררות רחמים ואם עוסק בתורה לבד פי' בלא דביקות כ"א שלומד תורה בודאי הוא מתמת מעשיו המקולקלין וזהו דומה כמי שאין לו אלוה כיון שאין לו דבקות בהבורא ית"ש אלא בתורה וג"ח מב' הגמל את יצחק ר"ל ע"י עסק התורה יגמול החסדים שלא יצטרך עוד אליהם. וזהו גומל נפשו פי' שגומל נפשו מהתאוות הבהמיות ומרגיל עצמו בתורה ומצות שעי"ז יבא האדם אל הנפש השכליות והדביקות. איש חסד לשון בעל כמו איש נעמי דהיינו שהוא בעל ואדון להחסדים אבל הוא אינו צריך להחסדים. וזה נ"ב כל העוסק בתורה ובג"ח כנ"ל שע"י התורה הוא גומל שהחסדים שלא יצטרך אליהם ומתפלל עם הצבור כדאיתא בגמרא כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו. י"ל הפי' כך דהנה הצדיק צריך להמשיך השם ב"ה וב"ש לעוה"ז שישרה עמנו וישפיע עלינו ואח"כ צריך להעלות השכינה. ולכן אנו אומרים בתפלת י"ח אלקי אברהם כו' כי מתחלה אנו צריכים לקשר עצמינו באבות שעי"ז יש כח בידינו להמשיך את הבורא כביכול אלינו בעוה"ז ואח"כ אנו אומרי' הגדול כו' דהיינו המדות העליונים שאנו מדבקין עצמינו למעל' כדי להעלות השכינה. וזהו כל הקובע מקום לתפלתו פי' שרוצה לקבוע דהיינו להמשיך השכינ' הנקרא מקום לתפלתו. אלקי אברהם בעזרו. פי' צריך לקשר עצמו תחלה באבות והיינו מתפלל עם הצבור שמתפלל על צרכי הצבור שגורם להם השפעות כנ"ל כאלו פדאני דהיינו העלאת השכינ'. ואת בני שגורם להם השפעות. וזהו שמרו משפט פירוש שמרו שלא יהי' כח בדינים לשלוט שיתעורר רחמים ע"פ מעשיכם הטובים. ועשו צדקה הוא השפעות שהם צדקה לעולם. כי קרובה ישועתי ישוע' שלי הוא העלאת השכינה:

על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו: הנה מלת כל הוא מיותר לכאורה גם אין מובן לעת מצוא לפי פשוטו עד שדרשו חז"ל כדאיתא בגמ'. ואמנם נראה לי דהנה עולת חובה על הצדיק ומוטל עליו להתפלל תמיד על כללות ישראל להשפיע להם השפעות חסדים ורחמים. וזהו מחמת שהצדיק עובד את הש"י מאהבה ואהבה הוא האחדות ויחוד שמו הגדול והפץ ה' בידו כי הש"י חפץ תמיד ומתאוה לתפלתן של צדיקים שהם מייחדים שמו הגדול באהב' לכן ההשפעות נמשכין ויורדין ע"י הצדיק. וזהו שאנו אומרים בברכת ק"ש אהבה רבה אהבתנו כו' ואנו חותמין

הבוהר

השתר בשמו ישראל באהבה. דהיינו ע"י אהבה בחר אותנו וחתימה הוא תוקף הדבר כי תיכף ומיד באמירתנו הבוחר כו' מיד הם מסולקים ונסתמים פיות מסטיננו ומקטריגנו העומדים על תפלתינו כי הדבר אשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב וח"ו אין ברכתינו יוצא לבטלה. ומה שחתימה היא באהב' ואהבה בגימטריא אחד שע"י שאהבה הוא האחדות. אך פן ואולי עדיין אין זה אהב' שלימה לכן אנו אומרים אחר זה תיכף שמע ישראל לייחד שמו הגדול במסירת הנפש למען תהיה אהבה שלימה ויחודא שלים ואהבה ואחד גימ' כ"ו הוא הוי"ה ב"ה. והנה בהשם הוי"ה ב"ה יש ד' מדרגות ואחד מהם הוא מדרגת של שם מ"ה והשם הזה הוא השומר אמיתי העליון של ישראל בגלותינו כי אף במצרים היה גלוי וידוע השם הזה לישראל וכה אמר מרבע"ה להקב"ה הנה אנכי בא אל ב"י כו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ר"ל כשהם יאמרו לי מה שמו גם אנכי אומר עליהם שכדבריכם כן הוא שזה השם המשמר אותנו ברחמים:

וזהו שאמר יחזקאל הנביא ואראה דמות כמראה אדם כו' כי אדם בגימ' מ"ה ראיתי שהוא יושב על כסא רחמים לשמור אותנו ונמצא הצדיק ע"י אהבה ואחדות שלו צריך לעורר רחמים וחסדים ע"י המדרגה הזאת הנקרא מ"ה. אך צריך עוד לזה שבמקום גדולתו צריך שתהא ענוותנותו דהיינו מחמת שהצדיק עולה במדרגה כזו ופן ח"ו יגבה לבו קצת לאמר הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני. לכן צריך לזה מדת ענוה. וזהו פי' מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ר"ל מה יפית שהצדיק צריך ליפות את השם של מ"ה לעוררו ברחמים ומה נעמת דהיינו מדת ענוה כמו שאמר מרבע"ה ונחנו מה וצריך הצדיק להנעים המדה הזאת להיות נעים ומתוק לו המדה הזאת ועי"ז אהבה בתענוגים והיינו אהבה כזאת גורמת לישראל להיותם בתענוגים ורחמים גדולים. וזהו כמו שאמר הנביא דרשו ה' בהמצאו כי דרשו הוא לשון צווי שבגלות המר הזה צריכין אנו לדרוש את ה' תמיד לעורר עלינו רחמים כמו שעשתה אמנו רבקה בהיות לה צער עיבור והלכה לדרוש את ה' כמו כן אנחנו בגלותינו בכל עת צריכין אנו להקדים לעורר רחמים. ונוה הנביא דרשו ה' בהמצאו. פי' עד המצא המדרגה זאת של השם הוי"ה ב"ה הצריכ' לכם כנ"ל וע"י מה תמצאו המדרגה הזאת ומפרש קראוהו בהיותו קרוב דהיינו ע"י אהבה שהיא אחדות וקורבות העולם התחתון לעליון עי"ז תמצאנו. ועד"ז יבואר הפסוק הנ"ל על זאת יתפלל כל חסיד כו'. פי' החסיד יתפלל אליך על הגלות ישראל להשפיע להם רחמי' וחסדים. ואמר לעת מצוא דהיינו כשיגיע הצדיק לעת הזאת וממציא המדרגה הזאת שעי"ז ישפיע להם לישראל ופן מחמת זה יגבה לבו קצת כנ"ל לכן אמר רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו דהיינו שיכניס עצמו במדת ענוה דהיינו שיחשוב מי יתן שע"י תפלתו יפעול רק לשטף מים רבים כו' הם הקליפות אליו לא יגיעו וממילא ע"י אהבה ואחדות של הצדיק ובהצטרף לזה מדת ענוה הוא מעורר רחמים גדולים וחסדים על ישראל אכי"ר:

רחש לבי דבר טוב כו' עד לשוני כו'. נראה לפענ"ד לפרש כל הפסוקים הנ"ל בחדא מחתא ועל פיהם יבואר גם הפסוק הזה. הנה הצדיק הוא מתפלל תמיד על גלות השכינה וכונתו תמיד במעשיו הקדושים ליחד קב"ה ושכינתיה ולבל תהיה להדינים וקליפות שום אחיזה בקדושה להבדיל בין הקודש ובין החול. והנה השכינה נקרא דבר כי דבור הוא תורה שבכתב ואמירה הוא תורה שבע"פ ודבור הוא לשון קשות ואמירה היא רכה ונרמז לזה ע"פ שנים עדים יקום דבר ודרשו בגמ' דבר ולא ח"ד. ר"ל שהצדיק יקום דבר שמקיי' את השכינה שיהא דבר שלם ולא חצי דבר. ובגלות המר הזה היא חצי וח"ש פגימת הלבנה והצדיק ע"י תפלותיו ומעשיו הקדושים מפריד ומפרים הקליפות לתהומא רבה שלא יהא להדינים והקליפות אחיזה בדבר היא השכינה רק שתהא בשלימות כולו טוב. וזהו ג"כ פי' ודבר דבר אז התענג על ה' שמגלה הקב"ה להצדיק שידבר דבורו השוב וע"י דבורו יעשה דבר שלם היא השכינה בשלימות כנ"ל. אז תתענג השכינה על ה' ע"י שהצדיק מפרים ומפריד הקליפות מקדושה עי"ז תתענג השכינה עם ה' הוא יחוד קב"ה ושכינתיה. וזהו ג"כ מה יפית ומה נעמת כשהצדיק מיפה את השכינה ומפריד הקליפות וממתיק אותו בכולו טוב עי"ז הוא גורם אהבה ואחדות כנ"ל ועי"ז הוא היחוד בתענוגים. וזה ג"כ על זאת יתפלל כל חסיד אליך כי זאת הוא השכינה דהיינו שהצדיק יתפלל על השכינה רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו פי' שלא יגיעו בהקדושה כלל ולא יהא להם אחיזה בקדושה כלל. וזהו ג"כ וירא אלהים את האור כי טוב אלהים הם הדינים ועינים להם ולא יראו כי ח"ו בעת שליטתם ר"ל אינם מבחינים בין טוב לרע ח"ו והם כסומא בלא ראות והצדיק מחמת האור שלו המאיר בתוכם להפכם לרחמים הם באים לראייה והוא גורם בהם חוש הראות. וזהו וירא אלהים הדינים באים לידי ראיה. את האור כנומר בשביל האור של הצדיק המאיר בתוכם עד כי טוב שנהפכין לרחמים וטוב על ישראל נצח אמן:

זקני ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהן. י"ל הפי' לפי מה שפרשתי אין לו אלא זירוז השורש שצריך האדם להיות תמיד בהכנעה גדולה אף שהוא במדרג' גדולות לא יחזיק עצמו אלא כמתחיל בעבודת הבורא ית"ש שהוא הזירוז שהוא תחילת עבודה המביאה לידי עבודת הבורא ב"ה וב"ש ע"ד שאמר התנא זריזות מביא לידי נקיות עד לידי רוה"ק. ונמצא הזירוז היא התחלה וצריך המוכיח המצוה בטוב על ישראל עיקר לצוות להם שלא יחזיקו עצמם לעולם רק במדרגת זירוז וזהו אין לו אלא זירוז מיד ולדורות. ר"ל אף אחר שיהיה לך כל המדרגות אף עפ"כ לעולם לא תחזיק עצמך אלא כמתחיל בעבודה עיין בחיבורי על סדר הפרשיות בפרשת תצוה באריכות שם תמצא מרגוע לנפשך. וזה הכונה ג"כ דחכם הוא נקרא הממולא בכל החכמות שבעולם ות"ח הוא הלומד אצל החכם כמו תלמיד לחכם. ולכן אמרו זקני ת"ח פי' מי שמחזיק עצמו לתלמיד אפי' בזקנותו דהיינו שהוא מוכנע גדול שאפי' בעת זקנותו שאז פסק כח היצה"ר בודאי הוא יותר במעלות ומדות טובו' מבחרותו ואעפ"כ מחזיק עצמו לתלמיד ונמצא כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן. וזהו פי' ת"ח מרבים שלום בעולם פי' אותם החכמים המחזיקים עצמם לתלמידים והם מוכרחים תמיד להתגבר בעבודתם בכל פעם יותר הם מרבים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה וגורמים ברכות והשפעות לעולם התחתון וז"ש שהע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני פי' נתיישבתי בדעתי שעיקר השורש שאחכם הוא ע"י שהיא רחוקה ממני פי' שאהי' במדריגה זו כאלו לא נגעתי בתורה כלל ואז אחכמה בודאי שזה עיקר גדול לאדם שישכיל ויבין בדעתו לו יחי' אלף שנים לא ישיג עיקר שורש חכמת אלהות שהוא דבר אין לו סוף ולא ערך וכל מה שמתגבר אדם בעבודתו ית"ש

ויתעלה

ויתעל' בכל פעם יבין אז יותר שאינו מבין כלל והוא רחוק מאוד מהחכמ' העליונ'. והשם ברחמיו וחסדיו המרובים יעזרנו להבין ולהשכיל על כל הנ"ל באמת אמן כיה"ר:

ואהבת לרעך כמוך. כדאיתא בזוה"ק דהנשמ' יש לה לבוש רק שהיא מתלבשה בג"ע והיא דוגמת אברי הגוף והנשמה היא חושקת תמיד לאהוב את השי"ת ב"ה רק הגוף שהוא חומר עב הוא המונע אותו וזוה השי"ת ואהבת לרעך השי"ת נקרא רעך כמו רעך וריע אביך כו'. כמוך. פי' כמו הנשמה שהיא כמוך דוגמתך באבריך וכמו שהיא אוהב' אותו באהב' שלימה כמו כן אתה הגוף תסכים עמה ותאהוב את השי"ת באמת:

שירו לה' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים. יש להשיב ההלכה לאותן שאינם יודעים האיך נענה אדם בתפלה בהתפללו על החולה והוא נתרפא הרי הוא כמו השתנות חלילה אצל הבורא כפשוט האמיתי. אך הענין הוא באמת מפי עליון לא הצא הרעות רק האדם הוא מקושר בכל העולמות ומחמת חטא הוא נפסק מהקשר העליון ונופל בענין חולי רע ר"ל ואחר שבא הצדיק ומתפלל הוא מקשר את האדם הזה בשרשו כבתחלה ולכן נקראת תפלה כי התפלה הוא מל' התקשרות כמו נפתולי כו' ונמצא ממילא מתרפא ולפעמים אין מועיל לו תפלה הלילה כי יש עליו קטרוג חלילה ואז צריך לקשרו בעולם הגדול הנקרא תהלה כי תהלה הוא מל' ואחריו תהל אור כו' כי שם הוא רק אור גדול ואין כח בדין לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל. ולכך נקראים שירי דוד מלכנו תהלי' שיכולין לפעול על ידם הכל ואין שטן ואין פגע רע וזהו שירו לה' כו' תהלתו בקהל חסידים. פי' ענין התהל' הוא ביד החסידים המתחסדים עם קונם:

אקוה שמך כי טוב נגד חסידך. נראה דהנה צדיק כל עבודתו ומעשיו הוא מעלה אותם למעלה למעלה להשם הוי"ה ב"ה. וז"ש שהע"ה אין כל חדש תחת השמש. פי' שצריך האדם להתגבר בעבודתו ית"ש כשהוא עושה איזה עובדא או מחדש חידושין דאורייתא צריך לראות שלא תהא נשאר למט' תחת השמש רק להעלו' למעלה מן השמש אל השם ב"ה. וזהו יקוו המים מתחת כו' ותראה היבשה ויהי כן. ולכאו' יש להבין מה רבותא השמיענו הכתוב שהי' כן היפלא מה' דבר. אך לפי דברינו הפי' עולה כך שכל זה עשה השי"ת ב"ה כדי שיעשה אח"כ הצדיק דוגמת הדבר הזה והיינו יקוו המים דהתורה נקראת מים וצוה השי"ת ב"ה שיקוו ויכנסו התורה אל מקום א' ר"ל אל האחדות העליון ועי"ז ותראה היבשה ר"ל כי ביבשה יהי' נראה הדבר הזאת אם התורה היא בשרשה דהיינו שיהיו השפעות גדולות ע"י התורה או העוסק במצוה ההוא ואז ידעו כי היא השלימה מכל מום ועלתה למעלה וגם ותראה היבשה שהבריות יהיו נראין יפין מכח העובדות ההם. ויהי כן פי' שזה הי' כמו דבר הבטחה מהשם הטוב להצדיק שגם הוא יהי' יכול לפעול כן. וזהו אקוה מל' ויקוו שמך פי' כמו אל שמך כנ"ל שאני מכנים כל מעשי אל שמך פי' כי ע"י זה בא טובה וברכה לעולם זה הדבר הוא טוב לפני חסידך:

או יאמר אקוה שמך כו'. דהשם הוי"ה ב"ה במספר קטן הוא גימ' טוב והחסיד האמיתי כל השתוקקותו הוא למלאות שמו הגדול וזה כל עבודתו אבל הצדיקים שאינם במדרגה זו אזי עבודתם בקטנות שהוא מספר קטן של השם. וז"ש דהמע"ה אקוה שמך כי טוב אפי' כשהוא בקטנות גימטריא טוב. אבל הוא נגד חסידך פי' זה הוא התנגדות להסידים שרוצים דוקא לעבוד

אותך בגדלות:

למה שצדיקים דומים לפני השכינה כנר לפני אבוקה. י"ל הפי' ע"פ שאנו רואים בחושינו בהתקרבות נר לפני אבוקה אז הנר מתכבה. ולהבין החקירה הזאת מאיזה סבה באמת כך הוא שהנר תתכבה לפני אבוקה. יש לומר מחמת שכל דבר נמשך לשרשו והאבוקה הוא אור גדול ובהגיע הנר לפניו אז נמשך לשרשו ולכן נסתלק האור אל השורש. וזה שאמר למה הצדיקים דומין כו' פירוש באיזה הבחינה הם רואים ובאים לפני השכינה כנר לפני כו' דהיינו שכל מעשיהם ועבודתם הם מתלהבי' בלהב גדול למשוך אל שרשם היא השכינה. והבן:

כה אמר ה' זכרתי לך כו'. נ"ל דהנה מדרך ב"א המתחילים בעבודתו ית"ש בתחלתו הוא סובר שכל עובדא טובה שעושה מצוה או עסק בתורה וכיוצא בזה הוא עושה בזה חסד להבורא שעובד אותו ומחזיק טובה לעצמו כאלו עושה חסד גדול עם הבורא חלילה. אבל כשבא אל עבודת הבורא בשלימות אז הוא מבין באמת שאין הבורא צריך למעשיו ולא התחיל בעבודתו עדיין כלום וכאלו אינו עושה כלל כך הוא נחשב בעיניו ואינו מצפה לתשלום שכר מחמת שלפי הבנתו ודעתו אין מגיע לו כלל ומוסר נפשו לעבודתו ית"ש כדבר הפקר. וממילא מובן זכרתי לך ר"ל שהשי"ת ב"ה ברוב רחמיו הגדולים זוכר לאדם גם המעשים שעשה בנערותו אע"פ שסבר שעשה חסד עם הבורא אעפ"כ הוא מקבל ממנו וזהו זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך. פי' ההנהגה הכוללת כלו' אחר שהקנת עצמך. לכתך אחרי במדבר לעבדני במדרגת מדבר דהיינו כהפקר במסירת נפשך וכל זה אני זוכר לך:

גמרא כינור הי' תלוי למעלה ממטתו של דוד כו'. נראה דהנה מטה היא ל' זיווג שהצדיק הוא מזווג ומייחד העולמות בעבודתו ומעשיו הקדושים ודהמע"ה היה במעלה יתירה שמרוב דביקותו הי' מזמר מאליו בשירות ותשבחות. וזהו כינור היה תלוי למעלה ממטתו כיון שהגיע חצות לילה שהשכינה נקראת חצות לילה כדאיתא בזוהר הקדוש וכיון שהגיע להיחוד השכינה. רוח צפונית מנשבת בו ר"ל רוה"ק שהי' צפון עמו הי' מנשב בו בכח דהיינו בדביקות והתלהבות. והי' מנגן מאליו ע"ד שפרשתי זמרו אלקינו ולא נאמר לאלקינו שצריך הצדיק להתקדש ברוב קדושתו עד שתהא השכינה מזמרת מתוך גרונו. וזהו והי' מנגן מאליו. וזהו שאמר דהמע"ה אטה למשל אזני. פי' התורה הנקרא' משל הקדמוני וצריך האדם להטות אזנו להבין תוכן הדברים של התורה הקדושה ולא ידמה חלילה שהיא רק כפורי דברים כדאיתא תיפח רוחם האומרים שהתורה הוא ספורי דברים. אפתח בכינור חידתי פי' וגם זאת אפעל בעבודתי באמת שע"י הכינור כנ"ל דהיינו בשירות ותשבחות אני פותח על ידם עוד עולם גדול שהוא למעלה ממדרגה הזאת והוא הנקרא חידתי כי חידה הוא דבר היותר גדול מדבר שיכול לשמוע באזנים והבן:

בשרתי צדק בקהל רב כו'. דהנה כ' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פי' מי שרוצה לשום פעמיו לדרך האמת לילך בדרכי ה' צריך לעשות צדקה וצדקתו מועלת לעורר עי"ז צדקה העליונה כדאיתא הדבק במדותיו מה הוא רחום כו' מה הוא חנון כו'. והיינו ע"י שמחזיק במדה זו הוא מעורר את המדה ההיא בעולם העליון כי הכל הוא תלוי באתערותא דלתתא וע"י שהוא נותן צדקה למטה גורם שהקב"ה נותן צדקה לכל ישראל

וזהו

זהו צדק צדק תרדוף פי' כשאתה נותן צדקה תהא כוונתך שצדק זה ירדוף הצדק העליון לעוררו והנה הצדקה הזאת שאדם נותן אינו אלא כגומל חסד לפי שעה כי בודאי בלתי אפשרי להעשיר אותו שנותן לו אבל צדקה שהקב"ה מתן היא מעשרה לו ולזרעו. וזהו וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו כלומר בשביל יריאיו הנותנים צדקה הם מעוררים חסדים על כל העולמות כי כל העולמות עליונים צריכים לחסדי'. וצדקתו לבני בנים כנ"ל שהצדקה של הש"י ב"ה היא לבני בנים. וזהו בשרתי צדק בקהל רב פירוש על ידי צדקת שלי אני מבשר צדק בקהל רב שאני מעורר שהקב"ה יתן צדקה לכ"י. הפסוק מקצר וכולל שני צדקות כאחד:

או יאמר בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא. דהצדיק הוא מרגיל את לשונו ודבורו לדבר תמיד דברי' טובים שהוא לכל אדם שצריך לאיזה הצטרכות מזון או בנים או בריאות הגוף הוא מבשר אותו שיהיה לו כך כמו שרוצה. אח"כ בינו לבין עצמו הוא מתפלל להבורא ב"ה על הדבר שיקום כן. וזהו שאמר דהמע"ה בשרתי צדק בקהל רב. אמת שאני מבשר טוב לעמך ישראל ואעפ"כ אני מתפלל עליהם ג"כ. והנה שפתי לא אכלא שאני מתפלל לפניך שכדברי כן יקום ה' אתה ידעת האמת שכך כוונתי בדבורי שאח"כ אתפלל לפניך:

או יאמר בשרתי צדק כו'. דהנה הקדושה נקרא' צדק והאדם הצדיק הדורש ברבים דברים קדושים ולפעמים יש ברבים איזה בני אדם שאינם מהוגנים והם מגשמים את הקדושה אל ימנע עצמו בשביל זה כי הוא אינו יודע מה בלבו של חבירו. וזה שאמר דהמע"ה בשרתי צדק בקהל רב שאני מבשר הצדק שהוא הקדושה בקהל רב כלומר בכל מיני קהל ואע"פ שיכול להיות שיש ביניהם ב"א שאינם מהוגנים אעפ"כ שפתי לא אכלא כי ה' אתה ידעת את לב האדם אבל אני איני יודע ולכן שפתי לא אכלא:

שאו מנחה ובואו לחצרותיו. נ"ל דהנה האדם המתחיל בעבודתו ית"ש א"א שיבא תיכף לעבודה השלימה מחמת חטאיו שחטא וקלקל בהם והם המעכבים אותו לעלות במעלות קדושים וצריך לעשות כנגד שקלקל הבילוה מצות ועבודות כשרות כדי שיעלה גם החטאים לעשותם זכיות. רמז לזה מנחת סוטה הבאה מן השעורים שזה היה חלק לס"א כדאיתא בזוהר הקדוש וצוה הש"י ב"ה להביא מנחת העומר ג"כ מן השעורים זה לעומת זה בכדי להעלות השפלות של מנחת סוטה שיש לס"א שהיזה ג"כ אל הקדושה. וזהו משכני אחריך נרוצה. פי' שהמע"ה היה מרמז בדבריו כאלו השפלות והחטאים של אדם הם המדברים בעצמם עם האדם משכני כלומר הביאני אל הקדושה. ואע"פ שהביאני המלך חדריו. פי' הש"י ברוב רחמיו וחסדיו מביא אותם אל חדריו הם העולמות העליונים כי אלולי שה' בעוזרו אינו יכול לו אעפ"כ נגילה ונשמחה בך יהיה לי גילה ושמחה כאלו אתה פעלת דבר זה בעצמך. וזהו שאו מנחה פי' שתשאו והעלו את השפלות למעלה לעשותם זכיות כרמז המנחה כנ"ל ובואו לחצרותיו היינו העולמות העליוני'. השתחוו לה' כו' דהי' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים זה היה למען לא ישמע אחד דברי חבירו שמתוודה על חטאיו ונמצא הוידוי והחטאים המה נקר' השתחואות ומלמד אותנו הכ' להודות בדרך הזה שאנחנו בטוחים בחמלתו ית"ש שירחם עלינו וימחול לנו על חטאתינו ולא בעצבות שמפרש את חטאיו ומעורר דינים על עצמו כ"א בבטחון גדול כמאמר הכתוב ומודה ועוזב ירוחם:

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. היות נגד פרעה שינה הקב"ה את הסדר דרך הסוסים מושכין כו' וכאן הקרון מושך כו'. וזהו לסוסתי כמו הסוסים ברכבי פרעה היו בהפך הטבע כן דמיתיך רעיתי זאת אומרת כ"י להש"ת כן דמיתיך כי הצדיקים עושים כן שהקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטל והצדיק גוזר והש"י מקיים נמצא העולם מתנהג לפי רצון הצדיק:

שחורה אני ונאוה. נ"ל דרוח הקודש הוא מרמז על מעשי הצדיקים והנהגתם הקדושה. היות שהצדיק יש לו ב' בחינות. א' מה שמשגיח על עצמו תמיד על כל פסיעה ופסיעה ועל כל דבור ודבור שלא יהא בהם שום נדנוד חטא ורואה תמיד שמעשיו אינם מתוקנים ומתודה תמיד שחטא. וב' שלפעמים הוא ג"כ מתפאר עצמו במעשיו הטובים כדי להכניס יראה בלב השומעים להחזיק לבם ביראת ה' יותר. וזהו רמז על הצדיק שלפעמים שחורה אני ופעמים נאוה בנות ירושלים שמה המדות של יראה ושלם שהם מסבבים ומקיפים את הצדיק כאפרכים המקפת את הכרך. וזו היא כאהלי קדר כיריעות שלמה. פי' שלפעמים הוא דומה כאהלי קדר המשחירים עצמם וכן הוא בהכנעתו בווידוי וחרטה על עונותיו. ולפעמים הוא דומה כיריעות שלמה דהיינו יריעות המקדש בהתפארו במעשיו הטובים ורוממות עבודתו. אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש. דהנה יש בני אדם השומעים דברי צדיק בשעה שמוכיח עצמו ומבייש עצמו ברבים לאמר שחטא וסוברים שבאמת חטא איזה חטא ועון מחמת שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ולזה אמר אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש. פי' אל תאמרו שהשחרות שבי מחמת הבחירות וגודל הקדושה ומחמת זה יצרי גדול לא כן הוא רק בני אמי נחרו בי דכ' כי יסיתך אחיך בן אמך ומקשה הגמרא וכי בן אם מסית כו' כנ"ל דהאם רמז לנקבות ורמז הכתוב בזה דע"י חטאת בני אדם החוטאים הם גורמים בחטאתם שעל ידם בא איזה הרהור בלב הצדיק ג"כ. וזהו כי יסיתך אחיך וע"י מה מפרש ע"י שהוא בן אמך רמז לחטאים וכנ"ל. וזא בני אמי נחרו בי ומובן. ועוד אפשר שזה גורם שנכשלתי מחמת שמוני נוטרה את הכרמים כו'. דהנה דרשו חז"ל על פסוק אשר נשיא כו' אשרי הדור שהנשיא יחטא. י"ל הפי' דהנה הצדיק שהוא תמיד בקדושה עליונה בלתי אפשר לו להדבק עם ב"א לעוררם בתשובה שלימה ולהעלות את מעשיהם אבל הצדיק המוצא עצמו באיזה חטא והוא מתחרט ומוכיח עצמו על קיצור בעבודתו ית"ש אז ג"כ מעורר לב אחרים בתשובה ואח"כ בעלותו בקדושה הוא מעלה ג"כ כל ישראל עמו. וזהו ר"ע כשהיה מתפלל בצבור היה מקצר ועולה ר"ל כשרצה להתפלל עם הצבור דהיינו שיעלה גם הצבור עמו היה מקצר פי' היה יורד ממדרגתו ומוכיח עצמו שמקצר בעבודתו ית"ש. ועולה פי' ואח"כ היה עולה להקדושה העליונה. וזהו שדרשו חז"ל אשרי הדור שהנשיא יחטא דהיינו שהוא מעלה להם שיעלה גם אותם עמו אל הקדושה. וזהו שמוני נוטרה את הכרמים פי' עי"ז שמוני הש"י ב"ה שאהיה נוטר את כרמו כי כרם ה' צבאות בית ישראל להעלותם אל הקדושה. זה גרמה לי שכרמי שלי לא נטרתי וירדתי מקדושתי כדי להעלות אותם עמי אל הקדושה העליונה:

אם לא תדעי לך היפה בנשים כו'. פי' כנ"י מתפללת בעד ישראל ואומרת להקב"ה אם לא תדעי כו'

דהנה כשישראל מתנהגין כשורה בכל עסקיהם דהיינו בעניני הגשמיות ומשא ומתן באמונה אז זה נוח לפניו ית' ומסתכל במעשיהם אבל אם ח"ו אין מתנהגין כשורה אין רוצה מעשיהם ומסלק ידיעתו מן המעשים הללו. ונשים רמז לגשמיות שהוא ל' נקבה. וע"ז אומרת כנ"י אם לא תדעי לך היפה בנשים היינו אם אין מעשי הגשמיות נוחין בעיניך צאי לך בעקבי הצאן פירוש הסתכל בעקבי הצאן דהיינו הריקנים שבהם מלאים מצות כרמון ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים כלו' תן דעתך על הצדיקים הקטנים המחוברים ומקורבים אל הצדיקים הגדולים. וגדיותיך לשון גדי הרך ל' קטנות. על משכנות הרועים הצדיקים השלימים:

כי נר מצוה ותורה אור. לכאורה ה"ל למכתב כי מצוה נר כמו בסיפא דקרא ותורה אור. אך הענין הוא דהאדם הרוצה לעשות מצוה בשלימות צריך מתחלה לקדש עצמו להיותו שלם במדותיו כמו הגאוה והקנאה והשנאה והכעס וכדומיהן בכל המדות אזי לפי שלימות המדות שבו כן יהי' ערך המצות בשלימות ובלתי אפשר שתהיה המצוה שלימה מכל סיג כ"א שיהיה שלם בכל מדותיו. וזו שאחז"ל שכר מצוה מצוה. דהנה אמרו ז"ל הבא לטהר מסייעין אותו והפי' הוא הבא לטהר דהיינו שמתקן את מדותיו כראוי מסייעין אותו עיקר הסיוע שיזכה לעשות המצות בשלימות. והמדות המה נקראים שכר מצוה שעל ידם אדם זוכה למצוה. וזהו שכר מצוה המה המדות הגורמים לעשות מצוה מה בא על ידם ומפרש מצוה שהקב"ה מזמן לידו מצוה לעשותה כיון שהוא מוכן במדותיו וכנ"ל. הבא לטהר מסייעין אותו. וזהו מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה. דהנה אנחנו צריכין לדבק עצמנו במדותיו ית"ש. ולכאורה איך שייך יראה אצל הבורא ב"ה שנהיה אנחנו מדבקין במדת יראתו והלא הוא שלם בכל מדותיו ואיך מצינו אצלו ית' יראה. אך הענין הוא דאנחנו ב"א אנו בעלי חסרונות וכל דבר שלחסר לאחד שואל מחבירו ולא כן הבורא ב"ה שהוא שלם במדותיו ואין שייך בו שום שאלה כ"א היראה של אדם שזה חפצו ית"ש שיירא האדם מפניו ומקבל הש"י ב"ה את היראה מהאדם בדרך שאלה דהדרא בעיני' ומחזיר לאדם היראה וגם שכרה הוא המצוה שיעשה בשלימות בהזדמן הש"י לידו מיד לעשותה. ונמצא הכל נכון שמצינו יראה אצל הבורא גם שאלה שניהם כאחד. וממילא מובן פי' מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה דיראה הוא אצל הבורא בדרך שאלה והיראה היא ג"כ אחת מהמדות הטובות הצריך למצות כי מצות בלא דחילו לא פרחת לעילא. וזהו שכרו שהש"י מחזיר לו יראתו וגם מזמן לו מצוה לעשותה בשלימות כנ"ל שכר מצוה מצוה. וזהו כי נר מצוה שמתחלה צריך להיות נר דולק דהיינו שיתקן מדותיו ועי"ז מזדכך נשמתו נר ה' נשמת אדם ואח"כ זוכה למצוה שיעשנו בשלימות. ותורה אור ר"ל שהתורה הוא היפך זה שע"י התורה יזכה לאור גדול שישפיע עליו הש"י ב"ה. וזה כ"א בתורת ה' חפצו ובתורתו כו'. ורש"י ז"ל פי' שמתחלה נקרא תורת ד' ואח"כ נעשית תורתו ע"ש:

ולפי דברינו יבואר היטב תוכן הדברים דהעיקר הוא המדות שע"י יזכה האדם לתורת ה' ומצותיו לעשות בשלימות ואלולי שיתקן מדותיו ובצירוף לזה היראה שהיא ג"כ אחת מהמדות אין תורה ומצות נעשים בשלימות. וממילא יובן פי' כי בתורת ד' חפצו. ר"ל כשיהפוך האדם שיזכה לתורת ה' דהייע לשם ה' לעשותם בשלימות. ובתורתו יהגה יומם ולילה. צריך מתחלה להגו' יומם ולילה בתורתו הם המדות שלו שהם אינם כתובים בתורה כ"א שהם תורתו של אדם ע"י יבא ויזכה לתורת ה'. וזה קומי אורי כי בא אורך הקב"ה אומר לישראל אז תקום את אורי היינו תורתי כי בא אורך פי' אחר אשר תקנת את אורך היינו מדותיך שהם תורת האדם כנ"ל:

או יאמר קומי אורי כו'. ע"ד שאמרו חז"ל שאמר הקב"ה נרך בידי ונרי בידך אם אתה משמר את נרי אני משמר את נרך כו'. וזהו קומי אורי פי' ראה שתעמול בתורה להקימ' על קיומה. כי בא אורך כלומר כי כבר יש לך אורך שהיא הנשמה ותרויח עוד בזה וכבוד ה' עליך זרח שע"י שתקים את אורי ישוב האור עליך ויזרח לך אור גדול. והנה הצדיקים העוסקים בתורת ד' לשמה ובהקדימם לתקן מדותיהם בטבע כנ"ל הכח בידם להשפיע טובות הרבה לעולם וכולם יתברכו מברכות פיהם הקדושים. וזהו השמים מספרים כבוד אל כו'. כי ידוע למה נקרא שמים שמים אש ומים דהנה האדם צריך לעבוד לו ית' ולתקן את הד' יסודות שבו הם ארמ"ע. והנה יסוד העפר הוא קל לאדם לתקן יותר מהאחר דהיקון יסוד העפר הוא שיחשוב שפלותו תמיד איך הוא יסודו מעפר וסופו לעפר ועי"ז יכנע לבבו מאד. אך לפעמים יש ב"א שהם מחשבים שהם שפלים כעפר וכמחשבתם כן הוא באמת שהם כמו עפר שאין בהם שום להלוהית יראה והם גוש עפר ואין זה מתקן מדותיו ויסודותיו וזה הוא המהרס יסודו אך ורק שמתחלה צריך לעמול בתורת ה' לשמה ולקיים מצותיו בשלימות ואח"כ יהיה כעפר לבל יתגאה לבבו בעבודתו. ולכן אנו מתפללין ונפשי כעפר לכל תהיה וסומכין לזה תיכף פתח לבי בתורתך. וזה הוא ב' דברים בסוגר אחד דהיינו שצריך שיהיה לבו פתוח בתורה ושיהא מוחזק בצדקתו ואעפ"כ יבין שהוא כעפר. וזהו שאמר הלל הזקן עליו השלום אם אני כאן כו' ר"ל אם אני שאני שפל מאד באין ערך כאן וזכיתי לשמוח בשמחה. הכל כאן ממילא מן המוכן הוא לכל להיות כאן לשמוח בה'. נמצא שכלל שניהם כאחד שהבין שהוא צדיק שאמר אם אני כאן והבין שהיה שפל מאד באמרו הכל כאן להורות שהכל מוכנים יותר למדרגה הזאת יותר ממנו מחמת שהיה שפל בדעתו. נחזור לענינינו שיסוד העפר הוא קל להחזיק בו גם יסוד הרוח כי רוח ב"א העולה היא למעלה ג"כ הוא הטבע ועיקר היסוד אש הוא התמימות והזריזות במצות ד' ויסוד המים היא התורה לשמה וכשיזכה האדם לתקן הב' יסודות אלו שהם אש ומים דהיינו זריזות ותמימות ביראת ה' וגם בתורה הקדושה המה מספרים כבוד אל הם מאירים לכבוד אל הם העולמות העליונים. ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מעשה ידיו הם ההשפעות שהם מעשה ידיו של הקב"ה. מגיד לשון המשכה. הרקיע ר"ל הצדיק הזה שעושה מעשים דקים רוחנים במחשבותיו ודבקותיו הוא ממשיך את ההשפעות לעולם. רקיע הוא מלשון רקועי פחים. והצדיק הזה הוא מוחזק בצדקותיו שלא ימוט לעולם ולא יפסוק לעולם מהדביקות ומאש התמימות והתלהבות שבו. וזהו לא כבו הגשמים אש של עצי המערכה. פירוש הצדיק הזה שהוא מעריך עצמו במערכת אש לדבק עצמו בעץ בחיים היא התורה הקדושה עץ חיים הוא למחזיקים בה בלתי אפשרי שיכבה את האש שבו שום גשמיות שבעולם שלא ימוט לעולם מסבות הגשמיות שבעולם. והשם הטוב יזכנו להיותינו דבוקים בעץ החיים במערכה גדולה של

אש והתלהבות באהבתו ית"ש עד עולם אכי"ר :

הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל. נראה ע"פ דאית' בגמרא בחולין דף ז' ר' פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבוים פגע בי' בגינאי נהרא א"ל חלוק לי מימך כו' חלוק נמי להאי כו' א"ר יוסף כמה נפיש האי גברא ממשה כו' אלא כמשה כו'. ולכאורה מהיכן מוכח דנפיש גברא ממשה ודילמא משום דלא היה צריך משה רבינו עליו השלום לקרוע הים אלא חדא זימנא. אך דהענין דאבות סימן לבנים והפי' הוא כן שכל דבר ודבר בתחלתו לפעול איזה נס הוא קשה מאד אבל כיון שכבר נעשה פ"א כבר יכולים הצדיקים שיהיו אח"כ לעשות כזאת אפילו כמה פעמים כיון שנפתח השער. והפי' בגמ' הוא כן כמה נפיש גברא כלומר מהיכן בא לו זה שהי' יכול לפעול דבר גדול כזה ומפרש ממשה ושתין רבבן שהם פתחו השער והיה זה יכול לפעול דאלו התם הדא זימנא פי' אף שלא היה התם כ"א חדא זימנא היה ר' פנחס יכול לפעול הכא תלתא זימני. והפסוק ממילא מובן הפך ים ליבשה. פי' מרבע"ה הפך פ"א ים ליבשה ופעל במעשיו הקדושים שבנהר יעברו ברגל. שר' פנחס בן יאיר עבר ברגל תלתא זימני עם הטייעים וכו'. ולכן מתורץ הדקדוק שפתח בל' יחיד ומסיים בלשון רבים וגם שפתח בעבר וסיים בעתיד :

או יאמר ע"ד שפירשתי ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. דהנה ישראל בשעת קריעת ים סוף ראו נפלאותיו ית"ש ורוממתו וגדולתו. ויש צדיקים שהולכים תמיד בדביקות ולבם תמיד ברוממות אל ובגדולתו אף שלא בשעת קריעת ים סוף שגם ביבשה רואין נפלאותיו איך הם עד אין קץ וערך בכל דבר ודבר הנמצא בעולם. וזהו הפי' ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים פי' שביבשה הלכו בזה הרוממות אל כמו בים. וזהו הפך ים ליבשה. שהצדיק הנסים והנפלאות הנראות בים הוא רואה ביבשה לאשר הולך תמיד ברוממות אל וגדולתו ית"ש :

איזהו מחלוקת שהיא לש"ש זו מחלוקת הלל ושמאי ושאינה לש"ש זו מחלוקת קרח ועדתו. לכאורה היה לו לומר מחלוקת קרח ועדתו עם משה כמו במחלוקת שלש"ש נא' מחלוקת הלל ושמאי. אך הענין דהנה עינינו רואות כמה בעלי מחלוקת העומדים על הצדיקים ודוברים על הצדיק בגאוה ובוז. ומי יודע להבחין אם כוונתם כדי לקנתר ולבזות צדיקי אמת אם כונתם לשמים כאשר יגידו בפיהם כמה ב"א שכונתם לשמים וגם לומדי תורה נמצאים שמחלוקת זו באומרם כונתם לשמים. אך בזה יבחנו אם אמת אתם שכונתם לשמים דהיינו אם אנו רואים שחבורתם שלימה כלם כאיש אחד חברים בכל אופנים אזי בוודאי כוונתם שלימה לשמים כי כן הוא הדרך של הצדיקים גמורים ואמיתים שנפשם קשורה זה בזה באהבה רבה וחביבות ואוהב את חבירו יותר מגופו ולא יקנא איש באחיו בראותו גדולת חבירו ישמח נפשו ויגיל בלבבו ויצפה עוד לגדולתו שיתגדל ויתנשא יותר ויותר. אבל אם אנו רואים ב"א בעלי מחלוקת שאין להם התחברות רק להמחלוקת יתעברו כולם כאחד אבל בשאר התחברות לבביהם פרודות וחלוקים ולא יוכל א' לראות בגדולת חבירו ויתאוה תאוה להיקום אשר ברגליהם זה ממונו וגדולת חבירו יהי לו זה האות שאש התבערה המלה ומריבה אשר תבער בעדתם יחד שכם אחד אין זה כי אם רוע לב וזדון לבם השיאם קנאת איש מרעהו לדבר על הצדיקים עובדי ד' באמת. וזהו שאמר התנא ואיזה מחלוקת שאינה לש"ש זו מחלוקה קרח ועדתו ר"ל שהם היו ר"ן איש והתאוו כל אחד כהונה גדולה כפירש"י ז"ל ונמצא גם ביניהם היו לבם פרודות וחלוקות רק נגד מש"ר היו כולם כא' בעצה רעה לחלוק עליו. וזהו קרח ועדתו רמז כנ"ל שהיו לב קרח ועדתו נפרדות זה מזה אבל צדיקים לבביהם דבוקות זה בזה וכל מעשיהם לש"ש וק"ל :

תם ונשלם

אגרת הקודש קדוש יאמר לו כל הכתוב כאן ובהם נזכה לחיים בירושלים •

הנה בהיותי בק"ק ליזענסק מצאתי ראיתי ראיה אחת שהיא כשתים והם הכתב והמכתב שנאמרו ונשנו על האגרתים הצד השוה שבהם שאלו ואלו דברי אלהים חיים. המכתב הראשון תשובה כהלכה על גוף הכתב מה ששאל כענין איש אחד להרבני החסיד מוהר"ר אלעזר והוא בן איש אלהי הנזכר מטה על דבר קטטות ומריבות שנתעורר על הרב האי גאון איש האלהים קדוש יאמר לו אב"ד דק"ק זעלחוב נ"י להשיב לו מה ששמע מאביו נ"י על דברי קטטות הנ"ל. והשיב לו על פי צווי אביו. והמכתב השני על דברי תוכחת מגולה שנכתב להרבני החריף החסיד שלשלת היוחסין מוהר"ר זכרי' מענדיל נ"י. ותוכן הדברים הנאמרים במכתב השני הי' להוכיח את מוה' זכרי' מענדיל הנ"ל על דבר שהיה מתנהג בחסידות וסיגוף ועינה את עצמו בעינויים וסיגופים ועי"ז נפל על ערש דוי. והשיב לו הרבני מוה' זכרי' מענדיל הנ"ל ע"פ צווי הרב החסיד איש אלהי מוה' אלימלך נ"י אשר איתן מושבו בק"ק ליזענס"ק ומצודתו ואור תורתו יזרח מסוף העולם ועד סופו. ואין אני כמספיד עליו כי מה אני להיות משנה למלך ושם האיש אלימלך כבר יצא בעולם. ואין אני יכול להבין מעשיו וקדושתו ופעולתו אפי' כטיפה מן הים אך אסבה מגלגלת התורה. ובקראי במכתבים ההם ואשתומם כשעה חדא ואמרתי מתלא הדין אם לא חזי' אתרי' אנא חזא מרבעתא. אז אמרתי אם לא באתי אלא כדי לשמוע את דבר ה' מהמכתבים הנ"ל דיים. וקריתי ושניתי בהם פעמים וכ"כ חביבין עלי דברי הרב הנ"ל שטעמתי בהם טעם מן שהוריד ה' לנו מן השמים ומתוך כותלי מכתבו ניכר שרוח אלהים דבר בו שדבריו חיים. וראיתי תועלת המכתבים הנ"ל גדול עד אין קץ למי שיש בו נשמת רוח חיים ולקח גם הוא מעץ החיים וחי לעול' חיים הנצחיים שכתוב בהם מדות טובות שיקנה אדם לבא בהם למדריגות גדולות. וגם הם שוים לכל נפש שיש בהם מוסרים רבים והנהגות טובות להכניע לבבו ליראת ה' ולהיות לנו בין העמים קיום עד שירחם ה' עלינו ויקבץ נדחינו מבין העמים. ואזרתי כגבר חלצי והגרתי שאגי להוציא לאור הדברים הנ"ל שהם מעט הכמות ורב האיכות. והשתי ולא התמהמהתי וזה שמו אשר יקראו לו בשם

אגרת הקודש קדוש יאמר לו כל הכתוב ובהם נזכה לחיים בירושלים:

ני"ק הגיעני ושם נאמר לשאול את פי הקדוש אדוני אבי ומורי נ"י ויזרח לנצח:

נידון המחלוקת שנתעורר בעוה"ר על הרב האי גאון החסיד המפורסם האב"ד דק"ק זעלחא"ב נ"י שאלתי את אאמ"ו נ"י והשיב לי בזה הל' מה זה הידוע אליכם כבר היה לעולמים דברים כאלו. מצינו אברהם אע"ה שהפיל אותו נמרוד לכבשן אש ויצא בשלום וכשבא לא"י נתהוה רעב בארץ ואמרו יושבי מקום ההוא מחמת שזה המין בא אלינו אירע לנו מקרה זה והלך למצרים כדי להשקיט הדבר לבל יתפשט ביניהם ואלולי זאת לא הי' הולך למצרים שלא אמר לו הש"י כי אם לך אל ארץ כנען. וזהו הי' מעשרה נסיונות שנתנסה. והנה לכאור' מה זה נסיון שהלך למצרים שהוא כמעט נגד צווי הש"י. אלא צ"ל כנ"ל. והנה תמוה מאד כי איך אפשר שלא שמעו יושבי ארץ כנען מגודל הנס שנתרחש לו באור כשדים הלא בבל קרוב היא לא"י. שנית בבואו למצרים לקח פרעה את אשתו וינגע ה' את בית פרעה וכו' נמצא שנעשה לו ג"כ נס גדול. ואח"כ לקח אבימלך את אשתו. והנה תרי תמיהות מדכר דכירי אינשי ובודאי נשמע בבית אבימלך מזה הנס כי קרוב זא"ז היה כדכתיב ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא. ובפרט כי דרך המלכים להודיע זא"ז דברי הידושים. ובפרט נסים גדולים כזה אשר לא היו מיום הוסדה הארץ. וזה מצאנו ראינו שנמרוד לא נענש כ"א אחר כמה שנים אחר המעש' של מצרים. גם פרעה לא נענש מיד ועיקר עונשו היה בצאת ישראל ממצרים בעשר מכות כאשר מצינו בספרים. ומה שלקה פרעה מיד בקחתו את שרה זה לא הי' כ"א למען מנוע אותו בל יגע בה ח"ו וגם אבימלך לא נענש מיד רק בעצור עצר ה' בעד כל רחם זה הי' ג"כ כדי שלא יאמרו מאבימלך נתעברה שרה כי היו עצורים הזכרים והנקבות למען דעת כל עמי הארץ כי לא יצא מהם זרע כי עצורים היו מכל צד והרשעים אלו מהם נתהרטו אחר המעשה ומהם עמדו במרדם כמו נמרוד אף שראו גודל הנס. ואף אחר כך כשנשבה לוט כוונתו היה על אאע"ה כמבואר. ומה לכם להשיב על הקושיות והתמיהו' הללו הנ"ל. אמנם אמינא לכם הנא וכך הוא האמת כשהצדיק עובד ה' מיראה ומאהבה ואהבה מביאה אותו כמעט לשגעון כמ"ש באהבתה תשגה תמיד כמו שמצינו בדהמע"ה ודוד מפזז ומכרכר בכל עוז והצדיק הוא הולך תמיד ממדריגה למדריגה בכל יום ויום וקב"ה מחדש עליו חסדים בכל יום ויום בין למעלה בין למטה לפי מדריגתו ואין הקב"ה מחדש עליו חסדים כ"א ע"י נסיון והטעם בדבר הוא מחמת הקטרוג כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו' ומוצא המקטרג איזה עילה בהצדיק הנ"ל ועולה ומקטרג הגם שהשי"ת ב"ה מוחל לו כי דרך הצדיק שמהרהר בתשובה תיכף ומתחרט ומדקדק על עצמו כחוט השערה ובודאי עשה תשובה והיאך יכול המקטרג להשטין עליו. אך מחמת שהמקטרג עומד למעלה ואומר שאין עושה זאת אלא כדי להשתבח ולהתפאר בעיני ב"א ואולם אם יעמדו עליו בנ"א לבלבל אותו לא יהיה יוכל לעמוד בנסיון והא ראיה שחטא ומחמת זה הקב"ה מנסה אותו להראות שעומד בנסיון וע"ז הש"י מביא להצדיק למדריג' גדולה יותר בכל פעם. וזה דאמרינן בגמ' במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים כו'. וזהו כמו זר נחשב שהצדיק מתחלה שלא חטא לא יוכל לעמוד במחיצת הבעל תשובה שעבר ושנה ועשה תשובה באחרונה ויצא מחיצתו לפנים מהצדיק הזה הנ"ל. אלא כן הוא כוונת הגמרא על הצדיק אשר עובד ה' באהבה ומדקדק על עצמו ועושה תשובה בכל רגע והקב"ה מושך עליו חסדים ע"י נסיונות למען הביא אותו למדריגה גדולה ובמקום הצדיק הזה שהוא בעל תשובה כנ"ל אין הצדיקים גמורים יכולים לעמוד היינו הצדיקים שאינם מרגישין בחטא קל לעשות תשובה בכל רגע אין יכולים לעמוד שם מחמת שאין עושה תשובה על עבירות קלות אין ראוי לבא לידי נסיון מחמת הקטרוג שיש לו בו אחיזה. והנסיון הזה שמנסה אותו הש"י רובא דרובא הוא ע"י בנ"א רעים כי מגלגלין חוב על ידי חייב כמאמר חז"ל וכמאמר הכתוב צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם הפי' הוא כך כמו דאמרינן בגמרא כאשר יאמר משל הקדמוני והאלהים אנה לידו זה הרג שוגג וזה הרג מזיד והקב"ה מזמן אותם לפונדק א' כו' וזה הצדיק עשה איזה עביר' שוגג ועשה תשוב' ואעפ"כ צריך כפרה ע"י נסיון כנ"ל וזה עשה עברה במזיד ולא עשה תשובה הקב"ה מביאם לפונדק א' דהיינו שמביא נסיון לצדיק הזה ע"י שלא עשה תשובה ועשה עבירה במזיד זה נהרג שהרגו א"ע וזה הצדיק גולה דהיינו יסורים וצערו נחשב לו גליות. ומה שאין הקב"ה מעניש את החייב מיד למען צדיקים ילכו בם כו' ולמען סמות עיני רשעים. ומה שנענשים אח"כ כמו שנענשו נמרוד וחביריו. הוא מחמת שהעונש בא מאליו שהשקר אין לו רגלים והרע הורג את עצמו. וכל זמן שהקב"ה יכול להצילו באיזה זכות מציל אותו. ואחר כל הנסיונות נסה הש"י לאברהם אבינו ע"ה לעקוד את בנו כדי לעמוד את זכותו ואפרו צבור על גבי המזבח לדורי דורות. כן יזכו כל עובדי השם אשר יש להם מתנגדים ועומדים עליהם בשקרים ודברי ריבות ועינינו רואות צדקתם אשר נענים בתפלתם כמו בדורות הראשונים. נזכה שאנחנו נאכל מפירותיהם וזכותם יעמוד לנו:

ואפשר שנמצא איזה גדול הדור גדול בתורה וגדול ביחוס והוא ג"כ מתקוטט. ואפשר מחמת שעשה איזה חטא ושכח לעשות תשובה או חטאת נעורים שצריך לזה תשובה גדולה והכנעה גדולה. ומי לנו גדול מדוד המלך ע"ה היה מתפלל על חטאת נעורים כאמור חטאת נעורי כו'. ומה לי לעשות שההכרח מביא אותי לידי דברים אלו כדי להצדיק את הצדיק דמעיקרא ע"י תשובו' אמ"ו נ"י. ושאלתי אאמ"ו נ"י שיאמר לי מפני מה משנים הנוסחאות שבתפלה. והשיב לי כך הלא הב"י ז"ל שהוא ראש לכל הפוסקים הוא ז"ל מביא אלו הנוסחאות ואח"כ בא הרמ"א ז"ל שהוא ג"כ ראש לכל הפוסקים ואזן וחקר כל התיקונים על מכונם בפני כללות ישראל וראה בנוסחא זו שהוא אור גדול ואין העולם כדאי להשתמש בו והעמיד לנו נוסחא האשכנזית שהוא דבר השוה לכל נפש בערכנו אבל לפני הצדיקים אשר רצו מצואתם ומדקדקים על נפשם כחוט השערה ודאי לא היה כוונתו ז"ל עליהם לבטל אותם מלהתפלל נוסחא זו שכתב הב"י ואלו ואלו דברי אלהים חיים. ואם תקשה לך הלא יש כמה אנשים שאינם במדרגה זו אשר כתבתי ואעפ"כ מתפללים נוסחא זו ומתחברים לחסידים עליונים וגם הם נקראים בשם חסידים. הנני אומר לך הנה מצינו בשירת הים שכתוב ויאמינו בה' ובמשה עבדו. מה לנו מזה שישראל האמינו במשה. הגם שהש"י הבטיח למשה וגם בך יאמינו לעולם. מה לו למשה רבינו מזה וכי רצונו היה שיאמינו ישראל בו הלא לא היה חפץ רק שיאמינו בה'. אמנם השורש

הקדושה השמיעני בזה דבר גדול והוכרחו ע"כ להאמין במשה דהנה כוונת המקום הי' בהוציאנו ממצרים שנקבל התורה והוכרחנו לצרוף כצרוף הכסף מזוקק שבעתים ולכך הי' כל אלו התאורעות ק"ס ושאר כל הנסים ומשה רע"ה הי' מקדש עצמו עד שבא למדריגות הגבוהה ועלה למרום והוריד התורה לישראל. והנה כל ישראל לא היו יכולים בודאי שיהיו כולם במדרגה זו של משה ושיקבלו התורה ע"פ מדריגות הגבוהה. אך מחמת שהאמינו במשה והתקשרו בו והוא הי' משפיע עליהם רוח קדושה והיה כאלו הם ג"כ במדריגה זו ועי"ז יכלו כולם לקבל התורה ע"י אחדותם והתקשרותם במשה. והנמשל מובן מאליו. ומי שאינו מאמין לדברי אני אומר לו כך מתחלה ישוב על חטאת נעוריו ויתבודד בעצמו וישים אל לבו כמה פעמים הלבין איזה אדם אף א' מבני ביתו כמה פעמים אמר שקר אף בדברי הבאי ושאר דברים אשר הם מבוארי' בספרי היראים ולעשות עליהם תשובה גדולה וחרטה גדולה והגאוה עולה על כולם. ושמעתי פעם א' פירוש על פסוק מפי אאמ"ו נ"י ולא ידעתי אם מדיליה אמר זאת או אם בשם איזה ספר דכתיב ויתאו המלך יפיך ומקודם כתיב ושכחי עמך ובית אביך והפירוש הוא כך כשתשכח עמך ובית אביך ויחוסך וגאותך מי את אז ויתאו המלך מלכו של עולם את יפיך. וידקדק על עצמו כחוט השערה לקיים הכל כמבואר בפוסקים ובפרט בש"ע א"ח ובספרי מוסר אשר עודנה חיים בג"ע. אח"כ יתפלל נוסחא זו של הב"י ז"ל ובודאי יטעום בה טעם ולא יהי' יכול להתאפק מלהתפלל נוסחא זו אף שיהיו מתקוטטים עמו לא יחוש ויסבול הכל. וכך אמר אאמ"ו נ"י אם תרצו להשגיח בדברי אלו הראו שדברי כנים ואמיתים. ומי שיש לו עוד ספיקות וקושיות על עובדי הש"י אני נותן לו עצה שישב בבדידות ויפשפש במעשיו כמבואר לעיל אף בלא בארתי אפס קצהו מחמת שקצרה היריעה מהכיל הכן לו עוד עצה שיתחיל ללמוד תורה לשמה בכל אופנים בלי שיחה ויקום בחצות לילה תמיד לבכות על עונותיו אשר עשה מנעוריו עד היום במר נפש וילמוד תורה לשמה והתורה יזכיר לו כל עונותיו ותסמר שערות בשרו והתור' תלמדנו לעשות תשובה ועבירה שהיה כמשחק בעיניו תעמוד גדולה בעיניו ותסמר מפחד בשרו. ואז יתורצו לו כל הספיקות ושב ורפא לו. ויראה מעלת הצדיקים העובדים את ה' באמת. אהובי אחי אל תשגיח אל דברי' שקרים הללו מקראים אשר בין לילה היה ובין לילה אבד. ועיני ראו אשר כמה יצאו מהעולם שלא בזמנם בעוה"ר מחמת המחלוקת כאלו. והבי כמעט רגע והרא' נפלאות מחמת שהשקר אין לו רגלים וצדיק באמונתו יחיה. ורק שתשגיח היטב בדברי למען לא תהיה מכת שמשמי' עיניהם חס ושלום. אהובי אחי אלו הייתי רוצה לכתוב הכל מה שאאמ"ו נ"י אומר על הצדיקים אלו קצרה היריע' מהכיל שכך אמר מה שאתה רואה אותם הצדיקים עובדא שלהם בנגלה הוא כטפה מן הים נגד הפנימיות שלהם:

קיצור הדבר שמשמרים א"ע שלא לצאת חוץ שלא יעמדו במקום הטינופת מחמת גודל מחשבות קדושות שלהם. וכתבו האר"י זלה"ה הם אצלם כמפתח ופותחים בהם מעיינות החכמה ויחודים גדולים. ואף שמדברים עם בנ"א מחשבתם תמיד ברוממות אל ובשאר יחודים. וכשלומדים הגמ' הקדושה ממש אש אוכלת אותם מגודל האהבה וקדושה ונפתח להם מעיינות החכמה הן בנגלה והן בנסתר. וכך אמר אאמ"ו נ"י ששמע מרבו ז"ל ואמר באיש הזה המזכיר השם ואין רואה אותו הוא תמיה גדולה עליו וגם הצדיקים אין עוברין חצות לילה בשינת כ"א מעט בשנה איזה לילות קצרים ותמיד הם מתאוננים' על גלות וצרות ישראל עם גלות השכינה. ומתפללים עליהם תמיד במסירת נפשם באמת ובתמים. ומי יוכל להעלות על הכתב שאר הדברים אשר שמעתי מאאמ"ו נ"י. אהה על התבוכה זאת ראה עם מי מתקוטטים אהה על נפשנו בודאי אלולי זאת אין כל אומה ולשון היו יכולים לשלוט בנו מחמת גודל התפלות שלהם במחשבות קדושות. איעצך ברח אל מקומך ועשה תשובה שלימה אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר. ואל תבלבל מחשבך בדברים אלו כי זה קיצור נפש. וכך אמר אאמ"ו נ"י היהודים אשר הם עושים קודם אכילתם ותשובות שקודם אכילתם בודאי שנהיה אנחנו עושים זאת בעת התפלה. ותוכל להתבונן בשכלך הזך תכליתו האיך מגעת וזו בחול. ובשבת אף פשוטי בנ"א בערכי יכולים להבין הקדושה שבהם. וסיפר לי אאמ"ו שיש ביניהם צדיקים שאין יכולים לנגן ואעפ"כ קולם ערב ומתוק יותר מצוף ודבש בעת תפלתם. ובודאי אין זה פשוט גודל הידוש הזה. והייתי רוצה לגלות לך כמה חידושים שסיפר אאמ"ו נ"י מהצדיקים רק ששמעתי פירוש על פסוק אחד מכבוד אאמ"ו נ"י ובשביל זה מנעתי א"ע וכך אמר אאמ"ו נ"י. פי' על פסוק דור לדור ישבח מעשיך. ובגמרא איתא עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל עד שלא שקעה שמשו של רבי כו' כי אין הדור ריק מן הצדיקים בכל דור ודור רק שאין מאמינים רק מי שיש לו נשמה קדושה ולא טנפה בעבירות. הגם שמביאין להם ראיה מן הצדיקים ומדורות הקדמונים אומרים בזה הלשון. אנו מאמינים בחכמים הקדמונים שהי' להם מדריגת רוח הקודש. אבל עתה בדור הזה בלתי אפשר להיות זאת וכן בכל דור ודור אומרים כך. וכמו שמצינו בשאול המלך ע"ה כידוע. אהובי אחי יהי לבך בטוח כי גם בימי הקדוש האר"י ז"ל היו גם כן מתקוטטין עמו. וזהו פי' הפסוק דור לדור ישבח מעשיך. ר"ל דור שהוא עתה מודים בעצמם שהדורות שהיו לפניהם הי' להם מדרגת רוה"ק. וזהו ישבח מעשיך שמשבחים ומודים שגדולים מעשה ה' שנותן לצדיקים אבל לא בדור כזה. וזהו פירוש הגמרא גדולים הצדיקים במיתתם יותר מבחייהם כי בחייהם היו מתקוטטים עמהם ואחר מיתתם כולם מודים ומשבחים אותו שהי' לו מדריגות הנ"ל. ובשביל זה מנעתי א"ע מלהודיע כל הנ"ל כתבתי מה ששמעתי מפי אאמ"ו נ"י ותמכתי יתדותי עליו שבודאי אם היו נותנין לו כל חללי דעלמא לא הי' מוציא דבר שקר מפיו ואין דבר א' מדבריו יוצאין לבטלה וכך אמר לי אבי שבקל כל אדם יכול לבא למדריגה זאת רק שיהא למדן בגמרא עם פירש"י עכ"פ אף אם אין מפולפל כ"כ ואם הוא מפולפל יותר טוב ורבים שתו ולא ישתו מחמת שאוחזין החבל בשני ראשין שפורשין עצמן מהעולם בשביל אהבת עולם ורודפין אחר הכבוד והממון חביב עליהן יותר מגופן ונשמתן וזה מבלבל אותן מכל מחשבות טהורות ואין מועילין בזה כלום כי בודאי למי שהש"י רוצה בעשרו ממילא בא לו העשירות בלי עמל וגם הכבוד אף שמראים בעצמם ענוה גדולה הכל בשביל הכבוד שהוא במקום מרה ובמקו' חיותם ממש. ואי אפשר להעלות הכל על הכתב רק הרמז ומי שרוצה ה' לקרב אותו יבין בשכלו. ושמעתי מגדול אחד שאמר זה יצה"ר של ע"ז אנשי כנסת הגדולה הרגו אותו זה תמיה גדולה האיך אפשר להרוג המלאך שהוא גוף נקי זך ורוחני. אלא רק שהעבירוהו מאומנתו ראשונה א"כ מה

הוא אומנתו עתה הלא כל מלאך נברא לאיזה שליחות. אלא שמשגין לו אומנות הממון לגלגל בני אדם ברדיפת ממון ועושר שזהו קרוב לע"ז בעו"ה. אך צריך האדם להיות ותרן בממון כמו שמצינו ביעקב אבינו ע"ה שהיה ותרן בממונו ונתן חומש מכל כמ"ש וכל אשר כו' עשר אעשרנו לך ואעפ"כ הקפיד על פכים קטנים ששכח. וזהו חכמה גדולה אף שהדברים אינן כפשוטן אבל הפשט ג"כ אמת. וזה צריך סיוע גדולה והוא עיקר בעבודת הש"י העובדים באמת. ואם תרצה לשאול מה זאת אהבה ביניהם שמשם מוציאין ממון ע"ז כדי לראות זא"ז ויש להם גיעגועין גדולים זע"ז וששים ושמחים בהם יותר מבאביהם. אני אומר לך מה ששמעתי פירוש על פסוק מאאמ"ו נ"י ואף שאינני זוכר כ"כ על בוריו אף עפ"כ שדומה לי שתניח נפשך בזה. וזהו אל יאמר בן הנכר הבדל יבדילני ה' מעל עמו. ודקדק על הלשון שכפל הבדל כו' ואמר חקירה אחת להבין. דהנה יש שני צדיקים שוין במעשיהם הקדושים ומחבבין זא"ז עד מאד ולעומת זה יש שני רשעים שעושים מעשים רעים רעה של זה כרעה של זה זה מוסר ממון כו' וזה מוסר את זה וזה את זה ולמה אין אוהבין זא"ז. והשיב על הצדיקים נ"ק מידי ואמשול לך משל כשיש שני עבדים אצל מלך וכל זמן שהעבדים עובדים את המלך באמת ובתמים ובאהבה גדולה ושלימה מצפה תמיד שיהא המלך בשמחה ובתענוגי' גדולים ולא יהי' לו צער משום אדם וכאשר רואה שאיזה אדם משמח המלך ומביאו להתענג אוהב מאד לאיש הזה ואם היה יכול ליתן לאיש ההוא כל הללי דעלמא הי' נותן לו עבור שמשמח את המלך וזהו בלתי אפשר שיהא אהבת העבד שלימה כ"א בהפריד והפריש עצמו מכל וכל מן העוה"ז ועניו בעיניו וכלא נחשב הוא כמ"ש מרע"ה ונחנו מה. והלולי זאת שהוא במדריגה זאת לא הי' לו שמחה כ"כ מתענוגי המלך ומשמחתו ומחמת שמחשב במחשבתו להיות לו לעצמו גם כן תענוגים ושמחה ועושה בשביל התענוג שלו אין אהבה שלימה למלך. וכשהוא במדריגה זאת להיות כל מחשבתו על המלך לבדו הוא נחשב בעיניו לכלום כנ"ל וכשרואה איש אחד משמח את המלך אוהב אותו וחביב עליו יותר מגופו מחמת שהוא בעיניו כלא נחשב וכל מה שעושה למלך קטן בעיניו כאלו אינו עושה כלום וחבירו ג"כ סובר כך ומחמת זה אוהבים זה לזה עד אין קץ ותכלית. ושני הרשעים השונאים זא"ז זאת הוא מחמת שאין אדם עובר עבירה אא"כ יצה"ר בוער בו וכל אדם יצרו תקפו להטוא ויצה"ר מסמא את עיניו וסובר לפעמים שעושה מצוה אבל כשרואה חבירו עובר עבירה זו בעצמו שעשה הוא נבזה בעיניו כי על עצמו נסמית עיניו ולא על חבירו וכשחבירו עושה עבירה רואה את שפלותו. וזהו פי' הפסוק אל יאמר בן הנכר שנתנכרו מעשיו לאבינו שבשמים הבדל יבדילני מעל עמו הן מצדיקים והן מרשעים אני נבדל דהיינו כפלי הבדלות כי מהצדיק בודאי הוא נבדל שאין לו שמחה מזה שהצדיק משמח אלהים ומהרשע הוא נבדל ג"כ ושונא אותו בראותו שעובר עבירה כי רואה בשפלותו כנ"ל ובמעשיו הרעים אל יאמר כן כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה והקב"ה מקבלו. ואם תרצה לומר אם הצדיקים שונאי בצע מדוע לוקחים ממון מבנ"א אף אם היה נותנים להם כל היום. אהובי אחי יש לי בזה כמה טעמים כמוסים אשר אי אפשר להעלותם על הכתב. אך הפשוט הוא ג"כ אמת שמעולם אין מניחין ממון בקופסא ולא לן אצלם אף לילה אחת בממון רק מוציאים אותם לצורך עניי ישראל ולצורך בתולות ישראל להשיאם. כי אין מצוה גדולה מזאת כאשר בעוה"ר נגזר גזירה בגבולינו כידוע ואאמ"ו נ"י אמר שהגזירה הזאת בודאי לא הי' כח בידם לגזור כ"א מחמת הקטנות שהי' על הצדיקים והדפיסו אגרות מביערים ואף כעת בשולחים אגרת ההם אהובי אחי מנע עצמך מלהסתכל בו כי אמר אאמ"ו נ"י מי שמסתכל בו ומשמח בו לא יזכה לראות בנחמת ציון ושמחת לויתן ובחופת צדיקים. או שנותנין ממון לפדיון שבוים ומחזיקים לומדי תורה שאין משגיחין עליהם אחרים להחזיקם כמבואר בספר חסידים שנכון לעשות כך. וזה פי' הפסוק יד ליד לא ינקה רע ר"ל כשלוקח מיד ונותן ליד אחר עושה טובה לזה שלוקח ממנו שהרע המקטרג עליו למעל' לא ינקה אותו מנכסיו מל' פלוני יצא נקי מנכסיו. כל זה כתבתי בקיצור נמרץ ותקח אזני שמץ מדברי אאמ"ו נ"י ואין פי יכול לדבר את כל תוכחת דברי אאמ"ו נ"י בפרט להעלות על הכתב. ואם יחפוץ וישתוקק לבו הטהור דברי פי קדשו פי הכם הן ישים פעמי מרכבותיו לכאן ויערב נא שיחו ואמריו הנעימים מנופת צוף וכל טעם. הק' אלעזר במוה' **אלימלך** נ"י כאור הבהיר בשחקים:

ג"ק הגיעני והנה מה שמחשב אהובי דודי שמרוב הסיגופים נחליתי האמת יורה דרכו וסהדי בשחק שאינו כך שמעולם לא עשיתי סיגופים כאלו כלל ומקוואות לפעמים היה לי בעת הצורך כשהייתי בריא וחזק היטב אבל כשהרגשתי בעצמי שום רפיון כח לא הייתי הולך במקוה כלל. ומ"ש אהובי דודי שאני פורש עצמי מדרכי אבותי הקדושים. לא ידענא פי' הדברים אדרבא אני הולך בעקבי החסידים הקדושים אנשי השם מופתי הדור אשר בזכותם אנו קיימין בגלות המר והנמשך הזה. והנה אהובי דודי אם תרצה לבאר היטב פרטי מעשיהם הטובים והנהגותיהם הקדושים תקצר היריעה מהכיל. והנה אספר לאדוני דודי קצת מעלות הנהגותיהם הקדושים בדרך כלל וזה אינו הלא כטיפה מן הים בראש כל מחשבותיהם תמיד להשלים רצון הבורא ית"ש בלבב שלם ולעבדו באמת בלי שום תערובות הנאת עצמם כלל ובלי שום גאות והתרוממות אדם כלל ברצון הש"י ב"ה והם תמיד עוסקי' בתורת השם לשמה ללמוד ע"מ לקיים גם כוונתם בלמודם לזכך ולטהר עצמם ומחשבתם כדי שיוכלו להתפלל בלי שום מחשבה זרה כלל ועי"ז תפלתם עולה בכוונה גדולה מאד גם כוונתם בלמודם למען טהר עצמם ומחשבותם שלא יבא להם שום הרהור ביום כדי שלא יבואו לידי טומאת קרי בלילה חלילה. כשלומדין הגמ' הם מלבישין עצמם פחד ורעדה ואימה ויראה גדולה מהש"י ב"ה והורה מאירה בפניהם כשמזכירין שם התנא אל שאר בעלי השמועה מציירין בשכלם כאלו התנא ההוא עומד בפניהם חי עם שורש אורו ממרכבה העליונה כדרך שמובא בירושלמי שצריך לצייר לעצמו הבעל השמועה כשמזכירין אותו ועי"ז נופל עליהם פחד ויראה גדולה מהשי"ת עד אין קץ ותכלית ואהבת התורה ואורה בוער בם בלי הפסק כשהולכין מלימודם כזה נעשית להם נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים ומרפאים חולים וממשיכים השפעות על כל ישראל. והם הנקראים עיני העדה המשגיחים תמיד על הצטרכות העדה ומתחננים להם כל צרכם הן לגוף והן לנפש ובקיצור הם מקדשים עצמם כ"כ עד שנתבטל מהם כח התאוות הגשמי ואין להם שום תאוה וחמדה לשום תענוג עוה"ז. ומידי דברי במדה הזאת זכור אזכרנו לטובה לפני אהובי דודי מה ששמעתי פעם

פ'

ס' מגדול אחד נבג"מ פי' על פסוק אחד אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם פרש"י ז"ל בלילי שבתות. פי' כי אדם צריך לקשר עצמו כ"כ במחשבותיו הטהורים תמיד בעבודת השי"ת עד שמגיע למדריגה זו שיתבטל החמדה מגופו כל עיקר ולא יהיה לו שום תאוה לתענוגי העוה"ז הן אל אכילה ושתיה ומשגל והן שאר התענוגי האדם כמו הכבוד והדומה לו. אך כשהוא במדריגה זו אין יכול לקיים מצות עונה האמורה בתורה המוטלת על אדם בחיוב. והירוץ לזה שהשם הטוב ברחמיו הגדולים מרחם על האדם כזה שהוא במדריגה זו ונותן לו בעת הצורך הגמור כח גשמי ותאוה לזמן ההוא בלבד כדי שיהי' יכול לקיים המצוה ואח"כ חוזר למדריגתו הראשונה אשר היה בו מקדם ונשאר בביטול כל חמדת ותאות הגשמיים כאשר פעל בעצמו ע"י מעשיו הטהורים ומחשבותיו הקדושים. ולפי זה פי' הפסוק מובן מעצמו אם בחוקותי תלכו. והיינו כמו שכתבתי לעיל שהצדיק הולך במחשבות השי"ת תמיד בלי הפסק עד שבא למדריגה זו שיתבטל ממנו כח התאוה כנ"ל. ונתתי גשמיכם בעתם. הבטיח השי"ת שיתן לו גשמיות הדם לעת הצורך לקיים עונה דאור'. וע"ז כתב רש"י היינו בלילי שבתות שהוא עונת ת"ח היש היך מתוק מזה. האמת יורה דרכו שאין אני השגה כ"כ להשיג עד היכן מגיעין מחשבותיהן הטהורים אך זאת ידעתי בבירור בעזה"י ודרשתי והקרתי היטב על כל זה ולא ראיתי אצלם שום התרוממות וגאות או דבר שקר וחנופה לאדם או חימוד ממון או שידברו ח"ו איזה דבור קל שיגיע להם הנאה גופניות מכח הדבור ההוא:

וזה כמה שנים שאני שרוי אצלם ולא ראיתי מהם שום דבר שפלות ומעולם לא לן אצלם ממון בקופסא אפילו לילה אחת ותמיד כל ימיהם עוסקים בתורה ובמצות ובמעשים טובים להשיא יתומים ויתומות ואלמנות ולהתיר אסורים ולפדות השבויים ולרפאות החולים ולנחם אבלים ולגמול חסדים עם כל אנשים ולהכניס אורחים ולקבל את כל אדם בסבר פנים יפות ולרחם על אביונים ומצטערים תמיד בצרות ישראל ועוסקי' בתורת ה' לילה ויום ומחדשין חידושין דאורייתא ומגלין רזי תורה וסודותיה וכל דבריהם מתוקים מדבש ונופת צופים כשאומרי' איזה דבר תורה או יראה או דבר חידוש או נופל על אדם השומע מהם יראה ופחד מאימת השי"ת ב"ה בלילה איני יכול להשיג מה שפועלים ועד היכן הם פועלים בגודל היחודים והעובדות שעושים מחצות לילה ואילך אך זאת הנראה לכל גודל קדושתם ניכרים מתוך מעשיהם ומפעלם בראש מים סמוכים למטתם כל הלילה ותיכף כשיגיע חצות לילה הם נעורים משנתם באימה וחרדת הגוף מאד ורוחצים ידיהם ומטהרים ומנקים עצמן ומכינין עצמם היטב כדרך שכתב בש"ע והכל באימה יראה ופחד אח"כ יושבין על הארץ ואפר מקלה על ראשיהם ובוכים בלב נשבר ונקרע על שנים עשר קרעים על גלות השכינה וצרות ישראל ועול הגלות וגזירות המלך ומתפללים עליהם שירחם השם הטוב על עמו הקודש מהרה ויטה לב המלך ויועציו ושריו עליהם לטובה להציל' מכל צרה ומיני חלאים ויסורים ומשעות רעות ושלא יצטרכו עם הקודש זה לזה ולא לעם אחר ושיהי' פרנסתם מזומן להם קודם שיצטרכו להם בריוח בלי טרדה ולהפך את לבבם ליראה ואהבת השם ולהסיר לב אבן מקרבם וליתן להם לב בשר למען ידעו כולם ויכירו גדולת הבורא ורוממותו הגדולה ויעבדוהו בשמחה ואח"כ לומדים גמ' ותוספות עם מפרשי הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ורמב"ם ז"ל ואחר כך עוסקים בספרים הנסתרים כמו הזוהר הקדוש ודומה לו כתבי האר"י ז"ל וג"כ לומדים ארבע ש"ע מכל אחד שיעור ותנ"ך ואח"כ הם מתחילין להתבודד עצמם בינם ובין קונם ולהכין עצמם אל התפלה כי ראוי כי יבא יום והם מפרישין עצמם מכל מחשבות צורך הבלי הזמן כלל רק דבקים עצמם ומחשבותם ורצון באהבה ויראה גדולה ורוממות אל ומחשבין שפלות אדם וסופו ונותנים לפני עיניהם יום המיתה בלי ידיעה מוקדמת ומדבקים עצמם עד שמגיעים קרוב להתפשטות הגשמיות כדרך שכתוב בש"ע מעלות התפלה איך צריכה להיות ובוער בלבם אהבה גדולה עד שנראה האור בפניהם ואימתם מוטלת על הבריות ובעלי עבירות בורחים מפניהם מגודל הפחד המגיע מהם מרוב קדושתם ויראת שמים. יאמין לי אהובי דודי דברים הללו כי במדינתינו כבר ידועים לבני אדם למאות ולאלפים מפורסמים ובמופתים נגלים והם מתפללים ופועלים בתפלתם כמו בדורות הראשונים ולפעמים אפילו בדבורם לבד פועלים כמו בהתפלה כדרך שנאמר ותגזור אומר ויקם לך אם הי' רוצה אהובי דודי להיות בכאן הייתי מראה לו הכל במופת ובחוש הראות וכעת יאמין לי על נאמנות כי עדיין אין אני מחזיק בשקר חלילה וראוי להאמין לי שיש ביניה' צדיקים כאלו שיכולים כמעט להחיות מתים בתפלת' אשר עיני ראו ולא זר שהביאו להם כמה פעמים חולים אשר היו ביאוש כולם וע"י תפלתם הזכה חזרו לבריאתם כבראשונה כדרך כל הארץ בקיצור כטעם שאינם בזה העולם כלל רק תמיד הולכים במחשבתם בעולמות העליונים וזהו נראה מהם שמרוב דביקותם אינם שומעי' לפעמים מה שבנ"א מדברים אליהם והולכים על הארץ בגופם ונשמתם דבוקה למעלה וכשרואים איזה בן אדם שאינו הגון מרגישים תיכף בו איך ומה הוא ולפעמים יודעים בבירור איזה עבירה עשה ומחזירין רבים בתשובה שלימה בלי שום תערובות גאות והנאות צורך אדם כלל רק מחמת אהבה ויראה גדולה ורוממות הבורא ב"ה וב"ש. מה אכתוב לאדוני דודי יש ביניהם צדיקים כאלו שיודעים אם יבא איזה כאב או חולי ח"ו לאדם הם נודרין בעדן לצדקה ומקדימין תפלה לצרה ולפעמים ניצל אדם ההוא מן הכאב ולפעמים בא הכאב ההוא לזמן שקבע הצדיק הנ"ל בלי שום איחור וקידום כלל וזה נסיתי בעצמי ובדידי הוה עובדא כמה פעמים שיש צדיק אחד במדינתינו שהוא יודע ומרגיש בי תמיד קודם היסורים ואמר בפירוש למחר בשעה זו יהי' לי כך ונודר לצדקה בעדי וע"פ רוב פעל בתפלתו וצדקותיו עד שנצלתי מהם ואם לא היה בי כולה נשאר מקצתו למען דעת כי צדקו דברי אמת ואפי' כשהייתי כמה פרסאות ממנו. מה לי לספר גודל מעלותיהם מי יוכל לספר כי דבר שאין סוף הוא והם תמיד מפרסמין גנותיהם ומבישים עצמם ברבים אם יש להם איזה מחשבה פסולה או אם דברו איזה דבור קל בלא קדושה או אם הלכו איזה פסיעה א' בלא קדושה הם מפרסמין ומגלין תיכף הדבר ההוא כדי לבייש עצמן וחוזרין תיכף בתשובה שלימה כאלו עשו עבירה ח"ו מעבירות שבתורה ואין חילוק ביניהם כלל ותמיד רואין חוב לעצמם וזכות לחבירו וחבורתן נאה מאד לשמים ולבריות שיש ביניהם אהבה גדולה כ"כ יותר מאהב' אב על בנו ובעל עם אשתו ויש להם אחדות גמור זע"ז כמעט כיש א' לכולם ואין חילוק ביניהם לבניהם אל בני חבריהם כמעט שאין ניכר מי אביהם של הבני' מגודל אהבה ואחדות זע"ז וזה הכל מרוב השתוקקותם ואהבתם להשלים רצון

הבורא ב"ה בלב שלם אשר בלבם תמיד כשבאים ב' ב"א לדבר זע"ז אזי אין שומעין מהם רק אהבה ויראה ומוסר ורוממות אל וגדולתו ותורתו הקדושה ומסייעין זה לזה בעבודת השי"ת ב"ה באמת וכל אחד מהם שפל בדעתו וחבירו גדול ממנו אצלו ולומדים זה לזה בעבודת הבורא ב"ה ותורתו הקדושה ואינם מתפארים בעצמם בשום מדה טובה שיש בהם ותמיד הם חוזרים בתשובה כל ימיהם כמעט שאפילו רגע אחד אינן הולכין בלא הרהור תשובה בלבבם ויש להם מוכיח היושב בלבם תמיד ומוכיחין זה לזה בתוכחת מגולה ואהבה מסותרת והם מקיימין הש"ע מ"ע בשלמות שויתי ה' לנגדי תמיד וממש השם הוי"ה ב"ה אינו זז מנגד עיניהם כלל אשר מאיר להם והם תמיד רואים אותו וכדרך שנאמר וה' הולך לפניהם כנ"ל. ואם לפעמים השם הוי"ה ח"ו אינו כנגד עיניהם או שרואים שם אחר כמו שם אלקים או אדנ"י יודעים בבירור שיש התגברות הדינים ח"ו בעולם העליון ומגדרין תיכף צדקה ומרבים בתפלות ובקשות ויחודים גדולים מאד עד שחוזרים ורואים השם הוי"ה ב"ה ויודעים בבירור שנתהפך לרחמים. וז"ש בגמרא צדיקים מהפכים מדה"ד למדה"ר. ובכן אהובי דודי יכתוב לי פירוש הדברים שכתבת אלי שאני פורש עצמי מדרכי אבותי הקדושים הכי ראוי לפרוש חלילה מדרכי הצדיקים כאלו ואיך היה באמת אבותי כי נתגדלתי ונתרבתי אצל כבוד דודי הרב הגאון החסיד איש אלהים מופת הדור רבן של כל בני הגולה ה"ה אב"ד דק"ק ניקלשפורג הבירה והמדינה יצ"ו. ידעתיו שכל הנהגותיו היו כך ומוטל עלי לילך בעקבותיו הטהורים כדרך שאמרו בגמ' רוב בנים הולכין אחר אחי האם. ובכן אהובי דודי יפרוש לי במכתבו כדי שילמוד סתום מן המפורש. כ"ד אהובך ב"א ד"ש ומצפה לטובתו וחפץ בהצלחתו הק' **זכריה מענדיל**

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

סודות להחכם המקובל כמהור"ר יוסף גיקטיליא זללה"ה

ס"מ תפלין וציצית ומזוזה שבת ודיניו ושעטנז.

כבר הודעתיך כי ג' ספירות ראשונות הם כ' ח' וב' והם נסתרות ונעלמות והם סוד הנפלאות והם סוד חיי עולם הבא ולא הגיע להם לא שר ולא מלאך ולא דבר אחר רק יעקב אבינו עליו השלום הוא לבדו עלה למעלה ונדבק בכתר עליון על ידי ח"ב. וז"ש אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך. והנה אנחנו בניו ירשנו נחלתו. וא"ת כיצד נוכל להדבק בכתר עליון: דע כי על ידי סוד התפילין שנכוין נוכל להדבק בכתר עליון. כיצד בתפילין של ראש יש ד' פרשיות בד' בתים ואותם הד' הם ד"ס שבהם מתאחדות כל ס"ם כי הפ' א' היא קדש לי כל בכור והוא חכמה סוד הבכורה כנודע כי היא ראשית כל הספיר' הנאצלה מהכתר וכמו שהבכור הוא ראשית אונו של אביו כך החכמה היא ראשית הנמשך מכתר ולפיכך נאמר ראשית חכמה יראת ה' וכתיב כי הוא ראשית אונו. נמצאת למד כי קדש היא סוד החכמה. פרשה שניה והיה כי יביאך סוד הבינה שבה נ' שערי סוד היובל וכתיב גאולה תהיה לו וביובל יצא ובה יצאו ישראל ממצרים ונעשו כל הנסים. ולכך וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. והפרשה הג' היא סוד הגדולה מדת אברהם אבינו ע"ה שנקרא אוהב ועליו נאמר ואגדלה שמך. זרע אברהם אוהבי לפי שהוא הכיר את השם וקבל עול מלכותו. וכנגד ספירת גדולה הוא פרשה הג' של תפילין והוא פרשת שמע ישראל שהוא קבלת עול מ"ש כאברהם אע"ה. וכתיב ואהבת. פרשה ד' נגד מדת גבורה של יצחק וכתיב בה השמרו לכם. נמצא הד' פרשיות הם ח' ב' ח"ג ממעלה למטה ג' ח' ב"ח ממטה למעלה. ונמצא המניח אלו הד' פרשיות עומד במקום ת"ת ונאחז באלו הד' פרשיות ונעשה כסא לת"ת ונק' פאר. ונמצא המניח תפילין עולה עד למעלה עד הכתר למקום שעלה יעקב אע"ה וע"ז נאמר ישראל אשר בך אתפאר. עתה ראה כמה גודל כח המניח תפילין ותש"ר שהוא עומד במקום ת"ת ותש"י נגד ספי' עשירית הנקרא מלכות. ולפיכך מניח אלו הד' פרשיות שהזכרנו בבית אחד וקושרין אותה ביד שמאל שהוא הגבורה לפי שהפרשה הד' היא גבורה ואנו קושרין בתש"י שלא להפריד ביניהם. ומאלו הד' פרשיות יבוא למלכות שפע ואצילות מכ"ע. ולכן המניחן גורם לי"ס להתאחד ונק' ה' אחד. והמניח עומד במקום הת"ת וקושר הי"ס אלו באלו ומתקן כל הצנורות ומשפיע ברכה לכל העולמות. ועליו נאמר בשעה שמניחן נעשה אדם ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו' ותפלתו מקובלת ומשאלותיו נעשית. ועליו נאמר אז תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך:

סוד הציצית. ראוי אתה לדעת מדוע פרשת תפילין וציצית בקריאת שמע. דע כי קר"ש הוא סוד היחוד שאדם מיחד השם בדבור בפיו אבל יסוד התפילין הוא במעשה וכ"כ יסוד התפילין. והטלית שאדם מתעטף בו הוא סוד הכתר שהוא סובב את הכל וכל הספי' מתעטפין בה ולפיכך נקרא כתר שכתרו סובב כל הספי'. וצוה להטיל ציצית בכל כנפיו כנגד ה' אלהינו ה' אחד. וצוה להיות ז' חוטין לבנים שהם ז"ס ב' ג' ג' ת' נ' ה' י' והם ז' אספקלריות מאירות הנאחזות בבינה ומן הבינה נאחזות בכתר חכמה וא' תכלת סוד המלכות אספקלריות שאינה מאירה ולפי' כתיב פתיל תכלת והיא משחרת ולא כאור הלבן וזו הנק' בת שבע ז' חוטין לבנים ואחד תכלת וזה ז' ימי חג הסוכות וביום שמיני עצרת וז"ש תן חלק לשבעה וגם לשמונה. נמצא המתעטף בציצית הוא עומד בצורה עליונה והוא מוקף מכל צדדין ועומד לפנים מפרוכת וכל הספי' מתעטפות ומכירות אותו ונמצא משוכלל מכל העולמות אשרי העם שככה לו:

סוד הק"ש. דע כי בזמן שהניח תפילין וציצית צריך ליחד הי"ס בפיו כמו במעשה והם אלו ד' תיבות ה' א' ה' א'. י' יהוה ה' אלהינו ו' יהוה ה' אחד ומתכוין כשמחזיר השם הא' עלות מחשבתו עד הכתר שהוא קוץ של שם המיוחד ומיחד הקוץ שהוא הכתר עם חכמה שהוא סוד יו"ד וכשמזכיר אלהינו יכוין לאות ה' של שם שהוא

הבינה

בינה וכשמזכיר ה' יכוין לאות וי"ו שהוא הת"ת עד יסוד וכשאומר אחד יאריך ליחד אות ה' ולחבר אותה עם ו' שהוא הת"ת והוא"ו בה' שהוא בינה וה' באות יו"ד חכמה ויו"ד בקוץ העליון כתר. נמצא הקורא שמע מיחד השם בדבוריו ממעלה למטה וממטה למעלה וע"ז נאמר אשגבהו כי ידע שמי :

סוד המזוזה. דע כי השמירה וקדושה וטהרה הם בהיכלי שם ית' ב"ה. ודע כי חוץ להיכלות יש חיצונים נקרא' כוחות הטומאה ואם ח"ו פוגעים באדם מזיקים אותו והש"י ברוב אהבתו על ישראל נתן להם ב' פרשיות. שמע. והיה. סוד ב"ש נ"ג. שסביבותיהם כל כחות הטומאה. וכדי לשמור ישראל מכחות החיצוניות שעומדים סביב נ"ג הנקרא מזוזה היכל העליון צוה לתת מזוזה בשערי בתיהם כדי שלא יהא רשות לכחות החיצונים לכנוס לבתיהם של ישראל שלא יזיקו אותם. והסוד ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות וגו'. והנה המזוזה תמיד עומדת במקום אותם הדברים שנעשו בעת יציאתם ממצרי'. והנה המזוזה שומרת בפתח מכל כחות הטומאה החיצונים שלא יכנסו בבית. וכמו כן בשעה שאדם יוצא מפתח ביתו אותם המחנות הקדושות והטהורות שהם דבוקות בשתי פרשיות הללו שהם שמע והיה אם שמוע כולם הולכות את האדם שיש לו מזוזה בפתחו. וע"ז נאמר ה' ישמור צאתך כו'. והנני רומז כי לכך כותבין שדי במזוזה במקום הריוח שבפ' והיה אם שמוע והוא שומר מבחוץ כי שדי היא הספירה האחרונה והיא שומרת מן השדי' ולפיכך נקראת שיר של פגעים יושב בסתר עליון כו' משם והילך הוא שימור מכל הפגעים הנזכרות בזה המזמור והטעם לפי שם שדי שכ' במזוזה מבחוץ שומר את האדם בצאתו לחוץ ושתי הפרשיות מבפנים. הרי מבואר סוד המזוזה וכמה אדם ראוי לקיים את התורה והמצות כי הם שומרים את האדם בעוה"ז ועוה"ב :

סוד השבת. דע והאמין כי השבת הוא סוד כל האמונה וכל התורה והוא סוד חידוש עולם וקיום הטבע והוא סוד קשר הנסים והנפלאות. ודע כי השבת הוא שער שבו יכנס האדם לחיי העוה"ב הנקרא שבת הגדול ואם לא קיים האדם השבת בעוה"ז אין לו שער שבו יכנס לעוה"ב כי השבת והעוה"ב שניהם נקראו שבת. וז"ש את שבתותי תשמורו. וז"ס ב' מיני יחוד שבתותי יסוד ומלכות למטה יסוד ובינה למעלה כלומר אם תשמרו שבת שנתתי לכם תזכו לשבת שהוא גנוזה למעלה עין לא ראתה. וז"ש שאחז"ל כל המצות נתנו בפרהסיא חוץ משבת שנתנה בצנעה שנאמר כי אות היא ביני וביניכם מתן שכרה לא עבידא לגלוי' כי מתן שכרה היא עוה"ב. וכן אחז"ל מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת ולמה נקרא שמה שבת כי כמו שאדם טורח בימי החול ועומד בטל בשבת אוכל ושותה ומתפלל ואינו עוסק במלאכה אחרת כן בעוה"ז אדם עושה תורה ומצות ועמל בהם אין לו שום טורח כשיוצא מעוה"ז אלא עומד ואוכל בעה"ב שכר המצות שהרויח בעוה"ז :

והנני מוסר לך מפתח גדול לשבת. דע כי בינה הוא סוד העוה"ב ומשבת נכנסין לבינה ונקשרים בה בסוד שבוע שבת. וז"ס שבת שבתון בסוד ב' ג' ת' כ' י' ומיסוד שהוא שבת התחתון עולין לבינה שהוא שבת עליון וא"כ כל המקיים שבת כהלכתו זוכה לחיי עוה"ב. וכיצד יקיים האדם שבת כהלכתו. באלו י"א דרכים :

א לקבל שבת מבע"י לפי שהשבת קודש וסביבותיה יושבים חיצונות של חול ולפיכך צריך אדם שלא יקצר גבול הקודש ולא יכניס טומאה בהיכל שלא יאמרו עליו ארור מסיג גבול רעהו אבל ירחיב גבול לשכינה ובהיותו מוסיף בשבת בכניסתו וביציאתו מחול אל הקודש נמצא שהוא מוסיף ומרחיב גבול הקודש ובזכות זה בהיותו קורא השם בצרה מרחיב לו ה' גבול הקודש ומקצר גבול הצרה וזוכה לנחלה בלי מצרים. ועל זה כתיב הרחיב ה' לנו. וז"ס רחובות הנהר :

ב לתקן הוא בעצמו מערב שבת כלום לכבוד שבת לפי שהשבת כולל פ' אספקלרי' המאירות וכשאדם הוא מקבל שבת הוא אשפוזיכנא למלך מלכי המלכים הקב"ה ולפיכך ראוי לתקן בעצמו מפני כבוד המלך. והאדם העושה כן מאמין באמונת השבת אמונה שלימה ובאמונת הסודות פנימים והוא מכבד את הש"י ועליו נאמר כי מכבדי אכבד :

ג בקידוש היום. וסוד הקידוש בשבת כלומר שיצא מגבול החול הגמור מחנות החיצונים ונכנס בהיכל הקודש ועומד לפני הש"י והרי נפשו מקודשת לשם ולפיכך אין לו לעשות רק מעשה קודש ואם עושה מעשה חול ומחלל את השבת הרי הוא כאשה זונה שמשקרת תחת בעלה וחייב מיתה שהיא כמשקר באמונת התורה לפי שמקודשת היא כמו האשה המקודשת לבעלה שאם זנתה תחת בעלה מתגרשת או שותת מים המאררים. ולכן נתנה שבת במרה. וכל המחלל שבת בסתר עתיד לשתות מים המאררים. ואם בגלוי חייב מיתה וכמה הלכות נאמרו ברמז שזה המפתח שלהם :

ד בעונג במאכל ובמשתה. כי בהיות האדם מענג שבת בג' סעודות הוא סוד יסוד הספי' כי בסעודת ליל שבת מיחד מלכות ליסוד ובשחרית סעודת ת"ת ובמנחה ת"ת לבינה בסוד הכ"ע והוא עת רצון ונהר יוצא מעדן וגו' :

ה דע כי בהיותו על סדר הנכון בבריאה שהוא סוד וייצר הרי התשמיש סוד הקדושה ורבוי הדמות והפכו מיעוט הדמות ולפיכך בליל שבת עונת תלמיד חכם אשר פריו יתן בעתו בסוד זכור ושמור וסוד שבתותי תשמורו ולפי שהנפש יתירה נתוספת באדם בליל שבת אזי הוא קדושת החיבור ובנים הגונים לסריסים אשר ישמרו וגו' :

ו בביטול כל מיני מלאכה. לסוד בריאת עולם בתכלית המנוחה כי בו שבת וכתיב כי ששת ימים עשה ולא בשבת קורא אני עליהם יעמדו יחדיו והמבטל ממלאכה מודה ומאמין כח אלהות הקדמון ואמיתת יכלתו והיפך זולת זה. וזה סוד גדול מסוד האמונה אין כח בשכל להבין כי בו שבת בודאי :

ז בביטול דבור של חול. כי בדבור נברא העולם. והנני מבאר מלאכה נגד התחתונים וביטול דבור נגד הש"י אבל דבור של קודש קודש :

ח בתפלה ותורה לפי היות יום הש"ק ואין להשתמש בו כדרך חול צריך כל השבת בדבור ותפלה להיות בבתי כנסיות ומדרשות בד"ת כולו באותו זמן שבני אדם בטלים לא יוציאו הזמן בדבר חול כי המדבר דבר חול כאלו מתעורר כח החיצונים ומכנים אותם בהיכל המלך וטוב ממנו הנפל :

ט במנוחה. צריך האדם לנוח בשבת בדיבור ומעשה והרהור הגם שהרהור מותר לא האחר אלא לפי שאינו ברשותו של אדם אבל אסור לאדם לעורר מחשבותיו בהרהורי חיצונית שאין זה מנוחה ולפיכך אמרו שאין

קורין בשערי הדיוטות כדי שלא יצטערו והמצטער אינו נח וזה א' מגדרים הפנימים :

י במלבוש . בלבושים הראוי למלכות כי בגדי קדש הם כי העומד בהיכל המלך ראוי ללבוש בגדים הראוים למלכות . וזה שאמרו חכמינו ז"ל בגדים שבישל בהם קדירה לרבו לא ימזוג בהם כוס לרבו . והסוד ועשית בגדי קודש בודאי :

יא הבדלה מגדולת שבת ותפארתה ההבדלה שהרי נתקדשה הנפש בכניסתה והיא מיוחדת בשבת לעבודת הקודש כך ביציאת השבת נותנין לה גם זמן ועושין לה על תנאי עד לשבת הבאה . וכן הוא אומר המבדיל בין קודש לחול ובין יום הז' לימי המעשה . וז"ש וינפש . אבל בשאר דברים הרי הישראל מקודשים להש"י קנין עולם . ושבת סוד כל התורה והוא סוד דבוק ישראל כי סוד זה השער לחיי עוה"ב ועליו נאמר זה השער לה' צדיקים כו' :

סוד שעטנז . דע כי הש"י ברא כל הנבראים כולם הטהורים פנימים והחיצונים טמאים וכולם הם טובים כשעומדים כל אחד באותו מקום ואותו תמונה שעשה הש"י בין פנימים ובין חיצונים . וז"ש וירא אלקים את כל אשר עשה וגו' את הכל עשה יפה בעתו כי כולם צורך בעולם השפל אם פועל אותו פעולה הראוי לו אבל אם הכניסו החיצונים לפנימים או הפנימים לחוץ הרי נתקלקלו כל הסדרים ונמצא המורא והגלות בסבה זו וחרבן עולם וביטול הפעולות . כי הפנימים כשיצאו לחוץ אינם יכולין לפעול שלא נבראו אלא לפעול הפעולות הראוי לפעול בפנים . וכן החיצונים שנכנסו לפנים אינם יכולין לפעול פעולה הראויה לפעול להם כשהיו בחוץ . ונמצא כל העולם מהופך והצינורות מקולקלות וההמשכות נפסדות אלא ראוי לשמור כ"א ממערכות של משמרת הפנימים בפנים והחיצונים בחוץ וכל המהפך דברים הרי הוא מכחיש . וז"ש את חקותי תשמרו שלא יצא ויעבור שום אחד חוץ לגבולו . ובדרך זה ברא הש"י דברים שהם נפרדים ודברים שהם מחוברים כמו הגוף והנפש וכל המחבר דברים הנפרדים כמו א"א עם אדם אחר משחית עולם . ומטעם זה היא שעטנז . כי הש"י נתן טבע הצמר לצאת חוץ לעור . וז"ש גדול למבין וטעם הן עשו אחי איש שעיר והטעם לא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים לא שערום אבותיכם וכ' בלוים והעבירו תער קרח הוא טהור הוא . ולכן הצמר אינו נכנס לפני ולפנים רק כה"ג נכנס בבגדי לבן שכולם בד . וסוד בד ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר . ולפי שיש צמר הנאחז באברהם ויצחק מבחוץ ע"י העור והם הכתרים החיצונים ולפי שעשו הוא השעיר הנאחז באילו של יצחק ולפיכך נקרא מלך הגוים ויצא ממנו עמלק . ויעקב איש חלק ממש שאין בו צמר מבחוץ נאמר בו כי חלק ד' עמו ולפיכך כ"י נאחז מבפנים בפשתן . וזהו סוד תדשא הארץ דשא כו' ונאחזת בחוץ בצמר בסוד בהמות וחיות טמאות וכן עופות ודגים טמאים . ולפיכך אין בדשאים דבר טמא אבל בבהמות וחיות ועופות ודגים יש טמאים וטהורים . לפי שכ"י נאחז מבפנים בטהורים בסוד מיני דשאים לפיכך נכנס כ"ג בי"ה לפני ולפנים בבגדי פשתן לבן . וכתיב ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשער החצר כו' . ונמצא הפשתן בפנים וצמר בחוץ ולפ"ז בבגדי זהב שהוא מדת הדין ומדת הרחמים מעורבים צמר ופשתן כאחד וע"ז כתיב דרשה צמר ופשתים כו' . ולפיכך בציצית ז' חוטין לבנים וא' תכלת והוא של צמר . והנה שעטנז מותר בציצית לבד שהיא סוד מערכת המרכבות והבורן אלי באלו : וע"ז נאמר דרשה צמר ופשתים כו'. אבל חוץ לציצית הכלאים אסורים . ועל זה נאמר לא תלבש שעטנז כו' וסמיך ליה גדילים תעשה לך שהרי הוא מכלל הדברים הראוי להפריד ולעמוד כ"א במקומו ובגבולו . ודע כי השור והחמור זה מבפנים וזה מבחוץ ולפיכך זה טמא וזה טהור ואין חורשין בשניהם כאחד אלא כ"א עומד במקומו לשמור משמרתו . והמבין זה יבין סוד שעטנז שוע טווי נוז . ולפי שראוי לשמור כל כוחות הטהרה בפנים וכל החיצונים בחוץ . וזהו סוד את חקותי תשמרו חקות נקראים גדרים חק נתן ולא יעבור . ודע כי בהתחבר שור וחמור בזיווגים יולידו הכלב שהוא סוד קשר הערלה והנני רומז ערלה דבקה ולפיכך אמרו הנבעלת לערל קשורה היא לו ככלב וכתיב והכלבים עזי נפש כו' ולפי כתיב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב כו'. ודע כי בהתחבר ספירות צמר ופשתים יצא מביניהם ש' ע' י' ר' . ולפיכך ואלה בני שעיר החורי יושבי הארץ בקיאים היו החורים בעבודת הארץ וכתיב הן עשו אחי איש שעיר הכל רמוז למי שיש לו עינים לראות וכתיב ישבו החורים לפנים ובני עשו ירשום :

תם ונשלם

אגרת מהרב הק' אדומו"ר מוה' אלימלך זצק"ל נב"מ זי"ע ועל כל ישראל

שלמא רבא יסגי לאהובי ידידי או"נ ה"ה הרבני המופלא ומופלג החריף ושנון הירא וחרד לדבר ה' ותורתו כ"ש מוה' **משה** נ"י לנצח :

ג"ק הגיעני ומה שכתב מעלתו אם לשנות הנוסחא ולהתפלל בנוסח ספרד . הנה מיום עמדי על דעתי בידיעת ספר ראיתי גם שמעתי שהיו מתפללים בנוסח ספרד גם רבותי ספרו לי שהי' בימיהם וקודם להם אנשים צדיקים שהיו מתפללים בנוסח ספרד רק שהיו עדיין מעטים בימיהם . והנה אני לא הבנתי את הנוסחא הנ"ל ועתה הנה לא זכיתי הבנתי התועלת והמעלה של אותה הנוסחא עד שבלתי אפשרי להעלות על הכתב גודל מעלתה גם אם הייתי מבטא בשפתי אני יודע בבירור אם הי' אפשר שיבינו אך צריך שיהיה המתפללים בנוסח הזה פרושים מדרכי העולם הראשון מספריטות שלא להוציא שקר מפיו ושלא להיות מקלל את חבירו אפי' בלב בשום פעם גם שלא יקפיד עליהם אפי' הקפדה בלב ושלא להוציא שבועה מפיו ושלא להיות לו קנאה וחמדת ממון ומדת גאוה בלתי אפשרי להעלות על הכתב גנותו כידוע לכם שאני מוכיח עצמי תמיד ומבייש עצמי ברבים כדי להוציא מכח אל הפועל ושלא להיות משתכר בשום פעם בשום משקה המשכר כ"א מעט לצורך מה גם שיהא

מרגיש בעצמו באמת שאין לו שום מנוחה מדאגות וצרות ישראל ולבו כואב ומיצר עליהם מבלי הפוגות עד שמגודל הצער בלתי יכול להתאפק מלהתפלל עליהם בינו לבין עצמו אף שאינו ראוי והגון בעיני עצמו על כללות ישראל ואפילו על שונאיו אם לא שיראה מהם שעוברים על מ"ע או לא תעשה. ועיקר שיהי' למדן עכ"פ גמרא ותוספות ופירש"י ושאר דרכי הקודש כמבואר בספר ע"ח. ועיקר אהבת חברים ודיבוק חברים. ומי שאין בו כל המדות הללו בוודאי אינו מכת זו. ומי שיש בו כל המדות הללו אותם בני אדם ראוי וטוב להם להתפלל בנוסח ספרד. הגם שידעתי בכם שאינכם עדיין במדרגה זו ככל הצורך אעפ"כ מחמת שאני רואה שנפשכם חשקה מאד ומתאמצים מאד לבא לעבודת הבורא ית' באמת הבא לטהר מסייעין לו. והנוסחא זו גם כן מסייע שתוכלו להחזיק בעבודתו ית"ש באמת כיון שאתם משתוקקים לבא באמת להמדה הנ"ל. ואם לאו חלילה להתפלל בנוסח' הנ"ל. כי הנה ראיתי אנשים גדולים שהם פרושים מדרכי העולם אבל הכל בשביל הנאתם. גם יש לומדים ספרי קבלה ומתפללים בתוך סידור האר"י ז"ל ולומדים בטלית ותפילין אשר אין לך פריצות גדול מזה כי באמת הדברים הללו הם טובים. אך שאין בהם פנימית:

ושלום וישע רב לאהובי או"נ הנצמד בקירות לבי התורני הרבני חכם ומושלם וותיק ועושה חסד כש"ת מוה' יהודה נ"י ויופיע:

אגרת הקודש הגיעני ותאות נפשו כמו שהניח דעתי שפקדני לשלום אך לזאת לא נאות לי יען כי גדלני בשבחות וקורא אותי בשם רב וכו'. הגם שדרך העולם לכתוב שבחים המגיעים לכתבים אך לא נח לי מאוד כי לא הגעתי אף לרועי בקר ומה אני ומה משפחתי לבוא אלי בדברים כאלה. ובפרט שאני רואה כי הנני נרדף מגדולי הדור תפארת ישראל בוודאי לא על חנם זאת כי אם מה' יצא הדבר שאין מניח כבודם לישב בשבת שלש סעודות. ובוודאי גם זה חטאנו שכבודכם נקשרה לי באהבה רבה. אבל זאת בקשתי מכבודכם הרמה ממני תראו וכן תעשו לדורות להיות שתבטלו המנין שלי שקשה עלי כמות ולבי אומר כי שבוודאי אינני ראוי לכן ושעיקר רחמנא ליבא בעי ואשב בדד ואדום וכו' לדון א"ע לכף חוב וחבריו לכף זכות והצנועים מושכין ידיהם מהמלות שבאים ח"ו לידי קטטה ומריבה ח"ו ומחמת שכבדים עלי ידי מזוקן ומצער אקצר באמרים כ"ד האיש העלוב המונח תחת כפות רגלי הצדיקים הק' אלימלך בן אלעזר ליפמאן זללה"ה: ולכלם אשר אהובים וברורים בעבודת השי"ת אתי קידה ומצפה לשרתם בגן עדן אם ינוחו אותי להם:

אגרת הקודש מהרב הקדוש מוה' אלעזר בן הרב הק' מוה' אלימלך זללה"ה נב"מ זי"ע ועל כל ישראל:

שלום וישע רב יקרב לה"ה או"כ הרבני המופלג כש"ת מו"ה יעקב נ"י. מכתבו הגיעני והראיתיו לכבוד אדומו"ר והיה בקראי ותסמר שערות ראשי ונזדעזעו אברי בראותי שיש בעולם שעוסקים ודברי הבלים ופיתוים כאלה כי נראה מתוך שאלתו שעיקר נסיעתו אצל הצדיקים אינו למען ילמד ממעשיהם ויראתם וקדושתם ופרישתם וגודל תשובתם והרצותיהם בכל עת ובכל רגע ופנימיותיהם על כל נסיעה ונסיעה ועל כל דיבור וראיה דואגים ומתאנחים אולי לא היה דיבור זה לדבר השם ויראתו וזוכרים חטאת נעורים תמיד כמאמר דהמע"ה וחטאתי נגדי תמיד (ואינם משגיחים כלל להשוב שום השבח הזה נאה יותר מזה כדדרשינן בגמרא על פסוק ורועה זונות וכו' האומר הלכה זו נאה וכו' ע"ש) רק כל עבודתו אינו אלא למלאות רצון הבורא ב"ה וב"ש בכל מעשיהם כמאמר בכל דרכיך דעהו ומכאן חסר:

הצעטיל קטן מרבינו אלימלך מליזענסק.

אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם

א בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת הש"י שובר את טבעו ומפיל א"ע להאש על קידוש הש"י ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל רק מקיים מצות עשה דאורייתא:

ב בפסוק א' של ק"ש וברכה ראשונה של שמונה עשרה יהרהר כנ"ל ועוד יכוין אם יענו אותו כל אוה"ע בכל עינוים קשים ויפשטו עורו מבשרו להכריחו ח"ו ביחודו ישבול כל היסורים ולא יודה להם ח"ו ויצייר בדעתו ומחשבתו כאלו עושין לו כנ"ל ובזה יצא ידי חיוב ק"ש ותפלה כדין:

ג גם בשעת אכילה וזיווג יכוין כנ"ל וכשיתחיל להרגיש תענוג גשמי יצייר במחשבתו כנ"ל ותיכף ומיד יאמר בפיו ובלבבו שיותר הי' לו תענוג ושמחה בעשיית מ"ע של ונקדשתי באופן הנ"ל מהרגשת תענוג גשמי הזה שהוא מהצרעת משכא דחייא וכך יאמר וראיה לדבר שיותר הי' לו תענוג ושמחה בעשיית מ"ע של ונקדשתי באופן הנ"ל שאפילו היו חוטפין אותו רוצחים באמצע אכילה וזיווג לעשות לו העינוים קשים הייתי משמח א"ע על קידוש הש"י יותר מתענוג גשמי הזה. אך יזהר שיהי' דובר באמת בלבבו ושיהי' אז בשעת מעשה תקוע על לוח לבו בתוכיות ובפנימיות הלב באמת גמור ולא ישטה א"ע להיות כגונב דעת עליונה ח"ו:

ד בכל הדברים שבעולם הן בתורה הן בתפלה הן במצות מעשיות ירגיל א"ע לומר בזה הלשון הריני עושה זאת לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה לעשות נחת רוח להבורא ית"ש וירגיל א"ע לומר זאת בתוכיות ופנימיות הלב ובהמשך הזמן ירגיש הארה גדולה באמירה זו:

ה כשיתחיל להתעורר בו מדה רעה ח"ו ממדות רעות

שהוא רגיל בהם כגון עקשות ובושת של גאוה ועצלות ובטלה המביאה לידי שעמום וכיוצא בהם יאמר תיכף ומיד בזה הלשון ובכל כחו הכנעני החתי האמורי הפריזי החיוי והיבוסי והגרגשי וינצל. וירגיל א"ע לנמנם ראייתו שלא להסתכל חוץ לד' אמות אפי' בהיותו בביתו ובפרט בבה"כ ובחדר שלומד בדרך הילוכו בחוץ ובהזדמן לפניו אשה אפי' אשתו ובניו הקטנים וכיוצא יצייר לפני עיניו השם אדנ"י :

ו כשיבא לו ח"ו מחשבה רעה מניאוף יאמר כמה פעמים ונשמרת מכל דבר רע ויזהר אז כדרשות חז"ל שדרשו עליו שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי קרי בלילה ולא יניח ח"ו לשהות המחשבה רעה במוחו שלא לטמאות שכל העליון ח"ו :

ז כשיבוא ח"ו לידו בהזדמנות כנגדו הסתכלות רעה ח"ו כגון בהמה וחיה או עוף שנזקקין זה לזה או טפח מגולה באשה במקום ערוה או בצורת אשתו נדה וכיוצא בהן יאמר תיכף ומיד הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ולא יטמא את שכלו ח"ו :

ח ירגיל את עצמו שלא יתחיל לדבר לשום אדם זולת לצורך גדול ההכרח לו ואף ההכרח ידבר בדברים קצרים מאוד מנופה בי"ג נפה שלא יהי' בדיבורו שום שקר ח"ו ושום חנופה ושום לשה"ר ורכילות ושום הלבנת פנים ולא שום הראות מעשיו לבני אדם וירגיל א"ע בכלל שאמרו חז"ל למוד לשונך לומר איני יודע. כשמדברין אליו ב"א אשר אין נזהרים מלדבר דברים בטלים ישמיט א"ע מהם בכל כחו ובכל מיני תחבולות וכשלא אפשר לו להשמט מהם בשום אופן עכ"פ יקצר מאוד מאוד בזה שמוכרח להשיב להם :

ט ירגיל את עצמו תיכף ומיד שיתעורר משנתו יאמר מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך . ויאמר אפילו בלשון אשכנז בלב שמח ברוך אל עליון אשר נתן לי מצות ציצית הלא אשר אני מסובב בהן ומצות נטילת ידים שחרית להעביר רוח רעה והקליפה הקשה מעל שתי ידים שלי ויראה שיהי' לבו מלא שמחה באמרו כנ"ל ויקבל עליו הגדר של מיעוט הדיבור הנזכר לעיל סי' ח' :

י יזהר מאוד בהתמדת הלימוד שעורין כסדרן תיכף ומיד אחר קומו משינתו ואחר אמרו תיקון חצות והצעטיל קטן לא יזוז מהספר שלומד בו אפילו שעה אחת בכל פעם שיושב א"ע ללמוד ואחר שיאמר תפלת השב המתחל' אנא השם וכו' ותפלת הש"ת בש"ל המתחל' הנני רוצה ללמוד יראה בכל כחו שלא לעשות שום הפסק אפילו במחשבה אחרת זולת מחשבת הלימוד ומחשבת הצעטיל קטן שהוא לפני עיניו כי המאור שבה יחזירנו למוטב :

יא ירגיל א"ע להתפלל בכל כחו ובקול המעורר הכוונה להדבק המחשבה לדיבור ופניו אל הכותל בתוך סידור התפלה בבוקר ובערב ולא יסתכל לצדדין מתחלת התפלה עד סופה ובחזרת הש"ץ הש"ע יעיין בסידור לענות אמן בכל כחו על כל ברכה וברכה ובשעת קריאת התורה להטות אזנו על כל דיבור ודיבור מהקורא כקורא את המגילה ולעשות את עצמו כאלם בבית הכנסת אפילו קודם התפלה ואחריה עד הליכתו לביתו :

יב יצייר במחשבתו תמיד ובפרט בשעת קריאת הצ"ק הזה כאלו איש אחד עומד סמוך לו ומעורר אותו בקול רעש גדול לקיים כל הנהגות אלו ואל יפיל שום דבר ארצה אפילו נקודה קטנה וכשירגיל עצמו כך אזי במשך הזמן יבא עליו התעוררות גדול מצד נשמתו רשפי אש שלהבת י"ה :

יג לספר בכל פעם לפני המורה לו דרך השם ואפי' לפני חבר נאמן כל המחשבות והרהורים רעים אשר הם נגד תוה"ק אשר היצה"ר מעלה אותן על מוחו ולבו הן בשעת תורה ותפלה הן בשכבו על מטתו והן באמצע היום ולא יעלים שום דבר מחמת הבושה ונמצא ע"י סיפור הדברים שמוציא מכח אל הפועל משבר את כח היצה"ר שלא יוכל להתגבר עליו כ"כ בפעם אחרת חוץ עצה הטובה אשר יוכל לקבל מחבירו שהוא דרך השם והוא סגולה נפלאה:

יד יזהר מאוד ומאוד לחזור לפעמים בכל עת לעת זה הצעטיל קטן ויפרש כל תיבה ותיבה בלשון אשכנז וזה יהי' לו חוק ולא יעבור מללמוד קודם הזיווג פרק ט"ז בר"ח והנהגות האר"י ז"ל ואם ישאר לו פנאי ילמוד גם פרק י"ז מר"ח הנ"ל וזה יהי' לו חוק ולא יעבור :

טו קודם נט"י לאכילה יאמר תפלת השב של ר"י ז"ל ואחר אכילת המוציא יאמר בזה הלשון לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה אין אני אוכל להנאת גופי ח"ו רק שיהי' גופי בריא וחזק לעבודתו ית"ש ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע ותענוג גשמי את היחוד קוב"ה על ידי ניצוצות קדושות של האכילה והשתיה הזה ויכוין כשהוא אוכל דבר מה או שותה דבר מה שהטעם שהוא מרגיש בפיו בשעת לעיסה ובשעת גמיעה היא פנימיות הקדושה וניצוצו' הקדוש' השורה במאכל או במשק' ההוא וע"י האכילה והטחינה בשינים והאצטומכא נברר הפנימיות מהמאכל שלא יעמ' מותר להשפיע להיצוני' ואז נפשו נהנית מהפנימיות והפסולת נעשה מותרות ונדחה אל החיצונים ויקבל אז במחשבתו שתיכף ומיד כשירגיש שיצטרך לנקביו לא ישהה את הפסולת בקרבו לטמא ח"ו את מוחו ולשקץ את נפשו להשהות את הצואה והשתן בקרבו אפי' רגע א'. וגם יצייר לפניו בשעת אכילה האותיות מאכ"ל בכתב אשורית ויהרהר שעולה ל"א כמנין הויה בשילוב אדני :

טז האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע לכן יזרז א"ע לתקן מדותיו בשנת י"ח דוקא כמו שאבאר כגון מי שנולד בטבע של עקשנות ישבר את טבעו מ' יום רצופים לעשות דוקא להיפך ממה שיעלה במחשבתו וכן מי שטבעו עצל ירגיל את עצמו מ' יום רצופים לעשות כל דבר בזריזות הן בהולך לשכוב על מטתו הן לקום בבוקר ממשכבו הן בזריזות לבישת בגדים ונט"י ולנקות את גופו ולילך בזריזות לבהכ"נ תיכף אחר קומו מהמשכב וכיוצא בהן וכן מי שטבעו ביישן מהחלק של בושה רעה ירגיל את עצמו מ' יום להתפלל דוקא בקול רם וכח תנועת אבריו ולקיים כל עצמותי תאמרנה ולברך על התורה בקול רם עד שיעזרוהו מן השמים להסיר הבושה הרעה ממנו וכן מי שאמרי פיו אינם עולים יפה ומסודר מחמת הרגל טבעו וכלי הדבור שלו ירגיל את עצמו מ' יום להטות אזנו להדיבורים היוצאים מאליו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא הן בשעת לימוד כי הרגל של כל דבר נעשה שלטון וכן מי שטבעו אינו מתמיד בלימודו ירגיל את עצמו גם כן מ' יום וילמוד יותר מהרגל שלו ויסתכל בכל פעם קודם הלימוד בצעטיל קטן שלי ומשם ואילך מן השמים יעזרוהו להיות מוסיף והולך בשבירת מדות הרעות עד תומם :

יז בכל עת שהוא פנוי מהתורה ומהתפלה ילמוד את עצמו בעל פה דברים הצריכים לו כגון תיקון רחל ותיקון לאה ותפלת השב וברכת לבנה ובריך שמיה ועל הכל ומודים דרבנן ויזהר במצות עשה של ונקדשתי וכו' ככתוב לעיל כ"ז מלאתי בכ"י :

מהרב המגיד איש אלהי המפורסם מוהר"ר אלימלך זצ"ל

אלה הדברים אשר יעשה האדם וחי בהם

א ראשון צריך האדם ללמוד גמרא ופירש"י ותוס' ומפרשים כל אחד לפי השגתו והפוסקים אחריהם ומתחלה ילמוד ש"ע א"ח וצריך להתפלל להש"י שיבא על האמת כי חטאת נעורים של האדם מסמין עיניו שלא יראה אף שיכול לפלפל ולהגיד לאחרים דינו אבל הוא בעצמו שוגה ולא מקיימם באמת לכן צריך האדם להתחרט מאד על עונותיו ולהתבודד עצמו קודם אור היום שאז עת רצון לבכות על גלות השכינה פעמים הרבה עד אין חקר ויבכה בדמעות וגם ביום לפעמים יתבודד ואז יראה בעצמו שעמדו עונותיו נגד עיניו. ויזכור את חטאתיו ועונותיו ופשעיו שקרים ושבועות אשר מעולם לא זכר אותם אם עשה ככה. ככה יעשה לא פעם ולא שתים ולא מאה פעמים עד אשר ירחמו עליו מן השמים ויתפלל להש"י שידריכהו בדרך ויורהו דרכו שלא יבלה ימי חייו ואז הש"י ברחמיו וברוב חסדיו יאיר עיניו באור תורתו הקדושה ויבין וישכיל תוכן הדבר לעשותו ולקיימו :

ב אלה הדברים צריך ליזהר מחנופה ומשקרים וללצנות ולה"ר וקנאה ושנאה ותחרות וכעס וגאוה ומלהסתכל בנשים ומלהרבות שיחה עם אשה אפי' עם אשתו אמרו כו' ובפרט בעת נדתה צריך הרחקה :

ג ויזכור תמיד יום המיתה וכשילמוד גמרא או שאר ספרים לא יפסיק שלא יעבור על דברי חז"ל שדרשו על הפוסקי' וכו'. ויתפלל להש"י שילמוד תורה לשמה :

ד ויעסוק באימה וביראה באיזו ספרי מוסר בכל יום בר"ח ושל"ה וח"ס :

ה ולפעמים ילמוד באימה במעט איזה כתבים מהאר"י זללה"ה וכ"ז באימה וביראה ופחד ה'. בדורות הראשונים היו נשמותיהם נשמות קדושות והיו נשמרים מנעוריהם מכל חטא ועון והיו נשמותיהם ראוים ומסוגלים ללמוד חכמה זאת אבל עתה בעו"ה שיש לנו גוף עכור וחומר עב צריך האדם לזכך ולכבס עצמו מכל חטא ולזכך נשמתו ויבין האדם אם זכך נשמתו כאשר אין יצה"ר מסיתו לשטות והבלים כאשר בתחלה ואז יוכל ללמוד בכל פעם הכתבים והש"י יזכהו אם יזכך מחשבתו בקדושה באמת ובתמים שיפתח לו שערי החכמה בכתבי האר"י זללה"ה אשר לא כן כ"ז שמלובש בתאות גופניות בהבלי זמן שהלימוד קשה לו מאד ח"ו :

ו צריך האדם לזכך גופו ונפשו בלימוד כנ"ל בלמוד הגמ' ותוס' גם דברי אגדה שבגמ' המה מסוגלים מאד לזכך נשמתו :

ז וישמור עצמו מעבירות ומהרהורים רעים בכל אופן ואופן :

ח וישמור עצמו מלשנוא שום אדם מישראל כ"א הרשעים שנודעים לו בבירור שאי אפשר לדונם לכף זכות וכל שאפשר לדונם לזכות מחויב לאהוב כנפשו בכל מאודו בגופו ובנפשו לקיים ואהבת לרעך כמוך :

ט וישמור את עצמו מלדבר שום דבור קודם התפלה אפי' דבר אחד כי זה מבטל כוונת התפלה :

י ויזהר לנקות את עצמו קודם התפלה וקודם סעודה גם בכל פעם שצריך לנקביו שלא להשהות ויעבור על בל תשקצו :

יא ויזהר שיהיו בגדיו הכתונת ומכנסים מנוקים מלכלוך וצואה וש"ז ח"ו :

יב לא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו ולא יקפיד שום הקפדה בתוך ביתו ואם יהיה לו שום הקפדה על שום אדם או על דבר אחד יזכור מיד חטאת נעוריו ויאמר בלבו אין זה כי אם עונותי הביאוני לידי הקפדה זו וכן בכל דבר יזכור מיד חטאותיו ועי"ז יוכנע וישבר כח היצה"ר :

יג ויתפלל להשי"ת שיעזרהו לעשות תשובה שלימה ושלא ימות בלא תשובה ויכלול את עצמו בתוך שאר ב"ת שיעזרו שיעשה תשובה שלימה ויתפלל על מחילת עונותיו בכלל מחילת עונות כ"י :

יד ויהיו דבריו בנחת עם בני אדם ואם משבחין אותו ילך בזווית ויצטער את עצמו ויאמר מה זה משבחין אותי ואין כי אלו היו מכירין בשפלותי ושטותי ומעללי ומעשי הרעים ואיך אשא פני לפני הבורא ית"ש שהוא יודע ורואה מעשי בכל עת ורגע אעפ"כ הוא מרחם עלי בכל דברי :

טו ידמה בעיניו כאלו אדם עומד לנגדו תמיד ולא ירף ממנו השגחתו במעשיו תמיד ואלו היה רואה בו דבר מכוער היה מתבייש ונמאס בעיניו והיה מטמין את עצמו באמתחת עכבר מגודל הבושה על אחת כמה וכמה ית' שמו עומד עליו ורואה במעשיו בכל עת וכל רגע בלתי אפשר להטמין עצמו ממנו כמ"ש אם יסתר כמ"ש בא"ח :

טז אם יגנה אותו שום אדם ישמח מאד שהקרה ה' לפניו איש כזה שמתגנה במעשיו המכוערים וכל אדם יהיה בעיניו טוב ממנו :

יז ירחיק את עצמו מכל דבר שאין בו צורך לתכלית בריאת גופו לעבודת הש"י הן באכילה ושתיה הן בכל תאות והנאות :

יח ועיקר שישמור את עצמו ממשקה המשכרו כי זה חולי רע ומביא את האדם לשפלות גדול כמאמר התנא לא תרוי ולא תחטא :

יט וישמור מלהזכיר שם לבטלה :

כ וישמור עצמו מלדבר ומלחשוב שום דבר קדושה במקום מטונף כי היצר הרע מתגבר דוקא להזכיר דבר קדושה במקום מטונף :

כא וישמור עצמו מלדבר בבית הכנסת הקדוש אף דברי מוסר שלא יומשך מתוך כך לדבר בטל :